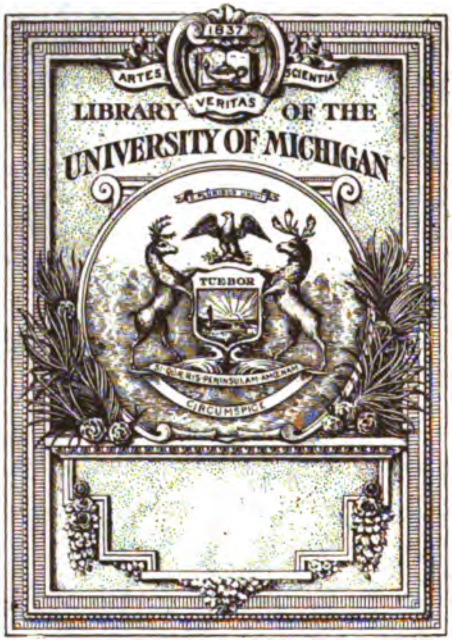

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

JOHAN DE WITT *Raed-Pensionaris en Groot Zegel Bewaerder van Hollandt ende West Vrieslandt.*

Ætatis Suæ XLV.

Jak. Houbraken Sculpsit. *C. Netscher Effigiem pinxit A° 1670.* *P. Schouten Excudit.*

BRIEVEN,

Geschreven ende gewisselt tusschen den HEER

JOHAN DE WITT,

RAEDT-PENSIONARIS EN GROOT-SEGELBEWAERDER
Van Hollandt en West-Vrieslandt;
Ende de

GEVOLMAGHTIGDEN van den STAEDT
der Vereenighde Nederlanden,

So in VRANCKRYCK, ENGELANDT, SWEDEN,
DENEMARCKEN, POOLEN, enz.
Beginnende met den jaere 1652. tot het jaer 1669. incluys.

EERSTE DEEL.
Raekende de NEGOCIATIEN van de Heeren
W. BOREEL en C. VAN BEUNINGEN,
in Vranckryck.

IN 'sGRAVENHAGE,
By HENDRICK SCHEURLEER.

M. DCC. XXIII.

VOORREDEN.

AL wat eenighſints contribueren kan om Extraordinaire Mannen van naby te leeren kennen, heeft een ſeekere merite, die min ofte meer groot is, na dat hare actien het publick min ofte meer betreft hebben. De Memorien van het leven van een groot Prins ſyn dan verre te prefereren aen die van een ſyner Miniſters, die van een groot Miniſter van Staedt wederom verre aen die van eenen particulieren Magiſtraet: ſoo dat men wel ſoude mogen ſeggen, hoe grooter Perſonnagie iemand op het Toneel van de Waereldt geſpeeldt heeft, hoe het Publick meer geporteert is, om te penetreren in de Secrete Hiſtorie, en de waere motiven van ſyne handelingen.

Deſe waerheydt geappliceert op den Heer JOHAN DE WITT, geweſene Raedt-Penſionaris van Hollandt, doet my geloven, dat ſyne Correſpondentien in die qualiteyt gehouden, met de Miniſters van deſe Republick buyten 's Lands reſiderende, de Ingeſetenen van deſen Staedt niet alleen, maer ſelfs veele Vreemdelingen ſullen intereſſeren.

Daer is nooit geen Miniſter in deſe Provincie geweeſt, mogelyck ook niet in veele andere Landen, daer men ſoo veel voor, en tegen geſeght ende geſchreeven heeft; over wiens intentien men diverſcher geraiſonneert, en wiens doen en laeten men malicieuſer geinterpreteert heeft; daerſe nooit iemandt ſimpelder heeft kunnen hebben, en conſtanter ſoecken te

bevordere den luyster en het welwesen van syn Vaderlandt.

Het voorstaen van dese waerheydt, daer ick my met alle eerlycke Menschen toe geobligeert oordeele, heeft my doen resolveren, soo dra als dese Brieven in myne handen gevallen waeren, van se door den druck gemeen te maeken; op dat een iegelyck sien magh met wat assiduiteydt, wat vigilantie, en met welcken iever den Heer DE WITT syne Charge geëxerceert, en de glorie, met het waere intrest van den Staedt soo van buyten, als van binnen, altoos en soo onversettelyck tot syn eenighste bût gehad heeft, dat nogh ambitie, nogh begeerlyckheydt, nogh sught tot het leven, hem daer ooit van gedetourneert hebben.

En alhoewel men genoeghsaeme preuves van dit geavanceerde in dese Brieven vinden kan, soo ben eghter nae alle schyn versekert, datse daer toe voor een iegelyck niet dienen sullen. De voor-oordeelen, en differente passien, en nogh meer differerende interessen, syn te sterck in de meeste Menschen; en doen haer byna alleen haten, of beminnen; prysen, of laeken; sonder dat sy sigh de moeyte willen geven, van door haer eyge selve te weten of een saek haetelyk, of beminnelyk sy: Het is in het generael byna genoegh, dat men se daer voor gehoordt ofte gekregen heeft. Dese consideratie, hoe waeraghtigh, en hoe dickwils of se my in de gedaghten gekomen sy, heeft my eghter niet kunnen wederhouden van dese Memorien in 't light te geven. Die 'er kapabel toe is, magh 'er syn gebruyck van maeken.

Om

Om het selve eenighsints te faciliteren, en die geenen die in de Historien niet seer geverseert syn, soo veel mogelyck te gemoet te komen, sullen sy gelieven te weten, dat den Heer CATS syne dimissie van het Raedt-Pensionarisschap geobtineert hebbende, den Heere VAN HEEMSTEDE in syn plaets verkoren wierd. 1651.
Dien Heer hadt dat Ampt verscheyde jaren te vooren met veel lof waergenomen, maer om redenen van Staedt het selve moeten quiteren. Syne groote bequaemheydt had hem eghter necessair gemaeckt; en men moet seggen, dat de Republick dien Heer syne importantste Negociatien, en nogh onlanghs te vooren die van Munster betrouwt hebbende, hy in die épineuse tyden door syn habilityt en standvastigheydt de fundamenten heeft helpen leggen van de Vryheydt en van het aensien, daerse jegenwoordigh nogh van jouïsseert.

Het was geen kleyne saek, een Vrede uyt te werken, en den Staedt een rust te procureren, daer Vrankryk sigh soo sterck tegens opposeerde, ende niet anders sogt als ons in den Oorlogh met Spanjen te houden, om den eene, door den andere afgemat, syne maght des te gemackelycker van beyde syden uyt te breyden; en daer den Prins van Orange, die aen het hooft van onse Armées was, sigh ook niet weynigh tegenkantede, en de continuatie van den Oorlogh absolut noodsaekelyck oordeelde, tot de vermeerderinge van syne Autoriteyt, en tot de uytvoeringe van syne groote desseynen. Den Heer VAN HEEMSTEDE jouïsseerde niet langh van die glorieuse herstellinge;

en de satisfactie, die een eerlyck Man vindt in het wel waernemen van eenen moeijelyken en hagchelyken post, wierdt hem door de doodt benomen, na dat hy die voor de tweedemael ontrent de twee jaeren bekleedt hadt; van veele bemindt en gepresen, maer nogh van meerder benydt en gelasterdt.

Den dienst van de Republick vereyschte dat het Raedt-Pensionarisschap van Hollandt wederom door een ander bequaem Persoon geëxerceert wierde. Den Heer JOHAN DE WITT wierdt daer toe met eenpa-
1653. rige stemmen verkosen, na dat hy dat Ampt eenige maenden by provisie waergenomen hadt. Hy vondt den Staedt gewickeldt in eenen swaeren Oorlogh met Engelandt.

CROMWEL, die na het doen onthoofden van KAREL DE I. synen Koning, onder pretext van de Natie in haere Vryheydt te herstellen, sigh van de selve Meester hadt gemaeckt, was te jalours van de Commercie en florisanten staet van dese nieuw gefondeerde Republick; mogelyck ook qualyck te vreden, datse hem, tegen synen Koningh oorlogende, niet geassisteert hadde: CROMWEL, segh ick, was al te seer geanimeerdt tegen den Staedt der Vereenigde Nederlanden, om se langh gerust te laeten.

1651. Begonnen hebbende met haere Commercie en Navigatie te troubleren, volgde daer op haest eenen for-
1652. melen oorlogh, tusschen de twee Republicken. Die van Engelandt soo maghtig ter Zee, en de dese soo heevigh attaqueerende, obligeerde haer Hoog Mog. tot eene geproportionneerde defensie; die in die eer-
ste

ſte tyden, na ſoo langen en ſwaren Oorlog met Spanjen gevoerdt te hebben haere Finantien ten uytterſte moeſt verſwacken, en haere Commercie diverteren.

Deſe ſoo nadeligen Oorlogh, ſcheen aen den Heer DE WITT, ten ſpoedigſte te moeten geëyndight werden, en niets daer toe bequamer, als dat men CROMWEL dede apprehenderen, de herſtellinge van de nauwe verbinteniſſe, die Vranckryck lange jaeren met deſen Staedt gehadt hadde, en die door het ſluyten van onſe Vrede te Munſter, in weerwille van den Kardinael MAZARIN, vry verſwackt, ſoo niet t'eenemael verydeldt was.

Den Heer BOREEL wierdt, om Vranckryck niet verder te irriteren, en in voorvallende gelegentheden tegen te hebben, aen dat Hof als Ambaſſadeur Ordinair gehouden. Hy was ten uytterſte genegen om de Alliancie met die Kroon te vernieuwen, in de gedaghten, dat de Republick daer veel in hare Commercie by ſoude avanceren: En den Raedt-Penſionaris DE WITT, die diſpoſitie in den Heer BOREEL vindende, bediende ſig daer van, om tot ſyn bût te geraeken. Het was noodſaeckelyck dien Heer in ſyne opinie te confirmeren, op dat hy ter goeder trouwe, en des met te meer iever Negocierende, de Emiſſariſſen van CROMWEL daer door des te beter geabuſeert wierden, en haer Hoog Mog. te voordeeliger conditien bedongen. De goede Policie obligeerde den Raedt-Penſionaris dien wegh in te ſlaen: En alhoewel Vranckryck door innerlycke beroertens en burgerlycke Oorloogen gea-

 giteert

giteert wierde; soo kon CROMWEL egter syne magt niet weynigh aghten. De meerderjarigheydt van den Koningh vermeerderde syne Autoriteyt; en het was wel te sien, dat niet tegenstaende al wat dat Ryck geleden hadde, syne Alliancie nogtans considerabel was, om dat het niet wel konde manqueeren, ofte 't moest sigh haest herstellen.

De groote genegentheydt, die Vranckryck al sedert lange tydt getoondt hadde, om sig in de Nederlanden te établisseren, was al te dangereus voor desen Staedt, om van een habiel Minister als den Raedt-Pensionaris DE WITT, niet geapprehendeert te werden. Ook meent men te mogen avanceeren, dat de inclinatie van den Heer DE WITT hem nooit geporteert heeft om een nauwe verbintenisse met Vranckryck aen te gaen. Den Ambassadeur BOREEL was van een andere opinie: Dien Heer sagh de Franse Alliancie niet aen met relatie tot de gevolgen, die se in de Nederlanden hebben konde, indien wy daer door genoodsaekt wierden wederom met Spanjen te breeken, en in eenen nieuwen Oorlogh te komen. Hy en considereerde niet als de voordelen, die men soude kunnen bedingen in de Commercie en in de Navigatie; en de glorie, die hy voor sigh selven soude verkregen hebben, in het wederom herstellen van de oude Vriendschap tusschen de twee Staeten. Den Raedt-Pensionaris DE WITT soght wel uyt den Engelschen Oorlogh te geraeken; maer soo niet, dat hy die Vrede door een engagement met Vranckryck kopen soude: syne vûes waren wat uytgestreckter, als die van den

den Heer BOREEL; en men soude mogelyck wel affirmeeren mogen, dat indien op de Engelschen vaste mesures te nemen geweest waren, men gedurende het Ministerie van den Heer DE WITT, die groote Alliancie nooit gesllooten soude hebben. Van het jaer 1662.

De sorgen van den Raedt-Pensionaris hadden veel gecontribueert om ons buyten Oorlogh met Engelandt te stellen, maer hare affectie was daerom t'onswaerts, niets te grooter noghte ook niet sinceerder. Twee Staeten, die een en het selfde intrest hebben, en altoos uyt syn, om hare Ingesetenen boven die van de anderen te doen floreren, konden hare Schepen malkanderen dagelycks in Zee rencontrerende, niet langh goede Vrienden blyven in een tydt, dat de eene geregeert wierde door een entreprenant en ambitieus Hooft, dat sigh door de Wapenen meester van het leven van synen Koningh; en van de fortuyn van syne mede-Borgeren gemaeckt hebbende, in die verheven Post niet anders als door de Wapenen konde mainteneeren. Syne Troupes dienden wel altoos in Actie gehouden; en alhoewel hy de Vrede met dese Republick gemaeckt, niet opentlyck en brack, soo sagh men genoegh door het visiteren van onse Schepen in de Zee, die de Engelsche *Britanniques* noemen, dat hy de Wapenen, en niet syne jalousie en animosityt tegens haer Hoog Mog. Staedt nedergeleght haddde; en dat sy, op syne Vriendtschap weynigh vertrouwen mogten.

In die circumstantie van tyden en saeken, was het intrest van de Republick, Vranckryck altoos goede

mine

mine te maecken, met dat Ryck te Negocieren, maer niet te sluyten: Ook moet men seggen sonder den Heer BOREEL in syne goede qualiteyten en liefde voor syn Vaderlandt te kort te willen doen, dat dien Heer nergens anders toe gebruyckt wierde; ten sy dat syne Charge van Ordinaris Ambassadeur hem eenige andere occupatien gave, ten opsighte van de Hollandsche Koopluyden, of andere daegelycks voorvallende saeken. Hier door komt het dat syne Brieven, en die van den Raedt-Pensionaris aen syn Ed. niet al te interessant syn, en dat men bekennen moet, verscheyde malen getenteert geweest te syn, om se in ons Kabinet te houden: En men soude seekerlyck soo gemeene saeken niet hebben durven hasarderen, indien men niet geconsidereert hadde, dat het alderminste van 't geen den Heer DE WITT soo immediaet raekt, het Publick toekomt.

De doodt van CROMWEL; de Vrede tusschen Vrankryk en Spanjen, en 't retour van KAREL DE II. in de Rycken en op de Troon van syne Voor-Ouders, veranderden de Politicke gedaente van 't grootste gedeelte van Europa.

1658. RICHARD CROMWEL was wel na de doodt van syn Vader OLIVIER, in syn plaets tot Protector verkooren, maer de Creaturen van den overledene Protector, die daer door de saeken van Engelandt hoopten te mainteneren, reüsseerden niet in haer voornemen; wandt RICHARD ontbloot en gedestitueert van alle de hoedaenigheden, die daer toe vereyscht wierden, KAREL DE II. in tegendeel verscheyde van de

Na-

Natie gewonnen; en boven dat, de laetste Acte van die Tragedie al gespeeldt synde, sag men de Koninghlycke Autoriteydt daer haest wederom hersteldt.

Den Staedt der Vereenigde Nederlanden had groottelycks te dughten, dat den Koningh van Engelandt in syne Rycken wedergekeert, sigh soude ressenteren van dat hy geen meerder assistentie by haer gevonden had; en dat de differerende interessen van de twee Natien daer haest occasie toe geven souden. Sy had mede te vresen dat Vranckryck uyt alle binnen en buyten Landsche oneenigheden geraekt, sigh met Engelandt voegen soude, om sigh te vangeren van het ongelyck, dat hy pretendeerde van haer Hoog Mog. te Munster geleden te hebben: daer en boven willen maghtige Koningen vry meer aengesoght wesen, en considereren nooit soo seer het interest van andere Princen, als haer eygen glorie. En alhoewel den Heer Boreel altoos als Minister van desen Staedt aen het Fransche Hof geresideert hadde, soo waren hare pirateryen op onse schepen daer door niet belet geworden, maer op de klaghten daer over van onsen kandt gedaen, aen den Heer Boreel diversche malen geantwoordt; dat de Tractaeten tusschen de twee Staeten uyt waeren, en haer Hoog Mog. daer uyt niets konden pretenderen, ten sy die wederom vernieuwt en gerehabiliteerdt wierden.

Brief van den Heer Boreel van den 19. November en 17. December 1655.

De saeken die te vooren met Vranckryck soo ernstigh niet gemeendt waren geweest, begonnen serieus te worden; en op dat de Engelsche dien Koningh niet prevenieren mogten, dede den Raedt-Pensionaris on-

** der

der de Ambassadeurs, die derwaerds geschickt wierden om den Koningh van Vranckryck over de geslote Vrede met Spanjen, en syn huwelyck met de Infante te feliciteren, verkiesen den Heer COENRAED VAN BEUNINGEN, een Man van een uytmuntende bequaemheydt. De ample Instructie aen die Ambassadeurs medegegeven, doet ons genoegh sien, datse niet alleen gesonden waren om een simpel Compliment te maeken, maer om een nauwe Alliancie met die Kroon te menageren.

Secrete Resolutie, Woensdagh den 28. April 1660.

Het intrest van den Staedt moet de regel syn, daer een goed en habiel Minister syne vûes en actien na schickt.

CROMWEL alleen had den Staedt der Vereenigde Nederlanden in den laetsten Oorlogh veel te veel wercks gegeven, om niet voor het uyterste danger aen te sien een nieuwe rupture met de Engelschen, als Vranckryck sigh met die Natie tegens haer Hoog Mog. gevoeght soude hebben. Hoe men bondiger en stercker Alliancie met soo maghtigen Kroon konde maken, hoe men die meer van de Engelsche separeerde, en aen die laetste Natie bedenckelyck maeckte eenige hostiliteyten aen te doen aen een maghtige Republick, door een defensif Tractaet met Vranckryck versterckt.

De gemelde Instructie ende de Persoonen, die in die Negociatie geëmployeert wierden, van den eene kant geconsidereert, en van den andere, dat de Conclusie van dien geaccrocheert wierde aen sekere conditien; moet men daer uyt niet besluyten, dat men de Fransche Alliancie voor noodsaekelyck, maer om de

swacke

ſwacke complexie van den Koningh en Prince van Spanjen evenwel voor bedenckelyck hieldt? En dat men wel gaeren geëviteert ſoude hebben, dat Vranckryck de Wapenen wederom opvattede, die deſen Staedt in tydt en wylen niet anders als ſchadelyck konden ſyn.

Den Heer VAN BEUNINGEN was niet wel te vrede, dat hy alleen geſonden was om te Negocieren, en niet geautoriſeert om te ſluyten: Dien habilen Ambaſſadeur, en die in het ſecreet was van het gepaſſeerde geduurende den Engelſchen Oorlogh, ſoght het misnoegen dat Vranckryck daer uyt, en uyt de Vredehandelinge tot Munſter opgevat en nogh op het hert hadde, door eene ſincere en opreghte manier van handelen uyt te wiſſen. Brief van den Heer van Beuningen van den 28. Jan. 1661.

Maer de doodt van den Prins van Spanjen, geduurende ſyne Negociatie voorgevallen, veranderde die ſentimenten: So dat dien Miniſter ſeer problematick vond, ſelfs nogh nae de geboorte van eenen anderen Prins in dat Ryck, wat men in die tydt behoorde te doen of te laeten. Brief van den Heer van Beuningen van den 5. January 1662.

Den Raedt-Penſionaris DE WITT was van de gedaghten van den Heer VAN BEUNINGEN, en wiſt te wel, wat pretenſien Vranckryck uyt hoofde van de Koninginne, op de Spaenſche Succeſſie, en voornaementlyck op de Nederlanden ſtondt te maeken; om niet in ſerieuſe overweginge te nemen, wat of geraedſaemer en voordeeliger voor den Staedt was, de Franſche Negociatie op een goede manier af te breeken, dan die tot beſluyt te brengen, in de hoope Brief van den Heer van Beuningen van den 2 Febr. 1662.

van haer Hoog Mog. gerustheydt tegens Engelandt daer in te vinden.

Brief van den Heer van Beuningen van den 9. Febr. 1662.

Men meent te mogen avanceren dat den Raedt-Pensionaris, siende dat Vranckryck met het recueilleeren van de Spaensche Succeſſie de handen haest vol wercks soude hebben, den Staedt gaere in syn geheel gehouden had, en afgewaght of den Koningh van Engelandt daer iets tegens soude gelieven te ondernemen: De pointen die in de Fransche Negociatie nogh in verschil waren, waer onder dat van de Vlagge, en de expresse Guarantie van het woordt *Pêche*, fourneerden een pretext om deselve op een goede manier af te breecken.

Brief van den Raedt-Pensionaris de Witt van den 15. Febr. 1662.

Op den 15. Maert 1662.

De Staeten van Hollandt resolveerden dan, dat by aldien de insertie van het woordt *Pêche* in de te maeken Guarantie, niet konde geobtineert worden, het voorgenoome Tractaet met Vranckryck geensints tot besluyt behoorden te werden gebraght; maer de Ambassadeurs van daer wederom gerevoceert. Dit dede dien Koningh daer overstappen. Het was voor al syn intrest, haer Hoog Mog. door een solemneel Tractaet aen hem verbonden te hebben; op dat, soo hy haer tegens Spanjen niet konde doen breeken, sy sigh ten minste van hare kandt met andere Princen, tegen syne desseynen op de Nederlanden, ook niet souden liguéren.

Brief van den Heer Boreel van den 8. Juny 1662.

Vranckryck was genoegh geinformeert van den aensoek, die Spanjen sedert het overlyden van haer Pıins, daer toe aen desen Staedt gedaen hadde: Daerom begeerde hy nae het sluyten van het Tractaet, alleen

leen den grooten Vriendt en naest geallieerde van haer Hoog Mog. te wesen.

Den Raedt-Pensionaris DE WITT, had de propositie van den Ambassadeur van Spanjen considerabel gevonden, en de Fransche Negociatie getraght te doen afbreeken; maer de Alliantie gesloten; en de Engelschen soo door het beslagh van onse Schepen, op seker pretext, als door verscheyde andere saeken te langh om hier te verhaelen, haere quade wil tegens dese Republick getoont hebbende, oordeelde hy dat men de verbintenisse met Vranckryck behoorde te cultiveren en religieuselyck na te komen; om 'er des van noden, de gerustheydt en assistentie tegens Engelandt, die 'er het groote object van geweest was, uyt te kunnen eysschen ende erlangen.

Brief van den Heer van Beuningen van den 5. January 1662.

Brieven van den Raedt-Pensionaris de Witt van den 22. en 29. Juny, en 24. Augusty 1662.

Den Heer DE WITT, die op de vriendtschap van Engelandt geen staet ter waereldt maeke konde, om redenen hier voore reets verhaeldt; en die van den anderen kant ten volle versekert was, dat Vranckryck de Spaensche-Nederlanden stont te attaqueren, soght de Alliancie van Vranckryck soo te menageren, dat den Staedt daer door met Engelandt buyten rupture gehouden wierdt, en Vranckryck ten opsighte van de Nederlanden de handen gebonden, immers de executie van syne desseynen voor een tydt verschooven; het geene voor dese Republick op die tydt veel gewonnen was.

Brief van den Heer van Beuningen van den 9. Febr. 1662.

Daer toe geen ander middel vindende als sigh te insinueren in de Confiance van Vranckryck; door sekere Negociatie alle syne vûes te penetreren, en onder

der pretext van voor syne interesse geporteert te syn, door een apparent dévoüement, en de hoope van sekere avantagien, eerst den Graef D'ESTRADES synen Ambassadeur, en door syn Excell. den Koningh, te amuseren.

De partye was seer hagchelyck, maer den Raedt-Pensionaris, die alles sacrificeerde aen het welwesen en de glorie van syn Vaderlandt, vondt goedt dat gevaer liever te ondergaen, als iets te negligeren, dat hy aensagh als een presente avantage voor den Staedt.

Is het niet te verwonderen, dat den Heer DE WITT om een saek, die syn devoir en het intrest van den
1719. Staedt vereyschten, in sekere Historie onlanghs uytgekoomen, afgeschildert wordt als de Minister van Vranckryck in prejuditie van syn Vaderlandt?

Den Koningh van Vranckryck, aen wie de integriteyt van den Heer DE WITT beter bekent was, defieerde sigh verscheyde maelen van den Raedt-Pensionaris. Syne Majesteyt konde sigh niet inbeelden, dat hy die Negociatie met syn Minister ter goedertrouwe aengereght hadde: Maer den Heer D'ESTRADES, die men moet seggen daer de dupe van geweest te syn, dede tellekens syn best om dat mistrouwe weg te nemen: Van waer het komt, dat men in de Brieven van dien Ambassadeur diverse passages vindt, die bequaem syn, om aen onwetende quade gedaghten van den Heer DE WITT te geven.

Sonde hy de naem van een habiel Minister gemeriteert hebben, indien hy den Staedt geëngageert had in

in een Ligue met Spanjen, die hy meester was van alle uur te sluyten als hy begeerde, en die hy niet ignoreren konde, dat Vranckryck tot het uyterste ressentiment brengen soude, en dat op een tydt, dat men den Oorlogh met Engelandt, alle daegen voor de deur sagh?

Dat den Auteur van die Historie, de Negociatie over de verdeelinge van de Nederlanden, voor een serieuse saek opneemt, en den Raedt-Pensionaris DE WITT aensiet, en aen syne Leesers verbeelt, als t'eenemael overgegeven aen Vranckryck, en den grooten vyandt van Spanjen, soodaenigh dat het intrest van de Republick daer door moest lyden; komt seekerlyk daer van daen, dat dien Schryver niet gehadt heeft de communicatie deser Brieven, uyt welckers light, hy nae waerheydt, geheel andere sentimenten hadt kunne formeeren.

Den Raedt-Pensionaris hadt maer al te veel pressentimenten, van dat, den Staedt met Engelandt in oorlogh geraekende, Vranckryck uytvlughten soude soeken, om het beloofde niet te presteren; en indien die Kroon niet gevreest hadde, dat haer Hoog Mog. sigh met Spanjen en andere Princen soude gevoeght hebben, en syne voornemens op de Nederlanden getraght te beletten, soo soude de cordaetheyt, jae de hauteur daer den Heer DE WITT de luyster ende het intrest van de Republick mede voorstont, soo een fier en maghtigh Koningh nae alle apparentie hebben moeten obligeren, om tot de uytwisselinge van de Ratificatien nooit te komen. Hy en bedroogh sigh ook in

Brief van den Raedt-Pensionaris van den 19. October en 7. December 1662.

Brief van den Raedt-Pensionaris van den 15. February. 1663.

in dat gevoelen niet; want den Oorlogh met Enge-
1664. landt begonnen synde, sagh den Raedt-Pensionaris haest, dat de meeninge van Vranckryck was, het Tractaet op 't een of 't ander pretext te éluderen, en de twee Staeten tegens een te stellen, om de Nederlanden naederhandt sonder stercke oppositie te conquesteren.

Brief van den Raedt-Pensionaris de Witt, aen den Heer Boreel van den 6. November 1664.

Men kan selde iets uyt een Tractaet eysschen, of daer syn exceptien op te vinden: Ook manqueerden 'er aen Vranckryck geen om sigh te excuseeren, van de prestatie van het Secours tegen de Engelsche. Den Ambassadeur BOREEL was wel genoegh geintentionneert; maer syne ligchaemelycke swackheden, de vivaciteydt van syn geest vry verdooft hebbende, vondt die Minister sigh buyten staet om alle die subtiliteyten te wederleggen, en te surmonteren.

Den Heer VAN BEUNINGEN, die het Tractaet van 't jaer 1662. genegocieert hadde, wierdt wederom na Vranckryck gesonden, om het effect van dien te solliciteeren, en den Koningh tot de rupture met Engelandt te brengen. De bequaemheydt daer die Minister de Alliancie mede gemenageert hadde, is seer remarquabel; maer de voorsightigheydt, de promptitude, ende de kraght van redenen, die hy in dese delicate Commissie, soo constantelyck gebruyckt heeft, syn geen minder lofwaerdigh.

De anno 1662.

Was het Vatgeldt moeijelyck te modereren, was het point van de Vlagge chatouilleus, en de expresse Guarantie van de Visscherye qualyck te obtineren; het was niet min difficiel den Koningh van Vranckryck tot

tot het presteren van de beloofde Guarantie te disponeren. Daer manqueerden geen pretexten om se te délaijeeren. Het voornaemste different dat Engelandt met de Republicke hadde, rouleerde over Cabo-Corps en het Eylandt Pouleron: de eerste hostilliteyt was ook in Africa voorgevallen; en het Tractaet obligeerde de Contrahenten malkanderen over en weder niet verders, en in geen andere gereghtigheden te mainteneren en te helpen conserveren, als die binnen Europa souden gelegen syn. De anno 1662.

Alle de Consequentien, die Vranckryck eenigsints uyt die circumstancien trecken konde, mankeerden niet van aen den Heer VAN BEUNINGEN op syne sollicitatien tot antwoordt gegeven te worden. Men kan sien in dese Brieven hoe judicieus dien Heer sigh daer in gedragen heeft.

Dit was het minste; Vranckryck vreesde boven alles haer Hoog Mog. in de Nederlanden tegen te hebben. Die vreese was geproportionneert aen de genegentheydt, die hy hadde om sigh van deselve meester te maeken. Die affaire was op dien tydt het groote object van de Fransche déliberatien, en men leyde sigh nergens meer op toe, als om sigh door het presteeren van de Guarantie, desen Staedt meer en meer te verbinden; en konde men die tot geen rupture met Spanjen obligeeren, immers te doen beloven, dat sy sig met dat Ryck niet naeder Allieeren soude, en de Nederlanden tegens Vranckryck helpen defendeeren.

Den Heer VAN BEUNINGEN had nauwelycks eene Audientie, daer hem die saek niet in voor en quam;

en haer Hoog Mog. moeste niet weynigh content syn, van de handelinge van dien Minister, die soo een dangereusen engagement voor de Republick hadt weten te éviteren, en egter het bût van syne Meesters te bereyken.

Alle de moeyte die hy daer toe hadde moeten aenwenden, dede genoeg sien dat Vranckryck het met haer Hoog Mog. niet reght en meende. Een groot Prins, wordt selden anders, als door syn intrest gemoveert. Het was dat van dien Koning niet, dat Engelandt met desen Staedt in Vrede en een goedt verstand quam; daerom diende dien Oorlog beter gefomenteert, als geëyndigt. Vranckryck voelde genoeg, dat hy niet veel progressen in de Nederlanden maeken soude, of hy had haer beyder oppositie te waghten. Ook was hy meer toesiender, als mede Acteur in de Batailles, die sy malkanderen leverden.

Het Publick sal uyt dese Correspondentie tusschen den Raedt-Pensionaris DE WITT, en den Heer VAN BEUNINGEN konnen oordeelen, of hare Brieven van een natuur syn, om aen den Graef D'ESTRADES copien van te geven; en of den Heer DE WITT, oordeelde, dat men sig niet van Vranckryck mogt separeeren, om syn party daer door in staet te houden. Soude dat niet al soo waer syn, als dat den Heer DE WITT geen Vrede met Engelandt begeerde, en dat men twyffelde, of de groote preparatien die in Hollandt aengesteldt wierden om de Engelschen te resisteren, toe te schryven waeren aen de voorsightigheydt van den Raedt-Pensionaris, of aen syne passie, om over

Annales des Provinces-Unies. pag. 737.

Annales des Provinces-Unies. pag. 802.

over haer te triumpheeren, uyt een vyandſchap, die hy voeyde tegens den Koning en het Miniſterie van Engelandt?

Men ſal den Leſer met geen refutatie van deſe paſſagien ophouden: het ſal genoeg ſyn, dat men het oog ſlaet op deſe Brieven, om geperſuadeert te worden, dat den Raedt-Penſionaris niet anders ſogt, als den Staedt met Engelandt te bevredigen: Maer dat hy als een Eerlyck en habiel Miniſter in het maeken van die Vrede, de Eere, Glorie, en ſecuriteydt van de Republick begeerde te bevorderen, en te vinden.

Derhalven moet men vaſtſtellen, dat den Auteur van die Jaer-Boecken, de Brieven van den Heer DE WITT nooit geſien heeft; alſo het anders een onvergeeffelycke fout in hem ſoude ſyn, van aen het ſchryven van dien Miniſter ſelfs aen een ſyn'er vertrouwſte Vrienden, minder geloof te hebben gegeeven, dan aen ſeekere ſoo genaemde *Hiſtoire Secrette des Intrigues de la France*, &c. of diergelycke uytſtrooyſels, als daer den Koningh van Engelandt ſig van bediende, *om de gemoederen van de Gemeente alhier, en mogelyck ook van eenige ſwacke en onkundige Regenten op te ſetten tegens ſommigen, die men de meeſte Directie in de Regeringh toeſchreef, onder voorgeven dat deſelven geen Vreeden met Engelandt en begeeren.* Men kan het Volck nooit beter op ſyn ſyde krygen als met de Actien van hare Regenten qualyck te interpreteeren. Brief van den Raedt-Penſionaris de Witt van den 15. April 1666.

PHILIPPUS DE IV. Koningh van Spanje, was geduerende den Engelſchen Oorlog geſtorven. Vranck- 1665.

ryck had die soo langh gereckt, als 't hem mogelyck was geweest: en als den Koningh van Engelandt en haer Hoog Mog. malkanderen door verscheyde Zeeslagen afgemat, en de Engelschen na de Vrede verlangende; de Geinteresseerden tot dat eynde hare Gedeputeerden tot Breda gesonden hadden; begon Vranckryck eenen nieuwen Oorlog in de Nederlanden. De tydt konde niet favorabelder syn, om syne desseynen ter executie te leggen: Ook had die onderneminge in het begin alle mogelyck succes. En indien den Raedt-Pensionaris, dien Koningh en syne Ministers door een éblouissante Negociatie niet hadt weten op te houden, Vranckryck was binnen korten van de Nederlanden meester geweest.

Al wat dien bequamen Minister in syne goede Correspondentien met den Graef D'ESTRADES voor oogen gehad hadde, was geweest dien lang voorsienden Oorlog te verschuyven, en den Staedt door die apparente goede harmonie, te doen vresen en rechercheren. Dese Brieven syn daer een bewys van. Het was de kennisse van de pretensien die Vranckryck op de Nederlanden stondt te maeken, die den Raedt-Pensionaris van het begin af aen dede voorsien, dat de Alliancie van de syde van die Kroon niet religieuselyck soude werden naegekomen, en de reële voldoeninge van dien, het casus voorvallende, mogelyck uytgesteldt en gebonden aen saeken, die deselve in die tydt souden mogen desidéreren.

De anno 1662.

Brief van den Raedt-Pensionaris de Witt aen den Heer Boreel van den 25. Jan. 1663.

Soude het voorsigtig geweest hebben, indien den Heer DE WITT, syne conduiten, ten reguarde van Vranck-

Vranckryck, gedurende den Engelschen Oorlog verandert hadde? Dien Minister was soo haest niet seker van dat'er een goede en noodsaekelycke Vrede met Engelandt stondt gemaekt te worden, of hy en den Heer VAN BEUNINGEN, waeren even sterck geporteert, om Vranckryck tegen te gaen; sig de defensie van de Nederlanden aen te trecken, en soo een magtigh Koningh, was 't mogelyck, van onse Frontieren te éloigneren. Brief van den Heer van Beuningen van den 5. en 8. Juny 1667.

Dat Vranckryk niet tegenstaende syn gegeve woordt, van de Spaensche-Nederlanden, niet sonder voorgaende communicatie te attacquéren, in deselve met een Leger ingetrocken was, fourneerde haer een favorabele occasie om hare affaires mede sonder communicatie van, jae tegens Vranckryck te bevorderen. Ook ginghen alle de sorgen van den Raedt-Pensionaris, nae de Bredaesche Vrede, tot de conservatie van de Nederlanden. Den Ridder TEMPLE, die den Koningh van Engelandt reets in verscheyde saeken geëmploiëert had, immediatelyck daer nae in Hollandt, en den Heer DE WITT hebbende komen sien, gebruyckte dien Minister, wetende in wat consideratie dien Ridder by het Engelsche Hof gehouden wierdt, die visite, om uyt den selve te verstaen in wat dispositie synen Koningh ontrent de Nederlanden wesen moght, en om hem te insinuéren de idée van eene Ligue tot haer behoudenisse. Brief van den Ridder Temple aen syn Broeder van den 10. October 1667.

De meeninge van den Raedt-Pensionaris moet daer ontrent seer ernstig geweest syn, want het sy dat die door den Heer TEMPLE aen de kennisse van den

Koningh gekomen was, ofte dat den Heer DE WITT daer toe nogh andere middelen gebruyckt hadt; daer verliepen evenwel weynige weeken na die eerste conversatie, of den Ridder TEMPLE vondt sigh geautoriseert, om door den Heer DE WITT met desen Staedt te Negocieren en te sluyten een Ligue, tot defensie van de Spaensche-Nederlanden, tegen de Wapenen van Vranckryck.

Conferentie van den Ridder Temple met den Heer de Witt den... December 1667. Brief van den Ridder Temple van den 2. January 1668.

Moet men niet seggen dat den Raedt-Pensionaris daer ten uytterste na verlanght hadde, als men considereert, dat die affaire door den Ridder TEMPLE en den Heer DE WITT, soo korts na eenen sanglanten Oorlogh, op een seer cordate en openhertige manier gehandelt, en het Tractaet in vyf daegen, tegens de forme en 't gebruyck van dese Regeeringe, gesslooten, geteykent, en geperfectionneert is geweest?

Brief van den Ridder Temple aen My-Lord Arlington, van den 24. January 1668.

Men sal dese démarche van den Raedt-Pensionaris mogelyck wat precipitant vinden; maer syn humeur was sulcks, dat hy niet light stapte van 't geene hy avantageus of noodtsaekelyck voor syn Vaderlandt oordeelde. Hy hasardeerde liever in de Historie geblameert en van syne Vyanden gepersecuteert te worden, als een saek, van wiens utiliteyt hy gepersuadeert was, door formaliteyten te manqueren.

Die Negociatie van den Ridder TEMPLE en den Heer DE WITT, was met kennisse van den Grave VAN DHONA, Extraordinaris Ambassadeur van Sweden aen desen Staedt, tot dat goet eynde gebraght. Die Kroon concurreerde mede in het desseyn, van sig tegen de groote Maght van Vranckryck te setten, en

de saecken in Nederlandt op den ouden voet te houden; soo dat den Grave VAN DHONA versoght hebbende, om in de Alliancie met Engelandt te komen; een verbintenisse onder de naeme van *Triple-Alliancie*, soo vermaert, tusschen de twee Koningen en den Staedt van haer Hoog Mog. aengegaen wierdt.

De Vrede met Engelandt tot Breda, door de Mediatie van Sweden getroffen, vereyschte de Bienséance, dat daer iemandt gesonden wierde, om deswegen een compliment te maeken: Maer de gemelde *Triple-Alliancie* korts daer op gevolgt, en daer uyt over subsidien met Sweden moetende gehandelt worden, was'er een bequaem Man toe van nooden. Die Commissie wierdt opgedragen aen den Heer PIETER DE GROOT, waerde Soon van HUGO DE GROOT, soo vermaert door syne excellente Qualiteyten als mis-fortuyn.

De Triple-Alliancie had Vranckryck als tot de Vrede met Spanjen geforceert: Soo een maghtig Koning, voorsien van soo goede Troupen, kon in de jaeren, daer hy in was, soo een saek niet anders opnemen, als voor een groot outrage, daer hy sig van moest vangéren; en de drie Staeten, wiens engagementen daer oorsaek van waeren, vonden sigh ieder in haer particulier veel te swack, om Vranckryck in de minste occasie het hooft te bieden. De apprehensie die sy hadden van een voor een, aen syne ressentimenten geëxponeert te syn, dede hare contrarie interessen, en als ingeboren animositeyt, voor een wyl stilstaen; en de drie Staeten daer in over een komen, dat by aldien Vranckryck de gemaeckte Vrede quam te breeken, sy sigh

sigh daer gesaementlyck en met alle haer Maght tegen soude kanten, en Spanjen by syne possessien, en hun selven van soo redoutablen Nabuer, soeken te guarandeeren.

Die tyden waeren difficiel voor een Minister. De onstandvastigheydt van het Engelsche Ministerie was van alle kanten bekendt, en men wist maer te wel het weynig vertrouwen, dat men in de met hun genomen mesures stellen moest: Sweden kon ook niet als met geldt in onse partye gehouden worden.

Men wil sigh hier niet extenderen op het goedt beleyt, de verre uytsighte en de juste advisen die den Heer Pieter de Groot in dese Sweedsche Ambassáde gebruyckt en gegeven heeft. Syne Brieven spreken beter, als ick soude kunnen doen; al maeken sy het kleynste gedeelte van dit Receuil, sy syn daerom het minste niet. En ick verbeele my, dat al staense wel niet op haer reghte plaets, en dat men oordeelen mag, datse op eene andere beter souden gevoegt hebben, dat het publick se evenwel met een grote satisfactie sal lesen, en my danck weten, voor soo interessante Brieven van soo grooten Man, hun niet langer onthouden te hebben.

Alle dese Correspondentien van den Raedt-Pensionaris de Witt, met de respective Ministers van de Republick, hebben iets gemeen, dat seer recommandabel is; de waerheydt wordt daer naekt en onbekommert in gesegt. Men wierp onse Ministers, als men haer iets onthouden wilde, van 't geen sy behoorden te weten, telkens tegen, dat de saeken, hier aen soo

veele

veele Leden moetende gecommuniceert worden, niet secreet konden blyven, en gedivulgeert, ofte voorkomen, ofte tegens haer selve getourneert wierden.

Dese correspondentien syn geformeert, om dat pretext wegh te nemen; soo dat de Ministers van de Princen, aen wiens Hoven wy Ambassadeurs sonden ofte onderhielden; dickwils met haer spraeken, niet als Ambassadeurs, maer als WILLEM BOREEL, COENRAED VAN BEUNINGEN, PIETER DE GROOT, enz.; op dat die Heeren, niet als Ministers, maer als particulieren van de secreetste en importanste saeken kennisse gekregen hebbende, die aen den Raedt-Pensionaris, als JOHAN DE WITT, alleen overschreven, om door hem gemenageert te worden, daer en soo als hy oordeelen soude te behooren.

Men begrypt dan lightelyck van wat utiliteydt dese Brieven moeten syn, voor een Liefhebber van de Historien, om te penetreren in de waere motiven en de innerlycke kennisse van de principaelste Evenementen, en Persoonen, die gedurende den tydt van vyftien jaeren voorgevallen, ofte den Staedt gedient hebben.

Deselve dan by ons van groot belangh geoordeeldt synde, soo heeft men sigh niet willen inlaeten van eenige de minste veranderingh, in een duystere plaets, toe te brengen, noghte te ontcyfferen eenige weynige cyffers die daer nogh in gevonde werden; beeter oordeelende sigh scrupuleuselyck aen 't Origineel te houden, dan opheldering te hazardeeren, daer den verstandigen Leeser sigh mogelyck best toe in staet sal vinden.

Men heeft mede niet goedt gedaght daer by te voegen, de Tractaeten waer op dese Negociatien rouleeren, noghte de Instructien waer mede de Ministers op hun vertreck wierden gemunieert; het eerste niet, om dat deselve in verscheyde andere Boecken werden gevonden; en 't tweede naegelaeten om dat die, of in Aitzema, of wel voornaementlyck in de Secrete-Resolutien te vinden syn; en om soo den Leeser van tweemael eene saek te koopen, te bevryden.

Het Quarto Formaet, behalve dat het gemackelyck te handelen is, is daerom voornaementlyck boven de andere gepretereert, om dat gemelde Notable en Secrete-Resolutien van Hollandt, over dese selve jaeren, tot twee mael toe in Quarto herdruckt, en dus het gemeenste synde, dese Brieven, die op dat fundament gesteldt syn, daer in de Bibliothequen neffens gevoegt, en te saemen een *Corps d'Histoire* van gemelte vyftien jaeren mogen uytmaeken.

ERRATA.

Bladzyde	Reegel	Fauten	Verbeeteringe
30	21	*exemplicanta*	*Exempli causa*
124	2	*quovis prevo*	*quovis pretio*
175	8	*manet attamente*	*manet altâ mente*
222	6	deser loopende maendt	der voorledene maendt
251	29	verdiende	verresiende
262	36	Vergaederinge	veranderinge
289	8	*Fransche Consul*	*Spaensche Consul*
298	26	*Messieurs de Wir.*	*Messieurs de Vier.*
——	27	Hocquesons	Hocquetons
——	37	*penes dicertem*	*penes dicentem*
358	6	min sal detereren	sal determineren
444	18	October	September.

BRIEVEN

BRIEVEN

Tusschen den Heer

JOHAN DE WITT

RAEDT-PENSIONARIS VAN HOLLANDT EN WESTVRIESLANDT,

Ende den Heer

WILLEM BOREEL

Ordinaris AMBASSADEUR in VRANCKRYK.

Geschreeven ende gewisselt in den jaaren 1653. 1654. en 1655.

't Sedert den 15. Augustus 1653, tot den 30. December 1655, incluys.

Aen den Heer Ambassadeur Boreel, den 15. Augustus 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAedemael d'Heeren Staeten van Hollandt ende Westvrieslandt op my, onwaerdich instrument, het ooge hebben gelieven te laeten vallen, omme door my als Minister van derzelver Vergaederinge gedient te werden, hebbende ten selven eynde op my geconfereert de Charge van 't Raedt-Pensionaris Ampt van den selven Lande, die ick oock naer behoorlyck beraed van eenige dagen, my ten selven eynde by haer Ed. Groot Mo. goedertierentlyk vergunt, op 't advis van den geenen daer aen ick meer als aen myn eygen oordeel defereerde, op myn genomen hebbe; Ende dat haer Ed. Groot Mo. my onder anderen by instructie op 't voorsz. Ampt slaende, hebben geinjun-

A geert

geert ende gelast, met de Ministers van den Staedt buytens Landts residerende, van tydt tot tydt te corresponderen, ende speciaelyck aen deselve te suppediteren ende over te schryven alle de Resolutien alhier genomen wordende, ende 't gunt vorders in den Staedt passeert, welckers kennisse ick oordeelen sal de voorsz. Ministers tot uytvoeringe van hunne last, ende commissie, dienstich te sullen wesen, soo hebbe ick U Ed. by desen wel willen versoeken, dat dezelve gelieve voor aengenaem te houden dat ick somwylen een briefken aen U Ed. laete afgaen; vastelyk vertrouwende, dat ick aen de andere zyde oock van U Ed. doorgaens met een letterken sal worden vereert, ende voor al deelachtich gemaeckt van soodanige saecken, als waer op deselve sal oordeelen dat ten dienste van den Lande ende tot conservatie van de goede intelligentie, mitsgaders confirmatie ende vermeerderinge van oude Alliancien tusschen de Kroone van Vranckryck ende desen Staedt, by haer Ed. Groot Mo. resolutie sal dienen te werden genomen; ook daer benevens gedient van U Edts. voorsichtige consideratien, waer naer deselve oordeelen sal dat de voorsz. saeken sullen dienen te worden beleydt ende gedirigeert; Ende gelieve U Ed. haer volkomentlyck verseeckert te houden, dat ick niet naerlaten sal alles, soo veel in my is, ten fine voorsz. ende particulierelyck tot U Edts. contentement ende 't gemeene beste, te helpen beleyden.

Indien de rencontres die tusschen de Vloote van desen Staedt ende die van Engelandt eerst op den 8. ende naederhandt op den 10. deser lopende maendt, (naer voorgaende versterckinge van onse Vloote met een Secours van 27. schepen van Oorloge ende 4. Branders des avondts te vooren, onder de conduiete van den Vice Admirael de *Witt*, uyt Texel daer by gekomen) voorgevallen syn, Godt Almachtich niet belieft hadde desen Staedt, door een ongeluckige schote, te beroven van een Zeeheldt welckers gelycke de aerde niet veel heeft gedragen, ende mogelyck niet lichtelyck in 't toekomende sal syn te vinden, wy souden, naer d'advisen die wy tot noch toe van de constitutie van de Engelsche Vloote alhier hebben bekomen, inder waerheyt konnen seggen, met merkelycke avantagie op onsen Vyandt gevochten te hebben; alsoo wy bericht werden, dat d'Engelsche Vloote seer gedevaliseert de Kusten van desen Staedt, die deselve als belegert ende beset hielde, verlaten heeft; sulks dat wy met recht mogen beroemen de belegeringe opgeslagen ende sulks de principaelste intentie van den Staedt geassequeert te hebben.

Den Vice Admirael *Witte Korn. de Witte*, is met inde 90. Schepen van Oorloge, daer onder veele seer weynich syn beschadicht, in Texel binnen gekomen.

Den Vice Admirael *Jan Everse*, was masteloos door een ander schip in 't Goereesche gat ingesleept, gelyck ook noch een ander reddeloos schip onder 't commandement van den Kapt. *Gorkom*, uyt Zeelandt, nevens hem insgelycks door een min beschadicht schip, aldaer ingeholpen is.

Den Commandeur de *Ruyter* is van gelycke door hulpe van een ander Oorloghschip, gekomen voor de Maeze; soo dat men in alles niet meer dan seven ofte acht schepen vermist, die geseyt worden alle, ofte in de grondt geschoten ofte verbrandt te wesen, soo dat geene van dien in handen van den Vyandt gevallen souden syn.

Ende wat advertentien wy daerentegens van 't verlies van de Engelschen hebben

ben bekomen, sal U Ed. uyt de nevens gaende copye gelieven te vernemen.

Veele schepen van de Vloote van desen Staedt syn niet ofte seer weynich beschadicht; ende vertrouwen eerstdaeghs wederom een goedt aental van deselve in Zee te sullen konnen doen gaen.

D'Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt hebben in erkentenisse van de signale diensten van den overleden Lt. Admirl. *Tromp* Zalr. gedachtenisse, geresolveert, dat den selven tot koste van den Staedt, soude behooren te werden aengedaen, eene honorable begraeffenisse, gelyck mede dat tot een eeuwige memorie voor de posteriteyt op desselfs graft soude werden opgerecht een Tombe, sulks als desselfs vroome daden syn meriterende; daer mede haer Ho. Mog. haer ook hebben geconformeert; hebbende haer Ed. Groot Mo. daer by mede gevoeght eenige officien van Condoleancien, als U Ed. alle 't selve naeder sal gelieven te vernemen uyt de drie distincte extracten onder N°. 2. hier by gevoeght.

Wy hebben op den 7. ende 8. deser loopende maendt alhier inden Haege eenige beginsselen van oploop gehad, synde sulks, dat de kinderen ende jonghskens nu eenige dagen herwaerts hebben beginnen by een te rotten, ende behangen met oranje papieren ende gedruckte wapentjes van den Huyse van Orangie, in forme van Compagnien op te trecken, het welck van dagh tot dagh accresserende, eyntlyck haer Ed. Groot Mo. genootsaeckt heeft den Advocaet Fiscael *Boy* ende den *Officier van 's Gravenhage* door d'Heeren Gecommitteerde Raeden te lasten deselve te doen dissiperen ende daer inne te voorsien, als naer behooren; welken volgende, den gem. Advocaet Fiscael *Boy*, eenige van syne dienaers gelast hebbende de voorsz. jongens te doen verstrooijen, hebben eenige omstanders haer daer jegens geopposeert, ende onder anderen een van de selvige geseyt jegens den dienaer, *Jou Hondt*, *soo ghy ymandt van de jongens aenraekt*, *ick sal u op u backbuys bruyen*, daer van aen haer Ed. Groot Mo. rapport gedaen synde, hebben deselve den gem. *Advocaet Fiscael* gelast den voorsz. persoon, synde een Barbier, wonachtich op de plaetse alhier ontrent de Gevangen poorte, te doen saiseren; doch heeft den selven alsdoen by ofte ontrent syn huys niet gevonden konnen worden; ende den meergem. *Fiscael*, en passant rencontrerende een troupe van de voorsz. jongens, daer onder een was die de trompette blies, heeft hy selfs in persoon den voorsz. jongen de trompette ontweldicht, ende is daer mede wederom op 't Hoff gekomen, dan is daer op gevolght, dat even naer de voorsz. actie, eenich rappaille haer naer de huysinge van den voorn. Heer *Fiscael* begeven heeft, beginnende eenige van deselve aldaer de glasen in te smyten; 't welck tot kennisse van de Regeringe gekomen synde, hebben d'Heeren Gecommitteerde Raeden aenstonts door ordre van haar Ed. Groot Mo. eenige soldaten van de Guarde derwaerts heenen gecommandeert, dan alsoo het graeuw meer ende meer aenwiesch, is men genootsaekt geweest meer ende meer derwaerts te schicken, ende eerst de wachten van de Guarde te verdobelen, mitsgaders ook naederhandt de gantsche Guarde op 't Hoff in stilte in de wapenen te doen komen, gelyck ook aenstonts ordre gegeven is, dat de Guarde te paert van haer Ed. Groot Mog. hier *in loco* synde, in de wapenen gebracht soude werden; Ende is men ook genootsaekt geweest, aen deselve soldatesque soo te voet als te paerde, positive last te geven om daer op te schieten, soo wanneer deselve naer voorgaende waerschouwinge ende publicatie, die van de puye van 't Stadthuys is gedaen, volgens

de copye onder N°. 3. hier nevens gaende, met gemoede niet te dissiperen souden syn geweest; Edoch heeft de komste van de ruyteren soo veele te wege gebracht, dat eyntlyck sonder bloedtstortinge, het volck van voor de huysinge van den meergem. Heere *Fiscael* vertrocken is; waer op twee ofte drie uren daer naer de Troupes van daer wederom afgetrocken synde, ende alleenlyck een matige wacht gelaten wesende, d'insolentie jegens den Jonckeren, aen de voorsz. huysinge wederom heeft begonnen, doch de voorsz. troupes aenstonts wederom derwaerts gecommandeert wesende, heeft het volck sich geretireert, sonder dat aen 't huys van den *Fiscael* eenige andere schade dan alleenlyck met het insmyten van glasen is gedaen, ende hebben de voorsz. moedtwilligers al vertreckende, soo hier, soo daer en passant mede eenige naedere moedtwille gepleecht, ook onder anderen de glasen insmytende, soo in 't logement van de Heeren van Dordrecht, als van dat van Amstelredam, mitsgaders oock eenige weynige ruyten in dat van den *Officier van 's Gravenhage*, ende in de huysen van de Substituyten *Geesdorp* ende *Pollenburgh*, ook in 't huys van een Borgemeester en Schepen van dese plaetse; Dan is door de goede ordre by haer Ed. Groot Mo. daer jegens gestelt, soo door suffisante wachten in de principaalste quartieren, alsmede door continuele patrouilles, alles ontrent 10. uren in den avondt in stilte gebracht, ende is op den 8. voorsz. door naeder ordre van haer Ed. Groot Mo. in hechtenisse gestelt, den persoon welcke den *Fiscael* op den 7. hadde gemist. Men heeft ook noch ses compagnien van buyten, binnen doen komen, omme de wachten te konnen subleveren, daer mede alles in goede ordre, ruste ende stilte is gebracht, synde by den *Officier van 's Gravenhage* noch seven ofte acht, soo vrouws als manspersonen, aen de voorsz. insolentie handtdadich geweest hebbende, in apprehensie bekomen, daer gisteren een vrouwe gegeesselt, ende gebrandtmerckt, ende noch twee jongens mede gegeesselt syn. Synde noch eenige andere in hechtenisse, ende seer veele uytgeweecken. Waer mede eyndigende, blyve.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 15. Augusty 1653.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 21. Augustus 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe U Ed. met de voorleede post bekent gemaeckt de constitutie van saken, ende het considerabelste gepasseerde alhier. 't Sedert hebben wy op gisteren gehoort 't rapport van de Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal*, ten selven dage uyt Engelandt alhier aengekomen; Ende daer uyt verstaen dat die van de Regeringe aldaer, in den beginne onbeweeghlyck hadden blyven insisteren, op de preliminaire poincten, van Reparatie, Satisfactie ende Securiteyt, U Ed. ten vollen

len bewuſt, ende eyntlyck dien onvermindert, hadden verklaert bereyt te weſen haere ſecuriteyt te verwachten, *door de vereeniginge van beyde de Staeten te ſamen in ſulcken voegen, datſe mogen worden een Volck ende eene Republycq, ten goede van beyden.*

Ende dat deſelve naer dat d'Heeren Gedeputeerden van deſen Staedt op de generaele verklaringe hadden verſocht naeder elucidatie van derzelver intentie, ook 't hunner inſtantie wegens deſen Staedt hadden verklaert, dat men van deſer zyde genegen was aen te gaen, ende op te rechten, eene ſoo naeuwe Alliancie ende Unie, tot onderlinge defenſie, als twee Souveraine Staeten, behoudens derſelver Souverainiteyt ende abſolute Regeringe, ende naer de nature van wederſyts Regeringe, Landen, ende Onderdanen, ſoude konnen geſchieden; haer nader explicerende, hadden verklaert hunne meyninge te weſen, *dat beyde de Republiquen ſouden coaleſceeren, ende dat het geheele lichaem alſoo geaduneert ſynde, eene, ende deſelve Opperſte Regeringe ſubject weſen ſoude, in ſulcker voegen, dat deſelve Regeringe uyt Perſonen ſoo van d'een als van de andere Natie ſoude weſen gecomposeert, ſoodanich alſmen ſich onderlinge nader ſoude komen te verdragen. Ende dat beyde de Natien gelycke privilegien, ende immuniteyten, ſoo van vrye Inwooninge, Huyſen, ende Hoven, Commercie, Havenen, Viſſcherye; als van alle andere Commoditeyten, hoedanige deſelve oock ſoude mogen weſen, met alle haere Inboorlingen, ende Vreemdelingen aldaer woonende, ſonder eenich onderſcheyt ſouden genieten.*

Dat het voorſz. geproponeerde by de opgem. Heeren Gedeputeerden van deſen Staedt, geoordeelt weſende te impliceren verſcheyden abſurditeyten, nieuwicheden, ende ook abſolute onmogelyckheden, by deſelve aenſtonts met mondelinge redenen, voor Commiſſariſen van den Raedt van Staeten, ende naederhandt ook by een geraiſonneerde ſchriftelycke propoſitie, aen den vollen Raed is gedebatteert; dan dat den gem. Raed daer by ofte anderſints oock by de voorgeroerde propoſitien van ſatisfactie, ende ſecuriteyt perſiſterende, de meergem. Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden hadden gereſolveert, twee Heeren uytten haeren herwaerts af te ſenden, verblyvende de twee anderen aldaer, om de naeder ordres van de Regeringe af te wachten, alle 't welcke U Ed. naeder uyt de nevenſgaende copye ſal gelieven af te nemen; die ick goed gedacht hebbe tot U Ed. volkomen informatie, hier by te voegen; haer Ed. Groot Mo. hebben het voorgeroerde rapport gehoort, goedgevonden dat het voorſz. werck by Gecommitteerde tot de ſaeken van Engelandt, nader geëxamineert, ende de Vergaederinge, daer op van advis gedient ſoude werden, ende 't geene op 't voorſz. rapport wyders ſal worden gereſolveert, ſal ick niet naelaeten U Ed. ten ſpoedigſten te verwittigen; Edoch ſal U Ed. uyt 't geene voorſz. is, lichtelyck konnen afnemen, wat van de gantſche onderhandelinge, wegens deſen Staedt in Engelandt aengeſtelt, te verwachten ſy.

Wy vernemen dat onder de Vloote van deſen Staedt, jonghſt in actie geweeſt ſynde veele ſchepen, die wel tot op 40. ofte meerder in getale werden begroot, ſoo weynich ſyn beſchadicht, dat deſelve, ſonder eenich tydt verlies wederomme in Zee ſullen konnen geſonden worden, gelyck dan ook d'intentie daer henen gaet, dat de voorſz. noch bequame ſchepen, met de bewuſte twee kapitaele ſchepen van Genua; mitſgaders ook noch eenige anderen, die 't ſedert het uytlopen van de voorſz. Vloote gereet geworden ſyn, ſouden werden geſonden naer den

Oresont, omme van daer af te haelen vyf Oostindische Retourschepen met een groot getal van kostelycke Straetsvaerders, die men bericht wert, op de gegeven advertentie van dat d'Engelsche Vloote was voor de kusten deser Landen, aldaer ingeweecken te syn, ende omme noch naeder aen alle de Werelt te betoonen, dat d'Engelschen van de kusten alhier opgeslagen syn, hebben haer Ho. Mo. in conformité van de resolutie van Hollandt onder N°. 2. hier by gevoeght, ten selven daege mede geresolveert, dat alle de schepen uyt dese Landen naer Oosten gemunt hebbende, aenstonts uyt de respective zeegaten souden uytlopen, gelyck wy dan noch van tydt tot tydt naeder informatien bekomen, dat d'Engelsche Vloote seer reddeloos, ende naer 't verlies van een goet getal van haere schepen, naer hunne eygen haven geweken is, ende hebben den Vice Admirael *Jan Everssen*; mitsgaders den Commandeur *de Ruyter*, op sondagh voorleden komende uyt de Vloote in Texel, ter vergaederinge van haer Hog. Mo. rapport doende van hun wedervaren, verklaert, dat naer de kennisse die syluyden uyt de Kapiteynen aldaer present synde, hebben konnen trecken, ontwyffelyck wel ontrent de twintich Engelsche schepen, in de voorgeroerde rencontre vernielt sullen moeten syn. Wy hebben tot noch toe geen naeder ofte volkomen seeckerheyt, van de constitutie der voorsz. Vloote, van de Engelschen konnen bekomen, alhoewel veel advis-barquen ten dien eynde uytgesonden syn.

Van alle de schepen van desen Staedt, in de voorgeroerde rencontre present geweest synde, worden vermist, naer ick uyt d'advisen van de respective Collegien kan colligeren, dertien in getaele, daer van men twyffelt of niet een in handen van den vyandt soude wesen geraeckt, doch souden de resterende, naer d'ingekomen advisen, alle in de gront geschoten ofte verbrandt syn.

Ondertusschen is men alhier met alle mogelyke vlydt besich, omme een goede Vloote wederomme in korten in Zee te brengen, daer toe ook al eenige van de nieuw aengeboude schepen van oorloge tot Amsterdam, ende in Zeelandt gereet syn; ende in 't Noorderquartier mede binnen drie ofte vier weecken gereet sullen wesen. Het laetste van de vyf in Zeeland, naer 't Advis van 't Collegie ter Admiraliteyt aldaer, op gisteren ingekomen, sal binnen den tydt van drie weeken in effectiven dienst gebracht konnen worden; synde de resterende vier albereyts volkomentlyck onder haer want.

Gelyck het droevich overlyden van wylen den Lieut. Admirael *Tromp* zalr. gedachtenisse, onder de gemeynte by yder een sonder exceptie uyttermaten wert betreurt, soo heeft de Regeringe oock met verscheyde teeckenen betuygt, het selve overlyden haer ten hooghsten ter herten te gaen, hebbende haer Ed. Groot Mo., boven ende behalven d'Officien van condoleancie, mitsgaders de resolutie omme het doode lichaem van den gemelde overleden Zeeheldt, met een honorable begraeffenisse, ende desselfs graf met een magnifycque Tombe te vereeren, gelyck U Ed. uyt mynen voorgaenden sal hebben konnen bemercken, noch wyders deliberatie gehouden, omme den outsten naergelaten Zoone van den meergemelden overleden, met eene van de vacante compagnien te beneficieren, welcke deliberatie ook ontwyffelyk tot een gewenscht besluyt sal werden gebracht, aengesien op de eerste propositie alle de Leeden daer inne hebben bewillicht, uytgesondert alleenlyck d'Heeren van H.... ende van L...., d'welcke verklaerende tegens 't vergeven van de compagnien seer strickteIyk prohibitive gelast te syn, hoo-

hoope gaven, ende genoeghsaem toesegginge deden, het consent van de Heeren hunne respective Principalen op 't geene voorsz. is, mede te sullen uytwercken; versoeckende derhalven, dat de conclusie op de voorgeroerde propositie te neemen, noch voor eenige weynige dagen, uytgestelt soude mogen werden, sonder het welcke 't voorsz poinct albereyts tot finael besluyt gebracht soude syn geweest.

De principaelste sorge van haer Ed. Groot Mog., gaet jegenwoordich daer heenen, dat alles wat doenlyk is moge werden gecontribueert, omme de matrosen ende het varent volck meer ende meer te animeeren, ende te encouragieren, tot den dienst ende de bescherminge van 't gemeene Vaderlandt, ook omme te precaveren, dat die geene welcke haer albereyts in denselven dienst begeven hebben, haer daer van niet onordentelyk en komen te onttrecken, hebbende dienaengaende, boven, ende behalven veele salutaire middelen dienaengaende voor desen beraemt, jonghst noch nadere Resolutie genomen. Waermede desen afbrekende sal verblyven.

Edele. Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 21. Augusty 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 10. Septemb. 1653.

MYN HEERE,

DOenmael als U Ed. twee pacquetten van den 15. ende 22. Augusty, in myn huys te gelyck werden behandicht, hadde 't Godt gelieft my te besoecken, met swaere pyne ende sieckte, die my onbequaem maeckten, om te konnen lesen, veel min schryven, soo dat doenmael myne brieven aen de Regeringe, ongeteeckent van my syn afgegaen; de pyne ende de continuele koortse, hebben my nu verlaten; maer myne groote swackheyt verhindert my, om aen U Ed. met meerder woorden te getuygen de blydschap die ick gevoel over uw nieuw aengevangen Ampt. ook hoope ende bidde dat het den Lande dienstig ende voordelich sal syn, ende U Ed. selfs tot eer ende tot contentement. 't sedert de voorsz. van den 15. ende 22. Augusty, en hebbe geen meer van U Ed. vernomen Ick houde my verobligeert over U Ed. vriendelycke aenbiedinge, ende na gebiedenisse, sal altyt wesen, soo als ben,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstw. Dienaer,

Geteekent

Tot Paris den 10 Septemb, 1653.

W. BOREEL.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL den 25. September 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert myne twee jongsten van dates den 15. ende 22. der voorlede maendt, is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van den 10 deses, ende soude ick niet geintermittert hebben, myne schuldige correspondentie, indien ick eerder by rescriptie hadde mogen verstaen de continuatie van dien U Ed. niet onaengenaem te sullen wesen; Edoch hebbe ick met droefheyt, soo voor desen uyt de brieven by U Edts. Soone geteeckent, als mede noch jonghst uyt de voorsz. U Edts. Missive vernomen, de oorsaecke van 't delay der voorsz. rescriptie, geweest te syn U Edts. indispositie, die ick wil hoope ende Godt Almachtich bidde, dat al voor de receptie van desen, ten dienste van ons algemeyne lieve Vaderlandt, in een goede ende volkomene gesondtheyt te sullen wesen verandert; ondertusschen verlangen wy alhier seer naer beter advertentie, van de voortsettinde der bewuste onderhandelinge aldaer, als wy tot noch toe hebben bekomen, ende hebben haer Ed. Groot Mo. omme van haere zyde daer toe alles te contribueren, wat mogelyck is, al op den 12. deser lopende maendt geresolvert tot lichtinge van het 12. Art. uyt U Edts. instructie; 't geene men bemerkt hadde aldaer aenstotelyck te wesen.

Doch hebben de Heeren van Z.... haer contrarie gelast vindende, onaengesien alle d'andere Provincien haer dienaengaende conformeerden met het Provinciael advis van H....; de saecke tot nu toe opgehouden, ende als noch geen nader last bekomen.

Ick hebbe U Ed. voor desen geadviseert de seditien ende commotien, nu eenigen tytgeleden binnen de Stadt van Enckhuysen voorgevallen; haer Ed. Groot Mo. hadden genecessiteert, derwaerts te senden, eenige Gedeputeerden, ook tien compagnien Soldaten daer binnen te schicken, omme alles aldaer te brengen tot de voorige ruste; Ende sal U Ed. uyt haer Ed. Groot Mo. resolutie van date den 13. deser lopende maendt hebben vernomen, in wat voegen de voorsz. deputatie een gewenscht succes heeft gehadt; gelyck U Ed. mede sal gelieven te bemercken, in wat voegen de judicature over de voorsz. delicten aen 't Hof Provinciael van Hollandt is gedefercert.

Op de poincten voor desen opgestelt, omme den Heere van *Obdam* te bewegen, tot aenneeminge van 't commandement ter Zee, heeft vermits de difficulteyt van eenige Leeden, ende voornaementlyk van die van H...., van L...., ende van A...., egeene conclusie konnen vallen, ende is derhalven daer op den 19den deser geresolveert, als in 't Extract onder N°. 4 hier bygevoeght, niet te min door last van haer Ed. Groot Mo. door Commissarisen van deselve, naeder Officien by den gemelde Heere aengewent synde, hebben deselve Officien gehad soodanich succes als U Ed. uyt de Resolutie van den 22sten deser onder N°. 8. sal gelieven te verneemen.

Boven

Boven de 53. schepen die jonghst onder *Witte* Zee gekosen hebbende, leggen noch 34. bynae gereet in Texel, ende sullen daer by ook noch eenige uyt Zeelandt ende de Maeze konnen werden gevoeght, gelyck ook noch van tydt tot tydt verscheyden van de bewuste nieuwe schepen klaer worden, sulcks dat in korten de Vloote van desen Staedt wederomme in een goet postuur gebracht sal konnen worden; ende alsoo de brieven soo van daer, alsmede uyt Engelandt met de jongste post noch niet gekomen syn, sal hiermeede eyndigen, verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 25. Septemb. 1653.

Aen de Heer Ambassadeur Borreel, den 2. October 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

't Sedert myne jongste Missive van date den 25sten der voorleede maendt, hebbe ick geene van U Ed. ontfangen, ende hebben d'Heeren van Zeelandt haer eyntlyck op de lichtinge van 't 12de Articul van U Edts. jongste instructie verklaert conform het advis Provinciael van Hollandt, U Ed. nevens mynen vorigen gecommuniceert, ende het sentement van de andere Provincien; sulcks dat U Ed. ontwyffelyck de Resolutie van haer Ho. Mog. op 't selven subject nevens desen ter handen komen sal.

Den Heere van *Obdam* hebbende op den 22sten der voorlede maendt, aengenomen de Charge van Lieut. Admirael van Hollandt en West-Frieslandt, jegenwoordich verreyst naer de Collegien ter Admiraliteyt binnen dese Provincie residerende, om aldaer possessie te neemen van de presideale Stoel, ende andere preëminentie de Lieuts. Admiraels van Hollandt ende West-Vrieslandt, volgens de instructie van de Admiraliteyt, competerende; ende prepareert sich by provisie tot d'aenstaende expeditie ter Zee, al hoe wel eenige Provincien ter Generaliteyt verklaert hebben gaerne, alvorens den gemelde Heere het Commando over de Vloote van de Unie in handen te stellen, daer op te sullen verwachten speciaele last van de Heeren haere Principalen, ende hebben haer Ed. Groot Mog. goedgevonden, dat den Commandeur *de Ruyter*, ende den Kapiteyn Cruyck van Schiedam, sullen worden versocht, haer in persoon te willen vervoegen op 't schip 't welck by den gemelden Lieut. Admirael sal werden gevoert, omme denselven te dienen als Raeden ende Assistenten.

Op 't advis Provinciael van Hollandt, raeckende de Engelsche Negotiatie, alsoo eenige Provincien dienaengaende op de principalen reflexie hebben gemaeckt, ende naementlyck de Heeren Gedeputeerden van Z...., noch ongelast synde heeft tot noch toe geene conclusie uytgewerckt konnen worden.

B Uyt

Uyt schryvens van den Vice-Admirael *Witte*, van date den 14den der verleede maendt, op gisteren ontfangen, verneemen wy met aengenaemheyd, dat deselve met syne byhebbende Vloote den voorsz. 14. 's morgens sonder eenige bejegeninge van vyandt, ofte andere sinistre rencontre was gekomen aen de Jutsche Rif; ende schryft den Heere *Keyser* by desselfs Missive van date den 20sten daer aenvolgende, dat d'advertentie van 't arrivement der voorsz Vloote aldaer was gekomen, ende dat dienvolgens d'Oost-Indische Retourscheepen ende anderen, aldaer leggende, des anderen daeghs haer naer deselve Vloote nevens 14. kloecke Deensche Oorlochschepen souden vervoegen; dat den *Koning van Denemarcken* soo uyt syne Majts. magasyn, alsmede van desselfs Oorlochschepen, de voorgeroerde Nederlandtsche koopvaerders, met kruyt, kogelen, lonten, ende ook eenich bootsvolk hadde doen voorsien.

Den gemelden Heere *Keyser* inde voorsz. Missive alsmede den Heere van *Beuningen*, in syne van date den 13. derselver maendt, geven advertentie dat den Heere *Piemontel* Afgesante van den *Koninck van Spaignen*, aen 't Sweedsche Hof, van Gottenburgh 't zeyl gegaen, ende 2. a 3. dagen in zee geweest synde, benootsaeckt is gewerden, door een leck dat in syn schip was gekomen, soo men seyt weder te rugge te keeren, ende dat hy mitsdien wederom aen landt geset synde, in plaetse van af te wachten dat het voorsz. schip wederom zeylvaerdich soude mogen werden gemaeckt, ofte syne reyse met andere commoditeyt te bevorderen, wederomme sich begeven heeft naer de Koninginne, doenmaels synde tot Nordtkopping; voorgevende gelast te syn in Sweden noch te overwinteren.

Ende boven dien niet van sonderlinge consideratie voorgevallen synde, sal desen hier mede eyndigen ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 2. October 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. October 1653.

MYN HEERE,

MEt myne jongste brieven van den 26. September hebbe vermaent, dat noch al commissien werden uytgegeven by den Admirael van Vranckryck, aen schepen die in coursse gaen, anders als my was belooft ende aen haer Ho. Mog. hadde verwitticht, daer over myn voorstel was of haere Ho. Mog. niet sullen gelieven te klagen, met expresse brieven aen den Koninck, Koninginne, ende den Heere Kardinael. U Ed. gelieve te weten dat d'Heere Kardinael, ende Grave van *Brienne*, my sulks verscheyde maelen uyt den name van den *Koninck*, niet alleen hebben aengesecht, maer ook dat ick sulks aen haer Ho. Mog.

Mog. soude verwittigen; van 't welcke in hooghgemelde brieven expresse mentie (soo bevonden wert) kan werden gemaeckt, ick kan het gestandt doen.

De Republyk van Venetien soude gaerne sien, dat de Correspondentie tusschen haer Ho. Mo. Staedt ende de Haere soude mogen werden hervat, met meerder luyster: ende dat daeromme d'ordinarisse residentie van Ambassadeurs tot Venetien ende in den Haege moge worden herstelt; sy meenen dat daer door het voordeel van beyde Republycquen merckelyck soude konnen werden gevordert; d'een in 't Zuyden, d'ander in 't Noorden 't ooge houdende op alles wat Spaigne of Vranckryck ergens soude willen by de handt nemen, tot naedeel van eenige van de Republycquen, ofte tot storinge van de gemeene vreede in Christenryck; Ende soo eenige Prince of Staedt daer aengelegen zy, soo menen dat het syn haere Ho. Mog. ende sy selfs, die anders geen insichten en hebben als haere Staeten te conserveren, in ruste ende vrede, onder beneficie van dewelke de Commercien ende Navigatien, konnen met groot voordeel werden geëxcoleert; hier van hebbe aen haer Ho. Mog. geschreven op den 22. September voorleden.

Op den 19. September hebbe ick aen U Ed. geadviseert, de secrete depêche voor haere Ed. Groot Mo., soo als ick ter selver tydt ook aen haer Ho. Mog. hebbe laten afgaen; soo als doenmaels verwittigde, soo is het als noch, dat dit Hof seer perplex is, over dese ouverture van de jegenwoordige Regeringe in Engelandt, sy apprehendeert dit seer, ende daerom doet aen my dickmael ende buyten ordinaris veel besendingen ende expressien van groote genegentheyt, die dese Kroon ende d'Heeren van syne Majts. Raeden, hebben tot het welvaeren ende subsistentie van haere Ho. Mo. Staedt, daer van ick in myne handelinge alhier over het maecken van de nieuwe Alliancien, evenwel niet anders in effecten en verneme. Het 12. Art. in 't Concept-tractaet gestelt, heeft veel obstakel; immers pretext tot uytstel veroorsaeckt. Ick bemercke dat haer Ed. Groot Mo. dat laten varen, nevens d'andere vyf Provincien. Uyt Zeelandt, doet men my weten, dat d'Heeren Staeten aldaer, dat voorn. 12. Art. mede sullen laten royeren, soo dat daer op haer Ho. Mog. aenlastinge verwachte met den naesten.

Soo als ick verneeme van de Heeren, in 't meeste aensien alhier, soo en soude geene groote difficulteyt vallen, ten waere het Engagement daer in den Staedt is met d'Engelschen, indien haer Ho. Mog. komen te sluyten met de selve; ende Vranckryk ondertusschen goede genegentheyd toond, om met haere Ho. Mog. Tractaeten aen te gaen, die eenigsints geduydet souden konnen werden te syn, ofte te strecken tot faveur voor de Staedt tegens d'Engelschen, soo soude Vranckryk offensie geven, daer van d'Engelschen haer mochten komen te reënteren, ende sy vresen die naburen wonderlyck, immers willen die niet irriteren, om niet, ofte sonder steunsel te hebben, van haere Ho. Mo. Alliancie; sy syn hier vol ombrage, gelyck of men dese handelinge met haer niet recht en meende, maer dat die alleen zy, om de Conditien van den Staedt met d'Engelschen te beter ende favorabelder te maecken, met hare disadvantagie. Sy meenen een groot argument daer toe te hebben, om dat weten (gelyck geene dingen van den Staedt haer onbekent syn) dat ick niet absoluyt geauthoriseert en ben, om het aenstaende Tractaet te sluyten, perfectionneren en te Teeckenen. Soo de

Regeringe dit anders konde goedvinden, 't soude seer veele jalousie wegneemen ende beter confidentie aenbouwen. Nae myne gebiedenisse soo blyve.

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 3. Octob. 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 9. October 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MY is wel ter handen gekomen U Edts. Missive van date den 3den deser lopende maendt; ende sal U Ed. ontwyffelyck al voor de receptie deses hebben vernomen, 't geene haer Ho. Mo. op desselfs naest laetste Missive ten reguarde van de Pyrateryen in de Middellandtsche-zee geplecht wordende, soo tot intercessie by den Koninck ende 't Hof aldaer te doen: alsmeede tot effective tegenstandt van dien, door de scheepen van oorloge van dezen Staedt, in de voorsz Middellandtsche-zee navigerende, hebben geresolveert, daer toe ick my derhalven referere, ende ingevalle ick van de particulariteyten in de voorsz. U Edts. Missive uytgedruckt, voor 't nemen van de voorgeroerde Resolutie, bewust waren geweest, soude in sulcken gevalle niet naergelaten hebben, den Staedt daer van naer behoren te dienen, ende vertrouwe, dat de brieven dienaengaende aen syne Majt. geschreeven, daer naer gecoucheert souden syn geweest.

Wy verlangen alhier van post tot post naer tydinge van 't avancement der bewuste onderhandelinge aldaer, ende wil ick hopen, dat op de nader last van haer Ho. Mog. aen U Ed. jonghst gegeven tot lichtinge van 't bekende 12de Art. de voorsz onderhandelinge beter progres sal nemen.

Den Heere Resident *Brasset*, heeft my in de voorleden weecke, nevens eenige andere saecken, bekent gemaeckt, dat den Grave van *Brienne* aen hem geschreven hadde wel verseeckert te wesen, by soo verre U Ed. sich jegenwoordich quame te vervoegen by 't Hof, dat U Ed. van daer niet sonder satisfactie, ten opsichte van de voorgeroerde Negotiatie, soude scheyden; daer by voegende de redenen, dat dickmaels de humeuren ende inclinatien van de Ministers van Staedt wat divers syn, ende sulcks ontwyffelyck mede jegenwoordich aldaer d'eene meerder tot avancement van de voorgeroerde Negotiatie soude contribueren, als d'andere; ende dat men mochte geloven, by 't Hof als nu wel gedisponeerde humeuren, ende inclinatien gevonden te sullen worden; ende dat anderen die mogelyck in 't voorsz. werck wat meerder scrupule souden maecken,

haer

haer binnen Parys souden onthouden. Ick hebbe niet naergelaeten van 't selve Advis communicatie te geven, sulcks ende daer 't behoorde, of mogelyck goed hadde mogen werden gevonden, daer op eenige naedere ordre aen U Ed. te laten toekomen; dan wierde geoordeelt, dat een weynich verloop van tydt de voorsz presuppoosten, te eenemael konde veranderen, ende dat oversulcks niet nodich was daer op eenige speciaele reflexie te maecken, sulcks dat de saecke by de voorsz. Notificatie, sonder eenige resolutie dienaengaende te neemen simpelyck verbleven is.

Van den toestandt der saecken in Engelandt, sal ick voor by gaen U Ed. te adviseren, als vertrouwende, dat deselve daer van door dē Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden aldaer, directelyck werdt gedient; alleenlyck sal ick seggen, dat men op de Engelsche saecken tsedert de overkomste van de Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal*, ter Generaliteyt noch geene Resolutie genomen heeft, vermits eenige Provincien, ende insonderheyd d'Heeren Gedeputeerden van Z.... daer op noch last te gemoedt sien.

Op sondach voorleeden, syn by de Regeringe brieven ontfangen van den Vice-Admirael *Witte Kornelisse de Witt*, gedateert den 19. der voorlede maendt, meldende, dat alle syne by hebbende scheepen haer noch in goede ordre waren onthoudende, ontrent den Hoeck van Schagen en by de Kleyne Holms, soo die genoemt werden.

Gelyck mede van den Heere *Keyser*, brieven ontfangen syn, gedateert in Koppenhaege den 27. ende 28. der voorleede maendt, mede brengende, dat de vyf Oost-Indische Retourscheepen, ende veele andere Koopvaerdyscheepen, derwaerts souden werden geconvoyeert door 13. ofte 14. Deensche oorlochschepen, ende heeft my den Heere Resident *Charisius* op gisteren verklaert, schryvens te hebben bekomen, dat den Heere *Bielke*, die de voorsz. Deensche oorloghschepen soude commanderen, last hadde, om niet alleen 't voorsz. convoy te doen, tot by de gemelde Vloote van desen Staedt, maer ook omme, naer weder ende windt, verder daer by te blyven, sulcks als hy naer gelegentheyd raedsaem achten soude; dat mede nevens de voorsz. Deensche oorloghschepen acht goede branders souden werden gevoeght, omme in occasie dienst te doen.

Den Heere *Rhyngrave*, heeft in de voorleden weecke aen haer Ho. Mo. geadviseert, dat seecker Edelman uyt den Lande van Valckenburgh, over Maeze, genaemt *Snetter*, een regiment te paerdt voor den *Hertoch van Lottharinge*, daer ontrent op de Ryckssche dorpen hadden gelicht, ende dat deselve soo haest hy tot dien eynde in de 70. à 80. gemonteerde mannen by een gebracht hadde, daer mede aenstonds licentieuselyck hadde begonne te leven, dat naderhandt hun stroopen soo verre was gekomen, dat niet een schip de Maeze op, ofte af, noch niet een mensch ten platten Lande hadde konnen passeren, sonder van dat volck geransoeneert, ende qualyck getracteert te werden; ja dat selfs de posten van haer wierden gedevaliseert, met dreygementen van deselve te willen dood schieten, dat'er niet een karre tusschen Maestricht ende de Boven-quartieren, als Aken ende elders varen mochte, sonder met een paspoort van *Snetter* versien te wesen, ende dat deselve des niet jegenstaende haer noch soo dickmaels ransoeneeren moesten, alsse van syn volck geransoeneert wierden.

Dat 't voorschreeven volck in de Landen van Over-Maeze mede liep plunderen,

ren, steelen, treckende de luyden, waerse deselve maer aen een kandt brengen konden, de kleederen uyt, ende dat sulks ook speciaelyck aen verscheyden borgers der voorschreeve stadt, was gebeurt.

Ende alhoewel den gemelden Heere *Rhyngrave*, over sulcke onverdraegelycke proceduren, veelmael aen den voorsz. *Snetter* hadde geschreven, hem versoeckende ende waerschouwende, syn volck daer van te onthouden, ende te willen beletten, datse haer Ho. Mog. onderdanen soo niet en inquieteerden, of dat nootsaekelyk daer in anders soude moeten werden voorsien, dat echter den selven des onaengesien is blyven opiniatreren, sustineerende dat het syn volck niet erger konde maecken, als de voorgaende trouppen gedaen hadden, ende dat den Hooghgem. *Hertoch* hem in allen manieren, guaranderen soude; dat den voorsz. *Snetter*, door dese ende diergelycke trotse imaginatien, hem soodanich hadde laten transporteren, dat hy eyndelyk nae 't uytschatten van alle de Rycksche plaetsen, mede was gekomen aen die geene dewelcke onder de voorsz. stad ende St. Servaes ressorteren, meynende deselve soo 't schynt, door een manier van doen, gelyck over twee jaren by hem in den Lande van Valckenburgh was gepleeght, perforce tot het contribueren te dwingen, ende dat hy sich ook niet hadde ontsien, tegens alle vermaeninge van den meergemelden Heere *Rhyngrave*, op den 29. September voorsz. met al syn volck, bestaende in de tnegentich mannen, in het dorp Mechelen te komen logeeren, waer van denselven Heere *Rhyngrave* verwitticht synde, daetelyck derwaerts sonde, om tot overvloedt, noch eens aen te wysen, hoe dat 't voornoemde dorp, immediatelyck gehoort onder de kerck van St. Servaes, versoeckende, dat hy van daer wilde vertrecken; dan dat alle 't selve geen effect hebbende gesorteert, maer ter contrarie hy niet anders antwoorden dan spytige ende picante woorden, soo tot kleynachtinge van desen Staedt als van 't guarnisoen van Maestricht voorsz., den meergemelde Heere *Rhyngrave*, niet langer hadde konnen uytstellen, uyt krachte van voorgeroerde haer Ho. Mog. ordre, met andere middelen daer tegens te gaen, doende dienvolgens daetelyck derwaerts marcheren eenich gecommandeert volck uyt 't voorsz. guarnisoen onder 't beleyt van den Ritmeester *d'Auberge*, geaccompagneert met eenige andere Officieren, van goede conduite.

Dat 't selve volck daer aenkomende, ende eenige Officieren voor uyt rydende, in meeningh met den meergemelden *Snetter* te spreken, ende hunne ordre te toonen, denselven ende syn volck alreede in postuur vonden staen, doende sonder te willen hooren, een charge, ende met syn eygen handt een van onse ruyteren op de plaets doodt schietende, 't welck de anderen soo hadden geanimeert, datse de Lottheringhse troupen met alle macht indrongen, deselve op de vlucht brachten, ende den Kolonel, nevens eenige van syne Officieren met 12. à 14. ruyters ter nederschoten, dat van deser zyde een ruyter gebleven ende verscheyde paerden dood geschoten ende gequetst geworden syn, ende dat men daer tegens binnen Maestricht voorsz. 27. à 28. van de Lottheringsche paerden ingebracht heeft; ende hebben haer Ho. Mog. goedgevonden, daer over by maniere van beklagh te schryven aen den meer hooggemelden *Hertoch*, met versoek, dat in 't toekomende door dessels onderhebbende troupes, soodanige insolentien niet wederomme mogen worden begaen. Godt geve, dat daer op geen swaerder onheylen mogen volgen, tegens den tydt dat de Lottheringsche troupes haer winterquartieren sullen soecken.

Op

Op den 2. deses syn uyt Texel 't zeyl gegaen, seventien kloecke schepen van Oorloge, omme te kruyssen voor ende ontrent de Elve, ende te passen op verscheyde Engelsche koopvaerdyschepen, tot Hamburgh gelaeden met kruyt, salpeter ende andere soorten van contrebande waeren; mitsgaders ook scheepsbehoeften; ende leggen jegenwoordich in Texel noch zeylrede, ontrent de 20. schepen van Oorloge, die nevens eenige andere, uyt Zeelandt ende de Maeze verwacht wordende, eerstdaeghs sullen Zee kiesen, ofte mogelyck jegenwoordich al Zee gekosen hebben, omme nevens de voorsz. kruyssende 17. schepen, haer te vervoegen naer de Vloote van de Vice-Admirael *Witte*, die Godt Almachtich behouden naer 't Vaderlandt believe te geleyden, in wiens H. beschermінge ick U Ed. by desen bevele, verblyvende:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 9. October 1653.

Aen de Heer Raed-Pensionaris J. de Witt, Paris den 2. October 1653.

MYN HEERE,

TEn tyde van d'aenneeminge van dit myn Ampt, hebben myn Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt begeert, dat ick aen haere Ed. Groot Mog., immediatelyk soude laten toekomen, de Advisen die ick soude senden aen de Generaliteyt, daer in ick tot noch toe noyt en hebbe versuymt: Ook was d'Heer R. P. *Cats*, gelast met my te corresponderen in saeken van Staedt, aldaer passerende, of ook over secrete saecken van hier derwaerts, dan op dit laetste, en is niet met allen gevolght.

't Sedert syn verscheyde saecken ende materien voorgekomen, die groot secreet requireerden, ende om die te houden secreet, schreef daer van alleen aen haer Ho. Mog., of aen de Heere presiderende ter Generaliteyt. Haere Ed. Groot Mog. hebben begeert, ende by Resolutie geordonneert, dat eenige Heeren uyt de Vergaederinge syn gecommitteert, die met my daer over souden corresponderen, dan ick hebbe noyt een letter antwoordt van de selve Heeren bekomen.

Om my nu te stellen tot Uwe Ed. begeerte, ende dat ick daer in mocht Procederen op ordre, soo versoecke, dat my moge ten eersten toekomen Extract uyt haer Ed. Groot Mog. Instructie aen Uwe Ed. gegeven, daer by ick nu gelast werde, met Uwe Ed. te corresponderen, 't welck ick seer gaerne doen sal, alsoo den dienste van 't Landt daer aen veel is gelegen.

Maer een dinck isser, dat my daer in bekommert sal houden, dat de Communicatie met Uwe Ed. (myns bedunckens) soo secreet niet en sal konnen werden gehouden, of die sal komen te elumineren, want Uwe Ed. (soo ick meene) daer van sal rapport doen, 't zy aen de volle Vergaederinge, 't sy aen eenige Hee-

ren

ren Gecommitteerden van deselve, daer door saecken sullen ruchtbaer werden, gelyck het niet anders mogelyk is, alsoo de vergaederinge, 't sy van haer Ho. Mog., ofte Ed. Groot Mog., van soo veele Heeren ende Provincien gecomposeert syn, die aen haere Heeren Principaelen gehouden syn kennisse te doen, wat daer passeert van importantie: ende als ick schryve aen Uwe Ed., 't welck gedivulgeert soude werden, soo ben ick om veele redenen gehouden, 't selve mede nootsaeckelyk te doen aen haer Ho. Mog. Hier op sal geerne verstaen Uwe Ed. gevoelen, ende d'expedienten die my sullen konnen stellen binnen de limiten van myn devoir, buyten offensie van die geene, daer aen ick alles schuldich ben. Ende nae gebiedenisse teeckene,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 2. October 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 9. October 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert het afgaen van mynen jongsten van date den 2. deser lopende maendt, is my wel ter handen gekomen, U Edts. Missive van den selven date; Ende gaet hier nevens onder N°. 1., in voldoeninge van U Edts. begeerte, in de verschreeve dessels Missive vervat, Extract uyt d'Instructie by haer Ed. Groot Mo. aen my gegeven, voor soo veel aengaet de Correspondentie met de Ministers van desen Staedt buytens lands residerende, te onderhouden, daer uyt U Ed. sal gelieven te verneemen, waer naer ick my in dien deele ter intentie van haer Ed. Groot Mo. hebbe te reguleeren; ende al hoe wel ick daer inne niet expresselyck werde gelast aen haer Ed. Groot Mo. te communiceren, de brieven die my by de opgemelde Ministers werden toegesonden, gelyck ick ook tot noch toe daer inne spaersaem ben geweest, soo kan U Ed. nochtans wel lichtelyck afneemen, dat saecken waer op by den Staedt Resolutie moet werden genomen, seer beswaerlyck de kennisse van haer Ed. Groot Mo., ofte ook van haer Ho. Mo. konnen werden onthouden, dewyle by faulte van dien, de Resolutie daer op vereyscht, niet bequamelyk uytgewerckt soude konnen werden. Niet te min, soo wanneer U Ed. my t'eeniger tyde soude mogen komen te communiceren, saecken van die natuure, dat U Ed. soude oordeelen absolute secretesse te vereysschen, ende niet sonder merckelyken ondienst van den Staedt, publycquelyck bekent gemaeckt te konnen worden, ende dat U Ed. derhalven ook bekommert mochte

te wesen, soodaenige saecken, 't sy door 't ordinaris Addres, 't sy by Missive onder couverte van den Heere Griffier Ruysch, die alle mede ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. worden gelesen, aen de Regeringe over te schryven; soo wil ick seer gaerne aennemen, al sulcke saecken privatelyck onder my te houden, ende niet te min, naer myn uytterste vermogen te helpen procederen, dat de deliberatien in den Staedt, daer naer soodanich werden gedirigeert, als naer vereysch van 't gecommuniceerde, ten dienste van de Lande bevonden sal worden te behoren, ofte ook wel daer van, met circumspectie openinge te doen, 't sy aen de volle Vergaderinge, 't sy aen eenige Regenten in 't particulier, daer op ick my volkomentlyck sal mogen betrouwen, van dat de voorsz. saecken door haer niet verder sullen elumineren, sonder nochtans te openbaren door wien, ofte by wat middel deselve saecke tot myne kennisse syn gekomen; ende generaelyck my daer inne soodanig te comporteren, als U Ed. my sal adviseren, dat naer dessels opinie, soude behoren te geschieden, ofte andersints sulks als by my geacht sal worden, dat de voorsz. saecken met de meeste vrucht ende minste peryckel gemanieert sullen konnen worden, ende in *omnem eventum* sal U Ed. geruſt mogen wesen, dat van de brieven die U Ed. aen my soude mogen komen te addresseren, egeene afschriften aen yemant sullen worden gegeven, daer door saecken die secretesse vereysschen, tot naedeel van den Staedt souden konnen werden gedivulgeert.

Ondertusschen kan ick U Ed. mede niet verbergen, dat de Commissie voor desen by haer Ed. Groot Mog., tot onderhoudinge van secrete correspondentien op eenige Heeren gedecerneert, nu onlanghs by naeder Resolutie ingetrocken is; sulcks dat daer mede de voorgeroerde qualiteyt van de opgemelde Heeren absolutelyck komt te cesseren: Waer meede vertrouwende U Edts. intentie in de voorsz. Missive uytgedruckt, te hebben voldaen. Sal desen hier mede besluyten, verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 9. October 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 16. October 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongsten aen U Ed. syn geweest van date den 9. deser lopende maendt, ende is 't sedert de post van daer, alhier noch niet aengekomen. Op de saecken van Engelandt, is by haer Ho. Mog. noch geene nadere Resolutie genomen, uyt oorsaecke in de voorsz. myne voorigen uytgedruckt, alhoewel nu met twee posten achter den anderen uyt Engelandt is geadviseert, dat by 't

Par-

Parlement ende den Raedt van Staete aldaer, jegenwoordich bespeurt wert een seer goede dispositie tot vreede.

D'Engelsche schepen tot Hamburgh met kruyt ende salpeter geladen, op den 2. deser lopende maendt uytgelopen synde, even op den selven dagh als de 17. Oorlogschepen van desen Staedt uyt Texel Zee hadden gekosen, omme de voorsz. Engelsche schepen te attrapperen, soo hebben de voorgeroerde 17. Oorloghschepen, volgens gegeven ordre, haer cours directelyk geset naer de Vice-Admirael *Witte Kornelisz. de Witte*; ende hebben haer Ho. Mog. op eergisteren advertentie bekomen, dat op den 12. deses noch 15. schepen van Oorloge uyt Texel in Zee waren gelopen, omme buyten Gaets te geraecken, ende deselve route te kiesen; ende sien wy alle dagen d'aenkomste van den gemelden Vice-Admirael te gemoedt.

De jongste brieven van den Heere *Keyser* brengen mede, dat op den 4. deser lopende maendt, tusschen den selven, ende d'Heeren Koninglycke *Commissarissen* was geadjusteert, d'Acte van Rescissie des bewusten Redemptie-Tractaets, in conformité van de jonghste last van haer Ho. Mog.

Wyders dat de Koninglycke Deensche Vloote van 14. Oorlogschepen, met de bewuste vyf Oost-Indise Retour ende andere Koopvaerdy-schepen, op den laetsten der voorlede maendt, 's morgens ten tien uren, geluckelyk waren geconjungeert, met den Vice-Admirael *de Witt*, op de rendevous tusschen Schagen ende de Kleyne Holms: dat mede tot Koppenhage tydinge was, dat de schepen in Bergen van alles gereet waren, ende alleenlyck goeden windt afwachten.

Uyt Sweeden komt niet van sonderlinge consideratie, dan alleenlyck, dat de Koninginne uyt oorsaecke, ofte immers onder pretext van de besmettelycke sieckte, binnen Stockholm ontstaen, haer met haer gantsche Hofhoudinge, voor eenigen tydt sal transporteren naer Gottenburgh.

De Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, begint wederomme by den anderen te komen, doch sal ontwyfelyk niet voor in de toekomende weecke compleet syn; Waermede my voorts refererende &c. verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 16. October 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. October 1653.

MYN HEERE,

ICk bedancke U Ed. voor de vrindelycke gecontinueerde comunicatie, by pacquet van den 2. Octobris.

Hae-

Haere Ho. Mog. hebben my laeten toekomen, d'Acte secrete Resolutie van den 26. September voorleden, alwaer ick geauthoriseert werde onder anderen, om in myne Instructie tot de handelingh van 't Tractaet met dese Kroon, te mogen passeren ende naelaten, het bewuste 12. Art. onder de concepte Poincten. Myne Commissarisen syn meest alle absent uyt dese stadt, soo in 't Hof als in haere particuliere saecken, soo dat nae haere Ed. wederkomste sal moeten wachten: Maer soo langh als de handelinge met de jegenwoordige Regeringe in Engeland aen de handt sal werden gehouden, soo en kan niet verhoopen de nodige spoedige progressen, die de Staedt hier uyt heeft te verwagten.

In de hooghgemelde Resolutie van den 26. September, werde ick mede aengelast, dat ick tot reguard van de Duytsche Keurvorsten, in dit Hof sal hebben te bewaren, de rangh ende *seance* immediatelyck, nevens ende nae de Republycque van Venetien: dat moet ick doen, of by goedt faveur ende vrienden die haer Ho. Mog. Staedt te Hove heeft, ofte behoort te hebben. Ick hebbe voor desen lange voorgebracht, ofte haer Ho. Mog., om dese faveuren ende goede vrienden te Hove te maecken, ook soo geliefden te doen, gelyck als alle andere Koningen ende Princen doen, dat is, dat men sommige Heeren van credit ende vermogen in soodanige saecken, jaerlycks behoorden te vereeren met geldweerde, andere met eenige Rariteyten, Boeken of Oost-Indische Waren, want men verstaet ende begeert, hier erkent te wesen, ende die het niet en doet, die offereert, ende en vint geen assistentie nochte vrienden in den noodt, want met gewelt ende *armata mana*, die rang te propugneren, ende moeten mainteneren, en past alle luyden niet.

D'Heere *d'Estrades*, heeft aen myn doen versoecken, dat haere Ed. Groot Mog. mogen gebeeden werden, ten eynde syne Kolonelschap ende compagnie aen hem moge blyven, sonder kassatie, ende deselve Ampten aen andere te geven. Ick vinde syn Persoon hier seer geëstimeert, van credit ende vermogen, de Koninginne ende d'Heer *Kardinael*, hebben my dit syn versoeck ernstichlyck seer gerecommandeert: Ick hebbe daer ook van aen de Heere van *Heemstede* S. M. geschreven: 't Zedert is dese Heer tot een merckelyck employement gevordert, 't welck de redenen vermeerdert, waerom (onder correctie) hy niet en dient wangunstich gemaeckt, insonderheyt niet door myn Heeren de Staeten van Hollandt, alsoo haere Ed. Groot Mog. Ingesetenen ende Onderdanen incomparabelyck syn geinteresseert, met haere Commercien ende Navigatien op de plaetsen van de Gouvernementen, daer de Heere *d'Estrades* alles te seggen heeft; als tot Rochelle, tot Brouage, in d'Eylanden van Ré ende Oleron; daer komt nu noch by dat hy 't Gouvernement jegenwoordich heeft in de stadt van Bourdeaux; myn Heer soodanigen persoon tot vrindt ofte tot een geaffronteert, (soo hy pretenderen sal) vyandt te hebben, verscheelt veel tot voordeel ofte tot nadeel. Daerom verwachte dat U Ed. door syn wys beleyt ook voorspraecke, dese saecke gelieve te doen begrypen, op dat daer nae de remedie niet te laet en kome, sonder verbeteringh. Wy hebben vyanden ende quaedwilligen maer te veel. Ick hebbe in d'Heere *d'Estrades* noch geen interesse met hem als 't gemeen, ick en vare nochte commerciere ook niet; maer als ider een in 't landt welvaert, soo vare ick mede wel, *&* *contra*. Ick weet wel dat haer

Ed. Groot Mog. wysheyt soo groot is, dat dese myne verthoninge niet qualyck maer wel sal opgenomen worden. Na myne gebiedenisse blyve,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 8. October 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. October 1653.

MYN HEERE,

OP myne depeche van den 19. September aen haere Ed. Groot Mog., by U Ed. addresse: als ook op die van den 2. ende 3. October aen U Ed.; sal ick gaen verwachten by andtwoort U Ed. gevoelen; op dat ick my des geimformeert vindende, te beter moge reguleren, ontrent eenige materien van consideratien daer inne vervat.

Het continueren van U Ed. weekkelycke correspondentie met my, op de maniere, soo als is begonnen; sal ick konnen grooten dienst doen aen den Staedt; te meer indien U Ed. daer by geliefde te voegen, 't gene het gemeen ende publycq raeckende, ter Generaliteyt passeert, 't soude in importante occasien alhier syne vrucht konnen vinden.

D'Heer *Chanut* heeft my geweest visiteren, ende gesecht dat op syne reyse staet na Holland, binnen den tydt van 14. dagen. 't Is een persoon van goede parthyen, van studie en van ervarentheyt; die syn selven seer bequamelyck kan uytbrengen. Syne Ed. heeft my sonder eenige affectatie, franchement verseeckert van syne grote genegentheyt, om aen haer Ho. Mog. te doen gevoelen, de preuve van synes Koninckx goede affectie ende sucht tot U Ed. ende welvaren van de Republycque. Hy gaet voor eerst als Extraordinaris, omme na bevindinge ende eenige tydt, apparent de Ordinaris Ambassade, in te treden ende te bekleden.

Syne Ed. heeft op myn versocht eenige poincten als volgen.

I Dat 's Landts huys voor d'Heeren Ambassadeurs van vreemde Princen, moge gereet ende van nu af voor hem open syn, hy komt met syne Huysvrouwe, ende Kinderen, ende groote staet ende suite.

Ten tweeden, dat syne Ed. voor eerst mach werden geaccommodeert, met twee bequame groote karossen, ider met ses paerden, ende haer toebehoren, om die alleen te mogen gebruycken, in syne Ed. aenkomste, ondertusschen dat

dat syne karossen ende fagot, gepackt, over Brabandt konnen komen in Hollandt.

Syne silvere servicen, doet d'Heer *Chanut* by avance maecken, in 's Gravenhage.

Maer om een saecke insonderheyt, heeft syne Ed. aengehouden, met grooten ernst, niet (seyde hy) omme 't voordeel, maer om d'eere van synen Koninck, ende van syne commissie, ende om dat alle andere ordinaris Ambassadeurs syne Voorsaten, 't selve altyt sonder interruptie alsoo hebben genoten, te weten syne Ed. versocht, een goed bequaem huys in den Haege tot inwooninge, ende tot last van den Staedt. Ick weet seer wel wat voor desen dienaengaende is gepasseert, soo in Hollandt, als ter Generaliteyt, dan U Ed. weet ook seer wel, hoe seer d'Onderdanen van haer Ed. Groot Mog., boven andere syn geinteresseert, in de Commercie ende de Navigatie op Vranckryck, in de goede of quade bejegeningen, soo op Zee, als te Lande; derhalven, om een kleyn, de goede genegentheyt ende faveuren, niet genegligeert, maer aengehouden konnen werden.

Syne Ed. nam de meeste offencie op myn discours, hier op, dat ick seyde, aen de Heer *Ambassadeur van de Koninck van Spaigne*, mede geene vrye huyshuyren werden gegeven, ende syne Ed. poochde op dat (soo noemde hy) quaet exempel met veele argumenten te bewysen, dat de bejegeninge die men doet, aen een Minister van eenen nieuwen gereconsileerden vyant, niet en behoren nochte konnen reguleren de gewoonlycke officien ende respecten, die men tot noch toe altyt betoont heeft, aen een soo ouden vriendt ende geallieerde Koninck, die door weldaden ende menichvuldige langhduyrige assistentien, gemeritteert heeft, dat hy ten minsten in soo geringen saecke werde erkent boven alle andere.

U Ed. naer syne wysheyt, sal konnen considereren van de importantie van dese saecke, ende of haer Ed. Groot Mog. soo kleynen geringen somme sullen goedvinden te passeren, ende over te stappen, om daer door te meerder faveuren op haer Ed. Groot Mog. Onderdanen te doen komen; ende versoecke, dat ick op die drie poincten ten aldereersten moge worden gelast ofte verwitticht, ten minsten om my dienvolgens by d'Heere *Chanut* te konnen daer op reguleren. Nae myne gebiedenisse teeckene,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. October 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. October 1653.

MYN HEERE,

NAe de myne van den 3. deser, sullen aen U Ed. ook toegekomen syn, die van den 10. daer aen my referere ende d'antwoorde te gemoedt sie. Tot de poincten van U Ed. van den 9. komende; soo hebbe haer Ho. Mog. versoeck en de brieven aen de Koninck, Koninginne, ende d'Heere Kardinael, ontfangen; 't geene volgens myn voorslagh daer aen gebreeckt, sal ick met monde daer by voegen in myne eerste aenstaende Audientie, als 't Hof hier binnen sal wesen gekeert.

Raeckende den voortganck van d'Alliancie, daer over hebbe iets aengeraeckt in myne voorgaende aen U Ed., ende ick hebbe 't selve lange voor desen, ende nu noch jonghst seer klaerlyck geschreeven, soo wel aen haer Ed. Groot Mog. als aen de Generaliteyt, dat ick bevinde hier groote ombrage over 's Landts handelinge met die van de Regeringe in Engelandt, ende ten sy deselve absolut cessere ende afgesneden werde, dat hier difficilyck iets sal konnen werden gevordert, want men hier van die opinie is, dat men haer alleenlyck soeckt, om des te beter condicien met de Engelsche te bespreecken, ende Vranckryck (onder permissie van U Ed. gesproocken) dan te laten sitten, ende soo als ick over jaer ende langer hebbe geschreven, de saecken van dit Ryck en syn (in dese haer Ho. Mog. twyffelachticheyt) soo niet geconstitueert, dat sy d'Engelsche derven of willen offenceren; alsoo, seggen sy, Vranckryck sonder eenige vrucht of voordeel, groote onheylen daer door soude komen op hem te halen.

Haere Ho. Mog. Heeren Commissarisen hebben, (of onder reverentie willens ofte onwillens) myn tweede poinct van consideratie, by brieven van den 24. ende 25. July 1653. overgesonden, soo qualyck ingestelt in 't poinct van deliberatie ende advis aen haere Ho. Mog. dat het (nochmael onder reverentie) niet en quadreert op de vrage ofte 't versoeck, by de Fransche Ministers doemaels gedaen; die vragen wat men den anderen tot secours sal toebrengen indien *Notandum*, voor 't besluyt van 't Tractaet E. C. D. Engelsche de François en op 't lyf sullen komen te vallen, *Odio* van dese geentameerde ende noch niet geperfectionneerde handelinge voor 't sluyten van 't Tractaet; d'Heeren haere Ho. Mog. Commissarisen advis is, *Dat men noch niet en kan spreecken van secours, maer dat men hem sal reguleren volgens het te maken Tractaet als het gesloten sal syn.* Daer over ick aen de Heere van *Renswoude*, als Presiderende was ter Vergaderinge, doen (den 4. Augusty 1653.) als de resolutie is genomen, hebbe gewaerschout, dan tot noch toe geen redres vernomen: ick versoecke hier op U Ed. gevoelen.

Het discours van d'Heere *Brasset* ende van d'Heere Graeve van *Brienne*, is wel van goede wille, maer daer syn andere die dese handelinge dirigeren, sonder dewelcke in 't Hof selfs niet en sal werden gedaen. Alle drie myne Commissarisen syn absent uyt 't Hof geweest, ende de Grave van *Brienne* alleen daer.

Van

Van de toestandt der saecken in Engelandt, en weet ick van daer gantsch niet; want soo wel der Heeren Gedeputeerdens als myne brieven, werden opgenomen ende geopent, soo schryven my haere Ed., daer door ick niet een confident discours ofte informatie van daer tot noch toe niet en hebbe bekomen; het staet aen haer Ho. Mog. ende myn Heeren van de Provincien, hier in te doen ende te laten. D'Heeren Gedeputeerdens tot Londen, konnen daer niet doen ofte weten. Ick vertrouwe ende bidde Godt dat de Heeren van de Regeringe sullen sorge dragen, voor 's Landts Vryheyt ende iders Ondersaets Vryheyt ende Welvaren, daer onder ick ook al het myne risquere. Ick hebbe veel in 's Lants commissien voor desen met die Natie gehandelt, ten is geen Volck daer mede men op den gemeenen regel van redelyckheyt ende politycque moet omgaen, soo als die haer wel kennen, ten besten weten. Ik bidde Godt, ende dat is al dat ick doen kan voortaen.

Wy verwachten hier naer de goede overkomste van den Vice-Admirael *Witte* met syne Vloote, ende Convoy, de conjunctie van d'Heer Lieut. Admirael *Obdam* by deselve, ende een geluckich retour met de scheepen uyt het Oosten ende Noorden.

Voorwaer d'Heere *Rhyngrave* heeft met veel wysheyt ende passientie gediffereert, het ongeluck dat *Snetter* ende de *Lorrains* eyndelyck heeft moeten overkomen: haere Hoog Mog. sullen beter respect van haere Wapenen vinden, door soodanige exempelen, die weynig sullen behoeven gepleeght te worden.

De Engelsche incorporeren overal de Zeevaert ende Commercie, met uytsluytinge van d'onse, sonder dewelcke den Staedt onmogelyck niet kan bestaen; daerom bidde Godt de Heere, aen de Regeringe goede wyse beraedslaginge wil geven, ende kloeckmoedicheyt aen die geene die deselve moeten executeren, met wysheyt. Den inleggenden aen haere Ed. Mog. is van consideratie, ende is van die nature, dat secretelyck dient gedelibereert ende verhandelt. Nae myne gebiedenisse, ben altyt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 17. October 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 23. October 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. drie distincte Missiven van dates den 8. 10. ende 17. deser lopende maendt, syn my naer 't schryven van mynen jonghsten van date den 16. wel ter handen gekomen; daer op ick by desen tot antwoordt sal voegen; dat U Ed. uyt de resolutie van haer Ho. Mog. die deselve nevens desen sal toekomen, sal gelieven te bemercken hoe verre het stuck van de vereeringe ende courtosyen aldaer te doen, gebracht heeft konnen werden; daer op ick hope dat by vervolgh, ende op U Ed. naeder schryvens, goede effecten sullen volgen.

Dat de saecke van de Collonel *d'Estrades* by haer Ed. Mog. in langen tydt in geene deliberatie is gebracht, ende tot noch toe van 't Regement niet gedisponeert tot desselfs nadeel.

Dat haer Ho. Mog. hebben beginnen sorge te dragen, dat 's Landts-huys voor den Heere *Chanut* moge werden gereet gemaeckt, ende ick seer gaerne de goede handt daer aen sal houden, dat alles nader werde geprepareert; dan wat belanght de karossen met ses paerden, dat haer Ho. Mog. noyt gewoon syn, daer voor sorge te dragen, maer dat de Uytheemsche Ministers haer selven daer van voorsien, ofte daer toe de nodige ordre stellen, naer vereysch van saecken; gelyck ick ook onmogelyck houde by haer Ed. Groot Mog. uyt te wercken, dat den gem. Heere *Chanut* doorgaens tot laste van den Staedt, van een goed logement soude werden voorsien; ende U Ed. door experientie genoegh bekent is, met hoedanige difficulteyten iets buyten de beraemde reglementen kan worden geobtineert.

Dat by haer Ho. Mog. op 't 2. poinct van deliberatie, resulterende uyt U Ed. brieven van den 24. ende 25. July lestleden, myns bedunckens, met goede kennisse hebben geresolveert, als synde buyten reden, ende buyten exempel, dat men jegens d'ombragien die d'een of d'andere Natie soude mogen opneemen ter oirsaeke van eenige onderhandelinge, secours soude beloven; maer ter contrarie, naer myn geringh gevoelen, dat soodanige apprehensie van de Franschen, U Edts. Negotiatie behoorde te doen accelereren, als synde in *omnem eventum*, 't sy by accommodement van onse saecken met Engelandt, 't sy by continuatie van den Oorlogh, door het te maecken Tractaet op d'een of d'andere wyse te sluyten door een notabel secours jegens alle overlast ende gewelt van de Engelschen, ende van alle andere Natien, soo veel doenlyck geguarandeert.

Op de Negotiatie in Engelandt gedreven wordende, is eyntlyck by haer Ho. Mog. den 21. deses geresolveert, dat d'Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal* wederomme derwaerts souden vertrecken, ende d'Heeren Gedeputeerden gesamentlyck aen de Regeeringe aldaer souden doen, ofte reitereren eenige voorslagen van accom-

commodement, ende tot een vaste Alliancie; Mitsgaders naeuwe Unie dienende, getrocken, ende geformeert uyt voorgaende Instructien ende Resolutien van haer Ho. Mog., ook Missiven ende andere Acten, ende Actitatien daer op gevolght; debattherende de voorgeslagen coalitie met de redenen daer toe dienende. Ende wat belanght de bewuste Poincten van Reparatie, Satisfactie ende Securiteyt, hebben haer Ho. Mog. dienaengaende gepersisteert by derselver voorgaende Resolutie van den 5. Juny lestleden, op 't selve subject genomen, ende U Ed. bekent gemaeckt.

Ende is de boven gementionneerde Resolutie gefaciliteert, door 't overkomen van een expressen, die d'Heeren *Beverningh* ende van de *Perre* hadden afgevaerdicht, medebrengende advis, dat de humeuren aldaer, als noch niet qualyck schenen gedisponneert te syn, edoch, dat de langwyligheyd van haer Ho. Mog. deliberatien haer seer verdrietich viel, ende by langer dilay de voorsz. inclinatie ten goeden, wel soude doen verdwynen. Ick wil vertrouwen, dat by 't Hof ende de Ministers aldaer, het selve niet ten quaden sal worden opgenomen, ofte U Edts. Negotiatie verachteren, naedemael den Kroone van Vranckryck, ende d'onderdanen van syne Majt., aen de goede overeenkominge van desen Staedt, met die van Engeland, soo hooghlyck is gelegen, gelyck dan ook den Heere de *Neufville*, op 't vertreck van de voorn. Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal*, van dat advys is geweest, dat men de Negotiatie niet volkomentlyck behoorde af te breecken, maer dat geraedsaemer soude syn, hun te separeren, ende noch eenige Heeren daer te laten blyven.

Wy verwachten hier alle daegen de Vloote van den Vice-Admirael *Witte Korneliße de Witte*, voor 't Landt, ende houdt sich den Heere van *Obdam* Lieut. Admirael van Holland ende West-Vrieslandt, door ordre van haer Ho. Mog. gereedt, omme op 't arrivement van de voorsz. Vloote, sich aenstonds binnensboort, ende met deselve in Zee te begeven; gelyck dan ook alomme aen de Zeegaeten ordre is gestelt, dat Victuaille ende alderhande nodige Behoufsten gereed werde gehouden, omme te precaveren, dat de voorsz. Vloote niet genootsaeckt werde in te vallen; ende is men ook jegenwoordich in deliberatie, hoe, ende in wat manieren men in de nu aenstaende Expeditie, met de voorsz. Vloote sal agéren.

Den *Afgesante* van den *Keurvorst van Keulen*, ofte *Prince van Luyck*, jegenwoordich alhier aenwesende, heeft verscheyden conferentien gehad met Gedeputeerden van haer Ho. Mog., ende presentatie gedaen van wegens het Prinsdom van Luyck, 500. ruyteren ende 1000. man te voedt, boven, ende behalven de oude Militie aldaer, bestaende noch wel in 800. mannen; mitsgaders d'ordinaris besettinge, daer van in tydt van noodt mede noch wel eenige hondert mannen souden konnen werden geëmployeerdt, te sullen contribuéren, tot een Defensions-verbintenisse, tegens de Lorainoische inquartieringen ende foules van vreemt kryghsvolck, op de Landen ofte den Bodem, soo van desen Staedt als van 't Prinsdom van Luyck voorsz., versoeckende, daer tegens dat van wegens haer Ho. Mog., tot gelycken eynde 1000. paerden ende 2000. voedtknechten worden bygebracht; dewelcke met onderlingh goedvinden ende onder een Opperhooft by haer Ho. Mog. daer toe te verkiesen, de voorsz. inquartieringe, ende foules wedersints soude beletten, ook helpen afweeren; den overlast die soo aen den

op, ende afvarende schepen, alsmede aen de passerende ende repasserende wagenen ende karren, met hunne Koopmanschappen, door 't voorsz. kryghsvolk was aengedaen; ende souden haer Ho. Mog. gaerne sien, dat van wegen den gemelden Prince, wat meerder getal van paerden tot de voorsz. defensie wierden bygebracht, hebbende niet te min by provisie goedgevonden, dat door d'Heeren derselver Gedeputeerden, een concepte van de voorsz. Defensive-verbintenisse gemaeckt, ende eenige Articulen daer toe dienende, op 't papier gebracht sullen worden, omme deselve gesien, alsdan nader dienaengaende te mogen werden geresolveert: Ondertusschen doet gemelde Heere *Prince* ofte *Keurvorst*, mede devoiren, omme ten regarde van de Landen onder 't Bisdom van Keulen gehoorende, meede eenige goede presentatie te mogen doen; gelyck deselve ook besich is, om andere naegelegene Vorsten mede tot het voorsz. werck te nodigen.

Ende jegenwoordigh niet vorders van consideratie hebbende, sal desen hier mede besluyten, verblyvende:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 23. October 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 30. October 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jongsten van den 23. deser lopende maendt, is alhier niet van sonderlinge consideratie voorgevallen, ende sal desen derhalven alleenlyck dienen, omme U Ed. bekent te maecken, dat d'Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal*, ingevolge van 't geene haer Ho. Mog. den 21. deses hebben geresolveert, en ick U Ed. nevens mynen jongsten hebbe gecommuniceert, op gisteren van hier naer Engelandt vertrocken syn; dat wyders d'Onderhandelinge met den *Afgesanten* van den *Prince van Luyk*, noch van tydt tot tydt werd geavanceert, synde 't sedert mynen jongsten met denselven noch eene Conferentie gehouden, dan hebben d'Heeren Commissarisen noch niet op 't papier gebracht, het concept, 't welck dienaengaende ingestelt soude werden, daer van alle dagen het Rapport wordt verwacht.

De Vloote van den Staedt onder den Vice-Admirael *Witte Kornelisse de Witte*, is men noch al te gemoedt siende; Godt Almachtich geve, dat deselve behouden voor de kusten deeser Landen komende, de by hebbende koopvaerdy-schepen in salvo mogen geraecken. De brieven uyt Vrankryck syn alsnoch alhier niet aengekomen, sulcks, dat ick ook 't sedert het afgaen van mynen jongste,

jongste, geene van U Ed. ontfangen hebbe, waer mede deso besluytende, sal blyven.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 30. October 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 24. October 1653.

MYN HEERE,

Met verscheyden Ordonnantien korts voor desen, hebbe sonder intermissie aen Uwe Ed. geschreven, God geve, dat in Engelandt eene oprechte genegentheyd zy, om nae reden ende billickheyd, eene goede nabuurige vriendtschap te verhandelen, van de observatie van dien, sal niet seggen; maer in vryheyd geschreven aen U Ed. in 't particulier? al wat verder als nabuurlycke vriendschap, werd getenteert, (nae myne opinie) sal den Staedt, soo ick grotelyck vreese, tot ondienst wesen, want van die zyde sal veel werden belooft, ende niets naegekomen, en van ons sal men willen hebben geobserveert, tienmael meer als belooft hebben.

Hier is tydingh, dat de *Koninginne van Sweden* tot Gottenburgh komt, om aldaer met Spanjen ende Engelandt eene Alliancie te sluyten; hier is men daer over seer bekommert, ende decrieert men seer hoogh het secreet beleyt (soo sy seggen) van Spaignen tegens de vereenigde Nederlanden, daer op 't alles soude syn aengeleyt. Dat de haet tegens haer Ho. Mog. Staedt, notoir ende onversoenlyk zy, ook die van d'Engelsche Regeringe, om haere securiteyts ende interests wille; ende dat de Sweden manifestelyck d'oude genegenheyd tot hare Ho. Mog. Staedt verandert, ende niet en betonen, als voor desen.

Ick hoore seer geern tydingen, die seggen, dat de nabuurige Duytsche Fursten ende Craitzen, inclinatie souden hebben, om met den Staedt te vergelycken over eene Ligue defensive. Als haer Ho. Mog. voor desen, my hebben in Duytschlandt gelieven te gebruycken; hebbe aldaer seer groote inclinatie daer toe gevonden, ende gelaten; de Duytsche Natie soude met d'onse beter gelycken, ende woordt houden, ende gestandt doen wat sy belooft, als yemandt anders, sy syn de naeste Nabuurs van den Staedt, daer van niets quaets ofte sinisters en is te bevreesen; den geheelen Noorderen-hoeck soude in eenen stercke bandt, hopelyck konnen vergelycken; alsdan hadden de vereenigde Nederlanden anders niemandt te soecken.

Ick wil hoopen, dat de rescissie van 't Tractaet der exemptie van de Oresontsche Tol, met goedvinden, ende in de Conditien, met alle redelycke satisfactie van den *Koning van Denemarcken*, sal syn gedaen. 't Is disrespectueus genoegh

D 2 voor

voor den Staedt, by alle quaedwillige ende neutrale: vrienden en dienen daer door niet geoffenseert, dese syn jegenwoordich seer weynige in getal, ende daerom dienen geconserveert in allerhande manieren.

Ick bedancke U Ed. voor den jongsten van den 16. Met dat haer Ed. Groot Mog. byeenkomen, sal wederom meerder materie toevloeyen, tot breder communicatie; ende nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. October 1653.

Ick sende aen haer Ho. Mog. eene secrete Depêche, raeckende myne Handelinge tot d'Alliancie; daer aen my referere, versoeckende, dat 't Examen van dien, soo secretelyck mach werden gedaen, als immers doenlyck, ende dat ick, spoedich van haer Ho. Mog. goedvinden, tot myne Instructie, daer op moge werden verwitticht.

Aen de Heer Raed-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 28. October 1653.

MYN HEERE,

SOo als U Ed. heeft konnen sien, uyt myne jongste aen den Staedt; d'Heer *Ambassadeur van Portugael*, en ick visiteren den anderen: ende by die occasie hebbe verstaen, dat die *Koning* wacht op de Alliancie, die haer Ho. Mog. souden vernieuwen met deese Kroon, d'Heer *Ambassadeur* wilde my verseeckeren, dat syne *Koning* gantsch geen Tractaet, veel min eenige Alliancie en heeft met de jegenwoordige Regeringe in Engelandt: maer dat te samen alleen overeen gekomen syn, wegens de vergoedinge ende restitutie van de repressailles van wedersyden, op elkanders onderdaten gepleecht.

Dewyle haer Ho. Mog. hebben goedgevonden, Commissarisen te laten gaen nae Portugael, om te sonderen soo ende in manieren als haer Instructie meedebrenght, daer van ick niet perfect onderrecht en ben; soo versoecke, dat ick ten dienste van 't Landt, door U Ed. mach werden geinformeert, wat voornemen ende genegentheyd haer Ho. Mog. hebben, met dien *Koning*. Ick ben wel verseekert, dat Vranckryck hem veel aengelegen laet wesen, dat de Regeringe van 't *Huys van Bragança* mochte werden gemainteneert ende continueren: Dat sy

sy ook hier geloven, dat 't selve qualyck sal konnen syn, indien niet Portugael en werde bevredicht met de vereenigde Nederlanden, daer toe Vranckryck veel sal contribueren konnen by Portugael, op dat haer Ho. Mog. rechte satisfactie mogen bekomen. Ick hebbe hier ook wat goede addresse, om door myne vrienden (publycq Minister) daer toe te konnen coöpereren.

Die van de Republycque van Venetien affecteren seer sterck, om met haer Ho. Mog. in vorige beter correspondentie hersteld te werden, daer van ick aen haer Ho. Mog. op den 22. September (op 't versoeck wegens die Republycque) hebbe geschreven, ende om 't uytterlycke, wilde sy wel, dat de residentien van de ordinaris Heeren *Ambassadeurs* tot Venetien, ende in den Haege werden hervat, wat haere Ho. Mog. daer van gevoelen, en of ick op myn voorstel haest antwoord sal konnen bekomen, hanght seer veel aen U Ed. goede bevorderinge.

De Ministers van dit Hof, vragen my dickmael nae de standt van onse Heeren Gedeputeerden tot London geweest, ende van die, die aldaer noch syn gebleven, ende wat haer Ho. Mog. doen op der eerster Rapport. Hier op ben nu voldaen door U Edts. van den 23. October: van haere Ambassadeur tot London, werden sy buyten twyffel wel geinformeert, van alle 't geene aldaer passeert, ick kan dat van myne syde niet doen, hoewel ick 't selve door haer Ho. Mog. expresse last, aen dit Hof belooft hebbe, want de quade ordre ende ongelyck, die geschiet aen de brieven van de Heeren Gedeputeerden tot London, ende aen de myne, van gedurige interceptie, maecken, dat ick tot noch toe niet een confident Advis van daer en hebbe mogen ontfangen. Het waere nochtans dienstich ende fatsoenlyck, dat ick dienaengaende alle goede ende waere onderrichtinge, met discretie, mochte geven aen deese Ministers, om ook daer door, veele (misschien ongefondeerde) tydingen ende saecken te konnen versachten ofte wederleggen, of mede, om deselve te prevenieren tot eere, ende dienst van den Staedt, ende tot haere Ho. Mog. Regeringe. Nae myne gebiedenisse blyve altydt:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 28. October 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 31. October 1653.

Myn Heere,

ICk schryve aen haer Ho. Mog., nopende de te doen vereeringe, maer U Ed. laete my toe, dat hier secretelyck mach seggen, dat ick uyt de ses duysent guldens, die ick eyssche, soude geern obligeren met de beste somme, een persoon, die ick niet noemen en mach, ende aen wien het gerecht deser, wel soude syn besteedt, N°. 1.

Ick soude mede daer van doen gevoelen een ander, die d'Actie van haer Ho. Mog. ende Regeringe met groote aengenaemheyd daeghlycks over al kan verbreyden, N.° 2.

Ende dan ook iets aen de Commiesen van den Grave van *Brienne*, die alle de moeyten en arbeyd hebben, als ick iets in myn Ampt klage of begeere, en noyt en werden erkent; dese drie luyden en mogen niet syn bekent, of de weldaedt soude vruchtloos syn, jae schaedelyck voor haer sonder twyffel, N°. 3.

Indien men ook dese authorisatie op my, geheel ruchtbaer maeckt, soo sal yder een, die niet en verkryght geoffenseert syn als veracht; maer de genoemde in de publycke brief, ende dese gerecognusseert werdende, met geld, soo kan ick de belage van anderen my getroosten.

Voor grooter Heeren van credit ende vermogen, eyssche, als U Ed. sal gelieven te sien in de lyste, daer in ick alles *exemplicanta* stelle, eenige boecken die door d'Autheur of door de Materie, of door de schoone Druckerye eenige eere aen haer Ho. Mog. Staedt konnen toebrengen.

Met versoeck, dat U Ed. ende andere Heeren van de Regeringe met diergelycke meer andere, de lyste gelieve te vermeerderen, daer door 't Vaderlandt mogen werden geillustreert by d'Heeren van groote studie, die hier seer veele syn. Hier mede blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 31. October 1653.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 31. October 1653.

MYN HEERE,

ICk sal dan aen haer Ho. Mog. antwoorden, op de Resolutie van den 17. October, nopende de te doen vereeringen. Ende bedancke, dat door U Ed. goede bevorderinge, myne onkosten ende lasten, die ick, verder excederende dan de toelage van den Staedt, in dese Ambassade heb moeten dragen, in équiteyt voortaen sullen werden ingesien, ende geconsidereert in Justitie, daer over ick aen haer Ed. Groot Mog. mede sal remonstreren; ick behoore daer het meeste faveur ende support te vinden, als andere met alle groote rigeur soude voorhebhen, my te benadelen.

Dat d'Heere Kolonel *d'Estrades* plaetse noch daer is, en daer van niets en is gedisponneert tot syne Ed. nadeel, sal hem syn aengenaem te verstaen, maer het genut in eere ende profyt, soude by hem beter engagement konnen geven, tot faveur ende support van de Commercien ende Navigatien van haer Ed. Gr. Mog. ondersaten, U Ed. gelieve 't selve by gelegentheyd gedachtich te weesen.

By d'Heere Ambassadeur *Chanut*, sal ick my dragen, soo als U Ed. Missive van den 23. deeser toestaedt: my is noch seer wel indachtich, wat in de saecke van de vrye huyshuure voor d'Ambassadeurs is gepasseert: ik weet ook wel, dat de karossen, al is 't maer voor eenige weynige dagen, plegen te staen tot besorginge van de Ambassadeurs selfs, of van syne vrienden.

Op 't 5. Poinct responsif in U Ed. Missive, soo erkenne wel de goede reden aldaer op die materie gebruyckt. Maer betamelycke vrese veroorsaeckt ordinaris voorsichtigheyd ende wysheyd, de kloeckmoedigheyd in haer geheel blyvende; dan de al te groote schrick, verruckt alles, en door eyschen en saecken doen, daer door kan blycken, dat alle de genoemde verrichte deuchden gedelogeert syn; U Ed. soude verwonderen, hoe het hier toegaet, ende wat men al van d'Engelschen verdraeght, door al te groote swakheyd.

Ick vinde my nu van die zyde voldaen, in 't stuck van de saecke met d'Engelse, daer van in mynen bygaenden van den 28. deser informatie hadde versocht. Als den Staedt moet, of wil oorlogen, soo ben van die opinie, dat men dat ernstich ende kloeckmoedighlyck, alles doende wat dienstich ende mogelyck is, doen moet. Als men met eere vrede hebben kan, en verstaet daer toe te handelen, soo pryse ick altyd dese voor d'oorloge, dan komt voorsichtigheyd ende wysheyd te pas, die by de oude Regeringe, en dese is gebruyckt, door eenen vorigen soo langhdurige Oorlogh, tot restitutie ende vaststellinge van de Vryheyd, daer mede 't Vaderlandt nu is gekroont, ende (soo Godt Almachtig bidde) voor altyd gekroont mach blyven.

By aldien den Staedt nu machtigh in Zee quame, ende haer daer in konde maintineren in dese tydt, wanneer de Nederlandtsche Commercien ende Naviga-

vigatien het sterckst plegen te werden, 't soude de Neringe wederom doen flonckeren aen d'een syde, ende goede eerlycke Conditien bevorderen in Handelingh by d'Engelsche; want als die eens moede werden ende vervallen, soo vallen sy teffens ende 't eenemael; 's Lands Eer soude ook by de buyten Natien wederom sterck aenwasschen.

Aengaende myne opinie ende inclinatie, over de Handelinge ende Alliancie met de Duytsche ende Noordersche Natien, hebbe by avance aen U Ed. geschreven, op den 24. October 1653. by voorige post, waer aen my refere, ende hoope dese kleyne beginsselen met Luyck ende 't Hof van Keulen, eene goede aenleydinge sullen geven, tot verder groter werck, dat vast ende bondigher sal wesen, als eenich ander. Nae myne gebiedenisse, soo blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 31. October 1653.

Aen den Heer Ambassadeur Boreel, den 6. November 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't schryven van mynen jongsten, van date den 30. der voorleede maendt, is my met de naest leste post wel ter handen gekomen, U Edts. Missive van den 24. derselve, ende noch met de jongste post eene van den 28., ende twee anderen van den 31. daer aenvolgende, voor de Communicatie van alle, dewelcke ick U Ed. by desen ten hooghsten ben bedanckende, ende in antwoorde seggen sal, dat de rescripsie van 't bewuste Tractaet van Redemptie met volkomen contentement van den *Koning van Denemarcken*, door den Heere *Keyser*, afgehandelt is.

Dat de secrete Memorie by U Ed. met de naest leste post aen haer Ho. Mog. overgesonden, sonder eenige afschriften daer af te maecken, gestelt is, in handen van de Heeren haer Ho. Mog. Gecommitteerden, tot de Fransche saecken, om daer op 't adviseren, sonder dat tot noch toe daer van rapport is gedaen, ende dat den inhoude van de voorsz. Memorie aen haer Ed. Groot Mog. onder preallable recommandatie, ook belofte van secretesse, mondelinge gerapporteert synde, by deselve is geoordeeldt, dat daer op, als vervattende alleenlyck een discours by een Heer, wel van qualiteyt, maer niet door last, op Commissie, ofte in name van syne Koninglycke Majt. gevoert, als noch geen grote reflexie

reflexie kan worden gemaeckt; maer dat men alvoorens sal dienen af te wachten, 't geene daer op naeder van publycque handt sal volgen. Ondertusschen kan ick niet naelaten U Ed. voor myn geringh sentiment, ontrent de voorsz. remarques in 't generael, mits desen te seggen, dat ick nevens veele Heeren van de Regeringe, niet sonder ontsteltenisse hebbe gemerckt, dat aen d'eene zyde alle articulen van de voorsz. Memorie tenderen omme 113. met 189. te 14, 39, 19, 37, 9, 48, 18, 31, 15, 38: ende aen d'andere zyde omme op 't stuck van de Commercien, niet ofte weynich te relacheren van de sustenuen, visitatien te introduceren, met exhibitien van pasporten ende Zee-brieven, geen contentement te neemen, ook selfs d'assistentie van Oorlogschepen by 't Concept-Tractaet voorgeslagen, geduurende den Oorlogh te declinéren; doch ick wil hopen, dat van deselve sustenuen wel wat sal worden gerelacheert, te meer alsoo den bekenden Heer presupponneerden, dat men niet ongeneegen was het Tractaet van Marines de Ao. 1646, met desen Staedt sonder eenige veranderinge, te vernieuwen.

Dat de Onderhandelinge met den Afgesanten van Luyck, nevens den welcken by nader Commissie, noch een ander Gedeputeerde is gevoeght, met namen vander *Veecke*, als noch werdt gevordert, ende albereyds van deser zyde een Concept op 't papier gebracht, ook de gemelde Afgesanten gecommuniceert is geweest, doch dat van de zyde derselver Afgesanten haerluyder Concept 't geene sy mede aengenomen hadden, op te stellen, noch niet gereed was, als hebbende dienaengaende geschreeven om speciaele ordre.

Dat den last van de Heeren *Rudolphy* ende vander *Hoeven*, is, alleenlyck in Portugael de saecken te prepareren, tot een nader byeenkomste tot Rochelle, ofte elders, om aldaer ten principalen te handelen; doende niet te min alvoorens preallable openinge van de intentie van haer Ho. Mog., ende hoope ick de particuliere Conditien, daer op de gemelde Heeren syn geauthoriseert, U Ed. met den naesten schriftelyck te laeten toekomen, synde te *prolix* deselve alhier te verhalen.

Dat ick niet nalaten sal, d'Heer *Griffier*, soo nu soo dan aen te maenen, omme U Ed. weeckelycks toe te senden, d'Extracten uyt haer Ho. Mog. Resolutien, van 't geene van importantie voorvalt.

Dat haer Ed. Groot Mog., ende vervolgens mede haer Ho. Mog., al eenigen tydt geleeden, op U Ed. voorgaende schryvens, resolutie hebben genomen, tot continuatie ofte hervattinge van de oude Correspondentie, met de Republycque van Venetien, ende speciaelyck, dat aldaer een ordinaris Ambassadeur van wegen desen Staedt soude werden onderhouden; doch gelyck alhier dickmaels goede Resolutien sonder executie blyven leggen, soo is ook op de voorsz. Resolutie geen executie gevolght, ende en sal ick niet naelaten de goede handt daer aen te helpen houden, dat sulcks hoe eer hoe liever geëffectueert moge worden.

Ende dat de lyste van de te doene 55, 15, 40, 18, 19, 49, 27, 37, 22, 15, 37. nevens de voorgeroerde U Edts. jongste aen haer Ho. Mog. overgesonden, door d'opgemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden, tot de Fransche saecken naergesien, ende daer op van haer Advis gedient sal worden.

D'Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal*, syn, op Vrydagh voorleden uyt Zeelandt

't zeyl gegaen, ende sullen ontwyffelyck naer de apparentie van de windt, die alhier gewaeyt heeft, al des Sondaghs op de Riviere van London syn geweest.

't Geene de publycque tydingen, op gisteren by de Regeringe uyt Engelandt ontfangen, medebrengen, sal U Ed. uyt de nevensgaende Copye gelieven af te nemen, ende houdt voorts de secrete Missive onder addresse aen den Heere *Griffier Ruysch*, by haer Ho. Mog. ontfangen, dat den Heere *Lagervelt* Minister van Sweden, jegens d'Heeren Gedeputeerden van desen Staedt, in Engelandt geklaeght hadde, dat hy naer een continueel ende dickmaels gereitereert versoeck van Audientie, ende van expeditie, in den tydt van ses weecken, noch 't een noch 't ander hadde weten te bekomen, ende dat ondertusschen verscheyde scheepen aenkomende, d'Onderdanen van de Koninginne syne Meesteresse opgebracht, ende seer mishandelt wierden; spreeckende de voornoemde *Lagervelt*, selfs van syn vertreck, binnen weynich dagen, schoon hy geen Audientie bekomen mochte, die hem echter op den 30. der voorlede maendt toegestaen is; dat nochtans aen d'ander zyde den Heere *Wytelock*, sich gereed maeckte, omme in de alsdoen aenstaende weecke, naer Sweden te vertrecken, sonder dat d'opgemelde Heeren Gedeputeerden iets van desselfs Instructie, ofte van de intentie van deselve Ambassade konden vernemen; welcke beyde saecken ick niet wel met den anderen kan accorderen, ende vreese voor feintes van de Sweden: houdende de voorsz. Secrete Missive wyders, dat eenige dagen geleden aldaer was gearresteert, ende in den Tour gebracht, seecker Jezuit, die naer een scherpe examinatie bekent soude hebben, dat 't sedert weynige weecken, ontrent hondert van die Ordre uyt de Nederlandtsche Kloosters waren uytgegaen, om haer in Engelandt, ende de vereenigde Provincien te verspreyden, ende dat'er ontrent tsestich daer van in 't Leger, ende onder de Militie van de Engelsche waren ingekropen, ende de resterende haer in dese vereenigde Nederlanden onthoudende; daer jegens haer Ed. Groot Mog. ordre gegeven hebben, dat door den Hove Provinciael met behoorlycke middelen soude werden voorsien.

Den Heere *Beverningh*, schryft my wyders in 't particulier, dat hy meent met goed fondament veel goedts te mogen hopen, ende dat hy sich flatteerde, met een gewenscht succes; dat Godt genadelyck wil geven.

Den Heere *Keyser*, heeft aen haer Ed. Groot Mog. naer gedaen Rapport voorgestelt, ende by geschrifte overgelevert, de Poincten van Deliberatie onder N°. 1. hier nevens gaende, waer op by d'Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden tot de Deensche saecken, van Advise gedient wesende, is daer op geresolveert, tot Ratificatie van 't gehandelde, ende vorders als U Ed. uyt de Resolutie onder N°. 2. hier by gevoeght, sal gelieven af te neemen. 't Sedert is door Commissarisen van haer Ho. Mog. op 't selve subject mede gebesoigneert, ende hebben deselve haer in allen deele met de voorgeroerde haer Ed. Groot Mog. Resolutie geconformeert; sulcks dat ick vertrouwe, dat daer op ter Generaliteyt gelycke Conclusie sal konnen worden uytgewerckt.

Den Vice-Admirael *Witte*, is van deese weeck met syn byhebbende Koopvaerdyscheepen voor 't Landt gekomen, ende hebben haer Hog. Mog. op de advertentie van dien preallablement geresolveert, 't geene U Ed. uyt het nevens-

gaen-

gaende Extract onder N°. 3. sal gelieven af te neemen: Waermeede dese besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. November 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 7. November 1653.

Myn Heere,

ICk moet ten dienst van 't Landt U Ed. bekent maecken, dat d'Heere *Chanut*, die eerst op den 2. deser van hier over Kalais is vertrocken, nae Hollandt, in groot crediet is, ende seer veele vermach by de Koningin van Sweden, dat veele particuliere Correspondentie houden, ende een particuliere schryf-rolle tusschen den anderen; soo dat al wat U Ed. of hare Ho. Mog. soude willen bekent maecken, of wel doen smaecken aen de Koningin, 't selve aen d'Ambassadeur *Chanut*, eerst bekent, ende wel smaeckelyk kan werden gemaeckt, want syne Ed. (hoewel onversocht van haer Ho. Mog.) 't selve sal overschryven. Men staet hier in bedencken, om syne Ed. wederom na Sweden in Ambassade te senden, ten waere hy lange in Hollandt opgehouden werde.

D'Humeuren beginnen hier dapper tegens d'Engelsche te ontsteeken; soo dat indien haer Ho. Mog. met deselve Engelsche niet en konnen accorderen, dese lichtelyck soo men dunckt, tot rupture soude syn te brengen; ick verwachte met groote attente, wat d'Heeren tot London sullen konnen verrichten op hare Ho. Mog. last. Ick bedancke U Ed. voor die van den 30. October; ende alsoo niet verders wetende te communicéren, blyve nae gebiedenisse.

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 7. November 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 13. November 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T Sedert mynen jongsten van den 6. deeser loopende maendt, is my wel ter handen gekomen, U Edts. Missive van den 7. daer aenvolgende. 't Geene U Ed. my adviseert, aengaende de confidente Correspondentie tusschen de Koninginne van Sweden, ende den Heere Ambassadeur *Chanut*, accordeert perfectelyck met 't geene my den Heere van *Beuningen*, dienaengaende voor desen meede overgeschreven heeft, ende sal ick 't selve seer gaerne te passe brengen, sulcks, ende daer 't behoort.

Ick hebbe U Ed. in den voorsz. mynen voorgaenden, by defect van tydt, niet konnen overschryven, de particuliere Conditien, daer op d'Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden in Portugael geauthoriseert syn, met den Koning te handelen, ende sal derhalven by desen seggen, dat de Conditien, ofte de voornaemste van dien, in substantie daer inne bestaen.

Dat men over het hooft siende, &c. &c. *Als in het Concept accommodement tot den uyteynde toe.*

D'Heeren Staeten van Hollandt ende West-Frieslandt, nodich achtende, dat by dese conjuncture van tyden ende saecken, meerder subalterne Hoofden over de Vloote van den Staedt wierden aengestelt, hebben geprocedeert tot electie van noch twee Vice-Admiralen, ende drie Schouten-by-Nacht, als U Ed. uyt d'Extracten van derselver Resolutien van den 8. ende 11. deser lopende maendt, beyde hier nevensgaende, sal gelieven te bemercken.

De brieven uyt Engelandt, die naer d'ordinaris gewoonten, gisteren hadden behooren te wesen ontfangen, syn noch niet aengekomen, doch syn wy over water geadverteert, dat d'Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal*, op den 4. deses tot London waren gearriveert, sulcks dat wy met de volgende posten al iets van de hervatte Handelinge hoopen te vernemen.

De Vloote van den Vice-Admirael *Witte Kornelisz de Witte*, heeft nu eenige dagen voor 't Landt gelegen, ende syn syne byhebbende Koopvaerdyschepen, alle onder Godes Zegen, geluckelyck binnen gekomen; werdende noch nader by de Regeringe gedelibereert, of ende in wat voegen de vordere schepen boven de bewuste 30. gementionneert in de Resolutie van den eersten deses, U Ed. nevens mynen jongsten toegesonden, sullen worden geëmployeert; doch ick mercke de generaele inclinatie te wesen, dat men de grootste van dien soude opleggen, ende een matich getal prepareren, omme de gantsche winter over, in Zee te mogen kruyssen, tot 30. in getale of daer ontrent, op dat men door stormen, geen rampen aen de Vloote in de winter in Zee synde, soude bekoomen; gelyck albereyds dan in twee daegen aen de anderen, een seer harde windt heeft gewaeyd, die ick ook vreese, dat al eenige schade aen d'op-

ge-

gemelde Vloote gedaen sal hebben: Waermede my voorts refererende &c. sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 13. Novemb. 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 20. November 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jongsten van den 13. deser loopende maendt, hebben geene van U Ed. ontfangen, alsoo de post van daer noch niet aengekomen is.

Ende sal desen dienen, omme U Ed. bekend te maecken, dat d'Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden in Engelandt, op den 7. deser lopende maendt, wederomme Audientie hebben gehadt, voor den vollen Raedt: ook naderhandt noch eene Conferentie voor Commissarisen, ende dat deselve Heeren op den 14. daeraenvolgende, hebben geschreeven, des anderen daeghs te verwachten een antwoord van den Raed, op haerluyder geproponeerde; hebbende alsnoch seer goede hoope, dat deselve antwoorde soodanich soude wesen, dat daer op iets goeds soude konnen werden gebouwt.

Eenige Lotharingsche troupen, (in mynen voorigen gementionneert) die men nu bericht werd, niet stercker te wesen, dan ontrent 900. paerden ende twee à drie hondert voetknechten, hebben haer Ho. Mog. genomen de Resolutie onder No. 2., hier nevensgaende; daer op ick hoope, ook vastelyck vertrouwe, dat goede effecten sullen volgen.

Op de geprojecteerde Alliancie met de *Keurvorst van Keulen*, voor eerst als *Prince van Luyk*, aen te gaen; vallen verscheyden speculatien by de Leeden van de Vergaderinge, soo dat ick bemercke, dat daer op, immers niet in korten ende positive, gesloten sal konnen worden, maer lichtelyck wel met een reserve van 't gemaeckte Tractaet niet te executeren, voor, ende al eer meerder Vorsten, Princen ofte Standen daer inne sullen wesen gekomen, ende sulcks de macht daer door soo considerabel sy gemaeckt, dat daer mede sonder eenich naerbedencken, moge werden geageert, gelyck daer toe tendeert de Resolutie by haer Ed. Groot Mog., op 't selve subject genomen, ende onder No. 3. hiernevens gaende; daer op haer d'andere Provincien ter Generaliteyt noch niet hebben verklaert.

De schade die de Vloote van den Staedt door het jonghste tempeest heeft geleden, sal uytkomen naer ick uyt alle advertentien kan colligeren, ende t'samen brengen, op 't verlies van dese naervolgende schepen van Oorlog, te weten van de Kapiteynen *Jan Egbertsz Ooms*, *Boerman*, *Van Kempen*, *Marcus Hartman*, *Korn. Kornelisz Jol*, *Wagenaer*, *Vogelsangh*, *Kleyntge*, *Kornelis Tibi*, *Jan Rootjes*,

jes, *Swart*; maeckende t'samen elf schepen, doch heeft den Vice-Admirael de *Ruyter*, haer Ho. Mog. op den 21. deses geaffirmeert, dat niet meer dan thien schepen van Oorloge in alles syn gebleven; sulks dat noch een van de bovenstaende, weder te voorschyn gekomen soude moeten wesen; synde onder alle de voorsz. gebleven schepen, niet meer als drie schepen van den Staedt, te weten de drie eerste, ende de reste gehuurde schepen, die ten laste van de verhuurders vergaen syn, behalven, dat noch veele masteloos, ende andere reddeloos binnen syn gekomen, invoegen, dat de schade voor den Staedt, soo excessyf niet sal syn, nochte ook het prejudicie heel groot, vermits de winter op handen synde, bequame tydt tot de nodige reparatie, sonder versuym sal konnen worden bestedet. Waermede eyndigende blyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 20. November 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. November 1653.

MYN HEERE,

SEdert myne eerste Conferentie met d'Heere Grave *Servien*, hebbe noch een andere gehad, onder semblandt van ordinaire visite, U Ed. secht wel, dat het voorgaende maer was de consideratie van de gemelde Heere: dan syne Ed. heeft groot vermogen, doet onder d'Heere *Kardinael* de grootste, jae alle saecken van dit Ryck, en is by syn *Eminentie* in groote extime; jae sonder hem geschiedt niets, insonderheyd in de saecken, die raecken haere Ho. Mog. Staedt, ofte Duytslandt, daer van hy hier gehouden werdt, de beste kennisse te hebben. Het quaedt is, dat hy voor desen niet wel gecontenteert van ons is gegaen, dat 't sedert een quaet talent tegens de Regeeringe heeft behouden, dat opereert nu, om alles, niet soo vryelyck te admitteren of te projecteren, als de constitutie van tydt en saecken anders wel requireert. Dan ick hebbe metter tydt veel op syn Ed. gewonnen, ende noch doen sal. Ende 't geene quaet blyft, tot remedie van dien, hadde voorgeslagen met *Silhon* te wercken by den *Kardinael Mazaryn*, daer d'eerste seer veel vermach; jae meer als veel. Ende met dat werck onder de handt, soude 't humeur van *Servien* werden gecorrigeert, by middel als ick hadde voorgedragen, soo dat die saecke nu te passe soude konnen geappliceert werden. Ick vinde ook dat d'Heer *Servien*, niet en besoigneert nochte discoureert uyt syn particulier, maer dat hy spreeckt ende handelt by last, hoewel hy in sommige voorslagen 't selve soeckt te bedecken. Syn besoigne met myn, is nae 't Hof met een expressen gesonden, ende syn Ed. hadde myn doen hoopen, op antwoord voor desen; dan de saecke van Ste. Manehault, die d'Hee-

d'Heere *Kardinael*, t'eenemael occupeert, (alsoo syne *Eminentie* wat tegens de borst van de Veldoversten, ende eenige anderen van den Raed, heeft willen ter handt nemen) heeft dat verhindert, gelyck men aen my sulcks heeft komen excuseren.

't Sedert myne eerste Conferentie, hebbe by syne Ed. t'eenemael uyt 't hooft geset, van de geunieerde Provincien met Spaignen te doen breecken, ende sy laten dat varen als onmogelycke saecken.

Vranckrycks intentie is, met Engelandt vriendschap te maecken, soo 't doenlyck is, op eerlycke Conditien, soo niet met de geunieerde Provincien daer tegens te maeken Ligue defensive, ende offensive, daer in te nemen de beste sterckste wegh, om tot een haest eynde te geraecken, alle middelen daer toe te gebruycken, ende te complecteren by haer eygen selfs, als door andere in Yerlandt, Schotlandt, Engelandt, daer toe te doen opereren by adsistentie; selfs den *Koning van Engelandt*, een Vloot te geven; andere Koningen en Princen daer toe te inviteren, te admitteren met gemeen consent. Men vraeght my, of den *Koning van Denemarcken*, met de Staeten Generael daer toe aenspannen sal: Men verseeckert my, dat Portugael daer in sal komen, ende alvooren contentement in reeden geeven, aen de Staten Generael, ende de West-Indische Compagnie. Als Vranckryck spreekt van de *Koning van Engelandt* te gebruycken, soo gaet dat niet tot obligatie, om hem te restablisseeren, maer tot nut van de Ligue. Hier in laboreert men meest, dat Vranckryck ende de geunieerde Provincien, haer moesten vast verbinden, t'samen met den Generael *Cromwel* en 't Parlement te handelen, sluyten, breecken, t'samen met deselve vreede of oorlogh, ende t'samen paix maken, dat de Staten Generael, (segt Vranckryck) wel mogen geloven, dat Vranckryck geen ander eynde of interest daer in sal hebben, of nemen, als om tot ruste te komen, van die zyde. In de Articulen van de Commercie ter Zee, dunckt my, onder correctie, dat ick daeghlycks winne ende noch verder winnen sal. Men segt my, indien de geunieerde Provincien met Vranckryck hier over konden vergelycken, sluyten ende ageren te samen; dat d'intentie soude wesen, d'Ambassadeurs van beyde zyden te senden, aen den Generael *Cromwel*, en het Parlement rond uyt notificeren de Ligue, soo als die gemaeckt sal syn, eysschen reparatie ende restitutie van schaeden, ende ongelycken; presenteren aen de Generael *Cromwel*, en het Parlement eerlycke vaste vriendschap, of soo niet, Engelandt den Oorlogh aenseggen. Ick en bedriege niet, soo ick bedrogen werde; 't is by de Staedt te estimeren. Na myne gebiedenisse teeckene.

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 14. November 1653.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. November 1653.

MYN HEERE,

ICk bedancke vriendelyck voor de Communicatie van de saecken in U Edts. van den 6. deser. Het geprepareerde tot verzeekeringe van den *Koning van Denemarken*, behaeght my seer wel; hoope mede, dat het ter Generaliteyt alsoo gesloten ende geëffectueert werden sal. De Confidentie die men maeckt by de wereld, met woord houden, ende inéstimable sterckte voor alle Regeringen; anders ter contrarie, hoewel dit by sommige voor groote gaeuwichheyd (qualyck) gehouden werd.

Ick schryve hier nevens aen U Ed., om 't selve aen haer Ed. Groot Mog. gecommuniceert te werden; in partye, kleyne particulariteyten konnen (onder verbeteringe) verswegen werden sonder disrespect, met voordeel; alsoo de vrugt van dien, by divulgeren, andersints voor 't publycq verloren soude gaen. De gevirguleerde regulen syn meer in U Ed. Brief, als in die aen haer Ho. Mog. Konde die sake op die maniere soo gaen, voorseker, *Myn Heere*, den Staedt soude in eene reputatieuse ruste komen met Engelandt, nae myne opinie ende kleyne ervarentheyd, die ick in alles submittere, aen myne Heeren ende Meesters hooge Wysheyd ende wydtberoemde groote Voorsienigheyd.

Gelooft niet, dat Vranckryk met al te groote passie is ingenomen, tot voordeel van de *Koning van Engelandt*, maer als een Meester in Engeland sal syn, en het moet wesen; soo konnen sy die van 't Parlement van Engelandt niet verdragen, nochte vertrouwen, min als eenige of iemandt anders.

Ick versoecke dat door U Ed. goede directie, dese saecke en myne brieven hier nevens gaende, by secreet wel mogen werden gemesnageert; de saken van de Commercie ende Navigatie souden haer beter voegen, soo als men my doedt hoopen. Het Tractaet A°. 1646. van de Marine, 't welck sy my presenteren, soude daer toe eene goede aenleydinge geven. D'onderhandelingh met die van Luyck, geeft hier eene goede reuck; ende aengaende Portugael, sal U Ed. hebben konnen sien in de nevensgaende, indien haer Ho. Mog. nu ter tydt dese handelinge met Portugael lieten beginnen: De constitutie van de tyden ende saecken dunckt my is daer toe nu de bequaemste.

Van myne overgesonden lyste tot vereeringen, schryve mede iets in de nevensgaende aen U Ed. ende niet aen haer Ho. Mog.; dan de saecke met *Silhon*, dient aen niemand bekent te worden, of 't is te vergeefs, en de vrucht daer van gaet 't eenemael verloren. D'andere sullen openbare bestedingen syn die strecken mogen tot eere van haere Ho. Mog. *Renaudot* is 't sedert overleden; doch syn Soon is in syne plaetse ende van de selve employ.

In Sweden en is geene goede grondt nochte affectie voor haer Ho. Mog. Regeringe, maer wel voor d'Engelsche. 't Geene ick U Ed. voor desen hebbe genotificeert, aengaende den Ambassadeur van Vranckryck *Chanut*; dat is noch soo,

soo, ick ben daer in 't sedert noch stercker geconfirmeert. Hy Ambassadeur selfs dient niet te suspicieren, dat den Staedt dat weet, want al wat U Ed. hem doet smaeken ofte aenseggen, dat is smaekkelyck gemaeckt ende genotificeert aen de *Koninginne van Sweden:* hy is een eerlyck man, seer soet van humeur, capabel van reden, vol goede letteren, ende in ervarentheyd van de saken van Sweden. Soo onse Heeren in London, onder de handt wat konden doen, om te voeden de miscontentementen die *Lagerfelt* heeft opgenomen, ('t is een brusque Natie, Sweden) 't soude voordeel konnen doen. De passagie van *Wytblock* kan ter Zee gedisputeert werden, nu d'Heere *Admirael* met soo grooten macht daer is, ende hy syne passage daer dwers door nootsaeckelyck moet nemen. De tydinge van syne instructie continueert hier noch al, soo als voor desen aen haer Ed. Groot Mog. hebbe verwittight.

Al het quaet dat de Republique inperst, komt van d'Emissarisse van Spaigne; die stoockebrandts, soo sy konden, souden het vier noch sterker doen ontsteeken, indien haer Ed. Groot Mog. hooge Wysheyt ende voorsienicheyt daer tegens niet en versien, want sy hitsen beyde de Natien op tegen den anderen; om daer door te consequeren haere quade insichte van politie ende eclesiastiken haet ende vyandtschap tegens de Religie.

Godt lof dat d'Heer Vice-Admirael *Witte*, met de Oostersche ende Noordersche Vloote, voor een groot gedeelte is aengekomen; 't sal wesen een groot soulagement voor de Handelaers, eene vervullinge ende versterckinge voor 't Landt, ende een onderhoudt van veele arme luyden, ende d'andere gemeente. Godt geleyde de resterende, ende geve *vigeur* ende geluck aen de Wapenen van den Staedt, op dat de Commercien ende Navigatien, in haer natuurlycke vryheyt ende respect mogen werden herstelt; 't sy by accoort van Vreede (dat best ware) of by de Wapenen, die de Regeringe soo langhsaem en soo spade genootsaeckt is, by der handt te moeten nemen; dit laetste sal by onse vyanden de beste operatie doen, om tot 't eerste eerlyck te konnen geraecken, 't is de humeur van die Natie, sy doen niet dan als sy moede ofte mat syn; dan vallen sy alle teffens.

Ick recommandere my ende myne saeken, in U Ed. goede voorsorge. Ende nae verder gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 14. November 1653.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 27. November 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BEyde U Edts. Missiven van dates den 14. deser loopende maendt, syn my 't sedert het schryven van myne jongste, van date den 20. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen, ende vertrouwe ick U Ed. voor desen te hebben geadviseert, dat haer Ho. Mog. haer hadden geconformeert met 't geene by d'Heeren Staten van Hollandt ende West-Frieslandt, op de Poincten van deliberatie by den Heere *Keyser* overgegeven, was geresolveert; uytgesondert alleenlyck het Poinct van de Ratificatie, welcken aengaende de Provincien reflectie hebben genomen, op d'Heeren haere Principalen.

Aengaende de Vereeringen by U Ed., van hier versocht, maecken jegenwoordich eenige Leden van Holland, daer op difficulteyt, ende en konnen d'anderen niet resolveren, de difficulterende daer inne te overstemmen, sulks dat ick beswaerlyk daer door sie te geraecken; ondertusschen hebben Commissarissen van haer Ho. Mog., op 't selve subject, noch geen Rapport gedaen, van 't besoigne daer over aengestelt.

't Geene U Ed. schryft, van dat in Sweden de beste grondt voor desen Staedt niet wesen soude, heeft niet dan al te wel gebleecken, uyt de Proceduren, nu onlanghs aldaer, jegens d'Ingesetenen van den Staedt gehouden, dewelcke ick goet gedacht hebbe, U Ed. met alle sircumstantien te communicéren, door toesendinge van de twee jongste brieven, by de Regeringe, van den Heere van *Beuningen* ontfangen, beyde onder N°. 1. Copyelyck hier nevens gaende.

Edoch wil ick vertrouwen, dat soo haest aen de Koninginne aldaer communicatie sal wesen gegeven, van de relaxatie van *Groot Johan*, by haer Ed. Groot Mog., al op den 23. der voorlede maendt, tot Contentement van deselve geordonneert, haere Majt. aenstonts alles sal doen herstellen, ende repareren naer behooren, gelyck dan ook haer Ed. Groot Mog., hebbende gelyck vertrouwen, op de Receptie van de voorsz. Missiven, niet anders hebben geresolveert, dan 't geene U Ed. uyt beyde d'Extracten, onder N°. 2., hier nevens gaende, sal gelieven te sien.

In gevolge van 't geene ick U Ed., by de voorsz. myne jongste Missive, hebbe geadviseert, is by haer Ed. Groot Mog., op 't subject van de Alliancie, met den *Prins van Luyck* aen te gaen, geresolveert, 't gunt U Ed. uyt het Extract onder N°. 3., hier nevens gaende, sal gelieven te bemercken, het welcke by de andere Provincien overgenomen synde, deselve daer op hare Advisen noch niet geopent hebben.

Twee van de resterende Retourschepen van de Oost-Indische Compagnie, dewelcke op 't vertreck van den Vice-Admirael *Witte Kornelisz de Witte*, noch in Bergen in Noorwegen waren gebleven, latende het derde noch aldaer, als niet konnende met deselve wint mede uytkomen, syn over eenige daegen alhier geluc-

luckelyck gearriveert, ende behouden binnen geraeckt, met den Commandeur de *Boer*; ende verscheyden soo Oorlog-als Koopvaerdy-schepen, uyt de Straedt ende Spaignen herwaerts gekomen; gelyck ook den Commandeur *Kornelis Tromp*, met ses schepen van oorloge, ende tusschen de dertig à veertig koopvaerdyschepen, door 't Kanael in Zeelandt is gearriveert; sulcks dat, ten waere den ramp door 't jongste tempeest geleeden, alles naer wensch uytgevallen soude syn.

Ende is 't sedert advertentie ingekomen, dat 't voorsz. achtergebleven Retourschip, uyt de haven van Bergen voorsz., in Vleckeren gekomen is, met verscheyden Straetsvaerders ende andere Koopvaerdyschepen, ende word op 't afhaelen ende salvéren van deselve, soo veel ordre gestelt, als 't eenigsints, doenlyck is.

De Oostersche Vloote, naer 't voorsz. vertreck van den gemelden Vice-Admirael *Witte*, van ontrent Schagen in de Oresondt versamelt, ende speciaelyck daer onder vier schepen, geladen met geschut, by desen Staedt gecontracteert, is op den 23. deses, met drie Convoyers behouden in 't Vlie binnen gekomen, sterck, soo den Commissaris adviseert, over de tachtich, andere seggen van ontrent hondert schepen.

't Geene met de jongste post uyt Engelandt overgekomen is, gaet hier nevens in twee distincte Copyen onder N°. 4.

Den Heere Ambassadeur *Chanut*, is op Maendagh voorleden alhier aengekomen, ende heeft op huyden ter Vergaderinge van haer Ho. Mog., publycque Audientie gehadt, bestaende desselfs Propositie-generael, in de ordinaris Complimenten ende Verklaringen, ende heeft soo in de Receptien, als andersints, aen Commissarisen van haer Ho. Mog. gegeven, ende gedefereert, d'Eere ende den Rangh, die haer Ho. Mog. sustinéren, deselve te competeren, ende dewelcke jonghst by den Heere de *Bellievre*, waren geweygert.

Ick wenschte wel, dat U Ed. aldaer particulierlyck konde penetreren, ende my mededeelen, wat ordre ende instructie, den gemelden Heere *Chanut*, albereyts heeft, ende wat denselven van tydt tot tydt noch naeder in *mandatis*, sal worden gegeven. Ende alhoewel het onmogelyck, en de tyden ende Constitutie van dese Regeeringe niet wel toelaeten, U Ed. van wegen den Staedt te authoriseren, omme ten dien *fine*, eenige penningen te mogen spenderen; soo ben ick nochtans wel geresolveert, de seeckere kennisse van dien, my een hondert guldens twee of drie, te laten kosten, ende sulcks, indien U Ed. Copyen van de voorsz. Instructien ende Ordres, daer op men seecker konde gaen, door 't spenderen van soo geringe somme, ofte daer ontrent, wiste te bekomen: ick sal het verschot ter dier oorsaecke te doen, aen U Ed., ofte op ordre van deselve, aen U Edts. Soone, alhier gaerne, ende danckelyck restitueren, ende goeddoen.

Ick hebbe volgens U Edts. begeerte, de secrete Missive, uytgesondert een passagie, die niet en diende geweten te worden, aen haer Ed. Groot Mog. gecommuniceert, onder de hooghste recommandatie van secretesse, dan is by deselve, ende ook by haer Ho. Mog., op lecture van gelycke Missive, geen Resolutie gevallen.

Men is alhier nu eenigen tydt besich geweest, omme te bevorderen d'erectie

van de bewuste *Chambre Mipartbye*, ende is tot d'Ouverture van dien gestelt, den dagh van den eersten December toekomende, synde jegenwoordig alles daer toe geadjusteert, ende by de Heeren gedelegeerde Rechteren van deser zyde geresolveert, op den 3. December van hier naer Mechelen te vertrecken: sulcks dat ick vertrouwe, dat 't voorsz. werck, nu eyntlyck eenmael syn voortgang gewinnen sal. Waermede desen besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 27. November 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. November 1653.

MYN HEERE,

NAe het Pacquet van U Ed., van den 6., is my nu ook toegekomen, het jongste van den 13. Om dat d'Heer Ambassadeur van Venetien, wederom heeft aengemaendt, aengaende de naeder oude Correspondentie te hervatten, soo derve daer van wederom aen te dienen, by Missive, aen haer Ho. Mog. met desen ordinarissen.

Dit Hof, dat is d'Heere *Kardinael*, is soo t'eenemael geoccupeert, ende geembesoigneert met het belegeren van Ste. Manehault, dat bynae alle andere dingen stille staen; 't welck ook veroorsaeckt, dat d'Heere *Servien*, my geen klare *difinite* antwoord kan toevoegen, op myne geproponneerde concepte Art., lange voor desen. Ieder een van buyten kan nochtans wel apprehenderen, hoe veel Vranckryck daer aen is gelegen, dat haer Ho. Mog. met d'Engelsche niet en komen te sluyten buyten Vranckryck, ende in allen gevalle, dat dese haer verseeckeren, ende verstaen met eene soo goede aengeboden Alliancie, van hare Ho. Mog.

De tydingen, die hier loopen, ende komen van den geene, die best daer van hoort te weten, syn seer verscheyden; maer alle gaen daer op, dat tusschen haer Ho. Mog. ende d'Engelsche, haest een accommodement ende besluyt sal vallen, daer nae hier by eenige seer, jae met passie wert verlanght.

U Ed. sal sien uyt myne publyque Brief, wat geruchten tot Marseille lopen, als dat hare Ho. Mog., souden haere schepen van Oorlog in de Middellandsche-Zee synde, hebben gelast, alle Fransche koopvaerdyschepen aen te tasten, ende te vermeesteren, ick versoeke U Ed., doe my daer van verwittigen, op dat ick my daer in mach (by occasie) reguleren, dien conform.

Tot Marseille waren veele kleyne ende groote schepen aengeslagen, om eenig secours te brengen naer Roses, soo d'onse daer in eenige hinder toebrengen, 't sal

sal hier eene groote roep veroorsaecken, daerom diene (onder correctie) by avance verwitticht van haer Ho. Mog. geseyde Resolutie daer toe.

Raeckende de Commissie naer Portugael, 't waere goet (soo ick achte) dat die Kroone met haer Ho. Mog. vergeleken, ende bevredicht waere; de Consul heeft my eenige openinge (doen ick in Hollandt was) gedaen, van importante Conditien, die hy seyde, dat den *Koningh van Portugael*, aen hem hadde gedaen, voor syn vertreck van Lisbonne: Dan ick wist en bevond noch verder doenmael, dat sommige Heeren van promesse, gantsch niet daer naer en begeerde te luysteren, soo lange den Koningh niet en soude willen restitutie doen doen, van alle de Landen, die den Staedt door de West-Indische Compagnie eertyds heeft beseten; ende dat te doen doen, is den *Koning van Portugael*, onmachtig, alsoo hy een mensch, ende noch niet vastgestelt Koning is: Dat veele ryke en arme in Portugael, in de besittinge in Brazil, ten hooghsten syn geintcresseert, ende dat die luyden liever 't onderstebovên sullen wesen, als 't haere te missen, soo sy spreecken. In geld, sullen haer Ho. Mog. goede satisfactie konnen bekomen. Nu sie ick by U Ed. recit, dat van de voorige sustenue, veel in gedeelte verandert, en afgedaen werd; 't welck my doet beter hoopen.

Godt geeve, dat in de ongewoone storm, korts aldaer in de Noord-zee geweest, veele geavanceerde Zeelieden, haere Charges wel moge bedient hebbe; ick hoore van alle Oorde van Hollandt en Zeelandt, soo veel seekere, ende meer gevreesde ende apparente onheylen, dat ik vreese voor de waerachtige vaste onderrichtinge, by den naesten. De Godt van Barmhertigheyd wil het Landt, ende de goede Ingesetenen, in haere schade ende verlies troosten, ende te bate komen, met ander heyl ende voordeelen.

Ick wensche, dat ick uyt Engelandt somtydts verwitticht mochte worden, van de Heeren Gedeputeerden, wat daer naer waerheydt omme gaet; maer alle onse Correspondentien werden gestoort, by interceptie van haere Ed. ende myne Brieven; soo dat tot nogh toe niet een confident advis van daer hebbe konnen ontfangen, daer toe haer Ed. nochtans wel schynen genegen te wesen. Dan dit Hof klaegt ook over de voorsz. interceptien, die dagelycks aldaer werden ter handt genomen, ende dat soo openbaerlyck, dat sy daerom niet en geven, of men dat weet, alsoo de Brieven soo grof wederom maer syn toegeplackt, dat 'et d'openinge klaer ende merckelyck ontdeckt.

D'Heer *Hertog van Angoulême*, de laetste manschap van 't Huys van Valois, heeft by gebreck van kind of kinderen, in alle syn groote goederen gesubstitueert, d'Heere *Prince van Condé*: syn Doghter is getrouwt met d'*Hertog van Joyeuse*; daer syn tot nogh toe geen kinderen van dat Huwelyck. Nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heer,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 21. November 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. November 1653.

MYN HEERE,

VOor desen hebbe verwitticht de proceduren in Bretaigne ter hand genoomen, tegens d'Engelsche schepen ende goederen; die van Normandyen, waeren dien selven wegh ingegaen, ende hadden ook diergelycke saisies begonnen.

Nu is hier over eenige dagen gekomen, eenen expressen van *M. de Bourdeaux*, Fransche Ambassadeur tot London, met brieven aen den Koninck, ende veele van syne Majts. Raeden in 't particulier: de voorsz. courier is van London gescheyden, op maendagh den 10. November. Den inhoude soude syn, dat men daer in Engelandt seer is geoffenseert over dese Arresten, ofte Saisies in Bretaigne, ende ten sy daer in moderatie werde gedaen, dat hy *M. de Bourdeaux*, vreest, dat de saeke tegens Vranckryck, wel soude mogen uytbersten, tot eenen openbaren Oorlogh; daerom seyt hy Ambassadeur, dat op syne brieven ende advisen behoorlyck acht werde genomen, om dien slagh (die hier onuytsprekelyck werdt geapprehendeert) te vermeyden.

Den Koninck ende syne Majts. Raeden hier, in gevolgh van dese tydinge, hebben by Arrest *du Conseil*, alle de voorsz. Proceduren ende Arresten, van de Parlementen van Rennes ende Rouën terstondt te niet gedaen, ende gelast, dat de Engelsche goederen ende schepen, daetelyck sullen werden gerelacheert, tot groot misnoegen van de beschadigde Onderdanen, in Bretaigne ende Normandie.

Eenen anderen expressen op den selven dagh, met den voorgaenden van London gekomen, in particuliere Koopluyden saeken; secht, dat de Havenen van Engelandt syn gesloten, alleen voor alle uytgaende schepen ende Zeeluyden, op dat haer geen Bootsvolck en ontbreecke in de pressinge, die tot London ende in alle Havenen van Engelandt gedaen werden, om haere Vloote te konnen toerusten: daer over syn groote moeyten en klagten. Dat dese haest werdt gemaekt, om dat uyt Hollandt tydinge was gekomen, van d'ordre die haer Ho. Mog. souden hebben genomen, tot uytsettinge van eene maghtige Vloote, ende dat men in Engelandt vreesde, dat die haer soude vervoegen voor de mondt van de Rivier de Teems, daer binnen haere meeste grootste schepen van maght sig onthielden, ende dat daermede 't uytkomen van dese, ende de conjunctie met d'andere die buyten syn, soude werden verhindert.

Dat men tot London den Oorlogh, met haer Ho. Mog., seer moede was; door dien haer was misluckt, het nemen van soo menichvuldige Vlooten ende schepen, die haer in Noorwegen ende Denemarcken hebben onthouden, daer op nochtans de Regeringe aldaer staet hadde gemaeckt, insonderheyd in 't nemen der Oost-Indische schepen, om daermede en met andere, te betalen haere groo-

groote achterheden ende schulden, daer in sy vervallen syn, ende noch daeghlycks; 't welck nu oorsake gaf om te moeten gaen tot scherpe proceduren, by enqueste tegens eenige luyden die noch veel overich hebben: ook tegens de Papisten insonderheyt, daer door de publycque noot eenighsints moge werden gesubvenieert.

Dese Mans opinie was, dat d'Heeren haer Ho. Mog. Gedeputerden, in dese constitutie van d'Engelsche saeken, goede besoignes souden konnen maecken.

't Sedert komt noch een naeder advis uyt Engelandt; als dat haer Ho. Mog. Heeren Gedeputeerdens eene conferentie hadden gehad, met d'Engelsche Committée; dat d'Heer van *Beverningh*, tot introductie van affaires, aldaer soude hebben gesecht; dat hem ter handt was gestelt, een pampier, door een persoon die het welvaren van beyde Republycquen seer behartigde: in welck papier ('t welck syn Ed. naermaels overgaf) waeren vervat, de Articulen ende Conditien, die (syns bedunckens) aen beyde Republycquen, souden konnen toebrengen, eene goede uytkomste van den Oorlogh; mitsgaders eene heylsame paix ende vriendschap, tusschen beyde de Natien.

In 't Hof van Vranckryck, houdt men het daer voor, dat die persoon waer van blindelyck gesproocken werde, soude wesen d'Heere Generael *Cromwel* selfs, ende dat buyten twyffel de saken sullen gaen tot een besluydt.

Ick en schryve van dese poincten niet aen de Regeringe, om dat deselve alle soo niet en komen van eene gewisse handt, dat men die in alles soo volkomen geloof soude konnen geven. U Ed. gelieve die te houden tot eene particulier advis, om U Ed. te laten weten, wat men hier spreeckt ende gelooft, van de handelingh in Engelandt. Na gebiedenisse blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 21. November 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 4. December 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UWer Edts. twee distincte missiven, beyde van dates den 21. deser loopende maendt, syn my 't sedert het afgaen van myne jongste van den 27. daer

daer aen volgende, wel ter handen gekomen; ende is de naeste post van Vranckryck alhier noch niet gearriveert.

Aengaende de last by haer Ho. Mog. gegeven, tegens de Fransche schepen op de Middelandtsche Zee, sal U Ed. ontwyffelyck noch bekent syn, hoe dat in den jaere 1651., haer Ho. Mog. naer een langhdurige patientie; haer hebben genotsaeckt gevonden, tegens d'enorme Pyrateryen, by de Françoisen op deselve Zee gepleecht werdende, te esquiperen een goed aental van schepen van Oorloge, ende wat instructie doenmaels aen de Lt. Admirael *Tromp*, Zalr. gedachtenisse, tot Commandeur over deselve schepen van Oorloge, in de voorsz. Middellandtsche Zee gedestineert synde, by haer Ho. Mog. gegeven, ende vervolgens den Commandeur *Cats* toegesonden is geweest; ook in wat voegen naederhandt van de voorsz. scherpe instructie, met den aenvanck van den jegenwoordigen Oorlogh, tegens de Regeringe van Engelandt, ende op de overkomste van den Commandeur *Johan van Galen* is geresilieert. Edoch hebben haer Ho. Mog. 't sedert ende naer myn beste onthoudt, de voorsz. Pyrateryen, op nieuws merckelyck toenemende; de voorgeroerde eerste instructie, voor soo veel de dispositie tegens deselve Pyrateryen aengaet, wederomme gerenoveert, welcke renovatie de Commandanten van desen Staedt, op de Middellandtsche Zee voorsz. naer date van dien noch verscheyden maelen is aengeschreven; ende hen lieden geordonneert in conformité van dien jegens de Fransche schepen aldaer te ageren. Ook noch jonght ter occasie van 't nemen van 't schip de Hope, ende het mishandelen van den Schipper van dien, den Commandeur *Roothaes* toegestuert is. Uyt welcke laetste toesendinge dan ontwyffelyck de geruchten, in eene van de voorsz. U Edts. Missiven gementionneert, gesprooten sullen syn, daermede nochtans haer Ho. Mog. niet gemeynt hebben, eenige verhinderinge te doen, aen de schepen van Oorloge van de Kroon, die met goede ordre in Zee werden gebracht, veel min tegens soodanige, als tot secours of tot ontset van eenige belegerde plaetsen, by deselve Kroone souden mogen wesen gedestineert, die ick ook niet kan oordeelen, dat daer van ongemacken sullen hebben te vresen.

't Geene 't sedert de voorsz. myne jongste, directelyck aen de Regeringe uyt Engelandt is gekomen, gaet hier nevens by copye onder N°. 1., ende hebben d'Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden aldaer, wyders onder addres aen de Heer Griffier *Ruysch* genotificeert, dat syluyde op den voorsz. 27. der voorlede maendt; mitsgaders ook op den 28. daer aen volgende, in conferentie hadden geweest, met Commissarisen van den Raede van Staete; doch wat eygentlyck in de selve conferentien zy verhandelt, wort niet explicite geadviseert, maer gereserveert tegens den naesten; gelyck U Ed. sulcx naeder uyt de copye van de voorsz. laetste Missive, onder N°. 2. hier nevens gaende, sal gelieven af te nemen.

D'Heeren Gedeputeerden tot de *Chambre Mipartie*, syn noch van hier niet vertrocken; doch prepareren haer selven tot de reyse, ende meynen deselve op morgen ofte overmorgen aen te nemen.

Van de actien, ende comportementen der Lotteringsche trouppes; mitsgaders van derselver verblyf, hebben wy als noch geen naeder tydinge, dan

die

die geene dewelcke is vervat in de Missive van den Heere van *Brederode*, met de bylaegen copylyck onder N°. 3. hier nevens gaende.

D'onderhandelinge met d'Afgesanten van den *Prince van Luyck*, alhier ge-entameert geweest synde, is by deselve Afgesanten (ontwyffelyck op de kennisse van haer Ed. Groot Mog. Resolutie, U Ed. nevens mynen jongsten gecommuniceert, daer toe d'andere Provincien mede getoont hebben geinclineert te syn;) wyders onvervolght gelaten, hebbende van haer Ho. Mog. versocht recredentialen, sulcx dat deselve staedt maeken, sonder eenige vorder onderhandelinge, van hier te vertrecken.

Den Heere Ambassadeur *Chanut*, heeft 't sedert dessels eerste audientie, daer van in mynen voorigen mentie is gemaeckt, egeene naedere propositie by monde gedaen, ofte by geschrifte overgelevert, nochte ook voor alsnoch daer toe, eenige nader audientie ofte admissie voor Commissarisen versocht.

Ende jegenwoordich niet vorders van consideratie, hier by wetende te voegen, sal hier mede afbreken: verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 4. December 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 28. November 1653.

MYN HEERE,

HAere Ho. Mog. hadden myn aen geschreven, dat ick in dit Hof soude bevorderen, de spoedige byeenkomste van Commissarisen van Portugael met die van den Staedt, om de handelinge te beginnen: als ick daermede besich was, soo syn hier by my gekeert van Lisbone d'Heeren *Rudolphi* ende *van Hoven*, die by een kort verhael haere ervaringe soodanich hebben bekent gemaeckt, dat met haer advis de sake tot soodanigen byeenkomste niet gedisponneert en is, soo dat ick daermede sal stille staen, tot dat naerder voorsz. Heeren rapport, haer Ho. Mog. my op nieuws sullen gelieven te bevelen. Of soo U Ed. meynt, dat dienniettegenstaende, ick daermeede behoore voort te gaen, versoecke daer van vriendelyck verwittigt te mogen worden.

Hier in dit Hof hadde ick die sake, alrede soo verre onderbouwt, dat Vranckryck hadde aengenomen den *Koning van Portugael*, tot alle redelyckheydt, ende contentement aen haer Ho. Mog. te geven, te disponneeren. In het concept 48. Art. van d'Alliancie met dese Kroon te maecken, sal Vranckryck willen, als syne Geallieerde mede doen, vervangen den *Koning van Portugael*; ende alsoo ick daer tegens was, volgens myne Instructie, soo is die saecke by de Heeren Fran-

sche Commissarisen, soo versoecks wyse ingestelt, *que la France propose le Roy de Portugal, pour estre comme leur Allié, admys au present traité de Ligue, après qu'il se sera accommodé avec les Seigneurs Estats des Provinces Unies.* Ondertusschen blyven haer Ho. Mog., in haer geheel, om Portugael te admitteren, ofte niet; ende Portugael werd geverght, 't vereyschte contentement te moeten geven aen den Staedt, daer toe in 't voorsz. Concept Art., Vranckryck presenteert, de *Koning van Portugael*, te willen helpen disponeren.

In de publicque Brief, schryve van den uytval der aengeboden Handelinge van Vreede, tusschen dese Kroon ende die van Spaigne: dan, hoe dat die antwoord gedaen is, laete ick daer; maer ick soude dunckt my, haer Ho. Mog. by naer konnen verseeckeren, indien men wilde aenbieden de Mediatie, tot bevorderinge van de Vreede, ende daer toe eene solemnele Ambassade van aensien aflaten gaen, nae Spaigne, 't soude hier seer acceptabel wesen. Indien de verschillen met d'Engelsche werden bygeleght, soo dient desen Oorlogh tusschen de twee Kroonen, ook geëyndicht; ick kan niet sien, soo lange die duurt, dat onse Commercien ende Navigatien in volkomen verseeckerheyd sullen konnen werden gedreeven. Soo dat ick voortaen voor een vaste maxime stelle, voor haer Ho. Mog. Staedt, niet alleen de Vreede ende Vriendschap met alle Koningen, Republycquen, Princen en Standen; maer ook de Vreede tusschen dese alle te samen, want alle Troubel ende Oorlogh, is contrarie met de welstandt, van haer Ho. Mog. Republycque.

't Sedert dat ick U Ed. hebbe verwittigt, van myne handelinge in de Alliancie, hebbe seer veel gevordert, soo in 't geene raeckt Commercie ende Navigatie, als ook de Ligue-diffensive. In 't eerste hebben geobtineert, het geheele Tractaet van Marine, Ao. 1646., provisioneelyk gesloten; de Cassatie van de Fransche gepretendeerde Wet, dat *Robe d'Enemi, confisque celle d'Ami*; invoegen, dat voortaen eenig goet haere vyanden toekomende, ende gevonden werdende, in een vry Hollandts schip, 't selve vyandts goed sal alleen van goede pryse wesen, ende andere goederen, ende 't schip selfs vry; want te verkrygen, soo als Art. 24. van myne Instructie gelast ben, dat vry schip, maecke vry alle het ingeladen goet, selfs dat van den vyandt, dat wil niet gelucken, immers nu niet, maer men geeft my hoope, als de Vreede met Spaigne gemaeckt sal syn, dat men alsdan, geen swaerigheydt sal maecken, om aen haer Ho. Mog., alsdan ook rondt uyt toe te staen, vry schip, vry goet. Daer werd my noch meer gesecht, dat sy dit Tractaet van Marine, soo gemodifieert, als hier boven is gestelt, aen geene andere Natie, nochte Regeringe sullen toestaen; als aen die van haer Ho. Mog., 't welck mede al syne consideratie van voordeel heeft.

In de Conditie van de Ligue-diffensive, gaen de Heeren Françoische Commissarisen, in discours verder; wy hebben op die materie, noch niet geverbaliseert. Sy wenschten, dat haer Ho. Mog., ende sy te samen, met de jegenwoordige Regeringe in Engelandt, in goede Correspondentie ende nabuurige vrindtschap mogen werden herstelt; maer indien 't selve op eerlycke vrye ende tollerable Conditien, niet soude konnen geschieden, ende dat den Oorlogh derhalve soude moeten continuéren met haer Ho. Mog., ende met haer begonnen worden: soo laten haer de dispositien van 't Hof aensien, dat een goede Ligue sal konnen werden gemaeckt. Dat haer Ho. Mog. met Spaigne soude behoeven te breecken,

ken, is al afgewesen, ende werd niet meer by dit Hof gepretendeert. Ick bedancke U Ed. seer, voor de Communicatie met die van den 20., Godt lof, dat de gelede schade, soo groot niet en is. Nae myne vriendelycke recommandatie, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 28. November 1653.

Aen de Heer Ambassadeur Borrel, den 11. December 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van date den 28. der voorlede maendt, is my naer 't schryven van mynen jongsten van den 4. deses, wel ter handen gekomen; ende in antwoorde op deselve, sal ick alleenlyck seggen, voor myn geringh sentiment, niet te konnen oordeelen, dat by U Ed. eenige vordere Officien in de bewuste saecke van Portugael, met vrucht aengewent sullen konnen worden, ende dat wy voorts met verlangen sullen afwachten, 't geene U Ed. vorders in de Onderhandelinge aldaer naer date van dien, sal hebben geadvanceert.

Eene van de Gedeputeerden van den *Prince van Luyck*, jegenwoordich noch alhier aenwesende, heeft aen haer Ho. Mog. te kennen gegeven, last te hebben bekomen, naeder Conferentie te versoecken, met Gedeputeerden van den Staedt, en schynt deselve niet ongenegen te wesen, soo ick uyt dessels particuliere discoursen hebbe konnen vernemen, te sluyten op den voet by haer Ed. Groot Mog. jonghst voorgeslagen, ende U Ed. voor desen gecommuniceert, het welcke hem al op eergisteren toegestaen is; edoch is tot noch toe egeene Conferentie, daer op gevolght.

D'Heeren gedelegeerde Rechteren tot de bewuste *Chambre Mipartie*, syn op gisteren van hier naer Mechelen gereyst; edoch is den Heere *Doubleth*, vermits indispositie, noch alhier verbleven; ende den Heere uyt de Provincie van Over-Yssel daer toe gedeputeert, moet ook de presentatie van een ander persoon uyt deselve Provincie verwacht worden.

Den Heere Ambassadeur *Chanut*, heeft tot noch toe aen de Regeringe, egeene mondelinge ofte schriftelycke Propositien gedaen, als het eerste Compliment.

Den Heere Pensionaris *Vogelsangh*, is by haer Ed. Groot Mog. geëligeert tot Raed Ordinaris, in den Hove van Hollandt.

't Geene met de jongste post uyt Engelandt, aen de Regeringe soo publycquelyck, als door 't ordinaris Secreet-addres, overgekomen is, gaet hier nevens, vervat in de twee distincte Copyen, hier by gevoegt, daer inne, alhoewel U Ed. niet allenthalven sal vinden, dessels contentement, nochtans, myns bedenckens, eene gewenste saecke is, dat wy jegenwoordich sien de grondt van 't werck, ende wat van d'Engelsche is te verwachten, daer naer men in 't toekomende syne mesures sal konnen nemen.

Ende jegenwoordich niets van sonderlinge consideratie voorgevallen synde, sal hier by alleenlyk seggen, dat de Vergaederinge van haer Ed. Groot Mog., staet omme op huyden ofte morgen van den anderen te scheyden: ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 11. December 1653.

P. S.

Syn my wel ter handen gekomen U Ed. twee distincte Missiven, van date den 5. deses, ook de publicque aen hare Ed. Groot Mog. Edoch en is het project van Alliancie in 't eynde van deselve gementionneert, noch aen haer Ho. Mog., nochte aen haer Ed. Groot Mog. geworden: Ende soude mitsdien U Ed. niet qualyck doen, noch een duplicaet daer van over te senden, of 't vorige mochte vermist wesen.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. December 1653.

MYN HEERE,

WY koomen eerst Donderdagh-avondt t'ontfangen, onse brieven uyt Hollandt, daer onder die van U Ed. van den 27. November. Als eenige Leden swaerigheyt maeken in 't suppediteren van de middelen, om 's Landts dienst te vorderen, soo moet ick my troosten, dat ick ten minsten my hebbe geacquitteert, met 't selve voor te dragen. De saecke daer van U Ed. heeft gelieve te schryven in cyffer, was van die nature, om niet geëffectueert te konnen worden, met U Ed. voorslagen.

In Sweden staen de saecken seer hoog gespannen, my gedenckt noch seer wel, dat men daer meer respect pleecht te dragen, aen haer Ho. Mog., ten tyde van Koninck *Karel*, die haerer Ho. Mog. hulpe ende assistentien qualyck heeft be-

bevolen aen de Vrouw Erfgename: soo gaet het, sy syn nochtans veel schuldich aen de Republycque; ten minsten om geen quaedt te doen.

Ick bemercke geerne de voortganck van de Ligue, met die van Luyck; 't sal grooter werden, met toeval van andere Fursten, Standen ende Heeren.

Godt lof, dat de Vlooten uyt Oosten ende Noorden, soo spoedigh syn ingekomen; maer wat sal 't baten, dat wy veele Goederen ende Koopmanschappen in 't Landt krygen, die op de vereyste plaetsen niet en konnen werden uytgevoert. 't Is de tydt van de Vendange, om de Wynen ende andere commoditeyten, daer tegen te gaen halen. Ende 't Wester-vaerwater en is niet open, noch bruyckelyck. Ick hoore dat d'Engelsche sterck in Zee syn, ende dat d'onse de beste schepen gaen aen de wal leggen. Men hout hier dat traineren van d'Engelsche seer suspect ende dangereux, soo wel voor Vranckryck als voor haer Hoog Mog. Staedt. Dan ick trooste my in de wysheyt van de Regeringe: blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 5. December 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. December 1653.

MYN HEERE,

HAer Ed. Groot Mog. syn incomparabelyck meest geinteresseert, in 't stuck van de Navigatie ende Commercie, consequentelyck mede in 't aenstaende Tractaet van de Marine, daer ick met eene sonderlinge yver ende neerstigheyt hebbe getracht te bevorderen, ende te bespreecken de beste conditien, gelyck hier nevens met dese ordinaris, aen haer Ho: Mog. overgaen, soo 't selve haer Ed. Groot Mog. aengenaem wert, ick soude my daer over seer verblyden.

In dit Tractaet hebbe bevordert ende geobtineert, 't geene nooyt voor desen in eenich Tractaet, voor my verkregen is geweest, als dat haere Ho. Mog. doorgaens nu hier gequalificeert worden, met de naem ende de digniteyt van *Les Seigneurs les Estats.*, 't welck voor deesen niet anders is geweest, als *Les Sieurs.* Het staet nu aen haer Ho. Mog., ende aen U Ed. goed beleyt, dat alle Françoise Geschriften, Brieven ofte Memorien, die door de publycke Ministers aldaer, (in sonderheyt van die van Vranckryck nae 't gesloten Tractaet)

hier naer sullen werden ingegeven, voortaen met de naem van *Les Seigneurs les Estats*, mogen werden begeert, 't welck niet en sal konnen werden geweygert, alsoo de Koninck selfs dat doet in diervoegen, in een solomneel Tractaet. Andere vreemde Princen sullen dat wel hebben te volgen.

Het woort in 't 2. Art. item in 't 51. tot myn Instructie, te weten *van buyten*, heeft wat veel discours veroorsaeckt; omme dat (seyde d'Heeren Koninckse) 't selve was contradictoir, met het eygen selve 2. ende ook het 3. ons Art.: die mede brengen, *De se faire conserver & Maintenir Mutuellement la tranquilité Paix &c.* 't welck niet anders als van de tranquilité van binnen in 't Landt is. Ten anderen seyden sy, indien die woorden van buyten daer in gelaten wierden; soo soude het wesen als een encouragement tot binnenlandtsche beroerten en rebellie van de Onderdanen van binnen: Siende dat d'andere Geallieerden, daer tegens geene assistentie nochte secours en souden gehouden syn nochte behoeven te doen. Ick hebbe die saecke evenwel geöbtineerd, hoewel de woorden *van buyten*, syn naegelaten ende geroyeert; om 't werck wat te bewimpelen, ende in haere plaetse gesecht, *Envers & contre tous Princes & Republycques & autres Estats Souverains qui au Préjudice &c. Art.* 3.

Het woort van *Visscheryen*, is ook uyt het 2. Art. van myne Instructien, ende elders overal uytgelaten: dan de woorden in plaetse van dien syn soo breedt ende ampel in 't 3. Art. van 't geformeerde Concept-Tractaet geëxtendeert, dat nootsaeckelyck de Visscheryen daer onder is, ende moet werden verstaen. Evenwel om gantsch geene dispuyten daer van over te laeten, soo hebbe ick my voorsien van 't bygaende secreet Art. Dese Kroon tracht te vermyden, soo veel als sy kan, d'Engelsche Regeringe t' irritéren ofte suject ofte eenige occasie te geven, tot verwyderinge ofte rupture, sy verdragen van die syde, meer als sy konnen; daerom soo U Ed. siet, haer 5. Art. is ingestelt.

Aengaende de seeckerheyt van Hantsise Frequentatie, Commercie, Navigatie &c. De subjecten van d'een en d'ander Geallieerde; die materie begint in myne Instructie Art. 5. ende voortwaerts, ende in het Françoische Concept Art. 9.

Hoewel ick volgens haer Ho. Mog. ordre, hebbe uyt het Tractaet gelaten het 12. Art. van myne Instructie, dat is van het Concepte Art. tot het Tractaet toe, 't welck ick soodanich uytleyde, dat haere Ho. Mog. niet en pretenderen, nochte en wilde bedingen, 't recht om met de seditieuse ende turbulente Onderdanen van syne Majt. te maeken Tractaten of Accoorden, tot haerer assistentie ofte hulpe, tegens den dienst van den Koninck; maer alleen met haer te convenieren ende verdragen, op dat d'Onderdanen van haer Ho. Mog., in haere Navigatien ende Commercien van die seditieuse ende rebelle plaetsen, ende subjecten des Konincks, niet en soude werden in Vranckryck vervolght, aengelast, genomen nochte beschadicht; op dat sy alsoo in voorige gewoone seeckerheyd vaerende ende handelende, vry mogen blyven, van de incommoditeyten, die sy andersints souden subject ende genootsaeckt worden te lyden, ter occasie van de troublen tusschen den Koning ende syn Majts. Onderdanen. Ende ick hebbe gesegt ende geprotesteert; hoewel dit voorsz. 12. Art. ter begeerte van d'Heeren Koningsche Commissarisen soude als nu werden uytgelaten uyt het Tractaet; dat nochtans haer Ho. Mog., verstonden aen haer te reserveren,

en-

ende behouden die macht ende vryheyd, om nu ende 't allen tyden te mogen dien aengaende doen ende te versien, soo als hier boven is geseght ende geëxpliceert; tot verwyderinge van haere Ondersaten onnodige schade. D'Heeren 's Konings Commissarissen, hebben dese myne mondelinge protestatie aengehoort, sonder iets daer en tegens te seggen, 't welck ick hier notére, tot memorie ende tot een teecken van een stilswygende acquiescement van haere Ed.

U Ed. soude my groote eere ende behulp toebrengen, indien ick mochte weten, op alle dit Concept Tractaet de consideratien ende Intentien van haer Ed. Groot Mog., want 't selve seer dienstich sal wesen.

Daer is een nieuw verbodt gedaen, dat geen zeyldoeck, geene ammunitie van Oorlogh, geene waeren ende provisien, tot den bouw ende esquipagie van schepen, en sullen uyt dit Ryck mogen werden gevoert. D'Engelse Regeringe ende Koopluyden, hadden hier in Vranckryck, wel voor twee millioenen commissie gegeven; om alle soodanige waeren te kopen. Haere jegenwoordige sterckte in 't Canael, is ook om te faciliteren dit transport.

D'Heeren van 's Konincks Raed, klagen uyt Brieven van *M. de Bourdeaux*, dat d'Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden, tot London, hebben eene groote conferentie gehad, met d'Engelsche Committé, die vyf uren soude hebben geduert, ende dat haere Ed. tegens *M. de Bourdeaux*, haer 't eenemael houden gesloten, soo dat alderhande quade suspicien daer uyt ontstaen. Ick kan aen dit Hof daer over geene satisfactie geven, alsoo ick van daer gantsch geen onderrichtinge en kryge; hoewel met alle ordinarisse hebbe geschreven, en sulx versocht. Nae gebiedenisse ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 5. December 1653.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 18. December 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Beyde U Edts. Missiven van date den 5. deser loopende maendt, syn my 't sedert het afgaen van myne jongste, van date den 11. daer aen volgende, wel ter handen gekomen, ende verblyden ik my ten hoogsten, op de receptie van de selve; meenende het Tractaet aldaer soodanich te wesen geadjusteert, dat aenstonds

stonds den last van haer Ho. Mog., tot sluytinge, daer op soude hebben konnen volgen, alsoo de discrepantien tusschen 't selve Tractaet, ende U Edts. Instructie, dewelcke in eene der voorsz. Uwer Edts. Missiven, my werden voorgestelt, soo geringh syn, dat daer op egeene difficulteyt ter werelt, alhier gemaeckt soude syn geweest, ende ick vastelyck vertrouwde, dat U Ed. in deselve Missive de essentieelste der voorsz. discrepantien aengeroert, ende niet met preteritie van deselve, eenige van de minste consideratie voorgestelt soude hebben gehadt. Edoch moet ick met permissie seggen, dat ick op de receptie van 't voorsz. geadjusteerde Tractaet ('t welck op Saturdagh voorleden, soo als haer Ed. Groot Mog., 's Vrydaeghs te vooren van den anderen waren gescheyden, ontfangen is:) my in myne goede hoope ende verwachtinge wat verset gevonden hebbe, vindende in 't selve Project-Tractaet, eenige essentieele Poincten, die ick voor soodanich opneeme, dat haer Ed. Groot Mog. daer inne ontwyffelyck gantsch geen smaeck sullen vinden, als daer syn. Eerstelyck, dat de guarantie ofte defensie by 't voorsz. Project belooft, ten reguarde van Vranckryck niet en is gelimiteert aen de Landen, Steden ende Plaetsen van syne Majesteyt in het geheele Ryck van Vranckryck, ende die deselve heeft in Nederlandt, gelyck U Edts. Instructie was medebrengende; maer generaelyck over alle soodanige Landen, Steden ende Plaetsen, als aen d'een of d'ander van de Contrahenten, jegenwoordich binnen Europa syn toebehoorende, ofte naermaels by Tractaten, of andersints souden mogen aenkomen.

Ten anderen, dat het voorsz. Project wel conform, deselve Instructie presupponeert, dat desen Staedt niet gehouden soude wesen, als nu met Spaigne te breecken, gelyck ook die van Vranckryck aen d'andere zyde, tot geene rupture met Engelandt souden werden genecessiteert; maer dat niet te min, vastgestelt word, dat Vranckryck met Spaignen, ofte haer Ho. Mog. met Engelandt gekomen synde in Vreede, ofte Tresves; en d'een of d'ander naederhandt van de gereconcilieerde vyandt wederom geattacqueert, ofte getroubleert wordende, soodanich, dat daer op eene rupture quame te volgen, de Geallieerde gehouden soude wesen, mede te breecken, op de eerste requisitie van die geene, dewelcke als boven in rupture getreden soude wesen; ende dat genoegh soude wesen, dat by een van de Geallieerden werde verklaert, dat hy invoegen als boven in rupture getreden sal syn, sonder dat eenich examen of deselve Geallieerde selfs attacquant zy geweest ofte niet, of ook eenich preallabel Officie van intercessie, ofte mediatie oopengelaten werde.

Ten Derden, dat de voorsz. gesaementlycke rupture geschied synde, naederhandt egeene Tractaet van Vrede of Tresves met de gemeene vyandt soude konnen, ofte mogen werden gemaeckt, dan gesaementlyck, ende met gemeen consent.

Ten Vierden, dat men sich wedersyts van nu af aen, soude verbinden, met Spaignen ofte Engelandt, respective geen Tractaet van Vrede ofte Tresves te sluyten, als met interventien ende partisipatie van Geallieerden.

Ten Vyfden, indien voor ende aleer Vranckryck met Spaignen, ofte desen Staedt met Engelandt quame te sluyten, een Tractaet van Vreede ofte Tresves; haer Ho. Mog. ofte syne Majt., met Spaigne ende Engelandt respective, om d'een of d'ander oorsaecke quamen te breecken, dat alsdan mede egeen Tractaet

met de gemeene vyandt soude mogen werden gemaeckt, als gesamentelyck ende met gemeen consent; jae dat selfs de Negotiatie die voor date van deselve rupture mochte wesen begonnen, soude moeten werden afgebroocken, ende de Ministers ten dien *fine* uytgesonden, aenstonds gerevoceert, ende alle onderhandelinge naergelaten, ter tyden ende wylen toe dat de Negotiatie met onderlingh concert hervat, ende met gemeen consent, ten eynde gebracht soude mogen worden.

Ten Sesden, dat in 't reguard van de Marine, niet advantagieuser word bedongen, als het Tractaet van Marine in den jare 1646. met Vranckryck gemaeckt, is medebrengende: wordende een nader Reglement geremitteert, tot nader onderhandelinge.

Behalven noch eenige andere passagien van minder importantie, ende het praemium gecoucheert, in soodanige termen, die voor 't respect, ende de eere van desen Staedt, myns bedunckens, niet wel souden konnen worden getollereert; ende diergelycke wel voorheenen in eenige Tractaten syn gebruyckt, maer eyntlyck in 't Tractaet van Garantie de Ao. 1647. tegengesproocken, ende ook dienvolgende het hoofd van dien, op een gantsch andere wyse ingestelt is geweest. Waermede desen besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 18. December 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. December 1653.

MYN HEERE,

OM de Regeringe ende U Ed. te voldoen, aengaende de last die d'Heere Ambassadeur *Chanut* mach hebben in syne Instructie, nae alle het beste ondersoeck dat hebbe konnen doen, soo schryve daer van explicite aen haer Ho. Mog.; daer aen my sal refereren. Myn Heere de Burgemeester U Ed. Heer Vader, heeft kennisse met d'Heer *Chanut* gemaeckt tot Lubecq, met continuatie van deselve begonnen kennisse, soude 't Landt tot best onderricht dienst konnen geschieden.

De redenen van myne voorsz. Missive aen haer Ho. Mog., hebbe ick ontfangen, uyt seer goede handt, hadde ick de nodige jongst versochte behulpmiddelen, ick soude tot in 't Sacrarium konnen penetreren, hier ende daerom is 't somtyts, dat goede saecken by faute van trouwen indruck en kennisse, achterblyven of worden versuymt.

Ick bedancke U Ed. voor de communicatie in de syne van den 4. deser. Het is dan alsoo van de last van haer Ho. Mog. in de Middellandtsche-Zee? Ider een

groot toesien die 't raeckt. Ick hebbe van 't gedreygde tot Marseille, daer naer immediatelyck mede geschreven aen haer Ed. Groot Mog. selfs. Haere Ondersaten sullen de meest beschadigde wesen, indien aldaer eenige confusie valt voor de Nederlandtsche Koopluyden. Ick verwachte van de Regeringe selfs hier op andtwoordt.

Wat men hier, van onser Heeren Handeling tot London, spreeckt, hebbe ook in de publicque brieven gemoveert: U Ed. nae syne wysheyt, sal wel vernuftich considereren willen, dat het in alle manieren niet alleen best, maer nodich zy, dat Vranckryck mede werde geaccommodeert, of in ons aenstaende Tractaet met Engelandt, mach werden begrepen; doordien den Oorlogh of misverstandt durende tusschen de Françoisen ende de Engelschen; alle onse Navigatie ende Commercie Westwaerts, verdorven ende geruineert soude blyven. Daer op buyten twyffel haere Ed. Groot Mog., insonderheyt sullen willen letten.

Dit by een komen van de Heere Gecommitteerde, van beyde syden, tot de *Chambre Mipartie*; geeft hier mede al veel naebedencken. De jalousie sal altydt dueren by de twee Kroonen.

't Is my leet dat de beginsselen van een kleyne Ligue, met de *Prince van Luyck* syn verdweenen: Ick sach die aen als een kleyn sneeuwballeken, dat vallende grooter soude hebben geaccrescceert. De Regeringe is wys, ende Godt sal haer seegenen, in alle goed voornemen. Die quellinge van de *Lotteringer*, is kostelyck ende moeijelyck: *Qui a Terre, a Guerre*.

Toekomende voorjaer sal grooten Oorlogh syn, binnen de limiten van de Provincie van Vlaenderen, daer op het hier ten eenemael wert aengeleyt.

De Grave de *Berlise*, *Maistre des Ceremonies* gaet soo van my uyt: hy quam my in den name des Konincks nodigen, dat ick morgen ten 10. uuren, mede sal vinden myn plaetse in de Kerck van *Nostre Dame*; alwaer soude gesongen worden 't *Te Deum*, tot Dancksegginge, dat Godt den Koninck heeft bevrydt, van alle binnenlandtsche Oorloge, ende syn Ryck bevredicht. Nae gebiedenisse ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL,

Tot Paris den 12. December des avonts 1653.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 25. December 1653.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert het afgaen van mynen jongsten, van date den 18. deser lopende maendt, is my wel ter handen gekomen, U Edts. Missive van date den 12. daer bevorens; ende hebbe uyt die aen haer Ho. Mog. van den selven date, met aengenaemheyt gesien, de oorsaecke van de overkomste van den Heere Ambassadeur *Chanut*, voor soo veel U Ed. daer van hadde konnen penetreren.

Ick hebbe myn Heer Vader, voor desen den persoon van den gemelde Heere Ambassadeur ende dessels goede qualiteyten, met groote affectie horen roemen, ende hebbe jegenwoordich somwylen occasie, omme by eygen ondervindinge, daer inne meer ende meer te werden geconfirmeert. Ick twyffele ook niet of deselve myn Vader, voor eenigen tydt hier wesende (die sich gedurende het aenwesen van den meergemelde Heere Ambassadeur, tot nu toe, meest tot Dordrecht heeft onthouden,) sal trachten somwylen de eere te hebben van desselfs bywesen, ende sulks de kennisse tot Lubeck begonnen, te continuéren ende vermeerderen.

De schepen van haer Ho. Mog., inde Middellandtsche-Zee Navigerende, syn al op den 4. deses geordonneert afgedankt te worden, ende syn de Depêches, daer toe nodich, aenstonts derwaerts afgesonden, sulcks dat daer mede sal komen te cesseren, de swaericheyt die U Ed., by de voorsz. Missive, verklaert te gemoet te sien, ten opsichte van den last aen den Commandeur, over deselve schepen, jongst gegeven.

Raeckende d'inbegrypinge van de Kroone van Vranckryck, in de Tractaten jegenwoordich in Engelandt onderhanden zynde, is U Ed. bekent, den last dienaengaende, aen de Heeren Gedeputeerden van desen Staedt, aldaer by Resolutie van haer Ho. Mog., van date den 5. Juny laestleden gegeven: daer op ick hoope dat in kas van voortganck van de voorsz. Tractaten, goede effecten sullen volgen; synde mede met U Ed. van gevoelen, dat d'Ingesetenen deser Landen, de vruchten van de Vreede, die met Engelandt soude mogen worden gemaeckt, niet volkomentlyck souden konnen smaken, by soo verre Vranckryck met Engelandt in geen goed verstandt soude blyven, ofte noch komen te geraecken.

De Afgesanten van den *Prince van Luyck*, en syn noch niet vertrocken; ende hebben Commissarisen van haer Ho. Mog., met deselve noch onlanghs in conferentie geweest: in kas deselve saecke eenig vervolgh komen te hebben; sal ick niet naelaten U Ed. daer van nader te adviseren.

Ick hebbe voor dese reyse U Ed. niets anders van consideratie te communiceren; als de tydingen met de jongste post, uyt Engelandt ontfangen; synde vervat in twee distincte Missiven, copyelyck onder N°. 1. hier nevens gaende,

ende dat haere Ho. Mog., ook op den 19. deses, hebben geresolveert tot den aenbouw van noch andere dertich Oorloghschepen; gelyck U Ed. uyt de Resolutien, onder N°. 2. hier by gevoeght, breder sal gelieven af te nemen.

Uyt Sweden hebben nu twee posten achter den anderen, geene brieven ontfangen, ende wat daer uyt staedt te conjectureren, mitsgaders wat fondament op de voorgeroerde Engelsche tydingen te maecken zy; laete ick aen U Ed. oordeel. Ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 25. December 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. December 1653.

MYN HEERE,

MEt de jongste brieven uyt Hollandt, werde ick verwitticht, dat ses myne pacquetten, inhoudende het bewerp van d'Articulen tot d'Alliancie met dese Kroon, doenmael wel gesloten, ende in seeckerheyt aengekomen waeren, ende dat die op den 13. voormiddaghs, aen haer Ho. Mog. Vergaderinge sullen syn gepresenteert. Ick hebbe myne uytterste vermogen gebruyckt, omme haere Ho. Mog. goede intentie, ende de poincten van myne Instructie uyt te wercken. Haere Ho. Mog. nae haere hoge wysheyt, ende kennisse van 's Landts besten, sullen daer van goedertierentlyck oordeelen, gelyck ick my dienaende, ende in alles meer daer toe onderdanighlyck refereren.

D'Heeren Konincklyke Commissarisen, gelyck het haer Ed. toequam, hebben overal de penne gevoert. Van het Articul negenentwintich, tot het eynde toe, is alle 't voorstel ende bewerp, buyten myn acquiessement, alleen dat ick daer in getracht hebbe, haere Ed. te bewegen, om soo nae aen myne Instructie te willen komen, als het my doenlyk is geweest.

Ick sal hier noch by seggen, dat by haer Ed., dese maniere van Ligue in 't reguard van 189. ende 157. de beste geacht is, om van effect, van eere, ende van reputatie te wesen, ende daer door te konnen hoopen, eene altyt durige vreede; 't welck sy haer vast laeten voorstaen, indien haere Ho. Mog. in soo genen vasten bandt, sullen gelieven te treden. In 't Reguard van alle andere, meenen haer Ed., dat het genoegh is op den voet ten naestenby, soo als haer Ho. Mog., myn hebben gelieven te instruéren, ende soo als in 't overgesonden concept beworpen is.

Dit Hof blyft noch altyt in eenige suspicie, gelyck of haer Ho. Mog., dese handelinge met haer alleen souden aen de handt houden, om te beter conditien met Engelandt te bespreeken; ende als ick, om die opinie wegh te nemen, ofte

wat

wat te versachten, myne redenen daer tegens hebbe willen inbrengen; soo is my te gemoet gevoert, dat sy in de voorige opinie, nu korts noch waren geconfirmeert geworden, door dien iemandt van de Regeeringe der geunieerde Provincien, klaerlyck soude hebben gesegt, ('t geene ick evenwel qualyck kan geloven,) dat d'intentie van haer Ho. Mog. niet en was, om te sluyten met Vranckryck, voor en al eer dat met Engelandt gesloten soude wesen. Ick hebbe haere Ed. daer tegens gesegt, dat soodanige gepretendeerde discoursen, ofte qualyck werden verstaen ende gerelateert, ofte ook wel somtyds werden verdicht, by Luyden die door quade genegentheyd, trachten te beletten, het goede verstand tusschen haer Ho. Mog. ende dit Hof, ende dat ick daer tegens gelast was, hare Ed. te verseeckeren, dat haere Ho. Mog. intentien goet, ende oprecht syn, om te verhandelen, accordere, ende besluyten, eene vaste bondige Alliancie, daermede het beste welvaren van beyde de Regeringen, sal konnen werden geconserveert, ende vermeerdert; ende dat ick versocht, dat sy my geloof daer in wilden geven, ende niet aen andere onseeckere advisen, die van onbekende soude mogen werden toegebracht.

Dese Heeren verklaren rond uyt, dat haere intentie is, met d'Engelsche Regeringe in vrindtschap te leven; maer dat haere Ho. Mog. Staedt insgelyck met deselve in vrindtschap behoort te syn, om dat als de voorsz. vrindtschap aen Vranckryck, ofte aen de geunieerde Nederlanden soude komen te ontbreecken, d'een en d'ander daer door in noodwendige trouble sal werden gebracht, ende gehouden: ende als de Alliancie tusschen Vranckryck ende haer Ho. Mog., voor af (soo als haere Ed. seggen) soude syn gesloten, dat daer uyt nootsaeckelyck staet te verwachten, groot voordeel voor haer Ho. Mog., in de handelinge met d'Engelsche Regeringe; ende dat Vranckryck alsdan soodanige efficacieuse devoiren van besendinge bereydt sal syn, ter handt te nemen, daer door haer Ho. Mog. staet apparentlyk, en noodtwendelyck, tot ruste met d'Engelsche Regeringe, op vorderlycke ende honorable Conditien, sal komen te geraecken. Ick ben in myn Ampt, genoodsaeckt aen haer Ho. Mog., hier van kennisse te geven, alle 't selve latende, tot haere Hooge Wyse Consideratien. Hier mede teeckene:

Myn Heeres,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. December 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. December 1653.

MYN HEERE,

'T SEdert U Ed. aengenaemen van den 11., sal de Regeringe op den 13. van Amsterdam bekomen hebben, de Concepte Articulen van 't Tractaet van Alliancie, welcke ick wegh gesonden hebbe onder 6. bequame Pacquetten, om geen suspicie te geven: Die ick hadde gekoren onder soo veel verscheyden naemen van inscriptien.

U Ed. sal aen 't Landt grooten dienst doen, ende aen my obligatie geven, indien ick mochte werden van U Ed. genotificeert, van 't recht gevoelen; over dit geprepareerde, ende verschoont nochte spaert my niet; ick ben om te doen nae d'intentie van de Regeringe, anders geenige insicht en is by my niet, dan om myn Vaderlandt dienst te doen, nae de wille ende begeerte van dessels wyse Regenten, onder dewelcke billick, die van U Ed. ick seer sal estimeren.

Indien dit Fransche Hof, konde verseeckert werden, dat men met haer *tout de bon*, voornemens was te handelen, concluderen ende teeckenen; soo my dunckt, sy souden haer noch meer openen, tot grooter advantage van den Staedt.

Ick kan geloven, dat sy in vaste meeninge syn, met Engelandt in goede intelligentie, ende ruste te syn ende te blyven, op eerlycke ende reputatieuse termen. Men wenscht hier ook, dat haer Ho. Mog. mede soo syn ende blyven, in seeckerheyd ende eere; en om daer toe te geraecken, syn sy van opinie, dat de Ligue *in fortioribus terminus*, tusschen haer Ho. Mog., dient voort te gaen ende gesloten te werden, absolutelyk.

U Ed. sal sien d'ombrage, die sy daer tegens nemen, daer van in de publicque brieven vermaendt werdt: die komt haer toe uyt Engelandt, en niet uyt de geunieerde Provincien: 't welck ick bidde, dat ick secrete aen U Ed. mach seggen, insgelycks het naevolgende: Als dat 't Landt veel équitabelder ende eenpariger Conditien van Handelingh sal bekomen van d'Engelsche, als sy souden sien, dat haer Ho. Mog. met dese Kroon soude hebben gesloten, als anders. U Ed. informere my.

Ick sal dan stil staen, in 't bevorderen van haer Ho. Mog. last, de saecke dus verandert wesende, tot dat naeder aenschryven van den Staedt, dienaengaende bekome.

In Duytschland luysteren de Evangelische, nae 't succes van de Handelinge tusschen Vranckryck ende haer Ho. Mog., ende ick verstae geerne, dat die van Luyck naeder aenhouden, tot eenich Tractaet, met haere Ho. Mog., hoe kleyn dat het vooreerst magh wesen; 't sal daerna buyten twyffel synen aenhangh, aenwas, ende groote bekomen.

D'Heere Ambassadeur *Chanut* bedanckt sich seer, over de eere van syne Recep-

tie

tie by haer Ho. Mog., en in 't particulier, vermaendt ook van U Ed. civiliteyt, tegen hem gebruyckt; ick vertrouwe, dat syne Ed. nu naeder sal hebben of beginnen te spreecken, met d'overkomste van de Concepte Art. van d'Alliancie: syne Conditie is verandert van extraordinair in ordinair. Myn sentiment, ontrent de redenen van syn daer gaen, hebbe voor desen geschreven, daer toe, voor als nog niet en weet by te voegen.

Met dat ick las de Periode van U Ed. eersten, soo prepareerde ick my, met blydschap, om te horen, dat haer Ho. Mog. Gedeputeerden wel tot London souden syn bejegent geweest, ende ook fatsoenlyck aldaer hadden gesloten; maer ick werde bedroeft, siende het contrary. Met die Natie moet op eene geheele andere maniere gehandelt werden als met andere, *ungentem pungit, pungentem ungit.* Laet my toe, *Myne Heere*, dat ick somtyds een vry woord by U Ed. mach gebruycken, tot dienst van 't Landt, sonder divulgeren, 't sedert den 1/11, soo verstae hier, dat de saecke wederom was verandert, tot London; soo als *M. de Bourdeaux*, schryft aen dit Hof; dan de voorslagen ende sustenuen myns bedunckens, waren noch vreemt genoegh, om niet met alle te doen; alle uytstel van Poinct of Poincten tot op 't laetste van handelinge, is seer prejudiciabel ende onseecker, sy (nae haer humeur) weten daer uyt haer voordeel, of ten minsten, menen, dat daer uyt te konnen nemen.

Men is hier voornemens, om in 't korten tegens de Heer *Prince van Condé*, te doen Procederen als tegens een Rebel ende Vyand van syn Vaderland, hem dégraderen van syne qualiteyt, confisqueren syn goed, verklaren syne Naekomelingen vervallen ende inhabil, om te succederen in Grade, Eere, Digniteyt ende Middelen; hacken syn hoge Boom af; priveren in alle kosten, conditien ende waerdigheden, uyt hoofde van syn geboorte hem anders iets toekomende, voor altyd sonder veranderinge ofte remissie. Ick schryve dit in confidentie aen U Ed., met versoeck, dat ick blyve buyten de Historie.

De Koning selfs heeft dit aldus aengelast, aen den Heer Procureur-Generael *Fouquet*, en wil daer ten eerste mee voort; en op dat dit werck geen oppositie en vinde, is 't voornemen, d'Heere *Prince van Conti*, te maken ende te verklaren, *premier Prince du Sang*, hem te geven ende vereeren, al 't goed van syn Broeder, ende dat hy Trouwen sal met een Nichte van d'Heere *Kardinael Mazarin*; 't syn waere dingen, die met toestaen van *Conti* sullen werden ter hand genomen ende geëffectueert, hoewel in den Raed van den Koning, eenige noch voorslaen, dat men des *Prince van Condé's* goed, absolutelyk behoort te confisqueren, ende incorporere in 't Domaine van de Kroon; ende dat men aen d'Heere *Prince van Conti*, in Equivalent andere goederen in plaets, behoorde te geven, hier mede. Nae gebiedenisse teeckene,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 19. Decemb. 1653.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den eersten January 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UWer Edts. twee Distincte Missiven, van date den 18. ende 19. der voorlede maend, syn my nae 't afgaen van myne jongste, van date den 25. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen, ende bedancke ick U Ed. ten hoogsten, voor de communicatie der saken daer inne vervat. Op de Concepte Alliancie by U Ed. jongst overgesonden, hebbe ick deselve voor desen bekent gemaeckt, 't geene ick oordeele daer inne d'Heeren Staeten van Holland ende West-Friesland, niet aengenaem te sullen wesen, 't sedert is dienaengaende alhier niet voorgevallen. Selfs hebben d'Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden daer op besoignerende, noch geen Rapport gedaen; 't geene ick soo veel in my is, sal helpen pousseren.

Op Saturdagh voorleeden, is by haer Ho. Mog. ontfangen een Missive van d'Heeren Gedeputeerden in Engeland, edoch is deselve twee dagen van ouder date, als wel die geene die met d'ordinaris post daerbevorens overgekomen was, ende daer van Uwe Ed. albereyds communicatie heeft gehad, ende sulcks ook niets van substantie innehoudende, 't gunt uyt den voorsz. voorgaende Brief niet hadde afgenomen konnen worden; niet te min op dat Uwe Ed. alles by continuatie mogen verneemen, soo hebbe ick goed gedacht, de voorgeroerde Missive ook by Copye hier by te voegen, gelyck deselve dan onder N°. 1. hier nevens gaet.

't Sedert hebben haer Ho. Mog., op gisteren naedemiddagh mede uyt Engeland ontfangen, de publicque Missive onder N°. 2., ende die aen den Heere Griffier *Ruysch* addresserende, onder N°. 3. insgelycks by Copye hier nevens gevoeght; daer uyt Uwe Ed. sal gelieven te vernemen, de wonderbaerlycke veranderinge nochmaels aldaer voorgevallen, die God Almachtich gelieve te geven, dat tot onsen voordeele, ende ten besten van de goede saecken uytvallen mach. Den Heere van *Beuningen*, schryft met de jongste brieven uyt Sweden, dat d'inclinatie aldaer tot d'Engelschen, soo groot niet is, als wel voor desen, dat *Lagervelt* uyt Engeland te huys komende, niets favorabels medebrenght; ende dat den Heere *Whytelock*, nae alle apparentie aldaer geen groote saecken sal konnen verrichten: ende boven 't geene voorsz. is, niets verders van remarques voorgevallen synde, sal desen hier mede besluyten. Ende naer toewensinge van een geluckich ende salich aenstaende jaer, verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den eersten January 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 26. December 1653.

MYN HEERE,

ALs ick op den 5. deser de Concepte Art. tot het Tractaet oversond, soo heb ick daer by gedaen, myne Brieven, soo aen haer Ho. Mog., als aen haer Ed. Groot Mog., onder U Ed. naem; daer by ick verscheyden, en te samen in beyden representerende, de substantie van gemelde Tractaet, soo verre ick dat hadde konnen brengen, ende niet brengen. Als ick voor desen haere Ho. Mog. hebbe versocht, dat ick soude mogen werden geinstrueert van een Concept van Ligue offensive ende defensive, ook tegens d'Engelsche, soo hebbe telckens tot antwoord bekomen, dat, dat moest komen by voorslagh van de zyde van Vranckryck; sulcks nu is het geëxtendeerde sedert het 29. Articul voorwaerts.

Van 't stuck van de Marine, hadde ick U Ed. voor desen gewaerschouwt, dat ick niet en konde verkrygen de regel, vry schip, maeckt vry goed; soo dat 't obtinéren van 't oude Tractaet Ao. 1646., met eenige byvoegselen in d'andere Articulen, de Commercie ende Navigatie raeckende, alles was, wat men voor dese tyd soude hebben te verwachten.

Het 2. Art. ende het 29., ende van daer voorwaerts, syn eenighsints different van myne Instructie, soo als ick in voorgemelde myne Missive aen haer Ho. Mog., op den 5. deser hadde aengewesen; met de redenen, waeromme 's Konings Gedeputeerde Heeren, sulcks presenteerden tot 't gemeene-beste, soo haer Ed. verstaen. 't Syn haere voorslagen, daer by sy blyven staen, tot dat haer Ho. Mog. in sulcks gelieven te versien, met last ende beter redenen, waer door ick haere Ed. bewegen sal konnen, om van haere voorslagh te recilieren, ende haer te willen voegen tot d'intentie van haer Ho. Mog. Instructie.

Men is hier seer ontsteld, te verstaen, dat den Koning van Spaignen een Extraordinaris Ambassadeur in Engeland soude gesonden hebben, die aldaer aengekomen soude wesen.

Hier nevens gaet noch eene andere, myne, synde den inhoud als diergelycke aen haer Ho. Mog.; daer op spoedige antwoorde verwachte, soo sulcks goed gevonden werd. Want de twyffelachtigheyd ende ombrage, van dese Heeren, groeyd daeglycks meer ende meer; daer door misschien iets nadeelichs soude konnen werden veroorsaeckt.

Ick bedancke U Ed. voor de Communicatie van die van den 18., ende versoecke, dat die aen my tot dienst van 't Land, mogen continueren. Ende nae gebiedenisse sal altyd syn,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 26. December 1653.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 26. December 1653.

MYN HEERE,

NEvens het affenden van de Concepte Articulen, tot een Tractaet van nieuwe Alliancie met Vranckryk, hebbe ick op den 5. deser maend gevoeght, myne Brieven aen haer Ho. Mog., om daer door te representeren, niet alleen 't geen ick by uyterste devoiren hadde konnen obtineren, van 's Konings Commissarisen, in conformité van haere Ho. Mog. Ordre ende Instructie; maer ook om wat redenen de gemelde Heeren Commissarisen, in alle het verder met my niet hebben konnen convenieren, op dat haere Ho. Mog. deselve redenen souden gelieven in consideratie te nemen: Of in alle geval my met beter redenen te instruéren, daermede ick gemelde Heeren ende dit Hof sal konnen bewegen, om aen myne Instructie verder plaetse te geven.

In de Poincten van 't Reglement, by my tot de Marine versocht, hebbe ick wel konnen bemercken; dat Vranckryck verder soude gaen, indien den Oorlog met Spaignen niet en obsteerde. Sy houden dat nu voor een maxime ende oirbaer voor haere saeken, dat haeren vyand niet en behoort beschermt, nochte bedient te worden door haere Ho. Mog. onderdanen schepen: te weten in 't vervoeren van harer vyanden eygen waren en commoditeyten, ofte van die, die voor haerer vyanden reeckeninge syn, als alleen onder peryckel ende peene, indien sy die in de voorsz. Nederlandsche schepen vinden, dat soodanige vyands goet sal syn van goede pryse; dat men 't selve uyt de Nederlandsche schepen lichten ende confisqueren doen sal, afgaende van hare voor desen gesustineerde Wet ende Ordonnantie van Koning *François Premier* ende *Henry Troisiéme*. Dat daerom de voorseyde Nederlandsche schepen, selfs, ende haerer eygener ende andere neutrale ingeladen goederen, in 't toekomende niet meer en sullen werden geconfisqueert, daer door dan, als nu, soude komen te cesséren, de vorige geobserveerde Regul, dicterende *que la Robe d'Enemi confisque celle d'Ami.*

Haere Ed., seggen ook, dat de rechte sin ende 't verstand van d'Articulen des voorleden Tractaets provisioneel van de Marine Ao. 1646. gemaeckt, ende nu geëxpireert, ook soodanig is, ende dat sy nu in plaetse van vier jaren, die Wet sullen interpretéren ende derogéren, (soo verre als boven is gesegt) voor altyd in 't reguard van haer Ho. Mog. Onderdanen, alleen, ende van geen andere Natien. Soo dat alle voorseyde andere Natien hier in Vranckryck sullen werden getracteert, nae den Regul van haere voorseyde oude gesustineerde.

Ick hebbe alle mogelycke devoiren gedaen, om te verkrygen, dat *vry schip, maeckt vry goedt*; dan tot noch toe hebbe 't selve niet konnen obtinéren.

De reden waerom Vranckryck in 't tweede Concepte Art. voorsteld, ende mainctineert, dat de Ligue garantie behoord te strecken, over alles, (sonder exceptie) wat Vranckryck besit in Europa, gelyck sy 't selve aennemen te doen,

in

in 't reguard van haere Ho. Mog. Domeynen; waerom de guarantie tegens d'attacques van Spaigne ende van Engeland respective, in tyden ende wylen niet met simpel secours, maer met rupture van beyde Geallieerden te samen behoord te werden verseeckert. Daer van hebbe ick haere Ho. Mog. by mynen van den vyfden Decemb. bediend.

't Is wel waer, dat het 29. Art. in de woorden *à la Premiere Requisition &c.* seer precys gaen, dan eenige Heeren van myne Commissarisen, hebben my noch op gisteren verklaert, ende willen verseeckeren, dat de Maxime van dit Ryck jegenwoordig (laetende daer, wat men dienaengaende voor desen mach hebben gepresumeert) voor het toekomende is, om tot Ruste ende Vreede te geraecken, ende met alle syne Nabuuren te leven in goede vrindschap, ende correspondentie, ende om deselve altyd te konnen met seeckerheyd genieten, door aensienelyckheyd van de Ligue met haere Ho. Mog., dat sy daeromme dese Ligue geern soo souden extenderen, met sulcke absolute precise ende groote voordelen, ende aensienlycke assistentien, dat alle Naebuuren eenen afkeer mogen bekomen, om oyt aen Vranckryck of de geunieerde Nederlanden, eenich ongelyck, prejudicie, troubles, ofte Oorlogh aen te derven doen; ende alsoo in geduurige Ruste ende Vreede te mogen blyven, om dat niemand van de twee grote Nabuuren, d'een sonder d'ander en sal konnen offenseren, of hy sal hebben te verwachten, d'oppositie by rupture ende den openbaren Oorlogh van beyde de Machten.

Eyndelyck wat aengaet het Proëmium van 't Concepte Tractaet; dat is een simpel voorstel, van die geene die de penne gevoert hebben, sonder dat daer op is geacquiescceert; maer werde simpelyck gesecht, dat alsmen wegens d'Articulen eens soude syn, men wegens de Prefacie wel soude convenieren. Ick meene ook niet, dat hier dienaengaende swaerigheyd vallen sal: Ende alles wat haere Ho. Mog. sullen gelieven te sien in 't 29. Art. ende de volgende, tot den eynde toe, in 't geene sy niet over een komen met myne Instructie, is een simpelen voorstel, ende Concept van d'Heeren Fransche Commissarisen, die ick buyten eenich myn acquiescement, simpelyck hebbe overgenomen; om aen haer Ho. Mog. te konnen communiceren in d'eygen woorden, soo als die by haere Ed. werden versocht, ende gesustineert te dienen tot gemeene-beste ende seeckerheyd.

Ick ben alsnoch op gisteren versocht hare Ho. Mog. te bidden, dat dese saecke van de Handelinge mach werden beleyt, met de meeste spoet ende secretesse, als eenigsints doenlyck is: My nochtans in alles refererende, tot haere Ho. Mog. hooge Wysheyd ende goedvinden. Hier mede &c.

Myn Heere, dit is Copye van de Brieven aen haer Ho. Mog., die ick versoecke U Ed. gelieve te houden, als mede gesonden aen haer Ed. Gr. Mog. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 26. December 1653.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 8. January 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van date den 26. der voorlede maendt, is my met 't dubbelt van die geene, die U Ed. daer benevens mede aen haer Ho. Mog. hadde geschreven, wel ter handen gekomen, ende hebbe ick daer uyt bespeurt, dat men aldaer nu voor eene Maxime hout, dat de vyanden van Vranckryck niet en behooren beschermt nochte bedient te worden, door de schepen van de Ingesetenen ende Onderdanen van dese Provincien; te weten (gelyck gesecht wert) in 't vervoeren van de goederen, de voorsz. vyanden toebehoorende, ofte die voor haere reeckeninge syn, als alleen onder peryckel ende peene; indien soodanige goederen in de Nederlandsche schepen werden gevonden, dat deselve sullen wesen van goeden pryse, ende dat men die uyt de voorsz. schepen lichten, ende doen confisqueren sal, sonder dat U Ed. onaengesien alle mogelycke aengewende devoiren, heeft weten te verkrygen, dat *vry schip, maeckt vry goedt.* Ick moet hier op in vryigheyd seggen, dat ick oordeele 't selve by abuys door de Fransche Ministers alsnoch in diervoegen te syn gesustineert, of wel by U Ed. door abuys in de voorsz. Missive gestelt te syn; gemerckt, ick in 't 18. Art. van 't overgesonden Concept Tractaet meene uytdruckelyck begrepen te syn, dat *vry schip, vry goed maecken sal.* Te weeten? *Que les Navires qui traffycqueront &c. Seront libres, & rendront aussi toute leur charge libre, bien qu'il y eut dedans de la Marchandise, mêmes des Grains & Legumes, appartenants aux Enemis.* Ende indien ick mogelyk ofte den sin van de voorsz. U Edts. Missive, ofte de Periode van 't voorsz. Concept Tractaet qualyck mochte hebben gevat, soo versoecke ick seer gedienstich, daer op van U Ed. naeder esclaircissement te moogen ontfangen.

Commissarisen van haer Ho. Mog., welcke 't voorsz Concept in handen is gesteld, hebben haere besoignes noch niet voltrocken; ende sal ick niet naelaten soo veel in my is, te helpen contribueren, ten eynde daer van, sonder eenich vorder tyd verlies, rapport mach werden gedaen.

Den Heere Ambassadeur *Brun*, is op Vrydagh voorleden alhier komen te overlyden, ende is dessels doode lichaem, in stilligheyd nae Brussel vervoert.

Den Heere van *Beuningen*, schryft met de jongste brieven uyt Upsael, dat den Engelsche Ambassadeur *Whytelock*, tien ofte twaelf dagen tot Gottenburg stil was geweest, ende sich ook op de reyse niet seer en spoedigde; dat, niet sonder apparentie van waerheyd, vermoet wierde, dat den gemelde Ambassadeur sich te minder benaerstigde, omme al eer hy sich aldaer in besoigne komt te begeven, af te wachten, de uytkomste van de Handelinge tusschen desen Staedt, ende de Regeringe van Engelandt; dewyle hy ontwyffelyck syn Negotiatie sal hebben te richten, naer 't goed ofte quaed succes van de voorsz. Handelinge: blyvende den voornoemden Heere van *Beuningen*, alsnoch van die opinie, dat wy van de Han-

Handelinge der Engelschen, aen 't Hof aldaer, niets hebben te apprehenderen, alsoo de Koninginne deselve Engelschen, niet seer toegedaen schynt te wesen.

Gisteren laet in den avond syn by de Regeringe ontfangen, de Brieven van de Heeren Gedeputeerden in Engelandt, by Copye hier nevens gaende: daer uyt Uwe Ed. den toestand der saecken, aldaer soo ten reguarde van het Binnen-Landsche Gouvernement, als ten aensien van de Negotiatie, wegens desen Staedt aldaer gedreven wordende, sal gelieven te bemercken; daer op ick met impatientie het vervolgh sal afwachten, ende een goed succes bidden van God Almachtig, in welckers H. Protectie ick U Ed. hier mede sal bevelen. Verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 8. January 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 2. January 1654.

MYN HEERE,

GElyck het geschied in alle confusien ende Oorlogen, soo werd by onse Oorlogschepen ende Commissie-vaerders hier ende daer in Zee geëxcedeert, in 't vervolgen ende vermeesteren van de Engelsche, tegens 't Recht van een derde prins: daer over dan niet alleen klachten werden gedaen, maer ook exempelen werden genomen, om tegens de Regeringe van haere Ho. Mog., ende d'Ondersaten, ook soodanige disordres te plegen, ende deselve te protegeren, als by onser exempel.

D'Heere Ambassadeur van Venetien, heeft voor desen lange geklaeght ende restitutie versocht, ende reparatie van een Engelsch schip door de onse afgehaeld, genomen ende vervoert, van onder de Kastelen van Xanten. Haere Ho. Mog. hebben daer over my doen seggen, dat men daer over soude informeren, ende aen de Republycque alle goed contentement geven. Ick werde daer op gesommeert by den gemelden Heer Ambassadeur. *Myn Heere*, wat sal ick seggen? *obiter*, sal ick ook U Ed. indachtig maecken, dat haer Ho. Mog. my niets ter wereld in last geven, wat ick sal antwoorden, aen gemelden Ambassadeur van Venetien over syne aenbiedinge, wegens syne Republycque solemnelycq gedaen, tot onderhoudinge van naeder goede correspondentie, ende van de ordinaris Ambassadeurs in den Haeghe ende tot Venetien; daer toe U Ed. my voor desen eenige Inclinatien heeft toegeschreven.

Tot Valery heeft een Commissie-vaerder van d'onse, een Engelsch scheepjen uyt de haven gehaelt, ende vervoert. U Ed. weet hoe men hier genegen is, geene offensie aen d'Engelsche Regeringe te geven, ende als sy des versoecken, om aen de klagende behoorlycken reparatie toe te laten komen, ende dit en kan

tot St. Valery niet geschieden, als tot groote vexatie van andere haere Ho. Mog. Onderdanen, die geen deel en hebben in 't exces, ende met het haere, de fouten van anderen swaerlyck moeten betalen.

Als ick (soo als daegelycks geschied) klage over het nemen van veele Nederlandsche schepen met haere inladinge, soo in de Middellandsche-Zee, als elders, ende dat die tegens recht werden geconfisqueert, om dat daer in souden syn geladen goederen, toekomende aen de Spaensche, ofte voor haere Reeckeninge: soo werpt men my te gemoet, dat haere Ho. Mog. Onderdanen daegelycks nemen, niet alleen alle Engelsche goederen, maer ook selfs alle Fransche ende neutrale goederen, in Fransche ofte neutrale schepen, komende ofte gaende nae Engelandt, Schotlandt ende Yerlandt.

Dat haere Ho. Mog. by openbaer Placcaet hebben verboden, den toevoer derwaerds, welcke wy selfs daeghlycks toevoeren willen, aen de Spaensche hare vyanden, als Koorn, Kabels, Touwen ende Waeren, bequaem, ende nodich tot Equipagie van schepen &c. Soo dat (secht men hier) hare Ho. Mog. noch hare Onderdanen niet qualyck konnen nemen, dat men hier gebruyckt, 't selve Recht, 't geene haer Ho. Mog. authoriseren, te mogen gebruycken tegens de Françoisen. God geve, dat haere Ho. Mog. ende de gantsche Christenheyd buyten den Oorlog waren gesteld, soo soude veele quade saecken komen te cesseren, die by geene Reglementen in den Oorlog konnen werden geremedieert nochte geprevenieert.

D'Oorsaecke ende 't fondament van alle d'Oorlogen, is die, dewelke nu tusschen Vranckryck en Spaigne is. Dese laetste werd gehouden de aenradende van den Engelschen Oorlogh tegens de vereenigde Nederlanden, sy die selve noch doet continueren, soo als ook doet Sweden, om ondertusschen, dat haere Ho. Mog. de handen vol wercks hebben, meester van de Stad Bremen te werden met gemack.

Ick bedancke, voor U Ed. aengenamen van den 25. December, daer op ten naesten hoop te antwoorden, met Godts Hulp, die U Ed. verleene een goede geluckig Nieuwe-jaer, tot eere ende contentement. Hier mede nae gebiedenisse, teeckene,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 2. January 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 2. January 1654.

MYN HEERE,

ICk schryve aen de Regeringe, van 't geene in 't Ryck voorhanden soude wesen; daer van ick my aen U Ed. breder moet explicéren.

Nu dat de Keyser is gekomen tot dat succes, dat de *Koning van Hongarien*, syn Soon, door behulp van de Heeren Keurvorsten alleen, is verklaert Roomsch Koning, sonder d'andere Vorsten ende Standen, van 't Ryck, daer in te gebruycken, soo als gewoonlyck, ende voor desen behoorlyk was, soo is d'Heere *Keurvorst van Brandenburg* daer toe mede gedisponeert geworden, vermits de hulpe, ende 't faveur van den *Keyser*, die syne Keurvorstelycke Doorlght. nodig hadde, om te konnen prevaleren, tegens de Kroon Sweden tot restitutie van de Quartieren van Hindenr-Pomeren, sulcks hy ook in die tydt, daer op heeft geobtineert. De *Keurvorst van de Paltz*, heeft ook syne insichte gehad, om de saecken ende disputen die hy hadde, met d'Heere *Hertog van Simmeren*, te doen decideren, of accommoderen, tot syne voordeel, soo als is geschied; ende om te konnen obtinéren, syne pretense gereghtigheyd, over de vier groote Ampten, aen 't Huys Paltz eertyds toe gekomen hebbende, in 't Hertoghdom Gulick.

U Ed. weet, dat de jegenwoordige *Keurvorst van Saxen*, 't eenemael geattacheert was, ende noch is, aen 't Huys van Oostenryck, soo als ook is, dat van Beyeren. Dan in Saxen schynt eene groote veranderinge voorhanden te syn, door dien d'oude Heer veele syner saecken laet staen, ende regeren door synen oudste Keur-Prins, die bevonden werd, gantsch niet Oostenrycks; maer genegen te wesen, om de Vryheyd van het Ryck te mainteneren, ende 't recht van de Keurvorsten niet te laeten verkorten, door de al te groote authoriteyt, die 't Huys van Oostenryck aen hen al reede heeft behaelt, ende noch daeglycks meer ende meer soeckt aen te bouwen.

De gemelde andere Vorsten ende Standen van 't Ryck, houden haer seer misnoeght, over het voorsz. beleyt, tot het maken van den Roomschen Koning. Men houd het daer voor, dat het Huwelyck van des Keysers Soon, met d'Infante van Spaigne, tusschen beyden, lange voor desen is geconserteert: Dan dat men de Consommatie van 't selve, heeft achterhouden, om dat het selve soude hebben veroorsaeckt, hindernis, om de Soon van den Keyser, tot Roomsch Koning te laeten komen, mits dit laetste gedaen is, is men in 't Ryck bekommert, dat men met het tweede voortgaen sal; te weten tot het sluyten van 't Huwelyck met Spaigne; ook by acquiessement alleen, van het Keurvorstelyck Collegium te samen, of van yder Keurvorst apart; ende dat daer door, vooreerst het voorige particulier prejudicie, voor alle Vorsten ende Standen des Ryks, sal worden geconfirmeert. Ten tweeden, de macht van 't Huys van Oostenryck

ryck ende Spaigne, werdende wederom (als onder Keyser *Karel de V.* voor desen) geconbineert, de Vryheyd van het Duytsche Ryck, ende van alle andere Standen desselfs, sal 't eenemael werden gesupprimeert, jae geopprimeert; daer uyt dan veele sware ende vreeselycke inconvenienten, souden staen te verwachten, soo voor de Religions-Verwanten in Duytsland, als voor alle desselfs naebuurige Regeringen; insonderheyd, die geene, die met het Roomsche gevoelen niet en accorderen, ende deselve geopprimeert synde, onder het plausibel Pretext van propagatie der Roomsche superstitie, dat dan alle andere Regeringen meer, hoewel met haer in een gevoelen synde, sullen moeten het pericul lopen, om van soo eene gecombineerde Macht, van Duytslandt ende Spaignen, aengetast ende geruineert te werden, ten sy daer tegens in tyds, ende met wysheyd werde tegens gegaen ende versien. Dit remedie en kan niet anders werden bedacht, als dat tusschen d'Evangelische in Duytsland, ende de Nabuurige Rycken ende Regeringen, eene vaste goede Vrindschap, Correspondentie, Alliancie ende Ligue defensive werde gemaeckt, om haer alle, ende yder een, tegens soodanige voornemens te stercken, ende beschermen, ende d'oude Vryheyd te mainteneren, met gemeene Macht; want het anders te vresen soude syn, dat ieder een apart te swack synde, ende by quaed succes komende te succumberen, het generael Evangelische ende Protestantsche wesen, in de wereld, t'eenemael soude komen (des Godt verhoede) te niet te gaen. Daer tegens in Duytschlandt, al reede syn, ende hier mede werden de gedachten opgenomen, ende de Considerations gemoveert, soo als die myn syn voorgekomen, ende daer van ick niet en hebbe konnen naelaten, met U Ed. te communiceren, die daer over soodanige verder communicatie sal gelieven te doen, of my daer op bejegenen, soo als U Ed. nae syne goede directie ende wysheyd geraden vinden sal. Hier mede nae myne gebiedenisse, blyve altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 2. January 1654.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 15. January 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. twee distincte Missiven, beyde gedateert den 2. deser loopende maendt, syn my naer 't schryven van mynen jongsten van date den 8. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen, hebbende met groote aengenaemheyd uyt deselve ontfangen, de communicatie der saecken, daer inne vervat; ende insonderheyd van het jegenwoordige wesen in Duytslandt, daer van ick mede Communicatie hebbe gegeven, soo aen de Heeren Staeten Generael; alsmede aen de Heeren Gecommitteerde Raeden van de Staeten van Holland ende West-Frieslandt; ende vinde den voorslagh van verbintenisse, met d'Evangelische in Duytslandt, ende andere Naebuuren voor desen Staedt, seer considerabel, gelyck ick ook ter weder byeenkomste van de Vergaderinge, van haer Ed. Groot Mog., niet naerlaten sal, het werck daer toe soo veel te dirigeren, als in my wesen sal.

Over 't subject van 't veroveren, van seecker Engelsch scheepken, door een Kapiteyn van Oorloge van desen Staedt, soo gesecht werd, genomen, onder ofte ontrent de Kasteelen van Xanten; is by haer Ho. Mog. voor desen geschreven, om informatie aen verscheyden Consuls: gelyck U Ed. uyt d'overgesondene Resolutie, ontwyffelyck sal hebben bemerckt; doch is tot noch toe, myns wetens, van deselve Consuls egeene rescriptie ontfangen; sulcks dat daer door de voorsz. saecke, ook in 't vergeet-boeck is geraeckt.

Edoch naedemael de Hoofden, ontrent den tyd van de voorsz. veroveringe, in de Middellandtsche-Zee, over de Scheeps-armade van haer Ho. Mog. gecommandeert hebbende; jegenwoordich hier in 't Landt syn, soo sal ick daer van ter Generaliteyt vermaen doen, ende haer Ho. Mog. in bedencken geven, of niet uyt deselve, dienaengaende, de gerequireerde informatie soude konnen worden gevordert. Ook d'Admiraliteyt, waer onder den voorgeroerden Kapiteyn ressorteert, aengeschreven, naer genomen kennisse van saecken, van de wettigheyd ofte onwettigheyd, van de voorschreve veroveringe, naer hunne Instructie, te oordelen; ende aen haer Ho. Mog. ten spoedigsten te verwittigen, wat by haer daer inne sal wesen gedaen, omme sulks gesien, daer van mede aen U Ed. Communicatie gegeven te werden.

Op voorgaende U Edts. schryvens, hebben haer Ed. Groot Mog. goedgevonden, dat een Ambassadeur van desen Staedt by de Republicque van Venetien, *Et vice versa*, onderhouden soude werden: Edoch en syn alle de Provincien daer op noch niet gevat, ende is daeromme de voorsz. saecke, mede tot noch toe, buyten finael besluyt gebleven; 't geene ick nochtans van tydt tot tydt met nieuwe vermaningen, sal soecken uyt te wercken.

Ick bemercke, uyt eene der voorgeroerde, U Edts. Missiven, dat men aldaer (op de klachten die deselve dagelycks genootsaeckt is te doen, o-

ver het nemen van veele Nederlandtsche schepen, ende confiscatie van deselve, met haere ingeladen goederen; om dat daer inne mede souden syn geweest, goederen van de Spaensche, ofte voor haere reeckeninge;) U Ed. te gemoet werpt, dat haer Ho. Mog. Onderdanen, daeghlycks souden nemen, niet alleen alle Engelsche goederen; maer ook selfs alle Fransche, ende Neutrale goederen, in Fransche, ofte Neutrale schepen geladen, komende, ofte gaende, naer Engelandt, Schotlandt, ofte Yerlandt. Ook dat haer Ho. Mog., by openbaer Placcaet, souden hebben verboden; den toevoer derwaerts, van soodanige waren, als sy selfs onverhindert willen toevoeren, aen de Spaensche vyanden van Vranckryck: naementlyck, van Koorn, Kabels, Touwen &c. Daer op ick, onder U Edts. welnemen, moet seggen; dat al 't geene voorsz. is, abusive presuppoosten syn.

Synde eerstelyck by haer Ho. Mog. niet gestatueert, dat eenige Engelsche goederen, in Fransche ofte Neutrale schepen geladen, alhoewel komende, ofte gaende naer Engelandt, door haere Onderdanen souden mogen werden genomen; veel min dat in 't voorsz. kas, sulks ten reguarde van Fransche, ofte Neutrale goederen, souden mogen geschieden: Waerom dan ook niet geloossfelyck is, dat sulks daegelycks door haere Ho. Mog. Onderdanen soude werden ondernomen; alsoo de Respective Admiraeliteyten gehouden syn, volgens de Placcaten van haer Ho. Mog., recht te doen, soodanige Luyden, ofte haere Reders ende Borgen; niet alleenlyck tot restitutie van de genomen goederen, maer ook tot reparatie van alle schaden ende refusie van alle onkosten, daer door geleden condemneren souden.

Gelyck mede ten tweeden, abusivelyck wort geseyt, dat haer Ho. Mog. by openbaer Placcaet, aen de Neutralen souden hebben verboden, den toevoer van Koorn, uyt Neutrale Landen naer Engelandt, Schotlandt, Yerlandt, &c. maer ter contrarie verstaende, sulks in *Jure Gentium*, niet gefondeert te wesen, hebben alleenlyck aen hun eygen Onderdanen verboden, den toevoer van allerhande goederen, ende uyt allerhande Landen, naer Engelandt, Schotlandt &c. ende voorts den uytvoer uyt hunne eygene Landen, aen allen, ende een jegelyck, van allerhande waeren, naer Engelandt, Schotlandt ende Yerlandt voorsz.

Dan wat belanght de Neutralen, vaerende uyt anderen Landen, naer Engelandt, Schotlandt ende Yerlandt voorn. Is aen deselve alleenlyck gewaerschouwt, dat deselve egeene waeren van contrebande, noghte ook eenige scheeps-behoeften, derwaerts souden willen voeren, sonder in 't selve kas van Koorn, ofte van goederen, Engelschen toekomende, of ook van eenige andere waren te spreecken.

Daer inne dan ten derden, mede seer considerabel is, dat haer Ho. Mog. de voorsz. waerschouwinge, niet anders doen dan met confiscatie, van de voorsz. waeren van contrebande, ende scheeps-behoeften te houden, voor goeden pryse, sonder eenige confiscatie tot laste van de andere goederen, ofte ook van 't schip te pretenderen, gelyck U Ed. alle 't selve, breder by lecture van 't nevensgaende Placcaet, gelieve te vernemen, het welcke ick goed gedacht hebbe U Ed. toe te senden, ende 't gunt voorsz. is, in voegen als boven, naer myn beste wetenschap te verhaelen, om dat ick oordeele, dat mogelyck op gelycke abusive presuppoosten, als boven in 't bewuste Concepte Tractaet, door de Fransche

sche Commissarisen eenige passagien, toucherende de Marine, syn gevoeght; die ick te gemoet sie, dat by de Leden van Hollandt, veel aenstoots sullen geven, als strydende tegens de maximes, in dien deele by haer Ed. Groot Mog. gedreven wordende, ende de gronden in 't Tractaet met den Koninck van Spaignen gemaeckt, jongst ter neder gestelt.

De saecken van Vranckryck, syn 't sedert de voorsz myne jongste, niet naeder geavanceert, ende heeft ook den Heere Ambassadeur *Chanut*, noch geene naedere propositien aen de Regeringe; 't zy by monde, 't zy by geschrifte gedaen.

Ick wenschte wel dat U Ed. sich geliefde te informeren, ofte doen informeren, op 't geene den gemelden Heere Ambassadeur *Chanut*, met dese ende de voorgaende post, aen den Koninck ende de Ministers aldaer, overgeschreeven heeft, ende wat contentement deselve by syne brieven betoont, ofte wat difficulteyten deselve soude mogen adviseren, te gemoet te sien, 't welck ick oordeele U Ed. niet difficil om doen te sullen wesen, alsoo ick niet en twyfele, of sullen d'Heeren 's Konincks Commissarissen, haer daer inne gaerne tegens U Ed. élargeren: Ende by soo verre U Ed. my copye van de brieven van den gemelden Heere Ambassadeur, konde doen hebben, soude 't selve, my een sonderlinge obligatie geven.

Uyt Engelandt syn de brieven, met de jongste post, al op gisteren naer gewoonte verwacht geweest synde, noch niet aengekomen; sulcks dat wy daer door gelaten worden, in een seer groot verlangen. Ende by desen jegenwoordich niet anders wetende te voegen; sal hier mede besluyten, verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 15. January 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 9. January 1654.

MYN HEERE,

U Ed. brieven van den 25. Decembris, quamen soo spade in myne handen, dat ick met de voorleden post, daer op niet hebbe konnen antwoorden.

Ick hoope dat de kennisse, door myn Heere U Ed. Vader gemaeckt, tot Lubec, met d'Heere Ambassadeur *Chanut*; eene groote aenleydinge sal geven, tot eene innerlycke vaste correspondentie, tusschen haer Ed. beyde, ten besten van de Republicque.

Op U Ed. onderrichtinge, als dat haer Ho. Mog. Vloote, van de gehuerde schepen, in de Middellandtsche-Zee, alrede was afgedanckt; hebbe aen die van de Nederlandtsche Natie, tot Marseille, daer van kennisse gegeven, daer door sy haer konnen verseeckeren, tegens de vrese van inconvenientien, daer mede sy waren gedreycht.

Het wordt over al, voor eene vaste ende seeckere opinie gehouden, dat alle Oorlogen in Europa, schadelyck syn; insonderheyt aen haer Ho. Mog. Republycque, in 't reguard van de overtreffelycke Navigatie ende Commercie, die werden gedreven, uyt haere Provincien door geheel Europa; maer boven al soude daer inne schadelyck syn, den Oorlogh, ofte het misverstandt, 't welck soude ontstaen ofte continueren, ofte vermeerderen, tusschen dese Kroon van Vranckryck ende d'Engelsche; als wanneer alles soude werden geruineert voor d'onse, van beyde de contenderende partyen, hoewel by injustitie, ende op ongefondeerde pretexten. Ende ben blyde uyt U Ed. brieven te sien, het gevoelen, soodanich by haere Ho. Mog. te wesen: Dat d'Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden, niet en souden konnen smaken, de vruchten van de Vrede; die met Engelandt sal werden gemaeckt, by soo verre Vranckryck met Engelandt in misverstandt souden blyven; ofte met Engelandt in Oorlogh souden komen te geraecken.

De tydingen uyt Engelandt gekomen, met de jongste brieven, brengen mede, groote veranderingen van saecken; die eenighsints schynen te specteren, tot order ende vaststellinge, van haere Regeeringe. D'Heeren Raeden van den Koninck, hebben haere tydingen aen my doen communiceren, die altyts acht dagen jonger syn, als die geene die van daer over Nederlandt konnen komen. U Ed. gelieve my te verobligeren, met die correspondentie in 't toekomende; want ick daer door ten dienste van 't Landt, eenighsints geinformeert werden kan, over de gelegentheyt van 't geene passeert in Engelandt, 't welck seer groote influentie geeft in de handelinge, die my hier is aenbevolen. Haer Ho. Mog. hebben buyten twyffel haere wyse consideratien, waerom tot noch toe door d'Heeren Gedeputeerden gebesoigneert hebben, over de toegesondene projecte Art.; noch geen rapport en hebben gedaen. Dan (met permissie aen U Ed. alleen gesecht) de bequaemste tydt, om goede conditien met Vranckryck te maecken, schynt te wesen terwyle het sluyten ofte breecken met d'Engelsche noch in onseeckerheyt sal blyven staen.

Ick moet hier ook aen U Ed. kennisse doen, dat myne brieven, die ick schryve, onder addresse aen de Heere Presiderende ter Generaliteyt, niet secreet en blyven; maer dat daer van hier kennisse is, in alle particulariteyt. Ende versoecke U Ed. gelieve te bedencken, eenigh expedient, waer by ick soude mogen hopen dat voortaen soodanige myne brieven, in beter bewaringe sullen blyven.

Men seght hier opentlyk dat *M. le Prince de Conti*, ten Huwelyck versoekt, een Nichte van syne Eminencie, ende dat syn persoon, in korte dagen hier sal syn.

Men besoigneert seer sterck, veele dagen achter elkanderen; over d'Articulen 's Konincks Commissarisen toegestaen, in 't project van d'Alliancien, raeckende de Marine, daer tegens d'Heere *Hertogh van Vendosme*, ende het *Conseil*

de

de la Marine, consequentelyck ook alle die aen de pyrateryen ter Zee interest hebben, veele swaerigheden moveren. Sustinerende dat daer door, d'oude Ordinantien van 't Ryck, werden verandert, ende alle authoriteyt ende respect weghgenomen, aen den Heere Admirael ende d'Admiraliteyt in Vranckryck. Insgelycks dat by soodanige Commissien (soo sy die noemen) alle Navigatie ende Commercie, aen de Ingesetenen van dit Ryck afgenomen, ende aen de Nederlanders toegevoegt wert.

Men doet my weten, uyt het Hof, dat d'Heere *Chanut*, Ambassadeur in den Hage, eenige conferentien heeft gehad, over poincten, gepresenteert onder d'Articulen van d'Alliancie: Daer op syne Ed., eenige andtwoorde soude hebben bekomen, ende die hy aen dit Hof overgeschreeven heeft. Men sal my daer over conferentie aenbieden: Ende ick en ben niet verwitticht van daer, wat dese Conferentie ofte dese poincten syn; 't welck ick hadde billick konnen verwachten. 't Schynt niet dat hier in 't Hof 't beste contentement is, over (soo men spreeckt) het traisneren van dese handelinge, met Vranckryck. Daer tegens ick doe de beste Officien, om haer te verseeckeren van haere Ho. Mog. goede ende sincere intentie. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 9. January 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 22. January 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

SEer gepresseert synde, sal ick by desen boven de notificatie, van den ontfang Uwer Ed. Missive, van date den 9. deser loopende maendt, alleenlyck adviseren, dat op gisteren, laet in den avondt, naer dat alvorens eenige voorlopende onseeckere tydingen, soo aen publicque Ministers, alhier residerende, als aen particulieren, uyt Engelandt waeren aengekomen, mede alhier in persoon syn gearriveert, de Heeren *Beverningh*, *Nieupoort*, ende *Jongestal*, gewesene extraordinarisse Gedeputeerden van desen Staedt aldaer: Ende brengen d'opgemelde Heeren, in substantie mede; naer ick uyt deselve hebbe verstaen; dat, naer dat haer Ed. met die van de Regeringe van Engelandt, vermeynden alle de poincten van

het te maecken Tractaet, volkomentlyk te hebben geadjusteert, op de extensie van het Art., raeckende d'inclusie van de Kroone van Denemarcken, discrepantie is gevallen, soodanigh, dat haer Ed. daerover niet konnende convenieren met die van Engelandt, genootsaeckt syn geweest, haer sonder gesloten te hebben, op de herwaerts reyse te begeven. Edoch dat den Heere Protector, haer Ed. naergesonden, ende tot 's Gravesanden doen behandigen heeft, het voorsz. Art., soodanich gedresseert, dat haer Ed. daermede hebben genomen, volkomen contentement, waer op vervolgens d'opgemelde Heeren Gedeputeerden, aen den voorsz. Heere Protector, by Missive, hebben gerescribeert, ende alle drie gesamentlyck onderteeckent; dat haer Ed. met de voorsz. jongste instellinge, naemen volkomen contentement; komende sulcks herwaerts over, met geadjusteert werck, ende gedaene saecken. Die Godt Almachtich wyders wil Zegenen; ende de Vroome Regenten, vorders alhier helpen approberen, ende naer vereysch van saecken, volkomentlyck uytvoeren.

D'Heeren Staeten van Hollandt ende Westvrieslandt, sullen ontwyffelyck, op morgen sonder eenigh tydt verlies, by de Heeren Gecommitteerden Raeden, opsight 's briefs werden beschreven, omme met derselver authoriteyt ende gewight, alles ten besten te helpen bestieren, ende uytwercken. Waer mede desen met haest eyndigende: Sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 22. January 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. January 1654.

MYN HEERE,

SOo als ick voor desen op den 26. schreef, soo is die maxime hier, dat vyanden goed, in Nederlandtsche schepen bevonden, wert geconfisqueert; maer 't schip noghte andere vrye goederen, en sullen daerom (*Pour la Robe d'Enemi*) niet confisquabel wesen: Soo als sy op de Ordonnantie van *François Premier* ende *Henry Troisiéme* seggen, te mogen doen, ende voor desen gedaen hebben; soo dat ick niet verkregen heb, dat *Vry schip, maeckt vry goedt*, ende geen vyandts goed. U Edts. twyffelachticheyt, genomen op 't 18. Art., wort daer mede gesalveert; want de Fransche Heeren Gecommitteerden, alsoo uytleggen den inhoudt van 't 1. Art. in 't voorige Tractaet van de Marine A°. 1646., ende hebben 't alsoo altyt (hoewel qualyck nae myne opinie) gepractiseert: alsoo *Rendre libre* verstaen te syn, *Libre de Confisquation*, ende op dat dese haere uytlegginge ende verkeerde practycque, moghte klaer werden gestelt, ende gere-

gulieert.

guleert. Soo hadde ick in klaere termes, volgens myne Instructie, versoght, dat *Vry schip* soude maecken *vry goedt*, 't sy of vry, of vyandts goed ware: geëxcepteert de Contrebande. Dan haere Ed. hebben my dat afgeslagen, ende op dat haere Ho. Mog. door die generaele woorden van 't 18. Art., gedeelte synde van 't provisioneel Tractaet A°. 1646., niet en souden werden gecircumvenieert; soo hebbe de meninge van dit Hof, klaer gesteldt in myne Missive. 't Is dogh waer, nae myne opinie, dat de woorden van 't eerste Art. in 't Provisioneel Tractaet, als ook in dit Project Art. 18. gestelt, (same genomen) behooren mede te brengen, U Ed. meyninge. Dan hare misduydinge, die sy my verklaert hebben, soude haer dienen konnen om 't selve alsoo met eenige reden, tegens den Staedt ende d'Ingesetenen van dien, te mainteneren ende te practiseren; in voegen dat het anders heel klaer sal dienen gestelt, of tot prejudicie alsoo gelaten, ende geleden. Op die maniere leggen haere Ed. ook uyt, den inhoud van des Konincks Declaratie van den 29. May 1651., aen my verleent, ende die nogh duert, ende dueren sal, tot dat een nader Tractaet van de Marine ofte d'Alliancie hier naer gemaeckt wesen sal; welcke Declaratie seght: *Le Roi fait defences &c. De ne point prendre ni amener dans les ports de France les Navires Hollandois, charges des Marchandises, quand mesme elles appartiendront aux Enemis, pour veu qu'ils ne transporte Hommes &c. Marchandise de Contrebande.* Wat kan daer klaerder wesen, als dese woorden; maer dese luyden hebben d'Interpretatie aen haer, ende de maght van 't oordeelen ende executeren, ende ick klage gedurighlyck sonder vrucht, ofte redres. Daerom myn Heeren, dient dit soo gedooght, ofte klaerder bedongen, voor 't toekomende.

D'Heer Ambassadeur *Chanut*, heeft hier over geschreeven, aldaer verstaen te hebben, aleer de Heeren van de Provincien gereet konnen worden, om te adviseren, op 't overgesonden Concept van Art.; dat het wel drie maenden, aenlopen sal. Dit veroorsaeckt hier groot misnoegen. U Ed. geeft my noghtans goede hoope; dat sonder tydt verlies, rapport daer van sal werden gedaen, aen haer Ho. Mog, door d'Heeren daer toe Gecommitteert, so ick konde weten, op wat difficulteyten haere Ho. Mog. haer sullen arresteren. Ick hebbe vertrouwen, (ick gelast werdende,) dat ick nogh sal konnen iets verkrygen, tot beter contentement van haer Ho. Mog.; daer toe ick alles sal employeren, wat in myn uytterste vermogen ende directie kan wesen.

Aen U Ed. geseght, my dunkt, dat ick de precisigheyt, van de dadelycke rupture tegens Spaigne of Engelandt, *casu dato*, sal konnen verschuyven, voor eenige maenden; dat de ongeoffenceerde partye geallieerden, ondertusschen minnelycke devoiren sal konnen doen, by den Assailandt, om de saken te accommoderen, ist doenlyck, mits gedurende dien tydt, doende assistentie ter qualiteyt &c., nogh eens soo veel als men by 't Tractaet belooft, tegens andere Koningen ofte Staeten buyten de twee genomineerde hier boven; maer nae dien *interim* soude de rupture geschieden. Laet ick nogh mogen seggen: Indien haer Ho. Mog. met Vranckryck, eer sy met Engelandt sluyten, soo vertrouwe dat dese Kroon, sal te disponeren syn, om eene groote aensienlycke Ambassade, terstondt te senden, naer Engelandt, om te versoeken, dat dese met haer, ende met haer Ho. Mog. op eerlycke conditien, haer willen accommodeeren, in vrindtschap, of anders, dat men aen d'Engelsche sal notificeren, de gemaeckte

maeckte Alliancie ende Ligue, ende dat sy met haer Ho. Mog. te samen genootsaeckt sullen werden, de middelen van de Ligue by der handt te nemen.

Men vertrouwt hier, dat buyten alle twyffel, daer op eene goede seeckere Vreede soude staen te volgen. Dit syn de poincten die ick meene, dat uytgewerckt souden konnen werden, ende mogelyck andere meer; soo als wensche ende hoope. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 15. January 1654.

29 Jan.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 5. February 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEedert mynen jongsten van date den 22. deser loopende maendt, is my wel ter handen gekomen, U Ed. Missive van date den 15. derselver; ende op den voorsz. 22. seer gepresseert geweest synde, sal U Ed. by desen eerst in andtwoorde van dessels voorige Missive, van date den 9. deses, bekent maecken: Dat den Heere Ambassadeur *Chanut*, noyt eenige conferentie, door ordre van de Regeeringe, heeft gehadt, over poincten, geprojecteert onder d'Articulen van de bewuste Alliancie, sulcks dat U Ed. ook daer van geene advertentie heeft konnen hebben, die ick andersints niet soude hebben naergelaten, U Ed. omstandighlyck te geven. Dan vertrouwe ick het erreur, daer uyt te syn gesprooten, dat gemeynlyck ider weecke, aen den gemelden Heere *Chanut*, door Gedeputeerden van haer Ho. Mog. communicatie is gegeven geweest, van de advisen die haer Ho. Mog. van tydt tot tydt uyt Engelandt hebben ontfangen, welcke Gedeputeerden ook somwylen wel in 't gros, over 't subject van de voorsz. Alliancien, eenige discoursen hebben gevoerdt; gelyck ook mogelyck by eenige Heeren van de Regering in particuliere visiten, met den meergemelden Heere Ambassadeur over 't selve subject, magh wesen gesproocken: Edogh noyt door ordre van de Regeringe.

Ick moet bekennen, dat ick nevens U Ed. niet kan sien, in wat voegen aen de woorden gestelt, in 't provisionneel Tractaet van de Marine de Anno 1646., ofte in 't 18. Art. van 't overgesonden Project, soodanige Explicatie ten re-

reguarde van vyanden goederen, in vrye schepen geladen, soude konnen werden gegeven; als by die van Vranckryck, gepooght werd te doen; alsoo de woorden *Rendront Libres*, niet geappliceert konnen worden, dan op vyanden goederen, die door het vry schip, vry gemaeckt worden, als niet nodigh synde, ten reguarde van goederen, die uyt hunne eygen nature vry syn, dat deselve door de qualiteyt van 't schip gevryd werden.

Ick hebbe U Ed. in mynen jonghsten, generaelyck geadviseert, den provisionnelen uytval van de Negotiatie, wegens desen Staedt, in Engelandt gedreven; ende sal jegenwoordigh, tot U Ed. particulierder informatie, daer by voegen, dat d'Articulen daer over d'Heeren Gedeputeerden van desen Staedt, met die van Engelandt voorsz. syn geconvenieert, bevonden werden soodanigh gecoucheert te wesen, dat daer inne boven alle generale expressien van Vreede, Vrindschap ende naeuwe Confœderatie, de geledene schaden ende injurien, wedersyds werden gecompenseert, met expresse renunciatie van alle ressentiment, ende beloften, van daer aen niet meer te sullen gedencken. Hebbende die van Engelandt eyntlyck den eysch van reparatie ende satisfactie laten varen, daer op hier bevorens soo ernstigh was geinsisteert.

Dat in de Articulen spreeckende van elkanders rebellen niet te herbergen, *mutatis mutandis*, genomen uyt het Tractaet van *Entrefecours* de Ao. 1495., uytgelaten syn, de expressien van de *Prince van Orangie*, ende van de *Princesse Royale*, die d'Engelschen hadden geurgeert, dat daer inne souden influeren, even in sulcker voegen, als by *St. John* ende *Stricklandt*, in den jaere 1651. aen de grote Vergaederinge was voorgedragen.

Dat het Poinct, omme den *Prince van Orangie* te secluderen van het Kapiteynschap-Generael van de Unie, Stadhouderschap van de Provintien &c. geproponeert, ende geurgeert, als U Ed. uyt het geverbaliseerde onder N°. 2. hier bygaende, sal gelieven af te nemen, gemeent werd te sullen passeren, op den voorslagh ofte temperament, onder N°. 3. hier nevens gevoeght.

Dat van seer exorbitante demandes, omme desen Staedt te binden, aen seecker gelimiteert getal van Oorlogschepen; ende 't selve niet te mogen excederen, sonder consent van de Republycque van Engelandt.

Item, omme den selven te doen recognosceren, eenige Heerschappye, ofte Souverainiteyt over de Zee.

Mitsgaders omme in erkentenisse van dien, de schepen van desen Staedt ende van de Ingesetenen van dien, te laeten visiteren.

Ende nogh omme een recognitie te geven, voor de Haringhvanghst, alle hier bevorens voorgestelt, ende op eenigen van dien, tot breeckens toe geinhereert, absolutelyk is gedesisteert, ende dat daer van geen overblyfselen meer, in de geadjusteerde Articulen syn gebleven.

Dat het Poinct van 't strycken van de Vlagge, in substantie met deselve termen is ter nedergestelt, als haer Ho. Mog. voor desen door den Heere van *Heemstede*, aen die van de Regeringe van Engelandt hebben gedaen presenteren; met expresse byvoeginge, dat daer inne soude worden gevolght, voorgaende gebruyck ende observantie.

Dat voorts in de voorgeroerde geadjusteerde Articulen, influeren alle de bewuste 36. Articulen, of geheel-woordig, ofte in substantie; uytgesondert, eerstelyck

het 18. 21. ende 22, als door dewelcke noodsaeckelyck wederom gevallen soude hebben moeten werden, op de disputen van de Visscherye, ende 't *pretens Dominium Maris*. Ten anderen het 11. ende 12., spreeckende van de Karibische-vaert, ende Limietscheydinge in America. Het 17. gevende groote Privilegien aen die geene die haer uyt dese Landen, met haere Familien in Engelandt souden willen transporteren: Mitsgaders het 32. spreeckende van geen Portugeesche goederen te voeren; alle in conformité van 't gunt by haer Ho. Mog. op den 13. ende 14. May 1652., ofte positivelyk ofte voor de uytterste alternatie was geresolveert. Ten derden het 29., spreeckende van de Vrydom, om in wedersyds havenen prysen op te brengen, ende te verkoopen: Mitsgaders het 33., spreeckende van een seecker Reglement, op 't Berghloon over gestrande schepen ende goederen, welcke beyde by de Engelschen syn gedifficulteert, aen d'eene zyde, om geen deure te openen tot Pyrateryen, ende d'Admiraliteyten behoorlyke kennisse te ontrecken; ende aen d'ander zyde, om dat verscheyden particulieren in Engelandt, van allen ouden tyden, tot eenigh Strandrecht syn geprivilegieert geweest, 't welck syluyden verklaren, voor alsnogh niet konnen altereren.

Ten vierden, het 28. 30 ende 31., spreeckende van particuliere Reglementen, van Commercie ende Specificatie, van de contrebande waren &c., synde d'intentie, dat naer den getroffen Vreede, een particulier Reglement, op de Marine soude werden gemaeckt.

Aengaende de reservatie van vorige Tractaten, hadden die van Engelandt geproponeert, dat men wedersyts soude renuncieren, aen alle soodanige Liguen, confœderatien ende Alliancien; als d'een of d'ander, voor desen soude mogen hebben aengegaen, die in eenigh gedeelte soude mogen komen te contrarieren het Tractaet van Vreede, als nu met Engelandt te maecken; ende deselve annulleren, vernietigen, mitsgaders van onwaerde verklaren. Edoch is op de representatie van goede redenen, ter contrarie, van 't voorsz. Poinct by de Engelschen mede godesisteert.

Synde daerenboven, by op gemelde Heeren Gedeputeerden, nogh twee nieuwe Articulen ingewillight, ofte met d'Engelschen geadjusteert, spreeckende van de saken van Amboina, ende de submissie van wedersyts pretensien; over schaden in Oost-Indien, West-Indien, Muscovien, Groenlandt &c. geleden; gelyck beyde deselve Articulen, onder N°. 4. by Extract hier nevens gaen.

Over welcke twee nieuwe Articulen, Commissarisen van haer Ho. Mog. by Rapport verklaert hebben, alle het geadjusteerde te hebben bevonden, over een te komen met voorgaende Instructien, ofte Resolutien van den Staedt, daer naer opgemelde Heeren Gedeputeerden haer volgens d'ordres van haer Ho. Mog. hadden te reguleren; uytgesondert een Poinct, spreeckende van een moderatie satisfactie, die gepresupponneert word, dat haer Ho. Mog. buyten de kosten van den *Koning van Denemarken*, aen die van Engelandt sullen doen hebben, over de deterioratie van de bewuste Engelsche schepen, ende ingeladen goederen, door den hooghstgemelden *Koning*, in den Oresondt aengehouden; welck Poinct de meergemelde Heeren Gedeputeerden, verklaeren over haer te hebben genomen, omme daer door de volkomen inbegrypinge van den meer hooghstgemel-

melden *Koning*: Mitsgaders de Renuntiatie van alle pretensien, over 't aenhouden der voorsz. Engelsche schepen, ende de Receptie van syne Majts. Ministers, des te gevoeghlycker te konnen obtinéren.

Het voorgeroerde werck, was by absentie van haer Ed. Groot Mog., albereyts soodanigh geprepareert, dat deselve op Dingsdagh voorleden, compleet alhier aengekomen synde, naer examinatie van 't voorgeroerde gehandelde, 't selve nogh ten voorsz. dage, absolutelyck hebben geapprobeert, ende voorts dienaengaende geresolveert, als U Ed. uyt de Extracten onder N°. 5. &c. hier nevens gaende sal gelieven af te nemen; ende hadde voorgemelde Heere Ambassadeur *Chanut*, des daeghs te vooren ter Generaliteyt gedaen, de Propositie, daer van het sommier naederhandt by geschrifte overgelevert, onder N°. 6. hier nevens is gevoeght, daer op haer Ed. Groot Mog. hebben genomen de Resolutie, onder N°. 7. hier bygaende. Edogh mits dat d'andere Provintien soo haest niet konnen gereed wesen, is op de voorsz. saecke, ter Generaliteyt nogh niets geresolveert. Ende dese hiermede besluytende, sal ick verblyven.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 29. January 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 5. February 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DAt ick in mynen voorgaenden, van den 15. der voorlede maendt, versoght hebbe, op eenige poincten, esclaircissement te mogen bekomen, is geoccasionneert, door seecker discours, 't gunt gehouden was, met den Heere Ambassadeur *Chanut*, over eenige Articulen van 't overgesonden Concept-Tractaet; in welck Discours, aen den selven Heere Ambassadeur, waren aengewesen, verscheyden difficulteyten, die haer Ho. Mog. ontwyffelyck daer inne souden vinden, ende speciaelyck in de generaele Extensie van het 2. Art., in d'omissie van de Reglementen, op 't stuck van de Marine, in de harde Wet begrepen, in 't 18. Art. van 't voorsz. Concept, dat eenige weynige waeren van Contrebande, een gantsch schip met alle d'ingelaeden goederen, selfs van andere *innocente* Koopluyden, confisquabel maken soude. In de precipitante Rupture op de eerste denunciatie, sonder eenige voorgaende intercessie, ende in verbintenisse, van niet dan gesaementlyck, ende met onderlingh concent, uyt de Wapenen te mogen scheyden. Daer op met de meergemelde Heere verscheyden redenen gewisselt synde, deselve ontwyffelyck daer van aldaer reeckenschap sal hebben gegeven: ende soude U Ed. my alsnogh ten hooghsten obligeren, in cas ick daer van,

ende van d'inclinatie der voornaemste Ministers aldaer, ontrent de voorgeroerde Poincten, geinformeert ende gedient moghte werden.

Ick wenschte mede wel gedient te mogen wesen, van de Articulen ofte Propositien, die U Ed. tot aenleydinge, ende ingredienten, van de te maecken Alliancie, aen Commissarisen van den Koning aldaer, overgelevert, ofte aen syne Majt. gedaen heeft, alsoo deselve my in 't beleyt van saken, op 't voorgeroerde Project, ten hooghsten nodigh wesen sullen. Ende desen tot geenen anderen eynde dienende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 5. February 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. January 1654.

MYN HEERE,

OP 't geene U Ed. in 't cyffer bygevoeght heeft, in den synen van den 15. deser, hadde wel gehoopt, dat U Ed. my hadde gelieft met eenen te adviseren, van wat materie ick my soude informeren; wat conferentie daer mach syn geweest; wat voorstel; wat antwoorde; wat voorslagen: op dat ick daer op my hadde konnen informeren, daer toe ick de occasie alsdan, met seeckerheyt hadde konnen soecken ende vinden. Maer aengaende 11. 41. 45. 64. 17. Daer toe most beter aenwendinge syn, 10. 63. 15. 61. 44. 16. 13. 26. 17. 38. 52: als B. 41. 42. 49. 14. 19. 50. 16. 37. had voorgedragen. Ick ben anders nae genegentheyt, ende gebiedenisse,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. January 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. January 1654.

MYN HEERE,

Dit Hof is ten eenemael geresolveert, de saecke van d'Heere *Prince van Luyck*, ende dessels Stifts, te mainteneren, soo tegens de desseine van de Heeren *Hertogh van Lotteringen*, ende *Prince van Condé*, als tegens die van Spaigne: Eensdeels, om dat sy door die mainctenue, stooren ende verswacken haere openbare vyanden, als ook (soo hier nu verstaen) vermits seeckere accort tot Munster, ende Osnabrugge gemaeckt, met de Fursten ende Standen, op ende aen dese zyde van den Ryn gelegen, tot mutuele assistentie; daer omme ook de Fransche, onder *M. de Fabert*, Gouverneur, aen 't marcheren syn, nae het voorsz. Stift toe, op het versoeck van de Heere *Keurvorst van Keulen*. Men is seer curieus, by my te vernemen, of haer Ho. Mog., geene gedaghten van gelycke gemeene interest en toonen, om haere Staedt, van ende ontrent Maestricht te beschermen, tegens d'inquartieringen, die Hoogh gemelde Hertogh ende Prince, daer, ende daeromtrent, menen te nemen. Voegende daer by, dat de Stifte van Luyck, in 't reguard van Vranckryck, ende haer Ho. Mog. Staedt, seer important ende dienstigh is, dat in syne vryheyt blyve, om dat de Frontieren van het gemelde Stift, raecken aen d'eene syde, de Frontieren van Vranckryck seer naeby, ende van d'ander zyde, de Dominien van haer Ho. Mog.; soo dat in tydt van noodt, om een subyt secours, d'een aen d'ander te konnen doen, 't gemelte Stift de bequame passagie soude geven, met vrindtschap nu verbonden blyvende aen beyden.

Men verseeckert my, dat de constitutien van saecken, ende d'occasien, om wat goedts te doen, in 't Roomsche Ryck, hier niet en sullen werden versuymt; de redenen daer toe, continueren alsnogh; daer van voor desen hebbe geschreven, ende werden deselve nogh grooter, door dien de gerughten van 't aenstaende Huwelyck, tusschen de Roomsche Koning ende d'Infante van Spaigne, dagelycks groeyen, ende 't accomplissement van 't selve, soo uyt Spaigne, als van Genua, schryven seer apparent; jae al voor de deur soude syn.

Daer souden ook seeckere vaste tydingen wesen, soo uyt het Hof van Spaigne, als uyt Engelandt, hoe dat de *Koning van Spaigne*, aen de laetste soude aengeboden hebben, eene Ligue defensive ende offensive, tegens Vranckryck, ende alle andere, soo dat sy beyde gemeene vrinden, en gemeene vyanden soude syn; daer van haer Ho. Mog., buyten twyffel goede onderrightinge sullen konnen hebben. Om de saecke in Sweden by die Koninginne, wat in contrepoits te doen houden, is men hier voornemens, eerstdaeghs derwaerts te doen afgaen, eene Extraordinarisse Ambassade, alsoo de Spaensche aldaer dagelycks in opinie, ende credit aenwinnen, ende dat men apprehendeert, of de Sweedsche Kroon, haer soude willen voegen by de Spaensche ende Engelsche, 't welcke eene saecke

soude syn, van seer groote insighte, die haer Ho. Mog. sullen weten te dirigeren, tot haere ende de gemeene Christenheyds beste. Tot dien eynde moet hier byvoegen, dat de Koninginne, ende die van de Kroon Sweden, eenige vreemde (soo men seght) pretensien maken, tegens dit Hof, ende daer over eenigh misnoegen toonen; dat nu tot een pretext soude konnen werden gebruyckt, ende opgenomen tot eene oorsaecke naermaels, van verder verwyderinge. Daer word gesproocken, om *Monsr. d'Aucourt*, nae Sweden te senden.

Men oordeelt van buyten af, dat de goede opinie, die daer is geweest van Accommodement, van d'Heere *Grave van Harcourt*, der Elsas ende Brysack, wat verandert moet syn; om dat men op Maendagh, laetstleden, heeft een verbot gedaen, aen alle Officiers van 't Huys van de Koning, dat sy hem Heere Grave, niet meer als *grand Escuyer*, sullen hebben te respecteren. Nae gebienisse,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. January. 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 5. February 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. twee distincte Missiven, beyde gedateert den 23. der voorleden maendt, syn my naer 't schryven van mynen jongsten van date den 29. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

't Geen voor date, van 't schryven der voorgeroerde myne jongste Missive, op de Engelsche saecke was geresolveert, hebbe ick U Ed. met deselve geadviseert, tot continuatie van 't welcke, ick by desen sal seggen, dat haer Ed. Groot Mog. op den 29. voorsz., dienaengaende nogh wyders hebben geresolveert, 't gunt U Ed. uyt het nevensgaende Extract, sal gelieven af te nemen. Alle welcke Resolutien d'Heeren Gedeputeerden van d'andere Provincien, naer d'Heeren Staten hunne respective Principalen, ten spoedighsten overgesonden hebben; dewelcke op 't voorsz. werck, door serieuse, ende iterative aenmaningen van haer Ho. Mog., syn geconvoceert; daer van de Provinciaele Advisen, alsnogh met verlangen werden te gemoet gesien.

Ondertusschen hadden haer Ed. Groot Mog., seer gaerne gesien, dat de Heeren Gedeputeerden, ofte immers eenigen van deselve, ten spoedighsten wederomme naer Engelandt hadden mogen werden gesonden; ten minsten omme d'opgestelde Articulen met die van de Regeringe aldaer, te collationneren, ende alle

tot

tot de finale Ratificatie toe, te prepareren: Mitsgaders omme te precaveren, dat door quade menées, 't sy van uytheemsche Ministers, ofte andersints, de saecke aldaer buyten goede dispositie gebraght moghte werden. Edoch hebben d'Heeren Gedeputeerden van de Provincien, scrupuleus geweest, daer op iets te resolveren; ten respecte van de deliberatien over 't geheele werck binnen haer Ed. respective Provincien, albereyds hangende. Eenwel by eenige Heeren van deselve Provincien voorgeslagen synde, dat de gemelde Heeren Gedeputeerden, ofte eenigen van dien, by hun selven, op de voorgaende Commissie van haer Ho. Mog., sonder nieuwe Resolutie, souden mogen vertrecken, ende 't selve by anderen niet werdende gecontradiceert, soo heeft den Heere *Beverningh*, met goedvinden van den Heere *Nieupoort*, ten voorsz. eynde, de reyse aengenomen, ende hebben beyde de gemelde Heeren daer van by Missive, aen den Heere *Jongestal*, communicatie gegeven, welcke Missive ick ook goetgedaght hebbe, by Copye hier nevens tot U Edts. naerightinge, te voegen. Waermede desen besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 5. February 1654.

P. S.

Den Heere van *Gendt*, ende Ick, in welckers handen beyde gesamentlycke Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden, tot de Fransche saecken, gestelt was geweest het Concept Tractaet, by U Ed. voor desen overgesonden, omme daer op te annoteren, 't gunt daer inne conform, ofte discrepantie van U Edts. Instructie wierde bevonden, hebben 't selve ons besoigne geabsolveert; ende syn d'opgemelde Heeren gesamentlycke Gedeputeerden, jegens morgen geconvoceert, omme ons Rapport aen te hooren; ten eynde vervolgens mede in derselver aller naeme, aen haer Ho. Mog., ten spoedigsten gerefereert soude mogen werden.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 30. January 1654.

MYN HEERE,

ICk verwaghte met groot verlangen, de substantie van 't Rapport, ende 't verhandelde in Engelandt; ende dat haer Ho. Mog. daer by mogen nemen contentement, tot beste van de Republycque. Hier is men wat gesurpreneert, dat Vranckryck daer inne niet soude syn begrepen.

Ick

Ick versoeke U Ed., wil my laten toekomen alle Argumenten, waer door dit Hof wel moge werden herstelt, 't sy by reële satisfactie, of by bondige excusen van acquit.

Aen de Regeringe schryve, eenige Poincten, daer op myns traghtens, wat naeder diend gelet, als synde, eerstelyck; die extreme verhoginge tot Bourdeaux, ende daer ontrent van *f* 8: 10. 0. tot op *f* 17: 10. 0. op ieder vat Wyns. d'Ingesetenen der vereenigde Provincien, sullen dit meest moeten betalen; alsoo sy wel ⅔ van de Navigatie, ende Handel op Bourdeaux, waernemen. Ten Tweeden 't verbot van de Fransche Havenen voor 's Lands Oorlogschepen, ende Commissie-vaerders. Want al ware de Vreede met d'Engelsche gemaeckt; soo is het van seer quaedt gevolgh, dat men die Vryheyd aen haere Ho. Mog. Oorlogschepen heeft geweygert.

D'Ambassadeur van Portugael, 't sedert het keeren van de Gecommitteerde, tot Lissabon geweest, heeft de vrindschap met my afgesneden; soo dat ick my van hem ook onthoude.

Ick verlange, dat U Ed. my sal naeder gelieven te onderrighten, van de stoffe, daer van d'Heere Ambassadeur *Chanut*, soude hebben geschreven aen dit Hof, eenige ordinarissen voor desen, op dat ick by discours, sulcks magh te weten komen; daer mede den Staedt ende U Ed. mogen syn gediend, want om Copye te bekomen, *rebus sic stantibus*, is niet doenlyck.

Men is hier gantsch genegen, om de goede occasien, van eene Alliancie in Duytschlandt met d'Evangelische te doen waernemen; mede om een Extraordinarisse Ambassade aen de *Koninginne van Sweden*, eerstdaeghs te laeten afgaen; waer toe alsnog *M. d'Aucourt*, werd gedestineert.

Het different ofte moeyten, die gevreest was, door d'Erfgenamen van een Koopman tot Nantes ofte Ancenys gestorven, genaemt van *Almonde*, van den Briel, daer over haer Ho. Mog., my hebben gelieft voor desen te schryven, raeckende het *droict d'Aubaine*, is gecesseert; soo dat de vrienden die tot Rouën woonen, my daer over hebben verwittight ende bedanckt. Tot Kalais heeft men ook wat nieuws begonnen, dat is, dat drie Nederlandtsche scheepjens geladen nae Rouën, ende andere Fransche Havens in 't Kanael, door d'Engelsche ingejaeght, in de Haven van Kalais, om haer te salveren sonder intentie te hebben, om aldaer last te breecken, dese willende uytgaen ende haere reyse bevorderen, wierden gearresteert door die van de Douane tot Kalais, die pretendeerden, (met groot ongelyck ende ongehoorde nieuwigheyd) dat voor 't uytgaen, sy souden moeten voor haere goederen betalen; hoewel geen goed verkoght, noghte geen last gebroocken hadden: Ick hebbe met moeyten verkreegen, d'ontslaginge van 't selve Arrest; maer buyten myn weten, is daer bygevoeght; mits dat de Schippers van de voorsz. scheepjens, sullen moeten cautie stellen, dat sy met haere scheepen ende goederen, niet en sullen varen op vyanden Havenen; 't welck behalven de nieuwigheyd, soo veel te meer vreemd is, om dat in Vranckryck nu geen meer vyanden Havenen en syn, ende dat dit soude een verbot syn, om op Spaensche Havenen te varen; de luyden en syn ook niet bequaem, om tot Kalais borge te vinden, ofte te stellen.

Soo het Godt Almaghtigh gelieft, dat den Oorlogh met Spaigne; ende met d'Engelsche moghte komen te cesséren, soo sullen soodanige ende meer vexatien

tien van selfs meede koomen te cessêren, met eenen. Nae myne gebiedenisse, ben altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. January 1654.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 12. February 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Ed. Missive van date den 30. der voorlede maendt, is my naer 't afgaen van mynen jongsten, van date den 5. deses, wel ter handen gekomen. Omme U Ed., soo veel in my is, te suppediteren d'excusen van acquit, die U Ed. in den beginne van de voorsz. desselfs Missive, is requirerende, op 't subject van de inbegrypinge van Vranckryck, in de Tractaten by desen Staedt met Engelandt te maecken; kan ick met waerheyd seggen, nae Lecture van 't Verbael by de Heeren Gedeputeerden van desen Staedt, tot de Engelsche Negotiatie gehouden, daer inne te bevinden, dat doorgaens seer groote devoiren, tot de voorsz. inclusie syn gedaen; ende omme U Ed. daer van eenige passagien, die myns bedunckens, meest in consideratie komen, te suppediteren; soo gaen hier nevens, drie distincte Extracten uyt 't selve Verbael; 't eerste ende 't laetste van dien, behelsende, 't gunt dienaengaende in de ordinaris Conferentie met Commissarisen van de Engelsche Regeringe is verhandelt. Ende het tweede, 't gunt door den Heere *Beverninck* alleen, dogh uyt den name van de gesamentlycke Gedeputeerden, den Heere Protecteur, de voorsz. materie raeckende, is voorgehouden; synde geweest de drie laetste Conferentien, voor 't vertreck van de gemelde Heeren Gedeputeerden, met die van de Regeringe in Engelandt gehouden, daer inne U Ed. speciaelyck gelieve te noteren, dat de voorsz. laetste Conferentie is gehouden geweest, 's daegs voor 't voorsz. vertreck: sulcks dat de meergemelde Heeren Gedeputeerden, op de bevorderinge van de voorsz. inclusie, ten uyttersten toe hebben geinsisteert; dogh verklaren de meergemelde Heeren Gedeputeerden voor onmogelyck te houden, dat de voorsz. inclusie by haer Ho. Mog. soude konnen werden uytgewerckt; gemerckt die van Engelandt met andere Potentaten, selfs directelyck willen handelen, ende voorts, om redenen als U Ed. ook uyt de voorsz. Extracten, eeniger maten sal konnen afnemen.

Op den 8. deses hebben d'Heeren Gedeputeerden van Zeelandt, ter vergaderin-

ringe van de Heeren Staeten Generael, geopent derselver Advis Provinciael, op de Engelsche Negotiatie, met den aenkleven van dien, in substantie accorderende met de Resolutien by haer Ed. Groot Mog., op 't selve subject genomen; ende speciaelyck mede het werck aen de inclusie van Vranckryck, niet bindende; maer alleenlyck recommanderende, alle serieuse devoiren, tot Admissie van de voorsz. inclusie, aengewent te worden.

Het temperament in plaetse van de Clausule, spreeckende van de seclusie, van den *Prince van Oraigne*; is by d'opgemelde Heeren van Zeelandt, mede aengenomen; ende nevens haer Ed. Groot Mog. verstaen, tot de congratulatien van den Heere Protecteur, in soodanige termen als d'Heeren, die wederomme derwaerts sullen worden gesonden, met den anderen, naer gelegentheyt van saecken sullen goedvinden; ende dat deselve ten dien eynde, met den tytel van Ambassadeurs, souden werden gequalificeert.

Item, dat gedurende de deliberatien van de Provincien, eenige van de voorsz. Heeren, die gereet syn, sonder d'ongereden af te wachten, wederomme naer Engelandt sullen werden gesonden; om den Stilstandt van Wapenen uyt te wercken.

Waermede ontwyffelyck alle d'andere Provincien gedisponneert sullen worden, omme insgelycks het gehandelde in Engelandt, te approberen ende amplecteren, sonder eenige difficulteyt.

Op gisteren, syn wy door het nevensgaende schryvens, van den Heere *Beverninck*, van desselfs goede overkomste in Engelandt, ende van de uytterlycke apparentie aldaer, verwittight geworden.

Waermede my voorts refererende, tot 't geene U Ed. hier nevens by ofte van wegen haer Ho. Mog., werd toegesonden. Sal desen hier mede eyndigen, verblyvende:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 12. February 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. February 1654.

MYN HEERE,

BY U Ed. seer aengenaemen, van den 29. January bevinden, dat wegens de Regeringe ofte van de publicque handt, geene Conferentie en is gehouden geweest met d'Heere Ambassadeur van Vranckryck, soo dat ick niet geinformeert wesende van iets, dat hem positivelyck soude wesen aengeseght, ofte voorgedragen: Ick soo niet wel (onder verbeteringe) en konnen ondervinden, nogh-

noghte selfs ondersoecken, wat het gevoelen hier soude syn van dit Hof. Ick daer van spreeckende in 't generael, wat dat d'Heere *Chanut*, souden mogen hebben geschreven, over een maendt ofte drie weecken; is my tot antwoordt gegeven, dat gemelden Heere niets van consideratie en hadde overgeschreven, daer op men fondament ofte deliberatie konde maecken, alsoo het maer verscheyde particuliere discourssen waeren; dewyl syn Ed. niet en seyde, dat te dier tyd hem iets Staedts-gewyse aengeseght, ofte aengeboden was.

Men weet hier seer te loven de sincere devoire, die haer Ho. Mog. hadde aengelast te doen, tot breeckens toe, op dat (soo als geobtineert is) de *Koningh van Denemarcken*, als Geconfœdereerde van haere Ho. Mog., mede in de Tractaten met d'Engelschen is ingekomen. Ende houden sy hier het daer voor, indien haer Ho. Mog. gelycke Resolutie ende standtvastigheyt gelieven te gebruycken, in 't reguard van dese Kroon, haere oudtste Geallieerde, dat gelycke succes daer op mede staet te volgen. U Ed. heeft my daer ontrent wat onderright, met welcke redenen ick my by dit Hof behelpe; ook met die van de goede Resolutie, by haer Ed. Groot Mog. genomen; ende ick segge dat haer Ho.Mog. daer toe, nogh al willen doen, het geene eenigsints mogelyck sal syn.

Ten waere niet ondienstigh, (onder correctie) dat de Tractaten tusschen haer Ho. Mog., ende dese Kroon gecontinueert, sonder intermissie by der hand genomen werden, ende voltrocken, is 't mogelyck; op de voedt soo als de jegenwoordige constitutie van saecken vereyscht. Ick gelove mede, dat soo goede conditien sullen konnen werden besproocken, als ooyt voor desen, tot eere ende voordeel van den Staedt. Haere Ho. Mog. interest is al te groot, dat Engelandt met Vranckryck, in goede intelligentie sy, ende dat niet in trouble en blyve, veel min dat in openbaren Oorlogh niet en komen te vervallen, tot dit laetste seght men, dat seer gearbeyt werd in Brabandt.

Soo langh de *Koninginne van Sweden* heeft gesien, op het faveur van den Keyser, in de saecken van Pomeren ende de stadt Bremen, soo schynt haere Majts. voorige oude maximen, wat gesuspendeert te hebben; maer nu het selve in beyden is gemist, soo heeft haere Majt. laten getuygen aen dit Hof, dat sy blyft by de oude genegentheyt, voor Vranckryck ende de Vereenigde Nederlanden: daer op d'Ambassade van hier, derwaerts te meer ende meer werd gehaest.

De Domesticque dissentie, tusschen de Heere *Hertogh van Vendosme*, *Hertogh van Beaufort* ende d'*Hertogh van Mercœur*; syn door d'Heer *Kardinael* bemiddelt ende geaccommodeert. Het Gouvernement van Provence, sal *Mercœur* af staen aen syne Broeder, ende dese (te weten *Beaufort*) sal afstaen ende cederen aen syn Broeder *Mercœur*, de survivance van het Admiraelschap van Vranckryck.

Sommige persoonen menen, dat d'Heere *Hertogh van Longueville*, hier alleen is versoght te komen, om hem te laeten persuaderen, tot het Huwelyck van de tweede Soon van den Prince *Thomaso* van Savoyen, met Mademoiselle de *Longueville* syne Doghter, om alsoo de goederen van het huys de Soisons, buyten verdeelinge, in eene Familie te behouden.

M 2 Daer

Daer wert ook gesproocken, dat den Grave van *Harpajouw*, presenteert de ordinarisse Ambassade tot Romen, te gaen bekleden, wegens dese Kroon, op syne eygen kosten; ende op die conditie, versoeckt ten Huwelyck, een van beyde de Susters van d'Heer *Kardinael*, die beyde Weduwen syn.

Insgelycks wert gehoort, van een geprojecteert Huwelyck, tusschen de Neven van d'Heer Kardinael *Manchini*, ende Madmoiselle de *Retz*, die de ryckste Heritiere van Vranckryck is, ende onder dat soude de Kardinael de *Retz*, uyt de heghtenisse werden ontslagen, naer Romen trecken ende aldaer blyven tot dispositie van de Koninck, ende hy soude met eenen behouden, syn Coadjuteurschap van Parys. Nae myne gebiedenisse, blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. February 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 19. February 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. seer aengename Missive, van date den 6. deser loopende maendt, is my naert schryven van mynen jongsten van date den 12. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen, ende hebbe ik mits de weder byeenkomste van de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., op huyden, aen de selve rapport gedaen, van de besoignes ter Generaeliteydt gevallen, op 't Concept-Tractaet, by U Ed. voor desen overgesonden, daer op 't selve Concept gestelt is, in handen van eenige gecommitteerde Leden, uyt de hooghgemelde Vergaderinge; omme nader geëxamineert, ende daer op haer Ed. Groot Mog. ten spoedigsten van advise gedient te worden.

't Sedert de voorsz myne jongste Missive, is des anderen daeghs ter Generaliteyt geopent, 't Advis van de Provincie van Utrecht, op de Tractaten met Engelandt te maecken; in voegen als 't selve by Copye onder N°. 1. hier nevens gaet; waer op eergisteren de Provincie van Over-Yssel, mede het hare ingebraght heeft; insgelycks by Copye hier nevens gaende, onder N°. 2.

Die

Die van Frieslandt hebben op gisteren van gelycke gedaen, 't geene ick mits de kortheyd van tyd, nogh niet maghtigh hebbende konnen worden; derhalven ook hier nevens niet kan oversenden.

Edogh is 't selve in substantie van voorgaende Advisen, niet veel discreperende; als alleenlyck, dat d'Heeren Staeten van d'opgemelde Provincie, de necessiteyt van de inclusie van Vranckryck, in de voorsz. Tractaten, met veele redenen doen representeren, ook verstaen, dat men sonder deselve inclusie tot geene Ratificatie behoort te procederen.

Ondertusschen heeft den Heere van *Beverninck*, by Missive van date den 8. deses, haer Ho. Mog. geadverteert, dat deselve by defect van nieuwe Credentialen, ende pouvoirs in Engelandt niet anders werd geconsidereert, dan als een privé persoon sonder in de sake van de Onderhandelinge iets te konnen vorderen; ende hebben haer Ho. Mog., daer op gisteren geresolveert ende goedgevonden, den gemelden Heere van *Beverninck* te authoriseren ende te gelasten, omme den Heere *Protecteur* aldaer, in naeme van haer Ho. Mog., te congratuleren in syne jegenwoordige digniteyt; daer mede ick hoope, dat deselve onder beneficie van de credentialen, hem ten selven eynde toe te senden, de voorsz. difficulteyt sal weten te surmonteren; synde middelerwylen d'andere Heeren Gedeputeerden, ofte die geene van deselve, die jegenwoordigh absent syn, in aller haest beschreven, omme haer ten spoedighsten herwaerds te vervoegen, ende in qualiteyt van Ambassadeurs Extraordinaris, sigh, soo haest doenlyck, weder op de reyse naer Engelandt te begeven; gelyck ook de Provincie van Zeelandt by Missive versoght is, in plaetse van wylen den Heere van de *Perre*, zalr. gedaghtenisse, wederomme een ander persoon te willen presenteren.

Ende jegenwoordigh niet vorders van consideratie, U Ed. te adviseren hebbende, sal desen hier mede eyndigen. Ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 19. February 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. February 1654.

MYN HEERE,

LE *Sieur Baas*, Gouverneur van M. *Manchini*, Neve van den Heere *Kardinael*, is wedergekeert uyt Engelandt; alwaer hy soude geweest syn, (soo men seght) om te brengen de ordre aen *M. Bourdeaux*, om wegens desen Ko-

niagh te congratuleren den Lord *Protecteur*, in syne nieuwe digniteyt.

Men begint hier gedaghten te krygen, om een groote aensienelycke Ambassade naer Engelandt te resolveren, daer van dogh, ende van de Personnage, die men daer toe sal gebruycken, nogh met veele twyffelaghtigheyd werd gesprooken.

In de saecke ende procedure tegens myn Heere den *Prince van Condé*, voorgenomen ende begonnen, schyndt dat metter tydt wat veranderinge, en veele veraghtinge vallen sal. Men seght, dat myn Heere den *Hertogh van Orleans*, sustineert, dat al over eenige jaeren beloften van Huwelyck syn gepasseert, tusschen d'Heere *Duc d'Enguien*, en eene van syne Koningl. Hooghts. Doghters; derhalven, dat de goederen van den Heere Prince, om een crime van de Vader, aen de Soon niet en konnen werden ontnomen, in prejudicie van 't aenstaende Huwelyck.

D'Heere *Prince van Conti*, sal hier binnen Paris komen, en morgen-avondt, als wanneer 't Huwelyck van syne Hooght. met Mademoiselle *Martinozzi*, Nighte van d'Heere *Kardinael*, sal werden gesloten ende geteeckent, en op Maendagh daer aen gerelevoert ende geconsommeert: daer op dan sullen volgen de solemniteyten van 't groot Ballet van de Koningh, dat seer kostelyck ende magnifycq, sal wesen: geduurende de weecke van Vasten-avondt, aenstaende.

Tot Minden sal nu korts eene Convent-dagh syn, van de Keurvorsten van Brandenburgh ende Heydelbergh, de Fursten van 't Huys van Lunenburgh-Brunswyck, Hessen, Simmeren ende veele anderen; U Ed. nae syne goed beleydt tot 's Landts dienst sal best konnen oordelen, of men daer ontrent in cognito, iemandt sal dienstigh hebben, om 't bestwille, ende U Ed. te verwittigen. 't Kan van *merite* syn, dat het geschiede.

Ick hoope, dat d'Alliancie met dese Kroone, niet en sal werden veraght; maer geëstimeert dienstigh te wesen voor 't Vaderlandt. Hier mede nae gebiedenisse blyve altydt,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. February 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 13. February 1654.

MYN HEERE,

MEt desen ordinarissen, ontfange twee aengenaeme van U Ed., van den 5. deses, d'eene eenen enckelen Brief; d'ander een Pacquet met twee Bylagen. Tot antwoord op de eerste, hebbe voor desen gerescribeert; als dat dese Heeren van dit Hof, geene deliberatie schynen te sullen maecken, op iets dat niet door last ende van wegen haer Ho. Mog., aen haeren Ambassadeur aldaer sal syn verhandelt, ofte voorgedragen; soo dat daer op hier magh werden staedt gemaeckt. Ick hebbe die Poincten van apparente difficulteyt, daer van U Ed. aenroert; dickmael soo by d'eene Heere als by andere, selfs by myn Heere de *Kardinael* vermaendt. Ick hebbe ook voor desen te kennen gegeven, dat in het breecken, soo haest d'een Geallieerde soude seggen, dat hy aengetast ende gebroocken is, wat temperament soude konnen werden gevonden, van eenige tydt, die de Geallieerde niet geattacqueert synde, sal vermogen te employeren by den Attacquant, om de saecke in minnelyckheyt te doen repareren ofte accommoderen, sonder ondertusschen te moeten breecken, met den Attacquant. Ook geseght, dat ick hoopte in andere Poincten nogh wat meer soude konnen verkrygen; dan soo lange haer Ho. Mog. my niet definite en lasten op 't overgesonden, wat ick doen ofte laten sal; soo moet ick stille staen. De saecke dunckt my, is wat verandert, ende ick sal last afwaghten.

Op 't generael geëxtendeerde, in het 2. ende in 't 18. Articul, vinde by de Ministers als nogh geene veranderinge, ende t'samen gebroocken synde, van niet als t'samen uyt den Oorlogh te scheyden, houden sy hier voor eene seer redelycke ende behoorlycke saecke.

Als my myne Instructie van den 5. Juny 1653., is toegekomen, tot vernieuwinge van d'Alliancie met dese Kroon: Soo syn daer nevens ende by geweest, tweederhande Concepte Articulen, d'eene sonder de Clausulen of Poincten van offensie; d'andere met defensive. Ick werde gelast, om daer van Communicatie te geven aen den Koningh, ende 't Hof van Vranckryck: Alsmede, om daer over te mogen handelen, adjusteren; ende deselve Handelinge tot sluytens toe, exclusive te mogen vorderen. Ja selfs, dat ick van 't voorsz. Concept met insertie van de offensive Articulen ende Poincten, soude mogen communicatie geven; met verklaringe, dat haer Ho. Mog. geresolveert waren, nae dat den uytslag van de Onderhandelinge in Engelandt soude gesien werden, alsdan effectivelyck op den eenen of op den anderen voedt, by goedvinden van syne Majt., te sluyten.

In de Handelinge hier gevallen, nae dat eenige dagen hadden geverbaliseert, meest door my; Soo hebben d'Heeren 's Koninghs Ministers versoght, dat ick de Articulen soude willen by geschrifte overgeven, 't geene haer Ho. Mog. in dese Alliancie begeerden: 't welck ick hebbe gedaen, ende is myn geschrift

over-

overgegeven, aen d'Heeren 's Koninghs Commissarisen, in eygen woorden in 't Fransch getranslateert. Het Concept in Articulen sonder de Poincten van offensie, daer op ick hebbe geduurigh getraght, haere Ed. te brengen; ende niet verder konnende, hebben de Heeren 's Koninghs Commissarisen my overhandight het Concept in Articulen, soo als ick aen haer Ho. Mog. op . . . . hebbe overgesonden. Het Concept nogh de Poincten van offensie en hebbe noyt overgegeven: Alsoo ick naermaels van haer Ho. Mog. gelast werde, dat van 's Koninghs syde, dat soude behooren te komen, ende hier meede te hebben voldaen de Poincten in U Edts., van den 5. deser gementionneerdt. Sal nae gebiedenisse desen eyndigen en blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. February 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 26. February 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BEyde U Edts. Missiven van dates den 13. deser loopende maendt, syn my naert schryven van mynen jongsten, van date den 19. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; ende vinde ick my ten hooghsten verplight, U Ed. by desen te bedancken, voor de communicatie der saecken daer inne vervat; daer van ick niet naerlaten sal, my by gelegentheyt te dienen, gelyck ick ook seer gaerne, soo veel in my is, sal bevorderen, de saecke welckers bevorderinge in de voorsz. Missiven word gerecommandeert. Ondertusschen sal ick met U Edts. permissie, alsnogh afwaghten, het François Concept van Tractaet by U Ed. aldaer overgelevert; gemerckt 't selve alhier in 't beleyt van de besoignes, daer over aengestelt, van noode wesen sal.

Haer Ho. Mog. hebben op Vrydagh voorleden, goedgevonden, den Heere *Beverninck* te authoriseren, omme het Tractaet in Engelandt, volkomentlyck te adjusteren, sluyten ende teeckenen, alles op Ratificatie van haer Ho. Mog.: ook omme den Heere *Protecteur*, in name van haere Ho. Mog. te congratuleren, ende een Stilstandt van Wapenen te bevorderen. Synde op 't bewuste Poinct, raeckende de seclusie van den Heere *Prince van Orange*, geresolveert conform het temperament, dienaengaende ingestelt, ende U Ed. voor desen gecommuniceert,

ceert. Op de satisfactie over de deterioratie van de schepen in Denemarken aengehouden, is den gemelden Heere van *Beverninck*, generaelyck geauthoriseert, omme 't selve op een *tantum* af te handelen; of wel daer over nae exigentie van saecken, submissie in te willigen. Synde ook te gelycke vastgestelt, dat de Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal*, met nogh een Heere, by de Provincie van Zeelandt, in plaetse van den Heere vander *Perre* voor te dragen, nevens den meergemelden Heere van *Beverninck*, met de qualiteyt van Extraordinaris Ambassadeurs sullen worden bekleet, met last omme soo haest 't doenlyck is, mede derwaerts te vertrecken.

Op de saecken van Vranckryck, is den meergemelden Heere van *Beverninck* gelast, alle mogelycke ende bedenckkelycke devoiren aen te wenden, omme d'inclusie van deselve Kroone, in den te maecken Tractate te obtineren; immers dat andersints hooghstgemelde Kroone, met de Regeringe van Engelandt mede in goet verstandt moge komen te geraecken; hebbende de Provincie van Vrieslandt vorders geadviseert, dat aen de voorsz. inclusie het Tractaet behoorde te worden gebonden, ende by faute van dien ongesloten gelaten. Edogh is deselve Provincie daer inne singulier geweest. Haer Ho. Mog. hebben naer gewoonte van 't voorsz. geresolveerde, communicatie doen geven aen den Heere Ambassadeur *Chanut*, dewelcke korts daer naer heeft gedaen de Propositie by sommier hier nevens gaende; waer op by haer Ho. Mog. nogh geene Resolutie genomen is: ende wenschte ick wel dat U Ed. my in 't seecker konde adviseren, of de voorgaende Propositie van den gemelden Heere Ambassadeur, omme te obtineren de voorsz. inclusie, door speciale last van den Koningh is gedaen, ofte niet: Ook of tot de jegenwoordige hier ingeslotene Propositie, mede speciaele last, ende in wat termen gecouchеert, gegeven is geweest. Waermede eyndigende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 26. February 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 20. February 1654.

MYN HEERE,

ICk bedancke U Ed. voor de goede suppeditatie van argumenten, daermede kan werden verantwoordt 't goet continueel devoir van d'Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden tot London geweest, ten reguarde van de inclusie van Vranckryck; die ick over al, daer het dienst doen kan, sal gebruycken.

Haere Ho. Mog., hebben my toegesonden haren last van den 6. February, nopende de twee Poincten by mynen, van den 30. January aengeroert, te weten van de sware verhooginge der Tollen tot Bourdeaux ende daer omtrent, en-

N de

de van 't verbot in effect der havenen van Vranckryck, voor des Staedts Oorlogscheepen ende Commissie-vaerders. Den inleggenden, is nogh van andere Klaght-Poincten opgemaeckt, ende soo als ick remonstrere in eenen Brief aen de Generaliteyt, soo dunckt my (onder correctie) dienstigh ware, dat alle die klaghten met grooten ernst werden gebraght aen den Heere Ambassadeur *Chanut*, soo wel die van mynen van den 30. January, als die in dese byleggende vervat, want in der daet het alle syn Poincten van importantie; ende 't sal myn seer styven in myne devoiren, indien d'Heere *Chanut* overschryve den grooten ernst, die haer Ho. Mog. sullen hebben doen gebruycken, om ordre te hebben tegens alle de voorseyde Poincten.

Ick schryve mede aen haer Ho. Mog., dat iets groots seer secretelyck werd gehandelt, tusschen desen Koningh ende die van Portugal, daer inne ick als nogh niet diep hebbe konnen penetreren. Ick referere my aen 't voorsz. myn schryven, daer van voor dese tyd, niet met seeckerheyd en kan seggen.

Met desen Vasten-avondt en de Huwelycks saecken, is nu niet veel gepasseert. D'Heere *Prince van Conti*, heeft by sendinge ende brieven, syn Heere Broeder de *Prince van Condé*, verwittight van syne aenstaende Huwelyck. Dese heeft daer op geantwoordt, en raillandt ende in soodanige termes, dat de Brief geen approbatie mede en brenght.

D'Heere Hertogh van *Longueville*, hadde hem selven gaerne geëxcuseert, ende de handt van de teeckeninge des Contracts van gemelde Huwelyck afgehouden; dan ick ben van goede handt verseeckert, dat hy mede heeft moeten teeckenen.

Van 't Huwelyck van de Archevesque de Rheyms, *Hertogh van Nesmours*, met de Doghter van *Duc d'Longueville*, dat blyft wat suspens, alsoo gesegt werd, dat de gemelde *Duc de Nesmours*, wat subject is de vallende sieckte; dat wederhoudt de Doghter.

De twee Susters van d'Heere *Kardinael*, beyde Weduwen, souden trouwen; (immers spreeckt men soo): D'Eene met den *Hertogh van Ampville*; d'ander met den *Grave d'Arpajou*: Ende men spreeckt nogh al verder, hoe de Familie *Mazarini* groot ende sterk te maecken zal syn, hier in 't Ryck, ende ook in Italien te Romen.

Nu over tien dagen is hier 't Huwelyck gesloten, ende de Ceremonie gedaen van 't Trouwen, van de Doghter *Principissa de Carignano*, Doghter des Prince *Thomaso* de Savoye, met d'Heer *Marquis van Baden*, absent.

Men spreeckt dat den *Koningh van Groot-Brittanjen*, preparatien maeckt, om van hier te vertrecken: Hy was nogh sondagh voorleeden, in synen Godtsdienst, in 't huys van syn Resident: 't welck ick uyt myn huys sien kan. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 20. February 1654.

Aen

Aen den Heer Ambassadeur BORBEL, den 5. Maert 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van date den 20. der voorlede maendt, is my naert afgaen van mynen jongsten van date den 26. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen.

Op den voorsz. 26., is alhier gearriveert een Envoyé van den *Koningh van Denemarcken*, gedestineert naer Engelandt; met naemen *Hendrick Willemse Rosewinge*, ende heeft aen haer Ho. Mog. gedaen, de propositie, onder N$_o$. 1. hier nevens gaende, daer op by haer Ho. Mog. gegeven is, de antwoorde onder N°. 2. mede hier nevens gevoeght: waer mede den gem. Heere Envoyé, op eergisteren naer Engelandt is vertrocken; in meyninge omme d'Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal* haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs, op sondagh laestleden, mede over Zeelandt derwaers vereyst, nogh in Zeeland voorsz. te aghterhaelen, ende alsoo met deselve te samen over te gaen; daer toe syn Ed. brieven van addresse aen de gemelde Heeren Ambassadeurs, mede gegeven syn. Soo niet, syn de Raeden ter Admiraliteyt in Zeelandt gelast, voor deselve aenstonts een schip van Oorloge vaerdigh te maecken.

Op de devoiren by den *Grave van Oldenburgh*, mitsgaders de Hanze Steden, alhier aengewent, omme in de Tractaten van Vreede by desen Staedt, met Engelandt te maecken, geincludeert te moge worden: eerst by haer Ed. Groot Mo. geresolveert synde, als U Ed. onder de Nrs. 3. en 4., sal believen af te nemen, syn vervolgens ook daer mede haer Ho. Mog. geconformeert.

Alhoewel de propositien, by den Heere Ambassadeur van Vranckryck, in de voorleden weecke op dat Subject, aen haer Ho. Mog. van de inclusie gedaen, in scherpe termen gecoucheert schynt te wesen, soo heeft noghtans den gemelden Heere Ambassadeur, soo in 't publicq, als in 't particulier, seer hooghlyck geprotesteert, dat den *Koningh van Vranckryck*, in 't minste geen misnoegen heeft geschept, over, ende ter saecke, dat het haer Ho. Mog. niet gelieft heeft, de voorsz. inclusie ten respecte van Vranckryck, te maecken eene conditie *sine qua non*; ende dat syne Majt. niet naelaten sal, by alle occasien sulcks met reële officien aen desen Staedt te betoonen; welcken vervolgens op 't rapport daer van gedaen by haer Ed. Groot Mog., op de voorsz. propositie eergisteren geresolveert is, 't geene U Ed. uyt de nevensgaende derselver Resolutie onder N°. 5. sal gelieven af te nemen; ende hebben haere Ho. Mog. sigh gisteren met deselve Resolutie geconfirmeert.

Alhier is mede gearriveert een Envoyé van de Evangelische Switschersche Cantons, en heeft aen haer Ho. Mog. gedaen, de propositie onder N°. 6. hier by gevoeght; daer op haer Ho. Mog. belast hebben een beleeft andtwoordt ingestelt te worden.

De Provincie van Stadt ende Landen, heeft op Maendagh voorleden mede

ter Generaliteyt geopent derselver advis Provinciael, op de Engelsche Negotiatie, in voegen als 't selve hier onder N°. 7. mede hier nevens is gevoeght, ende is des anderen daeghs by haer Ho. Mog., nopende de Ratificatie van de Tractaten in Engelandt gesloten, geresolveert 't geene U Ed. uyt het nevensgaende Extract onder N°. 8. sal gelieven te bemercken.

Waer mede dese besluytende, nevens toesendinge van de advisen jongst uyt Engelandt gekomen, onder Numeris. 9. en 10. hier nevens gaende, sal verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 5. Maert 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. February 1654.

MYN HEERE,

MEt desen ordinaris bekomen van haer Ho. Mog., d'onderrichtinge op de eerste klaghte, door d'Heer Ambassadeur van Venetien, lange voor desen gedaen, aengaende seecker Engelsch schip, by een van de onse genomen tot Zanten, daer uyt ick my sal informeren ende bedienen by gemelde Ambassadeur.

Resteert nu nogh andtwoordt op die Republikes aenbiedinge, om ordinarisse Ambassadeurs te houden, in den Hage ende tot Venetien. Item, om vry te geven alle schepen, die met vivres, munitie ende soldaten sullen varen naer Candia in dienst van de Venetianen, van wat Natie die ook souden mogen wesen, selfs Engelsche. De belofte van de Heer Ambassadeur was daer by, dat d'Engelsche Regeringe diergelycke verklaeringe soude doen, voor de Nederlandtsche schepen.

Daer wert hier ook eene gracieuse dispositie verwaght van haer Ho. Mog., op 't versoeck van de Consuls van Marseille, om pasporten te konnen hebben, voor vier Engelsche schepen, die uyt Engelandt Koorn souden toevoeren, in haere Stadts jegenwordige pressante noot.

Nu sende ick aen haer Ho. Mog. over, diergelycke versoeck voor de Republycke van Genua, als het kan geschieden sonder ondienst; soo soude haer Ho. Mog. die Regeringe verbinden tot reciproque goede erkentenisse ende officien, daer den Staedt ofte haere Onderdanen die daegelycks konnen voelen.

Voor desen hebbe ook overgeschreven, dat dit Hoff geerne soude sien, dat haer Ho. Mog. door eene extraordinarisse Ambassade soude gelieven te gebruycken, by den Koninck van Spaigne, tot moyennatie van eene Vreede, tusschen die twee groote Kroonen, die in Oorlogh synde de geheele Chris-

Christenheyd, in trouble ende ongemack houden. 't Is waer, dat dit hare voorstel al langh geleden, is gedaen; ende dat men dikmael, jae dagelycks bevindt, dat d'intentien van dit Hof wel schielyck komen te veranderen. U Ed. soude my verobligeren in 's Landts dienst, indien ick van U Ed. onder de handt moghte werden geinformeert, of by haere Ho. Mog. daer toe (te weten tot d'Ambassade) goede intentie is, ofte niet; op dat ick my daer in ter bevelen van den Staedt magh reguleren; 't soude wesen voor seeckere groote onkosten, ende d'effecten daer van te waghten, seer onzeecker. D'Heere geweesen Ambassadeur de *Bruyn*, heeft my in 't jaer 1652. geseght, dat men sigh in 't Hof van Spaigne belgde, van dat haere Ho. Mog., daer niet eens hadden gesonden een Ambassade, 't sedert het maecken van de Vreede, daer die Koningh (soo sprack syne Ed.) den Staedt van haere Ho. Mog. d'eere aen dede, van een ordinaris Ambassadeur in den Hage te houden.

Men hoort hier somtyds, dat d'Inclinatie van den Koningh soude wesen, om d'Heere *Prince van Conti* te maecken Connestable van Vranckryck. Eene particulariteyt schryve alleen aen U Ed. Een Edelman quam aen den *Prince van Conti*, van syn Broeder *Condé*, wiens Brief d'Edelman overgaf. De *Prince van Conti* vraeghde, wat syn Broeder hadde gedaen met synen Brief, daer by syne Hoogheydt hadde verwittight, syn aenstaende Huwelyck, ende continuerende *Prins Conti*, daer op seggende, dede myn Broeder niet alsoo; werpende den Brief van de *Prins van Condé*, sonder deselve te lesen, in 't vier; want men weet, dat de *Prins van Condé*, syns Broeder *Conti's* Brief, sonder die te lesen, heeft geworpen in 't vier. D'Heere *Prince van Conti*, vraeghde verder aen den Edelman, wat syn Broeder *Condé* hadde geseght, als syn Hoogheydt hoorde van syn Huwelyck; d'Edelman na veele excusen ende instantien, van de *Prins van Conti* eyndelyck gepresseert ende gelast synde, antwoorde dat d'Heer Prince soude hebben geseght, *s'il étoit ici je lui bailleroi cent coup de baton, & lui feroi evanouir sa bosse*, daer op de *Prince van Conti*, niet anders soude hebben geantwoord, als, *Ma foi il m'eust fait un grand plaisir, j'en voudrois bien être quitte.*

D'Oorsaecke waerom het accordt, ende accommodement in 't Huys van *Vendosme*, korts gemaeckt, tusschen de Vader ende de Kinderen, te niet is; seght men te wesen, om dat den Koningh voornemens soude syn, het Gouvernement van Provence af te nemen aen *Beaufort*, ende te geven aen den Heere *Prince van Conti*. Ook wil d'oude Man *Vendosme*, niet afstaen van 't Admiraelschap van Vranckryck, ende dat geven aen syn Soon *Mercœur*. In dit Hof is niet standtvastiger als daeghlyckse veranderingen. Soo nae myne gebiedenisse sal altyd syn,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 27. February. 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 12. Maert 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jongsten van date den 5. deser, is my wel ter handen gekomen, U Edts. Missive van date den 27. der voorlede maendt, waer op ick niet anders tot antwoorde wete te voegen, als dat haer Ed. Groot Mog. al over lange Inclinatie hebben gehad, ook deselve voor Advis Provinciael ter Generaliteyt gedaen inbrengen, om ordinaris Ambassadeurs te houden in den Haege, ende tot Venetien: Item, omme een Extraordinaris Ambassade af te senden, naer den *Koningh van Spaignen*; ook een Poinct van Instructie te maecken, van 't gene U Ed. in de voorsz. Missive, ende ook voor desen, aengeroerd heeft; dogh eenige Provincien haer tot 't eene ende 't andere nogh ongequalificeert vindende, ende insonderheyd in 't reguard van 't voorsz. laetste Poinct, de Provincie van Zeelandt; is die saecke tot nogh toe buyten besluydt gebleven.

Op de vordere Pointen, sal U Ed. ofte voor desen, ofte hier nevens d'intentie, ende Resolutie van haer Hoog. Mog. hebben verstaen.

Op de Propositie by den Heere Ambassadeur *Chanut*, jongst gedaen, ende U Ed. voor desen gecommuniceert: Mitsgaders de nader verklaringe van denselven daer op gevolght, hebben haer Ed. Groot Mog. geresolveert, als onder N°. 1. hier nevens is gevoeght; daer mede haer Ho. Mog. haer ook hebben geconformeert.

Den Heere *Rosewinge*, Envoyé van Denemarken, die ick in mynen vorigen geschreven hebbe, geresolveert te syn, de reyse naer Engelandt aen te nemen, is wel publickelyck met schyn van soodanige intentie van hier verreyst; dogh niet te min *in cognito* tot Rotterdam verbleven, van meninge synde, aldaer nogh te verblyven tot dat den eyndelycken uytslagh van de bewuste Engelsche Negotiatie gesien sal syn.

De reghtmaetige klaghten van den *Koning van Denemarcken*, over de menigvuldige frauden van de Schippers uyt dese Landen uytvaerende, ende den Oresondt passerende, heeft haer Ed. Groot Mog. bewogen, tot inbindinge van dien, te nemen de Resolutie onder N°. 2. hier nevensgaende, die op den 9. deses ter Generaliteyt ingebraght, ende by haer Ho. Mog. sonder scrupule mede geampleċteert is.

D'Ordinaris post uyt Engelandt, is tot nogh toe niet gearriveert. Edogh is huyden alhier weder aengekomen de Bode, die jonghst met eenige Depêches naer Engelandt afgesonden was, egeene Brieven aen haer Ed. Groot Mog. geaddresseert, medebrengende. Maer alleenlyck een kleyne Briefjen van den Heere *Beverninck*, aen de Heeren Staeten Generael, van date den 10. deser loopende maendt; daer uyt afgenomen kan worden: Eerstelyck, dat nogh eenige Brieven op wegh synde, die den gemelden Heere *Beverninck* oordeelde, dat al voor date

date van de overkomste der voorsz. Bode alhier souden syn geweest. Ten anderen, dat hy Heere *Beverninck* voorn., de geadjusteerde ende opgestelde Articulen aen de Engelsche overgelevert hadde. Ten derden, dat hy meynende daer op d'antwoorde te vorderen, tydinge hadden bekomen van 't arrivement der Heeren *Nieupoort* ende *Jongestal* tot Gravesande, die hy te gemoedt gegaen is, ende sulks in de publicque saecken niets naeder heeft konnen vorderen: 't Welk al synde, 't geene ick U Ed. jegenwoordig wete te communiceren. Sal desen hier mede eyndigen, ende blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 12. Maert 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 6. Maert 1654.

MYN HEERE,

HAer Ho. Mog. hadden my gelast, dat ick die van de Nederlandtsche Natie in de Havenen van dit Ryck, soude waerschouwen, niet te sullen vertrecken van daer, naer de geunieerde Provincien, op desen roep van den Vreede met de Engelsche gesloten; maer dat sy aldaer nogh sullen hebben te verblyven, tot dat sy van de perfecte Conclusie sullen werden verwittight. Dese Brieven syn gegaen nae Nantes, Rochelle, Bourdeaux ende Bajonne, ook na Rouën; behalven die van haer Ho. Mog. selfs, nae Provence ende Bretaigne; daer op ick alrede van eenige antwoordt hebbe, dan alsoo die van Rochelle schryven, op den 23. February, dat de meestepart van de Nederlandtsche schepen, die tot Rochelle waren geweest, gekomen uyt de Virgines, West-Indien ende andere Quartieren, al waeren van daer vertrocken, haeren wegh genomen hebbende, aghter Yerlandt om. Soo sal aen U Ed. in bedencken laten, of iets tot securiteyt van deselve schepen, by d'Admiraliteyten sal dienen gedaen; want dit vertreck aen de Engelsche en is niet onbekent. Ende inde passage van Hitlandt, ofte in de Noord-zee, misschien wel eenige attacque sullen hebben te verwaghten. Ick wil hoopen ende wenschen, dat voor d'aenkomste deses, goede tydinge sal syn gekomen, van die, ende anderer schepen arrivement in 't Vaderlandt.

Op den 22. February, quam ter reede onder St. Martyn, een Commissievaerder van Vlissinge, die op de kusten van Portugael, verovert heeft een Portugeesch schip, komende van Brazil, geladen met 500. kisten Suycker, die hy by hem hadde; met nogh een Engelsche pryse, genomen voor de Riviere van Nan-

Nantes. Daer is order gestelt aldaer, dat hy op syne hoede moet wesen; want men hier in dit Ryck beyde die Natien veel te gemoedt gaet, om haer te complaceren.

Ick werde onderright, dat haere Ho. Mog. nogh voor eenigen tydt de schepen in de Middellandtsche-Zee gehuurt, souden hebben gecontinueert; daer door dan weder komen te groeyen, de gevreesde inconvenienten voor de Nederlanders, die haer tot Marseille, Toulon ende andere Plaetsen in Provence onthouden; in geval de voorsz. Oorloghschepen, op voorige order souden bestaen, de Fransche subjecten te nemen, ende te beschadigen: 't welck nu soo veel te meer considerabel schyndt te wesen; alsoo de Françoisen in Provence armeren, ende daer door te meer geirriteert souden werden, om alle Nederlandtsche schepen aen te tasten ende te nemen, sonder distinctie.

Dit Hof gelaet hem, gelyck of in goede apparentie stonden, om met d'Engelsche mede te konnen accorderen; hoewel sommige die de saecken met meerder kennisse insien, houden dat het maer een semblandt is, om de subjecten wat in gerustheyt te brengen; die voor groote schade in openbaren Oorlogh over al vresen.

Wat dat sal syn gevolght op 't rapport van de besoignes der Heeren Gedeputeerden ter Generaliteyt, raeckende d'Articulen tot d'Alliancie met Vranckryck, verlange seer te weten: men vraght my veel daer nae.

Nae Engelandt, sal geene andere extraordinarisse Ambassade van hier werden gesonden; maer is d'Heer *Bourdeaux* alles gesuppediteert, om de tytul van Ambassadeur te mogen aennemen, indien hy het nodigh aght; daer door men meent dat hy het ongetwyffelt ook doen sal.

Indien U Ed. aght dienstigh te wesen, ick wenschte wel te hebben de 29. Articulen in woorden, soo als die by haer Ho. Mog. syn gesien, daer op de Respective aggreatien sullen wesen aengesonden; op dat ick perfect geinstrueert magh syn, van de clausulen der gemelte aggreatien. Hier mede na gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. Maert 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. Maert 1654.

MYN HEERE,

VErmits de Brieven van den 26. February, syn opgehonden geweest, soo gaet nu eerst hier nevens, het getranslateert in 't François, van d'Articulen tot d'Alliancie, door haer Ho. Mog. my voor desen toegesonden; die ick nae eenige preparatoire Conferentien met des Koninghs Heeren Commissarisen, aen haer Ed. hebben overgegeven; daer op dan de verder Handelinge is gecontinueert. D'Articulen met de Poincten van offensie, en hebbe noyt gecommuniceert. D'Heere Ambassadeur *Chanut*, heeft d'eerste gesien, voor syne Ed. vertreck nae den Hage, ende heeft daer over gebesoigneert, door order van den Raedt; tot syne kennisse ende instructie.

Ick sie, dat d'Heere *Beverninck* vooruyt, ende dat d'andere Heeren haer last om te volgen, gegeven is; Godt geve eene goede uytkomste ter eere ende dienst van de Republycque. Het komt seer qualyck, dat d'Instructie van haer Ho. Mog. aldaer in Engelandt bekend is, ten vollen; soo dat daer op niet sal syn te mesnageren. Hier mede ben,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 12. Maert 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. Maert 1654.

MYN HEERE,

NAe ondersoeck bevinde, dat d'eerste Propositie door d'Heer Ambassadeur *Chanut*, in haer Ho. Mog. Vergaderinge gedaen, op den 26. January verleden, in substantie was geresolveert geweest, in den Raedt van den Koningh, ende dat men dienvolgens vastelyk hadde vertrouwt, dat haer Ho. Mog. gantsch niet en souden hebben gedifficulteert te doen, 't gene men nu my seght des Koninghs intentie geweest te syn: Naementlyck, dat men in het Tractaet, dat is, in het Tracteren van de Paix met d'Engelsche, Vranckryck soude hebben doen

inkomen, om gemeenderhandt met de Engelsche Regeringe te handelen; te samen 't gemeene-beste, soo van d'een als van d'ander te bevorderen, ende te gelyck te laeten, ofte sluyten. Ondertusschen dat d'Alliancie tusschen dese Kroon ende den Staedt der vereenigde Nederlanden, in beyden gevallen of van Paix, of van Oorlogh met Engelandt, soude syn gepreparëert, geconcerteert ende gesloten geweest; daer door dan te eerlycker ende beter Conditien, souden syn besproocken geweest; haer Ho. Mog. d'eere souden hebben gehadt, van soo wel hare, als Vranckrycks Vreede te hebben gevordert, & *reciproque*.

Ick bevinde mede, dat het missen van dit vertrouwen in beyde poincten, hier groote veranderinge heeft veroorsaekt in de gemoederen: daer van ick nu dickmael geheel anders als wel voor desen, werde bejegent; haer geformaliseert toonende, insonderheyd, om dat met prejudicie te vergeefs dese Kroon haer heeft ingelaten, ende soo bloot gegeven tot haere Ho. Mog. assistentie ende voordeel, ingeval haere Tractaten met Engelandt niet en souden komen te succederen, daer Vranckryck met d'Engelsche in geenen Oorlogh was, ende Vranckryck ongetwyffelt in Oorlogh soude hebben moeten komen, om haere Ho. Mog. wille.

Ende om dat dese voorige vertrouwentheyd, ende d'effecten daer op verwaght, ook de voorsz. gevaerlyckheyd by haer aengegaen, te vergeefs syn geweest: soo werde ick onderright van goede handt, dat met eenige veranderinge de substantie van de jongste propositie, van den 24. February, is in den Raedt van den Koningh goedgevonden, ende gelast aen de Heer Ambassadeur *Chanut*, te doen aen haer Ho. Mog. Vergaederinge; ende dat die met moderate termen, by syne Ed. is ontworpen, ende soo als die light, overgegeven.

Hier mede vertrouwe voldaen te hebben U Ed. begeerte, op 't laetste point van de Missive, van den 26. February, die door ophouden van de Courier tot Brussel, my eerst is behandight op den 9. deser. Ende nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 12. Maert 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. Maert 1654.

MYN HEERE,

U Ed. verobligeert my in myn Ampt grootlycks, over de continuatie van de stucken, dienende tot myne goede onderrightinge: Het sal goed doen

doen tot eere ende voordeel van 't Landt; ende met die Commercie wel bestedet, komt men tot veele goede kennisse der saecken van dit Hof; die dan aen U Ed. konnen dienstigh ende aengenaem werden.

Uyt Zeelandt verneme, dat die Provincie niet sal iemandt byvoegen, tot d'Ambassade naer Engelandt.

Gisteren was hier wat moeyte voor de Kamer van het Parlement, door groote menighte van Vrouwen ende Wyven van de geringste soorte; die nu ter tyd tot trouble ende oproer, in dese stadt gewoon syn, gebruyckt te worden. Men is in 't Hof voorneemens alle de *Esluz*, ende haere Officien, in 't Koninghryck te casseren ende supprimeren; welck veele duyzenden van Familien door alle Provincien raeckt. Men heeft door dese Vrouwen aldaer voor 't Parlement, vry uytgeroepen, tegens ende tot nadeel van verscheyden groote Ministers van dit Koninghryck: dogh alles is hier in goede order, stercke en goede genegentheyd by de gequalificeerde Borgerye, die door voorige trouble in de stadt ende Koninghryck, seer veel heeft geleden; en niet meer daer aen en wildt.

In andere publicque saecken is niets, of niet considerabels voorgevallen, sedert de voorgaende Advisen van hier gescheyden, den 6. Maert.

U Ed. sal gelieven indaghtigh te blyven, dat het myns dunckens dienstigh sal syn, eene ooge te houden op het doen van de Papiste Standen van Duytslandt, tot Essen. Hier mede teeckene,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. Maert 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 19. Maert 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van date den 6. deser lopende maendt, is my wel ter handen gekomen, ende hebbe ick ingevolge van dien, ordre gegeven, omme voor U Ed. te doen copieren, de bewuste 29. Articulen van 't Tractaet met de Republycque van Engelandt te maecken, ende deselve voor 't afgaen deses, niet hebbende ten vollen konnen afgeschreven worden, heeft U Ed. die ter naester gelegentheyd te verwaghten; gelyck ick mede te gemoet sal sien het Translaet van de Articulen, van Tractaet met Vranckryck aen te gaen, by U Ed. aen

's Koninghs Commissarisen aldaer overgelevert; daeromme ick nogh voor desen, diversche maelen hebbe geschreven.

D'Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden gebesoigneert hebbende, op 't Project van Tractaet, by U Ed. herwaerts overgesonden, hebben van dese weecke by Rapport aen haer Ho. Mog. aengewesen; waer inne 't selve Project met U Edts. Instructie is accorderende, ende in hoedanige Poincten ende Clausulen, dienaengaende, discrepantie werd bevonden, hebbende daer van Mariginale Annotatien op 't voorsz. Project gemaeckt; welck Rapport gedaen synde, de Provincien van de voorsz. Marginale Annotatien versoght hebben Copye, omme deselve te communiceren aen de Heeren haere Principalen. Ondertusschen word de besoignes door Commissarisen van haer Ed. Groot Mog., op 't voorsz. Project, mede aengestelt, van gelycke naer behoren, gevordert; ende vertrouwe ick, dat daer van mede binnen weynige dagen, Rapport sal konnen worden gedaen. Waer inne by soo verre iets van consideratie komt te influeeren, sal ick niet naerlaten U Ed. daer van aenstonds kennisse te geven.

De brieven met de jongste ordinaris post, soo aen de Regeringe als aen de Heere Griffier *Ruysch*, uyt Engelandt ingekomen, gaen hier nevens by copye onder N°. 1. Ende wert my in een particulier briefken, door den Heere *Beverninck*, daer nevens geadviseert, dat den Heere *Protecteur*, ende den Raedt aldaer, hadden geresolveert, d'Heeren Ambassadeurs van desen Staedt, met extraordinaris Eere ende Ceremonien te bejegenen, deselve negen maeltyden te defroyeren, telckens met vyftigh schootelen spyse, ende dertigh van bancket, ende door vier Heeren met menighte van Karossen, te doen inhaelen; daer onder den Heere President *Laurence* ende den Heere Lieut. Generael *Lambert*, albereyts genomineert waren: Dat gem. Heere *Beverninck* door desselfs goede vrinden, verseeckert wierde ('t welck het beste onthael soude syn,) dat d'Engelschen geresolveert souden wesen, immediatelyck daer naer, met gemelte Heeren Ambassadeurs te sluyten.

D'Heeren Gedeputeerden van Vrieslandt, hebben den 12. deser loopende maendt, ter Generaliteydt ingebraght, de nadere Resolutie van de Heeren Staeten hunne Principalen, op de Negotiatie aldaer te perfectionneren; in voegen als deselve Resolutie, onder N°. 2. hier nevens gaedt.

Wyders is alhier, 't sedert mynen jongsten, niets van consideratie voorgevallen. Weshalven ick desen hier mede sal eyndigen, ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 19. Maert 1654.

P. S.

Naer 't schryven van 't bovenstaende, ontfangen wy alhier, aen d'eene syde, de brieven uyt Vranckryck; daer onder ick vinde twee van U Ed., aen my geaddresseert, van date den 12. ende eene van den 13. deses, met

het

het translaet van de Articulen hier boven gerequireert, daer over U Ed. bedancke. Ende aen d'ander syde mede de brieven uyt Engelandt, insgelycks van datē den 13. deses, daer inne niet anders wert geadviseert, als van de honorable receptie ende tractement, van de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt, als U Ed. uyt de copye hier nevens gaende, sal gelieven te vernemen. Ende werden my alsnogh uyt particulier schryvens, van daer verseeckert, dat men gemeynt is, met desen Staedt, op 't geadjusteerde, met den eersten te sluyten.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 20. Maert 1654.

MYN HEERE,

UWe Edts. van den 12. deser, met de Bylage, syn my wel geworden; ende bedancke daer voor. Ick weet dan niet hoe my best te beschermen, by d'Ambassadeur van Venetien: ick schroome hem te spreecken, 't welck noghtans by civiliteyt niet kan naelaten.

Die van de stadt van Marseille lopen my sterck aen, om van haere Ho. Mog. te mogen bekomen, de Paspoorten voor vier Engelsche schepen met Koorn voor hare stadt; ende dewyle de voordeelen, ofte danck daer van sal komen op de Ingesetenen van de Provincie van Hollandt, soo versoecke U Ed. syn faveur daer toe, op dat die Luyden geaccommodeert, ende ick van de geduurige sollicitatie verlost werde. Want sy seggen, het te sullen houden voor een siguliere gratie, soo het in tydts geaccordeert werdt.

Het Translaet van de Articulen tot de Fransche Alliancie, is met voorigen ordinaris afgegaen aen U Ed., soo iets anders nodigh is, daer op sal U Ed. goedvinden verwaghten.

Men seght my hier, dat in den Hage by de Regeringe gedaghten ofte opinie soude wesen, gelyck of d'Heere *Chanut* soude werden herroepen, ende wederom t'huys komen. Daer is order, dat d'Heer Resident *Brasset* sulcks doen sal, misschien of dusdanige verkeerde geruchten sullen hebben oorsaecke gegeven. Ick derve nae het eerste niet verneemen, om geene suspicie te geven tot iets, dat niet wel soude wesen: maer ick moet U Ed. seggen, dat ick dat niet kan geloven, hebbe ook niet van hooren vermanen. Voor dese weet ick wel, als men sprack om iemandt nae de *Koningin van Sweden* te senden, dat van de Heere *Chanut* mede vermaendt wierde, om syne Ed. uyt Hollandt derwaerts te laeten gaen, 't sedert is dat verdweenen; ende men spreeckt nu van d'Heere *Avaucourt*, wiens reyse hapert aen 't geld; ende d'Heere *Chanut* heeft ook op die noodtwendigheydt, syne nu aengenomen Commissie nae Hollandt, langh gedifficulteert.

Ick bevinde dat men in Denemarcken seer verlanght, nae het besluydt van de Vreede met Engelandt, ende soo anders, dat men aldaer seer bedught is, voor swaere ongemacken, soo met die geseyde Natie, als met de Sweden.

Hier werden vreemde discoursen gevoert, over diergelycke saecken; in ge-

val van geen Vreede met de Engelsche: Godt geve dat best is. Dan men spreekt van groot onderling verstandt, tusschen d'Engelsehe, Spaensche ende Sweedtsche, tegens haer Ho. Mog. Staedt ende Vranckryck; 't sal hem haest openbaren.

Men seght, dat den Lord *Protecteur*, van alle particulariteyten, die in dit Ryk ommegaen; insonderheyt tegens die van de Religie, seer pertinent geinformeert werdt.

In 't Hof van Spaigne, spreeckt men seer confidentelyck, als dat aldaer geen Tractaet noghte Vreede, met haer Ho. Mog., in Engelandt, en sal werden getroffen. Men heeft my gevraeght, of haer Ho. Mog., in tweedraght syn gevallen, met d'Heere *Keurvorst van Brandenburgh*; die sy hier seggen, dat syne Kleessche Steden, sal soecken aen hem te haelen, ende aen het Roomsche Ryk, eenige Provincien van de Vereenigde.

Ick bidde, dat U Ed. my hier in gelieve te verlighten.

M. de Bourdeaux's Esquipagie, wert hier vaerdigh gemaeckt; in geval syne Ed. de qualiteyt van Ambassadeur sal aennemen. Men wil myn hier verseeckeren, dat Vranckryck al verder soude hebben gehandelt, met de Lord *Protecteur*; dogh U Ed. kan uyt Engelandt, best daer van geinformeert syn. Ende nae myne gebiedenisse blyve altydt,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 20. Maert 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 26. Maert 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, van date den 19. deser lopende maendt, is my wel ter handen gekomen, U Edts. seer aengename Missive, van date den 20. daeraenvolgende. In andtwoordt van dewelcke, ick U Ed. in 't korte by desen sal toevoegen; dat ick geene apparentie sie, omme op 't versoeck van die van Marseille, iets favorabelycks geresolveert te werden, soo lange den Oorlogh tusschen de Republicque van Engelandt ende desen Staedt, duuren sal.

Dat ick alhier noyt hebbe hooren vermanen ofte spreecken, van dat den Heere Ambassadeur *Chanut*, van hier soude werden herroepen; ende hoope ick, dat den gemelden Heere, nogh lange alhier sal mogen verblyven; soo ten aensien van

van 't publicq, als voor my in 't particulier, alsoo ick in deselve vinde qualiteyten, die ick meyne te sullen konnen strecken, tot onderhoudinge ende voortsettinge van de goede vrindtschap ende correspondentie, tusschen Vranckryck ende desen Staedt; ende die my in familiare conversatien, ook seer behagen.

't Geene U Ed. schryft, aengaende eenige tweedraght, die gevallen soude syn, tusschen desen Staedt, ende den *Keurvorst van Brandenburgh*, wete ick niet op wat fondament gebouwt zy; alsoo ter contrarie Hooghgemelde Heere *Keurvorst*, nogh onlanghs tot een teecken van confidentie op desen Staedt, haer Ho. Mog. heeft genodight, omme Gedeputeerden tot Regensburgh te willen senden, ende desselfs saecke tegens den *Hertogh van Nieuwburgh*, ende andere Pretendenten, aldaer sullende geventileert worden, als goede Vrinden te appuyeren; synde by den Keyser beschreven, omme geassisteert met syne Keurvorstelycke Doorlughtigheyts confidenten, ten fine voorsz., aldaer te verschynen.

De tydinge op gisteren met de jongste post, uyt Engelandt overgekomen, gaen hier nevens by copye. Ende hadden wy eergisteren tegen den avondt, over water, door Missive van de Heeren Ambassadeurs aldaer, mede in date den 20. deses advertentien bekomen, weegens de Engelsche Vloote, 't gunt hier meede by copye nevens gaet.

Ondertusschen worden wy, noghtans door particuliere tydingen, daer ook al wat fondaments op is te maecken, verseeckert van de goede inclinatie van den Heere *Protecteur*, ende dat aen den voortganck van 't Tractaet, niet en is te twyffelen. Daer op ick U Ed. ten naesten met meerder seeckerheyt, hoope te adviseren. Ende jegenwoordigh desen hier mede besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 26. Maert 1654.

P. S.

Hier by gaen de bewuste 29. Articulen, in mynen voorigen gementionneerdt.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. Maert 1654.

MYN HEERE,

'T IS my lief geweest te sien, uyt dien van den 19. Maert, in de post date, dat de myne van den 12. ende 13., daer nevens het Translaedt van de Articulen, wel syn ter handt gekomen. Indien U Ed. nogh iets anders nodigh heeft, sal het senden.

Daer

Daer is nogh eene Acte, die ick in 't begin van de Conferentie hebbe geteeckent, overgegeven aen 's Koninghs Commissarisen, die inhield, de jongste Periode van myne Instructie, van den 5. Juny 1653. Naementlyck, soo als ick daer by wel expresselyck gelast was; dat de finale sluytinge op den eenen of den anderen voet, te vooren gespecificeert, niet en sal konnen geschieden, voor ende aleer den uytslagh van de Onderhandelinge in Engelandt, sal syn gesien, met verseeckeringe, dat deselve uytslagh gesien synde, alsdan effectivelyck op den eenen ofte anderen voet, ende by goedvinden van syne Majestt., sal werden geslooten.

Men blyft hier altyds genegen, om met den Staedt der vereenigde Nederlanden, eene goede stercke Alliancie te sluyten, soo haer Ho. Mog. geinclineert daer toe te syn, sullen betoonen.

Ick hoore hier verscheyden vergingen, die de Keyser, minder Vorsten, Collegien van St. Jans-Ordre, derven doen aen den Staedt, nu sy ende ieder een meenen, datse laegh is, ende suspectibel kan syn; om alles te moeten doen, dragen ende lyden, wat ieder een sal derven moveren. Soodanige tydingen ende andere, hoort men hier ook uyt de Hooven van den Keyser, ende Papiste Vorsten in Duytslandt; insonderheyd uyt Brussel, alwaer haer nu vertoond de quaedtwilligheyd, die haer bedeckt heeft gehouden, soo lange als sy geene apparentie en sagen, om de Staedt quaedt te konnen doen. Godt Almaghtig sal eene goede uytkomste geven, soo als alle goede Patriotten bidden ende wenschen.

Met dit geldt van den *Hertog van Loraine*, stellen sigh d'affaires van Spaigne in Nederlandt, in soodanigen postuure, dat die groote veranderingen maecken in de desseyns, ende 't voornemen van dit Ryck. Die eerst in 't Veldt komt, schyndt groote avantagie te sullen hebben. Dan men gist hier, ende houdt het voor een groote saecke, dat de Françoische troupes onder *M. de Fabert*, de passagie hebben gevonden, ende door gekomen syn, in 't Landt van Luyck; daer door, op 't minste genomen, de Spaensche genoodsaeckt souden werden, om een notable troup van de haere te houden, uyt vreese dat deselve Françoische met meerder secours van daer, eene groote invasie in Brabandt sullen konnen doen. Waerover hier veel werd onder de handt gesproocken, hoewel met weynigh fondament, alsoo de Fransche troupes in marsche syn, om te keeren nae Vranckryck.

De 29. Articulen van 't Concept Tractaet met d'Engelsche, sal ick dan by U Ed. faveur verwaghten, op dat ook de waere motiven, in de Advisen der Provincien aengeroert, wel magh verstaen, ende daer uyt wel gissen, met onderrightinge.

Ick magh hier in confidentie seggen, aen U Ed., (ick segge aen Uwe Ed. alleen) indien d'Heeren Commissarisen van haer Ed. Groot Mog., besoignerende op 't Project van de Alliancie met Vranckryck, eenige consideratien hebben, die particulierlyck concerneren de Commercie ende Navigatie, of iets anders, daer aen Hollandt gelegen is: dienaengaende door U Ed. gevraeght synde, sal ick neerstigh ondersoecken, ende trouwlyck dienen van bevindinge ende gelegentheyd alhier, met veele confidentie.

Bedancke U Ed. voor de Correspondentie, ende toeschikkinge der Advisen over die importante sake in Engelandt, daer over ick altyd bekommert blyve,

tot

tot dat sy gedaen sal wesen. De Brieven van London hier nu aengekomen, brengen nogh niet seeckers mede, als 't uyterlyck goed onthael.

D'Aertsbisschop van Paris, stierf tusschen Vrydagh ende Saturdagh voorleden, ten 4. uren 's morgens. Ten vyf uren vergaderde het Kapittel, alwaer een Kanonick exhibeerde, procuratie van den Coadjuteur *Kardinael de Retz*, by voorraedt gepasseert, op hem, in geval van overlyden van syn Oom, den Aertsbisschop. 't Kapittel heeft den *Coadjuteur* terstondt verklaert Aertsbisschop, ende hem daer voor aengenomen. Korts daer naer quam d'Heer *du Tellier*, Secretaris van den Koningh, om diergelycke iets te verbieden aen 't Kapittel; 't welk tot antwoord gaf, dat sy alreede alles hadden gedaen. Hier meede was den gemelden Secretaris gemisconteert vertrocken, ende hadde nogh meerder mescontentement in 't Hof gevonden, over dese precipitantie van 't Kapittel; daer op dan gevolght is, 't geene in de publicque Brieven genoteert hebbe.

De *Esleus* daer van d'Officien gesupprimeert syn, presenteren alreede ses Millioenen aen de Koningh, op dat in haere Charges mogen werden geredintegreert ende gecontinueert. Men seght my van goeder handt, dat dese *Esleus* sedert 't jaer 1622. met dusdanige cassatien, eedemtien ende redintegratien in de Koffers van de voorgaende, ende dese Koningh, soude hebben ingebraght, twee hondert ende twaelf Millioenen. Hier mede nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL

Tot Paris den 27. Maert 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 2. April 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jongsten van date den 26. der voorlede maendt, is my wel ter handen gekomen, U Edts. Missive van den 27. daer aenvolgende; in antwoorde van de welcke ick alleenlyk sal seggen, dat d'Heeren Commissarisen van de Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, geëxamineert hebbende het Concept Tractaet, by U Ed. in Decembri laetstleden, herwaerts overgesonden, by Rapport op Saturdagh den 28. der voorlede maendt, veele soo importante als kleyne remarques op 't voorsz. Subject hebben gerapporteert, ende punctuelyck aengewesen, waer inne 't voorsz. Concept in eenigen deele was afgaende, ofte

 discre-

discreperende van de Instructie by haer Ho. Mog., aen U Ed. gegeven. Edogh is de Conclusie daer op by eenpaerigheyd van alle de Leden gevallen, dat d'opgemelde Heeren Commissarisen souden werden versoght, te willen uyttrekken, ende aen haer Ed. Groot Mog. andermael Rapporteren, eenige weynige Poincten ende Articulen, daer inne haer Ed. sullen oordelen, d'Intentie van desen Staedt in essentiele saecken, van 't voorsz. Concept merckelyck te discreperen; omme alsdan by goedvinden van haere Ho. Mog., daer over preallablement met den Heere Ambassadeur *Chanut*, in Conferentie te komen; ende soo haest de voorsz. essentiele Poincten opgestelt sullen syn, sal ick niet naelaten U Ed. daer van Communicatie te geven.

D'Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs in Engelandt, hebben met de jongste post aen de Regeringe alhier, geadviseert, 't gunt in de Missive Copyelyck hier nevens gaende, is vervat; ende hebben wy naer de Receptie van de voorsz. Missive, nogh op gisteren laet in den avond door den Kapiteyn *Kerckhove*, daer inne gementioneert, ontfangen, een Duplicaet van de voorsz. Missive, met een Extract uyt het Verbael van de gemelde Heeren Ambassadeurs gehouden, van 't gepasseerde in de Conferentie, die deselve op den 25. der voorlede maendt, 't haeren huyse hebben gehadt, met Commissarisen van den Heere *Protecteur*, breder in de meergeroerde Missive aengeroert; daer uyt blyckt, dat de discrepantie mede in de voorsz. Missive breder gementionneert, boven 't geene daer van in deselve Missive gewagh werd gemaeckt, beroerde het 7. van de bewuste 29. Articulen, sigh vertoond heeft, Eerstelyck in 't 29. van denselve Articulen; ende dan nogh mede op 't bekende temperament, 't welck voor 't laetste Articul daer mede bygevoeght was. Op welcke beyde laetste Poincten, d'Engelschen haer naer eenige discoursen, naer d'Intentie van desen Staedt hebben gevoeght. Wy verwaghten alsnogh met verlangen, de finale tydinge van 't voorsz. importante werck: daer toe Godt Almaghtig syn Genadigen Zeegen wil verleenen. In wiens H. Protectie ick U Ed. hier mede sal bevelen, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 2. April 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. April 1654.

MYN HEERE,

ICk schryve nevens desen, aen haer Ho. Mog., over de groote mishandelingen, die d'Officieren van de Galeyen plegen, tegens 't schip en de goederen, geladen in de Gulde Son, Kapt. *Adolph Wingarden van Oosthuysen*.

Ick

Ick versoecke, dat U Ed. die myne brieven, gelieve in handen te bekomen, ende daer uyt te bemercken, hoe nodigh het zy, dat met een aensienelycke Deputatie van haer Ho. Mog., daer over werde geklaeght, aen d'Heere Ambassadeur *Chanut*, die gebeden werde, daer over te willen schryven met ernst aen dit Hof; op dat dese injustitien ende violentien, eens mogen cesseren. De tydt is te kort, om aen U Ed. een afgeschreven copye, als nu te konnen toesenden. Daer over ick by U Ed. magh geëxcuseert syn. Het gaet myn Heeren de Staeten van Hollandt ende Westvrieslandt, ende haer Ed. Groot Mog. Onderdanen meest aen. Nae gebiedenisse, blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. April 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. April 1654.

MYN HEERE,

ICk kome in ervaringhe, dat den inhout van eenige myne Brieven aen haer Ho. Mog., gedirigeert aen d'Heere presiderende, op dat souden mogen secreet blyven, evenwel hier en elders bekent worden, 't welck eyndelingh moet strecken tot ondienst van den Staedt, indien haer Ho. Mog. daer tegens geene ordre en believen te stellen. Ick kan wel weten, hoe difficil sulcks is, dan den ondienst, die daer uyt voortkomen soude, doet my hopen, dat eenigh bequaem expedient daer toe nog sal mogen werden gevonden, soo als ick van harten wensche; op dat myne Correspondentien niet t'eenemael en komen te vervallen. Ick versoecke, dat U Ed. door syne wysheyd, dit tot een goet succes gelieve te beleyden.

Als ick jonghst aen haer Ho. Mog. hadde verwittight, dat drie Commissievaerders, tegens meenige belofte, toe maecken, om in de Middellandsche-Zee te gaen rooven; soo was myn insight ende verwaghten, dat haer Ho. Mog. in den Haege aen d'Heer Ambassadeur *Chanut*, daer over souden hebben gelieft te klagen. Dat soude meer vrught doen, nae myne opinie, alsoo de Brieven van d'Ambassadeur *Chanut*, in den Raed van den Koningh worden gelesen, ende myne klaghten aen haere Majesteyten ende d'Heere *Kardinael* daer veel tyds blyven; want men hier geene propositien in geschrift begeert, noghte over en

geeft. Ten dien eynde hadde ick veele materien van klaghte, aen haer Ho. Mog., ende ook aen U Ed. overgeschreven, op dat sulcks goedgevonden werdende, dat aldaer aen d'Heere *Chanut* toegebraght souden werden, by eene aensienlycke Deputatie, op dat syne Ed. moghte sien, dat het haer Ho. Mog. gantsch ernst ware. Ick verlange seer, wat uyt Engelandt komen sal, van de Handelinge: ende ondertusschen wenschte, dat de besoignes met dese Kroon behertight, ende voorts tot een goed eynde mogen werden gebraght. Ick moet bekennen, dat ick altyd onder d'oude Heeren van de Regenten van 't Landt, hebbe gehoord, die Maxime, dat men met Vranckryck altyd in goet verstand moet blyven, om dat Vranckryck aen de Staedt goet kan doen, ende met Engelandt mede, op dat het den Staedt geen quaedt en doe. Het is nu als ik schryve, de reghte tyd (soo my dunckt), om met dese Kroon wat goets ende vorderlycks te behandigen ende te sluyten.

Hebbe by U Ed. faveur, nu bekomen het Project der 29. Articulen, daer op nu beter kan insien, begrypen ende oordeelen van de respective Advisen der Provincien, die daer over hebben gedelibereert, ende haere gelimiteerde consenten ingesonden. Men spreekt hier seer verscheyden van de intentien ende desseynen, die in Engelandt souden syn; maer om dat niet en komen van de vaste publicque handt, soo en kan daer van niets seeckers van hier aen de Regeringe overgeschreve werden; te meer door dien haer Ho. Mog. haere Extraordinarisse Ambassadeurs ter plaetse hebben, alwaer alles met meerder vastigheyd kan werden ondersoght ende ondervonden.

Haere Ho. Mog. hebben my over eenige tyd geordonneert, in alle Havenen van Vranckryck te waerschouwen, de Nederlandtsche Kooplieden ende Schippers, dat sy alsnogh niet en sullen hebben in Zee te gaen, op de voorlopende tydingen van 't accord met d'Engelschen. Van alle welcke plaetsen ick nu antwoorde hebbe bekomen, dat alle myne Brieven wel waren behandight: Maer dat daer soo eene groote ongebondentheyd ende lossigheyd is, onder de voorsz. Schippers, ende eenige Handelaers, dat sy niet alleen weynig en respecteren, soodanige haer Ho. Mog. bevelen: Maer ook qualyck ende rouw spreecken, van die geene die door last deselve waerschouwingen aenschryven. *Sed hic utilitate publica compensantur*, daer in ick my trooste. Hier mede nae myne gebiedenisse, blyve altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. April 1654.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BORREEL, den 9. April 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert het afgaen van mynen jongsten, van date den 2. deser loopende maendt, syn my beyde U Edts. Missiven van date den 3. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; ende moet ick U Ed. bekennen, noyt seer geincLineert geweest te syn, omme uytheemsche Ministers alhier residerende, van soodanige Koningen ofte Staten, alwaer Ministers van desen Staedt syn gesonden, moeyelyck te vallen met klaghten ofte recommandatien over, ofte van eenige saecken; hebbende altyds geoordeeld, dat d'Officien tot redres, ofte goede directie in soodanige saecken aen te wenden, met meerder kraght by de Ministers van desen Staedt *in loco*, konde werden gedaen; niet te min dewyle U Ed. oordeeld van vrught te sullen wesen, dat den Heer Ambassadeur *Chanut* werdende begroedt, ende wegens haer Ho. Mog. gesproocken, over d'excessen in de voorsz. U Edts. Missive aengeroert, soo sal ick seer gaerne de saecke ter Generaliteyt daer henen helpen dirigeren, dat sulcks by haer Ho. Mog. moge werden geordonneert.

'T Advis Provinciael van haer Ed. Groot Mog., op 't Concept Tractaet, by U Ed. in December des verloopenen jaers, overgesonden; is in voorleden weecke ter Generaliteyt ingebraght, ende d'essentieelste Poincten van dien, sulcks als deselve by Commissarisen in geschrifte syn vervat, gaen hier nevens by Copye onder No. 1.

Op Sondagh voorleden, hebben haer Ho. Mog. over water ontfangen, tydingen van de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs in Engelandt, van dates den 2. deses; mede brengende in substantie, dat Commissarisen van den Heere *Protecteur*, met d'Heeren Ambasseurs van desen Staedt, den laetsten der voorleeden maendt in Conferentie gekomen synde, omme te begrooten den eysch van de bewuste satisfactie; aen deselve Heeren Ambassadeurs voorgehouden hebben, dat om eenmael positivelyk van 't geheele werk af te wesen, ende omme door 't afhaelen der bewuste schepen in Denemarcken aengehouden, met d'ingeladen goederen: Mitsgaders door 't bevorderen van de penningen, die geprocedeert syn van soodanige derselver goederen, als verkoght moge wesen, geen tyd verlies ofte nieuwe disputen veroorsaeckt te werden; den Heere *Protecteur* ende den Raedt, een pertinente calculatie hadde doen maken, van 't geene de voorsz. schepen, ten tyde van de detentie, waerdigh waren geweest, ende van 't gunt d'ingeladen goederen op 't eerste inkoop hadden gegolden; daer van genomen hebbende specificque verklaringe van de Koopluyden, deselve scheepen ende goederen toebehoorende, met presentatie van sulcks nader door Contracten, Cognoscementen ende andere deughdelycke bescheyden; ende voorts met affirmatie by Eede te verifieren ende bevestigen; begrootende alle 't selve met hunne pretensie over geleden schade, ten opsighte van het te buyten staen van hun Kapitael, den tyd

van ontrent 18. maenden; te samen op hondert ende ses-en-veertigh duysendt, ses-hondert-en-seven-en-vyftigh ponden, seven schellingen sterls., met presentatie, van dat deselve somme geaccordeert ende betaeld synde, ofte daer vooren behoorlycke *cautie* gesteld wesende; den *Koningh van Denemarcken* aenstonts, ende de Presente soude gauderen, van de Inclusie, volgens 't geene d'opgemelde Heeren Ambassadeurs precieselyck hadden geurgeert; ende dat daer op het Tractaet soude worden getekent.

Dat de meergemelde Heeren Ambassadeurs, den voorsz. voorslagh hadden gebattheert, met representatie, van dat haer Ed. niet gelast waeren, tot koop ofte handelinge van schepen, ende dat voor desen positivelyck was verdragen; dat de voorsz. schepen souden werden gerestitueert; mitsgaders ook d'ingeladen goederen ende het prevenu van dien, voor soo veel eenige van deselve moghten verkoght wesen: Sulcks dat nu niet anders resteerde, als de begrootinge van de satisfactie over de schade, ter oorsake van de deterioratie geleden, ofte in cas men dienaengaende, met den anderen niet konde verdragen, de submissie daer over te doen, aen luyden hun dies verstaende, ten wedersyden in gelyck getal te nomineren, ende dat 't een ende 't ander ingewillight synde, ook desen Staedt sigh voor de voldoeninge van dien verbonden hebbende, geen difficulteyt resteerde, omme den *Koningh van Denemarcken* aenstonts ende de *presenti* effectivelyck in den Tractate te includeren. Edogh d'Engelschen persisterende, ofte by den voorsz. voorslagh, ofte andersints, dat d'inclusie van den *Koningh van Denemarcken* soude worden gedaen, als de voorsz. conditien soude wesen gepurificeert, daer toe sy haer van nu af aen presenteerden te verbinden. Soo hebben de meergemelde Heeren Ambassadeurs aen de gemelde Heeren Commissarisen opentlyck bekent gemaeckt, dat sy bedught waren, dat in dien gevalle d'Engelschen wel souden ondernemen, met haere Vlooten middelerwylen nogh een attacque op Denemarcken te doen; daer van sy verklaerden gerust gestelt te moeten werden; slaende oversulks voor een stilstandt van Wapenen, met inclusie van den Hooghstgemelde Koningh, nogh te werden gemaeckt voor den tydt van ses weecken; omme middelerwyle de voorgeroerde conditien gesuyvert, ende sulks gedaen wesende naer expiratie van de selve stilstant van Wapenen, d'inclusie van meer Hooghstgemelde Koningh de *presenti* gedaen te mogen werden. Welcke voorslagh meer gememelde Heeren Ambassadeurs den 1. deses by een geraisonneerden schriftelycke Memorie, aen den Heere *Protecteur* hadden doen inleveren; verwaghtende daer op dessels antwoorde. Ende is 't sedert met de ordinaris post nogh ontfangen, de Missive van den 3. deses, mede by copye onder N°. 2. hier nevens gaende; daer op den finalen uytslagh nogh met verlangen te gemoed werdt gesien.

In cas U Ed. advertentie bekome van eenige notable Vergaderingen in Duytschlandt; 't sy tot Essen ofte elders, soo versoecke ick daer van door U Ed. spoedighlyck te mogen werden geadverteert, om 't ooge daer op te doen houden. Waer mede desen eyndigende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 9. April 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. April 1654.

MYN HEERE,

DE Heere Ambassadeur van Venetien, heeft geheel wel opgenomen de goede genegentheyd ende Inclinatie by Resolutie van myn Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, om de naeder ende beter Correspondentie te herstellen met reciproque toesendinge van ordinarisse Ambassadeurs Resideerende, in den Haege, ende tot Venetien. Syn Ed. is door myn wel beright, dat der andere Provincien toestemminge nu verder daer op moet werden verwaght.

Voor desen hebbe verwittight, hoe dat Vranckryck hem genegen hadden getoond tot de Vreede-Handelingh met Spaigne; dan dat d'Heere Kardinael *Mazarini* eenen Brief hadden gesonden aen den Grave van *Fuensaldanje*, daer mede voorstelde ende versoght; dat het noodsaeckelyck was, dat hy Grave sigh eerst met syne Eminentie abouchëerde, om een goed succes te konnen hebben; sonder het welck niets soude syn van de publicque Handelinge te waghten.

Nu heeft gemelde Grave daer op geantwoordt, dat hy te vreden is, by syne Eminentie te komen; alwaer 't binnen Paris. Dan dat synen Koningh (van Spaigne) eerst eene morale verseeckertheydt most hebben, dat Vranckryck in der daed tot de Vreede genegen zy. My dunckt, *Myn Heere*, dat dit streecken syn van twee Schermmeesters, die d'een d'ander niet soecken te naderen.

Dese weeck synde Brieven van Naturalisatie geverifieert, ende geënregistreert *à la Chambre des Comptes*, voor Messire *Pietro Mazarini*, Vader van d'Heer *Kardinael*, wesende tot Romen.

D'Heer *Prince van Conti* maeckt sterck toe, om korts in qualiteyt van Viceroy, te trecken nae Catalogne, gevolght van veele groote Heeren ende 't Veldtleger.

Van London schryft men, dat de Tractaten van haer Ho. Mog. met d'Engelsche, genoeghsaem als geëyndight waren: Soo dat d'Heeren Ambassadeurs stonden op 't vertreck; daer van ick van Nederlandt de seeckerheyd moet afwagten. Dan daer syn Brieven uyt Brussel, van den vierden deser, die seggen, dat d'Engelsche Vloote Oostwaerds aen, uyt de Hoofden soude wesen getrocken, sterk 120. seylen, ende dat die de Hollandtsche Kusten souden naderen: Dat sy alreede considerable prysen van schepen, ende rycke goederen souden hebben gedaen; ende dat het desseyn was nae de Sondt. Ick hoope dat de quade wille tegens den Staedt niet en sal uytreghten. Men is hier daer over seer verblydt, om d'apprehensie van Vreese, dat het op dit Ryck soude syn gemunt geweest.

Gelyck hier geene quaedwilligheyd en ontbreeckt, soo syn hier Personen die in 't Hof uytstrooyen, dat de hardigheyd, (soo sy die noemen) van de Evangelische Switsersche Kantons, om met Vranckryck niet te willen Alliancie vernieuwen, komt door aenraedinge ende styvinge van haer Ho. Mog.; het waere goed (onder correctie) dat ick hier van geinformeert ware. Ick kan wel vast ver-

vertrouwen, dat het onwaerheyd is; want soodanigen Poinct is niet te proponeren, veel min soo korts te resolveren in haer Ho. Mog. vergaderinge. Of nu iemandt die van haer Ho. Mog. Regeringe sy, in syn particulier soude discours wyse hebben geseght ('t welck ick mede niet gelove), dat kan niet opgeleght werden als eene daed van de geheele Hooge Regeringe. Ick versoecke hier op noghtans geësclairceert te werden.

In 't Concept Tractaet van Alliancie met Vranckryck, hebbe ick alle mogelycke devoiren gedaen, om mynen last ende instructie uyt te wercken; immers soo verre als ick d'Heeren Fransche Commissarisen soude konnen brengen. In alles is dat niet geluckt, dan in geen Articulen, dat defectueus was op myne Instructie, en hebbe geacquiescеert, als alleen dat ick hare Context van Articulen, ingestelt nae haere meeninge ende by haer selfs ontworpen, hebbe op haer versoeck overgenomen, ende dat ick die aen haer Ho. Mog. hebbe overgesonden, als niet verder konnende. Ick sal geern d'opgestelde essentiele Poincten van considerable differentie afwaghten, om te sien wat haer Ho. Mog. dienaengaende verder begeeren uytgewroght te werden; ook om U Ed. te dienen van iets, dat daer ontrent applicabel sal wesen. Nae gebiedenisse ben altyd,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 10. April 1654.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 16. April 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert het afgaen van mynen jonghsten van date den 9. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van date den 10. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; daer op ick meyne, met seeckerheyt te konnen affirmeren, dat niet alleen ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. geene propositien gedaen, veel min resolutien genomen syn, omme d'Evangelische Cantons van Switserlandt af te raeden de verniewinge van Alliancie met Vranckryck; maer dat selfs niemant alhier in de Regeringe participerende, syn gedaghten daer toe ooyt heeft laten gaen, als synde myns bedunckens, een voornemen dat niet alleenlyck desen Staedt geen voordeel soude konnen aenbrengen; maer ter contrarie by reflectie, tot naedeel van deselve soude konnen strecken.

De exceptien, in U Edts. naest leste Missive aen haer Ho. Mog. gementionneerdt,

aberdt, syn den Heere Ambassadeur *Chanut* door Gedeputeerden uyt het midden van haer Ho. Mog. Vergaderinge, voorgehouden, ende hopen wy, dat op de doleancien dienaengaende aen deselve gedaen, de saecke efficaçieuselyck aen 't Hof aldaer gerepresenteert, ende daer op mede salutaire remedien ter handen genomen sullen worden.

Op eergisteren syn alhier by de Regeringe, per expressen brieven ontfangen, van de Heeren Ambassadeurs in Engelandt, gedateert den 9. deses; medebrengende, dat deselve Heeren Ambassadeurs bemerckende, dat de memorie by deselve jongst ingedient aen den Heere *Protecteur*, niet en hadde gedaen de verhoopte operatie; maer dat Commissarisen van syne Hoogheyt ende den Raedt, haer daer door vry wat vonden gechocqueert, even als of gemelte Heeren Ambassadeurs, van deselve Commissarissen, aen den Hooghgemelte Heere *Protecteur* hadden gemeynt te appelleren, ende *in facto* te taxeren en in twyffel te trecken haere sinceriteyt ontrent het gepasseerde in voorige conferentien; gelyck dan ook op de voorsz. Memorie, aen de meer gemelde Heeren Ambassadeurs, een andtwoordt is gegeven, groot seven heele bladeren, aen wedersyden redelyck compresse geschreven, ende in effecte een debath *in facto* over de waerheyt, ofte onwaerheyt van 't geene in de meer geroerde Memorie was gededuceert geweest, ende daer inne alsnog wierde gepersisteert by den eysch van 146500. ponden sterlings, U Ed. bekent; derhalven goedgevonden hadden aen de meergem. Heeren Commissarise, presentatie te doen, van dat het bewuste questieuse poinct, raeckende de schepen in Denemarcken, afgehandelt wordende, als voor desen was geprojecteert, naementlyck, op belofte van restitutie derselver schepen ende ingeladen goederen, met het provenu van die geene, die verkogt mogen wesen; mitsgaders op submissie van 't poinct der geëyschte satisfactie; sy lieden te vreden waren, haer te verbinden, dat haer Ho. Mog., tot naerkominge by dien souden passeren een acte van verbandt van een millioen guldens; ook deselve door fidejussoire cautie van suffisante Koopluyden in Engelandt, doen bekraghtigen: daer by deselve, haer souden obligeren tot de voorsz. Restitutie, Submissie ende voldoeninge van 't geene by de gestelde Arbiters uytgesproocken soude wesen, ende dat by gebreecke van 't een of 't ander, de voorgeroerde somme van een millioen guldens, daer voor ter dispositie van syne Hoogheyt gelaten soude werden; presenteerende mede vyf duysent ponden sterlinghs te sullen tellen, op reeckenige van de uyt te spreecken somme, tot reysgelt voor ofte aen de Kooplieden ofte Schippers, die de voorgeroerde schepen in Denemarcken sullen afhaelen; ende nogh mede in Denemarcken aen deselve in gelycker wyse te doen aentellen een somme van twintigh duysent rycksdaelders, omme daer mede de voorschreevene schepen tot de te rug reyse toe te maecken, ende uyt te rusten.

Welcke presentatie by de meer gemelde Commissarisen van den *Protecteur* ende den Raedt, aengenomen is, soo noghtans, dat de voorsz. somma in 't voorsz. verbandt te begrypen, ende dewelcke by *non prestatie* van 't geconvenieerde, als boven souden moeten werden gestelt ter dispositie van den Heere *Protecteur*; souden werden begroot op hondert ende veertigh duysent ponden sterlinghs; gelyk U Ed. breder sal gelieven af te nemen uyt de schriftelyke antwoorde van de meergemelde

melde Heeren Commissarissen, op de voorsz. presentatie overgegeven, ende by copye hier nevens gaende. In welcke andtwoorde, de voorgemelde Heeren Ambassadeurs schryven, te hebben gecondescendeert.

Ende hebben wy gisteren door d'ordinaris post bekomen naeder confirmatie van dien, als U Ed. uyt de Missive van den 10. deses, mede Copyelyck hier nevens gaende, sal gelieven te vernemen; naer welckers receptie, de Leden van de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., gemeynt hebben met gerustheyd te konnen scheyden, ende is mitsdien daer op deselve Vergaderinge nogh op gisteren, 's avonds, van den anderen gesepareert. Waermede desen eyndigende, verblyve:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 16. April 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 23. April 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

GIsteren laet in den avondt, is het Tractaet op den 15. deser loopende maendt, in Engelandt gesloten; ende op eergisteren tegens den avondt alhier ontfangen, by haer Ho. Mog. met eenparige stemme van de presente Provincien, Over-Yssel absent wesende, in der bester forme geratificeert; ende gaen de Acten ende Depêches huyden af, omme de Ratificatie in Engelandt uyt te wisselen. D'Heeren Gecommitteerde Raeden syn geinclineert de Vergaderinge wederom te beschryven, ende sullen huyden delibereren op de forme ende maniere derselver convocatie, die ick vertrouwe, dat soo spoedigh genomen sal worden, als doenlyck is. Ende hier by mits defect van tyd, voor als nu niet konnende voegen. Sal ick hier mede verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 23. April 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT,
Paris den 17. April 1654.

MYN HEERE,

OP den derden deser hadde aen haer Ho. Mog. in 't breede geschreven, hoe weynige vrught myne sollicitatien alhier tot die tydt toe hadden konnen doen, omme restitutie te bekomen van 't schip ende goederen de Gulde Son. Schipper *Adolph Wyngaerden van Oosthuysen*, genomen by de Fransche galeyen, ende tot Toulon opgebraght. 't Sedert is die saecke soo veel verandert, dat ick derve geloven, dat my nu de behoorlycke restitutie sal gewerden; waer van ick hier nevens advertentie geve aen haer Ho. Mog., op dat de deliberatien van de Regeringe, met die materie (als nu onnodigh soo het schynt) niet getroubleert, ofte andere gewightige saecken daer door veraghtert werden.

Ick ben met U Ed. van een ende het selve gevoelen, soo lange als hier middelen konnen werden gevonden om de saeken aen dit Hof in Justitie, ende redelykheydt behoorlyk te vorderen, dat het werk door haere Ho. Mog. klagten, niet en moet werden gebragt aen d'Heer Ambassadeur van Vranckryck aldaer: Maer als alle doenlycke middelen syn getenteert, d'Expeditien syn verkregen, d'arresten geëxploicteert; soo als overvloedigh in de saecke van de Vergulde Son was geschiedt, ende dat daer op geen voldoening en volgt, noghte schynt te sullen volgen: Soo dienen haer Ho. Mog. daer van ten minsten te werden verwittigt. Op dat het aen deselve stae te considereren, of nogh iets meer daer in te doen sal syn, ofte niet; laetende dat aen haere wyse consideratie. Soodanig myn schryven aen haer Ho. Mog. kan strecken, tot myne decharge; indien d'Onderdanen geen reght en geworde, dat het myn schult niet en is.

Op diergelycke materie schryve nu mede aen haer Ed. Groot Mog., raeckende de saecken van *Isaeck* ende *Abraham Pauwelsen*, van Rotterdam. Het is qualyck te geloven, hoe difficil het sy, hier justitie te bekomen, insonderheyd wanneer geldt waere uyt dese luyden haer handen, is te halen. Hondert exceptien weten sy voor te werpen, om alles te mogen behouden. Ende daer mancqueert altyds wat (immers soo sy seggen) daer in de Schippers ofte Koopluyden souden hebben naelatigh geweest, ofte te veel gedaen hebben.

Het Advis Provinciael van haere Ed. Groot Mog., raeckende de Concepte Articulen tot d'Alliancie met Vranckryck, hebbe wel ontfangen, ende bedancke U Ed. daer voor. Ick sal het nu gaen confereren met myne besoignes, dan ick en kan daer op hier niets opereren, voor aleer dat haer Ho. Mog. my dienaengaende gelieve te laten; 't welk ik niet en twyffele, ofte is met U Ed. intentie conform.

De jongste Brieven van London, brengen als nogh niet mede het perfect van 't Tractaet met den Lord *Protecteur*. Dan ick verwondere my, dat alle luyden hier: Jae selfs de Couranten uyt Neerlandt, weten te spreecken van den last,

die haere Ho. Mog. souden hebben gegeven aen de Heeren Ambassadeurs, om *quovis prevo*, de saecke van de schepen in de Sondt, af te maecken.

D'Heere Grave de *Servien*, nae dat hy korts voor desen hadde gekoght het Marquisaet van Sablé, gelegen in Anjou ende Maine: Heeft nu van den Heer *Hertogh van Guise*, mede gekoght het Graefschap ende 't Huys te Meudon, in 't gesight van dese stadt geleegen, soo men seght, voor vier-hondert-duyzendt guldens.

Tot Toulon worden nu alleen toegemaeckt, vyf groote Konings schepen, soo men seght voor Catalogne; ende 't soude nogh wel een maendt aenlopen, eer sy gereedt sullen wesen. De Galeyen ende andere syne Majts. scheepen, en werden nogh niet aengeroert. Hier mede nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. April 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 24. April 1654.

MYN HEERE,

DE tydingen die hier uyt Engeland komen, van 't sluyten van 't Tractaet met den Lord *Protecteur*, werden seer verscheyden aengenomen; eenige syn verblydt, eenige niet. Het soude goet konnen doen, dat haer Ho. Mog. my lasten, om als in de publicque brieven hier nevens vermaene, hoe ende in wat manieren, ick dienaengaende notificatie sal doen aen die van de Nederlandtsche Natie, in alle havenen van Vranckryck: Want de Schippers soo ongebonden syn, dat sy ook wel vermaendt synde, haer in Zee begeven, ende in peryckel van schip en goed te verliesen: Want sy syn meest verseeckert, ende de schade komt op de Ingesetenen van Hollandt, ende de vyandt wert met het goedt van d'Ingesetenen versterckt, ende verbetert.

Dese Heeren van 't Hof syn nogh in volle onseeckerheyt, hoe sy met den Lord *Protecteur* sullen staen. *M. de Bourdeaux* heeft in syn eerste audientie niet alle het contentement ontfangen, alsoo den Lord *Protecteur*, eenige woorden soude hebben gebruyckt, die weynigh smaeckelyck konnen wesen. Dan dewyle U Ed. heeft de brieven van d'Heeren Extraordinaris Ambassadeurs, soo referere my daer toe.

Men heeft hier advisen, dat nae 't sluyten van de Vreede met haer Ho. Mog., den

den Lord Protecteur soude hebben beginnen af te dancken eenige schepen onder syne Vloote, die van particuliere gehuert waren; welcke tydinge hier wel aengenomen is.

By alle Ambassadeurs ende Residenten van Vreemde Princen, is groote ontstellinge om dat d'Heere *Kardinael* aen niemandt (daer idereen heeft voor 2. ende 3. maenden versoght) geene acces noghte audientie en geeft; daer door alle saecken, die daer noodtwendigh moeten werden gaddresseert, aghter blyven, sonder ordre ofte remedie.

Ick lyde daer onder mede, ende ben de laetste die audientie heeft gehadt.

Met dese overrompelingh van d'Heere *Hertogh van Modena*, die eenige preparatien maecken in faveur van Vranckryck, tegens Milan (waer van in de publicque brieven schryve) is Savoye geheel geallarmeert, vresende diergelycke iets tegen hem door den Marquis *de Corascene* Gouverneur van Milan, moghte werden geattenteert; daer over *Madame Royale* Courier op Courier herwaerts sendt. Dan d'Heere Ordinaris *Ambassadeur van Savoye* kan geen acces by syn Eminentie verkrygen; ende klaeght hy Ambassadeur daer over wonderlyck.

Hier is een werck voorhanden, dat Vranckryck seer sal beschadigen; soo ervaren luyden in dat stuck seggen; 't welck nootsaeckelyck moet raecken alle Handelaers die met Vranckryck Commercie dryven. Dat is, dat men in 't Hof voornemens is, Liarde ofte Oortjens van koper te doen slaen, tot veele meenige millioenen; daer door veele particuliere groote schatten sullen winnen, ende dit Ryck met koper sal werden vervult; met verlies van alle goude ende silvere specien, daer van het nu vervult is, overvloedigh.

Men seght dat het Huwelyck met den *Hertogh van Candale*, ende d'ouste *Martinozzi* Nighte van de Heere *Kardinael*, af is. Ende opgeseght aen den Heere *Hertogh van Espernon*, door syne Eminentie, alsoo die Nighte apparent staet te sullen Trouwen, met den *Prince van Modena*.

D'Heere *Hertogh van Grammondt*, is voorleden weecke uyt dit Hof vertrocken, nae syn Gouvernement van Bearn.

Haere Majesteyten nemen nu, 't sedert het vertreck van d'Heere Kardinael de *Retz*, in 't *Bois des Vincennes*, 't vermaeck ende plaisir van de jaght, ende overnachten ook somtyts aldaer, alsoo de plaetse soo nae aen Parys is gelegen, dat men niet absent is uyt dese stadt. Men gaet de huysinge wat vermaken ende verbeteren, tot beter commoditeydt van deselve, dat vry wat vervallen is.

Hier wort een seer schoon present ofte vereeringe van Diamanten gereet gemaeckt, dat d'Heere *Kardinael* sal door *M. de Baes* doen behandigen, aen den Lord *Protecteur*; soo als voor deesen een seer schoon paert *Barbe*, aen den selven soude wesen gepresenteert.

De handelinge ofte byeenkomste van eenige Duytsche Fursten en Standen, soo tot Hamburgh, als tot Esse geweest; soude gesepareert ende vertrocken wesen, 't sedert dat den *Hertogh van Lorrainen* tot Brussel soude gevangen wesen; alsoo geseght wert dat d'outragien by den Hertogh in 't Ryck gedaen, 't eerste poinct waere van haere deliberatien, ook 't principaelste motif (immers soo men voorgaf) van haere versamelinge: andere menen, indien den Oorlogh met d'Engelschen

gelschen hadde gecontinueert, dat het te Essen, wel op de Vereenigde Provincien eenighsins gemunt soude zyn geweest. Godt Lof dat sulk quaet nu cesseert. Ende nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. April 1654.

P. S.

Indien myn Heeren van intentie syn, om met dit Volck oyt wat te doen, 't is nu (myns bedunkens) de beste ende bequaemste tydt ende gelegentheyt; maer sy dient waergenomen.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 30. April 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

TEn tyde van 't schryven van mynen jongsten, in date den 23. deser loopende maendt, daer by ick U Ed. geadviseert hebbe van 't sluyten van 't Tractaet in Engelandt, ende van 't arresteren van de Ratificatie van haer Ho. Mog., met eenparige stemmen daer op gevolght; heeft my gelegentheyt ontbroocken, omme te beandtwoorden U Edts. Missive van date den 17. daer bevorens, die my doenmaels albereyts ter handen gekomen was, ende sal derhalven by desen daer op alleenlyck seggen, dat ick met ende nevens U Ed. oordeele, ende verstae van de poincten resulterende uyt het advis Provinciael van Hollandt, aldaer niets te konnen werden geopert, voor ende aleer U Ed. ter handen gekomen sal syn, de Resolutie van de gemeene Provincien op 't selve subject genomen; die ook soodanigh soude konnen uytvallen, dat tusschen deselve ende 't voorsz. advis van Hollandt, een merckelyck verschil soude werden bevonden.

't Sedert is my mede wel behandight U Edts. Missive van den 24. deses, ingevolge van dewelcke ick niet sal naerlaten, soo veel in my is, te besorgen, dat haer Ho. Mog. nogh huyden, ist mogelyck, U Ed. mogen laten toekomen, derselver intentie ontrent de te doene notificatie aen de Nederlandsche Schipperen, willende uyt de Fransche Havenen Zee kiesen; die ick meyne soodanigh

danigh te sullen wesen, als voordesen aen U Ed. is geschreven; dat naementlyck deselve soude werden vermaendt haer alsnogh niet te hazarderen; maer te willen vertoeven tot dat de aenstaende cessatie van hostiliteyt, haer by ordre van den Staedt sal wesen genotificeert.

De tydingen met de jongste post uyt Engelandt ontfangen, gaen hier nevens by copye, ende sien wy in 't laetste van dese weecke, wederom te gemoed de ratificatie van den Heere *Protecteur*, op het gesloten Tractaet.

Waer benevens voor alsnu niet van consideratie te adviseeren hebbende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 30. April 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den eersten May 1654.

MYN HEERE,

ICk ben nogh besigh om te confereren de consideratien van haere Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, op d'Articulen van de nieuwe Alliancie by d'Heeren Françoische Commissarisen my behandight, ende aen haere Ho. Mog. overgesonden; om te sien waer in deselve discreperen van de Articulen tot myne Instructie. Dit by my gedaen wesende, sal ick aen U Ed. myne Notitien oversenden; op dat soo veel doenlyck, haer Ho. Mog. onderright konnen wesen van de redenen, ende motiven die by de Françoische Heeren Commissarisen syn geweest, ende waerom ick volgens myne Instructie, niet alles en heb konnen obtineren.

Ick vinde nodigh hier te premitteren, hoe dat ick bemercke, dat in 't Rapport van haer Ed. Groot Mog. Gedeputeerden, genoteert staet op het 14. Art. van 't François Concept, als volght:

> Dat d'intentie van den Staedt niet en is, verobligeert te blyven in eenige Articulen van voorgaende Tractaten, raeckende de Offensie, noghte ook de Defensie, verder, als by het jegenwoordigh te maken Tractaet, hier naer verdragen sal werden.

Welgemelde Heeren, buyten alle twyffel, sullen alles wel hebben geconsidereert; dan ick sal alleen die bedenckinge, ende die swaerigheyt daer by voegen, dat dan de Françoisen van gelycken sullen sustineren aen voorgaende Tractaten

taten niet verobligeert te syn; ende dat soo wesende, soo sullen consequentelyck alle voorgaende Previlegien, Immuniteyten ende Gereghtigheden, die de Subjecten van haere Ho. Mog. hier in Vranckryck, op voorige Tractaten plegen te genieten, vervallen syn, ende niet meer gereghtight om deselve te konnen genieten. Ende ick, als haer Ho. Mog. Minister, en soude inder daedt niet gefondeert wesen, om tegens veele daegelyckse contraventien, die hier geschieden tegens voorseyde Privilegien, Immuniteyten ende Gereghtigheden, eenige klaghten te konnen doen, noghte daer op de reparatie hebben te verwaghten; ten minsten soo langh, ende ondertusschen, tot dat een nieuw Tractaet van Alliancie perfectelyck sal wesen gesloten; ende dat alle de voorseyde oude Privilegien &c. voor haer Hoog Mog. Onderdanen, daer in op nieuws sullen syn ingelyft, ende op nieuws gebraght in alle Parlementen ende andere Collegien van dit Ryck, ende aldaer met veele nieuwe onkosten sullen wesen geverefieert, ende geënregistreert.

Daer souden ook verscheyden inconvenienten hier uyt konnen ontstaen; tot naedeel van de particuliere Onderdanen van haere Ho. Mog., die de beneficien van soodanige Privilegien &c. voor desen hebben genoten, ende nogh genieten, ende daeghlycks versoecken te genieten: dewyle op onse sustenue, d'oude Tractaten vervallen ende niet meer in vigeur en souden syn geweest, 't sedert d'exspiratie van 't laetste Tractaet, met Vranckryck gemaeckt.

Ick schryve dit alleen aen U Ed. in 't particulier; op dat deselve die saecke wel gelieve te considereren by syn selven, ofte ook verder te communiceren, daer gelieven sal. Want ick nu alle myne redenenen, ende motiven van myne menighvuldige klagten in soodanige materien, moet altydt ende nootsaeckelyck vesten op d'oude Tractaten van Alliancie met dese Koningen, 't sedert Ao. 1596. gemaeckt

Met U Ed. jongste van den 23., hebbe geerne verstaen het perfect besluyt van 't Tractaet van Vreede met de jegenwoordige Regeringe van Engelandt; ende dat 't selve Tractaet geteyckent was over gebraght, ende by haere Ho. Mog. geratificeert.

Godt Lof dat den Staedt van den swaren Oorlog sal syn bevrydt. Die selve goede Godt geve, dat alles magh strecken tot Eere ende welvaren van den Staedt, ende der Ingesetenen van dien.

Ick versoecke van U Ed. gunste; dat ick moge ten eersten bekomen eene authenticque copye van het selve Tractaet, in de Latynsche Tale; daer in men seght het gestelt ende geteeckent is; op dat ick ten reghten geinformeert synde, daer van kennisse moge doen, aen d'Heeren Ambassadeurs ende andere publicque Ministers, aen dit Hof Residerende. Ende die aen haer Ho. Mog. Staedt wel geaffectionneerd syn. Insgelycks om tegens te gaen, ende wegh te nemen veele uytgestrooyde onwaerheden, in prejudicie van d'Eere van haere Ho. Mog., ende derselver Regeringe. Dan ick stelle my hier in tot U Ed. goedvinden. Men wil my verseeckeren, dat men in de Handelinge van Treves tusschen dese Kroon ende Spaigne, geheel gesurprenneert is over 't besluydt van de Vreede met Engelandt; ende dese Natie niet min, dogh

ver

verscheydentlyck, naer advenant iders genegentheyt. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den eersten May 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 7. May 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten van date den laetsten der voorlede, is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van date den 1. deser loopende maendt, in voldoeninge van de welcke, ofte van 't versoeck in 't eynde van dien gedaen: Hier nevens gaedt de copye van 't Tractaet met Engelandt gemackt; daer van U Ed. sigh provisionnelyck sal konnen dienen, alsoo ick niet vertrouw dat U Ed. daer van eenige Communicatie sal geven aen de Ministers aldaer residerende, voor ende aleer U Ed. 't selve by haer Ho. Mog. sal wesen aenbevolen; 't gene noghtans niet bequamelyck geschieden kan, voor, ende aleer de Ratificatien uytgewisselt syn; daer van wy alle uren de tydinge met het Instrument van den Heere *Protecteur*, uyt Engelandt te gemoedt sien; gelyck U Ed. breder sal gelieven te vernemen, uyt den brief van de Heere Extraordinaris Ambassadeurs aldaer, den 1. deses aen haer Ed. Groot Mog. geschreven; daer van de copye hier nevens gaedt. Boven 't welcke by desen niets van consideratie te adviseren hebbende. Sal hier mede afbreken, ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 7. May 1654.

P. S.

Huyden op den middagh, werdt alhier ontfangen de Ratificatie van den Heere *Protecteur*; ende schryven d'Heeren Ambassadeurs vorders als in de nevensgaende Missive staedt geëxpresseert.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. May 1654.

MYN HEERE,

DIt Hof is nogh in volle onseeckerheyt van saecken, met d'Engelschen; noghtans stellen ordre in alles, even als of sy ten quaetsten van daer soude werden bevonden.

Om veele (soo ick vertrouwe, verkeerde) constructien, hier wegh te nemen, wensche wel U Ed. my gelieve te laten toekomen een copye authenticque, van 't Tractaet in 't Latyn, met de Lord Protecteur *Cromwel* gesloten; op dat ick met volkomen kennisse, ende fondament, het verwyt tegens den Staedt magh wegh nemen, ende in het toekomende vermyden. Soo daer ook iets meer is van secrete Conventien ofte Articulen, versoecke die daer ook by moge wesen. Maer soo daer eenige soodanige secrete Articulen ofte Conventien syn, die aen my niet en souden konnen werden gecommuniceert; soo versoecke dat U Ed. my sulcks implicite significere. Ende soo daer ook geene en syn, dat U Ed. my daer van gelieve te verseeckeren, op dat ick vast moge gaen hoe my in myn Discours sal dragen, ende de comportementen van den Staedt ten besten te defenderen. U Ed. sal my hier door verobligeren, ende 's Landts dienst met eenen bevorderen.

Met de brieven van den 30. April, door de jongste post aengebraght, en hebbe niet vernomen eenige bevelen wegens haer Ho. Mog., van dat ick de schepen in de Havenen van dit Ryck liggende, soude hebben te waerschouwen, om niet te vertrecken voor dat de Vreede gepubliceert ende seeckerheydt ende permissie van de Hooge Regeringe daer toe gegeven sal syn.

Het is hier nu een steriliteyt van tydingen, soo dat ick aen U Ed. niet anders en weet te schryven, als het geene in de publicque brief is vermaendt. Waer toe my gedrage, ende blyve nae gebiedenisse,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 8. May 1654.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 14. May 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't af gaen van mynen jongsten van date den 7. deses, is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van den 8. daer aen volgende; daer op ick alleenlyck sal seggen, dat nevens den voorsz. mynen jongsten, U Ed. toegesonden is het Tractaet, 't geene U Ed. by de voorsz. van den 8. deser is requirerende; wordende daer van soo in de Latynsche, ende Fransche Tale, eenige exemplaren gedruckt; dewelcke alsdan by ordre van haer Ho. Mog., de Ministers buytens Landts residerende, toegesonden sullen worden; ende kan U Ed. verseeckert wesen, dat buyten 't selve Tractaet geene secrete Articulen ofte Poincten verdragen syn; alhoewel hier wat werdt gemurmureert over eenige Domesticque Deliberatien, die haer Ed. Groot Mog. souden houden, tot meerder vastigheyt ende bestendigheydt, van 't voorsz. Tractaet, ende omme den Heere *Protecteur* te benemen de apprehensie, ende ombrage, die deselve schynt te hebben, van den Huyse van Orangie. Van welcke deliberatien noghtans tot nogh toe niet seeckers is te adviseren, alsoo ick tot nogh toe niet en kan weten, of daer op eenige effecten sullen volgen, ofte niet.

De brieven door d'ordinaris post uyt Engelandt, verwaght wordende, syn tot nogh toe niet aengekomen; maer is niet te min naermiddagh per expressen over water ontfangen de Missive ende bygevoeghde Acte, daer van copye hier nevens gaedt: dewelcke by haer Ho. Mog. aenstonts naer de receptie, is geapprobeert, ook geordonneert sonder eenigh tydt versuym gedruckt, ende allomme gepubliceert te werden: 't welck ick van myn schuldige plight geaght hebbe Uwe Ed. by desen bekent te maecken.

Waer mede desen besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 14. May 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. May 1654.

MYN HEERE,

WY hebben hier de particulariteyten van de gepubliceerde Vreede tot Londen, ende de solemniteyten die daer ontrent syn gepleght, ende verwaghten dat korts nae Uwe Ed. jongste, diergelycke publicatie in den Haege sal

syn gedaen, op dat de hostiliteyten te eer over al mogen komen te cesseren; daer by het gemeen syn soulagement nu moedt vinden.

Ick bedancke voor de toeschickinge van de copye van het Tractaet, 't welck ick alleen houde als eene particuliere beleeftheyt van U Ed., sonder dat ick die sal divulgeren ofte communiceren aen jemandt, soo lange, tot dat haere Ho. Mog. my sullen gelieven toe te senden een copye ende last, hoe ick my daer in sal hebben te gedragen.

Ick hebbe alrede dienaengaende veel versoecks van de publicque Ministers der Vreemde Princen, die het met haer Ho. Mog. wel wenschen.

D'Ambassadeur van Portugael heeft aen dit Hof kennelyck gemaeckt, de veroveringen by de Portugesen van de Nederlandtsche resterende Plaetsen en Forten in Brazil; het wert ook alsoo van allen zyden sterck geconfirmeert; in voegen, dat te vresen is, dat het waerheyt sal wesen. Dit syn de Symptomata van onse swackheyt. Ider een heeft gemeent dat den Staedt susceptibel ende subject moeste wesen tot alderhande outrages, ende afronten.

Ick bidde Godt dat de vordere sware besoeckingen, nu mogen ophouden; ende dat d'eere, reputatie, ende het welvaren van den Staedt, ende van haere Ingesetenen, in korten magh werden gerestabilieert.

In de Lecture van d'Articulen van het Tractaet, met den Lord *Protecteur* gemaeckt, vinde het 30. Art. buyten myn begryp te wesen. Want aldaer alle pretense injurien ende schaden wederom werden opengestelt, die 't sedert Anno 1652. soo wel in Oost-Indien, in Groenland, in Moscovien, Brazil als ergens anders. Ende bevinde ook uyt U Ed. toeschickingen, dat van haere Ho. Mog. syde, die tydt (te weten van A°. 1611.) soo vroegh is geëyscht, ende dat buyten twyffel om gewightige redens die my voor als nu onbekent syn. Maer men sal bevinden by den verbalen van de Heere haer Ho. Mog. Ambassadeurs Extraordinaris in Engelandt geweest A°. 1618. en 1619. Dat door een solemneel Tractaet (*ni fallor*) in Julio 1619. gesloten, alle de pretensien ende klaghten in Oost-Indien ontstaen ende gevallen, voor die tydt syn geaccommodeert ende gereguleert geweest. Dat ook in de jaeren 1621. 1622. ende 1623. wederom eene nieuwe besendinge van Extraordinaris Ambassadeurs naer Engelandt is gedaen, alwaer doenmael by een ander solemneel Tractaet door de Koningh ende haer Ho. Mog. geapprobeert, 't eenemael syn geaccommodeert, ende gereguleert, alle verdere questien, pretensien, ende dissentien, die 't sedert het Tractaet A°. 1619. in de Oost-Indien waeren voorgevallen, ende daer van hier in Europa kennisse was (*ni fallor*) in April 1623. Dit schryve ick in 't particulier, met versoeck van U Ed. particuliere onderrightinge van syne kennisse, ende 't gevoelen op 't verstandt van het gem. 30. Art. Ick referere my vorders tot de publicque brieven. Ende na myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. May 1654.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 21. May 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten, van date den 14. deser loopende maendt, is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van date den 15. daer aenvolgende, in antwoorde van de welcke, ick, op U Edts. begeerte, geen ander bericht wete te geven, dan dat ontwyffelyck d'Heeren Ambassadeurs in Engelandt, onkundigh syn geweest van de Tractaten tusschen d'Oost-Indische Compagnie van beyde de Natien in den jare 1619. ende korts daer aen, gemaeckt; daer van ick nevens U Ed. mede geinformeert wesende, vòor myn opinie, niet anders wete te seggen, dan dat by soo verre d'Engelschen eenige pretensien komen op te geven over schaden die voor date van de voorsz. jaren souden wesen gevallen (hoedanige ick verneeme, dat die van deser zyde niet opgeven syn): Alsdan voor de gestelde Commissarisen ofte Arbiters, de voorgeroerde Accoorden ende Tractaten sullen moeten werden geallegeert, by maniere van Exceptie van Trans-Actie, ende dat voorts den voorigen tyd tot den jare 1611. opwaerts te reeckenen, alleenlyck op de begrootingen van de vordere schaden, in 't 30. Articul van 't Tractaet van Vreede gementionneert, applicabel is.

Op den 15. deses, is by de Regeringe alhier, ontfangen de Missive van de Heeren Ambassadeurs in Engelandt, van date den 8. daer bevorens, ende is daer op by haer Ho. Mog. geresolveert, als U Ed. in der selver Resolutie van de voorsz. date, onder N°. 1., hier nevens gaende, sal gelieven te bemercken; synde 't sedert mede nogh ontfangen de twee distincte Brieven van dates den 13. ende 15. May, beyde Copyelyck onder Nums. 2. ende 3., hier nevens gaende.

D'Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, syn gisteren wederomme by den anderen gekomen, ende vertrouwe ick, dat de Leden huyden completelyck aengekomen sullen syn. Waer mede desen eyndigende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 21. May 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. May 1654.

MYN HEERE,

ICk schryve aen de Regeringe de tydinge van 't Armement van den Keyser, ende het Ryck: Alsoo my die door een publicq Minister van een vreemd Prins,

hier residerende, aengebraght is; als eene seeckere saecke. Ick meene men kan niet te voorsightigh wesen, om nae alles te vernemen wat in de nabuurschap geschiedt; ende om een wakendt ooge op alles te houden.

My verlanght seer van U Ed. te weten of het waer is, dat de Spaensche Secretaris in den Haege residerende, de Acten van Neutraliteyt van den Keyser ende van het Ryck, heeft overgebraght aen haere Ho. Mog.; soo als hier sterck werd geseght.

Ick sal het dan daer voorhouden, dat geene secrete Articulen gemaeckt en syn nevens het Tractaet met den Lord *Protecteur*, buyten de publicque 33. door U Ed. my toegesonden; ende behalven d'Explicatie van 't derde Articul in date den 28. April tot London geslooten, ende in den Haege gepubliceert den 13. deser.

Hier lopen tydingen, die veel ombragie geven: Als dat den Lord *Protecteur* een Extraordinaris Ambassadeur soude hebben afgesonden aen de Evangelische Kantons van Switserlandt, om (soo men hier seght) eene Alliancie defensive van de ware Religie op te reghten, tusschen den Lord *Protecteur* ende d'Engelsche Republycque, ende Princen die deselve Religie professeren. Dan voor desen syn dese ende diergelycke veele nieuwe maren uytgestrooyt geweest, die met der tyd onwaer syn bevonden.

Ick meene niet, dat haer Ho. Mog. intentie kan wesen, als dat ick met soo veel extraordinarisse onkosten ende lasten voor den Staedt, my sal begeven naer Rheims; want ick aldaer in qualiteyt als haer Ho. Mog. Ambassadeur niet en kan verschynen, vermits de Roomsche Ceremonien, die daer ontrent de Krooninge sullen moeten werden gepleeght; soo dat ick daer als *in cognito* soude wesen buyten den Rangh.

Ick en sal daerom van hier niet vertreecken, ten sy haer Ho. Mog. in tyds last gelieven te senden, ende tot alles effective versieninge doen. D'Heer Ambassadeur van Venetien sal hebben ses Pages, ende twaef Staphiers, kostelyck gekleet. Die van Savoye vier Pages ende aght Staphiers, insgelycks; soo dat haere Ho. Mog. buyten twyffel die onnodige groote onkosten sullen willen vermyden. Nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. May 1654.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 28. May 1654.

EDELE GESTENGE HEERE,

OP U Edts. Missive van date den 22. lestleden, sal ick deselve by desen tot antwoorde toevoegen; dat de Secretaris van de Ambassade van Spaignen, alhier nog residerende, op 't Subject van de beloofde Acte van Neutraliteyt van 't Duytsche Ryck, niet anders aen haer Ho. Mog. heeft voorgedragen, als 't geene vervat is, in de Memorie, met de Bylagen, Copyelyck hier nevens gaende; ende is by haer Ho. Mog. daer op geresolveert, als in 't bygevoegde Extract staedt geëxpresseert. Waer op de gemelde Secretaris aengenomen heeft, in 't Ryck naeder devoiren te doen aenwenden.

't Geene aldaer geseyd word, rakende de besendinge die by den Heere *Protecteur* soude wesen gedecerneert, naer de Evangelische Kantons van Switserlandt, is niet al fabuleus; alsoo ick meyne seeckerlyck geinformeert te wesen, dat den Heere *Dureus*, synde jegenwoordigh in Duytslandt, ende arbeydende tot Combinatie van de gesepareerde Kercken, voor desen in Sweden geweest synde, jegenwoordigh albereyds commissie heeft, om sigh eerstdaeghs naer de voorsz. Kantons te vervoegen.

Gisteren hebben wy uyt Engelandt ontfangen de Brieven, soo aen haer Ed. Groot Mog., als aen my in 't particulier geaddresseert; by Copye hier nevens gaende. Daer van U Ed. by desen, volgens myn schuldige plight, wel heb willen dienen, verblyve:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 28. May 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 29. May 1654.

MYN HEERE,

OP de bevelen van haer Ho. Mog., hebbe voorleden naght de vieren ende vreugde teeckenen gehad, over de Vreede met Engelandt. Daer van ick door waken, wat onpasselyck ben; Ook veel tyds gisteren ende desen dagh verloren hebbe: Soo dat ick myne Depêches nae Costume, niet hebbe konnen prepareren. Ick schryve aen haer Ho. Mog. van dit vieren, ende sende de uytgeleyde onkosten, daer nevens.

Ick

Ick sende mede aen haer Ho. Mog., myne voorige Propositie, die ick by den Koningh ende Koningin gehad hebbe op den 21. deser; die ick mede om de voorige rederien, aen haer Ed. Groot Mog. nu niet en kan senden. Soo dat versoecke, dat U Ed. terstondt d'orgineele uyt de Generaliteyt, of Copye van dien, gelieve 't ontbieden.

Ick bedancke U Ed., voor de toeschickinge van de Advisen uyt Engelandt. Ende nae gebiedenisse, ben altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 29. May 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 4. Juny 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer het afgaen van mynen jongsten, van date den 28. der voorlede maendt, is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van date den 29. daer aenvolgende. Ende hebbe ick niet nagelaeten van volgens den inhoude van dien te ageeren.

Wat haer Ed. Groot Mog., op 't versoeck van die van Bremen, eyndelyck hebben geresolveert, gaet hier nevens by Extract; daer mede haer Ho. Mog. haer hebben geconformeert. Dogh vreese ick, dat de voorsz. goede stadt daer door niet sal syn geholpen.

Uyt het Advis Provinciael van Hollandt, op de Fransche Alliancie; syn naeder uytgetrocken de Poincten Copyelyck hier nevens gaende; daer op preparatoirlyck met den Heere Ambassadeur *Chanut* soude werden geconfereert. Dogh hebben de Provincien daer van genomen Copye, sonder dat alsnogh daer op finale Conclusie is gevallen.

't Geene d'Heeren Ambassadeurs in Engelandt, jonghst van daer hebben overgeschreven, gaet mede hier nevens Copyelyck, met de Bylage daer toe specterende.

Ende jegenwoordigh niets vorders van sonderlinge consideratie U Ed. te communiceren hebbende. Sal hier mede besluyten, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 4 Juny 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. Juny 1654.

MYN HEERE,

ICk bedancke U Ed. voor de onderrightinge, raeckende de Neutraliteyt met het Duytsche Ryck; op d'extensie van soodanige acte valt vry wat te bedenken. De toegesonden acte copye der Resolutien van haer Ho. Mog. is van den 20. April 1654. daer uyt ick (onder verbeteringe) niet en kan sien 't andtwoordt aen den Secretaris van de Spaensche Ambassade, gegeven; soo dat ick vertrouwe, dat dit qualyck is uytgeschreeven ende bygevoeght.

Hier hebbe een Art. dat tusschen den Lord *Protecteur* ende haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassade tot London soude wesen geadjusteert op . . . . daer by onder de geslote Vreede, mede soude syn ingelaten d'Heere *Hertogh van Holsteyn* tot Gotdorp; d'Hanze Steeden Lubeck, Bremen, ende Hamburgh, d'Heere *Grave van Oldenburgh*, ende d'Evangelische Cantons Switsers. Dit maeckt hier veel ommesiens; soo in dit Koninckryck, als by andere Roomsche Katholicque Princen. Soo het werck van de Hr. *Dureus* daer by komt (daer van sy eenige wind hebben) dat sal nogh te meer alarmeren.

Wy hebben hier een Danck Predikatie gehoude, waerin my dunckt den Predikant treffelyck ende eloquent heeft gesproocken; daer van ick copye sal oversenden. De Personen die hier d'Engelsche saecken doen (wegens den Lord *Protecteur*, waren mede present) pryse d'Actie. De indifferentie is over al wel geobserveert geworden; soo dat ider een wel te vreden is. Nae myne gedienstige gebiedenisse, blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 5. Juny 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 11. Juny 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten van date den 4. deses, is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van date den 5. daeraenvolgende, ende al-

soo by abuys een verkeerde Resolutie ingesloten was op 't Subject van de Acte van Neutraliteyt van 't Duytsche Ryck: Soo gaet hier nevens jegenwoordigh die geene, die ick doenmael U Ed. meynde toe te senden.

Het Articul van Inclusie, in de voorsz. U Edts. Missive gementionneert, is nogh maer een Concept; dogh alsoo haer Ho. Mog. op de versoecke van die geene, die daer inne werden genoemt, albereyts favorabelyck hebben geresolveert; so sal van deser zyde geen difficulteyt worden gemaeckt, omme die finaelyck te arresteren.

De brieven van de Heeren Ambassadeurs in Engelandt, 't sedert den voorsz. mynen jongsten, soo by haer Ho. Mog., als by den Heere Griffier *Ruysch* ontfangen, gaen hier nevens by copye, tot U Edts. naerightinge. Waer mede desen besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 11. Juny 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. Juny 1654.

MYN HEERE,

DE Heer de *Bourdeaux*, Vader van *M. de Neuville*, Françoische Ambassadeur tot London, heeft hier gepubliceert, dat de jongste Brieven van syn Soon, aen hem mede braghten, soo als ick schryve in de publicque Brieven aen de Regeringe. Dan dese veranderinge, vermits de geseyde ontdeckte Conspiratie tegens den Persoon van den Lord *Protecteur*, behaeght hier gantsch niet; vooreerst om dat Françoisen onder de gevangenen konnen wesen, of niet; dat men daerom dese Regeringe niet en kan noghte behoort te suspecteren van kennisse te hebben van soodanigen Crimen: Ten Tweeden om dat men, om soo eene quaed gefondeerde (soo men hier seght) ende sleghte suspicie, soodanigen publicquen Handelinge van soo gewightige saecken, daer op verschuyft ende als afbreeckt. Wy moeten afwaghten, wat het Hof van Vranckryck hier in sal goedtvinden te doen. D'Apparentien tot Accommodement, schenen voor desen, anders wel geweest te syn; soo als ick ook sie uyt U Ed. Communicatie.

Die van de stadt Breemen, nae ick hare gelegentheyd kenne ende van die, die haer aentasten; hebben wat effectiver assistentie van doen, als die ick sie in haer Ed. Groot Mog. Resolutie: Dan haer Ed. Groot Mog. Wysheyd weet alles wel te overwegen, hoe nodigh het zy, dat die Bondtgenoten werden geconserveert, ende niet en vervallen in handen van de Pretendenten.

Soo

Soo Vranckryck met Engelandt komt te accommoderen, aleer d'Alliancien met haer Ho. Mog. sullen syn voltrocken; soo is te bedencken, dat soodanige goede Conditien niet en sullen bekomen, als wel jegenwoordigh. U Ed. nae syne wysheyd, sal dit, soo ick vertrouwe, ook soo vatten, ende den Staedt dient gantsch geene contentie met dit Ryck: vermits de importante Commercien, die hier na toe, ende hier uyt het Ryck dagelycks werden gedreven.

De Handelaers van dit Ryck, vragen myne Verklaringe op twee Poincten, nopende het Tractaet met d'Engelsche Regeringe gemaeckt. Eerstelyck; of de Hollandtsche schepen, eenige Engelsche ontmoetende op Zee, vry, ofte exempt sullen wesen om door d'Engelsche niet gevisiteert te mogen werden; want seggen sy, soo d'Hollandtsche schepen niet exempt daer van en syn, soo en sullen sy hare goederen in Hollandtsche schepen niet derven laden: Vermits de groote onseeckerheyd, die uyt dese Visite kan ontstaen.

Ten Tweeden, soo die vryheyd van visitatie is geobtineert, of die ook is geobtineert in de Brittannische Zeën. Wat die Brittannische Zeën syn? waer sy beginnen? waer sy eyndigen? Want seggen sy, die qualificatie van de Zee, eene nieuwigheyd is, die te vooren by ons niet en pleeght te syn bekend.

U Ed. gelieve dese vragen te houden als particulier, ende gelieve my daer op soo veel te exclairceren, nae U Ed. particulier gevoelen, als goedvinden sal. 't Is evenwel van consideratie ende importantie voor de Navigatie ende bevraghtinge der schepen van de vereenigde Nederlanden, by de vreemde Natien.

Tot Rouën, in Picardyen, Bretagne ende andere Westelycke Provincien, syn nu teffens soo veel commoditeyten van Koopmanschappen, overhoop aengebraght; dat daer extraordinarisse verliesen aen sullen vallen; men seght sommige tot 50., andere een geheel kapitael verlies. Na gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Paris den 12. Juny 1654.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 18. Juny 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten, van date den 11. deses, is my U Edts. Missive van date den 12. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen. In andtwoor-

woorde van dewelcke, ick niet anders wete te seggen; als dat op visiteren van schepen met 't geene daer aen dependeert, ende generalyck op 't fait van de Marine, met den Heere *Protecteur* van Engelandt &c. ingevolge van 't 8. Articul van 't Tractaet, nogh een Reglement sal moeten werden gemaeckt; daer toe d'Heeren Ambassadeurs in Engelandt voorsz. albereyts order toe gesonden is.

De brieven van de gemelde Heeren Ambassadeurs, 't sedert het afgaen van de voorschrevene myne jonghste ontfangen, gaen hier nevens, tot U Edts. naerightinge.

Ende omme U Ed. voorts te berighten van 't geene by de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt particulierlyck, op de begeerte van den Heere *Protecteur* voorsz., is geresolveert: Soo gaet hier nevens d'Acte in forma, dienaengaende by haer Ed. Groot Mog. gearresteert. Ende naer verscheyden devoiren by syne Hoogheydt gedaen, omme deselve te disponneren tot acquiescement van 't bekende temperament in 't Tractaet influerende, sonder iets nader te vorderen, eyntlyck aen Hooghgem. syne Hoogheydt overgelevert. Daer by ick ook goedgedaght hebbe te voegen copye van de Missive by haer Ed. Groot Mog geschreven aen de Respective Provincien, over de Proceduren, dienthalven by deselve gehouden. Daer uyt ick vertrouwe dat U Ed. alles ten vollen tot dessels contentement sal konnen vernemen, ende dese by gebreck van eenige considerable stoffe, hier mede besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 18. Juny 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. Juny 1654.

MYN HEERE,

TEn lange lesten is *Dom Piementel* voorleden weeck hier aengekomen: Hy hadde last van de Heere *Aerts-Hertogh*, om geen Minister van desen Staedt te mogen aenspreken. *M. Bidal*, die hier eenige saecken doet van de *Koningin van Sweden*, heeft hem in 't eerste gelogeert ende getracteert, daer nae by expresse ordre van d'Heere *Kardinael*, is hy gelogeert, ende getracteert geworden, in 't Paleys van syne Eminencie hier tot Paris. Met hem is van hier naer Spaigne vertrocken, d'Heer *Balbesky* ende den Soone van den Generael *Koningbsmarck*.

Vranckryck hadde voor desen gemeent te konnen beletten, dat des Keysers Soon geen Roomsch Koningh soude syn geworden; op dat fondament dat de *Koningin van Sweden*, 't selve ook soude hebben willen aghterhouden. Dan met groote verwonderinge heeft men gesien, dat die Koningin ter contrarie de

Pro-

Promotie tot Roomsch Koning, sterk heeft gevordert ende gerecommandeert.

Daer syn hier Heeren die meenen te weten dat den Keyser d'inclinatie van de Koninginne heeft weten te doen veranderen ende tot syn voordeel te trecken, door dien aen haere Majesteyt verseeckert heeft, indien sy de stadt Bremen soude willen onder haer subjectie brengen; dat zyn Keyserlycke Majt. wel uytterlyck daer tegens iets sal toonen te willen doen; maer dat evenwel Sweden met het desseyn veyligh sal mogen voort varen. Ende van de stadt eens meester geworden synde, sal het seer difficil wesen, die wederom te herstellen ende brengen tot haere oude vryheydt. Uwe Ed. nae syne wysheydt sal wel weten te considereren hoe eene groote ende considerable saecke dit sy, in de nabuerschap van haer Ho. Mog. Staedt te laeten voedt nemen, ende aenwassen, eene soo altydt enteprennerende Natie, die haer verder nae 't Westen ontwyffelyck sal soecken te verbreyden. De Neder-Saxische ende Westphalische Kreytsen schynen daer tegens iets te sullen willen by de handt nemen, 't welck van eenigh effect souden konnen worden; indien d'occasie door tydt verlies niet en wert versuymt.

Het werck van den Oorlogh tusschen Vranckryck en Spaigne, desen Somer, schynt van beyden syden te sullen werden beleydt *à la defensive*, sonder dat aen de syde van Nederland, by groote invasien iets notabels sal werden voorgenoomen. Eenige weynige Fransche Troupes, die in 't Boulonnois ende daerontrent waren ingekomen, om de Lorainsche te verjagen; hebben op nieuws aen 't arme Landt immers soo veel, jae meer schaden toegebraght, als hare vyanden te vooren niet hadden gedaen: Soo dat over de vrinden ende het secours, meer werdt geklaeght, als over de onbarmhartigheyt van haere vyanden.

Ick bedanck U Ed. voor de toeschickinge der advisen by 't paquet van den 11. deser; ook aengaende de Copye van de Acte tot de Neutraliteydt met het Ryck, ende van d'Inclusie in 't Tractaet met Engelandt. Men houdt dit laetste hier als eene gedane saecke, daer op veele discourssen vallen, ende hooge speculatien werden genomen, die seer verre gaen. Ick bidde Godt dat hy alles gelieve te derigeren, tot het Gemeene-beste van het Vaderlandt. Nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 19. Juny 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BORREL, den 25. Juny 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jongsten van date den 18. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 19. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen; daer op ick my verplight vinde, U Ed. ten hooghsten te bedancken voor de communicatie der saecken daer inne vervat.

De Missive van de Heeren Ambassadeurs, 't sedert uyt Engelandt ontfangen, gaen hier nevens by Copye, onder No. 1.; ende alhoewel deselve Heeren egeene mentie ter wereldt maecken van eenigh Tractaet, 't gunt tusschen Spaignen en Engelandt, souden wesen gesloten: Soo komen noghtans hier seer geassureerde tydingen uyt Brussel; dat tusschen deselve Kroone, en de Republicque, eene Ligue offensive, ende defensive, soude wesen aengegaen; dat Spaigne daer by aen Engelandt belooft in baren gelde, twaelf hondert duysent Kroonen.

Dat den Aerts-Hertogh *Leopoldus* daer op provisionnelyck syne Ratificatie naer Engelandt souden hebben gesonden; met meer andere Circumstantien; dogh moet bekennen, dat ick hier aen niet veel geloofs deferere.

Wyders is 't sedert den voorsz. mynen jongsten, alhier, raekende de publicque saecke, weynigh van consideratie voorgevallen. Waermede desen eyndigende, verblyve:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 25. Juny 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BORREL, den 30. Juny 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BRenger deses, is de eenige Soon van *Monsr. Colvius*, bedienaer des Goddelycken Woords, in de Fransche Gemeente tot Dordreght, U Ed. ontwyffelyck, soo niet door conversatie, ten minsten by Reputatie, wel bekent.

Ende naedemael aen d'eene syde welgeboren Kinderen genegen syn de voedtstappen van haere Ouderen naer te volgen, ende aen d'andere syde mede genereuse

reuse Ouders niets soo aengenaem is, als hunne Kinderen tot grooter saecken te helpen formeren, ende te sien bequaem maecken; soo heeft de voorsz. Soone d'ingeboren genegentheyd ende den iever van den voorn. synen Vader, doen begrypen, dat het principael doelwit van reysende Jongeluyden, behoort te syn, om Personagien ende Personen van renommée ende van wetenschap te mogen abboucheren, ende door goede addresse daer toe acces bekomen. Weshalven ick ten versoecke van deselve, ende ten respecte van de qualiteyten soo in d'eene, als in d'andere residerende, my soo verre wel hebbe derven eslargeren, omme U Ed. by desen te versoecken, den voorgeroerden Jonghman te willen verlenen gunstigh acces ende soodanigen addresse, als deselve tot treffinge van 't voorsz. doelwit ende oogmerk, van U Ed. soude mogen van noden hebben, ende sonder importuniteyt konnen requireren. Daer mede U Ed. sigh de voorsz., soo Vader als Soone, t'eenemael sal verbinden ende bysonderlyck obligeren:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 30. Juny 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 26. Juny 1654.

MYN HEERE,

OP den 27. der voorlede maendt hebbe laten afgaen aen haer Ho. Mog. eenen separaten Brief, ende daer nevens myne propositie overgesonden, die ick op den 21. May aen den Koningh gedaen ende aen syne Majesteyt in geschrifte behandight hebbe. Ick wenschte wel te weten of haer Ho. Mog., ende ook haer Ed. Groot Mog. my hare goede intentien, daer op niet en sullen gelieven te laten toekomen; op dat in conformité my daer in magh reguleren. 't Sedert syn nogh by dese Natie veele nieuwe Prysen op de Hollandtsche Onderdanen gemaeckt, soo in de Middellandtsche, als groote Zee, ende in het Kanael: daer op geen beter succes tot restitutie en is te verwaghten, als op alle de soo menighvuldige voorgaende; die te samen daer sullen blyven leggen, ten sy op naeder remedien werde verdaght. Ook geeft de soetigheyd van de gepasseerde Prysen ende d'impuniteyt van dien, dagelycks grooter ende grooter aenleydinge, om daer in te continueren. Ick versoecke, dat in 't particulier U Ed. gevoelen hier op magh verstaen.

Men heeft hier in de Stadt, de weeckelyckse Gasetten uyt Engelandt, die U Ed aldaer buyten alle twyffel mede sal hebben; sy remarqueren hier somtyds daer in eenige elatien, die d'Engelsche aldaer maecken, aengaende het strycken van onser Vlaggen, ende het visiteren onser schepen in Zee, die met de vryheyd

van den Staedt niet en plegen over een te komen. Het kan als U Ed. seght, nu nogh met een Reglement van de Zee geremedieert werden.

U Ed. verobligeert my insonderheyd, met de toeschikkinge van de Copyen der Acten ende Resolutien; daer uyt ick met bescheydentheyd hier van verder kan nae sien, 't geene in den Staedt soo considerabelyck werdt verhandeld ende gesloten. Godt geve syne milde Genade daer toe, ende dat alles magh gedyen tot sterckinge van d'oude verkreegen Vryheyd, ende dat d'Heeren van de Provincien daer in onderlinge mogen vergelycken ende gaen op de fondementen, die by d'Heeren Voor-Ouderen soo wysselyck syn geleght geworden.

Met den naesten hope te verstaen de seeckerheyd ende ware gelegenheyd van een importante tydinge, die nu hier in de Stadt komt, als dat den Lord *Protecteur* een Ligue offensive met de Spaensche soude hebben gesloten, tegens dit Ryck. Hier-mede, nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 26. Juny 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 2. July 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van date den 25. der verlede maendt, is my wel ter handen gekomen, ende sal ik op de laetste Periode van dien, voor myn gevoelen seggen; dat ick niet kan geloven tusschen Spaignen ende Engelandt gesloten te wesen; al hoe wel wy van Brussel al over eenige weecken de tydinge hier hebben gehad; dogh tot nogh toe egeene confirmatie met allen uyt Engelandt; maer ter contrarie werde ick bericht, dat als nu finaelyck tusschen den Heere *Protecteur*, ende den *Koningh van Portugael*, gesloten soude syn; daer van my d'Articulen ofte het abregé van dien, ook syn vertoond; gelyck hier by Copyelyck syn gaende.

D'Heeren ordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt, hebben op Dingsdagh voorleden, ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen voorlesen, de bewuste Deductie, op den naeme van de Heeren Staten der voorsz. Provincie ingestelt, jegens het passerenende extraderen van de bekende Acte van Seclusie, by haer Ed. Groot Mog. op den 4. May lestleden gearresteert; poogende d'opgemelde Heeren van Zeelandt, by de voorsz. Deductie te bewysen; dat het doen van

van haer Ed. Groot Mog. in dien deele, is strydigh. Eerstelyck, tegens d'Unie van den jaere 1597. als synde een Handelinge met den Heere *Protecteur* van de Republycque van Engelandt &c. over een saecke de Generaliteyt concernerende, ende speciaelyck het werck van den Vreede soo hoogh betreffende, contrarie het 9. ende 10. Articul van de voorschreve Unie. Ten Tweeden, tegens de verklaringen in de groote Vergaderinge gedaen, daer by gepresupponeert werd, een Inclinatie omme den Heere *Prince van Oraigne*, in tyden ende wylen tot de eminentste digniteyten van den Staedt te promoveren. Ten Derden, tegens de Resolutien van haer Ho. Mog. van den 19. February lestleden, raeckende 't bewuste temperament, genomen.

Ten Vierden, dat het passeren van de voorsz. Acte betoond pusillanimiteyt, ende subjectie van deser zyde. Ten Vyfden, dat de voorsz. Seclusie niet kan worden gelibereert, van ondanckbaerheyd ende mescognossance tegens den Huyse van Orangie; 't geene wat ampel en odieuselyck word geëxtendeert, ende onder anderen geseyd, dat den Heere *Prince van Orange*, door de voorsz. Seclusie word ontset van de prerogativen hem *eenigsints aengeboren*; by welcke hem niet alleen de Provincie van Hollandt, als onder welckers territorie ende superioriteyt hy is geseten; maer ook de gemeene Bondtgenoten in conformiteyt van de Unie (dewelcke den Heere Prins *Willem*, hooghloffelycker memorie, syn Oudt-Groot-Vader voornaementlyck heeft gevordert gehad, ende particulierlyck onderteeckent) gehouden ende schuldigh souden staen te mainteneren. Ten Sesden, dat d'Heeren Staten van Hollandt door het passeren van de voorsz. Acte, is benomen de vryheyd omme op eenige deliberatien ter Generaliteyt vrymoedelyck, ende nae haere beste wetenschap ende conscientie, ten meesten dienste van den Lande, te helpen adviseren; 't geene mede soude wesen tegens d'intentie van de Unie. Ten Sevenden, dat in allen gevallen d'Heeren van *Beverninck* ende *Nieupoort* by haer Ed. Groot Mog., over, ende in 't geene voorsz. is, niet wettelyck hebben konnen werden versoght, ofte ook haer wettelyk konnen laten employeren, buyten expresse bewilliginge, ende goedvinden van den gemeenen staedt: ten aensien deselve Heeren syne Ministers van de gesamentlycke Provincien, naer reghten, nogh ook volgens haer Instructie, souden vermogen eenige ordre te ontfangen, ofte te luysteren naer de bevelen van eenige andere superioriteyt, hoedanigh deselve ook soude mogen wesen; ende dat de gemelde Heeren van *Beverninck* ende *Nieupoort*, derhalven ook haer Ho. Mo. censure, ende correctie in dien deele subject souden wesen.

Ten Aghtsten, dat geene noodsaeckelyckheyd tot het passeren van de voorsz. Acte, kan syn geweest; gemerckt al voor het arresteren van dien, den Vreede was geratificeert, ende voor de Receptie van de voorsz. Acte, in Engelandt ook gepubliceert; ten ware een voorgaende verbondt tusschen de Provincie van Hollandt, ofte de meergemelde Heeren van *Beverninck* ende *Nieupoort*, in haeren naeme, ter eenre; ende den hooghgemelden Heere *Protecteur*, ter andere syde, waere geintercedeert. 't Geene dan nog verder de voorsz. Unie soude chocqueren. Ten Negenden, dat het passeren van de voorsz. Acte, is van gantsch dangereuse sequele; want by aldien ter requisitie van de meer hooghgemelde Heere *Protecteur*, soodanige notable seclusie heeft konnen werden geaccordeert, wat dan

T naer-

naermaels niet sal wesen te vresen, ten respecte van andere min considerable Persoonen.

Ten Tienden, dat voorsz. Seclusie sal geven offensie, ende ombrage aen andere uytheemsche Princen, ende Potentaten; voornaementlyck die geene die aen den Huyse van Orange syn geallieert; 't geene dan mede soude stryden tegens het seventiende Articul van de Unie. Ten Elfden, dat daer uyt staen te verwaghten oneenigheden, scheuringen, ende dissentien, soo onder de Regeringe van 't Landt, tegens den aenderen; als onder de gemeene Ingesetenen, tegens de Regeringe. Ten Twaelfden, dat men de Bondtgenoten met het voorstellen van 't bekende temperament, als of 't selve van wegen d'Engelsche Regeringe eerst was geprojecteert, heeft geabuseert, ende geseduceert. Ten Dertienden, dat de voorgeroerde Proceduren van haer Ed. Groot Mog., mede stryden tegens de particuliere Unie in den jaere 1576. met Zeelandt gemaeckt; volgens dewelcke 't geene voorsz. is, niet sonder communicatie van Zeelandt, soude konnen hebben mogen geschieden. Versoeckende d'hooghgemelde Heeren Staten van Zeelandt by de voorsz. Deductie, omme alle de voor verhaelde redenen; dat haer Ed. Groot Mog. het gepasseerde promptelyck gelieven te doen repareren, met protestatie, van onschuldigh te willen wesen aen alle inconvenienten, scheuringen ende verwyderingen, die uyt de voorsz. Seclusie, met 't geene daer aen dependeert, soo binnen als buytens Landts, sullen komen te ontstaen.

Ende hebben de gemelde Heeren Gedeputeerden van Zeelandt, nevens de voorsz. Deductie, ook overgelevert de Resolutie van de Heeren haere Principalen op de Educatie van den jongen Heere *Prince van Orangie*, by Extract onder N°. 2. hier nevens gaende. Op alle 't welcke, by de andere Provincien niet is geadviseert; maer simpelyck van 't een ende 't ander Copye versoght: sonder dat 't voorsz. subject raeckende, tot nogh toe ter Generaliteyt iets vorders is voorgevallen. Waer mede desen sal eyndigen ende verblyven.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 2. July 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. July 1654.

MYN HEERE,

MEn is hier geheel besigh met de belegeringe, ende verhoopte Reductie van de stadt van Stenay, die met Clermondt ende Jamets, voor desen, door desen Koningh in Souverainiteyt gegeven syn geweest aen *M. le Prince de Condé*, over gedaghtenisse van groote gedane diensten. Nu soude men die geerne ver-

anderen van Meester. Soo Stenay gewonnen werd, soo is Clermondt verloren, ende Jamets is alrede voor desen aen den Koningh gebraght. *M. de Fabert* in soodanigen geval, sal syn Gouvernement van Sedan verlaten, voor d'Heer *Kardinael*; ende heeft beloften van 't Gouvernement van Stenay. Soo dat syn Eminentie allenxkens in die hoeck van Vranckryck considerabel werden sal.

Daer werd ook probabelyck geseght, van een voorgeslagen Huwelyck van de oudtste Night van syn Eminentie met d'Heere *Hertogh van Savoye*: dat 't selve Huwelyck soude advoueren; dan syne Hooght. versoeckt ook daer tegen: 1. D'Inruyminge ofte restitutie aen hem, van de stadt Pignerole. 2. Dat de Françoisen haer volck sullen uyttrecken uyt de Citadelle van Turin. 3. Soo presenteert syn Hooght. syn tweede Suster ten Huwelyck aen dese Koningh. Sommige meenen, dat syne Eminentie syn Nighte *Martinozzi* aen d'Heere *Hertogh van Savoye* niet sal soecken te besteden: 't Syn misterieuse saecken. In de publicque Brieven schryve van veele groote aenlegginge, tot meerder ende sterker roveryen ter Zee, als ooyt voor desen. Het gaedt haere Ed. Groot Mog. meest aen. Ick hebbe al dickmael daer van gewaerschouwt. Ende gelyck U Ed. siet in het exempel van Toulon, van Havre ende van St. Malo; 't en geeft niet veel securiteyt aen de Ministers; ende 't een exempel brenght het ander voort; d'Impuniteyt niet alleen, maer het groot support dat de rovers vinden by de maghtighste in de Regeringe alhier, doet vresen, van meer schade; sonder dat eenige Justitie daer tegens kan prevaleren; daer door dat ieder een hem tot die Neringe begeeft, als tot het compendieuste middel, om groote ryckdommen te winnen. De Regeringe sal door hare wysheyd, uytvinden konnen de beste remedien, om het selve quaedt te remedieren.

De practycque die d'Engelsche over al in Zee beginnen ter handen te nemen, op het (soo sy sustineren) gemaeckte Tractaet, werdt hier by veele verresiende Handelaers geapprehendeert.

Godt geve Eenigheydt onder de Provincien ende d'Heeren Regenten, alle quade humeuren vallen gemeenlyck toe op een swack Lidt ofte Parthye van 't Politicque Lighaem van Europa. Soo Godt onse voorige Eendraght gelieve te herstellen, men soude meer Retenue vinden by die geene die daeghelycks benadelen ende krencken impunement. Ick versoecke dat U Ed. dese brief houde voor particulier. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. July 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. July 1654.

MYN HEERE,

HEt wert nu van allen syden geschreven ende geconfirmeert, dat Engelandt met Spaigne gesloten heeft tegens Vranckryck; ende de Ministers van dit Hof hebben het my ook verklaert te bekennen, ende men voorsiet daer tegens by vooraet, gelyck of de rupture ware alrede, ofte kort soude volgen: soo dat ick bekommert ben nevens veele andere, hoe dat dit sal wesen konnen, buyten totale ruine van onse Commercien ende Navigatien; die nooit te vooren soo eene extraordinarie schade en hadden geleden van Spaigne, in 't geheel, als in seventien maenden Oorlogh tusschen Vranckryck ende Engelandt, voor desen. Men voeght daer ook by, dat Spaignen opengestelt heeft aen d'Engelschen, alle conquesten besuyden de linie Equinoctiael, in beyde Indien, op Portugael, andere soo Europische als Indiaensche Landen, den Staedt met het grootste ongeluck, is ontvreemt geworden uyt Africa, ende America. Godt beware het resterende in Asien. 't Eerste geeft hier ende door de Christen Werelt eene groote verminderinge van Reputatie ende Aensielyckheyt. De Regeringe weet nae haere Hoge Wysheydt hoe ende wat daer in ende tegens te doen sal wesen.

Voor deesen hebbe verwittight hoe dat den Commissaris *Remeycolt* door den Marquis *Coetquin* Gouverneur van St. Malo, was uytgeset, met verbodt, om binnen syn Gouvernement te mogen komen. 't Sedert is het selve niet alleen geconfirmeert; maer schryft voorsz. Commissaris, dat hy door die Marquis daerenboven seer hard werdt gedreyght ende derhalven in perykel is, van grooter affronten in syn Persoon.

De geseyde Consul van haer Ho. Mog. tot Havre de Grace; want ick tot dese tydt toe noyt aenschryvinge van haer Ho. Mog. hebbe gehadt, dat daer een Consul wegens den Staedt, soude wesen gestelt, is mede in groote perplexiteyt. Ick hebbe my hier over aengegeven ende geklaeght by de weynige Heeren *du Conseil d'Enhault*, die hier syn. Dan vermits 't Hofs absentie, soo sal veel tydts verloren werden, aleer eenigh het minste redres daer tegens sal konnen werden verworven. Daerom sal Uwe Ed. in bedencken geven of niet haere Ho. Mog. aen d'Heere Ambassadeur van Vranckryck in den Haege, hier over haere ressentiment en behoorden te toonen: want dese quade ongeschikte bejegeningen, voor desen begonnen tot Toulon, ende tot St. Malo, discourageren grootelycks haer Ho. Mog. Ministers voorsz., siende ende bemerckende tot haere veraghtinge, dat de maght van de Pyraten ende die geene, die deselve weten kraghtigh te maintineren ende protigeren, haer exponeren tot alle te imagineren injurien ende overlast, haer Ho. Mog. ende insonderheydt haere Ed. Groot Mog., wiens Onderdanen saecken ende reght door de voorsz. Ministers moet werden gesolliciteert, ende gevordert. Sullen door U Ed. voordragen in consideratie gelieven te werden gebraght, of die Ministers met Brieven van de Re-

Regeringe niet en dienen wat geconfirmeert in haere devoiren, ende neerstigheydt, met beloften, dat op haere securiteyt in alles sal werden gelet ende bedaght.

D'Heere *Ambassadeur van Venetien* Ordinaris, alhier residerende, heeft my, wegen syne Heeren en de Republicque begroet, ende haer Ho. Mog. gecongratuleert, over de getroffen Vreede tusschen haer ende d'Engelsche Regeringe. Dan syn Ed. voeghde daer by, dat hy my door expresse last hadde voor te dragen: Dewyle haer Ho. Mog. nu buyten allen Oorlogh waren gestelt, of haere Ho. Mog. niet en souden gelieven te dencken aen den grooten overlast die door den *Grooten Heere van Konstantinopolen*, mits den Oorlogh van Kandien, aen haere Republicque geschiedt, waer door de periculen en 't gevaer als geterght wordt door de geheele Christenheydt. Daeromme (seyde syne Ed.) dat haere Ho. Mog. konden werden beweeght, omme aen de Republicque van Venetien een notabel secours te doen in schepen, ende penningen, soo als haere Ho. Mog. nae haere Reghtmatigheydt sullen vinden te behooren. Ende heeft hy Heere Ambassadeur versoght, dat ick hier van soude willen notificatie doen aen haere Ho. Mog., soo als ick met desen ordinaris doe. Versoeckende dat ick op voorgaende versoeck van de ordinaris residentie van Ambassadeurs tot Venetien ende in den Haege, ende op dit nieuwe geproponeerde, eenige andtwoorde moge bekomen, door Uwe Ed. goede directie ende bevorderinge. Nae myne gebiedenisse, soo ben en blyve altydt,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. July 1654.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 16. July 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'tSEdert het afgaen van mynen jongsten, van den 2. deser lopende maendt, is my seer wel ter handen gekomen U Edts. Missive van den 10. daer aenvolgende, ende jegenwoordigh seer gepresseert synde met eenige noodsaeckelycke besoignes, sal by desen U Ed. alleenlyck adviseren, dat d'Heeren Gedeputeerden van Vrieslandt op Maendagh voorleden, ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. hebben ingediend, de nevensgaende Resolutie van de Heeren haere Principalen, welckers Communicatie ick gedaght hebbe, U Ed. niet onaengenaem te

te sullen wesen, ende is ter Generaliteyt nae lecture van deselve Resolutie, niet anders daer op geresolveert, als dat de respective Provincien daer van hebben versoght Copye; 't welck aen deselve is geaccordeert.

Hier nevens gaedt mede Copye van de jongste Missive by de Heeren Ambassadeurs in Engelandt, door d'ordinaris post aen de Regeringe alhier overgesonden. Ende is de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. op gisteren wederom by den anderen gekomen, ende op huyden completelyck vergadert geweest.

Ende 't sedert den voorsz. mynen jongsten alhier niets van sonderlinge consideratie voorgevallen synde, sal desen hier mede eyndigen ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 16. July 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. July 1654.

MYN HEERE,

HOewel het kan wesen, dat U Ed. buyten twyffel sal syn verwittight, van 't geene passeert in Duytschlandt, in de Naebuurschap van den Staedt; soo vinde noghtans ten overvloedt hier nodigh te verhalen: Hoe dat den *Keurvorst van de Paltz* op oude pretensie, ende ingevolgh van de Tractaten van Osnabrugge, heeft te vorderen in 't Hertoghdom van Gulick, vier groote Ampten, die van seer considerable importantie syn, soo wel voor ende in 't Reguard van de Heere *Keurvorst*, als voor het gemeen Evangelische Wesen in Duytslandt, ende ook van haer Ho. Mog. Staedt. De *Keyser* heeft aen Hooghgemelte *Keurvorst* verleent d'Acten ende Authorisatien daer toe nodigh, ook d'aenschryvingh tot bevel van restitutie gedaen aen d'Heere *Vorst van Nieuburgh*, ende de gemelte Ampten in te ruymen aen d'Heere *Keurvorst*.

Ende indien daer over eenige naeder verschil ofte disquisitie soude mogen ontstaen; soo syn daer toe by den *Keyser* als Commissarisen geordonneert d'Heere *Keurvorst van Mentz* ende d'Heere *Hertogh van Brunswigh*, om partyen te hooren ende te vergelycken.

Dese saecke werdt by den *Hertogh van Nieuburgh* geheel vreemt ende hoogh opgenomen, ende soeckt deselve hulpe aen Spaigne, gelyck d'Heere *Keurvorst* by andere doet, 't synen voordeel.

En alsoo d'Heere *Keurvorst van Cöln*, om allerhande nieuwe swarigheydt voor te komen, hem daer aen laet gelegen syn, ende daerom aen de Heere *Keur-Paltz* heeft gesonden, om te versoecken, die sake van syne pretensie, in dese dangereuse tyden niet te willen roeren; maer te laten berusten, soo konnen mede haer Ho. Mog. haere wyse consideratien hebben, om haer die saecke eens of anders te bemoejen. Het soude misschien eene oorsake konnen geven tot

ot nieuwe beroerten van Oorlogh in de nabuurschap van den Staedt: den uytval van dien soude misschien konnen wesen tot groot affermissement van haer Ho. Mog. Regeringe van dier syden; soo dat ick daer van soo veel hier goed gedaght hebbe te vermanen. Men hoort ook dat d'Heere *Keurvorst van Saxen*, yne oude voorige pretensien weder voorhaelt, op ende aengaende de successie n den Lande van Gulick, Kleve ende Bergh &c. Soo dat dese saecke, eens ende anders eenen grooten aenhangh soude konnen vinden. U Ed. sal buyten twyffel, hier ontrent syne gedaghten hebben; ende ick late 't syner discrete dispositie, hoe desen aengaende verder te communiceren, ofte daer te laten. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. July 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 24. July 1654.

MYN HEERE,

HEt Hof is absent, verre van hier, ende daerenboven seer geoccupeert in dese pressante occasien, soo van de belegeringh van Stenay, als insonderheyd om te bevorderen ende ten effect te brengen het secours van de stadt van Atreght, daer toe alle de gedaghten ende maght van dese Regeringe ingespannen staen. Soo dat alle publicque Ministers van de vreemde Princen, daer over ende over de kleyne expeditie in haere saken, met reden, als ick doe, seer klagen. Maer my komen daerenboven nogh daeghlyck voor, veele nieuwe excessen, die over al sonder naebedencken van correctie, straffe of justicie, (soo het schynt) tegens haer Ho. Mog. Onderdanen stoutelycks werden ter handt genomen, die alle in der daedt syn seer onverdraeghlyck. De Heeren Ministers van de Koningh, die hier tot Paris nogh overigh syn, en willen ofte en konnen weynigh daer tegens versien; alsoo 't Hof alle saecken aen hem heeft getrocken ende reserveert, tot groote incommoditeyt ende schade van de geledene klagende Partyen.

Haer Ho. Mog. recommandatien, soo by Brieven van voorschryven, als door my, werden wel ontfangen ende gerespecteert nae haere importantie; dan sy blyven daer telckens liggen, sonder succes ende buyten behulp. D'Eere, 't welvaren ende 't respect van haer Ho. Mog. Staedt, hoope ick sal wederom aenwassen,

wassen, ende vermeerderen, op dat 't Reght van haere goede Onderdanen, te beter magh werden geconsidereert in 't toekomende, ende geprotegeert by de Princen, daer mede in vrindtschap ofte Alliancie staen. De devoiren van der Staten Ambassadeur, sullen nae proportie, als dan van beter effect konnen werden.

Ick ben wel verobigeert over U Ed. goede communicatien. Godt gave dat eenmael mogen cesseren de droevige misverstanden, ende dat met goede eendraght, vertrouwen ende mutuelen affectien, de Vryheyd en het Welvaren van den Staedt ende der Ingesetenen van dien, mogen werden geconserveert, gemainteneert, ende vermeerdert; daer toe ick anders niet weet te doen, als Godt te bidden ende te suppliceren, die een gever alles goedts is. De verkregen vrugten van tagtigh jaeren bloedigh arbeydt, en d'eere van die soo schoonen ende heerlycken werck, begonnen, beleyt, opgereght en voltrocken hebben, meriteren ende roepen daer toe, op dat de wysheyd ende het welvaren buyten eenige indraght, behooren te werden gemainteneert met eenigheyd. *Myn Heere*, ick versoecke, dat U Ed. desen gelieve te houden, als eene particuliere aen Uwe Ed., om my wat te mogen ontlasten in dese publicque droefheydt, die my seer overstelpt, door vreese van inestimabel meerder quaedt, dat by veelen in 't toekomende nogh werd te gemoedt gesien, ten sy Godt helpe, merckelyck ende genadelyck. U Ed. gelieve my van tydt tot tydt wat te verlighten in dese (Godt geve onnodige) vrese. Ende nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. July 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 31. July 1654.

MYN HEERE,

VAn dese Communicatie te deser tyd, van soo veel uytnemende ende groote Planeten tot Spae; werd seer veel ende differentelyck gesproocken, ende kan ook wel wesen sonder kennisse: Groote Heeren hebben die advantage, dat alle hare gemeene ende dagelyckse Actien door wereldwyse Luyden werden geglosseert als aenleghselen van groote secrete desseynen, daer op misschien nooyt en is gedaght.

Ick hebbe voor desen vermaendt, aengaende de Gulickse Leenen, die den Heere

Heere *Keurvorst van de Paltz* van den *Keyser* hadde geobtineert, ende daer over den *Hertogh van Nieuburgh* geallarmeert was; ende by geval van Oorloge, soude haer Ho. Mog. Nabuurschap ende hare Staedt selfs, daer door ontrust konnen worden.

In discoursen is my nogh voorgekomen gelycke Subject, 't welck van gelycke operatie soude konnen syn. Hoe dat Hertogh *Karel-Gustaef*, nu Koningh van Sweden, is van 't Huys van Zweybruggen, afkomstigh van Groot-Moeders syde van 't Huys van Gulick ende Kleef. Brandenburgh heeft getrouwdt gehadt de Oudste Doghter; Nieuburgh de tweede ende Zweybrugh de derde. Dit laetste Huys, vermits syne weynige maght tot nogh toe, en heeft syn Reght niet konnen vervolgen; 't welck het noghtans altyd heeft gereserveert met Protestatien ende andere remedien.

De Sustenue van 't Huys van Zweybruggen, is op de Landen Gulick, Kleef ende Bergh. Indien Vrouwen in die Leenen mogen succederen, dat hy mede komt van een Doghter, ofte, indien de oudste Doghter alleen moet succederen in alle de Leenen onverdeeldt; dat dan den *Hertogh van Nieuburgh* niet gefondeert is in die Successie gedeelte te hebben. Maer indien Brandenburgh verstaet gedeelte te laten aen Nieuburgh, ende dat Nieuburgh meendt gereghtight te syn, om gedeelte in die Successie, te hebben ende te behouden; dat dan ook nootsaeckelyck 't Huys van Zweybruggen in die verdeelinge van de Successie van Gulick, Kleef ende Bergh, sal moeten werden erkent, als komende van een derde Doghter, die nogh min nogh meer te considereren is als de tweede, die in de verdeelinge alrede erkent is.

Myn Heere, daer syn veele redenen waerom ick dit advis aen U Ed. geve, die ick laete tot syne wyse consideratien. Alle Oorlogh in de Nabuurschap brenght onruste aen de Naburen. Het en is niet even eens, wien men tot Nabuur heeft. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 31. July 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 6. Augusty 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk vinde my gantsch verplight U Ed. hooghlyck te bedancken, voor de Communicatie van de importante tydingen, raeckende de Duytsche saeken, my

door U Edts. twee jongsten toegebraght, ende versoecke dat U Ed. daer inne gelieve, by gelegentheyt, te continueren, alsoo wy aen die kandt van de alderbeste correspondentie niet syn gediendt.

Ick bidde dat U Ed. my ten goeden gelieve te duyden, dat ick nu tot twee distincte reysen d'ordinaris post, sonder de demonstratie van myn plight, hebbe laeten afgaen, ende sal U Ed. uyt het nevensgaende exemplaer, daer aen ick genootsaeckt ben geweest nevens andere Gecommitteerden van haer Ed. Groot Mog., te arbeyden, ten deelen konnen afnemen, d'occupatien die my daer inne hebben verhindert. Ick hoope dat de Provincien daer uyt ende uyt de bewysstucken daer toe specterende, die ick vermeyne U Ed. met den naesten mede toe te senden, sullen gelieven te bemercken dat deselve haer Ed. Groot Mog. over het gepasseerde daer inne geroert, 't onreghte hebben beschuldight, ende dat haer Ho. Mog. daer door ook tot nader moderatie sullen werden gebraght.

De dissentien in de Provincie van Over-Yssel ontstaen, daer van ick meyne U Ed. voor desen ook iets te hebben geadviseert, lopen van dagh tot dagh nogh hooger; sulks dat haer Ed. Groot Mog. tot assoupissement van dien, hebben goed gedaght ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. te doen voordragen de middelen in de nevensgaende Resolutie vervat.

De brieven 't sedert mynen jongsten uyt Engelandt ontfangen, gaen alle hier nevens by Copye; daer uyt U Ed. sal gelieven te bemercken, dat ook van daer geen saecken van sonderlinge importantie syn voorgekomen.

Ende desen derhalven hier mede besluytende, sal blyven.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. Augusty 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 7. Augusty 1654.

MYN HEERE,

De publicque brieven uyt Engelandt aen dit Hof, brengen mede, hoe dat aldaer, met extraordinaire neerstigheydt ende presse seer sterck werdt geësquipeert, omme uyt te brengen ten spoedighsten, eene groote Vloote in Zee: ende dat daer toe, ende benevens werden bereyt veele ondiep gaende, ook pladtboomde scheepkens ende schuyten: Soo dat om de voorsz. Equipagie te haesten, twee ende driemael dobbel arbeytsloon werdt belooft ende betaelt, aen de geene die daer aen wercken.

De gemelte publicque brieven, seggen ook dat d'Ambassadeurs ende andere publicque Ministers van Vreemde Princen daer tot London wesende, niet en konnen gissen noghte over een komen, waer toe dese Equipagie, soo groot en met

met soo extreme haest ende neerstigheydt werde aengeleght ende aengedrongen; daer van dogh haer Ho. Mog. van de beste seeckerste handt buyten twyffel, perfectelyck sullen konnen syn gedient ende geinformeert. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 7. Augusty 1654.

P. S.

U Ed. heeft my door syne beleeftheydt by nae gewent, om met alle ordinarissen van U Ed. handt iets te konnen sien; 't welck nu met twee ordinarissen vervolgens is gemist: Apparent wegens groote menighvuldige affaires: Dies ick nader hoope.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 13. Augusty 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jongsten van date den 6. deser lopende maendt, is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van date den 7. daeraenvolgende.

De bewysen specterende tot de bewuste Deductie, U Ed. voor desen toegesonden, gaen hier nevens; ende sal ick gaerne U Edts. gevoelen op 't een en 't ander verstaen.

D'Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ter occasie dat alhier in den Haege sigh veele soldaten, uyt Brazil aengekomen, laten vinden, sollicterende haere betalinge met eenige importuniteyt, by haer Ho. Mog. versoght synde, behoorlycke sorge te willen dragen, dat van deselve soldaten egeene ongemakken mogen staen te vreesen, ende dat alhier behoorlycke securiteyt moge wesen voor de Collegien van de Hooge Regeeringe; hebben op den voorsz. 7. deses geresolveert, haere Guarde te voet te verstercken ende van Officieren te voorsien, als U Ed. uyt de bygaende Resolutie breeder sal gelieven te vernemen; ende is daer op huyden de vereyschte executie gevolght met goede ordre; gelyck ook aen de voorsz. soldaten betalinge is gedaen van twee maenden soldye,

V 2 op

op conditie dat deselve daer mede van hier sullen vertrekken. Waer mede ick hoope alle confusien ende onordentelyckheden te sullen wesen gepreveniëert.

De tydinge met de jongste post uyt Engelandt ontfangen, is vervat in de nevens gaende Copye.

Ende jegenwoordigh niets van consideratie te voegen hebbende, mits d'absentie van haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge. Sal ick afbreecken ende betonen, dat ick waerlyck ben,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 13. Augusty 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. Augusty 1654.

MYN HEERE,

DEse langhdurige absentie van 't Hof ende syne occupatien omtrent de Militaire Exploicten, veroorsaeckt dat in andere saecken van grooter importantie, weynigh werd gevordert: Alsoo alle de kraghten hier staen ingespannen, om Stenay te nemen (dat nu geluckt is), ende om de stadt van Arras te salveren, is 't doenlyck. De gelegentheden van die belegeringe, werden soo verscheydentlyck gepubliceert, nae het Interest van de contenterende Natien, dat het qualyck uyt te drucken is. Daer by dan nogh komt veele quaedwilligheyd van dese Natie selfs, die in grooten getale derven wenschen, nae het misluc-ken van de publicque desseynen van den Koningh, uyt redenen, ende motiven, die sy by haer hebben, soo van Staedt, als van de Beurse; die U Ed. nae syne wysheyd ende ervarentheyd, wel sal konnen considereren.

Het geeft hier veel nadeel voor die van de Gereformeerde Religie, dat (soo geseght werd) in Engelandt onder de Poincten van Handelinge met *M. de Bourdeaux*, mede sterck geroerdt ende gemenght werd d'observatie van de Edicten in faveur van de Religie. Men neemd dat op; gelyck of het geschiede ten versoecke ende op aenhouden uyt dit Ryck: Ende het is seecker (soo men my wil seggen) dat desen Koningh gantsch niet wil toelaten dat eenige vreemde Regeringen haer soude willen bemoeyen met d'Onderdanen van syne Majesteyt, ofte met haere Interesten; soo dat die saecke alleen soude oorsaecke wesen, dat een goedt besluyt, (andersints wel begeert) soude moeten achter blyven. Daer komt dan nogh by, dat menighvuldige klaghten door Gecommitteerden van de Gereformeerde Kercken, 't sedert eenigen tydt herwaerts aen 't Hof syn toegebraght. Daer op om voorsz. suspicien, soo niet en werd gelet ende acht genomen, als wel oirbaer ware; en de Gecommitteerden syn nu meest vertrocken, sonder satisfactie. Ende de excessen door 't Ryck vermeerderen tegen die van die Religie, om haer te beletten haere vrye exercitie, daer van sy in possessie syn ge-

geweeſt voor veele jaren: Ende d'eene obſervàntie brenght d'ander voort, ſiende dat 't Hof daer tegens geen ordre ſteld; of als al eenige uytterlycke ordre geſteld is, dat d'Authoriteyt niet bygebraght werde om die effectivelyck te doen executeren, ende d'executien van de Kercken te reſtitueren; ſoo dat wel buyten d'intentie van het Hof ende die van de Religie, eenige onheylen ſouden mogen werden gevordert ende ontſtaen tot beroerten in 't Ryck. Daer by dan noghte d'een, noghte d'andere haere voorbedaghte intentien ſouden werden gevordert, noghte geaſſequeert.

Godt beſtiere alles over al tot ſyns Naems eere, ende tot ruſte van de gemeene Chriſtenheyd: Want de confuſien gemeenlyck veel meer quaedt, als goedt voortbrengen.

U Ed. heeft my wederom gelieven te favoriſeren met het toeſenden van ſyne Communicatien. Het is my leedt, dat deſelve in ſoo moeielyke occupatien onthouden is geweeſt, ende dat ſoodanige Geſchriften moeten werden ingeſteld, ende gedivulgeert. De goede Godt geve alles wat ſtrecken magh tot welſtandt, eere ende ſeeckerheyd van de Vaderlandtſche Vryheyd ende Staedt. Ick ſie maer van verre deſe beweginge aen, met ſeer groote bekommeringe; evenwel wetende hoe hooghnodigh de eenigheyd ende vertrouwentheyd ſy tuſſchen de Provincien ende derſelver Heeren Regenten. Ick voele by reflexie in de bedieninge van myn Ampt de reſpective defecten van goede wille, credit, ende aenſienelyckheyd, die my toekomt ende aenwaſt, als myne hooge Heeren ende de Regenten van den Staedt in eenigheyd meer ende meer aenbouwen, tot verſterckinge, ende illuſtratie van de Republycque, die over al de werelt ſoo aenſienelyck ende hoogh geëſtimeert is geweeſt, nogh eenige weynige jaren te vooren. Nu de goede Barmhartige Godt, die den Staedt als uyt niet geſchapen heeft; die deſelve heeft voortgebragt ende doen aenwaſſen, tot groote Heerlykheyd ende Maght, ſal deſelve ook willen conſerveren, herſtellen ende vermeerderen nae de wenſch van alle die het Vaderlandt eerlyck liefhebben, ende daer toe contribueren. Ick bidde dat U Ed. my toelate, dat ick ſomtyds my magh ontlaſten aen U Ed.; want dat ſchynt dan wat verlightinge te geven in de ſwaermoedigheyd, daer in ick my over het ſelve dagelycks bevinde. Nae myne gebiedeniſſe, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienſtwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 14. Auguſty 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. Augusty 1654.

MYN HEERE,

UEd. gelieve indaghtigh te blyven, 't geene ick voor desen hebbe aengeschreven, uyt begeerte, van de Republycque van Venetien, door haeren Ambassadeur ordinaris my toegebraght; Naementlyck, of haere Ho. Mog. in haere affectie niet en souden konnen bevinden, dat die Republycque met eenigh behulp van secours diend te werden geassisteert, in desen, haeren extraordinarissen swaren Oorloghe, tegens den *Grooten Heer* van Konstantinopolen. Ick kan wel bedencken d'ongelegentheyd ende ook d'ongenegentheyd die daer inne is, by den Staedt, ende by d'Heeren Regenten; dan evenwel men soude misschien met dit versoeck (onder verbeteringe) syn voordeel konnen doen, ende my doen vragen, of de Republicque van Venetien dit secours vereyscht uyt kraght ende op d'oude Tractaten van Alliancie ende Assistentie, die voor desen tusschen beyden Republicquen syn gemaekt, ende opgereght geweest; ende in dit geval soude men van haer eerst konnen versoecken, de betalinge van veele millioenen, die Venetien schuldigh is aen haer Ho. Mog., 't sedert eenige weynige jaeren betalinge, die in 't eerste syn bekomen van haer, ende die nu veele jaeren syn aghtergehouden. Soo sy seggen, dat sy dese Assistentie niet en versoecken op de voorige Tractaeten van Alliancie, soo kan men al weder urgeren, datter veel meer reden is om van haer te vereysschen *preallable* voldoeninge van 't geene men van haer heeft te pretenderen, uyt kraght van een voorgaende Tractaet van Alliancie, daer in sy soo merckelyck defectueus syn gebleven; dat sy niets diergelycks blootelyck konnen pretenderen aen, ende van die geene, die soo groote sommen van haere met bedongen Reght, te kort komen. Welcke sommen van de Republique van Venetien te pretenderen, in den jaere 1636. al geklommen waeren tot seven of aght millioenen. Met soodanige sustenue, soude men haer misschien mogen brengen tot belofte van toekomende betalinge, ende dat men haer nu assisteerde met gesloten beursen, in afkortinge van de sommen die Venetien nu aen haer Ho. Mog. schuldigh is. De jaerlyckse assistentie (myns onthoudens) is ses hondert duysent guldens.

Ick en kryge gantsch geene andtwoorde op dese ende diergelycke materien: Soo dat de Vreemde Ministers van Princen aen dit Hof residerende, geloven dat ick versuyme, ende dat, haere Ho. Mog. haere Princen veraghten.

Myn Heere, U Ed. sal hooren lesen de publicque brieven raeckende Arras Belegeringe, ende het geseyde desseyn tot ontset. Dan daer syn hier veele luyden die meenen, jae ook wensschen dat het verloren sy, soo grooten haedt is hier by nae over al tegens den Heere *Kardinael* aen wien de goede successen d'authoriteydt doen vermeerderen, die veele klaegen maer al te groot souden syn. Ick stae stil.

Uyt alle de exempelen van overlast ende injustitie, die men hier exerceert tegens

gens haer Ho. Mog. Onderdanen, die dogh alle meest op die van haer Ed. Groot Mog. aenkomen, eygentlyck daer van ick aen haere Ho. Mog. schryve in 't breede: kan men oordelen hoe qualyck onse Staedt hier is, ende wat kleyne aensienelyckheyt de Represéntant hier hebben kan; soo dat het my verdriedt ten hoogsten. Ick bidde dat ick dit U Ed. in 't particulier magh schryven. Dien ick bedancke voor de communicatie van den 13. deser: Ende nae gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 21. Augusty 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BORREEL, den 27. Augusty 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de voorlede post hebbe ik U Ed. vermits myne absentie alhier, en tot Dordreght synde, niet geschreven. Ende syn my 't sedert mynen voorgaenden, beyde U Edts. Missiven van den 14. ende van den 21. deses wel ter handen gekomen.

De tydingen die U Ed. met desselfs jongsten aen haer Ho. Mog. overgeschreven heeft, veroorsaecken alhier een groote aversie in de gemoederen der Ingesetenen deser Landen van de Franschen, ende schynt daer jegens geen remedie meer door klaghten te konnen werden verwaght. 't Geene by haer Ho. Mog. daer op sal werden geresolveert, sal ick niet naerlaeten U Ed. 't syner tydt te communiceren.

Ick werde bericht, dat den Heere *Protecteur* op 't poinct van de Religie, ten reguarde van Vranckryck, in de Negotiatie met Monsr. *Bourdeaux Neuville*, niet langer persisteert.

Ick hebbe niet present geweest als U Edts. Missive, mentie maeckende van 't versoeck van den *Ambassadeur van Venetien*, by haer Ho. Mog. is ontfangen, ende sal die saecke, by goedvinden van de Heeren Gecom. Raeden van Hollandt, eens wederom levendigh maken; ook daer in te letten op de consideratien in de voorsz. U Edts. jongste Missive vervat.

Alhoewel d'Heeren Staeten van Zeelandt in haere jongst gehoudene Vergaderinge, op 't bekende Subject, ter eenre, ofte ter andere niets hebben geresolveert, ende op de Receptie van de bewuste Deductie aen haer Ed. Groot Mog.

Mog. gerescribeert als U Ed. uyt de copye onder N°. 1. hier nevens gaende, sal gelieven af te nemen: soo blyven noghtans d'Heeren Gedeputeerden van Vrieslandt by haere voorige Impetuositeyt, insisterende selfs nogh op de Revocatie van de Heeren Ambassadeurs, gelyck ook die van Stad ende Landen gisteren ingebraght hebben de Provinciaele Resolutie van de Heeren haere Principalen onder N°. 2. Copyelyck hier nevens gaende.

Uyt Utreght verneme nogh niet, dat aldaer op 't bewuste Subject, eenige Resolutie soude wesen gevallen: hebbende die van de Vroedschap der Stadt, mitsgaders ook de kleyne Steden, haer daer op nogh niet verklaert; traghtende, soo veel in haer is, de saecke te verschuyven ende de Vergaderinge van Staeten sonder eenige Resolutie, te doen scheyden. Daer van wy het succes alsnogh te gemoed sien.

Ondertusschen heeft den Heere *Jongestal* aen haer Ho. Mog. geschreven de Missive, daer van mede Copye onder N°. 3. hier nevens gaedt; op welckers inhoudt nogh geene Resolutie is gevallen.

D'eene partye van de Leden in Over-Yssel, tot Zwolle vergadert, heeft niet goedgevonden te emplecteren den voorslagh van de interpositie by haer Ed. Groot Mog. voor desen gedaen; ende dienaengaende geschreven aen de Heeren derselver Gedeputeerden ter Generaliteyt, de Missive daer van Copye onder N°. 4. hier nevens gaedt; dogh wert my van daer geadviseert, dat de saecken eghter staen in goede termen, omme by hunselven geassopieert te worden, daer toe partyen by een geweest synde ende eenige voorslagen gedaen hebbende, sigh van den anderen hebben gesepareert, om wedersyts aen de Committenten rapport te doen, met prefixie van een seeckeren dagh, om naer gedaen rapport, met nieuwe authorisatie, ten *fine* voorsz., wederom by den anderen te komen. Hier nevens gaen mede onder N°. 5. de Missiven van de Heeren Ambassadeurs uyt Engelandt jongst ontfangen; op welckers ingredienten d'aenstaende Vergaederinge van Staten, sal worden afgewaght, alvoorens iets te resolveren. Waer mede desen besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 27. Augusty 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT,
Paris den 28. Augusty 1654.

MYN HEERE,

DE droevige dissentien in 't Vaderlandt, maecken hier myne bevorderingen tot der goede Ingesetenen Justitie, soo weynigh considerabel, dat ick alle dagen bevinde dat deselve Ingesetenen veel verliesen, ende te kort schieten. Daer

Daer by dan nu nogh komen de successen voor Atrecht; die dese Natie sullen doen opswellen ende alles meer veraghten. Ick wensche van harten ende bidde de groote Godt, dat hy de soo nodige Eenigheyt, ende het oude vertrouwen, tusschen de Provincien ende de Heeren Regenten, wil herstellen; op dat met eene den Staedt in eere, ende de Ingesetenen in haere sustenue mogen wesen herstelt.

De Commercien ende Navigatien, werden dogh meest gedreven, ende syn uyt Hollandt; soo is 't ook, dat daer aen haer Ed. Groot Mog. meest is gelegen.

De Zee werdt overal soo onveyl, dat men van de visiteringen ende berovingen, ofte ten besten van de vexatien, qualyck vry kan blyven: daer over aen my groote klaghten daeghlycks werden gedaen van de geene, die daer in komen te lyden.

Ick en hebbe nogh geene nader tydinge, aengaende de Nederlandtsche gevangenen tot Nantes, noghte ook van de saississementen tot Marseille.

De Commissaris *Remeus Coli*, heeft my met een brief laten weten; dat haere Ho. Mog. syne Commissie hebben ingetrocken. Soo dat hy schryft, dat hy nae huys keert.

Het Hof wert hier alle dagen verwaght, om op reële saecken ordre te stellen: Ende nae myne gebiedenisse blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 28. Augusty 1654.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 10. September 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. Missive van den 28. der voorlede maendt, is my 't syner tydt wel ter handen gekomen. Edogh de brieven van de volgende post, syn alhier jegenwoordigh nogh niet aengekomen.

De saecken alhier, beginnen sigh te schicken tot volkomen moderatie, ende hebben sigh nu eenigen tydt herwaerts geene dissentie ofte animositeyten tusschen de Provincien, ofte jegens haer Ed. Groot Mog. geopenbaert. De goede Godt hoope ende vertrouwe ick, dat ons de continuatie van de tranquiliteyt sal verlenen.

In de Middellandtsche Zee, syn by 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, onder 't Commandement van den Vice-Admirael *De Ruyter*, gesonden geweest vyf schepen van Oorloge; dogh syn deselve jegenwoordigh weder op de te rugh reyse herwaerts.

Gister avondt heeft den Heere Ambassadeur *Chanut*, alhier Vreughde-vueren aengesteken, ende uyt ider Provintie, met den Griffier van haer Ho. Mog., ende nogh twee Heeren uyt het Collegie van de Gecommitteerden Raeden; mitsgaeders ook den *Prince van Tarante*, seer magnifiquelyck getracteert.

Alhoewel ick niet en twyffele of U Ed. sal aldaer ten vollen wesen geinformeert van de gelegentheydt der bewuste Negotiatie tusschen Vranckryck ende Engelandt; soo hebbe ick eghter van myn devoir geaght, deselve hier nevens toe te sende Copye van de Missive by de Heeren Ambassadeurs uyt Engelandt, raeckende het selve Subject, aen haer Ho. Mog. jonghst geschreven.

Daer op alhier tot nogh toe niets is geresolveert, alsoo d'Heeren Gedeputeerden van Hollandt daer op niet hebben derven adviseren sonder last van de Heeren Staeten haere principalen; die jegenwoordigh wederom Staetsgewyse by den anderen beginnen te komen; synde beschreven geweest tegens den 8. deses.

Naer 't geene d'Heer Ambassadeur *Chanut* my dienaengaende heeft geseyt, soo vertrouwe ick, dat de voorsz. Negotiatie aen geene van de Conditien in de voorgeroerde Missive aengetogen, sal accrocheren, ende bidde ik U Ed. my ook van daer te willen adviseren 't geene dienaengaende tot desselfs kennisse moghte komen; sullende ondertusschen voor 't interest van desen Staedt, ende de ruste van de Commercie, wenschen, ook Godt Almaghtigh bidden, dat de voorsz. Negotiatie tot een goedt besluyt moge werden gebraght. Ende hier-mede U Ed. in syne Goddelycke Majts. Bescherminge bevelende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 10. September 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 2. September 1654.

MYN HEERE,

UWe Edt. sal in de publicque brieven vinden, hoe dat hier in dese Stadt meest uyt alle Provincien, syn aengekomen veele Commissarisen om te klaegen aen 't Hof. Onder de poincten van haere Commissie, is mede die tegens de Pyrateryen, soo wel die de Françoisen selfs ('s Koninghs schepen ofte syne Majts. Commissie hebbende) daeghlycks doen aen de Ingesetenen van dit Ryck, haere mede Burgers: als ook die de Engelschen geduurighlyck continueren

nueren te doen op de Françoisen; sonder dat het hem hier jemandt aentreckt. Ick hebbe nu al verscheyde malen vermaend aen U Ed. hoe dat ick op den 21. May lestleden, eene propositie hebbe gedaen aen den Koningh, die ick in geschrifte doenmaels in syne Majts. eygen handen hebbe overgelevert; daer in ick sommarie alle poincten van klaghten hebbe 't samen gevoeght; ende waer op ick justitie, ende satisfactie doenmael hebbe versoght, van den Koningh selfs.

Ick hebbe daer van ook de Copyen gesonden aen de Regeringe, nevens myne brieven van den 27. May voorsz.

Noyt is my daer op geantwoord, ofte iets te gemoedt gevoert, dat het selve welgedaen ende aengenaem is geweest, ende of ick daer in ofte daer op sal behoren te continueren. Welcke verklaeringe van haer Ho. Mog., my te meer soude strecken tot aenlastinge ende Instructie, hoe ick my dienaengaende in 't toekomende (gelyck als nu in dese hier voorverhaelde conjuncture) sal hebben te comporteren. Alsoo dese goede occasie soude konnen werden waergenomen, discretelyck tot voordeel van de Justitie der Onderdanen van haer Ho. Mog., ende derselver beter contentement; dog alles na U Ed. erkende wysheyd. Indien men my hier over iets soude gelieven aen te lasten: 't Selve sal U Ed. oordeelen buyten twyffel, dat secretelyck sal dienen gemesnageert door Heeren Commissarisen, geauthoriseert, om sonder Rapport te doen, my daer op te konnen gelasten, ende authoriseren.

U Ed. schryft my by syne aengename van den 27. Augusty, dat door den inhoudt van de myne op den 21. derselver maendt aen de Regeringe gesonden, men aldaer in opinie gekomen is, dat tegens soo menighvuldige excessen ende injustitien, als de Françoisen gedaen hebben, alreede, ende nogh dagelycks doen aen de Onderdanen van den Staedt, men geen remedie door klagen van hier en soude hebben te verwaghten. Ick ben mede bynae in die opinie vervallen: Maer daer nevens ook gelove, indien een goede Alliancie tusschen dese Kroon ende haer Ho. Mog. Staedt konde werden verhandelt ende gesllooten; dat niet alleen soodanige overlasten ter Zee ende te Lande, souden afnemen; maer ook in 't korten komen te cesséren.

Ick versoecke dat U Ed. dese myne expressie, tot dienste van den Staedt, gelieve soodanigh te mesnageren, dat deselve smaeckelyck werdende gevonden by U Ed. selfs, ook voorts moge werden onder de hand aengenaem gemaeckt aen de Leden ende Provincien, dien meest aen de Navigatie ende Commercie is gelegen. Bedanckende verders voor de toesendinge op den 27. Augusty. Ende nae mye gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 2. September 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. September 1654.

MYN HEERE,

ICk werde onder seeckere handt bericht, hoe dat den Heere *Brasset*, Resident van desen Koningh geweest in den Haege, alhier wel is gesien ende in syne Advisen geëstimeert by de voornaemste Heeren van den Raedt des Koninghs, die de saken doen. Dat hy dickmael werd geadhibeert, ende geconsuleert, by deselve, als daer iets is dat eenigsints raeckt den Staedt van haer Ho. Mog. Ook verstaen dat hy voorsightigh ende moderaet is in syne Advisen, niet gaende tot hardigheyd noghte verwyderinge; maer veel eer tot versaghtinge ende aenraedinge van goede bejegeninge aen haer Ho. Mog. Staedt ende haere Onderdanen. Ick houde hem aen my, by civiliteyt ende onderlinge visiten die wy den anderen geven, ende doen; soo dat ick vertrouwe daer door dienst aen haer Ho. Mog. en insonderheyd aen haer Ed. Groot Mog. sal konnen geschieden.

Die de Vreede in dit Ryck wel beminnen, derven myn verseeckeren, dat Vranckryck in der daedt de Vreede met Spaigne soude geern hebben op honorable Conditien; ende seggen my veele redenen raeckende het jegenwoordige Gouvernement in dit Ryck; daer door ick bynae geinduceert ben, om het selve te geloven. Immers ick wensche de Vreede; want die alleen kan haere Ed. Groot Mog. Onderdanen ontheffen van alle dese Roveryen ende dagelyckse schade ter Zee, die ook altyds sullen continueren, ten sy Spaigne met Vranckryck werde bevredight: Mits dat ook geenen Oorlogh en sy met Engelandt. Uwe Ed. gelieve te considereren, of haere Ho. Mog. daer toe iets konnen ende behooren te contribueren. Want desen Oorlogh van bynae twintigh jaeren andersints, heeft veel volcks van dese Natie door plonderen en roven soo verwildert, dat geenige Naburige Natie van dat ongelyck vry kan worden, ten sy een generaele Vreede in 't Christenryck werde getroffen.

In Duytschlandt leggen nu alle de desseynen by den *Keyser* daer toe, om synen nu oudtsten Soone Aertshertogh *Leopoldus Ignatius*, eerst tot *Koningh van Hongeryen ende Bohemen*, ende daer naer tot *Roomsch Koningh* te vorderen. In't eerste raeckende Hongaryen, vertoond haer vry wat difficulteyt, alsoo het nu de beurte is (de Papiste *Palatyn van Hongeryen* nu overleden synde) dat het nu een van de Religie moet syn, alsoo dat gaet *alternatim per vices*. Daer toe de *Keyser* schynt ongenegen te wesen.

Ragozsi Prince van Sevenbergen, speeld daer onder, ende sterckt die van de Religie: Hy heeft nogh altyd d'oude desseynen, om eens *Koningh van Hongaryen* te konnen worden.

Tegens November naestkomende; sal de *Keyser* nae Hongeryen trecken; alwaer de Rycksdagh alsdan sal aenvangen, ende duuren tot February, ofte ook wel langer tot Paesschen. De saecke aldaer geluckende, sal de *Keyser* niet op Weenen; maer nae Prague verreysen, om den Aertshertogh *Leopoldus* syn Soon, te

te doen Kroonen tot *Koningh van Bohemen*; alsoo dat nu een Erfryck is geworden met de aenhoorige Landen van Moravien en Silesie, voor die van Oostenryck. Tot Prague sal syne *Keyserlycke Majt.* naerder syn aen de Heeren Keurvorsten, die hy sal traghten te disponeren op dat syn Soone alsdan *Koningh van Bohemen*, ende misschien ook van Hongaryen (hoewel *minorennis* is), werdende, in dit jaer 1654. eerst vyftien jaeren) moge werden gevordert tot *Roomsch Koningh*. Men begint al exemplen te allegeren, om te onderrighten, dat niet altyts de *Roomsch Koningh* noodsaeckelyck moet wesen oudt aghtien jaeren, gelyk nu eenen langen tyd voor desen geobserveert is geweest; maer dat de Keysers *Otto* ende *Henricus*, vermits haeren hoogen ouderdom, die qualiteyt van *Roomsch Koningh* hebben gebraght op haere Soonen, die maer vyftien jaeren oud waren. Men meend ook dat de *Keyser* 't selve sal obtineren by de Heeren Keurvorsten; daer van niemandt maghtigh ofte willigh is, om de Keysers Kroon in syn Familie te brengen ende deselve nae digniteyt te onderhouden. *Beyeren* selfs en wil die niet, ende vermits den swaren Oorlogh met de Turken, soo is ofte werd geseght nodigh te wesen, dat d'Oostenrycksche (die verre de maghtighste syn boven alle Keurvorsten in Duytschlandt) daer in werden gecontinueert.

U Ed. affaires hebben niet toegestaen, dat ick met dese post my hebbe konnen verblyden door U Ed. Brieven. Ook weet ick wel, dat 's Lands saeken U Ed. somtyds meer als geheel nodigh hebben; maer als een uurken voor my mag wesen gespaert, versoecke in U Ed. Correspondentie te mogen blyven. Ende nae myne gebiedenisse tekene my:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 11. September 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BORREL, den 24. September 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. Missiven van den 2. ende 11. deses, syn my ter reghter tydt geworden, op den eersten kan ick U Ed. met waerheyd verklaren, dat dessels Propositie den 21. May lestleden aen den Koning gedaen, raekende de roveryen; alhier seer aengenaem is geweest ende nogh is. Ick hebbe doorgaens myn devoir gedaen, ten eynde U Ed. door de Regeringe daer van kennisse moghte gegeven

werden; ende hebben haer Ho. Mog. eyndelyck den 16. deses daer op Resolutie genomen, dewelcke U Ed. albereyds by Extract is toegesonden, daer aen my kortheyds halven referere; met dat vertrouwen, dat deselve sal syn tot U Edts. contentement; laetende voorts aen U Ed. wysheyd ende kennisse van saecken 't oordeelen, dat d'ordre van de Regeeringe niet toe en laet, dat men door Commissarisen van haer Ho. Mog., deselve diesaengaende sonder Rapport te doen, soude authoriseren ende lasten. Wat aengaet het maecken van eene goede Alliancie tusschen Vranckryck ende desen Staedt, daer toe syn alle de Provincien ende insonderheydt haer Ed. Groot Mog. geinclineert (maer U Ed. weet, dat de geprojecteerde Articulen van daer overgesonden, hier ende daer wat aenstootelyck waren; daer van veele vermits de veranderinge van tyd, als nu komen te corrueren, sulcks dat het veel sal aenkomen op het stuck van de Marine. Ick sal de saecke daer heenen soecken te dirigeren, dat over het een ende 't ander, hoe eer hoe liever, door Commissarisen van haer Ho. Mog. met d'Heer Ambassadeur *Chanut*, in conferentie magh werden getreden, om te sien hoe verre men soo nodigen werck onderlinge soude konnen brengen.

Op de voorsz. U Edts. Missive van den 11. deses, raeckende onder anderen de bevorderinge van den Vreede, tusschen de Koningen van Vranckryck ende Spaigne, sal U Ed. gelieven te weten; dat haer Ed. Groot Mog. al over jaeren ende dagen syn geinclineert geweest tot het senden van een Ambassadeur naer Spaigne, met die meeninge ende intentie, dat hem onder anderen by Instructie *in mandatis*, soude werden gegeven, de Mediatie van desen Staedt tusschen de voorsz. twee Kroonen, aldaer te presenteren ende aen te bieden; maer dat die Ambassade by d'andere Provincien ende insonderheyd by Zeelandt, altyds, jae tot nogh toe, is gedeclineert. Waer mede eyndigende blyve:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 24. September 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 9. October 1654.

MYN HEERE,

U Ed. siet wat importante saecken de nevensgaende Copye vervat; daer van ick niet en derf schryven aen de Regeringe; uyt vreese dat alles te seer rughtbaer soude werden, ende sonder vrught. Versoecke mede dat U Ed. de Copye, die met myn handt is geschreven, uyt het Translaet gelieve te doen overschryven, door jemandt die myn handt niet en kent, ende alsdan eerst moge werden gecommuniceert, daer U Ed. goedvinden sal. Op dat ick altydt bequaem

quaem magh gehouden werden, om in dese materien verder ende verder, van tydt tot tydt, te konnen penetreren. Ende ick ben inder waerheydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 9. October 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. October 1654.

MYN HEERE,

ICk bedancke U Ed. voor de communicatie van Uwe seer aengename van den 8. deser, ende versoecke, dat ick daer van successivelyck de communicatie moge genieten, sonder verhinderinge van Uwe swaerwightige occupatien.

Van wegen den Oversten *Plettenbergh*, en hebbe tot nogh toe geene klaghten uyt het Hof ontfangen. Het is myns bedunckens best, dat die saecke soo stillekens voorby ende van de handt afgewesen is, als U Ed. schryft de persoon van den Heere *Nicolaus Heynsius*, mene ick te wesen de Soone van den Heer Proffessor *Daniel Heynsius*. Ick hebbe hem hier gesien, als hy uyt Sweden hier door naer Italien trock, uyt last van de *Koningin van Sweden*; ende vondt in hem veele goede qualiteyten, die ick vertrouwe aen den Staedt dienst sullen konnen doen. Dominus *Colvius* Proponent, is hier niet lange konnen wesen: Ick soude hem geerne meerder vrindtschap hebben gedaen, vermits U Ed. recommandatie; dan de swackheyt van synen goeden Vader, ende den dienst die de Soon doen kan in de Walsche Gemeynte binnen de stadt van Dordreght, hebben hem my ontrocken: Hy is van goede Studien ende bequaeme Uytspraecke, soo my dunckt daer steeckt een goed Man in, soo als ick wensche hy magh worden tot goede Stightinge ende Aenbouw.

In publicque saecke van myn Ampt ende die my aenbevolen syn, is seer weynigh konnen werden gevordert, geduurende d'absentie van 't Hof; wy krygen somtyts een schip twee ofte drie wederom; dogh niet als met seer groote moeyten ende onkosten. De Koningh werdt hier wederom verwaght tegens de toekomende weeck, alsdan hoopen dat myne expeditien sullen komen te wackeren.

Daer syn nogh sommige die twyffelen aen de doodt van den *Paus*; maer met de jongste tydinge van Roomen, was hy disperaet sieck.

De

De Legers van Vranckryck ende van de Spaensche, beginnen te hutten, soo dat die 't langhst herden kan, sal 't winnen. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 16. October 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 29. October 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BEyde U Edts. Missiven van dates den 9. ende 16. deser loopende maendt, syn my wel ter handen gekomen; daer op ick mits myne absentie voor eenige dagen uyt den Haege, tot nogh toe niet hebbe gerescribeert, ende vinde ick my ten hooghsten verplight U Ed by desen te bedancken, over de communicatie der saecken, daer inne, ende voornaementlyck van die in de secrete Bylage van die van den 9. voorsz. vervat, die ick niet hebbe naergelaten, *suppresso nomine*, verders bekent te maecken, sulcks ende daer ick oordeelde deselve van vrught te sullen wesen.

Aengaende 't geene alhier 't sedert eenige tydt herwaerts is gepasseert, valt niet van sonderlinge consideratie te adviseren, als alleenlyck: Dat de saecken in Over-Yssel lopen van quaedt tot arger, soo verre, dat de Leden tot Zwolle vergaderende, eyntelyk syn getreden tot verkiesinge van een Stadthouder, ende Lieut. van deselve, als U Ed. uyt den bygaenden brief aen de Vooghden van den Heere *Prince van Orangie*, geschreven, onder N°. 1. hier nevens gaende, breder sal gelieven af te nemen. Dan d'andere Leden van 't voornemen omme daer toe te treden, selfs by de uytschryvinge geadverteert synde, hadden daer op alvoorens op den 7. deses genomen de Resolutien onder N°. 2. by Copye daer nevens gevoeght; die deselve ook by forme van Protest, in de Vergaderinge tot Zwolle, hebben gedaen inleveren. Ondertusschen hebben die van de voorsz. Vergaderinge tot Zwolle, onder anderen, raeckende de aengebodene interpositie aen haer Ho. Mog., geschreven de Missive onder N°. 3. hier by gevoeght; daer op het Advis van den Raede van Staeten versoght wesende, is 't selve uytgevallen als U Ed. uyt de Missive van den selven Raedt, onder N°. 4. hier

hier by gaende, sal gelieven te bemercken. Waer op tot nogh toe, niets is geresolveert.

Ondertusschen hebben die van de Vergaderinge tot Swolle, aen haer Ed. Groot Mog. ende soo ick bericht werde, mede aen de andere Provincien, *mutatis mutandis*, geschreven de Missive, daer van Copye onder N°. 5. hier by is gevoeght, ende hebben de Heeren *Ripperda* ende *Vander Beecke* daer op aen haer Ho. Mog. versoeck gedaen, als U Ed. mede uyt de bylage onder N°. 6. sal gelieven te bemercken; daer op 't Advis van den Raedt van Staeten onder anderen, in de voorsz. Missive van den selven Raedt, mede is vervat.

De Heeren Gecommitteerde Raeden, hebben geraden gevonden daer op de Vergaderinge, van haer Ed. Groot Mog. Extraordinarie te convoceren, op de Missive van uytschryvinge, onder N°. 7. hier mede by gevoeght.

Ende is daer op by haer Ed. Groot Mog. niet anders geresolveert, als 't geene U Ed. uyt het nevensgaende Extract onder N°. 8. sal gelieven af te nemen, daer op de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. op gisteren wederom van den anderen gescheyden is. Waer mede desen besluytende sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 29. October 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 23. October 1654.

MYN HEERE,

De saecken met Sweden, ende aengaende Berlin, waer van met de twee jongst voorgaende ordinaris hebbe geschreven, syn beyde nogh alsoo, ende dewyl haer Ho. Mog. in soodanige saecken haere interessen sullen weten te bemercken, soo laete die tot U Ed. wyse directie.

Daer syn hier, in origineel, eenige geintercepieerde brieven uyt de Spaensche Nederlanden, gesonden nae Spaigne, meest raeckende haere ongeluck ontrent Arras. Eenen brief van den *Grave van Fuensaldania* aen den Koningh; die de schult van al 't ongeluck van hem selven afwyst ende wil 't imputeren aen de *Grave van Garcien Mastro General del Campo*. Daer is ook eenen van myn Heere den *Prince van Condé*, die maer is continuatie van eene voorgaende aen den *Koningh van Spaigne* afgesonden; die beklaeght seer het voorsz. ongeluck, veroorsaeckt (seyt syne Hoogheyt) door quaet beleydt ende weynigh vertrouwen, dat des Koninghs Ministers nogh hebben willen geven aen synen Princes Raedt.

Daer is ook eenen van de Koninginne *Christina* van Sweden, aen *Dom N.*

Piemontel, die soo aerdigh ende ambigu is gestelt, in soodanige gepassionneerde termes van affectie van haere Majt. tot den selven *Piemontel*; dat jemandt, die de Eerbaerheydt van de Koninginne niet ten vollen bekent soude wesen, soude konnen vervallen in die faute om te estimeren, dat die brief spreekt van *Charnelle affectie*: Daer noghtans alles moet ende kan werden geduydt, op eene groote estime ende affectie, die haere Majt. onmatelyck toondt van de groote geest ende capasiteyt, die sy lief heeft, in de voorsz. *Piemontel*. De Hooghgemelde brief is vol uytdruckingen tot de sterckste expressien van Liefde.

Daer is ook eene andere origineelen brief, komende uyt Spaigne nae Nederlandt, geintercipieert. Hy is van de Koninghs eygen handt geschreven aen den Heere *Prince van Condé*: In andtwoordt op eenen van syne Hoogheydt, die aen syne Majt. hadde overgeschreven het wedervaren voor Arras: Sy passeerdt de Lacones in kortheyt, aldus: *Principe*; *Ick hebbe goede onderrightinge ontfangen van 't geene aldaer is gepasseert: Alle Eere ende Glorie die daer ontrent is, behoort U toe*. Geteekent *Yo el Rey*.

Ick hebbe hier ook aen te teeckenen, een formulier van eenen brief van den Lord *Protecteur*, aen de *Koningh van Vranckryck*, die boven in Capite aldus begint.

Olivarius Dominus Protector Angliæ Scotiæ & Hiberniæ.

Ludovico XIV. Francorum Regi.

CHRISTIANISSIME REX.

Onderteeckent,

In Aula nostra Alba

Vester bonus Amicus.

Dit formulier geeft hier groote offensie; daer dan nogh by komt het innemen van 't Fort *St. Loye* in *nova Francia*, door d'Engelschen, ende de verjaginge van de eerste die 't selfde Fort ende Landt lange tien jaeren hadden beseten. Het is somtydts een tydt van lyden. Anders wederom om te doen lyden. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. October 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 30. October 1654.

Myn Heere,

De Koningh met het gantsche Hof syn op den 24. 's avonds hier binnen gekeert. De saecken met de Gouverneurs van *Masieres*, *Charleville* ende *Mont-Olymp*; hebben haer (buyten verwaghten van dit Hof,) niet willen laten accommoderen. Het schynt dat *M. le Prince* eenige intelligentie met deselvige heeft, die haer wederhoudt.

Uyt Duytschlandt heeft men van goederhandt, dat alrede eenige Vorsten hebben begonnen haer te versterken met Alliancie, tegens de groote magt van het Huys van Oostenryck; in dewelcke nu al souden ingekomen syn d'Heeren *Keurvorst van Keulen*, de *Keurvorst van Brandenburgh*, de *Vorsten* alle drie van 't *Huys van Lunenburgh*. Met de *Landt-Grave van Hessen-Kassel* handelt men nu daer over, ende met meer andere Princen. Ick schryve dit alleen aen U Ed. Haer Ho. Mog. (buyten twyffel) sullen uyt Duytschlandt desen aengaende, wel worden onderright; daer toe ick my ende dese myne advisen, geerne submittere.

Tusschen dese Kroon ende die van Sweden, gaen de saecken mede niet slappelyck voort; want men hier seer groote desseinen voor heeft, die de gantsche Staedt van de Christenheydt wel souden konnen metter tydt bewegen: Naementlyck om de Successie van 't Keyserryck van Duytschlandt, te brengen buyten 't Huys van Oostenryck, ende daer toe eerst te beletten dat 'er geen nieuw Roomsch Koningh en werde gemaeckt. Ondertusschen alle voorvallende saecken in 't Ryck, tot dat desseyn te dirigeren, ende te reguleren; op dat die twee Kroonen ende die geene die het met haer houden sullen, haere intentien eyndelingh mogen komen te obtineren. Daer synder alrede, die aen desen Koningh gepræfigureert hebben, hoe glorieux het soude syn voor syne Majt. dat in syn persoon het Keyserryck met Vranckryck soude werden gecombineert: Ende hoe dat sulcks wel voor desen is geweest, nu aght hondert jaeren geleden.

Haer Ho. Mog., nae haere groote wysheyt, ende erkende voorsienigheydt, sullen best konnen oordelen, wat Staedt van Europa voor haere Regeringe de beste kan syn.

Hier is weynigh apparentie van accommodement (gelyck men hier spreeckt) van dese Kroon met den Staedt van Engelandt. Nu korts is een Engelsch schip, komende van Bilbao, ende gaende nae Londen, by de Franschen genomen; ende werde op Maendagh voorleden, 't schip ende inladinge, 't eenemael geconfisqueert; om dat daer in gevonden waren twee Spaensche Matrosen in d'Engelschen dienst synde, by haer hebbende ontrent duysent Sitroenen, die haer eygen waren. Dit exempel sal de gemoederen tusschen beyde de Natien seer ontstellen, ende occasie geven dat d'Engelsche wederom sterck sullen toetasten op de Françoisen. Ter Zee syn d'Engelsche soo sterk, dat van deser zyde daer

 niet

niet tegens en is te doen. Men dissimuleert hier alles; soo als ook werdt gedaen over het innemen van *Nova Francia*, ende over d'expulsien van de Françoisen uyt haere oude possessie in Noorder America.

De Pyraterye neemt hier nogh dagelycks sterck toe, ende schynt haer nu meest te verheffen, ende gestabilieert te werden met maght op de West-kusten van Vranckryck, dat is in de Havenen van Britannien, d'Eylanden van Poictou, Rochelle, Brouage ende daer ontrent, alwaer groote esquipagien werden gedaen by groote maghtige Luyden, die haere vrinden hebben ontrent het Hof ende de Justitie. Uwe Ed. sal het qualyck geloven, hoe het hier in soodanige saecken toegaedt: het credit ende faveur draeght alles wegh. Indien, haer Ho. Mog. wysheydt daer tegens in tydts niet en voorsien, soo vrese dat hier naermaels te laet wesen sal. Ick en hoore niet meer van Uwe Ed. van d'inclinatie tot d'Alliancie met dese Kroon, 't welck (nae myne opinie) 't eenige middel is om de Commercien ende Navigatien der vereenigde Nederlanden te konnen ontlasten. De saecken van dit Ryck konnen daegelycks tot beter standt worden gebraght, tot order soo in policie als in militie te Lande. Ick bevinde dat het publicq de Zeevaert noghte Commercie niet en aght, jae bynae veraght meer als oyt voor desen heeft gedaen, alsoo by confusie ter Zee veele Grooten meer middelen weten te winnen als by de ordre, ende by de Commercie selfs, daer in sy niet en participeren. Ende als ick noeme myn Heere Commercie, soo dunckt my dat ick noeme het welvaren van haere Ho. Mog. Staedt ende de subsistentie van dien. Met hardigheydt ende maght en is daer tegens niet te doen noghte daer in te remedieren; want die middelen naer myne opinie, meer quaedt als goedt souden doen. Ja konnen strecken tot totale ruine. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. October 1654.

P. S.

Met dese ordinaris hebbe geene van U Ed. ontfangen; tot naerightinge.

Aen de Heer Ambassadeur BORREL, den 12. November 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. Missiven van den 23. ende 30. der voorlede maendt, syn my wel ter handen gekomen, ende vinde ick my verplight U Ed. by desen hoogh-

hooghlyck te bedanken voor de communicatie der saecken daer inne vervat; gelyck ick ook aen myne syde niet soude naergelaten hebben U Ed. reciproquelyk sonder intermissie, te dienen van de saecken alhier voorkomende, ten waere myne absentie uyt 's Gravenhage, my daer toe d'occasie benomen hadde. Ende kan U Ed. sigh wyders verseeckert houden, dat ick niet sal naerlaten ter weder by eenkomste van de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., die tegens den 17. deses is geconvoceert, ende voorts by alle occasien, naer myn uytterste vermogen te helpen poussseren, ende ten beste dirigeren, de saecken raeckende U Ed. Tractement, met 't geene daer aen dependeert, onder eene der voorsz. Missive gededuceert.

De correspondentie van haer Ho. Mog. in Duytschlandt, is soo solide niet, of vinde ick my ten besten van 't Gemeen, dienaengaende somwylen vry beter gedient, door U Edts. advisen, ende versoecke ick derhalven dat U Ed. niet gelieve te naelaten in diergelyke materien dessels correspondentie met my te continueren.

Tot vernieuwinge van d'Alliancie met de Kroone van Vranckryck, is by haer Ed. Groot Mog. seer goede inclinatie; Edogh bespeure, ick dat de humeuren wat werden vervremt door de continuele Pyrateryen, ende de quade administratie van Justitie tegens d'Ingesetenen van desen Staedt, die men bespeurende buyten, jae dikmaels tegens expres bevel van den Koningh te geschieden, niet wel geloost kan worden, dat met een Tractaet van Alliancie souden wesen te reghten. Niet te min meyne ick, dat in allen gevalle voor desen Staedt een goede vernieuwinge van Alliancie met dese Kroon, ten hoogsten dienstig wesen soude; daer toe ick ook niet sal naerlaten te arbeyden, soo veel my doenlyck wesen sal.

Ende jegenwoordigh niets van inportantie U Ed. te communiceren hebbende sal hier mede verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Amsterdam den 12. November 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 6. November 1654.

MYN HEERE,

MEt de jongste ordinaris hebbe wederom nieuwe sught gekregen om U Ed. te bedancken. Ick versoecke dat op saecken daer van met eenige voorige brieven hebbe verwittight, haere Ed. Groot Mog. haere Hooghwyse consideratien wat late gaen, om alle quaed voor te komen. Het welck gemeenlyck seilder en gemackelycker is te doen, als het opgekomen ende aengewassen, te

 reme-

remedieren. Alle die saecken voorsz., gaen nogh alsoo voort. Uytgenomen dat men nu tydinge bekomt, hoe dat eenige Duytsche Vorsten, van ende ontrent de Nedersaxische Kreits, ende andere, eene stercke Ligue souden hebben gemaeckt; ook volck aennemen tot een goed veldt-leger, om te beletten dat de Sweetsche geen meester werden van de stadt Bremen. De Brandenburghsche ende Nieuwburghsche Vorsten, syn daer in d'accord, ider om syn respective insighten.

Uyt Engelandt verstae ick, dat het Frans Sout groot peryckel loopt, om aldaer geconfisqueert te werden; ook dat de Engelsche eenige Plaetsen in de Karibische Eylanden, soude hebben afgenomen aen dese Natie; die onbequaem is, om haer selven daer in te mainteneren, veel meer, om haer te restabilieren. Met dit Parlement in Engelandt, loopt het Tractaet met Vranckryck geheel in 't lange: soo dat men sigh selve hier aenstelt, gelyck of het te niet waere. Hoewel ick niet en meen, dat het concept en dessein van sommige practicabel sy, soo moet ik evenwel nae myn devoir ende Chargie, de Regeringe van den Staedt daer inne verwittigen. Daer is veel, ende komt daeghelycks meer voort, veele quaedwilligheydt tegens haere Ho. Mog., gelyck ick in myne bejegeninge maer te veel bevinde. Godt geve de nodige Eendraght met den Staedt; dat alleen kan alles herstellen, nae myne opinie. Het contrarie anders. Nae myne dienstige gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. November 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. November 1654.

MYN HEERE,

ICk hebbe geern gesien uyt d'Acte van Resolutie van den 31. der voorlede maendt October, my nu jongst toegekomen, dat d'Heeren van de Provincien aldaer werden versoght haer te sullen willen verklaren nopende de reassumptie van het Tractaet van Alliancie met dit Ryck; ende dat 't selve eenmael tot een gewenscht eynde ende besluyt muge werden gebraght. Nae myn bedunocken ende kleyne ervarentheyd van saecken, soo soude dat konnen werden d'eenige nu overige remedie tot veele quaede weghneminge, die dagelycks de Commercie ende Navigatie der vereenigde Nederlanden quellen, ende buyten alle twyf-

twyffel nogh meerder quellen sullen, soo daer tegens niet en werde versien. De tyden schynen ook bequaem te syn tot handelinge, alsoo de saecken met Engelandt nogh in twyffelaghtigheyd blyven steecken; den Oorlogh met Spaigne nogh duurt, ende men hier groote concepten in de gedaghten heeft, daer toe haer Ho. Mog. *intime* vrindtschap (soo sy oordeelen), haer tot voordeel soude konnen strecken. Soo alle dese perplexiteyten gesuyvert werden, ende de saecken van dit Ryck tot eene glorieuse uytkomste ende standt komen te geraecken; soo en soude misschien, alsdan hier niets te doen syn *manet attamente repostum, munster*.

In Duytschlandt is alreede een groot Armement, ende sal onder den Keurvorst ende Vorsten van Brandenburgh, ende die van het Huys van Lunenburgh, tegens den 20. deser een groot Leger in wapenen syn, van thien duysent soldaten te voet ende ses duysent paerden; behalven de troupen die den *Keurvorst van Keulen* daer by sal doen voeren, ende nogh andere Heeren, die haer mede tot de Ligue sullen begeven; soo ick kan vernemen, soo en sullen die geligueerde Vorsten niet willen toestaen, dat de stadt Bremen onder Sweden gebraght, ook niet dat dese haer meer, ende meer in 't Ryck, souden komen te verbreyden ende maghtiger te werden. Ik hoore dat met verlangen afgewaght wert, wat haer Ho. Mog. na hare intercessionale besendinge, soo die geen respect en vind, sullen willen resolveren tot beschuttinge van de stad Bremen, volgens de Tractaten van Alliancie met de Hanse Steden korts opgereght.

Men heeft hier door bevorderinge van de residerende Ambassadeurs van Venetien tot Madrid, de schilderye bekomen in Spaensche habiten van de Princesse Infante Heritiere van Spaigne. Sy is schoon, ende hier heeft men haer een Frans kleet aengedaen, om te konnen sien hoe sy soude gelycken, als sy mede soude werden Koninginne van Vranckryck. *M. le Comte de Brienne* heeft last gehad van dese Koninginne, om het voorsz. Portrait tot Madrid te doen vorderen. De *Koningh. van Spaigne* heeft ook toegestaen, dat het aen syn Suster soude werden gesonden.

Tusschen U Ed. ende my: als men spreeckt aen desen Koningh, om hem eene Vrouwe te geven, seght, dat hy begeert eene schoone Vrouw, op dat hy magh een eerlyck Man blyven, ende hem met eene schoone Vrouwe alleen vergenoegen. Maer soo men hem geene schoone en geeft; dat d'eere sal pericul lopen; aen dit laetste hapert het met de *Princesse van Piemont*, die soo seer niet en is begaeft als nae wensch. Syne Majt. is in grootheyd van lighaem ongelyck veel grooter, als syne jaeren van sestien ordinaris konnen medebrengen; soo dat vroeg aenkomt. Nae gebiedenisse blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. November 1654.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 26. November 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missiven van den 6. ende 13. deser lopende maendt, syn my wel ter handen gekomen, ende vinde ick daer inne verscheyde saken, over welckers communicatie ick oorsaecke hebbe U Ed. by desen ten hooghsten te bedanken, biddende deselve om de continuatie van soodanige correspondentie, ende om vergiffenisse over myne naelactigheyd, die door myn afwesen van hier, ende eenige particuliere attachementen is gecauseert geweest.

De Vergaederinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, is tot nogh toe niet compleet, ende is oversulcks ook in deselve nogh niets van importantie verhandelt.

Naer den inhoudt der advisen van de Heeren Gedeputeerden van desen Staedt, tot bemiddelinge van de differenten tusschen de Kroone Zweden, ende de stadt Bremen opgeresen, soude van het voorgenomen accommodement weynigh syn te verhoopen. Sulcks dat ontwyffelyck in dese jegenwoordige Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., swaerwigtige deliberatien sullen vallen: Wat by ontsteltenisse van 't voorsz. accommodement, van wegen den Staedt daer ontrent gedaen ofte gelaeten sal dienen te werden; van welckers uytslagh, ick niet in gebreken sal blyven, U Ed. naeder te adviseren.

Ick vertrouwe ook, dat ter occasie van dese haer Ed. Groot Mog. Vergaederinge, het werck van de vernieuwinge der Alliancie met Vranckryck, van wegen de Provincie van Hollandt gepousseert sal worden.

De saecken hier binnen, hebben nu ook eenigen tyd herwaerds al stillekens afgelopen; blyvende beyde de partyen in de Provincie van Over-Yssel, by haere sustenue opiniatreren. Edogh sonder iets d'een op d'andere te attenteren; synde wederomme van een nieuwe byeenkomste, op hoope van accort, gesprooken, sulcks dat te verwaghten staedt, dat de dissentien aldaer opgeresen, nogh wel in der minne moghten werden geassopieert.

Den Heere *Protecteur* heeft op de Missive, jonghst by de Heeren Staten van Zeelandt aen deselve geschreven, onlangs gerepliceert als U Ed. uyt de nevensgaende copye sal gelieven af te neemen, die ick wil hopen by haer Ed. Mog. ten besten te sullen werden opgenomen; Synde ook andersints d'Heeren Staeten van deselve Provincie, ofte immer het merendeel van de Leden van dien, soo ick beright werde, nu wat van meerder moderatie op 't subject van de bewuste Seclusie, als deselve wel voor desen syn geweest.

Waer mede U Ed. niets verders van consideratie te adviseren hebbende, sal ick blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 26. November 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 19. November 1654.

MYN HEERE,

MEn bevint hier eenige koeligheyd in 't hooge desseyn, daer van ick U Ed. korts voor desen hebbe geschreven, nae 't exempel van over 800. jaeren; alsoo de *Koningh van Sweden* vry veel swaerigheden daer tegens moveert; soo in de bynae onmogelyckheyd, om 't selve door hem te konnen worden aengehouden; maer ook om dat het alle Duytsche Vorsten tegens 't hert soude syn, soo een groot Koningh, nae by; jae aen Duytschlandt grensende, in den Keysers-stoel te stellen; want alle de redenen die de Duytsche hebben tegens die van 't Huys van Oostenryck, bestaen daer in, dat 't selve Huys haer te maghtigh gelyckt; ick weet dit van seer goede handt; jae wel van d'eerste. Soo dat my dunckt dat de pan een gat heeft.

Dese desseinen van hier, hebben veel goedts gedaen, voor den Keyser; want om de keur van de een of d'ander, schynen de meeste te inclineren, om d'oude best te behouden. Daer toe syn de stemmen van de geestelycke *Keurvorsten van Mentz* ende *Trier*, den *Keurvorst van Saxen*, soo dien ouden Heer nogh wat in 't leven blyft; want de *Keur-Prins in Saxen*, vry van maximen met d'Heer Vader verschilt: d'Heere *Keurvorst van de Paltz* staet ook *fort & ferme* voor 't Huys Oostenryck, om twee reden; eerst, om dat hy sonder des Keysers groote gunste, anders noyt meester kan werden van syne Gulyksche ampten: die aen 't Huys Paltz van groote importantie syn; soo in gebiedt, als in middelen ende verbeteringe van syne Domainen; door dien hem wel hondert duysent Rycks-daelders jaerlycks souden inbrengen. Ten tweden, om dat de *Keurvorst van Beyeren* van contrarie opinie is, te weten, tegens Oostenryck: Ende dat de *Paltz* altyd contrarie strengen moet ende sal trecken, alsoo geen grooter vyandt heeft, nogh die hem meer heeft gekrenckt ende sal kreneken, als de *Keurvorst van Beyeren*.

Dese jonge *Keurvorst van Beyeren*, nu meerderjaerigh geworden synde, ende syne Administratores af, ende hy aen de Regeringe gekomen synde, heeft syn Moeder geësloigneert niet alleen buyten credit in 't Hof, maer ook nae Weene gesonden, als, uyt reden van natuure, den *Keyser* seer toegedaen synde: Om dese redenen, soo sal U Ed. konnen oordelen, dat de stemmen van de *Aertsbisschop van Keulen*, die van de *Keurvorsten van Brandenburgh* ende van *Beyeren* niet sullen konnen prevaleren, tegens de vyf andere; alsoo naer constitutien des Rycks, de *Koningh van Bohemen*, ook mede sterck, ende syn selven niet en sal frauderen, om te werden *Roomsch Koningh*, ende dat hy, nae gemelte Rycks constitutien aen syn selven, syne eygen stem daer toe vermagh te geven.

't Waere ook al te bedencken, of die drie contrarie Keurvorsten, al sullen convenieren ende accorderen, om een ende deselve persoon tot *Keyser* te maecken. Ende dat den Keurvorst tot Berlin, alrede geen lust verklaert te hebben in 't

exempel van 800. jaeren. Men meent dat d'andere twee ook geen inclinatie daer toe en hebben; soo dat sonder groote confusie in 't Ryck, daer toe den *Hertogh van Bremen*, niet genegen is, (immers niet vermogende genoegh), dat concept hier los is. Nae myne gebiedenisse ben altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 19. November 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 20. November 1654.

MYN HEERE,

BEdancke U Ed. voor den inhoudt van dessels Missive van den 12. deser tot Amsterdam. Ick hoore hier somtyts iets van 't geene tot Amsterdam soude mogen te doen wesen, ende wensche dat alle U Ed. goede desseinen, ende intentien mogen komen tot een goed succes, ende tot dessels contentement.

M. de Lionne gaet naer Italien, eerstelyck omme te prepareren, ende disponeren den *Paus*, ende d'andere Princen van Italien, op dat deselve geen jalousie ennemen over de desseine van dese Kroon, in 't Koninghryck van Napels; maer veel eer, dat sy daer toe alle goede genegentheydt ende assistentien willen toebrengen. Ten tweeden om de desseine van den *Hertogh van Guise*, die gaen op commissie van den Koningh ende op den naem van Monsieur *Frere unique du Roy*, te helpen dirigeren, ende vorderen met raed, addresse, middelen ende andersints. Alsoo nu den Kardinael *Anthonie* daer mede beswaert is; die by een quaed succes van de Fransche saecken in Napels, de groote wederslagh soude komen te gevoelen van de syde van Spaigne. Ten derden om te behandelen ende te maecken het accommodement van den Kardinael de *Retz*, de conditien te begeren syn? Dat hy Kardinael absolutelyck sal moeten afstaen syn Aerts-Bisschdom van Paris; dat hy blyve woonen tot Romen, ende des Koninghs affairen aldaer doe: Dat hy niet en kome in Vranckryck, als met expres schriftelyck consent, onder de eygen handt van syne Majesteyt.

Daer tegens sal den Koningh aen hem Kardinael, hier in Vranckryck doen hebben Beneficien, ter waerden van hondert duysent guldens jaerlycks inkomen: Jae men sal gaen tot hondert vyftigh duysent guldens toe. Onder accord, ende mits 't selve voort gae, soo beloven de Gouverneurs van Mezzieres, Mont-

Olym-

Olympe ende Charleville, dat ſy haere Gouvernementen ende Plaetſen ſullen open ſtellen, ende haere perſonen laten employeren ten dienſte van den Koningh. Het welck by ſoo ver de Kardinael de *Retz* geen contentement ſoude krygen, ſy alles blyven weygeren. Men hout het daer voor, dat dit accommodement gaen ſal; want het Aerts-Bisdom van Paris brenght maer in 60000. guldens jaerlycks. De Kardinael is ſeer veel ſchuldigh, ende het gelt is hem nodigh. Hy hadde de plaetſe van Aerts-Biſſchop voor deſen van doen om Kardinael te werden. Ende die digniteyt heeft hy nu alrede wegh. Het is waer, hy is een gaeuw, ſtoudt, ende woelendt man, die grooter deſſeinen hadde om het eerſte Miniſteriat te mogen aen hem haelen, 't welck nu geen tydt is te pretenderen. Deſen Kardinael de *Retz* is ſeer ſterck verwandtſchapt aen maghtige luyden in gelt, ende poſſeſſien, ende wert gehouden voor een Fransman, hoewel hy van 't Huys van Gondy is, oorſpronckelyck in Italien.

Daer konde wel tegens January, ofte February een reyſe voorvallen van den Koningh, ende het geheele Hof, nae Lions, om redenen ende op pretexten. Deſe ſyn het deſſein van den *Hertogh van Guiſe*; indien het ſelve eenighſints begint te gelucken. De waere redenen en kan men nogh niet weten: Daer ſyn eenige die ſeggen, dat het zy om een Huwelyck van den Koningh te maecken met de *Princeſſe van Piemont*: andere derven affirmeren, dat het ſelve Huwelyck niet ſyn ſal; ſoo dat de tydt naeder alles ſal ontdecken. Ick verſoecke dat deſe ende diergelycke, myne vrye communicatien, by U Ed. erkende diſcretie, niet verder en werden gedivulgeert, als daer die mogen blyven bekent, buyten myne prejudicie. Hier mede nae myne gebiedeniſſe, ſal altydt blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienſtwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 20. November 1654.

COPIE. Bruſſel den 12. November 1654.

WY verwaghten hier in deſe ſtadt d'Heeren Grave *Maurits* Gouverneur van Kleve, ende den Heere *Swelyn* Opper Stalmeeſter van myn Heere den *Keurvorſt van Brandenburgh*, om te continueren de handelinge daer toe voor deſen openinge is gedaen, door den Grave *Spinola*; waer van wat goedts verhoopt wert. Deſe Regeringe heeft den Heere *Hertogh van Nieuburgh* doen verſeeckeren, dat daer in nogh niets ſal werden gedaen, 't gene eenighſints ſoude konnen ſtrecken, tot ſyne verwonderinge, noghte ook prejudicie &c.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. November 1654.

MYN HEERE,

MEn verlanght hier met groote impatientie, nae de uytkomste van handelingh der Heeren haer Ho. Mog. extraordinarisse Ambassadeurs tot London, raeckende het Tractaet van de Marine. Men hoopt dat daer by klaer sal werden gesproken vry schip, vry goedt; anders werdt gewaerschouwt by veelen, die het wel met den Staedt menen; dat het een groote vermindering sal geven in 't stuck van de Navigatie van de ingesetenen der vereenigde Nederlanden, die alsdan niet sullen, ende nu 't eenemael genieten de voordelen der bevraghtinge van haere schepen, door meest alle Natien.

Ick hebbe voor desen verwittight aen dit Hof, dat gemelde Heeren Ambassadeurs alle goede behulp souden toebrengen, op dat niet alleen de Hollandtsche schepen; maer ook het ingeladen Fransche sout, opgebracht in Engelandt, soude werden vry gegeven. Ick moet als nogh hier repeteren, dat d'Engelschen aen die van de *Gabelle du Sel* aenbieden, haere schepen tot het transport van 't sout, met byvoeginge van verseeckeringh, dat het nogh door d'Engelsche, nog door niemandt anders, en sal werden bekommert; soo dat dit eene stercke aenraedinge is voor den Staedt, om het ingeladen sout, nevens der Nederlandtsche schepen vryheyd, tot London te bedingen.

Haere Ho. Mog. hebben by brieven van den 18. deser, my laeten toekomen, ook een Extract uyt een brief van Kalais geschreven den 13. July voorleden, aen een vriendt in Nederlandt. Daer in werd verhaeld, dat de Gouverneurs ende de Bevelhebbers, ook bynae alle de Magistraten ende principale Luyden van die stadt, ter Zee équipere op roof; ende haelen aen, ende brengen op tot Kalais, alle Nederlandtsche ende andere Natien schepen, die willen na de havenen van Vlaenderen. Ten kan soo quaed niet voorgesteld werden, of het is nogh erger. Voor desen hebbe gewaerschouwt, dat d'équipagien op buyt, seer sterck toenemen in Brittaigne, in Poictou, tot Rochelle, ende daer ontrent; ende dat veele vermogende Heeren ende personen daer in part nemen. Hebbe ook genotificeert voor desen, dat de Biscayers seer groote schaden doen met gewelt, ende rooven der Nederlandtsche schepen, die sonder convoy varen in de Boght. Ick wil niet twyffelen of haer Ed. Groot Mo., als meest geinteresseerde, sullen die saecke genomen hebben, in haere hooghwyse consideratie, ende bedaght syn op soodanige nodige remedien, als naer exigentie van saecken, best sal wesen; daer aen ick my seer geern referere.

Daer komt ook een saeke by, die aen de Onderdanen van haer Ho. Mog. seer groote onregtmatige schaden toebrengt, dat is, dat de Schippers ende de Koopluyden, die in haere schepen laden willen, (gelyck men seght) tusschen twee wateren varen, ende haer soo subtiel ende verscheydentlyck transformeren, dan in Hollandtsche, dan in Spaensche subjecten; dat sy daer door ende door haere

groe-

groote subtieliteyt, gemeenlyck komen te vervallen in groote schaede; want syn sy inder daedt Hollanders? waerom vindt men by haer acten ende brieven, dat sy syn vrye Burgers ende Poorters van Oostende, Brugge ende Duynkercke. Ick kan wel weten, waerom dat sy dat doen; maer nu den Oorlogh met d'Engelsche ophout, soo konnen de Françoisen wel bedenken, dat dit is om Spaensche Goederen te verschuylen, ende om door die gefingeerde qualiteyt, de Spaensche inladingen te meer aen haer te trecken. Ende hier by de Françoisen is men maer alleen besigh, om op de minste pretexten te capteren, ende te geraken tot confiscatie van Schip ende Goedt, daer toe soodanige dobbele Poortere brieven, groote oorsaecke geven. U Ed. gelieve in syne Wysheydt te bedencken, of daer tegens by de Regeringe geen voorsieninge en soude konnen werden gedaen. Nae myne gebiedenisse blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 27. November 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 3. December 1654.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. Missiven van den 19. ende 20. der voorlede maendt, met de Bylage uyt Brussel, als mede die van den 27. daer aenvolgende, syn my wel ter hande gekomen, voor welckers communicatie, ick my verplight vinde U Ed. ten hoogsten te bedancken: Biddende om de continuatie van deselve.

Op de vernieuwinge van de Alliancie met de Kroone van Vranckryck, hebben haer Ed. Groot Mog. op Saturdagh voorleden provisionnelyck genomen de Resolutie onder N°. 1. copyelyck hier nevensgaende, daer op ick niet wil twyffelen, of sullen goede effecten volgen.

De jongste advisen alhier ontfangen, van de Heeren Gedeputeerden, tot bemiddelinge van de ontstaene differenten tusschen Sweden ende Bremen, syn van den 24. der voorlede maendt, uyt dewelcke, als by copye onder N°. 2. hier nevens gevoeght, U Ed. sal gelieven af te nemen den standt der saecken aldaer; ende syn haer Ed. Groot Mog. ieverigh delibererende, in wat voegen desen Staedt sigh, by ontsteltenisse van accort, daer ontrent sal behoren te dragen, synde de Leden generalyck, soo ick kan mercken, van die inclinatie, dat men in sulcken gevalle, de voornoemde stad niet en behoort te verlaten: Maer deselve eenigh reël support toe te brengen.

De Tractaten op de Marine, syn in Engelandt nogh niet veel geadvanceert, ende hebben wy nogh geene advertentie van eenige conferentien, die daer over souden wesen gehouden; werdende by de Engelschen, soo 't schynd, die saecke gedifferéert, tot den uytslagh van de Onderhandelinge met Vranckryck. Edog laeten haer Ed. Groot Mog. niet nae, 't voorsz. werck met aenmaeningen van hier, soo veel doenlyck aen te dryven, ook speciaelyck te urgeren op de maxime van *vry schip, vry goedt*, *& contra*: Gelyck dienaengaende nogh op gisteren, ter occasie van de examinatie van seeckere Tractaten, by Engelandt met andere Kronen gemaeckt, is genomen de Resolutie onder N°. 3. hier by gevoeght.

U Ed. sal al voor de Receptie deses, ontwyffelyck hebben verstaen, dat het bewuste sout in Engelandt is geconfisqueert geworden, ende de schepen vry gekent: Mitsgaders ook de Schippers haere vraghten vergoed, onaengesien alle mogelycke devoiren by de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt, ook tot relaxatie van 't voorsz. sout, aengewend.

De Conservatie van de Navigatie, ende weeringe van alle Pyrateryen, gaet haer Ed. Groot Mog. dapper ter herten, ende sal in dese jegenwoordige Vergaderinge ontwyffelyck ten dien *fine* nogh iets goeds werden geresolveert; synde d'intentie van de Leden, dat van wegen desen Staedt, continuelyck een goede Vloote in Zee sal dienen te wesen, om reputatie te conserveren.

Ick vermaene somwylen d'Heeren Commissarisen, gedeputeert over U Edts. particuliere klaghten, tot aenvangh ende bevorderinge van haere besoignes; dog hebben deselve tot nogh toe, vermits importanter occupatien, soo 't schynt, daer inne niets gedaen, ende sal ick niet naerlaten, het myne te contribueren, ten eynde U Ed. indien deele, moge werden gegeven alle redelycke satisfactie. Waer mede desen besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. December 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 4. December 1654.

MYN HEERE,

MEn begint nu hier wat meer werck te maecken, van de Duytsche saecken ende Princen aldaer, om haer te beter te engageren in het groot concept, daer over men nu dagelycks ende neerstelyck delibereert; maer al wat smaeckt nae gelt ofte restitutie, daer nae plaght men niet te willen hooren. De voorige Heeren *Keurvorsten van den Paltz*, hebben aen Koningh *Hendrick* de IV. in synen noodt assistentie gedaen, doenmaels van vyfhondert duysent Ryckxdaelders.

ders. Koningh *Louis* XIII. heeft daer van wat gerestitueert, soo dat in kapitael (behalven de interesten) daer op nu nogh resteert ontrent twee hondert duysent kroonen. Hooghstgemelde Keurvorst heeft binnen Sedan nogh ses heele kartouwen; die syn Heer Vaders Legers aldaer hebben geberght, onder den *Hertogh van Bouillions* tyden. Dese Keurvorst heeft nogh jonghst, als Philipsbourgh in extremen noodt was, van by gebreck van vivres ende gelt, 't eenemael verloren te gaen, die plaetse voor Vranckryck geconserveert, mits toesendende uyt syne (is 't geoorloft te seggen) armoede, vier duysent Rycksdaelders. Op soo veele jaeren geduurigh solliciteren, heeft d'Heere Keurvorst, daer 't syne soo hoogh nodigh hadde, niets konnen verkrygen: 't welck hem, ende andere Duytsche Vorsten, van dese Regeringe soo als die nu is, seer heeft vervreemt; 't welck men nu voorgeeft dat sal gaen beteren.

Van de besendinge des Heeren *Keurvorst van Brandenburgh* nae Brussel derwaerts, van Berlyn heenen getroken syn d'Heere Prince *Mauritz*, d'Heere *Sweryn* Hooft-Schatmeester, ende van haere verrightinge, sullen haer Ho. Mog. ende U Ed. aldaer beter onderrightinge in alle apparentie konnen hebben. Sommige meenen, dat die conferentie tot Brussel, meest door d'Heere Keurvorst sy toegestaen, om in Vranckryck daer door jalousie te geven, ende alsoo beter conditien met dese Kroon te bespreecken.

Ick kan nogh anders hier niet leren, of Sweden sal traghten de stadt Bremen onder syne gehoorsaemheyt te brengen, sonder dat by middel van moyennatie ofte accommodatie, iets sal konnen werden geopereert. Want (soo men my onderright) men soeckt verwarringh in Duytschlandt, ende dit Hof favoriseert daeromme Sweden in syne pretensie op de stadt Bremen. Haer Ho. Mog. in haere Hooge Wysheyt, sullen die saecke best weten te wegen.

De *Hertogh van Nieuburgh* is seer geallarmeert door dese groote begonnen nieuwe correspondentie met den *Koningh van Sweden*, ende dit Hof; die ook sal adpuyeren de pretentien van den *Keurvorst van de Paltz* aengaende syne gepretendeerde Ampten in Gulick; soo dat sonder twyffel, haere Ho. Mog. Staedt sal gevoelen d'incommoditeyten van Oorlogh in de naebuerschap, daer uyt dan niet als groote onkosten, ende onsekerheden konnen ontstaen, voor de Vereenigde Nederlanden.

De persoon die hier d'affaires van Engelandt doet, heeft my willen hope geven, dat de paix ofte verdragh met Vranckryck, sal succederen. Hier mede naer gebiedenisse, sal altydt syn:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 4. December 1654.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. December 1654.

MYN HEERE,

HEt is my seer verheughlyck geweest, dat haere Ed. Groot Mog. nu ernstelyck beginnen te hervatten, de gedaghten, om d'Alliancie met deese Kroon te vernieuwen ende te vermeerderen. Ick sal niet seggen van de oude maximen, die daer toe altydt hebben getendeert: maer de bynae noodsaeckelyckheyt, behoort ons daer toe te houden; ende in die maximen te continueren, soo om dat den Staedt haer op Spaigne noyt en sal konnen vertrouwen, ende dat dese met Vranckryck in de Christenheyt de balance te samen in effenheydt konnen houde: Als insonderheydt ende particulierlyck mede, vermits de groote voordeelen van Commercie ende Navigatie, die de vrindtschap van Vranckryck ons toebrenght dagelycks, ende nogh meer toebrengen sal, soo op eerlycke advantagieuse conditien, haere Ho. Mog. in een vast Verbondt haer gelieven te verbinden.

Daer is niet eerlycker ende pryslelycker, als d'Allianeien, die gegrondt syn op eene diffensive, tegens die geene die den Staedt van de Geallieerde komen by attacque te aggresseren; want sy conserveren den Vreede, die voor haer Ho. Mog. Onderdanen (vermits haere wytlughtige Commercien ende Navigatien ende het *debit* van hare waeren) gantsch nodigh is, door dien men immers bevind, dat soo haest en is eenigen Oorlogh in Christenryck ontstaen, of sy gevoelen d'incommoditeyten van dien, boven alle andere Natien, seer excessivelyck, ende alle rovers ende violentien schuylen onder de twee contenderende partyen, indien sy aen de Zee naegelegen syn.

Haere Ho. Mog. hebben Ao. 1640. soo begonnen met d'Alliancie defensive gemaeckt, met de Kroon Sweden; hebben soo gecontinueert met Denemarcken; nu korts eeniger maten met Engelandt, sonder offensie van ouder Liguen, ende sonder hare prejudicie. Want alle de alrede gemaeckte Ligues niet en bepalen de vryheyd, om diergelycke met alle andere Princen te mogen maken, sonder exceptie. Voor desen hebben haer Ho. Mog. dese gedaghten soo sterck gehadt, dat sy selfs de Alpes syn gepasseert, ende hebbe gemaeckt eene Ligue met de Republicque van Venetien, die de Spaensche voor haer soo schadelyck bevinden, dat sy met alle list ende praetycque gearbeyt hebben, om die te doen suspenderen; ende haere Ho. Mog. hebben die soo vorderlyck bevonden, dat sy met d'assistentien in geld, die de Republicque doenmaels betaelde, ofte schuldigh was, veele notable secoursen hebben bygebraght, ende gedaen, soo aen Denemarken, Sweden, Sevenbergen, ende elders, gelyck U Ed. wel bekendt is. Ick hebbe my d'eere gegeven, over dit werck van de Ligue met Venetien, somtyds U Ed. myne voorslagen te presenteren, ende ick ben (onder verbeteringe) nogh van die opinie, dat in dese tyd, wanneer de Republicque van Venetien, de meerder vrindschap van haere Ho. Mog. versoeckt; dat nu wel iets soude konnen werden gedaen, 't geene naermaels groot voordeel voor d'Unie soude konnen toebrengen. Ick sal met permissie seggen: dat de familiere vrind-

schap

ſchap die d'Heer ordinaris Ambaſſadeur van Venetien alhier met my ſeer opentlyck plaght te houden, verkoelt ende verflauwt, ſiende dat op d'aenbrengingen aen my in verſcheyden tyden ende ſaecken gedaen, door hem, gantſch geene antwoorde, noghte verwaghte bejegeninge van haere Ho. Mog. aen ſyne Repupublicque, wederkeren; daer van dog haere Ho. Mog. de redenen hebben waerom, tot dewelcke ick my ſeer geerne onderwerpe.

Indien dat den Staedt der vereenigde Nederlanden, met Vranckryck mede in eene goede ſtercke Ligue waere begreepen; ſonder twyffel, daer uyt ſoude ontſtaen, niet alleen eer, ende reſpect; maer ook maght voor den Staedt, ende commoditeyt voor de Onderdanen, dewyle nu oorſaecken opgenomen ſyn by deſe Kroon, van offenſie, die met de te maken Ligue, ſoude wegh genomen ſyn ende komen te ceſſeren; op welcke ſwevende offenſien, alle de quade bejegeningen, roveryen, beſchadighthheden, nu werden gecontinueert; jae gevoet, geëxcuſeert, ende gefondeert. Haere Ho. Mog. hebben aen my geſchreven op den 26. November leſtleden: Dat ik ſal hebben alle devoiren te doen, ten eynde dat van deſe zyde gedeſiſteert wert van de practycque der quade regel *que la Robe d'Enemi, confiſque celle d'Ami*, ende dat deſelve regel moghte werden geannulleert, ende te niet gedaen; ſoo permittere U Ed. my, om in 't korten te mogen ſeggen; dat ſulcks onmogelyck is, ſonder eerſt ofte daer nevens d'Alliancien met deſe Kroon te vernieuwen ende te maecken. Om redenen, die ick dick ende menighmael voor deſen aen haer Ho. Mog. hebbe aengediendt, aleer ick hier de Handelinge van d'Alliancie hadde begonnen. Als ook geduurende de Handelinge; daer toe my referere.

Haere Ho. Mog. ſeggen ook in hooghgemelde brieven: Dat ick om te beter te obtineren de vernietinge van de gemelde Franſche Regel, daer toe ſal gebruyken de ſuſtenue van d'Heere de *Bourdeaux* Franſche Ambaſſadeur tot London; die ſyn Ed. in Engelandt heeft ſtaende gehouden, ende ſeer ernſtigh geurgeert ſoude hebben; tot ontſlaeginge van de bewuſte Soutſchepen, ende hare ladinge; dan ick en hebbe daer van niets in handen tot bewys, ende verſoeke U Ed. daerom gedienſtelyk, dat my in de beſte authentycque forme mogen toekomen, of de propoſitien, of memorien van d'Heere de *Bourdeaux*, die ſyn Ed. op die materie heeft overgegeven, aen d'Engelſche Regeringe; of copye authenticq der publicque brieven van d'Heeren haer Ho. Mog. extraordinaris Ambaſſadeurs tot London, daer in haere Ed. die ſuſtenue van d'Heere de *Bourdeaux* op 't breedſte, ende klaerſte overſchryven aen de Regeringe, op dat ick my, door die publicque Documenten verſterckt weſende, ſonder contradictie dat argument kraghtelyck moge gebruycken tot haere Ho. Mog. intentien.

Ick bedancke U Ed. over de pertinente communicatie van d'aengename van den 3. deſer. Hier mede nae dienſtige gebiedeniſſe, teeckene:

Myn Heere,

U Ed. Dienſtwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 11. December 1654.

 Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. December 1654.

MYN HEERE,

HEt was nu eergister avondt laet, eer ik U Ed. aengenaemen bequam van den 10. deser: de korte dagen maecken dat U Ed. doenmael de myne van den 4. deser aldaer nogh niet en hadde ontfangen.

Indien haere Ho. Mog. goedtvinden op seeckere conditien met dese Kroon Alliancie te maecken, ofte te vernieuwen, ick soude aghten dat dese conjuncture van saecken ende tyden seer bequaem alhier sal syn: soo om dat men het hier voor seeker houdt, dat Engelandt met haer niet begeert te sluyten; alsmede om dat het dessein van den *Hertogh van Guise* op 't Koninghryck van Napels te niet is; ook dat daer door tot Romen de Reputatie van dese Natie seer is vervallen; ende dat den *Paus* veel schynt te estimeren den Kardinael de *Retz*, die hy seer wil aenhaelen, ende doen logeren in syn Pausselyck Palais op Monte-Cavallo: al 't welck dit Hof sal doen dencken op andere vrienden elders.

Indien repressalien by dit Hof werden verleent, of veel meer indien (des Godt verhoede) Oorloge ontstae met d'Engelsche; soo is de gantsche Commercie ende Navigatie van d'Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden, nae myn gevoelen, 't eenemael bedorven, ende sal wesen in nogh erger standt, als doen den Staedt met Engelandt in openbaren Oorlogh was, want d'een ende d'ander sullen alles weghnemen. Ick ben ook van opinie dat d'Alliancie met haer Ho. Mog. ende dit Ryck, de saecken in wat beter balance sal doen wegen in Engelandt. Niemandt sal door die rupture ende distructie van onsen handel meer proffiteeren als Spaigne. Soo dat ick vertrouwe dat van allen zyden met moderatie ende wysheydt dit groot gemeen quaedt sal werden vermyt ofte te gemoedt gegaen. Ick sal een dingh seggen, dat haere Ho. Mog. in dit werck seer veel, soo my dunckt sullen konnen toebrengen, 't sy dat d'Alliancie ten kraghtighsten met Vranckryck werde gesloten, 't sy dat de beloofde assistentien ende subsidien, maghtigh syn in sommen ende volck, want boven al is te procureren, dat Engelandt ende Vranckryck in eenen bandt te samen komen. Onder correctie, ick en ben niet wel geinformeert van 't reghte verstandt des Tractaets jonghst tot London gemaeckt, of my dunckt dat haere Ho. Mog. syn gebleven ende ook inder daet gelaten in haere volkomen vryheyt, om soodanige Alliancien met alle andere Koningen, Republiquen, Princen ende Staten te maken, soo als des Staets best sal vereysschen; ende 't schynt genoegh te wesen, op 't 15. Art. dat daer in werde begrepen d'andere Geallieerde, naementlyk d'Engelsche Regeringe. Ende als al het Tractaet met Vranckryck ende haer Ho. Mog., soodanigh als het gemaeckt werden sal, by de jegenwoordige Regeringe in Engelandt mede werde aengenomen, soo soude de bandt maer te stercker wesen, hebbende d'assaileerende partye (by exempel) Vranckryck, te vreesen, dat Engelandt ende haer Ho. Mog. Staedt te samen tegens hem souden komen te breecken, 't

welck

welck wat bedenckelyck is. Soo Engelandt tegens haer Ho. Mog. Staedt quame te breken, soo soude Vranckryck mede alsdan nevens haere Ho. Mog. breecken; 't welck aen de Geallieerde respectivelyck te meerder redenen soude geven, om wel ende ter degen te doen observeren 't geene by de Tractaten sal worden gestipuleert.

Om veele oorsaken ende redenen, beginne ick te geloven, dat dit Hof gerne uyt den Oorlogh met Spaigne sal willen scheyden, op redelycke ende honorable conditien voor beyde de Kroonen; want de constitutie van dese Regeringe is seer verandert ten besten van den Staedt; ook anders gefondeert als ten tyde van den gewesen Heer Kardinael de *Richelieu*. Ende de beste maxime ende wensch voor haer Ho. Mog. Republyck, soo my dunckt, is Vreede in onse dagen, ende Vreede over al: Dewyle onse Commercien over al gaen. Nae gebiedenisse, sal altydts blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. December 1654.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 25. December 1654.

MYN HEERE,

MEt desen jongsten ordinaris en hebbe geene gehadt van U Ed. Hier verstaen van anderen, hoe dat den Heere *Beverninck* uyt Engelandt was gekeert. Dat Rapport in haer Ho. Mog. Vergaderinge hadde gedaen; daer van ick ten naesten, by U Ed. faveur meerder seeckerheydt verhoope te hebben.

Met dat de saeken tusschen den *Koningh van Sweden* ende die van de stadt Bremen ter neder geleght syn, soo spreeckt men hier van andere desseinen die dien Koningh voor hebben soude, raeckende de Successie in de Landen, ende Heerlyckheden, door den gewesen jonghst *Hertogh van Kleve*, ende *Gulick*, daer aen wel veel troubles souden konnen vast syn.

Ik vreese altydt voor Oorlogen, die in de Nabuurschap van haer Ho. Mog. souden mogen werden aengestelt. Want behalven dat voor eerst daer door de Commercien, in toe ende afvoer werden verhindert, soo en konnen haer Ho. Mog. ongetwyffelt niet buyten de wapenen blyven, ende behalven de onseeckerheyt van saecken, sleept het naer hem veele swaere onkosten, welckers lasten van

 outs

oudts voor de Vreede van Munster, ende van den Oorlogh met de Engelschen, den Staedt nogh maer al te veel jegenwoordigh drucken. Onder dat semblant konnen ook schuylen andere desseinen, die tot naedeel van de Geunieerde Provincien souden mogen werden misbruyckt; dienaengaende ick my referere aen eenige myne voorgaende advisen aen U Ed. afgegaen. Hier mede nae gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 25. December 1654.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 14. January 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk schaeme my, dat ick U Edts. successive brieven van den 4. 11. 18. ende 25. der voorlede, mitsgaders van den 1. deser lopende maendt, tot nogh toe niet hebbe beandtwoordt; dogh ick vertrouwe my op U Edts. gewoonlycke discretie, ende hoope, dat ick by deselve vergiffenisse van de voorsz. faute sal obtineren, in consideratie dat ick 't sedert het scheyden van de jongste Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., continuelyck tot Amsterdam hebbe geweest geoccupeert in particuliere affaires, ende sulcks genoeghsaem buyten kennisse van 't geene ontrent de Regeringe wierde verhandelt.

Ick ben volkomentlyck van U Edts. sentiment, ontrent de vernieuwinge van de Alliancie met Vranckryck, ende sal dienvolgende niet naerlaten 't selve werk ter Generaliteyt, soo veel in my is, te helpen poussseren, alwaer ick niet verneme dat by myne absentie daer inne iets is geadvanceert.

Wy sien hier met bekommernisse te gemoet 't eynde van de Negotiatie van Monsr. de *Bourdeaux Neufville*, welckers lange train hier by veele een quaden uytslagh doet bedughten.

Ick hoope dat de disgracie van Monsr. *Servien*, voor desen Staedt niet disadvantagieux sal syn, ende wenschte wel van U Edts. oordeel daer ontrent gedient te mogen wesen, ende in specie van wat affectie Monsr. *Foucquet* is in reguarde van de interessen van desen Staedt.

De saecken in Over-Yssel hebben nu eenigen tydt aen den anderen wat in state gebleven, sonder dat wy vernemen, dat by d'eene, of by d'andere partye 't sedert eenigen tyd herwaerts iets van consideratie is geresolveert ofte by der hand geno-

genomen, ende wil ick hoopen, dat het selve werck, door de gunstige directie van Godt Almaghtigh, sigh nogh al ten besten sal schikken: Ondertusschen is, op de instantie van de Heeren van Vrieslandt, ter Generaliteyt by overstemminge geresolveert, dat de Commissie voor den Heere van *Beverninck*, als Thesaurier-Generael te depecheren, sal werden ingehouden, ter tyden ende wylen toe, hy nevens d'andere Heeren Ambassadeurs, van alle haer genegotieerde in Engelandt, rapport gedaen; ende van 't gepasseerde aldaer, aen de Provincien contentement gegeven sal hebben. Waer op, ende waer jegens by haer Ed. Groot Mog. is geresolveert 't geene U Ed. uyt het Extract onder N°. 1. hier nevensgaende, sal gelieven te vernemen; daer van de substantie ook in de Registers van de Generaliteyt op de voorsz. Resolutie, is aengeteeckent. 't Sedert hebben de gemelde Heeren van Vrieslandt 't voorsz. Subject aengaende, nog gedaen een nader Propositie, daer van copye onder N°. 2. hier by is gevoeght; waer van by de Provincien alleenlyck copye is versoght. Ende hier mede desen besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 14. January 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. Maert 1655.

MYN HEERE,

MEt de depêches die nu afgaen, geve kennisse aen de Regeringe, hoe dat alreede de Turcken van Tunis ende Algiers, ende van andere plaetsen, seer sterck in de Middellandtse-Zee, ende daer buyten, haer vertoonen; dat sy albereyds eenige Hollandsche schepen hebben genomen, ende nogh meer buyten twyffel nemen sullen; ten sy hare Ho. Mog. daer tegens, door eenige maghtige oppositie doen terstondt versien. Het peryckel is soo veel te grooter, doordien d'Engelsche met de voorsz. Turcken in stilstandt, ofte soo geseght werdt, d'accordt syn; soo dat niemandt en vresen. Onse Koopvaerdy-schepen, hoe groot, hoe sterck gemonteert ende gemandt mogen wesen, sullen moeten cederen, doordien sy selden met Admiraelschap gaen: Dat sy het Admiraelschap niet en onderhouden noghte respecteren; ende dat ieder een maer traght, om syn compagnon te verkloecken, ende d'eerste aen de marckt-plaetse te wesen: Ook gaen de Turcken van Barbaryen, in soo groote Vlooten, dat een kleyn Admiraelschap niet bestandt en soude wesen, om haer te konnen resisteren. U Ed. dan nae syne wysheyd ende groote ervarentheyd, sal buyten twyffel goedvinden door syne aensienelyckheyd te bevorderen het remedie van de publicque handt: Ende dat sonder uytstel; want sy Roovers andersints al te sterck souden werden; door onse groote schade.

Ick hebbe ook haer Ho. Mog., op de begeerte van de Republicque van Venetien, verwittight, dat eenen *Turckschen Chiaux* aen haere Ho. Mog. van Konstantinopelen afkomt, om permissie te versoecken, Nederlandtsche schepen te huuren, in dienst van den *Grooten Heer:* Dat die Republicque vertrouwt, haer Ho. Mog. niet en sullen toestaen; alsoo die Nederlandtsche schepen tegens haer eygentlyck werden versoght, ende souden werden gebruyckt.

Ick hebbe U Ed. voor desen voorgedragen verscheyden poincten, daer op de Republicque van Venetien eenige heusche satisfactoire antwoorde verwaght, ende ick hebbe myne reden van interest daer by gedaen, waerom ick sulcks hebbe te wenschen. *M. Deutecom* by hare Ho. Mog. geordonneert tot Consul binnen de plaetse van Havre de Grace, kan qualyck met gerustheyd wederom aldaer gaen, om syne Charge te bedienen, vermits de voorige alreede geleeden affronten, ende die hier nae nogh voor hem insgelycks souden te vresen syn: By soo verre *M. la Duchesse d'Esquillon*, des Konings verkregen brieven tot syne instellinge, binnen Havre niet en versterkt by hare attache. Soo gaet het hier *Myn Heere*, met des Konings authoriteyt ende respect. *Messieurs les Gouverneurs sont toujours les plus forts*, in haere Gouvernementen. Ick bidde in vryheyd, U Ed. my gelieve te onderrighten, hoe haer Ed. Groot Mog. dese saecke opnemen; want de man hem hier in onkosten op eet, ende de middelen syn kleyn, nae my dunckt, om hem hier met langhdurige onseeckere hoope te konnen ophouden.

Men laet hier kooper geldt, oortjes of liards, taghtigh millioenen stukken, dat is voor een millioen guldens in waerde, slaen: Die het Octroy hebben, syn versien met stercke conditien, ende authoriteyt, om het naemunten te mogen beletten; ook om scherpe inquisitie te doen in alle vreemde en van buyten inkomende schepen, dat soodanigh Kopergeldt van de vreemde Landen niet en werde in Vranckryck gebraght. Ick moet bekennen, dat ick hier uyt vrese, ende te gemoedt sie veel schaden ende onheylen voor onse Commercie ende Navigatie. Ick weet d'Historien hoe het voordesen toegegaen is in Spaigne, als daer 't koper gelt gemunt was, daer quam wel tien mael soo veel van buyten, als van binnen geslagen was; wie het veel dede weet men ook wel, ende indien die luyden het hier souden voornemen, nae te spelen (behalven 't ongelyck) soo sal eene onlydelycke vexatie, trouble en schade veroorsaeckt werden aen de Nederlandtsche schepen. Ende indien maer eens soodanigh kooper geldt wert aen haer boordt gevonden, behalven confiscatie van schip ende goedt, ook van 't lyf van de Schippers, die daer van geweeten souden hebben, soo soude op die eene faute, een geduurigh scheeps-recherche werden gefondeert op alle schepen; daer door dan onuytspreeckelycke quellingen harer Ho. Mog. Onderdanen soude werden geverght ende aengedaen; ende de vryheyt van de Commercie kan dat gantsch niet lyden. Soo dat haere Ed. Groot Mog. ende andere Provincien, sullen buyten twyffel bedencken op efficatieuse middelen ende remedien, waer mede voor eerst *precise & efficaciter* werden belet, dat sodanige koopere Fransche munte, in haere Dominien, niet en werde naegemaeckt, ook niet vervoert, veel min ingebraght in dit Ryck; want daer tegens seer *severe* soude werden geprocedeert alhier, tot schrick van de navolgers. Ick versoecke dat ick dese preadvertensie aen U Ed. alleen magh doen, om daer op gelieve te bedencken;

ken; want de kooper munte is nogh niet gemaeckt, noghte de Plackaten geëmaneert.

Of haere Ho. Mog. niet en sullen gelieven te gedencken op de vernieuwinge der Alliancien met dese Kroon? Voorwaer soo het niet en geschiedt, ende eer dat dese met Engelandt geaccommodeert sullen syn, ick sie daer uyt groote verwyderingen sullen ontstaen: Alle voordeelen, Privilegien, Reghten ende Gereghtigheden, door voorige Tractaten ende Alliancien voor de Nederlandtsche Onderlaten, sullen te niet syn, gelyck my al somtyts bejegent, ende opentlyck gedreygt wert. Haere Ho. Mog. Wysheyt passeert myne sobere consideratien, die ick alle seer geerne submittere. Nae myne gebiedenisse, blyve in waerheydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 5. Maert 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 11. Maert 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYn langhdurigh afwesen van hier, ende d'occupatien van domesticque vreugde, * hebben my eenigen tydt herwaerts benomen d'occasie omme U Ed. naer myn schuldige plight, met d'ordinaris teeckenen van onse onderlinge correspondentie, te onderhouden, ende gelyck ick aen d'eene zyde my verobligeert vinde U Ed. by desen gantsch gedienstigh te bedancken voor de continuatie van dessels advisen ende berighten, die my van post tot post ende daer onder die van den 5. deses, wel ter handen gekomen syn, soo vinde ik my insonderheyt ook genootsaeckt U Ed. te versoecken, dat deselve gelieven de voorgeroerde myne omissie, nae dessels gewoonlycke bescheydenheyt, goedertierentlyck over 't hooft te sien.

De vergaederinge van haer Ed. Groot Mog. is nu wederom genoeghsaem completelyck by den anderen, ende sal ick niet naerlaten aldaer by de eerste gelegentheyt te bevorderen resolutie op de saecken daer over U Ed., soo aen haer Ho. Mog., als aen my in 't particulier, heeft gelieven te schryven.

Het geene U Ed. aldaer verstaen hadde, van dat *Prins Maurits van Nassau* uyt 's Landts dienst soude wesen gescheyden, ende haer Ho. Mog. bedanckt hebben; is 't eenemael versiert geweest, ende is gemelde *Prince* jegenwoordigh alhier in 's Gravenhage, sonder dat ick, alhoewel met deselve verscheyden maelen

* Te weten, zyn Edts. Huwelyck.

malen gesproocken hebbende, eenigh misnoegen in deselve hebbe konnen bespeuren.

Wy verwaghten alhier met groot verlangen, ende niet sonder eenige bekommeringe, den uytslagh van de Negotiatie van Monsr. *Bourdeaux Neufville* in Engelandt; ende vernemen met de jongste brieven van daer, dat d'Engelschen de schult van het retardement leggen op Vranckryck, als of men van die zyde met het proponeren van eenige nieuwe poincten, ende door defect van last, het sluyten van 't Tractaet soude verhinderen.

Haer Ed. Groot Mog. hadden al over lange gemeynt, dat den Consul *Deutecom*, in 't poursuiveren van syne saecken aldaer, sigh selven eyntlyck soude ruineren; ende was derhalven op haer Ed. Groot Mog. Provinciael Advis, ter Generaliteyt goedgevonden, dat hy soude werden beschreven om herwaerts te komen, ende haer Ho. Mog. op alles grondigh te berighten. Dogh op naeder instancien van wegen den selven Consul, by haer Ho. Mog. gedaen, is syne saecke wederom aen U Ed. gerecommandeert, ende de voorsz. voorgaende Resolutien gealtereert.

Ick sal verwaghten U Edts. naeder Advis, wanneer deselve sal meynen oirbaerlyck te syn, dat by de Regeringe alhier ordre gestelt werde tegens het slaen, ofte uytvoeren van 't bewuste kooper geldt, als wanneer ick daer van gaerne aen haere Ed. Groot Mog. propositie sal doen. Waer mede desen besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 11. Maert 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. Maert 1655.

MYN HEERE,

Hier wort nogh al seer verscheydentlyck gesproocken aengaende het accommodement van dit Ryck met Engelandt: Ende dat veeltyts nae de genegentheeden die ider een daer voor ofte daer tegens heeft. Nu eenige dagen bragt men my thuys uyt de kamer van den Heere *Kardinael*, dat syne Eminentie (soo haest d'Engelsche gekome brieven, waren ontcyffert) soude hebben geseght dese woorden in 't François; *Nu magh men in waerheydt wel seggen dat de Paix met Engelandt is gesllooten.* Wat daer van zy, U Ed. kan daer van de seeckerheydt hebben.

Van 't vertreck van den Koningh, van Keulen, wert hier veel gesproocken, dogh waer heen, wert als nogh geignoreert.

Men heeft hier groote moedt ende expectatie, om tegens d'aenstaende soomer, wat groots extraordinarie by de handt te nemen ende te verrighten. Alsoo de saec-

saecken werden gesegt tot Brussel, ende ook in Spaigne seer slegt te staen, nopende de goede ordre ende ook de middelen.

De *Grave Fuensaldanna* soude uyt Nederlandt vertrocken nae Spaigne, over Engelandt: Ende den *Marquis de Carressena* (nu Gouverneur van Milan) in syn plaetse komen. Het wert nogh al uyt Spaigne geconfirmeert, dat de Cortes vergaderen, om de *Princesse Infante Major*, te verklaren *Heretiere* van 't Ryck.

Hier werden veele desseine opgestelt tot d'electie van eenen *Paus*. Ende het besluyt van de handelinge in Engelandt. Hoe het tot Romen staedt, gelieft U Ed. aen te mercken, uyt de Relatien van daer, die my komen van seer goede handt.

Ick hoore iets murmureren onder de handt om den Heere *Hertogh van Savoyen* te willen bevorderen tot Successeur in de *Keysers* plaets in Duytschlandt; dan die desseinen ende diergelycke fluctuerende, veranderen dickmaels hier nae 't humeur van dese Natie. Daer konnen ook geimagineert werden redenen, ende motiven, waerom men van dese syde dien Hertogh met dese schoone voorbeeldinge sal willen verblyden; daer van nogh niets en is te schryven.

Tot een accommodement met den Heere *Prince van Condé*, hoewel daer aen onder de handt gearbeyt wert, wil dit Hof gantsch niet verstaen. Syn Hoogheyts goederen ende middelen syn (behalven eenige aen den Heere *Prince van Conti* gelaten) geincorporeert aen 't *Domaine*. Aen den Heere *Grave van Harcourt* soude men geern doen quiteren het Gouvernement van Elsas ende van Philipsbourgh: Dogh 't vindt als nogh syne difficulteyt.

De saecke van den nieuwen Impost te stellen op alle vreemde schepen, ladende van d'eene Haven nae d'ander in Vranckryck, dient (onder correctie) by klaghte sterck overgebraght aen den Heer Ambassadeur *Chanut*; want men hier nae alle nieuwe inventien die gelt toebrengen, soo onwederstandelyck genegen is, dat daer tegens alhier niet te doen sal syn: 't syn saecken die stryden met de naturelycke Vryheyt, met alle oude Tractaten en Alliancien, ende ook speciaele Previlegien in de Parlementen van dit Ryck geverifieert; soo dat dit dessein moet gebroocken werden, of anders is 't gedaen met alle Vryheyt, ende Exemptie, ende Previlegien voor de Nederlandtsche Ingesetenen, haere Persoonen, Scheepvaert, ende Commercien. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 12. Maert 1654.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 18. Maert 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. Missiven van den 12. deser lopende maendt, met de bygevoeghde tydingen uyt Roomen, is my wel ter handen gekomen: voor welckers communicatie, ick U Ed. by desen ten hooghsten bedancke.

De jonghste tydingen uyt Engelandt, gaen hier nevens by copye; ende hebben haer Ed. Groot Mog. op den inhoude van de particuliere ofte secrete Missive geresolveert, 't geene U Ed. uyt het nevens gaende Extract sal gelieven te vernemen.

Werwaerts den *Koningh van Schotlandt* sigh hebbe begeven, ende waer deselve magh belent wesen, is alhier nogh onbekent; maer op aenbrengen aen de Heeren Gecommiteerde Raeden, van dat syne Majt. sigh wel lightelyck te Linge soude mogen onthouden, 't welck my noghtans by die geene, die daer van kennisse konnen hebben, heylighlyck verklaert wert onwaeraghtigh te wesen, hebben haer Ed. Groot Mog. genomen de Resolutie by copye hier nevens gevoeght.

Ick werde door den Heere *Nieupoort* bericht, dat de jonghste andtwoorde van de Engelsche aen Monsr. *Bourdeaux de Neufville*, soude syn geweest; dat hy willende sluyten op 't geadjusteerde, zy bereyt syn sulcks te doen; maer dat hy op syne nieuwe propositien blyvende insisteren, daer van niets soude syn te verwagte. Godt geve dat soo veel moderatie van d'een ende d'ander zyde moge werden by gebraght, dat het voorsz. groote werck soo verre geavanceert synde, nu niet werde afgebroocken. Ick blyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 18. Maert 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. Maert 1655.

MYN HEERE,

ICk continuere seer geerne in dese successive correspondentie met U Ed., om dat ick hoope 't Landt daer mede dienst, ende U Ed. contentement te doen. Weet ook wel dat de groote ende menighvuldige affaires van Staedt, somtydts mede die van de Familie, verhinderen, dat ick my niet geduurigh en kan verheugen.

heugen met U Ed. antwoorden; sonder Interruptie. Ick en pretendere soo veel niet op U Ed. tydt, die nodiger ende diensliger kan werden besteedt: maer als U Ed. gelegen sal komen, soo houde my verobligeert ende vernoegt, indien ik van U Ed. vriendelycke communicatie moge delagtig worden. Daer komt dan nogh by het geluckigh voltrecken van 't Huwelyck, dat Godt Zegene, tot U Ed. ende Mevrouws contentement.

Nevens de Poincten aen den Staedt ende U Ed. overgeschreven, daer op U Ed. my doet hopen andtwoorde; wert insonderheyt my gerecommandeert door den Heere *Ambassadeur van Ventien*, de jonghste; op dat dogh haere Ho. Mog. niet toe en staen 't huren van Nederlandsche schepen, door de Turcken tegens de Christenen, ende (soo als syne Ed. nu spreekt) tegens haer Ho. Mog. soo oude goede geallieerde. Ick verseeckere my, dat U daer toe ook sal gelieven sorge te dragen, ende helpen contribueren.

Hier lopen alle deliberatien daer toe, om groote middelen te vinden ende te konnen abondant fourneren tot de aenstaende Campagne, ende tot de inportante desseynen die voor handen syn over al. Mede in ongeval van rupture met Engelandt. U Ed. schryft my wat men daer van spreeckt tot London, ende dat men aldaer de schult werpt op de Franssen, om dat sy nu souden proponeren eenige nieuwe poincten; ende dat by *M. de Neufville* defect van *pouvoir* soude syn tot sluyten. Dit schynt waer te syn; maer nae dat ick van seer goede handt onderright werde: Soo is 't dat Vranckryck verstaedt, dat d'Engelsche, die nu korts Canada in West-Indien hebben genomen; 't selve sullen aen Vranckryck restitueren. Het is een nieuwe saecke die de Fransche eysschen, want sy nu nieuw begaen is. Eer Canada door de Engelsche genomen was en konden sy dat niet wedereysschen.

Ten Tweeden, soo pretenderen d'Engelsche, dat den *Koningh van Vranckryck* gehouden sal syn, ende niet vermogen, secours ofte assistentie te geven aen de vyanden van Engelandt. Vranckryck is te vreden dat toe te staen; mits dat ook Engelandt geen assistentie sal geven aen de Vyanden van Vranckryck. Dese reciprociteyt wert vereyscht by Vranckryck, ende soo als men my onderreght, soo wilt dit *reciproquum* niet alleen niet toestaen; maer wil bedingen, dat hy daer van in syn vryheydt sal staen.

Het is dan niet vreemt (indien 't soo is) dat *M. de Neuville* geen last heeft, daer op alsoo te sluyten. Dit wert my geseght van die het seggen ende moeten weten. Dan ick vertrouwe, dat U Ed. dit tusschen ons gelieve te laten blyven. *Sciens non fallo.*

Het soude my hartelyck leet syn, dat op die occasie dese Kroon ende Natie haer ter Zee gewoon, ende maghtigh in schepen sullen maecken, om alle de groote onvermydelycke inconvenientien, die ick daer uyt kan van nu af te gemoedt sien. Godt behoude alles door een Vreede, die ik lief ende aengenaem hebbe; als alle die 's Landts Welvaren wel opreghtelyck beminnen. Onder Koningh *François de I.* ende *Hendrick de II.*, als wanneer Keyser *Karel* ende Engelandt te samen gespannen waeren, in Oorlogh tegens Vranckryck, weet men wat maght ter Zee dese Natie heeft gehadt, ende kraght gebaert, soo dat de Fransche galeyen ende schepen dagelyks voorby Vlissingen quamen, naemen de schepen op 't Vlacke, dat men soo noemt. Soo dat Keyser *Karel* genootsaeckt

steeckt werde 't Kasteel Zeeburgh, of Rammekens, te maecken, tot bescherminge van de Reede. De Franschen namen 't Eylandt van Wight, ende Landen in de Riviere van Londen, met genoeghsaeme advantage op de Bourgondische, ende de Engelsche te samen. Dan oude Luyden als ick ben, syn vervaert, ende al te schrickaghtigh. Men moet noghtans voorsien ende mogelyck aghten dat eens voor desen is geschiedt, ende nogh soude geschieden konnen. Ende soo dese Natie eens soo sterck komt te wesen, waer sal de Nederlandtsche Commercie ende Navigatie blyven. Daer uyt het Welvaren van 't Landt alleenlyck bestaedt, *hæc inter nos si placet*. Daer is ons aen een accommodement tusschen Vranckryck ende Engelandt, ten hooghsten gelegen, soo my dunckt, dan ick refere my tot haere Ed. Groot Mog. ende haer Ho. Mog. Wysheyt ende sorge. Nae myne gebiedenisse, sal altydt syn:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 19. Maert 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 25. Maert 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van den 19. deser loopende maendt, is my wel ter handen gekomen; daer op U Ed. moet berighten; dat de jegenwoordige haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge, die huyden op reces staedt te scheyden, met saecken van finantien, soodanigh geoccupeert is geweest; dat mits de kortheyt des tydts, by naer geene andere saecken in deliberatie syn gebraght geweest; sulcks dat ook op 't antidotael versoeck van den Heere *Ambassadeur van Ventien*, in de voorsz. U Edts. Missive gementionneert, niets is geresolveert. Edogh kan U Ed. sigh verseeckert houden, dat ick, naer myn geringh vermogen, niet sal naerlaten te helpen verhoeden de gevreesde inhuringe van schepen, by de Turcken voorgenomen te doen binnen dese Vereenigde Nederlanden.

Ick ben met U Ed. volkomentlyck van een ende 't selve sentiment; dat Oorlogh tusschen Vranckryck ende Engelandt, desen Staedt, ende particulierlyck d'Onderdanen van haer Ed. Groot Mog., by gevolgh, mede dapper soude drucken, gelyck ick meyne by niemandt van kennisse aen de Regeringe alhier participerende, eenigh ander gevoelen te wesen. Ende soude U Ed. derhalven een groote saecke voor den Staedt te wege gebraght hebben, indien deselve tot

voort-

voortsettinge van de Vreede tusschen de voorsz. twee Natien, iets konde contribueren.

Wel is waer dat het innemen van Canada, geduerende d'onderhandelinge voorgevallen synde, van den beginne af, daer van geen restitutie heeft konnen werden geeyscht. Maer behalven dat de voorsz. restitutie van de zyde van Vranckryck, eerst is geëyscht ettelycke maenden naer dat de tydinge van 't veroveren van dien, hier te Lande al was gekomen, ende op een tydt dat alle de Articulen waren geadjusteert. Soo sustineren de Engelsche, dat by een generael Articul geposeert synde, dat de schaden die de een of d'ander van de voorsz. Natien van de andere sal pretenderen geleden te hebben, door Arbiters sullen werden gemodereert; de Françoisen het nemen, van Canada voorsz. onder de voorsz. schaden konnen inbrengen, ende daer van restitutie eysschen, te meer alsoo d'extensie van 't selve Art. soodanig souden syn, dat de schaden te Lande geleden, onder de voorsz. Submissie mede soude wesen gecomprehendeert. In allen gevalle dewyle d'Engelschen presenteren, het provisionneel accommodement geteeckent wesende, voorts te gaen tot het maecken van een vast Tractaet van Alliancie ten principalen. Ende dat in allen gevallen by 't selve provisionneel accommodement, geen prejudicie soude werden geleyt aen de saecke van Canada voorsz.; dat derhalven ook in 't selve Tractaet, ten principalen daer over soude konnen werden gehandelt. Ende bekenne ick gaerne niet te konnen oordeelen, dat den *Koningh van Vranckryck* in 't jegenwoordigh postuur van diffidentie tusschen beyde de Natien, by de Engelschen meer redelyckheyt ende reckelyckheyt sal vinden, als wel naer gestabileerde confidentie soude mogen werden gehoopt. Gelyck voorwaer het exempel van desen Staedt daer toe een persuasyf soude konnen wesen.

Wat belanght de verklaringe by Vranckryck gerequireert, van dat d'Engelschen hare vyanden niet souden mogen assisteren; werd voorwaer mede vry wat haet geëyscht; ende seggen d'Engelschen ook, dat d'extensien van de geconcipieerde Articulen indien deele alle scrupulen weghneemdt. Waer mede desen afbreeckende sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 25. Maert 1655.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 15. April 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Enige dagen herwaerts buyten den Haege geweest synde, heeft, my d'occasie, ende insonderheyd de stoffe ontbroocken, omme U Ed. iets considerabels te communiceren; 't welck oorsaecke is van de intermissie myner correspondentie.

Wy syn alhier in attente om te sien, wat uytslagh sal nemen d'excessive toerustinge der Sweden, soo te water als te lande; ende wil ick gaerne bekennen niet buyten bekommeringe te syn voor den *Keurvorst van Brandenburgh* (alhoewel U Ed. adviseert, dat men aldaer hoope heeft, om een goede intelligentie tusschen de Kroon Sweden, ende gemelde *Keurvorst* te herstellen) als mede voor den *Koningh van Polen*; gelyck dan in Pruyssen ende tot Dantzick ook voor de Sweedsche wapenen grote vrese is. De propositie by den *Koningh van Sweden* op de ouverture van de jegenwoordige Rycksdagh aldaer gedaen, schynt ook eene inleydinge, ofte preparatie te wesen tot soodanige desseynen. Indien U Ed. aldaer konde penetreren, waer op de visible Oorloghs desseynen der Sweden mogen wesen gemunt, ende of daer inne gegaen werd met communicatie van den *Koningh van Vranckryck*; soude my seer aengenaem wesen, 't selve te vernemen, alsoo ick bedught ben voor merckelycke swaerigheyd in de Commercie, ende Navigatie van de Ingesetenen deser Landen, ende sulks, naer myn oordeel, ook van deser zyde daer ontrent tydelyk sal dienen te werden gevigileert.

Wy bespeuren, Gode sy lof, in de Provincie van Hollandt, ende tusschen de Leden van haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge, van dagh tot dagh meer ende meer sympathie, harmonie ende eendraght, alhoewel Godt betert, in de meeste Provincien haer vry wat oneenigheden openbaren, ende insonderheyd in de Provincien van Over-Yssel, ende van de stadt Groeningen ende d'Ommelanden; synde de laetste nu t'eenemael buyten alle bestellinge van Regeringe ende Administratie van policie; ende d'eerste onder een dubbele Regeringe, daer van ieder sigh qualificeert souveraine Staten van deselve Provincie; blyvende die geene die tot Deventer vergadert syn, alhoewel voor desen ernstelyck geurgeert hebben, dat de questie over het Drost-ampt van Twente, ofte aen haer Ho. Mog. ofte aen neutrale Arbiters gesubmitteert soude mogen werden; jegenwoordig alle voorslagen van verblyf, die nu van de andere syde iteratívelyck gedaen werden, t'eenemael refuseren, sonder daer naer eenighsints te willen luysteren, voor ende aleer d'anderen die tot Swolle vergaderen, sullen hebben gerepareert de begaene nieuwigheden van het onordentelyck eligeren, van een Stadthouder, ofte, soo sy spreecken, het opwerpen van een Hoofd, met 't geene daer aen dependeert.

Onder die van de Ommelanden voorsz., syn de Dissentien soo hoogh geklommen, dat d'eene partye van deselve, eenigen van haere wederpartye, ende speciaelyck mede den Heere *Stadthouder*, aen haer Ho. Mog., soo by schriftelycke als by mondelinge propositie, hebben geaccuseert *Criminis lese Majestatis*; haer Ho. Mo. hebben goedgevonden den gemelde Heere *Stadthouder* by aenschryvinge te vermanen, dat deselve soude willen traghten door saghte wegen, de voorsz. Dissentien te assopieren, ende in cas van ontstentenisse, daer van ten spoedighsten aen haer Ho. Mog. advertentie te geven, om in sulcken gevalle by deselve dienaengaende nader te werden geresolveert. Waermede desen besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U. Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 15. April 1655.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. April 1655.

MYN HEERE,

DEn 6 deser 's avonds, syn hier tydingen van London gekomen, door eenen expressen, by den Heer de *Neufville* afgesonden, hoe dat d'Heere *Protecteur*, van de vorige syne sustenuen wat hadde beginnen te deflecteren, ende te toonen beter apparentie, dat sig naeder daer op sal konnen verstaen. Men hoopt hier nu beter succes in het accommodement, ende ondertusschen werd alles in grooten iever, ende meeste secretesse bevordert, 't geene by ontstaen andersints soude nodig wesen.

M. des Ombres voor desen eenige jaeren geleden, by dit Hof gebruyckt tot Lubeck, staedt nu vaerdigh ende gereed, om te vertrecken nae Duytschlandt: Hy gaet reght nae 't Hof tot Berlyn, om aldaer te verhandelen eenige saecken, tot goet verstandt, ende onderlinge intelligentie van den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, met den *Koning* ende Kroon van Sweden: Ondertusschen dat *M. Avancourt* 't selve sal soeken reciproque te bevorderen by hooghgemelde *Koningh*, als wanneer by successe *M. des Ombres* ook soude gaen nae Stockholm.

Men seght ook dat Vranckryck genegen soude wesen, om syne Mediatie aen te bieden, tot 't maecken van een goed verdragh, eeuwige Vreede, ende Alliancie tusschen de twee Koninghen, *Sweden* ende *Poolen*.

't Welck geluckende, om alsdan te komen tot een stercke Ligue van Alliancie defensive, tusschen de hooggemelde *Koningen van Vranckryck*, *Sweden* ende *Polen*, ende eenige *Keur-* ende *Vorsten van Duytschland*, *contra quoscunque*; daer van voor alsnogh geen naeder particulariteyten en kan aenschryven.

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 8. April 1655.

Aen den Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. April 1655.

MYN HEERE,

VOor desen hebbe U Ed. bediend van myn bedenken, aengaende het maecken van de Fransche nieuwe Liards; ende wat lagen onder dit pretext sul-

len werden gemaekt, tot nieuwe troublen ende kosten van de Commercie ende Navigatie der vereenigde Nederlanden; daer in haer Ed. Groot Mog. Provincie meest is incomparabelyck geinteresseert. Ick sende hier nevens het Placaet *de la Cour des Monnoyes*, den 14 deser *à son de trompette*, door dese Stadt ende Faubourgs gepubliceert, daer van U Ed. hem selven gelieve te dienen. Daer werden in mynen last devoiren gedaen, om te bekomen copye van 't Octroy door de Liards-makers, of Munters verkregen; dat, soo verstae geheel strickt ende hardt gaet. Ende in vryheyd hier gesegt, in dit werk syn de participante ende geinteresseerden, de grootste, ende groote Luyden van dit Hof: Daerom is vast te geloven; dat dese Liards-munters seer hoogh ende sterck sullen werden geprotecteert ende gemainteneert; daerom ook de Placaten ende Ordonnantien op 't rigoureuste sonder verschooninge, gratie ofte barmhertigheyd, sullen werden geëxecuteert. Onse Luyden die haere al te groote begeerlyckheyd, met vreemde Liards buyten gemaeckt, in te brengen, souden willen versadigen; en kan ick niet helpen, veel min protegeren; daerom soo U Ed. het goedtdunckt (onder correctie) ware nodigh dat ieder, ende alle Schippers ende Koopluyden, door haere Magistraten werden gewaerschouwt ende verboden sulcks niet te doen: Want dat men haer in haere misdaet soude moeten laten leggen, ende abandonneren, sonder haer de behulpsame handt te sullen bieden; ende harder willende gaen, dat men alle soodanige Koopluyden die Liards inladen in een schip, sal houden tot de vergoedinge van alle de schaden, kosten ende interessen, die door hare daedt sullen overkomen, over schip ende goedt; dat daerom geconfisqueert ende verloren worden sal. Nogmael onder correctie, ick soude dat niet doen by Placaet; om niet hier te styven de harde proceduuren, die men op 't rigoureuste tegens soodanige inbrengers van 's Koninghs Kopere-munte soude (by confessie van haere Ho. Mog. alsdan Placaet) willen ofte pogen ter hand te nemen; daer tegens dan nogh allerhande verschooninge door haere Ho. Mog. voorschryven, sal konnen werden ter handen genomen; dan hare Ho. Mog. syn wys, die de beste voet sullen weten te beraemen ende te ordonneeren.

Hier nevens gaet copye van de brieven aen haer Ho. Mog., tot toesendinge van 't Verbael myner Conferentie met d'Heere *Grave de Brienne* gehouden op den 14. deser; als ook copye van die ik daer over schryve aen d'Heer *Griffier Ruysch*; om in vertrouwentheyd, nevens het Verbael te communiceeren. Ik soude menen dat hare Ho. Mog. die Assignatie van den Koning, t'eenemael, om redenen by my gededuceert, ende die hare Ho. Mog. my nog verder sullen gelieven aen te lasten, behoore te declineeren; want 't van quaden exempel soude syn, dese Assignatie aen te willen nemen. Maer indien men my terstondt rescribeert, ende last te vervorderen de betalinge van 't eerste poinct, in myn Memorie, soo geloove (indien ick wat serieus gelast werde) dat dese pretentie van de drie millioenen sal aen de verroeste spyker raecken; ende dat ick de betalinge voor de particuliere met glimpige, nu ook geadvoueerde redenen sal obtineren ende doen genieten, eyndelingh, nae soo veel jaeren moeyten; die alle verloren syn sullen, indien haere Ho. Mog. haer daer in te veel souden goedvinden te bedencken, ende de saecke te brengen in handelingh aldaer of hier. Dan ick wagte last, die ick volgen sal; maer dit sy soo veel in familiare geschreve aen U Ed.

Nu komt tydinge van Roomen, door eenen expressen, dat de nieuwe *Paus* ge-

geworven is; te weten de Kardinael *Fabio Chigi*, die Nuntius was tot Munster, als de Vreede tusschen Vranckryck, en Spaigne, ende de Keyser daer, ende te Osnabrugge verhandeld wierdt. Nae myne gebiedenisse, ben altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 16. April 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. April 1655.

MYN HEERE,

DE groote armeringen in Sweden, houden alle Princen suspens; sonder dat men met seeckerheyt kan vatten, waer toe ofte waer heen het voornemen soude syn. Hier in 't Hof kan anders niet bespeuren (ick hebbe neerstighlyck ende by verscheyde wegen naer vernomen) als eene volkomen confidentie met den *Koningh in Sweden*; ende alsoo de laetstgeseyde onmaghtigh syn, om soodanige groote *levées* te konnen doen op haere eyge middelen; soo komt het my voor, dat uyt de Finantien van dit Ryck 't sedert de maendt January voorleden, tot nu toe, wel over de seventien millioenen goudts uytgelight ende versonden syn, tot d'Oorlogs exploicten die aenstaende souden wesen; sonder dat men noghtans vernemen kan, dat 't effect ende d'operatien van d'aenlegginge soo grooten sommen, haer ergens anders soo proportionneelyck vertoonen, als ontrent d'armeringe van Sweden: soo dat daer uyt gissinge wert gemaeckt, dat Sweden groote subsidien moet gevoelen van dit Ryck.

Met groote genegentheyt spreeckt men hier onder de Principaelste Ministers, ook van den Heer *Electeur* van Brandenburghs saecken ende onderlinge confidentie met den selven; ende men verwaght van die zyde ook veel goedts. Men doet dese Koningh nu aen syne Keurvorstelycke Doorlughtigheydt schryven met den Titel van *Mon Frere*, 't welck nooyt voor desen heeft doorgewilt; ende soo als voor desen hebbe verwittight, heeft *M. des Ombres* last om voor al te trecken eerst aen 't Hof tot Berlyn, om nevens de koôperatie van *M. de Avancourt* tot Stockholm, dien Keurvorst wel vast te stellen met den anderen, ende te verbinden, ende alsdan tot verder openinge te gaen.

Daer komt my ook diergelycke voor, als of de *levées* van *Koninghsmarck*, soude syn ter dispositie van Koningin *Christina* van Sweden; dat de gemelde *Koninghsmarck* korts *incognito* tot Brussel by haer Majt. soude syn geweest, ende

de terstondt weder vertrocken. Ick kan qualyck geloven, 't geene my daer ontrent gesеght wert; als dat die Koningin soo veel in Spaigne soude hebben geopereert ende geobtineert, dat 't Hof tot Brussel sal aensien konnen ende gedogen, dat *Koninghsmarck* syn selven sal mogen inpatroneren van de stadt ende andere plaetsen in 't Hartoghdom Gulick, sonder den *Hartogh van Nieuburgh* te protegeren ofte secours te doen; dit soude eene al te hoogen politicq syn, die ick niet en kan begrypen. My is van goede ende genoeghsame seeckere handt geseght, dat Koninginne *Christina* in Brabandt doet maecken eene schoone Koninckl ycke rustinge voor haere Majts. eygen persoon: Daer aen met grooten haest ende naerstigheydt wert gearbeyt; want men daer op hart aenhout dat die rustinge spoedigh gedaen moet syn. Ick bekenne dat alle dese extravagante woelingen my niet behagen, die soo buyten alle gewoonelyck beleydt schynen by der handt genomen te werden: Immers het schynt soo. Soo dat goede Schermmeesters ook tegens vreemde nieuwe plompe Boeren slaegen, dienen haer geset te hebben *in promptis*.

Opentlyck seght men, dat des *Koninghs van Sweden* armeringe, soude aengesien syn tegens Poolen; om in dese haere groote noodt ende disordre van den Oorlogh tegens de Moscoviters, Sweden meester te maken van Koninghs Pruyssen; ook den *Hertogh van Courlandt* te brengen als een Leenhouder van 't Ryck Sweden. Dat desselfs Koningh sal opentlyck de landinge ende pas versoecken aen den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, door 't Hertoghdom Pruyssen, ende soo weygert op borge ende guarand, dat Vranckryck Swedens borgen sal syn aen de *Keurvorst*: ende indien dat ook dan alnog blyft weygeren; dat Sweden met gewelt in 't Hertogdom Pruyssen ende misschien verder, syne Keurvorstelycke Doorlughtigheyt den Oorlogh sal aendoen: ende om alle dese onheylen, ende separatien voor te komen, dat de Heeren d'*Avancourt* ende *des Ombres* sullen Negotieren. Dit syn de discourssen die ick niet en soude derven affirmeren noghte loochenen in waerheyt. U Ed. sal die gelieven te extimeren als relatien van myn toekomende op U Ed. versoeck, om indien iets applicabel sy tot saeken, die U Ed. sal weeten waeraghtigh te wesen, deselve daer toe te voegen; anders in suspens te houden. Immers konnen sy dienen tot waerschouwinge iets contingents, 't welck tot ondienst van den Staedt soude konnen werden geprepareert ende voorgenomen. Hier mede naer myne dienstige groete, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. April 1655.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 29. April 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de voorleden ordinaris syn my U Edts. brieven van den 16. deses, ende met de jongste post die van den 23. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen, voor welckers communicatie, ick my verplight vinde U Ed. by desen ten hoogsten te bedancken.

Ick bespeure met droetheydt dat de Tractaten tusschen Vranckryck ende Engelandt, soo qualyck tot een gewenst eynde konnen werden gebraght. Den Heere *Nieupoort* adviseert met synen jongsten, dat hy bericht was dat Commissarisen van den Heere *Protecteur*, aen den Heer *Bourdeaux Neufville* hadden voorgeslagen: *Dat men wedersyds Vyanden ende Rebellen niet soude assisteren; maer de vrindtschap opreghtelyck met den anderen onderhouden, gelyck het reght der Volckeren behoorde te geschieden*; maer dat gemelde Heere de *Neufville* daer mede geen contentement genomen hadde. Ick bekenne gaerne, niet te konnen begrypen, waer inne de discrepantie op 't selve poinct tusschen de voornoemde partyen, eygentlyck bestaet, dewyle de voorsz. verklaringe het different dienaengaende niet kan termineren: Ende wenschte wel dat U Ed. aldaer seeckerlyck had konnen penetreren, wat eygentlyck de intentie van den *Koningh van Vranckryck* in de voorsz. onderhandelinge mogte wesen, dewyl men aen de zyde van Engelandt, seer klaeght dat het van de zyde van Vranckryck niet opreghtelyck soude werden gemeent, daer toe sy nu weder een nieuw argument gebruycken; seggende, dat gemelde Heere de *Neufville* nu jonghst wederom afgeweecken is van 't expedient, onlanghs by hem selfs voorgeslagen, dat naementlyck, aen de Vyanden ende adherenten jegenwoordigh gedeclareet, egeen secours soude werden gegeven, noghte aen de Rebellen.

Het verbael by U Ed. met de voorleden post aen haer Ho. Mog. overgesonden, is gestelt in handen van Commissarisen van haer Ed. Groot Mog., om daer op ten spoedighsten van advis te dienen; gelyck ook is het werck van de Liards; daer op 't rapport van deselve Heeren Commissarisen sal moeten werden afgewaght.

Wy blyven alhier nogh al in apprehensie, dat de Sweden met haere nieuwe armature, het ooge hebben op de Havenen van Pruyssen, ende speciaelyck mede op de stadt Dantsik, U Ed. sal my ten hoogsten verobligeren van curieuselyk te ondersoecken, of ende hoe verre men aldaer ten Hove van de desseinen der Sweden kennisse ofte communicatie soude mogen hebben, ende of daer ontrent door de Sweden met de Kroone van Vranckryck, ook iets soude mogen wesen verhandelt. Waer mede desen voor dese reyse besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 29. April 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 30. April 1655.

MYN HEERE,

ONder de nieuwe Edicten van belastinge, die den Koningh ende *Monsieur* syne Majts. Broeder, op den 20. Maert voorleden, hebben gebraght, ende doen verifieren in 't Parlement de *Chambre des Comptes* ende *Cour des Aides*, is ook een, 't welck, (nae 't klagen van veele personen) seer excessivelyck sal beswaren de Correspondentien, ende Commercien met de geunieerde Nederlanden; naementlyck, het port van de brieven; alsoo die niet alleen verhooght, maer ook buyten alle proportie gestegen syn. Daer de brieven van Antwerpen voor d'once wegens, aengeslagen syn op sestien stuyvers, daer syn die van Hollandt ende Zeelandt op vyfentwintigh stuyvers; waer toe geene redenen van soo grooten ongelykheyt, en schynt te vinden te syn: Eene enckelen brief sonder couverte, uyt Hollandt ofte Zeelandt komende, moet geven sestien stuyvers, ende soodanigen van Antwerpen moet maer geven nege stuyvers, van London tien stuyvers; jae selfs van Madrid in Spaigne, ook maer tien stuyvers, ende van Sevilien maer twaelf. Indien U Ed. dit considerabel vinde, soo dient met den eersten door haere Ho. Mog. daer van geklaeght aen den Heere *Ambassadeur van Vranckryck*, met wat ernst, op dat syne Ed. daer van rapport overschryve aen dit Hof, ende die redresse helpen bevorderen nevens my, indien haer Ho. Mog. my lasten.

Van andere publicque saeken, buyten de materien in myne brieven aen den Staedt, en hebbe niets by te voegen, als alleenlyk, dat voorleede Maendagh 's morgens, eenen expressen Courier in drieendartigh uren van London, door den Heer Ambassadeur de *Neufville* afgesonden, is aengekomen; daer van het aenbrengen seer secreet wert gehouden, 't welck niet veel goets alsnogh en schynt te beduyden. Den selfde Courier is 's Woensdaghs 's morgens wederom van hier gedepecheert. Nae groete, sal altyt syn:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. April 1655.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 6. May 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van 30. der voorlede maendt, is my wel ter handen gekomen, ende ick sal de beswaerenisse op de correspondentien tusschen Vranckryck ende Nederlandt, daer inne geroert, alvorens communiceren aen de Heeren van de Steden deser Provincie, meest derwaerts trafiquerende, ende sulcks daer by ook meest geinteresseert, omme te vernemen in wat voegen het voorsz. werck by deselve wert geapprehendeert.

De publicque tydingen by de Regeringe alhier, jonghst uyt Engelandt ontfangen, gaen hier nevens, ende vernemen wy verders van daer, dat Monsieur *Bourdeaux Neufville* een naeder voorslagh hadde gedaen op het Art. spreeckende van de Vyanden ende Rebellen niet te assisteren, naementlyck; dat men beloven soude niet te assisteren *Rebelles in præsentiarum declaratos*, ende dat in 't Reguard van de Vyanden van Vranckryck expressie soude werden gedaen, ende sulks genoemt den *Koningh van Spaigne*, het *Huys van Oostenryck*, ende alle die geene die deselve 't eenigen tyde souden mogen komen te adhereren. Ick hoope, ende bidde Godt Almaghtigh, dat daer op nogh eenmael een goed besluyt magh volgen.

U Ed. heeft my voor desen op den 23. October des voorleden jaers geadviseert, dat aldaer niet ten besten wierde opgenomen, dat den Heere *Protecteur* van Engelandt aen den *Koningh van Vranckryck* schryvende, syn eygen naeme ende Titulen boven aen hadden gestelt, ende wenschte ick met den naesten geinformeert te mogen werden, of ook den Koningh daer over eenige merkelycke teeckenen van misnoegen heeft getoont, ende speciaelyck, of men de voorsz. Missive ook heeft willen aennemen, ende lesen, ofte niet; gelyck mede of Hoogstgemelde *Koningh* aen den Hoogstgedaghten *Protecteur* schryvende, mede gelycke practycque observeert; ofte dat onaengesien de voorgeroerde forme by meer Hooggemelden Heere *Protecteur* gebruykt, syne Koninghlyke Majesteyt, de forme van dessels brieven aen den meer Hooghstgemelde Heere *Protecteur*, als nogh laet blyven op den ouden voedt, in 't Reguard van anderen gebruyckelyck; daer op derhalven ten spoedighsten een letterken van rescriptie sal verwaghten.

Gelyck ick ook by vervolg gaerne sal verstaen, of ende wat U Ed. aengaende de desseinen van de Sweden. Mitsgaders van de correspondentie die deselve met het Hof aldaer souden mogen hebben, naeder heeft weten te penetreren. Ende hier mede verblyve:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. May 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 7. May 1655.

MYN HEERE,

HEt Hof staet nu op syn vertreck, soo dat ick geene hoope kan hebben, om eenigen andtwoort ende last van haer Ho. Mog. te verkrygen, of 't selve sal syn van hier gescheyden naer Compeigne, ende terstondt verders van daer naer La Fere, ende circumjacente plaetsen naest aen de Nederlandtsche Frontieren: alwaer gantsch geene affaires tot in October toe dan konnen werden gehoopt; het waere noghtans seer goedt geweest, dat ick haer Ho. Mog. last op de pointen van myne conferentie met den Heere Grave van *Brienne*, geëxtendeert in 't overgesonden verbael, hadde datelyck konnen verkrygen: Want alle uytstel wert hier gehouden als of in haere aenbiedinge veele redelyckheyt ende by haere Ho. Mog. groote considleratien daer in werden genomen: Ondertusschen soecken sy niet dan uystel, ende laten 't yser dat ick nu vyf jaeren, by nae altyt hebbe geslagen ende warm gemaeckt, verkoelen, ende ick vrese, dat de goede Ingesetenen van haer Ed. Groot Mog. (dien dogh de schaede raeckt) sullen soo van haere apparente hoope wel ten eenemael versteecken blyven, ten sy haere Ho. Mog. resolutelyck ende kort daer op willen een besluyt nemen, ende my vigoureuselyck lasten. Ick die myne devoiren ende moeyten alleen moet contribueren, kan my troosten in 't succes, alsoo 't door my genoeghsaem is voorgedragen, ende beneerstight. Ick kan ook de manniere van de Regeeringe, die soo geene spoedige resolutie kan nemen aleer ider een van de Provincien ende Steden sal vaerdigh syn om haer daer op te verklaren. Soo als men uyt Engelandt aen U Ed. schryft, soo souden de Françoisen ongelyck ende het verwyt billick hebben te dragen, dat het accommodement onderlingh nogh niet soude wesen getroffen ende geteeckent; ende hier seght men ter contrarie ende dat men aen d'anderzyde alleen maer begeert eene naturelycke redelyckheyt ende reciprociteyt: In voegen dat ick tusschen beyden stae, niet wetende waer heenen my te keeren. Ick kan wel seeckerlyck vatten de groote onheylen, die over d'Onderdanen van haere Hoog Mog. onvermydelyck sullen vallen, indien dese twee Natien in Oorloge geraecken: Dat heeft by voorige exempelen maer al te veel gebleecken.

De klaghten ende droefheyd der handelaers van onse Natie ter Zee, is excessif groot; indien haere Ho. Mog. geen ordre en stellen, dat de Zee behoorlyck werde geveyligt tegen de Turcken van Barbaryen; de Middellandtsche-Zee, nog de Straet is niet meer te passeren, ende te bevaren: De kusten van Spaigne ende Portugal insgelycks niet, ende deselve Roovers van Barbaryen, syn nu de Kaap Finisterre om, ende in de Boght van Spaigne ende Vranckryck gekomen; daer syn ook eenige in de mondt van 't Kanael gesien, ende dewyle sy Turcken tot Algier, alreede met d'Engelsche in Vreede syn, ende die van Tunis alleen resteren; soo dat genomen, dat deselve Turcken in de Engelsche haven haer retraite

traite sullen konnen, ende vermogen te nemen, soo is die saecke myns beduncken, voor den Staedt ten hooghsten considerabel, ende die vermeene eens ingewickelt synde, soo sal het onmogelyk syn die te verneftelen; soo als voorige exempelen aen haer Ho. Mog. wel hebben konnen leeren; want eene publicque Oorlogh ende publicque gevoeghde Zeemaght, is beter te ruineren, als eene stercke Pyraterye, die nergens verschynt, ende over al is, ende haer in 't kleyn verthoont. Met het vertreck van 't Hof soo sal het seer difficil syn, iets *intime* te konnen penetreren van 't onderlingh verstandt met vreemde Princen, als met de Koninghs desseynen ende de saecken met Engelandt. Ick doe, ende sal nogh myn beste doen morgen ende overmorgen, om iets te konnen verstaen ende ten naesten daer van schryven, wat ick sal hebben geleert. Alle myne bekenden vertrecken meest. D'affaires werden hier by een hoofd gedirigeert; men kan daer soo altyds niet by komen, noghte spreecken; andere syn gereserveert, soo dat ick my daer van nae wensch niet en kan behelpen. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent.

W. BOREEL.

Tot Paris den 7. May 1655.

P. S.

Nu soo op 't sluyten van de brieven, werd my verwittight uyt 't Hof, dat om redenen, de reyse van den Koningh, nogh is uytgesteld tot op den 20. deser. Daerom versoecke, dat d'order van haer Ho. Mog. op de poincten van myn overgesonden Verbael, moge afkomen aen my, nogh in tyds, is 't doenlyck.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. May 1655.

MYN HEERE,

MEt voorleden ordinarissen, hebbe aen U Ed. toegesonden myne ondervindinge ende kennisse, die ick konde hebben uyt seeckere handt, aengaende redenen waer op 't accommodement van Engelandt soude blyven steecken. 't Sedert syn my vertoont d'eygene originele brieven van den Heere de *Neufville* van den 13. deser, daer in syne Ed. seght, dat hy niet wel buyten verwaghten, konde senden het geadjusteert ende gesloten by monde, Tractaet: door dien,

dien, als 't op een teeckenen soude aenkomen, men van d'Engelsche syde, wederom wat nieuwe bepaelinge (in 't mutuel verbot d'eene d'andere vyanden niet te mogen assisteren) moghte inbrenge: Dat my seer heeft gesurpreneert, ende dit Hof insgelycks. U Ed. sal van daer alles mede onderreght syn, hoe het d'Engelsche begrypen.

Haere Ho. Mog. by brieven van den 8. deser, hebben op 't ander poinct, raeckende d'armementen ende desseynen des *Koninghs van Sweden*, mede my begeert te sullen secretelyck ende bondighlyck ondersoecken, wat consideratien in dit Hof dienaengaende syn. Ick sende met dit pacquet myn ervaren, ende hoe men seght, dat hier die saecke aengesien wert; daer toe my sal refereren, versoeckende dat U Ed. myne brief ende rapport gelieve meer te doen secreteren, op dat ick myn woort moge presteren ende naermaels bequaem blyven kan, om communicatien in confidentie met dit Hof, te continueren. D'Heere Grave van *Brienne*, die hier nogh is, heeft aengenomen soo haest by den *Koningh* ende den Heere *Kardinael* komt, daer over naer dese te willen communiceren in alle mogelycke secretesse: ende my daer van te sullen verwittigen, in alle spoet ende particulariteyt. Ick kan niet bespeuren dat hier qualyk soude opgenomen werden ofte dit Hof choqueren, indien haere Ho. Mog. haere interesse van Staedt met eenigh gewelt soude soecken te procerneren voor alle ongelyck. Dan ick ben gewaerschout soo haere Ho. Mog. iets souden feytelyck voornemen tegens Sweden; dat haer Ho. Mog. sullen wel verdaght gelieven te syn, dat den Lord *Protecteur* hem daer in niet en bemoeye, ten voordeele ende assistentie van Sweden; daer van U Ed. sonder twyffel de seekerste onderrigtinge uyt Engelandt sal hebben. Ick en kan evenwel niet laeten dus veel hier te vermanen, onder vertrouwen aen U Ed. Nae myne gebiedenisse, ben altyt in waerheyt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 21. May 1655.

P. S.

Met de jongste post hebbe geene van U Ed. gehad. Dit is alleen tot naerightinge.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT,
Paris den 25. May 1655.

MYN HEERE,

ICk hebbe occasie gemaeckt, om door een Minister van Staedt te doen spreecken in 't Hof, soo dat ick dienvolgens aen U Ed. kan verwittigen, ende men

men seyde my te verseeckeren, hoe dat d'intentie van den Koningh ende van synen Raed goed, ende opreght is, om in alle redelyckheyt ende op eerlyke conditien, te maecken, ende besluyten een accommodement met Engelandt; soo verre hadden die van dese syde haer daer toe ingelaten, dat sy niet en twyffelden, of met den aldernaesten courier, alle uren hadden sy te verwaghten het geslooten, ende geteeckende Tractaet. Maer men wilde hier vertrouwen, dat den Lord *Protecteur* reciproquelyk alles sal toestaen ende van syne zyde mede beloven, 't geene van dese wert begeert; ende gelyk Vranckryck hem niet en soude mogen bemoeyen met de saecken ende affaires van Engelandt; soo ook Engeland niet met eenige affaires ofte saecken van Vranckryck; want men hier meend, dat dat ten hooghsten redelyck ende nodigh zy, ende seght men, dat sy hier niet doen en sullen, 't geene d'eere van dese Monarchye verder soude konnen krencken.

Aengaende d'armementen van Sweden: daer en syn geen naeder Tractaten gemaeckt tusschen Vranckryck ende Sweden, noghte ook eenige concerten, noghte communicatie over de gemelde armementen ende desseynen van dien; daer van men my volkomentlyck heeft willen verseeckeren: Selfs heeft men my in confidentie geseght, dat dit Hof geerne soude hebben gesien, dat den *Koningh van Sweden* in dese conjuncture der saecken van Poolen, soo grooten jalousie door syn armement niet en hadde willen geven, misschien tot disadvantage van Poolen wiens saecken, ende affaires hier werden geaffectionneert, als wesende een rampart van de gemeene Christenheyd tegens den Turck, ende andere Oosterssche formidable Maghten. Men arbeydt wegens dit Hof, soo tot Stockholm, als tot Berlin, om beyde die Princen ende den *Koningh van Poolen*, te samen wel te accommoderen.

Maer ick werde volkomentlyk verseeckert, dat Vranckryck gantsch geene communicatie, veel min gemeenschap heeft in de jegenwoordige armementen ende desseynen van Sweden.

't Geene ick U Ed. op den 23. October voorleeden schreef, was waer, te weten, dat soodanigen brief opgeschreven, ende onderteeckent hier binnen Paris in handen was. Dan ick ben 't sedert verseeckert geworden, dat sy niet en is overgelevert; maer door de luyden, die se hadden, aghtergehouden is, uyt vrese van al te groten offensie. Daer van dan hier geene kennisse noghte aversie en werd opgenomen. Desen aengaende ben ick ook verseeckert geworden uyt de alderbeste handt, als dat soodaningen brief noyt hier overgelevert en zy. Hier mede nae myne gebiedenisse, sal altyd blyven:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 25. May 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 10. Juny 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE oorsaecke van eenige intermissie onser gewoonlycke correspondentie aen myne zyde, is geweest, dat haer Ho. Mog. my nevens eenige andere Heeren, hebben gelieven te Committeren naer de Provincie van de stadt Groeningen ende Ommelanden; omme te helpen beslissen seeckere differenten in 't lighaem van de Ommelanden ontstaen, ende hebben wy aldaer het geluck gehad van het werck in weynige dagen te brengen tot een provisionneel accort, als U Ed. uyt het instrument onder N°. 1. hier nevens gaende, sal gelieven te bemercken, ende ben ick, 't selve accort gesloten wesende, aenstonts wederom herwaerts verreyst: 't welck ick des te meerder genootsaeckt geweest sy te doen, uyt oorsaecke dat de vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. tegens den 1. deses was beschreeven.

Voor 't scheyden van de jongste Vergaderinge, was, naer verscheyde gehoudene communicatien, met de Heeren Staten van Zeelandt op de forme van de Electie van een President in den Hogen Raede; Mitsgaders ook op de beveylinge van de Zee, by provisie verdragh gemaekt, op den voet breder vervat in de gemeene Extensie van het gebesoigneerde tusschen beyde de Provincien, dienaengaende gemaeckt, ende onder N°. 2. hier nevensgaende. Edogh by eenige Leden van Hollandt op 't voorsz. Subject inschryvinge gedaen wesende, discreperende met de genomen Conclusie; soo hebben d'Heeren Gecommitteerde Raden goedgevonden, daer op aenstonds haer Ed. Groot Mog. extraordinarie te convoceren; daer op wy tot nogh toe geen volkomen besluyt hebben weten uyt te wercken. Met de Minister van Brandenburgh, syn eenige conferentien gehouden, over het geconcipieerde Tractaet; dogh heeft de gemelde syne Keurvorstelycke Doorlughtigheyds Minister, daer op verscheyde remarques gemoveert, ende in specie gesustineert, dat op den rangh eenig expedient soude moeten werden uytgevonden, verklarende den voorrangh in alle de instrumenten aen haer Ho. Mog. geensints te sullen toestaen, in wat necessiteyt sy ook mogen wesen gebraght; ende is derhalven 't selve werck tot nogh toe onvoltrokken blyven staen. Die van Dantsick hebben tot nogh toe geen aensoeck gedaen.

Uwe Edts. Missiven van den 14. ende van den 21. der voorlede maendt, syn my wel ter handen gekomen. Edogh van den 28. hebbe geene vernomen.

Ick wenschte wel, dat ick voortaen altyds by copye gediendt moghte wesen van de brieven die U Ed. aen haere Ho. Mog. is schryvende, boven die geene, die te gelycke *mutatis mutandis*, aen haer Ed. Groot Mog. afgaen, 't welck ick, onder U Ed. welbehagen, in 't toekomende sal verwaghten; ende sal U Ed. sigh mynen 't halven van de vereyste secretesse volkomentlyk gerust mogen houden.

Den

Den Heere *Protecteur* heeft over de voorgevallene verdruckinge, aen die van Gereformeerde Religie in Piemont gepleeght, haer Ho. Mog. geschreeve, de Missive onder N°. 3. copyelyck hier bygaende; daer op by haer Ho. Mog. nogh geene deliberatie is gehouden.

Ick moet alhier bekennen, dat ick myn selven gantsch niet gerust kan stellen in den uytslagh van de armature der Sweden; ende gelyck U Ed. schryft, dat den *Koningh van Sweden* van Vranckryck geen faveur ofte support vindt, soo schryft den Heere *Nieupoort* het selve ten reguarde van Engelandt, hebbende selfs met den Heere *Protecteur* in persoon, daer over mondelinge gesproocken. Niet te min soo is voor my onbegrypelyck, dat de Sweden by hun selven souden weten te fourneren de penningen tot soodanigen armature nodigh: Ende wenschte ick derhalven wel dat U Ed. op 't alder curieuste traghtede den grondt daer van aldaer te expisceren; alsoo, myns bedunckens van groote apparentie is, 't geene U Ed. my voor desen conjecturaliter schreef, dat de penningen van daer ten delen souden syn gefurneert. De uytkomste sal ons in weynigh tydts, in dien deele wyser maecken. Ick blyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer,

Hage den 10. Juny 1655.

P. S.

Indien U Ed. konde maghtigh werden den brief by den *Koningh van Sweden* aen den *Koningh* aldaer geschreven, raeckende de Tractaten met Engelandt, ende met aenbiedinge van mediatie; soude my seer aengenaem syn, daer van copye te mogen bekomen.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 10. Juny 1655.

MYN HEERE,

VAn seer goede handt hebbe verstaen dat in 't Hof van Vranckryck de Massacre in de Valleyen van Piemondt, nu korts geschiet, wert geimprobeert, ende gedisavoueert: Dat ook daer over den Koningh in dien sin brieven soude hebben geschreven aen *Madame Royale* ende den Heer *Hertogh van Savoye*; met aenraedinge dat de gevlughte Vaudoisen in haere oude plaetsen ende vryheden behooren te werden gerestitueert. Daer souden ook brieven van syne Majt. syn afgegaen aen den Heere *Servien* Ambassadeur ordinaris tot Turin, waer by hem wert verweten als dat hy geen genoeghsame devoiren en heeft gebruyckt, om dat voornemen van den *Hertogh van Savoyen* te breecken; veel meer om dat hy Ambassadeur aen den *Grave van Quinié* niet en heeft verboden, eenige Fransche

Trouppes ontrent dat feyt te laten gebruycken. De Koningh heeft ook met expresse brieven aen den *Hertogh van Lesdigueres*, bevolen, dat hy de uytgeweecke Vaudoisen op de gronden van 't Ryck sal hebben te protegeren, ende niet gedogen, dat haer eenige overlast verder werde aengedaen. Eyndelingh ordonneert syne Majt., dat hy *Hertogh* goede voorsieninge soude doen tot subsistentie der voorsz. uytgeweecke Vaudoisen. Dit wert my alsoo aengebraght van goede handt. Hier mede nae gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. Juny 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 11. Juny 1655.

MYN HEERE,

ICk versoecke dat U Ed. my toelaet desen onder vertrouwentheyt te mogen schryven. Den inhoudt van dewelcke U Ed. sal konnen gebruycken, nae syne wyse voorsightigheyt.

De saecke van de massacre der arme Vaudoisen, maeckt een groot discours door de wereldt aen alle syden. En ook daer by d'indignatie die daer over hebben opgenomen haere Ho. Mog., de Republicque van de Evangelische Kantons in Switserlandt, den Lord *Protecteur* ende Princen in Duytschlandt, 't sy tot restitutie gaende van de uytgejaeghde Christenen alleen; of ook tot reparatie en wrake van 't moordadigh feyt. En gelyck dit eerste, moeyte ende difficulteyt genoegh sal vinden; ick segge harer restablissement; soo soude 't andere in de werelt groote inconvenienten baren: ten sy daer in met groote retenue ende wysheyt sal werden gegaen.

Men spreekt hier opentlyck, ende sommige van onse groote yveraers, derven dese Papisten dragen; dat den Lord *Protecteur* een expres jaght van advis soude uyt Engelandt hebben afgesonden aen den Admirael *Blake*, met last dat hy met syne Vloote, hem sal hebben te begeven nae Nice en Villa Franca, van daer soude hy senden aen 't Hof tot Turin, ende versoecken straffe der Auteurs van 't begaen massacre, reparatie over de gelede schade, ende daetlycke effective restablissement van de uytgejaeghde Vaudoisen in hare oude voorgaende plaetsen, valeyen ende geberghten: ende by weygeringe van iets van dien, dat hy wegens Engelandt, den Oorlogh aen Piemondt ende Savoye soude verklaren ende exerceren. Nu gelyck die luyden misschien van alle dit voorsz. geen goed bescheyt hebben konnen: soo syn sy nogh soo verkeert ingenomen, dat sy noemen de plaetsen Nice ende Ville Franche, daer men d'acten van Ooorlogh kan ende sal appliceren; ende dat men met de geseyde soo sal doen ende handelen, gelyck de

Sa-

Savoysche Regeringe heeft doen handelen met de arme onnosele Vaudoisen.

Daer komt nogh by, dat men verstaet, uyt Switserlandt, dat de Evangelische Kantons gewapende by een hebben doen komen, ende dat haere soldaten alreede eenige hostile incursien souden hebben gedaen op den bodem van Savoyen, over schade aen die ingesetenen.

Eyndelingh misduyt men haere Ho. Mog. voorneemen, om eene stercke Scheeps-vloote te laeten gaen nae de Middellandtsche-Zee: Deselve ook applicerende, tot 't selve desseyn van den Admirael *Blake*.

Ick laete daer de waerheyd van dit alle, aen U Ed. goede kennisse; dan ick vertrouwe in alle dit; dat men soodanigen voet ende maniere van wrake ofte remedie sal by de handt nemen, die geene andere als goede effecten ende te hopen successen sal konnen voortbrengen. Dat ook de geintenteerde remedien geen erger uytslagen en mogen geven, als het quaet, daer over men met de meeste redenen van de wereld kan en moet klagen. Het is nu seer nae by hondert jaeren, dat Ao. 1561. 1562. begonnen de massacres der gelovige in dit Ryk tot Cahors, Vassy, Sens, Rouën, ende vervolgens in veele andere plaetsen, nae dat, die eerst waren geweest Ao. 1545. tot Cabrieres. Godt behoede, dat soo een quaet *seculum* wederom niet aen en vange, door het eene ofte het andere toeval; op dat dese Natie (die bigot ende fougeus is) niet en werde geinciteert tot diergelycke Barbarische wreedtheden: Als voor desen maer al te veele syn geschien. D'arme verdreeve naeckte Vaudoisen, en souden door de wrake aen andere, selfs niet werden geholpen noghte gerestitueert in hare oude woonplaetsen ende possessien; maer eeuwiglyck uyt haere Vaderlandt gebannen ende verstoten blyven, ende andere Christenen hier in dit Ryk, die veele syn, en woonende onder die, die incomparabelyck meer syn ende stercker als sy, souden om 't contentement ende versadinge van (hoewel gemeriteerde) wraeke, vervallen in't pericul ende verlies van leven, ende van alles wat haer eenighsints lief ende aengenaem kan wesen: Alle 't welcke vaste ende seeckere inconvenienten syn, soo my dunckt, die ongetwyffelt sullen staen te volgen. Want ick alreede onderreght werde van besyden af, en van vertrouwde handt, dat de Papisten sulcks met eene groote furie dreygen, opentlyck indien iets diergelycks tegens Nice ende Ville-Franche door de Engelsche, of iemandt anders, van Potentaten, in de Gereformeerde Religie staende, sal werden ter handen genomen ende geattenteert. Waer van ick nodigh vinde U Ed. familiaerlyck ende in myn particulier, dese kennisse te doen; ende nae gerecommandeerde mesnage, bevele my ende de myne in U Ed. goede gratie. Ende ick ben inder waerheyd altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 11. Juny 1655.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 24. Juny 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE;

NAer 't afgaen van mynen jongsten van date den 10. deser loopende maendt, syn my U Edts. Missiven van denselven date, ende. van den 11. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

De massacre van de Vaudoisen, heeft de gemoederen hier te lande seer ontsteld, ende bemercken wy uyt den brief by den Heere *Protecteur* aen haere Ho. Mog. geschreeven over 't selve Subject; dat de saecke by syne Hooght. ook dapper werd behertight, alhoewel wy van den last die daer over gegeven soude wesen aen den Admirael *Blake*, met 't geene daer aen dependeert; waer van in de voorgeroerde U Edts. Missive gewagh werd gemaeckt, in 't minste niet hebben vernomen.

Tot nogh toe hebben wy alhier niet konnen penetreren den reghten grondt van de desseynen der Sweden, met hare jegenwoordige extraordinaris armature.

Ende alhoewel haer Ho. Mog. daer ontrent, voor soo veel desen Staedt aengaet, met reeden wel schynen te mogen secuer wesen, soo heeft noghtans de voorsightigheyd, ende 't exempel van alle andere Natien, haer genecessiteert de frontieren ontrent Stadt ende Lande, ende Vrieslandt: Item die op den Yssel ende daer ontrent, met eenigh extraordinaris guarnisoen te versien, ende voorts ordre te stellen, in wat voegen, by noot, de militie van desen Staedt in deselve frontieren leggende, naeder soude werden geëmployeert, alsoo in dien gevalle, den tyd van de ordinaris deliberatien van desen Staedt, niet soude konnen werden afgewaght.

Den Heer *Spare*, Afgesant van den *Koningh van Sweden*, geweest synde by de Koninginne *Christina*, om te doen het compliment van condoleancie over de doodt van de oude Koninginne; heeft in 't wederkeren, sigh in den Haege opgehouden, ende haere Ho. Mog. in naeme van syne Koninglycke Majt., versekert van dessels genegentheyd tot goede intelligentie met desen Staedt; ook deselve haer Ho. Mog bedanckt, over de goede officien ontrent de beslissinge der Breemsche geschillen aengewent, met protestatie, van onveranderlyck naer 't exempel syner Predecesseurs, gemeynt te wesen de Tractaten ende Allancien met desen Staedt gemaeckt, religieuselyck te observeren.

De Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, is op den 12. deses gescheyden, ende sal, naer gewoonte, al tegens den 10. ofte 12. van de toekomende maendt wederomme geconvoceert moeten werden. Waermede desen eyndigende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Amsterdam den 24. Juny 1655.

P. S.

Voor 't sluyten deses, komen my nog ter handen U Edts. Missiven van den

16.

16. ende 17. deses, voor welckers communicatie ick U Ed. ten hooghsten, bedancke; niet sullende naelaeten op den innehouden van dien, behoorlycke reflexie te maecken.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. July 1655.

MYN HEERE,

ICk sal hoopen, dat als nu by haer Ed. Groot Mog. ordinarisse Vergaderingh, ter Generaliteyt Resolutien werden genomen, daer door ick spoedige aenschryvinge hebben sal te verwagten op eenige voorige poincten, U Ed. dikmael voorgedragen: Soo in 't reguard van de Heere *Ambassadeur van Venetien*, alsmede over de saecken ende materien in Conferentie hier gebraght, ende daer van myne rapporte verbalen U Ed. telckens overgesonden; want sonder dat soo kan ick my hier qualyck behelpen in saecken van particuliere, die meest onderdanen syn van haere Ed. Groot Mog., tot verhoeding harer schade ende prejudicie.

Hier is tydinge dat in Engelandt, niet alleen het accommodement met Vranckryck, niet en werd gesloten ende geteeckent; maer dat op nieuwe voorwerpinge van die syde, 't selve 't eenemael geretardeert is: Jae soo als sommige schryven, gantsch buyten apparentie van voortgang gebraght. d'Heere *Hertogh van Yorck* hadde aen desen Koningh voor desen versoght, om in syne Charge van Lieutenant-Generael, met het leger te mogen optrecken, dan syne Majt. nogh hier synde, hadde sulcks gedifficulteert. Sedert heeft syne Hooght. andermael instantie gedaen daer toe: dogh 't werde doenmael nogh uytgesteld. Nu die tydingen van rupture van 't Tractaet soude gekomen syn, is den Hertogh van selfs derwaerts ontboden, ende is desen morgen vertrokken nae 't leger, om volgens aenschryvinge, syne Charge te bekleden.

Men verstaedt dat in Savoye, te weete in 't Turinsche Hof, de Afgesante van de Switsersche Gereformeerde Kantons, om te proponeren aengaende d'arme Vaudoisen restablissement, sonder audientie te konnen verkrygen, soude syn afgewesen. Daer syn eenige bittere Papisten die hier derven seggen ende roemen, dat voor andere Envoyees gelycke onthael is geprepareert, ende spreecken met groot disrespect, van den iever van haer Ho. Mog., van den Lord *Protecteur* ende van de Switsersche. Die van de Provincie van Langedocq (dat syn die van de Religie aldaer) hebbe alleen eene collecte voor de arme Vaudoise Christenen bygebraght, van ses-en-seventigh-duysent guldens; dat men my van goede handt wil verseekeren: Van de Engelsche Collecte, spreeckt men seer ruym ende advantagieux, die soude bedragen een somme die excedeert eene aelmoes of assistentie van onderhoudt van leven; maer soude tot iets anders wel konnen strecken. Ick werde ambitieus om ook iets te konne spreecken raeckende de godvrughtigheyd van haer Ho. Mog. in dese saecke, weerdigh van groote compassie.

Dit werck van de Vallees, door syn barbarisch quaet exempel, ende de onbedaghte

daghte scherpe bitterheyd ende haestigheyd van eenige Roomsche geestelyckheyd ende leecken, soude wel konnen (soo Godt niet genadighlyck verhoedt) veroorsaecken eenige meerder onheylen; soo dat de groote wysheyd ende voorsightigheyd van Republicquen ende Princen, die daer ontrent haere gedaghten ende deliberatien laten gaen, daer op wat regardt sonder twyffel sullen willen nemen. Men hoord hier ende daer seer seldsame discoursſen, die niet alleen het nieuwe feyt in de Valees gepleeght, hebben geërnstedt ende gepresseert; maer ook hebben 't selve voorgesteld om gevolght te werden hier in de stadt; daer van alleen eene saghte reprement is gedaen: daer geschied nogh veel, soo geseyt werd, anders, daer van ick niet derve schryven, alsoo wat onseecker daer in gesproocken werd. Ick recommandere my ende de myne in U Ed. goede gratie, ende ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL

Tot Paris den 16. July 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. July 1655.

MYN HEERE,

U Ed. heeft alrede gelieven te vorderen, d'antwoorde van den 8. deser van haer Ho. Mog., op de imputatie van de particuliere penningen, tegens de drie millioenen Ao. 1625. Soo dat ick dan die assignatie sal voorby gaen, ende voorts doen solliciteren de betalinge der particuliere liquide schulden, ende sommen, die d'Onderdanen van haer Ho. Mog., inmediatelyck moeten hebben van den Koningh. Ick hadde wel verwaght (gelyck ick als nogh sal doen) wegens den Staedt te syn geinformeert, of ('t geene ick segge in myn rapport verbael) den Staedt van die geseyde drie millioenen Ao. 1625. is ontlast geworden; 't sy by eenig secreet Art. op 't Tractaet alsdoen gepasseert; ofte by eenige andere naevolgende Ratificatien van den Koningh, onder acte, daer van my copye authenticq dient te werden gesonden met den aldereersten, want hier ignoreert men alles; jae men contradiceert het, ende ick en hebbe dienaengaende geene andere kennisse, als uyt de mondt van de Heeren Ambassadeurs doenmaels geweest over 't gemelde Tractaet, myn Heeren van *Bouckhorst* ende *Pauw*: die van alles perfecte kennisse konden hebben. Onder myn quohieren van de Fran-

Fransche Tractaten, conventien ende accoorden, en vinde dienaengaende niet met allen; ende de saecke soude daer veel op aenkomen.

Ick versoecke, ende hope, dat U Ed. mede sal gelieven te gedencken, de resterende poincten; als van de Republique van Venetien, ende andere, daer van ick nogh by mynen naest voorgaende hebbe mentie gemaeckt aen U Ed., op den 16. deser afgegaen. Hier mede nae myne gebiedenisse, sal altyt syn,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. July 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 22. July 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe in de voorlede weeke naergesien alle de poincten, by den Heere *Ambassadeur van Venetien* U Ed. voor desen voorgestelt, ende hebbe ook daer van rememoratie, ende propositie gedaen ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. Edogh hebben deselve gemeynt dat eenige van dien als reflexie gehadt hebbende op den Engelschen Oorlogh, door de veranderinge van den tydt, t'eenemael komen te cesseren. Dat op den voorslagh om over ende weder Ambassadeurs te senden ende te houden, voor dese tydt beter sal werden gedeclineert, om dat men bemerckt, dat die van de voorsz. Resolutie, genegentheyd hebben om te spreecken van vernieuwinge van Alliancie tot sulcken effecte, dat deselve Republicque van desen Staedt eenigh support soude trecken in haere Oorlogen tegens den *Grooten Heer*; daer toe haer Ed. Groot Mog. by de jegenwoordige conjuncture van tyden, ende saeken, egeene inclinatie hebben. Belangende het voorstel dat by haer Ho. Mog. geresolveert moghte werden tot weygeringe van de commoditeyten, die van wegen den *Turckschen Keyser* alhier souden mogen werden versoght; is geoordeelt, dienaengaende niet fatsoenelyk te konnen werden gedelibereert, eer ende bevorens eenigh versoeck daer toe gedaen sal syn; daer van wy tot nogh toe niet hebben vernomen. Ende wat aengaedt het scheepken dat ontrent de Havenen van Cephalonien genomen is; daer op is U Ed. voordesen berighte toegesonden, ende is by haer Ed. Groot Mog. geoordeelt, dat men die saecke, als albereyts oudt geworden wesende, soo verre

Ee soude

soude declineren als 't doenlyck is; sulks dat over de voorsz. saecke niets positivelyck is geresolveert.

Haer Ho. Mog. hebben goedgevonden, naer Switserlant ende Savoyen, te committeren den Heere van *Ommeren*, een jonck Gelders Heer, van goede qualiteyten; omme te arbeyden tot herstellinge van de Vaudoisen &c. Ende syn wy alhier deliberérende omme een collecte te laten doen tot onderstandt van de voorschrevene arme Vaudoisen, daer toe ick vertrouwe dat eerstdaegs sal werden geresolveert.

Ick meyne U Ed. voor desen geschreven te hebben, dat haer Ed. Groot Mog. van opinie waren geweest, dat men de saecke van den Consul van *Deutecum* soude laeten berusten; gelyck dan ook daer op ter Generaliteyt, dien conformelyck resolutie was gevallen; dogh hebben 't sedert haer Ho. Mog., door 't aenlopen van de vrinden, wederom verscheyden malen voorschryvens verleent: Ende sal ick niet naerlaten soo veel in my is, het werck voorts daer toe te helpen dirigeren, dat U Ed. dienaengaende geene verdere ordres mogen werden toegesonden.

De secrete acte, daer by den Staedt soude wesen ontlast van de bewuste drie millioenen, is in de Griffie van haer Ho. Mog. tot nogh niet gevonden; dogh soude konnen syn, dat deselve onder de papieren van den Heere van *Heemstede* Zaliger gedaghtenisse, soude berusten; daer onder mede wert gesoght, ende soo iets dienaengaende wert gevonden, sal ick gaerne helpen besorgen, dat sulks U Ed. ten spoedigsten moge werden toegesonden.

D'Armee der Sweden, begon op 't afgaen van de jongste brieven, uyt Stetin te marcheren naer Damme, ende brengen onse correspondentien uyt die quartieren, daer op seeckere staedt magh werden gemaeckt, dat deselve Armee ontrent drie duysent twee hondert man te voedt ende geen twee duysent paerden sterck is, onaengesien daer van seer hoogh voor desen is gesproocken geweest.

Uyt Sweden vernemen wy, dat men aldaer advis heeft, van al 't geene U Ed. by de Ministers aldaer, de Sweetsche saecken toucherende, volgens d'ordres van haer Ho. Mog., heeft gediscoureert.

Op 't geene d'Heeren van Zeelandt, aengaende d'opvoedinge van den jongen Heere *Prince van Orangien*, hebben gelieven voor te stellen; is by haer Ed. Groot Mog. genomen de resolutie, daer van de copye hier nevens gaet; welckers communicatie ick gedaght hebbe U Ed. niet onaengenaem te sullen wesen.

In de onderhandelinge met Brandenburgh, is het werck jegenwoordigh soo verre gebraght, dat het besluyt van dien meest aenkomt op twee poincten differentiael; 't eene wesende het poinct rakende den rangh, daer op van de zyde van Brandenburgh een temperament werd voorgeslagen, dat naementlyk d'Heeren Staeten souden voorstaen, in het eene, ende zyne Keurvorstelycke Doorlughtigheydt wederomme in het andere instrument; allegerende den Heere Keurvorst voor hem, de possessie, gelyck ook bevonden wert, dat in voorgaende Tractaten syne Keurvorstelycke Doorlughtigheydt den rangh, voor haer Ho. Mog. is gedefereert geweest. Het andere poinct differentiael daer inne, bestaet,

ſtaet, dat aen de zyde van den Keurvorſt, het te preſteren ſubſidie, wert verſogt, ende begeert van de zyde van de Heeren Staeten 4000, ende van de zyde van den Keurvorſt gepreſenteert 3000. mannen; daer ter contrarie van wegen deſen Staedt alleenlyck wert gepreſenteert 3000. mannen ende reciproquelyck begeert 2000. mannen.

De principale ſtipulatien, tot voordeel van deſen Staedt, in 't voorſz. Tractaet influerende, beſtaen daer inne, als U Ed. bekent is, dat wy ſouden bedingen in de Havenen van ſyne Keuvorſtelycke Doorlughtigheydt niet ſwaerder belaſt te worden, als d'eyge Ingeſetenen, of ook de minſt beſwaerde Vreemdelingen. Dat den Keurvorſt ſyne Thollen, tot laſte van de Ingeſetenen van deſen Staedt, niet ſoude mogen verhoogen, noghte ſyne Havenen aen anderen verpanden. Daer van aen deſe zyde niet ſal werden gerelacheert, ende den Heere Keurvorſt om 't ſelve aen te nemen, of toe te ſtaen, ontwyffelyk al grootelyck in de klem ſoude moeten ſyn; gelyck jegenwoordigh alle adviſen mede brengen dat hy is: Sulks dat de voorſz. poinčten, voor een toetſteen ſchynen te konnen ſtrecken.

Hier nevens gaen verders, tot U Edts. naerightinge, de jongſte adviſen, bekomen uyt Engelandt, Sweden, Denemarcken ende Dantzick. Daer mede deſe ſal beſluyten ende verblyven.

Edele Geſtrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 22. July 1655.

Aen de Heer Raedt-Penſionaris J. DE WITT, Paris den 22. July 1655.

MYN HEERE,

DAer is iets gehandelt tuſſchen dit Hof ende den Heere *Hertogh van Mantua*, daer door d'oude confidentie ſchynt te weſen herſtelt, ende die met Spaigne wat verandert. Deſe Kroon ſal voortaen vinden retraite binnen Caſal, welcke ſtadt dog ſal blyven ende weſen in handen van den Hertogh, beſet met Monferains of andere neutrale Natien, geen Francoyſen, noghte Spanjaerds; de ſomme die Spaigne tot onderhoudt van 't jegenwoordigh guarniſoen van Caſal tot nogh toe heeft betaeldt, ſal voortaen by Vranckryck ende meer geſurneert werden. Gemelde Heere Hertogh werdt daer op in 't Ryck verwaght.

Onder dat ſoo ſpreeckt men hier ſterck van des Koninghs Huwelyck; want ſyne Majt. tot verwonderinge in de jaeren die hy heeft, ſeer aenſienelyck, jae als volwaſſchen ſchynd te weſen. Voor deſen is eenen grooten roep geweeſt, dat de Koningh met affečtie van een Huwelyck, aenſagh Mademoiſſelle *Manchini*

ni Nighte van syne Eminencie; daer over haer veele Personagien hebben ontsteld; ook soo geseght werdt, syne Koninghl. Hooght. myn Heere den *Hertogh van Orleans* soude daer over afradende geschreven hebben, immediatelyck aen den Koningh. Dan ick verstae van goede handt, dat d'Heere *Kardinael* dienaengaende soude hebben geantwoordt, dat hy syne retenue daer in haest soude betonen. Ende om voorige discoursen te breecken, soo doet men een gerught loopen, dat 't Hof haest sal trekken nae Lion, om 't Huwelyck van den Koningh met de *Princesse van Savoye*, te doen sluyten; daer van ick niet seeckers en soude derven affirmeren. Hier mede, nae myne gebiedenisse, sal altydt blyven:

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. July 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 30. July 1655.

MYN HEERE,

OP den inhoud van U Ed. aengenamen van den 22. deser, sal ick my dan konnen reguleren nopende d'Heere *Ambassadeurs van Venetien* saecken. De tydingh der Commissie van haere Ho. Mog. op d'Heere van *Ommeren*, werdt hier seer blydelyck opgenomen, onder correctie ende sonder dat ick my verders daer in bemoeye, dan den dienst van 't Landt vereyscht, en den noodt van d'arme Christenen. Hoe eer syne Ed. daer ontrent verschyne, hoe apparenter voordeel aen de onderdruckte.

Ende op dat U Ed. ende d'Heere van *Ommeren* (aen wien ick hier versoecke myne dienstige gebiedenisse) naeder gelieven in te sien, hoe het met die saecke aldaer jegenwoordigh staet: Soo gaen hier nevens eenige Extracten uyt de jongste brieven van ontrent die quartieren; ende komen alle die selve van seer goede hand, ende van wel geinformeerde ende geintentionneerde personen, die de goede saecke wel toegedaen syn; maer ick vreese dat de Koningh niemandt anders in de Mediatie ofte entremise nevens syne Majt. sal inlaten; daer op d'Heere van *Ommeren* by haere Ho. Mog., in soodanigen geval, sal dienen geinstrueert te wesen. De bitterheyd der Papisten ende alle de geene die daer aen hangen, is wonderlyck groot: Meer als men soude derven schryven; soo dat een seer wys ende voorsightigh beleyt, als dat van syne Ed., in die sake vereyscht werdt.

Wat

Wat gedaen moet werden, moet gantsch geen uytstel lyden. Soo die bedroefde Christenen, niet haest ende kraghtigh en worden geholpen, by de bequaemste eficasiuste wegen; soo is te vresen voor een ongelukiger catastrophe, als het miserabel beginsel niet en is geweest. 't Welck Godt, in wiens wegen wy qualyck sien konnen, genadelyck verhoede.

U Ed. heeft my ('t is soo) wel verwittight van haer Ed. Groot Mog. ende U Ed. eygen meningh, ontrent *Hendrick van Deutecoms* saecke; dan haer Ho. Mog. doen telckens andere nieuwe instantien aen my, soo als nogh met de jongste ordinaris hebbe U Ed. geschreven. De goede man ondertusschen ruineert syn selven met seer onseeckere hoope. Ick verwaghte dan dat ick niet meer dienaengaende naeder haer Ho. Mog. aenschryvinge bekomen sal.

De Acte van d'acquitten der 3 millioenen Ao. 1625., soo die gevonden werden, sal ten spoedighsten verwaghten. Indien die ook niet te voorschyn en komen, versoecke dat sulcks secreet werdt gelaten, ende dat ick dat door U Ed. moge weten, om in 't toekomende my met andere Argumenten te beter te mogen instrueren, ende daer door het effect aen den Staedt doe genieten.

De wereldt spreeckt hier soo avantagieuselyck van de armeringen des *Koninghs van Sweden*, te weten van drie verscheyde Legers, ieder van dertigh-duysend man compleet; dat ick buyten myne ervaringe stae confuis. Myn Heere de *Witt*, U Ed. Heere Vader, is immers mede in Sweden geweest; ten is daer soo breedt niet met soodanige dingen: ende dan ook nog te water ende te lande op eenen tydt soo treffelyck uytstellen, of daer moest 't sedert mynen tydt aldaer, onbedenckelyke veranderinge voorgevallen wesen. U Ed. heeft my occasie gegeven, om aen haere Ho. Mog. myne klaghten voor te dragen, als dat myne advisen van den 21. May voorleden, soo qualyck verwart syn. 't Welck om redenen van dienst voor 't Landt ick hebbe reverentelyck vertoont, ende versoecke dat U Ed. een publicq Minister gelieve te helpen, op dat hy voortaen op syn woort mag geloof vinden: Als diergelycke occasien van communicatie over saecken sullen voorvallen konnen.

Ick bedancke U Ed. voor de liberale communicatien van d'andere publicque affaires. Dan aengaende d'Alliancie met den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, 't selve ende diergelycke, is dickmaels voor desen geschiedt, in myne tydt, dat de Tractaten al verre gebragt ende diergelyke poincten door van Rang ende Titel, en Ceremonien syn afgebroken ende eyndelyck aghtergebleven. Ick wil nu beter hoopen. Ende nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. July 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BORREEL, den 5. Augusty 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk vinde my verplight U Ed. by desen ten hooghsten te bedancken, over de communicatie van 't gunt vervat is, in dessels Missiven van dates den 22. ende 30. deser loopende maendt; sullende daer op ook maecken behoorlycke reflexie.

Het Tractaet van Alliancie defensive, tot nogh toe met de *Ministers van Brandenburgh* onder handen geweest synde, is eyntlyck finaelyck gesloten, in 't nette geschreven, geteeckent, ende op huyden de instrumenten van dien wedersyts uytgewisselt. Sulks dat aen 't selve werck niets ter wereldt mancqueert, als de ratificatie, die van deser zyde weynigh swaerigheydt schynt te sullen hebben, alsoo alles onder 't ooge van de Regeringe is verhandelt. Ende sal U Ed. van 't voorsz. Tractaet werden gedient, volgens ende ten *fine*, als in de Resolutie van haer Ho. Mog., copyelyck onder N°. 1. hier nevens gaet.

In de saecke van Gornighem, hebben haer Ed. Groot Mog. jongst genomen de Resolutie, by copye onder N°. 2. hier nevens gaende; verhoopende dat daer mede, ende met de voorgaende Resolutien op 't selve Subject genomen, alle verdere disordres ende ongelegentheden aldaer, geprevenieert sullen konnen werden.

De Heeren van Amsterdam hebben in de voorlede weeck geresolveert, ende in den haeren effective geprocedeert, tot afschaffinge van 't bewuste last ende veylgelt, sonder dat daer toe by de Regeringe ordentelycke Resolutie was genomen; 't welck vry wat onlusten, soo aen de andere Leden in Hollandt, alsmede aen de andere Provincien ter Generaeliteyt, heeft gegeven. Edogh hebben haer Ed. Groot Mo. eyntlyck daer over met de Heeren van Zeelandt conferentie doen aenstellen, op de presentatien, die by de Heeren van Amsterdam werden gedaen, omme op 't kort, ende tot afdoeninge van de lasten op 't voorsz. middel, in Zeelandt nogh loopende, behoorlyck contentement te sullen geven; sulks dat die saecke sigh wat begint te versaghten.

De collecte voor de arme Vaudoisen te doen, is mede eyntlyk vast gestelt, ende sal daer toe mede een Vast- ende Beede-dagh uytgeschreven werden, tegens den eersten September toekomende.

Waer mede boven de ordinaris communicatie van de brieven van den Heere Ambassadeur *Nieupoort*, Resident *Heyns*, ende Resident de *Vries*, alle copyelyk hier nevens gaende. U Edts. niet van consideratie wetende te communiceeren: Sal hier mede eyndigen, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 5. Augusty 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 28. October 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk bidde gantsch gedienstig, dat U Ed. my ten goede gelieve te duyden, dat ick d'ordinaris correspondentie met U Ed. volgens myn schuldige plight, niet wel hebbe onderhouden, synde daer van ten deelen de oorsaeke geweest, dat ick eenige weynige dagen wat koortsigh ben geweest, ende daer door ook daer naer wat indispoost gebleven.

Ende ten deele dat ik, overmits d'ontdeckte ontrouwigheyt van myn Opper-Clercq, 't sedert die tydt alle myne Clercquen buyten employ hebbe gehouden, tot dat by den Hove alles wel soude wesen ondersoght, of mogelyck tot laste van de een ofte d'ander der voorsz. myne andere Clercquen, mede iets opgekomen moghte hebben, daer door dan veel werks, dat door de voorsz. Clercquen ordinairlyck gedaen wert; alhoewel van weynigh importantie, noghtans tydt vereysschende, by my heeft moeten gedaen worden.

De Heeren Staeten syn van voornemen eene extraordinaris Ambassade te decerneren naer Sweden; omme te letten of de gevreesde ongemacken in de Navigatie, ende Commercie op de Oost-Zee, door neederlegginge van de begonnen Oorlogh, ofte onderhandelinge, souden konnen werden geprevenieert; alsmede omme by den Heere *Protecteur* van Engelandt &c. door den Heer Ambassadeur *Nieupoort*, ende by den *Koningh van Denemarcken*, door de extraordinaris Ministers van desen Staedt, in 't geene voorsz. is, te coöpereren; niet twyffelende of sal den Heere Ambassadeur d' *Avancourt* soodanigh van wegen den Koninck aldaer wesen geinstrueert, dat in alle voorvallende saecken aldaer, sal mogen werden gegaen met dessels correspondentie ende communicatie. Ende hier mede eyndigende, sal ick blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 28. October 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. October 1655.

MYN HEERE,

OM dat het myn Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt seer raeckt, soo hebbe voor desen dickmael aen haer Ed. Groot Mog. geschreven, hoe dat

dat die van Tunis ende Algiers, in de Middellandtsche-Zee ende daer buyten, daeghlycks seer maghtigh werden. Dan uyt de Extracte Notulen, die men my toesent, en kan ick niet bemercken dat daer tegens iets considerabels wert gediscerneert ofte gedaen, ende ick en kan niet naelaten, 't selve als nogh hier aen U Ed. indaghtigh te maecken. De vaerte ende bevraghtingen in de Middellandsche-Zee, syn seer profitabel voor de particuliere; maer veel meer considerabel voor den Staedt. Alsoo daer toe in Hollandt dus groote schepen werden aengebouwt, die dan in tydt van noodt by den Staedt altydt konnen werden gevonden, gehuert, ende gebruyckt ten Oorlogh, met veel minder onkosten, dan als die door de Collegien ter Admiraliteydt werden gebouwt, ende geduurigh onderhouden: soo dat uyt de Commercien van die Zee, het seminarium van groote maghtige schepen voor den Staedt, aengevoedt kan werden. Een groote equipage in die Zee, soude niet alleen de Turcken intoomen; maer ook protectie geven tegens de Fransche Rooveryen; die buyten twyffel wederom ter handt sullen werden genomen, soo haest des Koninghs Vloot tot Toulon sal invallen: ende alle de schade sal dan onvermydelyck komen te vallen op de Hollandtsche schepen ende goederen.

Den Heere van *Ommeren* is nu *in loco*, van waer de Regeringe altydt pertinent wert geinformeert, hoe het gaet met de saecken der verdruckte Christenen in de Valeyen van Piemont. Men seght niet alleen, dat sy syn misleyt geweest, in 't handelen ende formeren van 't Tractaet, maer dat sy ook nu vinden eene groote misduydinge ende quade interpretatie in alle Articulen van dien. In plaets van het afbreken van het Fort van St. Jean, soo wert een nieuw stercker aengebouwt, ende nu nog voor de helft geamplieert. De Monnicken ende Roomsche Emissarisen, nemen overal plaetsen in, selfs daer geen Papisten en woonen; jae daer in lange eeuwen geene Papen gesien en syn; d'arme luyden werden ontrust ende geirriteert, ende als d'impatientie van jemandt der Religions Verwanten, daer over ontydigh sal komen uyt te bersten, soo sal men dat noemen eene contraversie van 't Tractaet: Jae eene rebellie; ende daer uyt sullen dan oorsaeken genomen werden, om die arme ongewapende, wederomme met gewelt op 't lyf te vallen, ende erger te tracteren, als ooyt voor desen. Dit representeert men my hier: Soo de groote maghten die saecken niet extraordinarie en behartigen, dat het voor de Religie daer gedaen is, ende dat sy sal werden verdreven uyt de Valeyen, ende van haer geene gedaghtenisse meer blyven ter plaetsen daer sy van alle oude Eeuwen buyten Menschen memorien, tot nogh toe altyt suyver is geexerceert, ende gemaintineert geweest. Ick schryve dit aen U Ed. alleen, om dat ick hoore seggen, dat de Gedeputeerden van den Lord *Protecteur* openinge doen ende aenleydinge geven aen de Vaudoisen; jae deselve nodigen, om haere oude plaetsen te verlaten, ende haere woonsteden te gaen nemen als nieuwe Coloniers, in Ierlandt; daer toe d'Engelsche schynen seer genegen te syn ende sterck aenhouden. Ende indien dit geschiedt, soo hebben de Papisten de geheele complete victorie van haer voornemen ende wensche, ende de naem van de Gereformeerde Religie sal in ende ontrent Italien, onbekent werden. Uwe Ed. weet de intentien van haere Hoog Mog., aen dewelcke ick my 't eenemael submittere.

De geseyde progressen des *Koninghs van Sweden*, alarmeren dapper alle Roomsch-

Roomsch gesinde over het geheel lighaem, van 't hooft tot de voeten: De *Paus* arbeyt seer neerstigh tot de Vreede tusschen de twee groote Kroonen, ende apparent om daer nae te komen tot een Ligue van Religie, ende particulierlyck om Poolen onder een Prins van syne Professie te mainteneren: Sy werden daer in te meer aengedreven, om dat sy seggen, voorseeker te weten dat den *Koningh van Sweden* met den Lord *Protecteur*, een vaste mutuele verbintenisse hebben, om de Paepsche Religie over al uyt te dryven. Jae dat alle Gereformeerde ende Evangelische maghten, bedecktelyck mede van die verbintenisse syn. Dese ingenomen opinien, souden wel ergens de Papisten doen uytbersten tegens die van de Religie, hoewel sonder fondament.

Nu dat haer Ed. Groot Mog. syn gescheyden, ende dat de groote affaires wat meer tyts aen U Ed. sullen laten; soo verwaghte wederom de continuatie van Uwe Ed. correspondentien, soo als voor desen: die aen den Staedt niet als dienstigh kan wesen, ende eere toebrenght aen myn employement. My vertrouwende dan op U Ed. gunste ende vriendtschap. Nae gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. October 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 29. October 1655.

MYN HEERE,

DEn Heer Ambassadeur *Chanut*, heeft eyndelyck nae langh aenhouden, verkregen, permissie van dit Hof, om uyt syne residentie van den Haege wederom t' huys te mogen komen. Het soude nae myn opinie syn tot grooten dienst van den Staedt, indien haere Ho. Mog. dien Heere wel gelieven te dimitteren met contentement; want hy seer wel staedt by die geene, die hier alles vermogen. Het is ook (soo als ick hoore) buyten twyffel, of syne Ed. hier gekeert wesende, sal in hooge charges werden gebruykt, daer dienst soude konnen doen, om te helpen contracarreren de personen, die het met haere Ho. Mog. niet wel en menen.

Ick versoecke dat U Ed. dit myn advis gelieve secretelyck te communiceren, ende 't selve te menageren, sulcks ende daer het behoort.

Haere Hoog Mog. pacquet van den 11. October, komt my eerst toe op

 giste-

gisteren den 28. deser, dogh daer in is niet versuymt, alsoo 't Hof voor desen altydt absent is geweest. Buyten de brieven aen den Staedt, en weet ick niet meer hier by te voegen, ende referere my verder aen myne weeckelycke brieven. Daer op ick verwaghte met U Ed. commoditeyt, d'antwoorde. Ende nae gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 29. October 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 11. November 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jonghsten van date den 28. der voorlede maendt, ben ick eenige dagen geweest buyten den Haege, 't sedert syn my wel geworden U Edts. brieven van den 22. ende 29. der selver maendt, ingevolge van de welcke, ik niet hebbe naergelaten soo veel ik by de deliberatien present ben geweest, te helpen besorgen dat den Heer Ambassadeur *Chanut* in alles honorabelyck ende tot contentement moghte werden gedimitteert; gelyck ick ook wil vertrouwen, dat deselve aldaer wederkerende, sigh vergenoeght sal toonen.

Vermits d'absentie van haer Ed. Groot Mog., syn alhier 't sedert eenige dagen herwaerts, geen saecken van importantie gepasseert. Edogh is de beschryvinge van derselver Vergaderinge, wederomme geschiedt jegens den 9. deser, daer op tot nogh toe weynige Leden syn aengekomen, sulks dat naer apparentie, de voorschreve Vergaderinge niet eerder dan op Dingsdagh ofte Woensdagh toekomende, compleet sal syn. Waermede voor dese reyse besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 11. November 1655.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 5. November 1655.

MYN HEERE,

ICk en laet geenen ordinaris voorby gaen, of ick hebbe voordesen geschreven aen U Ed.; daer in met Godts toelaetinge, hoope te continueren; maer ick presumere soo veel niet, dat ick diergelycke van U Ed. magh hoopen. Als U Ed. ende de publicque affaires het konnen lyden, soo wensche dat de eer van de communicatie magh geworden, sonder ende buyten verhinderinge van beter occupatien, die ick wel weet dat altyt seer menighvuldigh syn; ende de gesondtheydt moet waergenomen werden boven alle saecken.

Ick schryve op het versoeck van den gewesen Heer Resident *Brasset*, aen haer Ed. Groot Mog. Ick hebbe wel ende scherp geremarqueert op syne expressien ende productien van reedenen, woorden ende actien. Ende 't schynt te komen uyt sinceriteyt ende rondigheyt: Jae hy heeft my geseght veel generaelder; dat hy noyt gelt gebruyckt heeft, 't sedert syne residentie, om jemandt te corrumperen, ofte om eenige secrete saecken van den Staedt te weten; voegende daer by; want men van selfs, ende sonder te behoeven soodanige kromme wegen ende middelen te gebruyken, alles wel weten kan daer aen den Koningh gelegen is. Andere differente saecken, hoewel secreet te houden, en waren niet van consideratie, dat ick (seyde hy) daer om geldt soude hebben gespendeert uyt myn eygen beurs, dat my niet soude gerestitueert syn geweest. Indien U Ed. soo goedt vindt, versoecke dat ick van haer Ed. Groot Mog. eenige seeckerheydt moge bekomen, dat het point van den Heer Griffier *Musch* moge werden uytgelaten; anders sie ick moeyten te gemoet by dit Hof,

Men begint hier hoope te nemen ende apparentien, om met de Roomsch Catholicque Princen van Duytschlandt, eenigh attachement te konnen maecken. Al wat van deselve luysteren wil, is ten minsten verloren voor het Huys van Oostenryk. Maer ick voorsie daer uyt een groot inconvenient, dat is: Dat de Evangelische ende Gereformeerde Standen, daer uyt groote jalousie sullen scheppen, ende dat dese haer sullen werpen aen een ander zyde, daer haere Ho. Mog. haer interest niet wel souden bewaert vinden. Hier mede nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 5. November 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. November 1655.

MYN HEERE,

MEt dese ordinaris en hebbe van U Ed. niets gehadt, op dat U Ed. het wete ingeval geschreven hebbe.

Van de saecken in Poolen, syn hier seer onseeckere ende veranderlycke tydingen. Ick bidde Godt, dat 't Vaderlandt daer in moge vinden syne gewenste waere interesse.

Het werck (soo 't schynt) van d'inclinatie tot de generale Vreede, daer van schryve in de publicque brieven; dat sal U Ed. nae syne gewoone wysheyt ende ervarentheyt, soo opnemen, als eene verklaringh van acquit; want wie soude ooyt derven seggen dat hy geene Vreede begeert; op dat haere Ho. Mog. daer toe collabireren souden, soo hadde voor deesen aengewent of wederom (als Ao. 1650. door my haerer Ho. Mog. mediatie niet en diende aengeboden, daer op van U Ed. geene andtwoort en hebbe, om my daer nae te konnen reguleren.

Men spreeckt hier veel van 't gesloten Tractaet in Engelandt met dese Kroon, en van de rupture met Spaignen. Wy hebben hier ook tydingh van eene gedane propositie d'adieu, door den Heer Ambassadeur *Chanut*, in haere Ho. Mog. Vergaderingh; van alle 't welcke ick heel ignorant ben: Ende hoore vreemde luyden spreecken, in saecken die eeniger maten mynen dienst concerneren.

Den Heere van *Ommeren* heeft my geschreven de nevensgaende brief, by copye. Ick en kan op syne Ed. aenverginge niets doen, soo lange haer Ho. Mog. my niet en lasten. Soo die bedroefde saecke der Vaudoisen by de Christelycke Gereformeerde Regeringen, niet en werden behertight met aensienelyckheydt ende ernst, soo vreesen veele voor eene swaere uytkomste, die Godt genadelyk afkeere. Nae dienstige gebiedenisse ben,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 12. November 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 25. November 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe op de receptie van U Edts. Missive van date den 5. deser lopende maendt, ende naer lecture van die van denselven date, ten versoecke van den Heer

Heer *Brasset*, over 't Poinct van wylen den Griffier *Musch*, aen haere Ho. Mog. geschreven, geoordeelt; dat noghte voor de reputatie van den *Koningh van Vranckryck*, noghte tot voldoeninge van de eere van den gemelde Heere *Brasset* strecken soude, dat het voorsz. Poinct by authoriteyt van haer Ed. Groot Mog. soude werden gelight uyt den criminelen eysch by den Advocaet Fiscael tegens d'Erfgenaemen van wylen den voorn. Heere Griffier gedaen, alsoo, myns bedunckens, daer uyt by ieder een suspicie soude werden veroorsaeckt, even als of 't voorsz. Poinct, het ondersoeck van den Reghter niet konde verdragen, ofte het light niet moghte lyden, gelyck men seyt; maer hebbe gemeynt, veel beter te sullen wesen dat het voorsz. Poinct by defect van preuven (gelyck ick uyt de verklaringen van den gemelde Heere *Brasset* wel kan afnemen, dat daer op als buyten waerheyd synde, geen preuven suffisant sullen konnen wesen): Hier naermaels uyt de sententie kome te werden uytgelaten, ende daer door die saecke volkomentlyck ter intentie van denselven Heere *Brasset* gesuyvert; hebbende dienvolgende daer over myne gedaghten gecommuniceert aen den Heere Ambassadeur *Chanut*; die nevens my geoordeeld heeft, soo om de voorsz., als om meer andere redenen, geraedsaemst te wesen, dat ik de voorsz. U Edts. Missive, aen haer Ed. Groot Mog. geschreven, soude communiceren aen den Heere President van den Hove, omme in den Raed te werden vertoond, ende sulcks sonder veel omslaghs de saecke gedirigeert tot soodanigen eynde, als hier vooren is uytgedrukt, daer van den gemelde Heere Ambassadeur *Chanut*, aldaer komende, U Ed. ende den gemelde Heere *Brasset*, met meerder circumstantie naeder sal konnen berighten; ende hebbe ick ook dienvolgende met den gemelde Heere President ten *fine* voorsz. gesprooken, ook syn Ed. de voorgeroerde U Edts. Missive ter handen gesteld, die mede nevens ons geoordeelt heeft de voorgeroerde conduite in de voorsz. saeke, voor de reputatie van syne Koningl. Majt., ende d'eere van den gemelde Heere *Brasset*, de beste te wesen.

De Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt houden daeghlycks deliberatien op 't afpressen van de Ambassades nae Sweden ende Denemarcken; daer toe, alsmede, voor een Minister ofte Ministers, naer Brandenburgh, d'instructien al voor eenige dagen syn gearresteert. Waer mede desen besluytende sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 25. November 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. November 1655.

MYN HEERE,

ICk ben volkomentlyck verseeckert dat de goede honorable dimissie aldaer, by haer Ho. Mog. gedaen aen den Heer Ambassadeur *Chanut*, syne vrughten sal

geven in 't toekomende, soo voor den Staedt in 't publicq als voor veele particuliere haerer Ho. Mog. Onderdanen; die dogh aen 't Hof alhier, altydts wat sullen hebben te solliciteren, ofte te versoecken. Hy Heere Ambassadeur is hier by veele gereputeert voor een eerlyck man, die goede saecken geerne siet gevordert, ende de quade in alle geval niet en sal styven. De Resolutien van den Staedt werden genomen met insight tot voordeel, als sy ook schadelyck souden syn in volgende tyden: Soo kan ende behoort daer in te werden gedispenseert.

Alle dese misnoegingen onder eenige Gouverneurs op de Frontieren van Vranckryck, als Atreght, Han, Corbie, Peronne, sommige seggen ook Montrevil, souden veroorsaeckt wesen tot eene goede, ende geen quade saecke; dogh die onder dese Natie in dese tydt, ende tegens d'oude gewoonte, niet wel practicabel en schynt te wesen. De voorsz. Gouverneurs syn gewoon de contributien op vyanden Landen te converteren, ende te behouden tot haer eygen voordeel. Den Heere *Kardinael* soude die geern laeten komen in de koffers van den Koningh, mits accorderende aen de voorsz. Gouverneurs een seecker groot pensioen jaerlycks, 't welck dogh buyten alle comparatie, verre minder is als de voordeelen van de contributien. Daer syn 'er die seggen derven, dat de Marechal *d'Hocquincourt* met d'Heere Prince heeft getracteert, ende dat het dessein was, om de Spaensche ruyterye de riviere de Somme te laeten passeren, ende d'Heere *Kardinael* te enleveren. Daeromme, ende om het selve te vermyden, ende te beletten, de Fransche ruyterye soo diep innewaerts, tot Noyon is gaen leggen; alsoo het wel schynt dat met den Marechal *d'Hocquincourt* soo haest geen accommodement sal konnen werden getroffen. De Gouverneur van Arras is ook niet min gemiscontenteert, ende meest alle de Noblesse van Picardie naest aen de frontieren gelegen, houdt het met de voorsz. Gouverneurs, die op den derden deser, dagh van St. Hubert, samen op de jaght wesende, haer met den anderen sterck hebben geligueert. Ick hebbe voor desen U Ed. voorgedragen, of niet de Mediatie van haere Ho. Mog. wegen, en soude konnen werden aengeboden, tot bevorderinge van de Vreede tusschen Vranckryck ende Spaigne; 't welck ick noghmael hier derf vermanen, alsoo nogte des *Paus Nuncius*, noghte den *Ambassadeur van Venetien*, daer toe weynigh konnen opereren, vermits haere Principalen hier niet wel en staen, in die volle confidentie die tot soodanigen Actie nodigh is.

Ik vinde in veele myne sollicitatien ende bevorderingen, die ik daeghlyks hebbe te doen, over saecken concernerende Poincten, wegens verval in voorige Tractaten van Alliancie tusschen dit Ryck ende hare Ho. Mog. Staedt, als syn: D'exemptie van 't *droit d'Aubaine*, 't reght van Naturalisatie (ofte van 't effect van dien) voor haere Ho. Mog. Onderdanen. Het Previlegie van niet meer te mogen werden beswaert in materie van belastinge, als de Françoische ingeboorne selfs: De vryheyd van de taxes, estrangeres &c., dat my daeghlycks meer ende meer tegen geworpen werdt, als dat de gemelde Tractaten ende Alliancien uyt syn, ende dienvolgens daer op niet meer en hebben te pretenderen, ten sy die werden vernieuwt ende wederom gehabiliteert, ende geconfirmeert; daer door is geschied dat nu korts twee ofte drie erffenissen van Nederlanders, als van Aubains, door den Koningh syn wegh gegeven, ende de ware erfgenamen sware

Pro-

Processen daer over genootsaeckt werden te sustineren. Dat de Nederlandtsche Koopluyden tot Bourdeaux ende elders, wel nogh eens soo hooge lasten, somtyts moeten betaelen, als de Françoisen: dat tot Rouaen den Harinck ende de Vis soo excessif nu op nieuws is beswaert geworden; ende dat als 'er Taxes vallen, d'Onderdanen van haere Ho. Mog. noyt vry en syn. Daeromme myn Heere, gelieve U Ed. in bedencken te nemen, of den dienst van 't Landt magh toelaeten, dat daer tegens werde voorsien; want alle dese schaden ende inconvenientien, raeken ende vallen meest op d'ingesetenen van haere Ed. Groot Mog. Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt, als meeste geinteresseerde in Trafficq ende Navigatie.

Ick moet dit ook daer by voegen voor myne opinie alleen, ende onder verbeeteringe, hoe langer haere Ed. Groot Mog. sullen waghten, hoe moeyelycker hier naer de vernieuwinge van d'Alliancie te verkrygen sal syn.

Nu is met Engelandt gesloten; ende soo Vranckryck met Spaigne mede Vrede maeckt, sal het al te laet werden, om naermaels daer in iets goedts te konnen doen. Ick schryve dit alleen aen U Ed. 't selve latende aen syne Ed. wyse consideratie. U Ed. Brief van den 11. deser, hebbe wel ontfangen, daer voor bedancke. Ende verblyve nae myne gebiedenisse altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 19. November 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 26. November 1655.

MYN HEERE,

Dit kort over ende weder reysen des Koninghs en den Heer *Kardinael*, geeft opinie by de luyden, dat de saecken op de Frontieren nae Nederlandt, soo wel niet en gaen ter intentie van 't Hof, alsmen wel wil doen geloven.

Om dese incommoditeyten wat te verschoonen, werden veele dingen ten besten van 't publicq te kennen gegeven. Onder andere fraeyigheden, braght aen my een persoon van Conditie ook dese tydinge: Hoe dat nu met desen te beginnen Oorlogh tusschen Spaigne en Engelandt, de saecken wel anders sullen werden gedirigeert tot een kort eynde met Spaigne. De Koninginne soude geseght hebben aen den *Hertogh van Elbeuf* (van wien den persoon die my sprak, dit im-

immediatelyck hadde) als dat tegens 't voor-jaer den Koningh soude gaen nemen Valencienne ende Kamerick, den Lord *Protecteur* soude belegeren Gravelinge ende Duynkercken, ende myn Heeren de Staeten Generael souden breecken met Spaigne, ende beginnen den Oorlogh met het belegeren van Antwerpen.

Op dese ende andere goede voorgevingen, begint men wederom levendigh te maken de practyck van de nieuwe Edicten tot middelen, eenige tydt voor desen gebraght in 't Parlement, *Chambres des Comptes*, ende *du Tresor*; waer tegens soo als U Ed. indaghtigh sal wesen, veel oppositie viel, ende doenmael uytstel wiert genomen tot het voor-jaer 1656.

Ick verlange seer van Uwe Ed. te mogen verstaen, den waeren inhoudt, ofte de Articulen van 't Tractaet van accommodement tusschen Vranckryck ende Engelandt nu kort gesloten; want nae men siet, soo werden deselve hier seer gedeguiseert.

Men seght ook onder die van de Religie, dat de troubles in Switserlandt souden veroorsaekt syn, door de Roomschgesinden, uyt vrese dat de Protestantsche Kantons haer andersints souden mogen mengen in de saecken van de Vaudoisen: daer op hier veel wert gespeculeert, ende daer toe ook de groote progressen van Sweden in Poolen, overal veele omsightigheydt geeven by alle Roomsche.

De Heere van *Ommeren* doet nogh al instantien by my, ten eynde ick by desen Koningh soude aenhouden, syne Majt. van den *Hertogh van Savoyen* obtinere eenen langeren tydt ofte uytstel tot het verkoopen der goederen van de Vaudoisen. Ick verwaghte dienaengaende nogh last van haer Ho. Mog., ende sonder die, (als Uwe Ed. wel sal oordelen) en kan ick my van selfs op 't simpel schryven van den Heere van *Ommeren*, niet wel inlaeten in saecken van die nature ende gevolgh. Ende als haer Ho. Mog. sulcks sullen gelieven my aen te lasten, soo hebbe daer toe nodigh speciale brieven van credentie, soo aen syne Majt. als aen de Koningin ende aen den Heere *Kardinael*, op dat haere Majesteyten daer aen mogen defereren nae behoren, ende verwaghten de arme Vaudoisen een goeden uytslagh daer van, die haer nu wat sullen vinden gesoulageert in dese harde tydt, met de milde aelmoessen van haer Ed. Groot Mog. Pieuse Ondersaten 't haren behoef gedaen. Ende nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 26. November 1655.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 9. December 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jongsten van den 25. November laestleden, syn my beyde U Edts. Missiven van dates den 19. ende den 26. der selver maendt, wel ter handen gekomen, synde de jongste post van daer, noghte ook uyt Engelandt, toe nogh toe alhier niet gearriveert; met welke post uyt Engelandt, volgens de beloften van den Heere Ambassadeur *Nieupoort*, in desselfs jonghste brieven vervat geweest synde, ick te gemoedt sie d'Articulen van accommodement tusschen Vranckryck ende Engelandt gesloten; die wy tot nogh toe niet hebben bekomen; waer van ick alsdan niet sal naerlaten U Ed. aenstonts communicatie te geven.

Wy syn alhier jegenwoordig besigh met de resumptie van de Retroacta, hier bevorens op de vernieuwinge van de Alliancien met Vranckryck gevallen, ende sal in deselve besoignes, soo vertrouwe, mede in consideratie werden genomen, of, ende in wat voegen by haer Ho. Mog. in dese tegenwoordige tydts gelegentheydt; mediatie sal dienen te werden aengeboden, tusschen Vranckryck ende Spaigne; daer van ick U Ed. den uytval 't syner tydt, naeder sal adviseren.

Gisteren hebben haer Ed. Groot Mog. nominatie van persoonen gedaen, tot bekledinge van de Ambassades naer Sweden, Denemarcken ende den *Keurvorst van Brandenburgh*; zynde gedestineert naer Sweden den Heere van *Polsbroeck* (dogh vreese dat deselve sigh sal excuseren,) den Heere van *Maesdam* Raed in den Hove van Hollandt, den Heer d'*Hubert* van Middelburgh, ende den Heer *Ysbrantsz* van Stadt ende Landen. Naer Denemarcken den Heere van *Beuningen*, den Heer van *Amerongen* van Utreght, ende den Heer *Vierssen* van Vrieslandt. Naer Brandenburgh, den Heer Burgermeester *Tulp* ende den Heer *Ysselmuyden* uyt Over-Yssel.

U Ed. ende alle Ministers buytens landts, konnen soo wel, jae mogelyck beter als wy selfs alhier, oordeelen hoe veel den Staedt daer aen is gelegen, dat eenmael alle jalousien ende deffidentien tusschen de Bondtgenoten werden weggenomen. Ick hebbe naer myn geringh vermogen, 't sedert eenigen tydt herwaerts hertelyck daer toe gelaboreert, ende hoope daer van nu een kort ende goed succes. Immers is het werck dienaengaende soo verre gebraght, dat in eene conferentie, door Gedeputeerden uyt de Respective Provincien, is geformeert ende aen haer Ho. Mog. gerapporteert, het Advis by copye hier nevens gevoegt; * 't welk myns bedunckens vervattende is notable ingredienten ten voorsz. eynde sonderlingh dienende; daer op ick gaerne by rescriptie U Edts. oordeel ende consideratien sal verstaen. Wat my aengaet, ick meyne dat by voortganck, ende besluyt op de voorsz. saecke, alle de Geallieerden van desen Staedt, daer door vry solider effecten van vriendtschap van hier souden hebben

Gg te

* Siet *Secrete Resolutien*, eerste Deel, pagina 157. editie in 4to.

te verwaghten, ende dat de qualyk geaffectionneerden van den Staedt, den selven ook met reden vry meerder souden hebben te redouteren. Waer mede desen als nu afbreeckende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 9. December 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE-WITT, Paris den 3. December 1655.

MYN HEERE,

ICk onfange by succes van tydinge, verscheyde aenschryvingen van haer Hoog Mog. op poincten ende materien, daer toe ick sal hebben audientie te versoecken by den Koningh; dan vermits syne Majts. absentie, moet ick daer mede ophouden, tot dat hy wederom hier binnen gekomen sal syn: 't welk U Ed. by de Regeringe gelieve indaghtigh te wesen.

Op Uwe Ed. Missive van den 25. November, raekende de belginge van den Heer gewesen Resident *Brasset*, ende ook soo ick hoore van dit Hof, betreffende den gewesen Griffier *Musch*, sal ick afwaghten de komste van den Heer *Chanut*, ende ondertusschen bevorderen dat daer over geen verder expostulatien en geschieden.

Ick hebbe een publick persoon gesproocken, die heeft in handen gehadt ende gelesen ten huyse van den Heere *Garde des Seaux* van dit Ryck, het origineel instrument van de ratificatie des Tractaets, of Accommodements, nu korts gesloten tusschen Vranckryck ende Engelandt, ende hy heeft my willen verseeckeren, dat het selve niet anders in en houdt, als 't geene daer van ik vermane in de publicque brieven aen de Regeringe van date deses. Op dat ick noghtans daer in niet en werde misleydt, soo versoecke dat Uwe Ed. my de eere doe, ende eene goede gecollationneerde copye my gelieve te laten toekomen; 't selve sal konnen goed doen in veele saecken raeckende den Staedt.

Uwe Ed. siet mede uyt myn publicquen brief, wat die van Provence my vragen, aengaende d'instructie van den Vice-Admirael de *Ruyter*. Indien het geschieden kan buyten ondienst van 't Landt, wenste ick wel, dienaengaende wat onderright te wesen, om myn daer van te konnen dienen, met discretie ende by gelegentheydt.

Haere Ho. Mog. senden my haere brieven van den 19. der voorleden maendt November; nevens copye Missive van den Heere van *Ommeren*, uyt Geneve geschreven den 3. der selver maendt: Mitsgaders (soo als den hooghgemelden brief luyt,) Extract van haere Ho. Mog. Resolutie, op deselve Missive genomen. Nu myn Heere (onder de roos gesproocken) soo en is soodanigen Extract

tract van Resolutie by Acte in gemelde pacquet niet gevonden. Ende haere Ho. Mog. ordonneren my nae den inhoudt van dien precise te sullen reguleren. Den Heer Griffier heeft my wel by een ander pacquet, toegesonden eene simpele copye van haere Ho. Mog. Resolutie, den 19. November genomen; die ordonneert my alle mogelycke devoiren aen te wenden, ten eynde dat door d'interpositie van den *Koningh van Vranckryck*, met d'executie van 't Tractaet van accommodement der Vaudoisen niet en werde voortgevaren. Dan indien ick sulcks in 't generael versoecke, soo sal 't selve Tractaet van accommodement in 't geheel in suspens werden gestelt; selfs in poincten die nu tot voordeel van de Vaudoisen behooren te strecken. De hooghgemelde Resolutie seght verder; dat ick sal bevorderen, veel eer het selve Tractaet in alle aenstootelycke Articulen werde gemitigeert, ende haere Ho. Mog. (onder reverentie) en schryven my niet aen, waer die aenstootelycke Articulen syn, die gemitigeert behooren te werden; ende dit Hof sal my deselve afvragen. Hooghgemelde Resolutie seght vorders, dat ick die aenstootelycke Articulen sal traghten te doen redresseren naer behooren. 't Welck (wat behoordt) ick versoecke, dat haer Ho. Mog. my gelieven aen te schryven. In soo een Goddelycke saecke wel geauthoriseert, ende geinstrueert wesende, ende sal alsdan mynen iver ende devoir gantschelyck niet komen te gebreecken; ende alsoo dese saecke presseert ende geenen tydt daer in behoort te werden verloren, soo versoecke door Uwe Ed. bevordering, dat ick van haere Ho. Mog. hier op ten eersten andtwoort moge bekomen. Van des Heeren Ambassadeur *Chanuts* aenkomste in dit Ryck, en is alsnogh geene tydinge. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. December 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 16. December 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van date den 3. deser loopende maendt, is my naer 't afgaen van mynen jongsten van date den 9. daeraenvolgende, eerst ter handen gekomen, ende gaet in voldoeninge van U Edts. begeerte, hier nevens eene copye van 't Tractaet tusschen Vranckryck ende Engelant jongst gesloten, daer van U Ed. sigh met behoorlycke menage, gelieve te bedienen.

Aengaende d'instructien die den Vice-Admirael de *Ruyter* by haer Ho. Mog. syn mede gegeven, hebbe ick eenige retroacta doen opsoecken, ende voor als nogh niet gevonden, als eene instructie, particulierlyck slaende op de handelinge met die van Zalee aen te vangen, daer van de copye hier nevens gaedt: Ick meyne dat den verderen last hem gegeven is by 't Collegie ter Admiraeliteydt tot Amsterdam, daer van ick geene volkomene kennisse en hebbe. Edogh sal dienaengaende my mede naeder informeren, ende U Ed. by gelegentheyt daer op naeder beright laeten toekomen.

Van de consideratien die U Ed. my overgeschreven heeft, op de Resolutie by haer Ho. Mog. den 19. der voorlede maendt op 't schryven van den Heere van *Ommeren* genomen, hebbe ick communicatie gegeven aen de Heeren Commissarissen, die op ordre van haer Ed. Groot Mog. op de saecke van de Vaudoisen, ende de brieven van den gemelden Heere van *Ommeren*, besoigneren, ende hebben deselve aengenomen daer op in hunne besoignes te sullen reguard nemen; welckers rapport 't sedert nogh niet gedaen synde, is dienaengaende nogh geene nadere Resolutien genomen, die U Ed. noghtans met den naesten, soo vertrouwe, heeft te verwaghten.

De Heeren van *Polsbroeck* ende *Tulp*, hebben haer van de opgeleyde Ambassades naer den *Koningh van Sweden* ende den *Keurvorst van Brandenburgh*, geëxcuseert; ende derselver excusen aengenomen synde, hebben haer Ed. Groot Mog. inde plaetse van den eerste, geëligeert den Heer Pensionnaris *Slingelandt*, ende in plaetse van den andere den Heer Pensionnaris *Vogelsangh*.

De klaghten over de Congregatien der Papisten, die ten huyse van den Heere *Ambassadeur van Spaigne* geschieden, daeghlycks vermeerderende; hebben haer Ed. Groot Mog. daer op genomen de twee distincte Resolutien, in dates den 7. ende 11. deser loopende maendt, onder de Nommeroos 2. ende 3. hier nevens gaende; daer door vertrouwt wert, dat 't selve inconvenient genoeghsaem sal konnen werden verhoedt.

De pincipale deliberatien van de jegenwoordige haer Ed. Groot Mog. Vergaederinge, vallen meest op een extraordinaris Esquipage ter Zee, tegens 't aenstaende voor-jaer te doen; daer op door Gecommitteerde van haer Ed. Groot Mog. is geformeert het advis onder N°. 4. copyelyck hier nevens gaende, welkenvolgende ick vertrouwe, dat nogh voor de aenstaende Kersdagen, by haer Ed. Groot Mog. Resolutie sal werden genomen. Ende boven 't geene voorsz. is, U Ed. jegenwoordig niets verder mede te delen hebbende. Sal hier mede eyndigen ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 16. December 1655.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. December 1655.

MYN HEERE,

ICk weet wel dat U Ed. genoegh indaghtigh is de saecke van de arme Religions verwanten in de Valeyen. Den Heere van *Ommeren* schryft my, wat dat dienaengaende in dit Hof diende gedaen. Daer op ick Acte ende naeder Instructie van haer Ho. Mog. ben verwaghtende, soo als ik voordesen twee mael aen U Ed. hebbe voorgedragen. Daeromme door U Ed. goede bevorderinge verwaghte ten eersten de hooghgemelde Acte ende particuliere Instructie. Want ick alleen aen U Ed. ende niet aen de Regeringe hebbe geschreven: Den Heere *Kardinael* moet hier in alles doen.

Ick sal dan hoopen, de tydt ende d'affaires sullen toelaten; dat ick dickmaels van U Ed. brieven ende toeschryvingen sal mogen sien, ook eene trouwe copye van 't accommodement met Engelandt.

Verder sal ick in 't korte seggen, dat de renovatie van de oude Alliancien met desen Koningh, nae myne daeghelykse bevindingh 't eenemael nodigh syn. Ende hoe eer dat men daer mede aenvanght, hoe beter: Op dat alle gemoederen niet eyndelyck en verkoelen. De saecken in 't Oosten ende Noorden, gaen verre. Het is te wenschen dat de Heeren Ambassadeurs al ter respectiver plaetsen waeren, aleer de saecke op eene syde beginne te veel over te hangen. Dan alles moet syn tydt ende beleyt hebben, nae de nature van de Regeringe. Ick gebiede my in U Ed. goede gracie, ende ben altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. December 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. December 1655.

MYN HEERE,

DEn Heere *Chanut*, Ambassadeur wegens desen Koning, by haer Ho. Mog. geweest; is nae een langhdurige moeyelycke reyse van negen dagen, over

Zee, tot Diepe aengekomen, ende nu ook hier tot Paris. Syne Edt. heeft aen my betuyght syn groot contentement over de eere die haere Ho. Mog. in alles volkomentlyck aen hem hebben bewesen. Hier in de stadt aengekomen synde, is terstondt by den Koning, de Koninginne, als ook by d'Heere *Kardinael* geadmitteert, om syne rapporten in 't generael te doen. Dewelcke nae ick hoore, seer veel eere ende reputatie aen de Regeringe van haer Ho. Mo. toebrengen. Syn Ed. selfs naemaels by my komende, heeft daer van ook seer ruym ende soo my doght, ernstelyk gesprooken, met groote betuyginge van alle satisfactie voor hem selven, ende van genegentheyd, om daer over danckbaer te willen syn. Hy Heere *Chanut* werd hier veel geëstimeert, is wel geappuyeert van goede vrinden, insonderheyd by de Heeren die 't meeste credit hebben in dit Hof, ende die tot Haer Ho. Mog. dienst wel genegen syn. Syne Ed. heeft my familiaerlyck gecommuniceert, syne redenen, waerom hy uyt d'Ambassade heeft goedgevonden te huys te komen: welcke redenen raecken de eygen commoditeyt van syn Persoon, ende 't beste tot bevorderinge van syne familie; sonder dat daer onder iets is in het minste, dat voortkomt uyt disguste van syn employement aldaer.

Ick hoore ook dat d'Heere *Chanut* opentlyck over al seght, dat het voor den dienst van den Koningh, nodigh sy, een Ambassadeur ordinaris in den Haege te houden, ende nae dat syne Edt. hier gekeert was, dat men hem heeft geseght, ten sy hy soo subytelyck uyt Hollandt waere vertrokken, dat men hem nu voor als nogh niet en soude laten te huys komen. Daer werd ook van verscheyden Personen gesproocken: Als van *M. Courtin Conseiller & Procureur du Roy*, in 't Parlement tot Rouën: Ook van *M. d'Andilly Maistre des Requestes de l'Hostel*; ende eyndelingh mede van *M. de Thou President à la Premiere Chambre des Enquestes* in dit Parlement van Paris; dogh daer en is nogh niet seeckers van te seggen ende daer en word ook nog niet eygentlyck op gedeliberecrt; maer alleen gediscoureert by voorslagh, selfs onder de grootste, die daer over meest sullen hebben te seggen. Daer van ick Uwe Ed. by succes van tydt, telckens sal verwittigen, om hare Ho. Mog. te bedienen. Nae myne gebiedenisse blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. December 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. December 1655.

MYN HEERE,

ICk verlange wonderlyck, om by U Ed. faveur te mogen krygen ende te sien, een ware copye van 't Tractaet van accommodement, nu korts tot London ge-

gesloten, met syne secrete Articulen, soo daer eenige syn; want ick daer over werde bejegent by die geene, die het meeste credit in dit Hof hebben, gelyck of daer uyt ende daer op iets soude staen te volgen, 't welck (nae myne kennisse ende oordeel) niet anders en soude konnen strecken, als tot groot nadeel ende prejudicie van den Staedt der vereenigde Nederlanden. Daer op ick my daeghlycks meer ende meer sal informeren. Dan ick hebbe van doen eene waere copye van 't accommodement als boven; om my daer op wat te konnen reguleren, ende alsdan Uwe Ed. met meerder seeckerheyd en particulariteyt te konnen verwittigen van 't geene dienvolgens by dit Hof, voor haere Ho. Mog. Staet te verwaghten soude syn.

Indien Godt gelieft te geven, dat de gemoederen van d'Heeren Regenten wat konden werden gereconcilieert, ende herstelt tot de voorige oude ronde vertrouwde confidentie, daer toe U Ed. my eenige voorslagen toegesonden heeft: voorseeker myn Heere, den Staedt van hare Ho. Mog. soude hier werden aengesien met geheele andere oogen, als nu niet en geschiedt: Daer men nu hoogh verheft buyten waerheyd, de groote dissentien, die tusschen de Provintien ende d'onderlinge Leden van dien, souden syn, ende daer uyt dan quade constructien werden gemaeckt, tot veragtinge ende depressie van den Staedt ende veele andere dingen; daer in eenige quaedwillige glorieren ende haer profyt doen, tot nadeel van de Regeringe. Ende uyt de herstellinge van de oude confidentie ende eenigheyd onder de Provincien ende de Leden van dien; soude veele desseynen hier komen te vervallen, ende de saecken wederom gebraght konnen werden, tot eene vaste ende seeckere intelligentie, soo als nodigh is, myns bedunckens, tusschen Vranckryck ende den Staedt van haer Ho. Mog., die soo na (alwaer 't maer selfs in 't stuk van Navigatie ende Commercie) met gemene interessen verbonden syn, dat d'een van d'ander in vrindschap niet en kan werden gesepareert.

Men verwyt my daeglyks, dat haer Ho. Mog. de vrindtschap ende de Alliancie van desen Koningh veraghten ende verwerpen: Dat men nu door eene besendinge, (daer van sy veel hooren spreeken) syn selven gaet vast maecken met Spaigne; jae (derven sy seggen) tegens Vranckryck selfs aen; ende hoewel dese dingen niet soo overal en werden aengenomen, soo doen sy noghtans veel quaed in myne bedieninge, tot groote prejudicie ende naedeel van d'Ingesetenen der Provincien, die hier iets hebben te pretenderen. Daerom wensche ick van harten, dat de voorslagen tot herstellinge van d'oude confidentie, mogen werden geëmbrasseert, 't Landts Vryheden ende Gereghtigheden in haer geheel blyvende, sal alle gevoeghsaemheydt dienstigh ende nodigh syn tot het gemeene Welvaren.

Met dit afgaen van den tydt, wert niet veel gebesoigneert op groote saecken; maer meest gesproocken van Huwelycken, van Feesten, Balletten ende diergelycke vreugden. Hier mede nae gebiedenisse, blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. December 1655.

Aen

Aen den Heer Ambassadeur BORREL, den 30. December 1655.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten, van date den 16. deser lopende maendt, syn my U Edts. drie distincte Missiven van den 17. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen.

Het Tractaet tusschen Vranckryck ende Engelandt gesloten, is ons toegekomen, sonder eenige secreete Articulen, weshalven haer Ho. Mog. aen den Heer Ambassadeur *Nieupoort* last hebben gegeven, de secrete Articulen, soo eenige tot het voorsz. Tractaet behooren, mede te vorderen ende over te senden; daer op tot nog toe mits de kortheyt des tydts, geene antwoorde ingekomen is.

Wat belanght de Ambassade, die by desen Staedt naer Spaigne soude wesen gedecerneert, dienaengaende is alhier nogh niets finaelyck geresolveert; maer wel is d'intentie, tegens het toekomende voor-jaer, twee Heeren met de qualiteyt van extraordinaris Ambassadeurs derwaerts te senden, alleenlyck omme het langh uytgestelde compliment te doen, over de gemaeckte Vreede, ende omme een ordinaris Minister aldaer te installeren. Ende kan U Ed. sigh volkomentlyck verseeckert houden, dat daer inne sal werden gegaen met soodanigen circumspectie dat daer door geene de minste oorsake tot jalousie, ofte aen Vranckryck, ofte aen Engelandt sal werden gegeven.

Haer Ho. Mog. hebben van dese weecke goedgevonden den Heer Vice-Admirael de *Ruyter*, met syn onderhebbende Esquadre, te doen wederkeren naer 't Vaderlandt; oordeelende, syn verblyf ontrent de Straete, nu voor eerst niet meer soo nootsaeckelyck te wesen: Ende hebben haer Ed. Groot Mog. voor 't scheyden van derselver jongste vergaederinge, geresolveert, tot eene vigoureuse extraordinaris esquipage tegens het aenstaende voor-jaer, van aghtenveertigh kloecke Oorloghschepen.

De saecken van den *Koningh van Sweden* in Poolen ende Pruyssen, avanceren dapper, ende syn haer Ho. Mog. geresolveert den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, volgens de gemaeckte Alliancie, alle doenlycke assistentie te presteren; daer toe ook daeghlyks salutaire resolutien genomen worden. Ende dese hier mede besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 30. December 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 24. December 1655.

Myn Heere,

Tot myn acquit, ende om de saeke selfs, ben door U Edts. jongste Missive verblydt geweest te sien, dat op myne vorige advisen over de saeke der arme Religions-verwanten in Piemont besoignes waren aengestelt op instructie, die my sal konnen werden toegesonden. Haer Ho. Mog. buyten alle twyffel, sullen uyt d'Heere van *Ommeren* hebben verstaen, hoe qualyck die Vaudoisen werden getracteert ende mishandelt; onder opgesoghte misduydingen van 't onvoorsightig Tractaet; ende ten sy daer inne wat moderatie werde geobtineert, soo is alle quaet ende onheyl voor die onderdrukte Christenen te vresen ende te verwaghten. Dan eene saeck bedroeft my insonderheyd, dat d'Engelsche Heeren Commissarisen in Switserlandt, tot Geneve synde, daer toe van de hoogehandt soo niet en werden geauthoriseert ende geinstrueert als soo eene saecke vereyscht, daer in des tyds verlies het swaerste ende het periculeuste is.

Ick ben verwittight uyt Nederlandt, dat d'Heere Ambassadeur *Chanut* op d'uytleydinghe nae de Hoornbrugh, iets aen de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog. soude hebben afgeraden, dat haere Ho. Mog. haer niet soo seer met die saecke en souden behoren te bemoeyen; wat daer van sy, en kan ik uyt syne Ed. hier niet uythalen. Maer nae dat het accommodement met den Lord *Protecteur* is gepasseert ende gesloten: sonder iets by Vranckryck tot soulagement van die verdruckte Christenen geobtineert te hebben; soo gissen sommige hier, dat die saecke seer is verergert; ende dat Vranckryck, op haer Ho. Mog. intercessie alleen, soo veel niet en sal defereren; 't welck my considerabel doghte U Ed. voor te dragen; ik vinde ook uyt d'extensie der brieven van den Heere van *Ommeren*, dat syn Ed. daer over vry wat bekommert schynt te wesen.

Ik bedancke Uwe Ed. over 't toeschikken der copye van 't accommodement. Men seght my hier, datter nog eenige by Articulen souden wesen, daer van niet en blyckt. De mesnage daer ontrent sal werden waergenomen.

Uyt dit Engelsch accommodement, ende ook uyt het Tractaet der Marine met Vranckryck ende d'andere steeden, hier gesloten, konnen poincten ende materien genomen werden, die dienen mogen in 't Concept tot d'instructie voor de vernieuwinge der Alliancie met Vranckryck, als sulcks sal werden dienstigh gevonden. Ick moet U Ed. noghmaels hier in secretesse seggen, dat t' sedert het Engelsch accommodement, ick in myne charge nu flaeuwer werde aengesien, ende bejegent; ende dat ick somtyds met wat libertine discoursen werden aengetast, die my seer doen. Schynt dat men hier voor heeft, haer Ho. Mog. daer te laten, ende met den Lord *Protecteur* te beginnen ende te continueren, 't geene tot gemeen beleyt van hare desseynen, tegens Spaigne vorderlyck sal wesen, sonder reflectie van haer Ho. Mog Staedt; daer in ick besigh ben om dieper te mogen penetreren; om als dan met volkomen seeckerheyd haer Ho. Mog.

in 't publick te dienen, soo veel my mogelyk sal wesen. De progressen van den *Koningh van Sweden* ontrent Pruyssen, gaen seer verre, ende de langhsaemheyd der groote steden aldaer, om in 't begonnen Tractaet mede in te treden, vrese sal eenen quaden uytslag geven. Het is te wenschen dat d'Ambassaden van den Staedt, hare vrught mogen hebben, ter intentie daer toe sy aengeleght werden: Want alle Oorlogh is nadeelig voor soo een delicaet lighaem, als dat van den Staedt. Godt geve goede uytkomste van de besendinge. D'Heeren *Mediateurs*, de *Nuncius*, en *d'Ambassadeur van Venetien*, hebben weynigh hoope, soo ick verstae, dat de Vreede tusschen de twee Kronen sal gesloten worden. De Prins arbeyd daer in sonder ophouden; maer syn credit is hier nogh niet groot: Ende een alleen en kan geen Vreede maecken; sy moeten beyde daer toe genegen syn. Waer aen werd getwyffelt; hoe wel van beyde zyden seer ruym daer toe werdt voorgegeven.

't Is seecker, dat seer uytnemende preparatien werden gemaeckt, tot eenen grooten Oorlog, Ao. 1656; soo tegens de Spaensche Nederlanden, als tegens Italien: in 't eerste werd gecommuniceert met den Lord *Protecteur*, daer van men sigh veel belooft; dan 't is nogh al wat vroegh, om alles aen te nemen. Hier mede nae gebiedenisse, blyve altyd:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. December 1655.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 6. January 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten van date den 30. Decemb. 1655. is my U Edts. Missive, van den 24. daer bevorens, wel ter handen gekomen.

De Resolutie by haer Ed. Groot Mog. genomen, tot een vigoureuse equipagie tegens 't aenstaende voorjaer, is ter Generaliteyt ingebraght. Edogh by de Heeren van Zeelandt overgenoomen, omme deselve te communiceren aen de Heeren haere Principalen; sulcks dat daer op tot nogh toe geen besluyt is gevallen.

De saecken van den *Koningh van Sweden* in Poolen ende Pruyssen, avanceren dapper. De stad Elbingh, heeft, volgens het advis uyt Dantzick van den 26.

De-

Decemb. 1655., waer van goedgedaght hebben Uw Ed. copye te laten toekomen, op den 22. daer te vooren sigh aen de hooghgemelde Koningh sonder eenige gedane resistentie, overgegeven.

Aengaende de discoursen die tusschen den Heer Ambassadeur *Chanut*, ende de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog. op de uytleydinge ontrent de Hoornbrugge souden syn gevallen, kan Uw Ed. voor alsnogh niet seekers adviseren, als tot nogh toe geene occasie hebbende gehadt daer over met de opgemelde Heeren Gedeputeerden, ofte iemandt van deselve, te spreecken: 't gunt ik by de eerste gelegentheyt sal traghten te doen, ende U Ed. alsdan naeder dienaengande myne ondervindinge laten toekomen.

De Heeren by haer Ho. Mog. geëligeert tot bekledinge van de Ambassade naer Denemarcken, maken staedt op morgen te vertrecken. Belangende de vernieuwinge der Alliantie met Vranckryck, syn tot dien eynde by haer Ed. Groot Mog. Commissarisen gestelt, omme alle de retroacta dienaengaende gevallen, te resumeren; sullende in de naestvolgende vergaderinge, ontwyffelyck dienaengaende iets salutairs geresolveert ende het Provinciael advis van haer Ed. Groot Mog. tydelyck ter Vergaderinge van haer Ho.Mog. ingebraght werden. Waer mede dese besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. January 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 29. December 1655.

MYN HEERE,

Ick ben nu hier in eene difficile tydt voor d'affaires van myn Ampt; ende daerom vinde ick my beweegt ten dienste van 't Landt, aen U Ed. alleen, in bedenken te geven of daer geen middelen voor handen syn, om de voorgaende goedtwilligheyt in de personnagien van dit Hof, en die daer in meest vermogen, weder wat op te wecken, op dat ick myne bemoejinge alhier, daer door wat beter magh vinden begunstight: en alsoo de saecken van haer Ho. Mog. my aenbevolen (die dogh meest reflecteren op haer Ed. Groot Mog. Onderdanen) te beter te konnen uytwercken ter aengeschreven intentien.

Daer is een langhwyligh Proces, raeckende eenen *Marcus Broen* Koopman te Amsterdam; die vervolght d'erfenis ofte successie van *N. l'Hermite*, geboren tot Leyden, en tot Bourdeaux over eenige jaeren getrouwt; welckers erfenisse de Koningh by een *Don*, door surpriese heeft weghgegeven aen eenen *M.*

de Pontac, *President de la Cour des Aides* in Guyenne: als vervallen aen syne Majt. *par le pretendu Droit d'Aubaine*. Nu was ieder een bekent, dat d'Onderdanen van haer Ho. Mog. van dat Reght d'Aubaine syn geëxempteert geworden. Eerst door Koningh *Henry IV*. by het Tractaet van Alliancie anno 1596. ende 't sedert by alle andere gevolghde Tractaten; insonderheyt by dat van Anno 1630. geconfirmeert, tot dat van Anno 1647. toe, 't welck is het jonghste: Dogh myn Heere, alle die geallegeerde Tractaten by my, werden soo flaeuw hier aengenomen, en by veele soo weynigh geaght, om redenen die ick aen U Ed. korts voor desen heb verwittight; daeromme ick genootsaeckt ben geworden, te gebruycken tot ontheffingh van dit werck, de stercke apuie van den Heere gewesene Resident *Brasset*; die hem sulcks onderwint, als in syn eygen stuck, en daer in soo vlytigh is, dat heeft weten te insinueren en te comporteren, dat ick door syne goede onderrightinge, by de quaetwillige hebbe weten in te brengen, en te obtineren eyndelyck de brieven de cachet des Koninghs; die hier nevens in copye gaen, tot voordeel van de voorsz. *Marcus Broen* in 't particulier; ende door dit goet exempel, voor alle Onderdanen van haer Ho. Mog. voor 't toekomende, in 't generael.

Ende hoewel ick den voornoemden Heere *Brasset*, vinde seer yverigh ende wel genegen, om haer Ho. Mog. saeken albereyts, hier buyten onaengenaemheyt te helpen houden; soo wenschte ick wel, dat hy door eenige goede beweginge wegens haer Ho. Mog. ofte Ed. Groot Mog., daer in moghte werden geconfirmeert, ende tot continuatie verbonden: Daer by ick (onder U Edts. goetvinden) sal voorslaen, of men aen synen oudtsten Soon (die nu hier Kapt. is van een Compagnie te voet onder d'oude Regimenten) die ook voordesen in 's Landts dienst Soldaet, Vendrig en Lieutenant te voet is geweest, of men aen hem soude geeven, een goede Hollandtsche Compagnie extraordinaire, van die nu vacant syn: Op dat door de gunste ende goede betalinge wegens Hollandt, hy aen haer Ed. Groot Mog. daer over speciaelyck sigh altydt verbinden moest: 't soude eene kleyne last syn, die 't Landt ende haere Gemeente daer door soude gevoelen, ende 't soude syn merckelyck voordeel geven, door de affectie van de Vader; die boven de somme (soo ick hoore van twaelf hondert guldens) ook tot eerlycke gewoone diensten van syne langhwylige Residentie-ampt, by haere Ho. Mog. na 't oude gebruyck, soude konnen werden gesuppleert.

Ick schryve dit alleen aen U Ed., om 't selve voor te dragen. Al myn interest daer in, is geen ter wereld, als het beste van 's Landts dienst; op dat ick te beter die moge met behulp van nodige vrienden, versterecken.

Den Heer *d'Estrades* brenght my ook goede advertentie aen, ick hoor mede van besyden af, dat hy de quaed opgenomene opinien by de grootste, seer veraght, tot justificatie van haer Ho. Mog. Actien, Regeringe ende intentie: Soo haer Ed. Groot Mog. konde goedvinden dat syn Ed. gagies ende tractementen, moghte somtyds met eenige goede gedeelte werden betaeld; 't soude veel goed doen. Hy is *Marquis van Bourdeaux*, ende in Guyenne, Xaintonge tot Rochelle, ende alle die Eylanden, van groot vermogen: De Commercie ende Scheepvaert vallen daer geduurig ende seer sterk, tot protectie der regte. Altoos voor my, ik verwaght syn Ed. veel goedts heeft gedaen ende nogh doet. Haer Ed. Groot Mog. sou-

souden in hare Onderdanen, wel een goede refractie gevoelen. Nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 29. December 1655.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 30. December 1655.

MYN HEERE,

DE saecken van Polen ende de Successen des *Koninghs van Sweden*, werden hier seer verscheydentlyck aengesien. De Roomsche Geestelyckheydt klaeght openbaerlyck; dat men alsoo met goeden oogen aensiet 't verderf van hare Religie aldaer, ende soude geerne te wege brengen, dat men aen den *Koningh van Polen* assistentien dede, tot syne herstellinge; tot welcke assistentie, my van goeder handt verseeckert wort, dat men niet en sal derven komen; jae selfs dat den Heere *Keurvorst van Brandenburgh* dien aengaende niets en heeft te verwaghten, om door 't een of 't ander, Sweden niet te offenseren.

Tot d'aenstaende Campagnie, werden dagelycks groote deliberatien geformeert, die seer verre lopen: Insonderheydt aengaende den Oorlogh tegens de Spaensche Nederlandtsche Provincien; alwaer soo geseght wert, een uyterste effort sal werden gedaen. Den Koningh soude geseght hebben aen den *Grave van Harcourt*, dat hy selfs in persoon wilde mede gaen, ende als Generael syn Leger commanderen.

Nae dat 't Accommodement met Engelandt gesloten was: heeft men in het eerst gesproocken, gelyck of men groote attachementen tusschen den anderen hadden gemaeckt, tot gemeene desseynen ende Oorlogh tegens Spaigne, soo verre, dat men aen my overgebragt heeft, dat Vranckryck nu met Engelandt soude gaen correspondersen, Tractaten van Subsidie ende van Campaigne maken: soo als men voor desen met haer Ho. Mog. plagt te doen: als wanneer tusschen deselve ende den *Koningh van Spaigne*, den Oorlogh nogh duerde; dan ick geloove, dat die dingen alsoo aen my overgebragt syn, met eenig desseyn, op dat haer Ho. Mog. 't selve soude komen te weten. Ick hebbe door myne andtwoor-

den ende door discoursen by andere Personnagien, soo my dunckt, soo veel te wege gebraght, dat van dese geseyde Attachementen, niet veel en sal syn te verwaghten tot naedeel van haer Ho. Mog. Regeringe, alsoo men nu klaerder kan sien in 't gemelde Accommodement tusschen Vranckryck ende Engelandt gemaeckt, ende dat de verscheyden, jae contrarierende interessen van d'een ende de ander, onderlingh niet wel en souden konnen werden gecompasseert: daer van ick my noghtans, ende in alles referere tot de hoge wyse consideratien van haer Ho. Mog.

De saecke van de mediatie der generale Vreede, staet nogh alsoo, als ik voor desen hebbe geschreeven, sonder eenige veranderinge. Hier mede nae gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. December 1655.

VER-

VERVOLGH DER BRIEVEN

Tusschen de Heeren

JOH. DE WITT ENDE WILL. BOREEL.

Tot den 10. *July* 1659. *incluys.*

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 13. January 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten van date den 6. deser lopende maendt, syn my U Edts. twee distincte Missiven van dates den 29. ende 30. December voorleden, wel ter handen gekomen.

De Regeringe alhier, heeft met bysondere aengenaemheyd uyt U Edts. publicke brieven vernomen, de salutaire Resolutien ende Ordres, van den Koningh; die door Uw Edts. vigilantie ende goede conduiten, op verscheyde considerable subjecten aldaer, syn uytgewerckt, ende willen wy hoopen, dat de effecten ende executien, die ordinarie in Vranckryck vry difficil vallen, door continuatie van U Edts. goede devoiren, daer op metter daet sullen volgen.

Aengaende de discoursen die tusschen den Heere Ambassadeur *Chanut* ende de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog., op de uytleydinge ontrent de Hoornbrugge soude syn gevallen; waer over ick in mynen jonghsten U Ed. belooft hadde met de opgemelde Heeren Gedeputeerden te sullen spreken, ende alsdan myne ondervindinge U Ed. te laten toekomen; hebbe ick tot acquit ende in gevolge van myne voorsz. belofte, met de meergemelde Heeren Gedeputeerden ende particulierlyck met den Heere van *Beverninck* gesproken, ende ondervonden, dat wel in specie over de saeken der Vaudoisen geene propoosten syn gewisselt; nemaer dat den opgemelde Heere Ambassadeur *Chanut* met de meergemelde Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog. in discourse gekomen synde, over de nadere Alliancie met de Kroone van Vranckryck aen te gaen, ende deselve van de goede genegentheyd van synen Koningh tot desen Staedt verseeckert hebbende, daer by onder anderen hadde gevoeght, dat hy wilde hoopen, dat haer Ho. Mog. alleenlyck het ooge soude slaen op de gemeene interessen, ende een ieder vry ende onverhindert laten de dispositie over syne eygene, ende Domesticque saeken, ende in specie, dat haer Ho. Mog. haer met het stuck

van

van de Religie niet te verre souden willen bemoeyen; maer indaghtigh blyven hare vigoureuse antwoorde, hier bevorens gegeven aen de Heeren Ambassadeurs van Vranckryck, als deselve over 't voorsz. subject ende tot eenige meerder liberteyt voor de Pausgesinden, eenige propositien ende versoecken hadden gedaen.

De recommandatie die 't U Ed. belieft te doen, in 't faveur van den oudsten Soone van den Heere *Brasset*, alsmede aengaende de gagien ende tractementen van den Heere *d'Estrades*, sal ick nemen in behoorlycke aghtinge, ende daer over ter naester vergaderinge met eenige Leden communiceren; sullende gaerne het myne daer inne contribueren; dog considererende de nature der voorsz. saeken, ende de humeuren der Regenten, sie ick voor alsnog, grote difficulteyten te gemoed; soo omme het eene, als omme het ander uyt te wercken.

De Heeren by haer Ho. Mog. geëligeert tot bekledinge van de Ambassade na Denemarcken, syn op maendagh voorleden, uyt den Hage vertrocken, omme 's avonds nogh tot Utrecht te wesen, ende soo voorts die voorgenome reyse op 't aldersspoedigste te voltrecken.

Den Heer *Appelboom* Resident van den *Koningh van Sweden*, hebbende in seekere syne Memorie op den 4. deser lopende maendt ter Generaliteyt ingediend, ende onder N°. 1. hier nevensgaende, onder anderen laten influeren, dat door een expres Tractaet albereyts soude wesen vastgestelt, alle goede vrindschap tusschen den hooghgedaghten *Koningh* ende den Heere *Keurvorst van Brandenburg*, ten waere, door soodanige Nagebuuren, die de rust soo wel van desen Staedt, als van syne *Keurvorstelycke Doorlughtigheyd* soecken te contramineren, de voet dwers daer in wierde gestelt; hebben haer Ho. Mog. aen den gemelde Heere *Resident*, doen versoecken, dat hy sigh soude willen nader expliceren, ende haer Ho. Mog. informeren: Eerstelyck, wie de voorsz. gedesigneerde Naburen souden mogen syn, die de rust soo van desen Staedt als van den hooghgemelde *Keurvorst* souden soecken te contramineren, ende in soo heylsamen werck, als voorsz. is, de voet dwers te setten: ende ten anderen mede, hoedanige contramines particulierlyck by deselve Nabuuren, souden mogen werden gebruyckt, omme de ruste van desen Staedt te turberen; ende de meergemelde Heere Resident de voorsz. vrage versoght hebbende by geschrifte omme sigh nader daer op te beraden, sonder dat hy alvoorens gedisponeert heeft konnen werden, omme 't voorsz. gedesireerde eclaircissement te geven, is de Resolutie, onder N°. 2. hier nevens gaende, hem door den Agent de *Heyde* behandight; waer op iets naders gevolght synde, sal 't selve U Ed. ter eerster gelegentheyt mede adviseren. Ende voor dese reyse hier mede besluytende, verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 13. January 1656.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 7. January 1655.

MYN HEERE,

EEn Personage van den Raedt, heeft my willen verseeckeren, (soo als seyde) met volkomen kennisse, dat buyten het Tractaet in Engelandt gepubliceert, geene secrete Articulen syn, als alleen dat van den *Koningh van Schotlandt*, ende den *Hertogh van Yorck*. Ick vermaende van nog een ander Articul, 't welck hy doen avoueerde; soo dat de gemeene opinie alsnogh suspens blyft, als dat daer nogh meer separate Articulen souden wesen. Den Heere *Nieupoort* sal de perfecte kennisse konnen hebben. Ick ben nogh verwaghtende haere Ho. Mog. instructie ende last, hoe ick my sal hebben te gedragen, raeckende de verdrukte Religions-Verwanten in de Valeyen van Piemondt, daer op U Ed. my heeft doen hoopen. Den Heer van *Ommeren* schryft my nog al, op dat ick in haer faveur iets soude moyenneren, by desen Koningh; alsoo hy seght, de saecken aldaer nog in een miserabelen staet syn. Gisteren kwam my besoecken *l'Abbé Moret*, die hier in absentie van den ordinaris *Ambassadeur van Savoye*, de saeken doet van dien Hertogh, ende stondt op syn vertrek nae Turin; die my verklaerde syn Meesters goede genegentheyt tot syn subjecten, hoewel van andere Religie synde, soo te zyn dat daer aen door niemandt moghte werden getwyffelt. Dat syn Heer en Meester, die saeke der Tractaten met de Vaudoisen, hadde gestelt aen d'arbitrage deses Koninghs, soo verre die Majt. soude goedvinden, dat daer in ofte daer ontrent, op het gemaeckte Accommodement, iets meer ofte anders soude behoren te werden gedaen, dat den Hertogh 't selve soude doen; maer (seyde hy *Abbé*) d'Onderdanen in de Valeyen syn selfs geheel voldaen ende gerust; dan 't syn eenige van haer gevoelen uyt Dauphiné, die wederom die saecke gaerne vervallen sagen tot trouble ende oorlogh, om haere particuliere interessen. Hy *Abbé* seyde verders, dat met het verkoopen der goederen binnen den gestelden tydt, het soodanigh toegink, dat wat een kooper vondt, werdt voldaen, ende by soo verre dien kooper geen promt gelt en hadde, soo wert het aen de verkooper voldaen, uyt de publicque penningen van den Hertogh. Ende daer geen particuliere koopers toe en werden gevonden, dat koopt den Hertogh selfs op taxatie van de Magistraten. Ende voor een generale preuve (seyde d'*Abbé*) dat syn Koninghlycke Hoogheyt syne Onderdanen niet en wil qualyk tracteren, veel min verjagen; alsoo het soude syn tot syne Hoogheyts grootste schade, door dien in de goede Landen van Piemondt tot behoorlycke peuplatie, menschen gebreecken; ende wie soude de gedecerteerde plaetsen van de bergen, gaen bewoonen, als dese luyden verjaeght waeren. Verders, dat syne Koninghlycke Hoogheydt in alles hier over contentement hadde gegeven aen de Engelsche Heeren Afgesanten, die over het Tractaet tot Turin, ende Pignorol present waren geweest; ende door deselve aen den Lord *Protecteur*, die (hy *Abbé* seyde) seer wel vergenoeght was. Dusdanige apologie heeft d'*Abbé* ge-

gemaeckt, ende dien niet tegenstaende, sal den Heere van *Ommeren* best dienen gehoort. Ick sal dese discoursen van den *Abbé* aen my, hem overschryven met den naesten ordinaris, naer Geneve.

Uyt Uwe Ed. van den 30. December, bemercke d'intentie ontrent de extraordinaris Ambassade naer Spaigne, ende de circumspecte ordre die de Regeringe in al haere saecken altydt gebruyckt.

Ick hoore hier seggen, dat in 't Hof van Sweden haere Ho. Mog. bemoeyinge in de saecken van Poolen, ende met den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, veel quaet bloet veroorsaken, ende insonderheyt d'assistentie die men aen den Keurvorst doet of gedaen heeft, al eer den Keurvorst in syne Domitien is geinquieteert geworden; als wanneer haere Ho. Mog. daer toe eerst waren verobligeert; ende (soo sy seggen) eer niet. Dit Hof patienteert over de onheylen van Poolen, ende verwaghten, dat rupture sal volgen, tusschen Sweden ende Duytslandt. Ick diene van dit advis tot U. Ed. kennisse. Nae myne gebiedenisse, ben ende blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 7. January 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 7. January 1656.

MYN HEERE,

MEn heeft het voor desen als een vast beslote saeck gehouden, dat by ordre van den Koningh, alle goude en silvere specien van dit Ryck, ende die nu gankbaer syn, souden werden by trappen in prys afgeset, ende eyndeling nae seeckeren tydt, gedecrieert ende ingetrocken werden; ende dat in plaets van dien, andere nieuwe penningen van goud ende silver, souden werden gemunt: welcke saecke, als extraordinaris schadelyck voor alle luyden die middelen ende gelt hebben in dit Ryck, soo grooten tegenspraeck heeft gevonden; dat syne Majt. daer inne goedgevonden heeft te veranderen. De oude goude ende silvere Louisen, sullen nu blyven ende haeren ouden cours houden tot tien ende drie guldens respectivelyck; maer daer sullen nieuwe penningen geslagen werden, genaemt *Lis* ofte Lelien van gout tot seven guldens, ende van silver tot een gulden tien stuyvers, ofte vyf stuyvers; daer door d'intrinsique waerde seer veel afgaet van de voorige voet. Het gout van dese penningh sal syn van drieentwintigh caraet, ende sullen uyt een marck syn, festigh ende een halve, soodanige stucken; 't silver ter tiets van elf penningen negen grains, daer van 't marck sal uyt-

uytgeven dartigh stucks ende een half tot 20. stuyvers ieder, de halve en quarts naer advenant. Ende alsoo dese veranderinge alle oude specien van selfs sal wegh nemen ende doen verdwynen, ende daer door de Commercien van haer Ho. Mog., ende insonderheyt van haer Ed. Groot Mog. Onderdanen, in dit Ryck sullen komen te lyden; soo hebbe ick geaght myne plight te wesen dus veel hier van te vermanen. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 7. January 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. January 1656.

MYN HEERE,

HIer is eene stercke opinie onder veelen: aengesien de gepasseerde hooge Alliancien by den Heer *Kardinael* voltrocken, selfs met de *Princen van den Bloede*: dat eyndelyck den Koningh ook wel soude komen tot een Huwelyck met een Nighte van syn Eminentie, ende om dese opinie te doen verdwynen, dat daerom den Heere *Beringan*, *quasi* om een Huwelyck te opperen met Savoyen, nae Italien treckt; mede om onder dat gepresenteert Huwelyck den *Hertogh van Savoyen* in devotie tot dese Kroon te houden, die andersints den Oorlogh moede is, ende door Spaigne seer wert getenteert by openinge van een Huwelyck van syne Hoogheydt met d'Infante van Spaigne.

Het is ook waer, dat den *Hertogh van Mantua*, in de jonghst gesloten Tractaten aen syn selven behouden heeft, te mogen blyven genieten de subsidien van Spaigne, tot onderhout van 't Garnisoen van Casal, boven de sommen die Vranckryck doenmael soude beloven daer toe ook te geven.

Alle dese getoonde gevoeghsaemheden die geschieden tot de generale Vreede, en konnen niet weghnemen de opinie by sommige verdiende personen, dat het niet te reght en wert gemeent: en als de saecke al tot byeenkomste sal syn gebraght, dat soo stercke conditien sullen werden voorgestelt (als onder anderen mede de restitutie van 't Koninghryck van Navarre, of equivalent) dat in geene apparentie eenigh besluyt daer op sal syn te verhoopen.

Van dese zyde is men ten uyttersten gedreven, om de verheerde Nederlandtsche Provincien te ontrecken aen Spaigne. De groote progressen insgelycks van den *Koningh van Sweden*, doen hoopen, dat daer uyt volgen sal eene generaele ruptu-

rupture van de Sweden met 't Huys van Oostenryck; ende men seght dat alsdan sal wesen de beste constitutie van tydt ende saeken, om 't Huys van Oostenryck ende van Spaigne, tot moderate genegentheyt te konnen brengen; daer toe alles hier aengeleght wert.

Ick en kan niet bemercken dat hier haere Ho. Mog. intentien tot secours van den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, seer aengenaem syn, veel min werden gefavoriseert om voorgaende redenen.

Myn Heere, laet my toe dat ick hier magh seggen dat het traineren der saeken tot vernieuwinge der Alliancie met dese Kroon, ende de vigoureuse (soo sy hier spreecken) bevorderinge der extraordinarisse Ambassade naer Spaigne, hier veel quaet doen in de opinien; immers na het voorgeven der personen selfs, die het met haer Ho. Mog. Regeringe wel menen, daer op ick voor desen aen U Ed. hebbe geschreven. My werden somtyts aengebraght discoursen ende woorden van de grootste in dit Hof, die daer teegen instantelyk getuygen. Dit is aen U Ed. wyse discretie alleen gelaten, of de vernieuwinge van dese Alliancie sal behooren te gaen alvoorens de besendinge naer Spaigne perfect werde geslooten, ofte niet? Ick sie dagelycks te gemoet de last ende instructie van haer Ho. Mog. aen my, raeckende d'intercessie aen dit Hof, voor d'arme Religions Verwanten in de Bergen van Piemondt; want voor die luyden wert hier niet sonder reden swarigheyt gevreest. Hier mede naer myne gebiedenisse, blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 14. January 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 20. January 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van mynen jongsten, van date den 13. deser lopende maendt, syn my U Edts. twee distincte Missiven, beyde van dates den 7. daer bevorens, ende nogh eene van den 14. daer aen volgende, wel ter hande gekomen. Ende wat belanght de saeke van de Waldensen, vermits de vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. is gescheyden, alvorens by de Heeren der selver Gecommitteerden over 't voorsz. Subject rapport gedaen is geweest op de particulariteyten, by U Ed. daer ontrent gedesidereert, soo is tot nogh toe daer ontrent niets positivelyck geresolveert; sullende niet te min, soo veel in my is besorgen, dat Gecommitteerden van haer Hoog Mog. het bewuste Tractaet, ofte patent na-

nader resumeren; d'overgesondene remarques daer op naersien, ende daer van soo haest 't doenlyck is, rapport doen; ten eynde daer op by haer Ho. Mog. tot U Edts. volkomene instructie met alle particulariteyten geresolveert moge werden.

Die geene die voorgeven dat haer Ho. Mog. den *Keurvorst van Brandenburgh* souden hebben gesubsidieert, alvorens daer toe obligatie in kraghte van vorige Alliancien was geboren; syn daer inne merckelycken geabuseert, ofte soecken selfs anderen daer ontrent te abuseren, alsoo tot nogh toe aen den Hooghgem. Heere *Keurvorst* geene secourssen verleent ofte subsidien effective gefourneert syn; maer is wel waer, dat haer Ho. Mog. haer by tyts hebben beginnen te prepareren, omme het *casus* geboren synde, haere belofte te konnen voltrecken, hebbende ten dien *fine* ordre gestelt, dat de Provincien haere respective quotes in een somme van 120. duysent guldens souden willen furneren, ten Comptoire van den Heere Ontfanger Generael *Doublet*, omme 't syner tydt, in plaetse van het secours in kryghsvolck belooft, aen den meer Hooghgemelde *Keurvorst* uytgetelt te mogen werden; gelyck dan ook tegenwoordigh niet kan werden geloghent, of is het voorschreeve *casus* nu al een geruymen tydt gebooren geweest.

De jonghste advisen, die ons uyt de quartieren van Pruyssen toegekomen syn, gaen hier nevens by copye, ende benemen deselve wederom d'apparentie, die de voorgaende post medebraghte, van accommodement tusschen Sweden ende Brandenburgh. Waer by voor dese reyse niets sonderlinghs wetende te voegen, sal hier mede afbreken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 20. January 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 27. January 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ALle de tydinge huyden ontfangen, soo van den Commissaris *Pels*, als van Correspondenten van den Staedt uyt Koninghsbergen ende daer ontrent, brengen mede, dat tusschen den *Koningh van Sweden* ende den *Keurvorst van Brandenburgh* was gesloten, een Tractaet dus ten principalen, als een stilstant van Wapenen by provisie voor vyf of ses dagen, omme middelerwylen de Ratificatie van den Hooghstgemelden *Koningh* op 't voorsz. Tractaet uytgebraght te mogen werden. Dogh hebben wy tot nogh toe uyt geene advysen met seeckerheydt konnen vernemen, hoedanigh de particuliere conditien van 't selve Tractaet mogen wesen. Eenige brengen mede, dat vier Steden by syne Keurvorstelycke Doorlughtigheydt tot verseeckeringe aen Sweden ingeruymt, mitsgaders

een deel van dessels Armee aen syne Koninghlycke Majt. overgelaten souden werden.

Aengaende de bewuste Alliancie by desen Staedt onlanghs met syne Keurvorstelycke Doorlughtigheyt aengegaen, schryven sommigen, dat deselve by 't voorsz. Tractaet t'eenemael sal werden geënervert; anderen, dat alleenlyk aen 't 16. Art. van dien, sprekende van geen Tollen te mogen verhogen &c. sal werden gerenoncieert, ende ook sommigen, dat die t'eenemael ongeprejudicieert sal blyven. Haer Ho. Mog. hebben aen den *Brandenburgsche Ministers* alhier zynde, doen vernemen wat particulariteyten deselve over 't voorsz. Subject moghten hebben ontfangen: die geantwoort hebben, haere brieven nogh niet aengekomen te syn, ende soo haest die sullen hebben ontfangen, haer Ho. Mog. daer van communicatie te sullen geven.

Ick hebbe gemeynt U Ed. niet onaengenaem te sullen wesen van de voorsz. advertentie, op desen Staedt soo notabelen reflexie hebbende, provisionnelyk te werden gedient, ende sal niet naerlaten, deselve het vervolgh van dien ook tydelyck mede te delen, sullende by alle occasie betonen, dat ick ben,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 27. January 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 3. February 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk vinde my verplight U Ed. by desen te laten toekomen den last ofte instructie by haer Ho. Mog. gegeven aen de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt, aen den *Koningh van Denemarcken* afgesonden, bestaende deselve instructie ofte principale poincten van dien, in substantie daer inne, dat de gemelde Heeren Ambassadeurs syne Koninghlycke Majesteydt in alle confidentie sullen voordragen, haer Ho. Mog. bedenckingen, ende de bekommernisse over den tegenwoordigen toestandt van saecken op de Oost-Zee, ende van de Landen ontrent ende aen deselve gelegen, ende het inseparabel interest, 't welck de respective Staeten daer by syn hebbende; traghtende syne Koninghlyke Majesteydt een volkomen vertrouwen, op haer Ho. Mog., in te scherpen; ende wyders van syne Koninghlycke Majt. als eerst geinteresseert, te vernemen, wat middelen ende remedien, tot beschermingе ende conservatie van de gemeene interessen op de Oost-Zee, souden dienen te werden geadhibeert; omme door middel van 't geen syne Koninghlycke Majt. daer op sal komen te verklaren in desselfs opinie ende intentien, ontrent de armatures op de Oost-Zee, nader te penetreren: ende bevindende by Hooghstgedaghte Koningh, soo volkomen

komen vertrouwen op haer Ho. Mog. trouhartige vrindtschap ende goeden ernst, als deselve is meriterende, verder te soecken, te weten wat van syne Majts. vigeur ende resolutien soude syn te verwaghten, indien de Kroon Sweden soude mogen continueren in het aenstaende voor-jaer op de rede van Dantsick ende andere plaetsen in de Oost-Zee, te doen heffen soodanige onbehoorlycke Tollen, als deselve jegenwoordigh op de voorschreeve rede van Dantsick hebben gedaen.

Sullende verders serieuse instantien doen, ten eynde syne Majt. gelieve nevens haer Ho. Mog., door middel van besendinge aen den *Koningh van Sweden*, te bevorderen de Vreede tusschen Sweden ende Poolen, ofte by continuatie van Oorlogh, den Hooghstgedaghten *Koningh van Sweden*, van de voorsz. exactie ende Tollen, af te manen; alsmede naer dat sigh de saecke toedraegt, openinge doen van haer Ho. Mog. gedagten omme over de vryheydt van de Oost-Zee, met syn Majt. ende den Heere *Protecteur van Engelandt* te convenieren; daer by voegende, dat haer Ho. Mog. *pro causa finali*, souden hebben de Navigatie op de Oost-Zee, in goede welstandt ende vryigheyd te maintineren; ende dat tot dien eynde moge werden vastgestelt, dat by de gemeene Geallieerden, in het Tractaet te exprimeren, een aensienelycke magt te water soude werden uytgebragt; ook secoursen te lande gepresteert, soo ende sulcks de noot soude mogen vereyschen, ende omme 't selve beter te effectueren, dat tot dien eynde met de Potentaten ende Princen in desen geinteresseert, een nader Alliancie soude mogen werden gecontracteert. Sullende mede aen syne Majt. communiceren, 't geene met Brandenburgh is gecontracteert, ende sien te ontdekken, of by syne Majt. eenige genegentheydt soude syn, om nevens haer Ho. Mog., met Hooghstgedaghte Keurvorstelycke Doorlughtigheyd in Alliancie te treden; wyders wat de Heeren Ambassadeurs van haer Ho. Mog., aen den *Koningh van Sweden* in last is gegeven, ende daer mede gelycke confidentie verwecken, tot reciproque communicatie van 't geene de *Sweetsche Ministers* daer aen 't Hof aengebragt ende genegotieert mogen hebben.

Ende eyndelyck, indien de saecken buyten vermoeden, sigh daer henen souden mogen schicken, dat de Vloote van desen Staedt over vyandschap, de Commercie schepen van de Ingesetenen deser Landen op de Oost-Zee aengedaen, in actie souden moeten treden, ende soodanige vyandschap tegen gaen, ernstige devoiren doen, om syn Koninghlycke Majt. te disponeren, in soodanigen gelegentheyt haer Ho. Mog. met syne Vloote ofte een gedeelte van dien, te assisteren, met belofte, dat deselve van haere zyde, syne Majt. met alle maght ende vermogen, sullen helpen afweren alle gewelt 't welck Hooghstgemelde syne Majt. ter saecke van de voorsz. assistentie, souden mogen aengedaen werden.

Edogh alsoo door het Tractaet tusschen syne *Koninghlycke Majt. van Sweden* ter eenre, ende den Heere *Keurvorst van Brandenburgh* ter andere zyde, nu onlanghs gesloten, waer van de particuliere Conditien voor als nog onbekent syn, de saecke een ander wesen gekregen heeft; sullen mede by gevolge de poincten in de voorsz. Instructie vervat, moeten verandert ende nae gelegentheyt van tydt ende saeken, gedresseert worden; waer van ik niet naelaten sal, U Ed. van tydt tot tydt, behoorlycke communicatie te laten toekomen. Ende voor dese reyse hier

hier by niets van consideratie hebbende te voegen, als de jonghste advisen uyt Dantsick ende Koninghsbergen, sal verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 3. February 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 4. February 1656.

MYN HEERE,

UYt dit accommodement van d'Heere *Keurvorst van Brandenburgh* met Sweden, en kan niet anders ontstaen als groote prejudicie voor haer Ho. Mog. Staedt, soo voor 't publick, als voor 't particulier, ende nogh soo veel meer, indien syne Keurvorstelycke Doorlughtigheyd heeft moeten quiteren, of verlaten d'Alliancie soo versch nogh eerst gesloten met den Staedt. Dat heeft men voor desen nogh eens moeten lyden, in 't reguard van 't Tractaet der Orezontsche Tollen, 't welck eenen voet heeft gegeven aen dit jongste, ende nogh meer exempelen bybrengen sal voor het toekomende, soo daer tegens niet en werd versien. De Ziele van den Staet werd aengetast in 't Westen, ende in 't Oosten, d'andere Oorden van de wereldt moeten van daer haer voetsel hebben. Ick verwaghte met den naesten uyt U Ed. brieven meerder seeckerheyd, ende light in die saecke. Alle naedelen den Staedt van haer Ho. Mog. toekomende, verminderen in de wereldt grootelycks de reputatie ende eere die men over al voor desen Staedt pleegh te hebben.

Uyt Switserlandt heeft U Ed. alles wat passeert, door d'Heere van *Ommeren*, dan hier verstae ik van luyden die goede correspondentie aldaer hebben, als dat de Heeren van 't *Kanton van Bern*, seer inclineren tot de Vreede, ofte accommodement van saeken met Sweits; daer over die van Zurigh het beste vergenoegen niet en souden hebben. Hier in dit Hof is men seer wel gedisponeert, om het accommodement te vorderen, selfs door eene Extraordinaris Ambassade, die d'Heere *Hertogh de la Rochefoucault*, waernemen sal. Invoegen dat haer Ho. Mog. intentien daer by sullen konnen werden geëffectueert. Sommige verstandige Luyden alhier, oordeelen, ten zy dese Domesticque troubles in haest ter neder werden geleght, dat het vuur wyds en zyds verder sal ontsteeken, ende uytkomen tot eenen generalen Oorlogh van Religie; waer uyt dan groote onheylen buyten twyffel sullen ontspringen.

Een persoon van de Religie, die groote intime correspondentie heeft met eenige Heeren, in 't meeste credit wesende by den Lord *Protecteur*, heeft my opgege-

gegeven eenige secrete Articulen in 't Tractaet tusschen Vranckryck ende Engelandt niet geinsereert, om redenen, dien men wel gissen kan: Namentlyck, van Eere ende Reputatie van dese zyde.

1. Dat Vranckryck sal betalen ende voldoen aen Engelandt, de vier Millioenen, geleent door Koninginne *Elisabeth* aen *Henry de IV*., met d'Interessen van dien, dewelcke gereeckent ende geliquideert syn, nu te belopen twaelf Millioenen; te betalen in aght termynen, telkens vyftien-hondert-duysendt guldens jaerlycks. Daerentegens belooft Engelandt, in Zee te sullen houden ende onderhouden op syn kosten, twaelf goede schepen in de Middellandsche-Zee, ende ses in 't Kanael.

2. Datter sal syn tusschen Vranckryck ende Engelandt, eene Ligue offensive ende defensive, over welcker Conditien nader sal werden gehandeldt.

3. Dat Engelandt sal fourneren schepen aen Vranckryck t'synen kosten, om wederom te veroveren de steeden van Duynkerken ende Gravelinge. Ende den *Koningh van Vranckryck* sal insgelycks assisteren d'Engelsche, om te herneemen Nieuwpoort ende Oostende. Ende en sal men respectivelyck geen secours, noghte assistentie mogen doen aen d'een of d'anders vyanden of rebellen.

4. Dat den *Hertogh van Yorck* ende andere, vervat in eene lyste (die bekend is): sullen hebben te vertrekken binnen veertigh dagen nae de aggreatie van 't Tractaet: Maer dat de *Koninginne van Engelandt* sal mogen blyven, aengesien sy een Doghter is van Vranckryck.

5. Het Edict van Nantes, ende de verdere daer aen gemaekt, in faveur van die van de Religie, sullen moeten werden onderhouden ende geëxecuteert; ook d'Engelsche Natie sal daer van Guarandt syn, te weten, dat die wel sullen werden geobserveert.

6. Dat d'Engelsche, handelende in Vranckryck, sullen mogen doen bouwen Tempelen in de Fauxbourgh der steeden van hare residentie, alwaer sal mogen werden gepredickt in de Françoische Tale, ende alwaer de Françoisen ook sullen mogen gaen tot het gehoor.

Ick kan niet vastelyk seggen, of dit alle ware Articulen syn: Dan ick hebbe goedgevonden soodanigh als sy mogen wesen, deselve U Ed. toe te senden, ende verwaghtende U Ed. beter bevindinge. Sal nae myne gebiedenisse, altydt blyven:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 4. February 1656.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 17. February 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen jonghsten van date den 3. deser lopende maendt, is my U Edts. Missive van den 4. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; ende hebben wy tot nogh toe alhier het Tractaet tusschen den *Koningh van Sweden*, ende den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, jonghst gesloten, in forma niet konnen maghtigh werden: sulcks dat in dien deele nogh soo klaer niet sien als wy wel wenschten. Ondertusschen willen de Keurvorstelycke Ministers, alhier aenwesende, ons doen geloven, dat het voorsz. Tractaet in geenen deelen soude choqueren de Alliancie by syne Keurvorstelycke Doorlughtigheyd jonghst met haer Ho. Mog. aengegaen, 't welck Godt geve. 't Geen U Ed. in de voorsz. desselfs Missive is allegerende, raeckende het Tractaet der Orisontsche Tollen, dunckt my in allen gevalle t'eenemael van een andere nature te wesen, alsoo aen 't selve Tractaet noghte van wegens Denemarcken, noghte van wegens desen Staedt, by eenigh Obligatoir instrument, aen Sweden is gerenuncieert; maer alleenlyck naer 't verloop van eenige jaren, 't sedert het besluyt van dien ten wederzyden geoordeeld werdende, ende in practycque bevonden wesende, dat het voorsz. Tractaet was ondienstigh; daer over met onderlinge bewilligingen van partyen Contrahenten, sonder interventie van Sweden, een Acte van rescisse is gepasseert; daer ter contrarie in 't cas subject, eene Alliancie soude wesen vernietight, ofte kraghteloos gemaeckt, by eene party alleen, sonder communicatie, veel min met bewillinginge van d'andere, ende dat daer over een vaste ende obligatoire belofte aen een derde soude wesen gedaen, 't welck in geenen deele soude konnen bestaen.

Wy hebben niet konnen vernemen, tusschen Vranckryck ende Engelandt eenige andere secrete Articulen ofte Conditien buyten het publick Tractaet te wesen gesloten, als raeckende het Eloignement van de Personen in de bekende lyste geëxpresseert; jae heeft den Heer Secretaris *Thurloe* aen den Heer Ambassadeur *Nieupoort* rondelyck verklaert, geene andere secrete Articulen tusschen de voorsz. contraherende partyen gesloten te syn; gelyck gemelde Heere Ambassadeur *Nieupoort* my ook voor desen geschreven heeft, hem 't selve door den Heer Ambassadeur de *Neufville* te wesen geaffirmeert, ende verseeckert; weshalven ick wel wenschte, by soo verre aldaer dienaengaende iets seekers ofte in forma, ende inscriptis, te bekomen soude mogen wesen, daer van ten spoedigsten te mogen werden gediend.

De dissentien van Over-Yssel van tyd tot tyd vermeerderende, hebben haer Ho. Mog. in 't laetste van de voorledene maendt goedgevonden d'Heeren Staten van de opgemelde Provincie by Missive te versoecken, ten eynde deselve eenige Heeren uyt den haren souden gelieven herwaerts te senden, omme de voorsz. dissentien wast doenlyck, door hare Ho. Mog. ofte derselver Gedeputeerden, ter

ter nedergeleght te mogen werden, ende hebben haer Ho. Mog. op de aenkomste van de gemelde Gedeputeerden, ende op derselver versoeck, tot het afleggen van 't voorsz. Officie, geauthoriseert, ende gecommitteert den Heere Prince *Willem van Nassauw*, ende my, als U Ed. uyt de nevens gevoeghde haer Ho. Mog. Resolutie van date den 5. deser lopende maendt, breder sal gelieven te bemercken. Wy hebben daer op naer verhoor van partyen, eyndeling deselve gedisponeert omme *ad referendum*, over te nemen seeckere voorslagh, als U Ed. uyt de nevensgaende copye mede breder sal gelieven af te nemen; daer op wy de uytkomste ten goeden verwaghten, waer van ick niet sal naerlaten U Ed. 't syner tyd, nader bericht te laten toekomen.

D'Heeren haer Ho. Mog. Ambassadeurs naer Denemarcken, waren den 5. deses de kleyne Belt gepasseert, ende maeckten eghter staet, nogh wel aght dagen van noden te hebben, omme tot Koppenhage te komen. Die naer Sweden gedestineert, syn nogh niet vertrokken, ende werden deselve te minder gepresseert, om dat in hare instructie eenige veranderinge gemaeckt sal moeten werden. De reyse van die naer Brandenburgh, meyne ick dat jegenwoordigh aghter blyven sal. Ende voor dese reyse niets verders van consideratie U Ed. te communiceren hebbende. Sal ick hier mede eyndigen ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 17. February 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BORREL, den 24. February 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van date den 11. deser lopende maendt, is my wel ter handen gekomen; ende gaet hier nevens by copye de propositie, ende verklaringe, door de *Brandenburghsche Ministers* op den 17. deser lopende maendt ter Generaliteyt gedaen, voor welcke verklaringe haer Ho. Mog. de gemelde Ministers wel hebben bedanckt; dogh niet te min als nogh versoght, openinge van de particuliere Conditien des Tractaets, daer inne gementioneert.

De Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. tegens den 15. deses beschreven geweest synde, is jegenwoordigh compleet, ende sullen op huyden de besoignes ten principalen werden geëntameert, sullende niet naelaten U Ed. van tydt tot tydt, van 't geene in deselve van consideratie soude mogen voorvallen; ende geresolveert werden, behoorlyke communicatie te laten toekomen. De Heeren by haer Ho. Mog. geëligeert, tot bekledinge van de Ambassade naer den *Koningh van Sweden*, sullen ontwyffelyck in weynigh dagen vertrecken, synde tot dien eynde albereyts by de Raden ter Admiraeliteydt tot Amsterdam, een

schip geapproprieert, dat deselve met haer by hebbende trein ende bagage, tot Hamburgh overbrengen sal, omme soo voorts haer voorgenomene reyse op 't alderspoedigste te voltrecken.

Op de vernieuwinge van de Alliancie met Vranckryck, daer toe wy met aengenaemheyt uyt het discours by den Heere *Kardinael* met U Ed. gevoert, vernomen hebben, aldaer goede inclinatie te wesen, sullen met den aldereersten de geëntameerde besoignes vervolght werden, ende wille ick niet twyffelen, of sal dienaengaende iets salutairs geresolveert, ende het Provinciael Advis van haer Ed. Groot Mog., tydelyck ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. ingebraght werden.

Aengaende het discours van den Heere *Kardinael*, breder in U Edts. Missive van date den 8. deser gementionneert, hebben wy tot nogh toe niets vernomen, nogh door den Heer *Don Estevan de Gomara*, ordinaris Ambassadeur van den *Koningh van Spaigne*, nogh mede door een extraordinaris Ambassade, die tot dien eynde van Brussel soude syn gedecerneert. Ende voor dese reyse niets van consideratie hier nevens hebbende te voegen, sal dese besluyten ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 24. February 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. February 1656.

MYN HEERE,

DEse mael (tot advertentie) en hebbe geene brieven van U Ed. bekomen; nogte ook niet van den Heere Griffier *Ruysch* eenige Extracten of Resolutien van haer Ho. Mog.

Men is hier meest besigh, met de saeken gepasseert in Pruyssen, tusschen den *Koningh van Sweden* ende den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, ende wat schade (ick derve niet anders noemen) de Vereenigde Nederlanden daer uyt toekomt, ende toekomstigh sal wesen: ende nu nog veel meer als voor desen, wil men my verseekeren, mits de groote onderlinge intelligentie tusschen den Hooggemelden *Koningh* en den Lord *Protecteur*, wiens Vloote 't eenemael soude vaerdigh wesen om te konnen vertrecken, op aenbevelen. Dese materie furneert discours over al tot myn leetwesen.

Nu de saeken in 't Oosten soo seer veranderen, ende dat men ook uyt Duytslandt schryft, dat Sweden ende Denemarcken insgelycks souden syn verdragen; soo hadde ick te meer gewenst uyt die van Uw Ed. te mogen sien, of dat wat veranderinge gegeven heeft in d'instructie van de besendinge der Heeren Ambassadeurs extraordinaris. Insgelycks of haer Ho. Mog. alsnogh persisteren op de revocatie van 's Landts Vloote, onder den Vice-Admirael de *Ruyter* in de Midde-

landtsche-Zee, alsoo die van Tunis ende Algiers seer sterck toemaecken, ende onse Commercie-schepen uyt Hollandt ende West-Vrieslandt andersints de wederslagh van haere revensie sullen moeten dragen, onbeschermt wesende tegens de Rovers: Daer 't aenwesen van 's Landts Vloote in die Zee, alreede groote reputatie heeft gewonnen, ende somtyts horten sal konnen geven aen de Nederlandtsche Navigatie ende Commercie, die van inportantie syn.

Het schynt dat men sig wil ontledigen van den Heere *Hertogh van Vendôme*, ende de Charge van Admirael doen vallen in andere handen, daer die misschien niet beter sal syn, als daer sy voor desen was, want hoe meer vermogende handen haer selve daer inne steecken, hoe min justitie te verwaghten sal syn. Nae myne gebiedenisse, blyve altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. February 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. February 1656.

MYN HEERE,

IN de publicke brieven en hebbe niet vermaendt, hoe dat den Koningh maendagh voorleden heeft gesonden, aen *M. le Premier President de Bellievre* dese aensegginge: Dat hy Heere *President* soude sorge dragen, dat alle de Kameren niet meer by den anderen souden komen, over eenige saeken van Staedt, soo als syne Majesteyt ook verstondt, dat 't was het stuk van de Munte; of soo anders geschiede, dat syne hooghgemelde Majesteyt hem daer voor soude aenspreeken. Dingsdagh heeft den Koningh *au Louvre* ontboden de geseyde *Premier*, ende alle d'andere Presidenten *au Mortier* van 't Parlement, ende door de mondt van d'Heere Grave *Servien* (alsoo d'Heere *Kancelier* onpasselyck was) dede de Koningh haer aenseggen, hoe dat syne Majt. (die daer present was) niet en verstondt, dat alle de Kameren by een komen, ende vergaderen souden; of soo sy dat deden, dat de Koningh geresolveert was, daer tegens soodanigen ressentiment te toonen, als noyt voor desen was gehoordt: Ende het welck geschiedt synde de posteriteyt hier naer niet en soude willen geloven: De Koningh seyde daer op met syn eygen mondt, *Messieurs 't is u geseyt, doet daer mede u profyt*; ende syn d'Heeren *Presidenten* daer mede gedemitteert. Den Heere *Bignon Advocat du Roi au Parlement*, is ook seer hard gereprimendeert, om als 't verbodt

des Koninghs, soo als boven, in 't Parlement gerapporteert wierde: Hy Advocaet gevraeght synde, hadde geadviseert *Qu'il falloit faire comme le bon Pere Jacob, lequel luttant avec Dieu, quoi que blessé à la Hanche, ne laissa pas pourtant de battailler toûjours jusques à ce qu'il eust obtenu la Victoire & la Benediction de Dieu même.*

Ick wensche dat dit alles daer by blyve; maer aengesien de constantie by die van 't Parlement (daer dat van d'*Enquietes*, nogte *La Tournelle*, nogte *La Chambre de l'Edict* niet meer willen besoigneren); soo vresen sommige vreedsame luyden grooter inconvenienten ende onheylen. Hebbe in alle geval goedgevonden U Ed. dus veel voor af te verwittigen. Ende blyven altydt, naer myne gebiedenisse,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. February 1656.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 2. Maert 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BEyde U Edts. Missiven van dates den 18. der voorleden maendt, syn my wel ter handen gekomen, ende versoecke ick, dat U Ed. daer inne gelieve te continueren, en dat aen haer Ed. Groot Mog. met alle posten werden afgesonden, gelyck luydende brieven, als U Ed. aen haer Ho. Mog. is addresserende; 't welck ten hooghsten aengenaem is, ende by soo verre U Ed. my, boven onse ordinaris correspondentie, ook by continuatie gelieve toe te laten komen gelyckluydende brieven, als deselve telckens aen den Heere Griffier is afsendende: 't selve sal konnen strecken tot dienst van haer Ed. Groot Mog.; ende sal U Ed. my daer door particulierlyck verobligeren.

Wy hebben tot nogh toe niet konnen vernemen, welcke de particuliere conditien syn tusschen Sweden ende Brandenburgh, jonghst gesllooten; ende is daer door, alsmede mits de veranderinge door 't Accommodement tusschen deselve partyen getroffen, by haer Ed. Groot Mog. ook andere resolutie genomen, nopende d'Ambassade, naer syne Keurvorstelycke Doorlughtigheydt gedestineert geweest synde; sulcks als U Ed. uyt het Extract onder N°. 1. hier nevens gaende, particulierlyck sal gelieven af te nemen.

De voorsz. Vergaderinge heeft mede veroorsaeckt, dat haer Ed. Groot Mog. genootsaeckt syn geworden te doen revideren d'instructie die de voorsz. respective

ve Ambassadeurs, soo nae den *Koningh van Sweden*, als naer Denemarcken, waren gedecreteert, ende daer inne soodanige veranderinge te maken, als U Ed. uyt de Resolutien van gisteren, onder N°. 2. hier nevens gevoeght, sal gelieven te bemercken; daer inne mede de substantie van den last voor de Heeren Ambassadeurs naer Sweden gedestineert, sommierlyck werdt vervat. *

Nopende de revocatie van den Vice-Admirael de *Ruyter* uyt de Straedt, ende die gewesten, is by haer Ed. Groot Mog. tot nog toe niet anders geresolveert, als ick U Ed. voor desen hebbe overgeschreven. Edogh werde ick bericht, dat 't Collegie ter Admiraeliteydt tot Amsterdam, wederom derwaerdts sterke convoyen sent, tot 7. a 8. Schepen toe, alleen boven de andere Collegien.

Ick wil niet twyffelen, of sal door de authoriteyt van den Koningh ende wyse conduite van de Ministers aldaer, te boven konnen werden gekomen, het oogmerck 't welck uyt de bekende Proceduren van de Parlementen schynt te mogen werden gevreest; daer op ick noghtans sal verlangen den uytslagh te mogen vernemen. Waer mede voor dese reyse eyndigende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 2. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. Maert 1656.

MYN HEERE,

MEt dat het Kanton van Bern soo seer inclineert tot accommodement, buyten d'andere: dat 't selve ook alleen ende voor uyt, met dese Kroon d'oude confederatie heeft vernieuwt; ende dat de Oorlogs successen voor de Papisten schynen eenigsints vorderlyk te wesen, soo is men hier verandert van resolutie, ende blyft den *Hertogh de la Rochefoucault* hier: De redenenen, die geseght werden dat hy hadde, quamen uyt gebreck van gelt; hoewel den Heere *Kardinael* hem tot de Ambassade naer Switserlandt, hadde doen aenbieden de somme van ses duysent Kroonen.

Den Heere van *Ommeren* schryft my, dat ick soude willen uytwercken by dit Hof in 't reguard van syne commissie: Dat syn Ed. moghte werden aengesien, ontfangen ende getracteert, by den Heere Ambassadeur van dit Hof, even als een Ambassadeur van haer Ho. Mog. Staedt, om redenen van distinctie, die daer souden wesen. Dat een Heere Gedeputeerde extraordinaris, wesende van 't Lighaem van haere Ho. Mog. Vergaderinge, soude werden gehouden als in qualiteyt synde, even als een Ambassadeur anders gesonden. Ick versoecke dat U Ed. my hier op gelieve te onderrighten uyt last van haer Ed. Groot Mog.,

op

* Siet de *Secrete Resolutien*, 1. Deel pag. 281. ed. in 4.

op dat ick my daer nae magh reguleren. Ick wil ende ben seer wel genegen, om de goede qualiteyten ende meriten, die by den Heere van *Ommeren* syn, ende die ick daer bevinde, om syne Ed. alles in eere te doen by brengen wat doenlyck ende fatsoenlyck is, ter ordre van haer Ed. Groot Mog.; want ick weet dat voor desen 't selve syn versoek, in Hollandt syne oppositie heeft gevonden; evenwel ick sal my reguleren naer U Ed. aenschryven.

Den selfde Heere van *Ommeren* sal de Regeringe hebben verwittight, hoe dat die van de Papiste Kantons, daeghs-eer de stilstant van wapenen soude ingaen, met eene groote stercke invasie, op vyfderhande plaetsen (die in te veel vertrouwen van de aenstaende stilstandt waren) hebben schandelyck overvallen, ende seer quaet huys over al gehouden; met branden, schenden, doden, ende alderhande Barbarische vreedheden; dit doet al seer veel quaet voor 't gemeen Religions wesen; ende de Papisten werden hier ende daerom uytnemende stout, ende indien sonder daer van revenge te hebben, de saeken komen tot een accommodement ende Tractaet van Paix, soo sal die veraghtinge ende het prejudicie altydt blyven tot schade ende hoon van die van de Religie, daer in Switserlandt ende elders.

Ick bedancke U Ed. voor de communicatie by den aengenamen van den 24. February ende bylage. De saeke met den Heere Keurvorst is van grooten insigt, ende verre gevolgh, insonderheydt indien onder de Articulen ende Conditien van syne Keurvorstelycke Doorlughtigheydts Accommodement met Sweden, ook eenige zyn, daer in den Koningh belooft den Keurvorst te protegeren ende te garanderen, tegens yder ende allen, die aen syne Keurvorstelycke Doorlughtigheydt iet souden willen voornemen, vermits ende ter oorsaeke van 't gemelde Accommodement. My werdt van besyden uyt Nederlandt geschreven, dat de Regeringe genoeghsaem geresolveert ware, om meerder Krygsvolck nae den Ryn, ende nae boven te senden. Ik wensche alles goedts tot 't gemene beste van 't lieve Vaderlandt. Een succes in Poolen, eens of anders, kan eene ende deselve saeke goedt ende quaet maken.

Uyt Zeelandt werd verwittight, dat de Heeren Staeten aldaer in haere Ed. Mog. jonghste Vergaderinge, hadden goetgevonden d'Esquipage van 48. Oorloghschepen nae de Zondt; ook dat men sigh sal inlaten in 't Tractaet wegens de Commercie ende Navigatie ter Zee, korts gemaeckt tusschen Vranckryck ende Engelandt. Ter occasie van 't bovenstaende, segge hier; dat van de genomen aght Nederlandtsche schepen tot Calais, de ladinge van vyf derselver syn geconfisqueert geworden, om dat sy nae Duynkerken wilden, ende dobbelde cognossementen geteekent hadden, soo als selfs de Schippers gedeposeert hebben. Die van 't *Conseil de la Marine*, hadden ter selver tydt ook voor goede priese verklaert een ander schip, dat ook met Sout na Duynkerken wilde. Dan naermaels gehoort hebbende, dat 't laetste Sout gepretendeert wierd by d'Engelsche, haer eyge Sout te wesen; sonder veel deliberatie heeft het selve Conseil terstont een ander Jugement gegeven, daer mede het eerste te niet gedaen, ende het Sout d'Engelsche toekomende, van quaden priese en restituabel verklaert is aen d'Engelsche. Soo eene goede effective protectie genieten Onderdanen die resorteren onder een Prince die maghtig ende redoutabel is. Godt geve eenigheydt, ende daer op kan alles volgen; wat men hoopen ende wenschen kan. Ik heb-

hebbe de Koopluyden die in de vyf geconfisqueerde schepen geinteresseert syn, doen aenschryven; dat nae myne opinie, sy wel gefondeert syn, om in revisie te konnen komen, voor 't Conseil des Koninghs hier tot Paris; sy moeten weten wat sy te doen hebben; dogh het gaet de Regeringe ende Steden van 't Landt aen, dat sulcke inique Jugementen des *Conseils de la Marine* gecorrigeert werden in tyds, of anders blyven die leggen, als exempelen tot meerder diergelycke inique feiten voor 't toekomende. Misschien dat 't intreden in 't Tractaet tusschen Vranckryck ende Engelandt, daer door gelycke reght aen de onse als aen d'Engelsche, nae vorigh exempel, sal toebrengen.

Ick verlange seer extraordinarie op den uytval van hare Ed. Groot Mog. Vergaderinge, ende deliberatien, die in deselve sullen genomen werden; ook in 't particulier, wat dat gesloten sal werden aengaende de vernieuwinge der Alliancie met dese Kroon. Indien jae als acceptabel, soo sal ick my d'eere geven aen U Ed. myn nader bedenken te communiceren. Dat kan ik voor af seggen, indien haer Ho. Mog. geene andere intentien soude hebben, nogte geenige andere stof souden willen laten influeren, in 't aenstaende, als alleen 't geene raken soude de securiteyt ende beneficie van de Nederlandtsche Navigatie ende Commercie ter Zee ende te Lande, dat men hier vry wat meer sal verwaghten ende urgeren over saeken van Staedt tot Staedt, daer by dit Ryck ende haer Ho. Mog. haere publicke interesten van Staedt mogen vinden geappuyeert ende geassisteert reciproquelyck ende mutuelyck. Ick segge dit niet als een onfeylbaer advis, noghte om de deliberatien hier door te retarderen; maer ick wensche veel meer dat dit Ryck ende haer Ho. Mog., in goede vaste confidentie ende vertrouwen stae, tot maintenue ende assistentie der Reghten ende Gereghtigheden, ieder van dien wettelyck competerende. Onse Commercie kan de vrindtschap van dit Ryck niet missen. Daer is geen ander Ryck onversoenelyck tegens die onse onversoenelycke vyanden syn, ende altydt sullen blyven, als Vranckryck. Ick doe myne gebiedenisse, ende ben in waerheyt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. Maert 1656.

MYN HEERE,

MEn schryft mede van Brussel ende uyt Vlaenderen, als van eene vaste seeckere saeke, dat de Polen het guarnisoen der Sweden in Cracou souden

 heb-

hebben overvallen, ende de stadt herstelt onder de maght, van haren Koning. Hier syn de Roomschgesinde wonderlyck daer over verblydt, ende hoopen t'haerder intentie alles meer.

Het Clergé van Vranckryck, na dat d'obstakelen van hare Vergaderinghe aen te vangen, syn gecesseert, heeft beginnen te besoigneren ende door de voorsz. beloofde successen, ende anderen in de Valeyen van Piemont, ende nu jonghst in Switserlandt geobtineert, ende nogh verder gehoopte advantages, souden geresolveert hebben, aen den Koningh te remonstreren, ende te versoecken, vooreerst dese drie naervolgende poincten.

Dat syne Majt. de Roomsche Religie in Poolen wil helpen mainteneren, ende de handt aftrekken van die geene die de Katholycque Religie tegens syn, ende deselve maghtigh bestryden ende traghten t'eenemael te destrueren.

Nogh dat de Koningh wil renoncieren ende te niette doen, alle soodanige Articulen ende Conditien, in 't accommodement, met Engelandt korts aengegaen, begreepen, 't sy opentlyck, ofte secretelyck, die de Katholicque Religie prejudiciabel syn, en aen die geene die deselve Religie professeren in Engelandt, ende Yerlandt.

Ten Derden, sullen versoecken d'intoominge van de (soo sy seggen) licentie der Hugenooten, ende dat ontrent veertigh Tempelen ofte Kerken, die 't sedert Ao. 1653. syn opgebouwt, mogen werden verboden, geruineert, ende de Vergaderingen aldaer geweest, geinterdiceert.

Hier syn uyt de Provintie van Poictou Gecommitteerden van de Noblesse, die klagen, dat men haer aldaer mede begint subject te maken aen de Gabelle van 't Zout. Aen dese Gecommitteerden disputeert het Hof haer geassumeerde qualiteyt, alsoo 't gemelte Hof sustineert, dat de Noblesse niet en heeft konnen vergaderen, als op vorigh versoeck van den Koningh ende syne Majesteyts consent, dat niet en hebben gehadt: Evenwel en des niet tegenstaende, gaen die Gecommitteerden voort, ende doen hare klaghten over al hooren.

Het stuck van de Munte van goudt ende silver, gaet nogh al voort. De vyf *Chambres des Enquestes* en der *Requestes du Palais*, weygeren te besoigneren. Die van de groote Kamer de *l'Edict* ende *la Tournelle*, syn 't sedert vergadert, ende besoigneren op d'ordinarisse saeken. Nae gebiedenisse blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. Maert 1656.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 16. Maert 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BEyde U Edts. Missiven van dates den 3. deser loopende maendt, syn my wel ter handen gekomen, ende op 't geen in een derselver werd aengeroert, nopende den rangh by den Heere van *Ommeren* te houden, kan ick U Ed. anders niet berighten, als dat myns wetens deselve of diergelycke sacke, in de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., noyt heeft gedient; maer dat soo veel my bekent is, al die geene die uyt het midden van haere Ho. Mog. Vergaderinge, in qualiteyt als extraordinaris Gedeputeerden afgesonden syn geweest, niet wel volkomentlyck; maer genoeghsaem in *omnibus*, met deselve eere ende respect syn bejegent, als Ambassadeurs: Soo is den Heere van *Beuningen* in Sweden by de Ryks-Raden, ende Commissarisen van de Koninginne, tot aen de karosse ingeleyt, en in hunne Logementen de hoge handt gegeven. &c.

Soo is d'Heere *Keyser* in Denemarken, selfs in de publicque besoignes, ofte conferentien, het *Haut bout*, door 's Koninghs gemaghtigden gedefereert, ende gegeven.

Ende als den Heere *Rosenbaen*, d'Heeren haer Ho. Mog Gedeputeerden tot Stade, in de eerste visite niet hadde ingehaeldt, noghte de hoge handt gegeven, is daer over door de voorsz. Heeren Gedeputeerden aen deselve civile remonstrantie gedaen van voorgaende gebruyck, ende heeft ook gemelde Heere *Rosenbaen*, naederhandt, de meergemelde Heeren Gedeputeerden getracteert, ende gerecipieert; even als ten reguarde van den Heere van *Beuningen* voornt. in Sweden was geschiedt.

Over 't Subject van de vernieuwinge der Alliancie met Vranckryck, is het werck onder de Leden van Hollandt, al vry verre onderbouwdt, ende sal ick gaerne daer op U Edts. consideratien, hoe eerder hoe liever, vernemen. Mynen 't halven ick ben van opinie, dat men het werck wat compleet ende kraghtigh, ook niet ten halven soude behoren te doen. Ick hoope dat wy metter tydt het selve de meeste Leden in Hollandt nogh in diervoegen wel sullen konnen doen begrypen.

De principale deliberatien van Staedt, dese voorledene dagen in de Vergaderinge van haere Ed. Groot Mog. gehouden, syn gevallen op de saeken van 't Noorden ende op de ingekomen advisen, van de Heeren Ambassadeurs in Denemarken; daer van de substantie aen U Ed. sal wesen gecommuniceert. * Hebbende haer Ed. Groot Mog. vigoureuselyck geresolveert 't geene U Ed. uyt de drie distincte Resolutien, alle van dates den 14. deser lopende maendt, copyelyk hier nevens gaende, sal believen te vernemen. Edogh by Gedeputeerden van haer Ho. Mog. mede gelyck advis uytgebraght synde; hebben d'Heeren van Zeelandt 't sel-

* Siet *Secrete Resolutien*, 1. Deel, pag. 285. en 291.

selve overgenomen sulcks dat derhalven nogh in eenige dagen geen finael besluyt sal vallen.

Wyders hebben haer Ed. Groot Mog. mede goedgevonden, dat d'Heere Ambassadeurs van desen Staedt afgesonden naer de *Koninghen van Sweden* ende *Poolen*, boven hare voorgaende Instructien, ook *in mandatis* souden werden gegeven, *casu quo*, den Heere *Keurvorst van Brandenburgh* te begroeten, ende haer by deselve te gedragen naer 't geene in de Resolutie van den voorsz. date, mede copyelyck hier nevens gevoeght, breder is vervat.

Op de klaghten die haer Ho. Mog. ter ooren syn gekomen, dat die van de Nederlandtsche Natie tot Dantzick harder werden getracteert, ende swaerder belast, als andere vreemdelingen aldaer, is naer voorgaende conferentie, door Gedeputeerden van haer Ho. Mog. met den Heere *Afgesante* derselver stede, dienaengaende gehouden, by haer Ed. Groot Mog. mede ten voorsz. dage genoomen de Resolutie, welckers communicatie ick gedaght hebbe U Ed. mede niet onaengenaem te sullen wesen.

De pyrateryen der Franschen in de Middelandtsche-Zee, ende daer ontrent, hebben verweckt, reghtvaerdige klaghten van de Directeurs van den Levantschen Handel aen haer Ho. Mog.; mitsgaders ook aen haer Ed. Groot Mog., met versoeck van remedie, ende dat daer jegens by den Staedt soude mogen werden voorsien; daer op ter instantie van haer Ed. Groot Mog., goedgevonden is, Gedeputeerden uyt de respective Collegien ter Admiraliteyt te beschryven, omme op de beveylinge ende tot protexie van den voorsz. Handel, besoigne te werden aengesteldt; daer op voorwaer nodigh sal syn, dat eenige goede Resolutien ende vigoureuse executien volgen, alsoo de voorsz. pyrateryen t'eenemael onverdraeglyck syn.

Tot bevorderinge van de bewuste geprojecteerde extraordinare Vloote, werden by haer Ed. Groot Mog. mede dagelycks alle mogelycke devoiren aengewendt; ende is op den voorsz. 14. deses commissie gedecerneert over het employ van deselve; mitsgaders op 't formeren van de instructie, aen 't Opperhoofdt over de voorsz. Vloote te geven.

Inde voorleden weecke is niets van consideratie voorgevallen, ofte geresolveert, ende naedemael ick in de selve weeken, vermits het overlyden van myn Schoon-Moeder, genootsaeckt sy geweest een keer te doen naer Amsterdam, is 't selve oorsake geweest, dat ick de voorleden post aen U Ed. niet hebbe geschreven, daer van ick anderſints in geen gebreken soude hebben gebleven. Als synde ende altydts sullende blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 16. Maert 1656.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 15. Maert 1656.

MYN HEERE,

MEt de jonghste ordinaris hebbe ick verwittight, dat den Heere *Kardinael*, in aller haest affondt aen den *Koningh van Sweden* twee personen met secrete instructien over groote saeken: De eene is den gewesen Secretaris van *M. d'Avancourt*; de andere *M. de la Sale*, Bourguignon van Natie, dog nu in dienst van den *Koningh van Sweden*, ende die korts voor desen tot Heydelbergh heeft verhandelt 't Huwelyck tusschen de Prince *Adolphus*, Broeder van den *Koningh van Sweden*, ende de Princesse *Sophia van Bohemen*, welcke *la Sale*, hier tot Paris komende te passeren, begeert is geworden door den Heere *Kardinael*, om by syn Em. te komen, ende met de welcke den Heer *Kardinael* veele secrete communicatien heeft gehadt. Sy syn alsnogh niet vertrocken van hier, 't welck haest wesen sal; door dien alle haere instructien vaerdigh leggen; behalven dat syne Eminentie die nogh in handen heeft, om deselve nogh eens te oversien.

Nae dat ick van goederhandt (soo vertrouw onbegrepen) onderreght ben; souden die instructien daer toe leggen, omme door *M. d'Avancourt* te bemiddelen een accommodement tusschen de *Koningen in Sweden* en *in Polen*, ende by alle manieren te betraghten, dat den Oorlogh kome te cesseren. Dat *M. d'Avancourt* de een en d'andere Koningh tot matige Conditien sal soeken te disponneren, het Koninghryck Poolen te laten blyven aen den Koningh *Casymir*: het Koninghryck Pruyssen met syne dependentien, werde gelaten absolutelyck aen de Kroon Sweden.

Om dat desen Oorlog opgenomen is tegens den *Koningh van Poolen*, by Sweden; dat dese Kroon van Vranckryck geen behulp noghte assistentie daerom voor als nu niet en kan toebrengen tegens een Katholick Prince, alwaer de (geseyde Katholicque Religie schynt gedreygt te werden met ruine; maer de *Koningh van Sweden*, het Tractaet van accommodement en de Vreede met Poolen gesloten hebbende, dat Vranckryck geresolveert is en ook aenbiedt, de Kroon Sweden alsdan te subsidieren ende te assisteren met seer notable sommen.

1. Tot soulagement van de gedrage onkosten van desen Oorlog, afgeleyt met Poolen, al ware het soo, dat Sweden in Vreede sal blyven met ieder een, met soo een somme.

2. Indien Sweden in Oorlogh blyft of komt te vervallen, met de Moscoviters, met eene meerdere somme tot subsidie jaerlycks, soo lange den Oorlogh sal komen te duuren.

3. Soo met den Keyser ende 't Huys van Oostenryck komt in Oorlogh, alsdan met een veel merckelycker grooter somme. Ende soo voort *per grades* van subsidie te fourneren, nae exigentie van tyden ende saeken.

Ick en kan niet horen, waer die grades van assistentie verder soude gaen ende geappliceert werden; noghte ook niet tot wat hooghte van somme die respec-

tive assistentien en subsidien sullen mogen gepresenteert ende belooft werden, tot nogh toe. Nae myne gebiedenisse ben,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. Maert 1656.

MYN HEERE,

MY wert versekert door een persoon, die goede advisen heeft uyt 't Dauphiné, hoe dat de President in 't Parlement tot Grenoble, brieven in handen soude hebben, geteekent by de eyge handt van den Kardinael *Mazarin*, aen hem President gedirigeert. Waer by syne Eminentie seght, dat de Hugenooten der Valeyen van Piemont, haer selven niet en willen bedriegen ende verwaghten dat men eenige veranderinge doe in 't gemaeckte accommodement tot Pignerol; dat den Koningh verstaet, dat 't selve accommodement in allen ende ieder syner Poincten ende Articulen, soo als 't light, sal moeten werden gehoorsaemt, ende in 't reguard van den *Hertogh van Savoyen* gerespecteert; daer toe den Koningh ook wil en sal de handt bieden; ook begeert, dat mede ider een 't selve doe die d'eere heeft den Koningh te dienen.

Dese dingen souden dierectelyck stryden, met 't geene over eenige weynige weecken den Kardinael *Mazarin* heeft verklaert in deselve saeke; waer van ick nodigh hebbe geaght door U Ed. aen de Regeringe in tydts advertentie te doen. Het schynt dat men niet altydts en vermagh vertrouwen op 't geene noghtans klaer geseght ende belooft werdt. Ende nae gebiedenisse ben,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. Maert 1656.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. Maert 1656.

MYN HEERE,

ICk schryve aen den Heer *Griffier* van haer Ho. Mog., om te mogen hebben klaere explicatie van haer Ho. Mog. Resolutie van den 3. Maert, of haer Ho. Mog. intentie sy, dat ick aen desen Koningh sal verklaren, dat de Regeringe der Vereenigde Nederlanden aenneemt, de comprehentie van haren Staedt in de jonghste Tractaten van accommodement, gemaeckt tusschen Vranckryck ende Engelandt; ende dat haer Ho. Mog. haer daer in laten.

Dan of de woorden ende last van hooghstgemelde Resolutie, alleen strecken, tot een dancksegginge en erkentenisse van aengenaemheyt, voor 't geen den Koningh ende den Lord *Protecteur* hebben gedaen, met aen haere Ho. Mog. te gedenken.

Op dat ick geen faute en committere, buyten noot.

Ick vertrouwe dat U Ed. my dese uytlegginge gelieve te doen toekomen. Soo verre ick konde ende moghte bekomen, d'extracte notulen van de Resolutien haerer Ho. Mog., 't soude 't Landt seer dienstigh syn, ende my gerustheyt toebrengen; ook my helpen in meerder kennisse van saeken, in dese myne Charge dagelycks voorvallende.

De vyf Conseillers die 't Parlement voor dese hebben geciteert, over 't stuck van de verboden Vergaderinge van alle de Kameren, syn met toestaen van 't Hof weder geweest in dese Stadt. En de nieuwe munte van de *Lis*, gaet voort: soo 't volk het met disordre niet en wederhout. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. Maert 1656.

MYN HEERE,

ALle de gerughten als dat de Spaensche belegert hadden of wilden belegeren, de Stadt van Condé, syn nu t'eenemael verdweenen, ende hebben

ook

ook alsoo doen verdwynen de voorgenoomen reyse nae Fontainebleau, daer van men in 't Hof nu niet meer wil hooren spreecken. Voor desen hadde ick vermaendt de reyse van M. *Manchini* en syn *Compagnon*, na Blois: en haer goede receptie aldaer in dimissie. Het was ook doenmaels vastelyck gelooft, dat den Heer *Hertogh van Orleans*, om het accommodement met den Koning ende de reconciliatie met den Heere *Kardinael* te voltrekken, en bevestigen, soude tot Fontainebleau gaen, ende den Koningh aldaer verwagten. Monsr. *le Prince van Conti*, was meede tegens deselve tydt daer ontbooden ende verwaght; soo als ook derwaerts gekomen is uyt Languedocq: Maer dese den Koning tot Fontainebleau niet vindende, soo is hy nu hier in de stadt aengekomen. Dan het schyndt wel, dat den Heere *Hertogh van Orleans* die van wille was, om tot Fontainebleau te gaen, seedert is veranderdt: door dien aen syne Koninghlycke Hoogheydt verwittight soude syn, dat die byeenkomste tot Fontainebleau daer op alleen soude syn aengeleydt, om aldaer te doen passeeren het Huwelyck tusschen den Koning ende Madmoiselle *Manchini*, des Heere *Kardinaels* Nighte, ende syne Majesteyt aldaer dan verklarende, dat sulcks synen wille was, dat den Heere *Hertogh* met geene reedenen soude konnen excuseren, het Contract van 't Huwelyck te teeckenen, soo ook den Heere *Prince van Conti* insgelycks niet.

Om dese reyse van Fontainebleau te doen vergeeten, is 't werck van *Condé*, voortgebraght.

Het is verder bekendt, dat den Heere *Kardinael* aen een Heere van grote conditie, soude hebben geseght, op wille, dat dan dien Heere daer van rapport soude doen aen den Heere *Hertogh van Orleans*: Als dat hy Heere *Kardinael* syne Koninghlycke Hoogheydt seer geerne soude dienen, om een Huwelyck te maeken tusschen den Koningh en d'oudtste Princesse van 't tweede Huwelyck van Orleans: Dan dat sulcks was onmogelyck door de jonghe jaeren van hooghstgemelde Princesse, ende dat den Koningh niet langer sonder Vrouw soude konnen wesen, sonder debauche in oneerbaerheydt te pleegen, daerom soo moest syn Majesteyt van nu af een Vrouw hebben, die bequaem van jaeren was, gelyck niet en was de Doghter Princesse van syn Koninghlycke Hooght. van *Orleans*.

Dit geseydt noodigh pressant Huwelyck, houdt byna geheel Vranckryck, Italien, Spaignen, ende Duytslandt geoccupeert ende beesigh, want Monsr. *le Pr. de Beringhen* is daerom gepasseert aen 't Hof van Savoyen, en van daer nae Modena, daer ook eene Doghter is, waer van men ook al spreeckt voor desen Koningh.

Hier is overgekomen uyt Duytslandt *quasi incognito*, de Princesse van *Pfaltzbourgh*, Suster van de Hertoginne van *Lorraine*; die geseydt werdt eene kloekke Dame te syn, en een groote intrigeuse; sy werdt by de Hertoginne haere Suster, noghte by den *Hertogh Aurois*, *quasi*, niet geadmitteert; maer logeert by Madame *la Marchalle de Guebriant*, (die buyten alle twyffel) haer in haer huys niet soude hebben derven, intromitteren, als by consent en begeerte van 't Hof. Dese Princesse werdt geseght nae Blois te reysen, en men verwaght, dat sy myn Heer de goeden *Hertogh van Orleans*, sal weten te herstellen tot beter humeuren, ende tot voortgangh van 't hoge

ge

ge Huwelyck des Koninghs met Mademoiselle *Manchini*. Dan dit ſyn al duyſtere dingen, daer van men qualyck weet, wat te geloven. Ik ben,

Myn Heere,

U Ed. Dienſtwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 16. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Penſionaris J. DE WITT, Paris den 16. Maert 1656.

MYN HEERE,

MEn ſpreeckt niet meer van des Koninghs reyſe naer Fontainebleau, door dien 't gerught, als dat Condé genoeghſaem beleegert was, die hadde weghgenomen; en van Condé is 't nu klaer, dat die ſtadt apparent door de Spaenſche ſoo vroegh niet aengetaſt ſal werden. Myn Heere den *Hertogh van Orleans*, komt ook niet nae Fontainebleau, ſoo als voor deſen geſeght was, en den Heere *Prince de Conti*, die uyt Languedocq ontboden was, om nevens ſyne Koninghlycke Hoogheydt tot Fontainebleau te verſchynen, is herwaerts gekomen nae deſe ſtadt, ſonder retardement; ſoo dat veele verſtandige perſoonen, in de ſaeken van dit Hof, alle deſe geſeyde reyſen opnemen tot deguiſementen voor de Onderſaten, daer in het alsnog niet geoorloft ſoude weſen om in te ſien ende daer van te ſchryven; ſoodanigh als ſoude ſyn het Huwelyck van den Koningh, daer van onder de handt ſeer veel werdt geſproocken, en daer toe veele ſaeken moeten dienen; ende waer toe insgelycks myn Heere den *Hertogh van Orleans*, niet gereſolveert ſoude ſyn te conſenteren in eenigerhande manieren: ſelfs niet door ſyn blootе preſentie. Ende nae myne gebiedeniſſe, ſoo blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienſtwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 16. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. Maert 1656.

MYN HEERE,

MEt desen boode en hebbe geene brieven van U Ed. gehad. Men schryst my van Amsterdam de reden, en U Ed. aenwesen aldaer. Het is de cours van de wereldt, dat de menschen plaets maeken d'een voor d'ander, soo is 't geweest, en soo sal 't altyd syn; Godt trooste de bedroefde.

Buyten de andere myne brieven aen U Ed., sal voegen, dat het een arm werk is voor een Minister, niet te mogen geloof geven aen 't geene hem soo klaer werd belooft en toegeseydt, door een die alles vermagh. Ick spreeke aengaende de Modificatie van eenige Articulen uyt 't Tractaet van Pignerol, raeckende d'arme Religions-verwanten. En U Ed. siet wat van Grenoble geschreven werd. Hadde ick 't eerste gehad door rapport van andere, soo konde ick bedrogen syn geworden door de rapporten tusschen beyde komende; maer den Kardinael *Mazarin* heeft het my selfs beloofd.

Des Paus *Nuntius* is nu korts ook *aux prises* geweest met deselve Man Kardinael *Mazarin*, die over de handelplaets van Omeer tot Bajonne te leggen, 't fyne gehad en schrift van Kardinael *Mazarins* eygen handt gehad heeft; Evenwel *il s'en desdict*. 't Hof meend dat Spaigne noyt soude hier toe verstaen, binnen Bajonne syne Commissarisen te senden, in een plaetse haren vyandt toekomende, ende daer syn nu de wyse versteld: vertrouwe dat dus veel, en 't geene in de voorige vervat staet, in vertrouwentheyd aen U Ed. magh schryven. Nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. Maert 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 30. Maert 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe ter reghter tydt ontfangen U Edts. ses distincte Missiven van den 15. 16. ende 17. deser lopende maendt respective, ende uyt drie van deselve met

met sonderlinge aengenaemheyt verstaen 't geene U Ed. my belieft te adverteren, ende onder anderen, aengaende de besendinge van twee personen met secrete instructien over groote saeken, door den Heer Kardinael *Mazarin* in aller haest, aen den *Koningh van Sweden* gedaen, over welckers communicatie ick deselve ten hooghsten bedancke; met gedienstigh versoeck, van daer inne te willen continueren, ende insonderheydt syn ooge dienaengaende verre te laten gaen, omme de voorsz. saeke van tydt tot tydt, nader te penetreren, ende curieuselyk te ondersoeken, ook doen ondersoecken 't geene aldaer, of elders, op dat subject soude mogen komen te passeren, ende 't selve my alsdan met omstandigheyt successivelyk over te schryven: Geconsidereert myns oordeels den dienst van den Lande, in dese jegenwoordige conjuncture van tydt ende saeken, ten reguarde van de Ambassaden van desen Staedt aen de strydende Kroonen, ende die in Denemarcken respective; daer aen eene merckelycke bevorderinge sal geschieden. Ick bespeure dat verscheyden van de voorsz. Missiven, syn eens luydende met die aen den Griffier *Ruysch* geschreven, gelyck ick voor desen van U Ed. versoght hadde, ende dienvolgens deselve daer over mede bedancke, versoeckende dat U Ed. op dien voet ende maniere voortaen gelieve te continueren.

Wat nu aengaet, dat U Ed. versoeckt klare explicatie van haer Ho. Mog. Resolutie van den 3. deses, ten opsighte van de inclusie van desen Staedt in het jonghste Tractaet van accommodement tusschen Vranckryck ende Engelandt gemaeckt; of naementlyck haer Ho. Mog. intentie is, deselve aen te nemen, ende haer daer in te laten, ook sulks alsdan aen den Koningh te verklaren. Daer op sal U Ed. dienen, dat wy alhier gemeynt hebben, dat d'intentie van haer Ho. Mog., by de voorsz. Resolutie klaer genoegh was geëxpresseert. Dogh hebbe niet te min tot U Edts. gerustheyt, helpen bevorderen, 't geene deselve nader dien aengaende van wegen Hooghgemelde haer Ho. Mog. toegesonden is.

Dat U Ed. versoeckt successivelyck gedient te mogen werden van de Extracten ende Notulen van de Resolutien van haer Ho. Mog., als ook van haer Ed. Groot Mog., en andersints, om te strecken tot desselfs naerighting e; sulcks oordeele ick niet alleen redelyck; maer voor een Minister als U Ed., ook ten hooghsten nootsakelyck te syn, ende sal daeromme niet naelaten, U Ed. alles naer myn vermogen, den tydt ende gelegentheyt sulcks toelatende, te communiceren, synde my van harten leet, dat ick somwylen genootsaeckt werde, ende ook nogh met de jonghste post geomitteert hebbe aen U Ed. te schryven. Dan ick hoope dat U Ed. naer desselfs kennisse, ende gewoonlycke discretie, de oorsake daer van gaerne sal toeschryven, aen myne menighvuldige occupatien, ende pressante besoignes die myne wille dickmaels prevaleren.

Aengaende de modificatie van eenige Articulen in 't Tractaet, ende accommodement van Pignerol, ten opsighte van de arme Religions-verwanten in Piemondt, ende hoe deselve daer mede door den Heere Kardinael *Mazarin* syn omgeleydt, ende genoeghsaem bedrogen, kan ick U Ed. wel verklaren, dat ick noyt anders van die zyde en hebbe verwaght: Aengesien de merckelycke interesten die de Roomsche pretense Geestelyckheydt, in de saeken van de Vaudoisen, ende het credit dat deselve aldaer is hebbende: Ende kan men daer uyt klaerlyck af meten, hoe weynigh staet op personen van soodanige conditie

te maeken sy; dan referere my aen 't geene haer Ho. Mog. over de voorschreve materie geresolveert hebben, 't welck U Ed. van wegens deselve, met dese post toegesonden wordt, ende albereyts mede aen den Heere van *Ommeren* toegeschickt is.

Den Heere *Appelboom* Resident van den *Koningh van Sweden*, heeft aen haer Ho. Mog. geklaeght, dat de Bevelhebbers van de West-Indische Compagnie deser Landen in Nieuw-Nederlandt, den jonghst voorleden somer de Sweetsche Compagnie, bewonende de Zuyd Riviere van Florida, op 't onvoorsienst ende gewapenderhandt souden aengevallen syn, derselver Forten verovert, d'Ingesetenen verjaegt ende de voornoemde Sweetsche Compagnie van haere districte t'eenemael gedepossedeert hebben: Versoeckende dienvolgens, dat tot redres der voorsz. Proceduren, prompte ordre gestelt, ende de voorsz. Sweetsche Compagnie van de schade daer door geleden, geindemneert moghte worden. Haer Ho. Mog. hadden daer op al by anticipatie gerequireert, ook bekomen grondig beright van die van de voorsz. Compagnie; sulks dat den gemelden Heere Resident op desselfs voorschreve klaghten, met bondige reden sal konnen werden bejegent.

Het Placaet van den 6. Maert 1653.; statuerende, dat geen varent volk deser Landen, sigh in Uytheemschen dienst ter Zee en sal mogen begeven: Is by haer Ho. Mog. gerenoveert, ende sal 't selve sonder eenige exceptie, ter executie worden gestelt: Gelyck mede gerenoveert ende gearresteert is, het Placaet tegens de vremde wervingen, by haer Ho. Mog. den 20. January 1652. gedaen emaneren. Synde voorts aen alle de Provincien; mitsgaders aen alle de Gouverneurs, ende Commandeurs; als ook aen de Magistraten van de Respective Steden, resorterende onder de Generaeliteyt, geschreeven, dat deselve respectivelyck soodanigen ordre willen stellen, ende voorsienigheyt gebruyken, ten eynde dat het passeren van alle Soldaten, ende insonderheyt van Bootsvolck, by alle bedenckelycke wegen ende middelen verhindert moge werden.

De Heer *Rosewinge* extraordinaris Gedeputeerde van wegens den *Koningh van Denemarcken* alhier, heeft aen haer Ho. Mog. versogt dat derselver Placaet van den 7. deses, raeckende het weren van de abusen gecommitteert in het meten der schepen varende op Noorwegen, nogh voor veertien dagen ofte drie weecken uytterlyck, moghte werden opgehouden.

Den Consul *Rythoven* tot Barcelone, heeft aen haer Ho. Mog. geklaegt, dat de Spaensche Officieren aldaer, de Negotie van de Ingesetenen deser Landen, traghten te beswaeren met tien ten hondert, als deselve op de Havenen van Vranckryck souden willen Traffiqueren, even ende op den selven voet als de Catelanen.

De Missive van den Agent de *Glarges*, geschreven uyt Calais den 13. deses, inhoudende onder anderen, dat doenmaels aldaer nogh wel aght Nederlandtsche Schippers met hare schepen opgebraght waren, ende aengehouden wierden, met byvoeginge, dat des Koninghs expresse brieven ten voorsz. plaetse geen respect en vonden; maer dat alles seer onordentelyck ende met puer gewelt, tot advantagie van de Rovers, wierde gedirigeert, is noghmaels ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. voortgebraght, ende sal deselve Missive copyelyck U Ed. van wegen Hooghgemelde haer Ho. Mog. toegesonden worden, omme

me de voorschreve onredelyckheden aen 't Hof aldaer te doen remedieren, daer toe my ben refererende.

Tot het uytrusten van de extraordinaris Vloote van 48. schepen van Oorlog, gedestineert nae de Oost-Zee, wert seer yverigh gearbeydt, in voegen dat deselve, soo niet in 't geheel, ten minsten voor een goedt gedeelte, eerstdaegs sal konnen Zee kiesen; ende werd daeghelycks gebesoigneert over 't concipieren van de Instructie voor den Lieut. Admirael, die de voorsz. Vloote in persoon sal commanderen, met ende 't geene dat daer aen verders dependeert. Waer mede dese besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 30. Maert 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 6. April 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Hier benevens wert U Ed. van wegen haer Ed. Groot Mog. pertinentelyck gecommuniceert, hoe verre het bewuste point van vernieuwinge der oude Alliancien, in den haere is gebragt: Ende wat Concepten van vigeur, ende aensienlyckheyt daer ontrent syn geformeert. * Wy twyffelen alhier in geenen deele of sal soodanig Concept syne aengenaemheyd vinden by de Hooge Magten, daer mede sigh ingevolge van dien desen Staedt soo vigoreuselyck soude verbinden ende hebben eghter de Leden van haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge eenpaerlyck goed gevonden, ook t'eenemael nodigh geaght, dat men niet te min, om geene kleynigheyt te lyden, ofte offensie te geven, souden tragten op de bequaemste wyse daer van nader te mogen werden verseekert alvoorens de voorsz. concepten eenigsints verder te communiceren, ofte elders gemeen te maeken. Weshalven ik met verlangen sal te gemoet sien, wat U Ed. daer van sal oordeelen, en hoe de humeuren aldaer ontrent de voorsz. saeke syn gedisponeert. Waer van ick 't syner tydt een confidente communicatie verwaghtende, sal verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 6. April 1656.

* Siet *Secrete Resolutiën*, 1. Deel, pag. 299.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. Maert 1656.

MYN HEERE,

OM dat ick geene weeckelycke toeschickinge en bekomen van haer Ho. Mog. Extracte Resolutien ende Notulen, die tot myne kennisse konnen dienen, soo komen my t'elckens veele dingen voor; daer over 't Hof klaeght, of onderrightinge versoeckt; daer op ick by faute van goede instructie, niet en weet noghte kan seggen, of andtwoord geven.

Den Heere Grave van *Brienne* heeft dan aen my geklaeght, als dat een onderling Tractaet met den Heere *Ambassadeur van Spaigne* in den Haegh soude syn gemaeckt: daer by d'Heeren Staten (sonder dat hy noemde of haer Ho. Mog. of haere Ed. Groot Mog.): haer verbinden eenige notable navale maght van 's Landts Oorloghscheepen uyt te senden nae West-Indiën; aldaer in te nemen het silver ende goederen toekomende den *Koningh van Spaigne* ende syne Majts. Onderdanen, ende deselve over te voeren, op haer risque in Spaigne; welck werk hier seer hoogh werd opgenomen.

Nogh, dat de Spaensche Commissie-vaerders van Duynkerken, ofte Oostende, een of meer Engelsche schepen souden in Zee genomen ende tot Vlissingen opgebraght hebben; dat op de klaghten wegens d'Engelsche, by 't Collegie ter Admiraliteyt in Zeelandt gedaen, vry verklaert: Ende geordonneert synde aen de Spaensche, deselve te restitueren aen de Engelsche; de voorsz. Spaensche dat geweygert, ende met kanon des Admiraliteyts-Commissaris van haere ende haere prinsen boort, afgewesen ende in de grondt geschoten souden hebben, ende met haere Engelsche priese in Zee waren doorgegaen. Ick weet om redenen als boven, daer op niet te seggen, versoecke onderrightinge, ende ick ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. Maert 1656.

MYN HEERE,

DE brieven van Marseille nu op gisteren ontfangen hebbende, daer uyt het nevensgaende Extract gemaeckt is, waer toe ick my referere; soo hebbe my

my terstondt begeven nae den Heer Grave van *Brienne*: die de lecture gehoordt hebbende, verklaert heeft, dat syne Ed. geen kennisse en hadde van soodanigen geseyden Arrest des Konings, om te arresteren alle haer Ho. Mog. Onderdanen scheepen; dat hy Heere *Grave* sulcks niet en konde geloven, want het onder syne handt soude moeten geschiedt syn.

Ick hoore ook uyt geene andere Fransche havenen diergelycke klaghten van de Nederlandtsche Natie; die andersints terstondt souden geschreven hebben, als naest gelegen. Hier mede nae myne gebiedenisse ben,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. Maert 1656.

EXTRACT COPIE, In Marseille desen 14. Maert 1656.

Myn Heere,

MEn komt ons hier seggen, hoe dat alle Hollandtsche schepen, door last van 't Hof van Paris, souden in dese haven gearresteert wesen: De redenen die se daer byvoegen, syn: Om dat onsen Staedt tegens de Vrinden ofte Geallieerde van dese Kroon, armeren. De seeckerheydt hier van sullen per naesten konnen schryven. Ondertusschen indien dit waer is, soo sal Uwe Excell. het best weten; ende sullen wy alsdan de particulariteyten geern verstaen, tot ons gouverno.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. Maert 1656.

MYN HEERE,

INdien de Regeringe kan goedvinden Alliancie te maken, ofte te vernieuwen met dese Kroon, nae myne geringe opinie, het behoordt te geschieden, hoe eer hoe liever, soo om grooter verwyderinge ende meerder quaedt voor te komen, als om 't genut van 't aenstaende te vroeger te konnen smaken voor 't gemeen; want 't schyndt, dat maer al te veel tydt ende occasie alreede verlopen is, dat men dit heeft konnen doen.

Ick moet tot dienst van den Staedt, nu vry mogen spreeken, als dat men hier by ieder grooten haet vindt, ende daeghlycks ontdeckt, by die geene, die al-

tydt

tydt aen haer Hoog Mog. blyven imputeren, d'oorsaeke van alle dese langhduurige Fransche Oorlogen, ende miserien, die daer uyt syn gevolght; omme als sy seggen, Vranckryck is in volkomen Rupture ende Oorlogh met Spaigne ingetrocken, ende ingetreden op 't sterck aenhouden van haer Ho. Mog., ende op vaste klare conditien ende stipulatien: Dat men daer uyt niet anders als te samen ende te gelyck en soude vermogen te scheyden. Men verwyt hier van aen haere Ho. Mog. de contraventie met harde ende my onverdraeghelycke woorden ende termen, selfs in volle Vergaderingen van alle de Kameren van 't Parlement, daer ick als onbekent present ben geweest. Ende hoewel ick met goede redenen genoeghsaem geinstrueert ben, om die blaeme af te komen wysen, soo en ben ick niet overal present daer van die saeke dickmaels seer hardt wert gesproken: Ende als ick ergens present ben, so swyght men, ende complaceert men my op myne redenen: Dogh deselve spreeken daer nae als van te voren. Die den Autheur ofte Autheurs syn van dese langhduurigen Oorlogh tusschen dese Kroon ende Spaigne, om een pretext te hebben tot haer eygen descharge, voeden dese quaede opinie; soo als ook die quaetwilligh syn. Ende die den Oorlog druckt, persuaderen haer selven dat het waer is, ende soo komt het verwyt in 't generael, tot versweringe van haer Ho. Mog., hoewel met ongelyck.

Sy willen ook seggen, dat haer Ho. Mog. in die geseyde contraventie, dit oogmerck soude hebben gehadt, om by de separate gemaeckte Vreede, Vranckryck alleen in den Oorlogh te laten steecken, om alsoo de Commercien ende Navigatien van 't Christenryck, alleen te verkrygen, ende Vranckryck daer van uyt te sluyten ende te priveren. Dat 't succes mede sulcks uytwyst, ende dat alle handel ende facture van Françoisen in der daedt nu te niet is; dat de Hollanders deselve al geincorporeert ende aen haer eygen selfs geapproprieert hebben: Dat alle Porten, Havens ende Steeden met Nederlandtsche Facteurs, ende Koopluyden beset syn; dat sy soo maghtig syn, dat sy de prysen stellen, ende reguleren nae haer eygen wille seer laeg, ende de Waren ende Goederen die sy inbrengen, wederom seer hoogh in prys: Daer door de eygenaren van haer Wynlanden niet of seer weynigh komen te trekken; ende aen d'andere zyde de hooge dierte van alle Manufacturen ende vreemde Waren, moeten betalen, tot totale ruine van des Koninghs Onderdanen, ende tot grooten ryckdom van de vreemdelingen, die sy vergelycken by odieuse namen.

Eyndelingh is daer nogh by gekomen, soo als dese dat noemen, de veraghtinge van den Koningh ende syner Alliancie, ende al wat daer op gesegt werden kan, met de odieuste woorden: insonderheyd is dat verwyt seer aengenomen, 't sedert dat de jonghste vernieuwinge van d'Alliancie getenteert ende (soo sy seggen) by haer Ho. Mog. verworpen soude syn geweest. Dese imputatie heeft soo veel te meer kraght by haer, alsoo daer op syn komen te volgen d'harde pressuren die sy van d'Engelschen 't sedert hebben ondraeghlyck geleden; waer van sy vry souden hebben geweest (soo sy voorgeven) indien desen Koningh ende haer Ho. Mog., eene vernieuwinge van Alliancie hadden gemaeckt, ende daer door sy dan genecessiteert syn geworden, om aen te gaen de prejudiciable accommodementen met d'Engelschen, soo als sy die buytenmaten weten te exagereren ende uyt te leggen.

Myn

Myn Heere, indien dese saecken ons indifferent waren, ende dat dese verkeerde onverdiende inpressien stillekens konden werden gepasseert ende verdragen in eene goede gewisse, als dat de Françoisen ongelyck hebben, soo en ware daer aen niet te gedenken, nogte om te geven. Maer desen haedt, die dagelyks groeyt, exerceert ende toond haer dickmaels tot groot nadeel, ende injustitie van haer Ho. Mog. Onderdanen; daerom is 't dat dese niet en konnen genieten, van alle soodanige voorbaten, gereghtigheden ende exemptien, als den Staedt 't sedert Ao. 1596. by gemaeckte Tractaten, van tydt tot tydt heeft bedongen, die overal den onsen infructueus werden gemaeckt; ende als men die allegueert, soo derven sy seggen, dat die alle gegrondt ende geannexeert syn geweest aen d'Alliancie, ende dese veraght werdende, door haere Ho. Mog., ende als niet meer wesende, ook aen hare Onderdanen niet meer en komen te behooren, noghte by deselve gepretendeert konnen werden. Dit maeckt alle de Nederlanders seer vervaert voor eene generale overval ende ruine, in haere personen ende middelen, daer op dit volck soude vallen, indien 't eeniger tydt (des Godt verhoede) eene rupture quame te geschieden van eenen gesingeerden Oorlogh met haer Ho. Mog. Staedt; 't welck sy om 't voordeel van soodanige profytelycken confiscatie, lightelyck souden by de handt nemen, alsoo sy in die opinie syn, dat haer Ho. Mog. dien niet tegenstaende dadelyck de reconsiliatie met den Koning souden najagen, ende dat alle conditien daer toe haer souden aengenaem syn, om dat (soo sy seggen) Hollandt de Commercie ende Navigatie op Vranckryck gantsch niet soude willen, nogh konnen misschen; ende als de Hollanders daer uyt waren, dat dan de Françoisen maer des te beter souden varen; ende andere vreemde Nabuurige Natien, en souden niet naelaten haer af ende aen te brengen, wat Vranckryck te veel ofte te weynigh heeft.

Uyt dese quade oorspronghs, komen alle de onheylen, ende injustitien voort, die met eene salutaire eerlycke Alliancie, souden konnen werden voorgekomen, ende d'oude vrindtschap herstelt wesen, daer nu bynaer geen meer justitie voor haer Ho. Mog. Onderdanen te bekomen is, ende als dat al somtyds, ende selden geschied, soo en werden de executien op het verkreegen Reght, niet bekomen. Ick hebbe wel vyftigh Arresten ende Jugementen, onder my; in gedeelte tot voordeel gewesen van haer Ho. Mog. Onderdanen, dogh en kan geene executie daer op bekomen, ende dat door menigvuldige ende telckens nieuwe geformeerde obstakulen, die by de maghtige handt geappuyeert worden. De pyrateryen werden (myns bedunckens) expres aengevoert ende gesterckt, om haer Ho. Mog. des te meer gevoeligh te maken. De disorderen werden tegens den Staedt der Geunieerde Nederlanden gedaght; al om deselve redenen. Ook de notore *crimina* door de vingeren gesien, sonder de mogelycke redenen eens ter handt te willen nemen, om des te meer de oude vrindtschap te doen versoeken; ende indien dit niet haest geschiedt, soo vreese ick voor groote verwyderinge, ende (die Godt verhoede) extraordinair ongelyck ende ongelucken. De wysheydt van de Hooge Regeringe sal wel weten wat hier inne te doen sal syn; het quaet te vermyden ofte voor te komen, en het goedt te vorderen. Soo dese Kroon uyt den Oorlogh met Spaigne komt te geraken, 't sal ongetwyffelt op goede ende avantagieuse Conditien wesen, ende alsdan sal dese Natie nog hoogmoediger wesen, ende misschien dan min genegentheydt willen toonen tot haer Ho. Mog. Staedt, als jegenwoordigh.

Dan soo als ick aen U Ed. voor desen hebbe geschreven, haer Ho. Mog. sullen van dese zyde werden versoght, wat te convenieren over Staedts saeken, als considerabel tusschen Staedt ende Staedt: want men my langh ende dickmaels heeft voorgehouden ende geseght? Soo haer Ho. Mog. anders niets en hebben te behertigen als haer eygen voordeel, als de voordeelen ende profyten van haerer Onderdanen Navigatie, ende Commercie: dat is wel voor u selven; maer waerom ende waer voor sal de Koningh dat doen? Vranckryck ende dese Kroon moeten ook haere voordelen van Staedt, soecken by uwe Meesters. De voorige Tractaten hebben gehadt haere insigten, soo lange den Oorlog tusschen Spaigne ende de Geunieerde Nederlanden hebben geduurt. Nu gy uyt den Oorlogh syt, soo abandonneert gy alle onse interessen, ende laet Vranckryck met den Oorlogh alleen begaen, sonder dat gy aen ons doet, dat wy aen u gedaen hebben; ten minsten is de reden voor ons, ende tegens u: gy hebt in uwen noodt, groote assistentien genoten, van dese Kroon; ten minsten sult gy om redenen, gelycke retributie doen aen een Koning, die u met weldaden voorgegaen heeft, ende die d'uwe nu van doen heeft.

Die van dit Hof verklaren dickmaels rondelyck aen my: Dat Vranckryck geen beter of vertrouder Vrinden ooyt en heeft gehadt, als haer Ho. Mog; dat dese ook geene beter Vrinden hebben konnen als desen Koning ende Kroon: de gemeene interessen van Staedt, hebben tot haere mutuele conservatien ende welvaren, gemeene vyanden. Geene insighten die de eene de ander contrarie syn, of den ander stooten. Sy seggen te gunnen ende te wenschen, dat de Vereenigde Nederlanden alle de Commercien, ende de geheele Navigatie hebben mogen van de geheele Werelt. Jae moghten wel lyden dat geene andere Natie daer deel in hadde, Vranckryck ook attenteert die niet, 't is haer genoegh, dat sy daer in by haer Ho. Mog. werden geaccommodeert: Vranckryck soude niet gaern haer Ho. Mog. naeuwe vrindtschap missen, ende (sy derven 't seggen,) Nederlandt en kan de vriendschap van dese Kroon niet misschen, ende doen nog daer toe alle consideratien daer toe dienende. Eyndelyk voegen sy daer nog by: Als Vranckryck ende de Vereenigde Nederlanden gemeene vrienden en gemene vyanden hebben sullen, onder eene goede vigoureuse defensive Ligue; dat (met Godts hulpe) d'een nogh d'ander, niemandt sal hebben te vresen; maer beyde in groote eere, reputatie ende seeckerheydt van Staedt, haere Regeringen sullen konnen continueren in Ruste ende Vreede, soo lange sy wel vereenigt sullen blyven. Als U Ed. my hier over syne bedenkinge sal toe laten komen, sal ick my vorders konnen inlaten: In sonderheyt als ick by de Regeeringe gelast soude wesen, eenige confidente Heeren in dit Hof dienaengaende te sonderen met discretie. Hier mede nae gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 24. Maert 1656.

MYN HEERE,

HEt accommodement op 't Tractaet van Vreede, tusschen de Switsersche Cantons geslooten, hoore ick hier dat tot prejuditie is voor de Gereformeerde partyen, ende dat de Paepsche daer by dapper souden syn gejustificeert, ende gemainteneert, tegens de sustenue van die van Sweits. U Ed. heeft nu gesien, dat ick met vorigen ordinaris hebbe verwittight van een brief in handen van den Heere President van 't Parlement van Grenoble.

Ick versoecke dienstelyck, dat de nevensgaende aen U Ed. alleen magh blyven secreet, sonder communicatie: alsoo ik my daer in alles explicere aen U Ed. ende op desselfs versoeck.

Ick bedancke U Ed. voor de communicatie der saecken in 't Noorden. Alles sal behoorlyck gemesnageert werden.

Ick vreese dat de pyrateryen der François en in de Middelandtsche-Zee, niet en sullen konnen werden gereguleert door équipagie van 's Landts Oorloghschepen, ten zy de Convoyers, ende dat de Commercie-schepen met Vlooten varen; 't welck seer ongelegen, ende voor 't Landt seer kostelyck is.

Wy hooren somtyds seer losse tydingen uyt het Engelsch Hof, hier tot Paris, ende onder anderen seggen die nu, dat den Lord *Protecteur* sigh aen haer Ho. Mog. rondelyck verklaert souden hebben, in faveur van den *Koningh van Sweden*, ende dat niet soude konde aensien, dat haer Ho. Mog. 's Landts Vloote op de Baltische-Zee souden gebruycken. Ende alhoewel ick dit niet en kan geloven, soo vinde goet evenwel U Ed. daer van te schryven, om ook daer by te betoonen, hoe nodig het sy, dat ik alle weecke moge bekomen haer Ho. Mog. extracte Resolutien, om te konnen confirmeren of tegenspreecke, wat is, ende wat niet is. Hier mede nae gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. Maert 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 31. Maert 1656.

MYN HEERE,

MEt myne naest voorgaende brieven van den 24. deser, hebbe aen haer Ho. Mog. verwittight, dat den Heer Grave van *Brienne*, door my aengesprooken

sprooken wesende, over het inbegrypen van haer Ho. Mog. Staedt in de Tractaten van accommodement, gemaeckt tusschen Vranckryck ende Engelandt; hy *Grave* oordeelde, dat het selve door my moest werden gedaen, aen den Koning selfs, ende niet by eene bloote verbale propositie, maer met overgeven van eene schriftelycke Acte, by my onderteeckent, ende alsoo ick daer in klaer ende rondt sal moeten spreecken, soo verwaghte met den naesten ordinaris, ten langhsten, hare Ho. Mog. nette intentie ende klaer verstandt, van d'Acte van den 3. Maert, als ook copye autenticque van 't separaet Artikel, daer by haer Ho. Mog. in die Ttactaten syn geintromitteert; want ick dat gemelde separaet Art. als een fondament, in myn over te geven geschrift, sal moeten stellen, daer op haer Ho. Mog. deselve verklaren aen te nemen, ende versoeke indien 't voorsz. separaet Artikel voor de receptie van desen, my nogh niet toegesonden soude wesen, dat 't selve terstondt op desen moge geschieden; 't welck verwaghten.

Den Heere van *Ommeren* schryft my uyt Geneven op den 23. deser, de brieven die hier nevens by copye gaen, daer aen my referere, ende alsoo het daer uyt schynt, dat de saeke van die van de Valeyen ende de modificatie van de Tractaten, jonghst tot Pignorol gemaeckt, hier te Hove tot Paris, ofte elders daer 't Hof wesen sal, sullen werden verhandelt: soo versoecke, dat U Ed. gelieve te bevorderen, haer Ho. Mog. intentien, ende dat die my, onder acte, ten spodighsten werden toegesonden op de navolgende poincten.

Of ik my met die saeke sal bemoeijen alleen ende alvoor dat een Envoyé van den Lord *Protecteur*, op de saeke van de Valeyen geauthoriseert, hier aengekomen sal syn, om te samen die saeke, ofte alleen, te bevorderen.

Soo het een is in qualiteyt van Ambassadeur, of hem sal cederen in rang, ende sessie: Ende indien het een Commissaris ofte Envoyé is, of ick de handt ende sessie boven hem sal behouden sonder daer van te wycken.

Ick verwaghte klare, ende nette instructie van haer Ho. Mog., op wat poincten van het Tractaet van Pignorol ick moderatie versoecken sal, ende waer toe ende hoe verre, ick die moderatie sal hebben te dirigeren ende moeten uytwercken, is 't mogelyck.

Indien d'instructie ende last des Envoyés van den Lord *Protecteur*, met die van haer Ho. Mog. komen te verschillen, tot nadeel van die van de Valeyen, of ick by die van haer Ho. Mog. sal behooren ende moeten persisteren; of dat haer Ho. Mog. 't selve stellen tot bevindinge van saeken ende aen myne directie; altyts sal ik het beste voor die van de Valeyen in goede conscientie bevorderen, soo veel doendelyck sal syn.

Of het Hof buyten dese stadt synde in afgelegen plaetsen; ick daeromme sal moeten 't Hof volgen, my daer toe authoriserende ende toeleggende tot het dragen van de onkosten, seeckere competente sommen daeghlycks, behalven de reyskosten, ende huysvestinge, op dat my daer naer regulere; want de tyden en dierten van alles, niet toe en laten, dat men met vyfentwintigh guldens daeghs op verre nae niet de eere van 't Landt (alwaert met de beste menage) en kan betraghten.

Ick en kan hier niet buyten suspicie blyven, of men meent ten Hove, dat ik alrede van haer Ho. Mog. geauthoriseert ende geinstrueert ben, om van syne Majt. te versoecken, de vernieuwinge van de Alliancien met den Staedt der

Veree-

Vereenigde Nederlanden; ende ick moet my daer in dragen met circumspectie ende retenue, sonder 't selve te loochenen, nog sonder 't selve te konnen admitteren; daer van ick goedgevonden hebbe U Ed. dese communicatie te doen, op dat het al te langh waghten met eene saeke, die men hier affectionneert, niet en veroorsaeke by delayen, alderhande quade impressien ende effecten. Dan ick geve myn selve ende myn kleyn begrip gevangen, ende stelle my absolutelyck aen 't geene de Wysheyt van de Hoge Regeringe, dienaengaende, goedvinden ende besluyten sal. Ende nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 31. Maert 1656.

P. S.

Tot advis, met den laetsten ordinaris hebbe ick geene brieven van U Ed. gehadt.

COPYE. *Uyt Geneve.*

Myn Heere,

WY worden door Expressen uyt de Valeyen bericht, dat den Heer *Bais* Commandant van 't Regiment van Lionnoys, sigh heeft geaddresseert aen verscheyde Ministers van de Valeyen, versoeckende eene promte convocatie van de Gemeente, ende dat hem met den eersten mogen werden ter handt gestelt haer griefs, ten eynde hy deselve aen syne Majt. in Vranckryck magh bekent maken, met byvoeginge van eenige dreygementen, in cas van refus, in voegen die arme luyden niet langer sullen konnen differeren deselve griefs over te geven; waer door dan by occasie, dat deselve in dat Hof sullen werden geëxamineert, hooghnodigh soude syn, dat door continuatie van uwe goede Officien, volgens ende in conformité van de goede intentien van haer Ho. Mog. het interest van die luyden aldaer, werde geappuyeert.

Den Heer *Morlan* heeft tot dien eynde by Expressen, op St. Lucas (den ordinaris synde alrede gisteren vertrocken) naer Engelandt geschreven, ende ten hooghsten gerecommandeert het depecheren van eenen Expresse aen 't selve Hof. Ick hebbe geenen tydt overigh (de post gereet staende) om U Ed. copye van den brief uyt de Valeyen toe te senden, sullende niet mankeere sulcks met den naesten te doen. Waer mede &c. Onder stondt *R. van Ommeren*, met grooten haest geschreven den 23. Maert 1656.

Het opschrift was, Aen den Ambassadeur Boreel *tot Paris.*

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 6. April 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe ter reghter tydt ontfangen Uw Edts. vier distincte Missiven van den 23. 24. ende 31. der jonghst voorlede maendt respective, ende in den eersten onder anderen, aengemerkt de gerughten, die tot Marseille liepen, van dat alle Hollandtsche schepen door last van het Hof van Paris, in de Haven der voorsz. Stadt gearresteert souden syn, daer van de brieven van den voorsz. 31. aen haere Ed. Groot Mog. confirmatie geven; dogh daer inne by den Koningh ende desselfs Raed redres soude wesen geordonneert, daer op d'executie staedt te verwaghten, die ick vastelyck wil hopen dat nae behoren daer op volgen sal, aengesien de besoignes op de vernieuwinge van Alliancie met de Kroone van Vranckryck ende desen Staedt, de welke (myns oordeels) nu albereyts in seer goede Standt syn gebraght, door al sulcke onbehoorlycke Proceduren, soude komen te rugge te lopen. Ende aengaende U Edts. twee Missiven, concernerende dat aldaer tot Paris uytgestroyt wiert, als of men alhier met den Heer *Ambassadeur van Spaigne* onderlingh een Tractaet soude maken, is U Ed. met de laetst afgegane post, van wegen haer Ho. Mog. dienaengaende gedesabuseert, daer van deselve sigh gelieve verseeckert te houden, ende sigh daer van onbeschroomt te dienen, sulcks ende daer 't behoort. Ook en hebbe ick niet vernomen, dat de Spaensche Commissie-vaerders van Duynkercken, ofte Oostende, eenige Engelsche schepen in Zee genomen, ende tot Vlissingen opgebraght hebbende, ende deselve op de klaghten van wegen d'Engelschen gedaen, by de Admiraeliteyt in Zeelandt vry verklaert wesende, ende geordonneert de restitutie aen de gemelde Engelschen te doen; ende de Spaensche de gemelde restitutie weygerende, den Commissaris van de opgemelde Admiraeliteyt door de voorsz. Spaenschen met feytelyckheden souden bejegent syn. Gelyck mede my 't eenemael onbewust, ende seeckerlyck onwaeraghtigh is, dat den Lord *Protecteur* hem aen haer Ho. Mog. rondelyck soude verklaert hebben, in faveur van den *Koningh van Sweden*, ende dat deselve niet soude konnen aensien dat haer Ho. Mog. 's Landts Vloote op de Baltische Zee souden gebruycken, breder in U Edts. derde Missive geëxpresseert. Dog is van wegen haer Ho. Mog. geschreeven aen den Heere *Nieupoort*, extraordinaris Ambassadeur van desen Staedt in Engelandt, dat deselve als nogh by den hooghgedaghten Heere *Protecteur* alle mogelyke nadere devoiren wilde doen ende aenwenden tot bevorderinge van een Tractaet op 't stuck van de Marine, tusschen de hooghgedaghte Republick, ende desen Staedt. Met de Resolutien by haer Ed. Groot Mog. den 28. der jonghst voorlede maendt genomen op de saeken van 't Noorden, ende U Ed. voor desen door my gecommuniceert, hebben haer Ho. Mog. haer 't eenemael geconformeert. Ende wat aengaedt, dat U Ed. versoeckt desselfs aen my alleen overgesondene Missiven, te mogen blyven secreet, sonder communicatie,

het

het selfde sal alsoo geschieden: Dan versoecke U Ed. in 't toekomende, desselfs Missiven, niet communicabel wesende, apart te doen sluyten, ende aen my te laten adresseren in het bysonder, ende dat d'anderen, dewelke ick magh bekent maecken, daer 't behoort, my mogen toekomen in 't pacquet, ofte onder het couvert, met adres aen haer Ed. Groot Mog. U Edts. vierde ende laetste Missive, inhoudende verscheyde poincten, ende onder anderen, de saeke van die van de Valeyen: hebbe ick bevonden al eens luydende, ende van deselfde teneur te wesen, als die geene, die deselve aen den Heere Griffier *Ruysch* geschreven heeft, dewelke gesteldt is in handen van de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saeken van die van de Valeyen voornoemt, omme deselve te visiteren, examineren ende daer van rapport te doen; 't welck 's anderen daeghs is geschiedt, invoegen als de nevensgaende Bylage, geteekent met N°. 1. kortelycks opgesteldt is, ende is op alle de ingredienten van deselve, by haer Ho. Mog. dien conformelyck Resolutie genomen. Alleenlyck is het laetste poinct by de Heeren van Hollandt overgenomen.

Den Heer *Ambassadeur van Spaigne*, heeft by syn Memoriael, aen haer Ho. Mog., overgegeven, instantelyck versoght, dat eenige Commissarisen moghten werden gedeputeert, om in conferentie te treeden met, ende nevens Gecommitteerden van den Grave van *Egmondt*, over de restitutie by hem gepretendeert, van verscheyden goederen hier te lande gelegen; mitsgaders dat ook aen den gemelde Grave verleent moge worden een saufconduit, omme uyt kragte van dien, in dese landen, met alle seeckerheydt te mogen komen, ende blyven tot verrigtinge van syne affaires. Welck voorsz. Memoriael mede by de gemelde Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt, is overgenomen, omme in den haren breder gecommuniceert te werden.

Den Heer *Schroder*, Afgesant van de stadt Dantzick, heeft by syne Memorie aen haere Ho. Mog. gepresenteert, versoght, dat deselve alsnogh ten spoedigsten willen resolveren op de resterende poincten van secours van volk ende geldt, voor de opgemelde stadt, by hem hier bevorens voorgeslagen: Daer op ick vertrouwe wel light geene conclusie sal vallen, voor ende aleer men van de Heeren Ambassadeurs uyt Dantzick selfs, van den toestandt aldaer, naeder sal wesen geinformeert. Ook heeft de gemelde Heere Afgesante verder aen Commissarisen openinge gedaen, van 't geene hem van wegen de meergemelde stadt Dantzick aenbevolen is, raeckende het afschaffen van den hondertsten penning, daer mede de Nederlandtsche meerder als d'Engesche Natie, tot Dantzick voornoemt, beswaert syn; sustinerende, ende constantelyk affirmerende, dat de Nederlandtsche Natie binnen de voorsz. stadt, in alles in gelyckheyd met andere Vreemdelingen werd getracteert. Waer mede besluytende sal verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. April 1656.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 13. April 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert mynen laetsten van den 6. deser lopende maendt, hebben haere Ho. Mog. aen de respective Collegien ter Admiraliteyt geschreven, dat deselve, tot bevorderinge ende uytvoeringe hunner respective contingente in de bewuste équipagie van de extraordinaris Vloote, eenige penningen op het middel van het Last-ende Veyl-geldt sullen vermogen te negotieren, tegens vier ten hondert: Nemende het te negotieren kapitael, soo geringh, als 't eenighsints doenlyck sal syn; ende in allen gevalle niet excederende de somme van thien-duysendt Carolus guldens voor ieder schip; met expresse interdictie, van 't voorsz. te negotieren kapitael; mitsgaders van de inkomsten van 't voorsz. middel van 't Last-ende Veyl-geldt, helder of penning te diverteren tot eenigen anderen eynde, buyten d'onkosten van de voorsz. extraordinaris équipagie, directelyck of indirectelyck, in eeniger manieren.

Haer Ed. Groot Mog. hebben geresolveert, dat voor ende ten behoeve van *Thomas Dolman*, eenigh geboren Soontje van den Lieutenant-Kolonel *Dolman*, van nu af aen een van de jegenwoordigh vacerende Compagnien krygsknegh-ten, staende op de repartitie van de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt, geaffecteert, ende by de Heeren Gecommitteerde Raeden gedispicieert sal worden: ende dat in consideratie van de goede diensten, by den gemelden Lieutenant-Kolonel ontrent de bevorderinge van de Vreede met de Republicque van Engelandt, aen desen Staedt gedaen.

De Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot examinatie van het aenbrengen van den Heer *Afgesant* der stadt Dantzick, syn versogt, dat deselve met den gemelden Heer *Afgesant* naeder willen spreecken, ende uyt denselven openinge versoecken, ende verstaen de begrootinge van het Geldt-subsidie, daer mede de Heeren syne Committenten souden konnen worden gesoulageert; mitsgaders van de Conditien, daer op deselve syne Principalen, het voorsz. Geldt-subsidie syn versoekende; omme alsdan verder diemaengaende, by haer Ho Mog. geresolveert te worden.

Op de Dagh-gelden van de verteeringe, U Ed. toe te leggen geduurende den tydt, dat deselve buyten syn ordinaris Residentie-plaetse, soude vacéren aen 't Hof van den *Koningh van Vranckryck*, in de saeke raekende de Vaudoisen, sullen naegesien worden de Retroacte; ende de Resolutien by haer Ho. Mog. daer op te nemen, ende U Ed. 't syner tydt toegesonden worden.

De Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden, in Conferentie geweest met den *Ambassadeur van Spaignen*, over de klaghten van den Consul *Oorschot* tot St. Sebastiaen: als eerstelyck, dat verscheyde goederen van de Ingesetenen deser Landen, in die quartieren gebraght werdende, door den Raed van Oorlogh wierden aengeslagen, ende geconfisqueert, onder pretext dat de Attestatien, daer nevens overgesonden, valsch souden syn. Ten anderen, dat de particuliere fregat-

gatten van St. Sebastiaen voornoemt, ende van Fontarabie, dagelyks continueerden haer insolentien ter Zee, in 't plunderen ende nemen der schepen van de voorsz. Ingesetenen deser Landen, hebben gerapporteert, dat gemelde Heere Ambassadeur haer Ed. hadde te gemoedt gevoerdt, op 't eerste poinct; dat d'Attestatien daer inne vermeldt, tot verseeckeringe van de valediteyt van dien, ende tot voorkominge van alle frauden ende abusen, die daer inne by andere Natien, vyanden van synen Koningh, souden konnen worden gepleeght, behoorden geteeckent te worden by den *Franschen Consul*, tot Amsterdam, of wel by syne gesubstitueerden, in andere steeden van desen Staedt haer onthoudende; waer ontrent voor desen bedenckingen gevonden synde, tot nogh toe diesaengaende niets is geresolveert. Op 't Tweede Poinct, dat de gemelde Heer Ambassadeur overbodigh was daer over te schryven aen den hoogstgemelde Koning; dan dat te bedughten stonde, dat syne brieven, gelyck meermaels was geschiedt, ook nu souden blyven sonder effect; dewyle aen 't Hof tot Madrid niemandt en was, die de saeken van de Ingesetenen deser Landen, aldaer pousseerde, ende vervolghde; versoeckende mitsdien, dat de al over langh gedecreteerde Ambassade nae Spaignen voornoemt, synen voortgangh moghte gewinnen, ende dat deselve aldaer aengenaem soude syn; maer ter contrarie dat het langer uytstellen van dien, niet anders konde strecken, als tot disrespect van den hooghstgemelden Koningh. Ende heeft voorts mede in bedencken gegeven, of haer Ho. Mog. niet en soude konnen goedvinden, ondertusschen dat de voorsz. Ambassade geprepareert werdt, iemandt voor af naer Madrid te senden, om daer van notificatie te doen, ende de saeken van de Ingesetenen deser Landen aldaer middelertydt te vervolgen, ende waer te nemen. Ende hebben daer op haer Ed. Groot Mog.; mitsgaders ook vervolgens haer Ho. Mog. verstaen, dat het werck van de voorsz. gedecreteerde Ambassade, voor alsnogh gedilayeert, ende door Gecommitteerden naeder geprepareert: De nodige ordres, ende instructien daer toe geconcipieert, ende op 't papier gebraght; mitsgaders by deselve op de forme ende maniere van de executie van dien, daer benevens mede gedaght sal worden. Des dat middelerwylen een habil persoon *in loco* by haer Ho. Mog. gedispicieert soude worden, om het dilay van de voorgeroerde extraordinaris Ambassade ten besten te excuseren, ende de Regeeringe alhier van nodige advertentien; mitsgaders de Koopluyden van eenigh Adres te mogen dienen. Ende is dienvolgens daer toe geëligeert den persoon van Jonker *Hendrick van Reede*, Soone van den Heere van *Renswoude*; dewelcke hem tegenwoordigh aen het Hof tot Madrid is onthoudende.

De Staets gewyse Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., is voorleden sondagh, synde den 9. deser lopende maendt, gescheyden.

Op de *Casus positie* by de Admiraliteyt in Zeelandt voorgevallen, dat een Duynkercker kapertje, met behoorlycke Commissie, in volle Zee eenige Engelsche schepen gerencontreert, ende uyt deselve eenige personen, synde Engelschen, gelight hebbende, daermede was gekomen in de haven van Vlissingen, sustinerende ende pretenderende de Engelsche gevangenen vry te syn, als wesende in eene vrye haven. Daer ter contrarie aen d'andere zyde den voorsz. Duynkerckschen kaper was sustinerende, dat soo wel persoonen, als schepen ende goederen, genomen ende geconquesteert moeten blyven, van een ende selve nature,

Op en-

ende Conditie, soo wel op neutrale reeden ende havens, als in volle zee; ende derhalven dat alle deselve gevangens moesten syn ende blyven in syne maght, ende dispositie, hebben haer Ho. Mog. aen 't gemelde Collegie ter Admiraliteyt geschreven, dat deselve de voorsz. gevangene Engelschen aenstonts willen relaxeren, als geinformeert synde, sulks de generale practycke te wesen, in Oorlogen soo te water als te lande, dat gevangen personen, komende in de maght van een neutrael van beyde de strydende partyen, werden gerelaxeert. Gelyck sulks ook in de voorgaenden Oorlogh tegens Spaigne, by die van Engelandt, soo in faveur van de Ingesetenen ende militie van desen Staedt, als in 't reguard van de Spaenschen geobserveert is geweest.

Tot weghneminge van eenige difficulteyten, by de Heeren Staten van Zeelandt gemoveert, * op 't Subject van de voorgeroerde extraordinaris équipagie, hebben haer Ed. Groot Mog. genomen de Resolutien, † copyelyck hier nevens gaende; welckers communicatie ick gedaght hebbe U Ed. niet onaengenaem te sullen wesen. Ende desen hier mede besluytende, sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 13. April 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. April 1656.

MYN HEERE,

ALle dese uytstroyingen a'hier, van vreemde nieuwe maren, daer van U Ed. my nu, ende voor desen verseekert heeft, daer niets aen en is, syn teekenen van eene quaedtwilligheyd by veelen, die met vooroordeel ingenomen wesende, seer weten te declameren tegens alle het geene by de Regeringe geschiedt ende niet en geschiedt.

De Saisies tot Marseille, syn gefondeert geweest op 't groot gewoel ende geroep, 't welck de Koopluyden in den onsen gemaeckt hebben; als dat men behoorde te équiperen tegens de Rovers tot Toulon, ende deselve over al aen te tasten; in plaetse dat sy modestelyck aen haere Heeren Magistraten hadden behoore die saeke te remonstreren; die daer op ook goede Resolutien, naer exigentie van saeken, met order ende in stilligheyd, souden hebben gevordert. Want d'Heere Grave van *Brienne* heeft my met sinceriteyt verklaert, dat 't Hof van dit dreygen der Koopluyden partinente advisen heeft gehad, ende gewaerschouwt is geweest. Nu de voorsz. Saisies, ende 't verbot van 't uytlopen der Hollandtsche schepen in Provence, (soo als de Consul *Latfeur* my schryft) souden nu afgedaen syn ende komen te cesseren.

Dat van Kalais vind nogh syn hindering, door de lossigheyd van de gemeente aldaer; en dat de Grave de *Charost* Gouverneur, geinteresseert is in de armementen ter Zee, die daer geschieden, ende in de profyten die in de confusien aen haer toekomen. Dan ick en houde niet op met het bevorderen van ordre tegens hem.

Myn

* Siet *Aitzema* in zyn 36ste Boek Ao. 1656, † En *Secrete Resolutien*, 1. Deel pag. 301.

Myn Heere laet my toe, dat ick hier magh met vryheyd seggen, dat dese confusien niet en sullen ophouden door vertoonde apparentien van inclinatie, tot de vernieuwinge van d'Alliancie: Want alle de minste nieuwe uytstellingen, ende dat traisneren dus lange (soo sy spreecken) irriteert dese Heeren buyten maten. Maer de voorsz. confusien sullen eerst cesseren, met ende door 't besluyt selfs van de Alliancie; want sy deselve soo niet extimeren als haer nodigh, dan de dilayen, de lange deliberatien van haer Ho. Mog (soo sy opentlyck seggen) of men die behoort, ofte wil maeken ofte niet; sulcks alles nemen sy op tot eene groote veraghtinge van des Koninghs genoeghsame aengeboden vriendschap, die sy wel bekennen tot de saeken van 't Ryck dienstigh kan wesen; maer voor haer Ho. Mog. nootsaeckelyck ende voor haere Onderdanen ten hooghsten vorderlyck ende profytelyck. Daer over ick genootsaeckt ben, om voorts wat retenue te gebruycken, sonder haer te dereven drygen, dat by continuatie van dese disordren, de Tractaten wel souden mogen komen aghter te blyven.

Hier is al wederom eenen nieuwen alarm, om dat men (soo sy weten te seggen) vordert de besendinge nae Spaigne aleer de vernieuwinge van d'Alliancie met Vranckryck sal syn gesloten.

Ick bedancke voor Uwe Edts. onderrightinge, als dat met d'Heer *Ambassadeur van Spaigne* (anders als hier uyt gestroyt was) niets ter wereldt en sy verhandeldt, ende dat ick onbeschroomt 't selvige alsoo magh uytspreecken, ende mainteneren.

't Is een sleght bewys, eene Courante; maer ick sende die van den aghtienden Maert, t'Amsterdam gedruckt, hier nevens, alwaer U Ed. gelieft te lesen de tydinge uyt den Hage van den 17. Maert by my gesublinieert. Die van 't Hof nemen ook al sulke dingen op, ende aleer sy onreght pretenderen te doen over het ombrengen van Kapiteyn *Ram* in de haven van Vlissingen, soo sullen geerne sien wat haer Ho. Mog. sullen doen, tegens den Duynkerker, die diergelycke violentie heeft gedaen in Goerée: te voren hadden Vlissingen genoemdt. Indien de *casus* van Goerée niet waeraghtigh is, soo behoorde de Courantier voorsightiger geweest te syn, om die niet te drukken. D'Amsterdamsche Couranten stofferen hier veeltydts *les Gazettes du Louvre.*

Dat den Lord *Protecteur* soodanige discourssen niet en heeft gehouden, is seer goedt.

De copye geauthentiseert, van 't separaet Artikel by 't Tractaet van accommodement tusschen Vranckryck ende Engelandt; daer haer Ho. Mog. ingelaten werden, sal ten eersten verwaghten. Ick hebbe al over aght daegen daer toe audientie versoght; maer de devotie ofte ten minsten het semblandt in dese weeke tegens de Paeschdagen, is soo groot, dat tot nogh toe geene en hebbe konnen verkrygen; soo dat de gemelde Acte, nogh op Dingsdagh verhoope te bekomen, om my daer van te konnen bedienen.

Insgelycks verwaghte Acte van Resolutie haerer Ho. Mog., op de poincten, raeckende de handelinge alhier over de saeken, van de Valeyen. D'Heere van *Ommeren* wenschte wel, ende ick mede, dat die saeke in Switserlandt moghte werden verhandeldt.

De saeke van de Grave van *Egmont*, werdt nu ook al voortgebraght by Spaigne, om dat men meendt haere Ed. Groot Mog. in dese quade tyden alles sul-

len moeten doen, ende lyden; wat men haer derft vergen. Godt geve dat d'Heeren Regenten tot eenigheydt mogen geraken; eere, respect, maght ende vreese, sullen de quaedtwillige alsdan inhouden, om geene onredelyckheden meer voor te stellen. Die van Dantzick selfs hebben wel de couragie gehadt, om haere Ho. Mog. Onderdanen te beswaren boven d'Engelschen: wat souden grooter Heeren ende Potentaten niet derven doen. Godt herstelle de eenigheyd, ende alles sal hersteldt syn; 't welck ick van harten bidde. Men hoordt hier seer vreemdt op van de tydingen korts uyt Poolen, ende van de geseyde nederlage, daer van de volgende brieven van den 13. uyt den Hage ons nader verlightinge sullen toebrengen. Hier mede nae myne gebiedenisse, blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 14. April 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. May 1656.

MYN HEERE,

HAere Ho. Mog. Resolutie van den den 27. April, verwittight my, dat den Heere van *Ommerens* keer herwaerts, is gecontramandeert; maer dat tot Baden gelast zy te blyven. Den Heer *Kardinael* heeft op myn versoek wegens haer Ho. Mog., aengenomen te sullen doen schryven, ook selfs schryven, aen den Heer Ambassadeur van den Koningh in Switserlandt; van dat syne Ed. den Heer van *Ommeren* sal hebben te admitteren in de mediatie tot Baden; ook alle vriendschap ende eere aen den Heere van *Ommeren* aen te doen.

Ick hadde te vooren den Heere Grave van *Brienne* versoght met veele redenen, dat den Heer van *Ommeren*, zynde van 't lighaem van haer Hoog Mog. Vergaderinge, moghte werden aengesien, bejegent ende in ceremonien getracteert, als (nae veele vorige exempelen) eenen Ambassadeur. Dan gemelde Grave heeft daer in difficulteyt gemaekt; soo ook naermaels dede d'Heer *Kardinael*, my seggende veele redenen, waerom 't selve niet konde geschieden, soo dat ick des aengaende ben afgeslagen geweest. Soo haere Ho. Mog. eenige exempelen van andere voorgaende practycken meenden te hebben, syn Eminentie was daer van niet kundig; ende onder alle redene seyde syne Eminentie, men moest ordre houden ook in dese myne voorgestelde saeke, om de consequentie die daer uyt en veele confusie voorkomen soude, selfs in 't exempel dat nu voor handen was.

Mits dat d'Heer van *Ommeren* daer blyft in Switserlandt, ende ick hier niemandt

mandt in persoon vinde, die my op voorvallende swaerigheden sal konnen faciliteren, soo ben seer bekommert in soo eene teere ende noghtans grote saeke, alleen in te treden, sonder haer Ho. Mog. expresse instructie in de saeke selfs. Niemandt uyt de arme Vaudoisen derft hier komen; niemandt die hier is, derft hem hier in dat werck laeten employeren; alsoo d'eerste vresen indignatie des *Hertoghs van Savoyen* haeren Heere; d'andere haere chargien ende bedieningen alhier te benadelen.

Den Heer *Kardinael*, op myne representatie der periculen die daer waren in de continuatie van de troubelen in Switserlandt, heeft my willen verseekeren, dat deselve buyten alle twyffel, alrede soo verre waren ende nogh souden werden geaccommodeert. 't Was waer dat de *Paus* ende Spaignen, alle middelen ende beleydt by de handt namen, om die te continueren, om alsoo aen Vranckryck quaedt toe te brengen; maer 't selve soude te vergeefs syn. De Ligues *Suisses Romaines*, hadden alrede haer oudt verbondt met den Koningh vernieuwt; ende de Protestanten waren ook vaerdigh, om 't selve te willen doen.

Ick konde wel bemercken, dat het verloop der saeken in Poolen, hier vry wat ter harten werdt genomen, alsoo op de contrarie progressen van Sweden, veele desseynen waren gesondeert.

Daer is eenige handelingh tusschen dit Hof, en den Heer *Keurvorst van Beyeren*, daer in travailleert ende reyst een *Prince van Hessen*, die men hier noemdt den *Prince van Homburgh*; Hy is wederom na Munchen, ende werdt ten eersten weder hier verwaght.

Daer werden aen my klaghten gedaen, als dat den Vice-Admirael de *Ruyter* in 's Lands Oorloghscheepen, het Spaens silver heeft over gevoert voor 't Hof tot Brussel, om 't selve tegens Vranckryck te gebruycken. Ick vertrouwe den Heere *Kardinael* daer op contentement te hebben gegeven.

Raeckende den inhoudt ende materie, vervat in U Ed. Missive van den 6. April, daer by was ook eenen van deselven date ongeteekendt, ende meede ses poincten met hare appostilsen: Soo ben ick nogh al geconfirmeert in d'opinie, die ick daer op tot antwoordt aen U Ed. hebbe toegesonden. Alle dat werck diendt seer secreet gehouden, want de Schryver spreeckt daer van hier, als particulier, buyten kennisse van syne gemeene Meesters. Ick sal nogh eene Conferentie hebben, waer uyt ick myne opinie alsdan vaststellen sal, ende daerom ick met den naesten sal konnen verwittigen, ten zy het Hof niet langer hier binnen blyve. Met dese ordinaris hebbe geen brieven van U Ed. gehadt, tot advertentie. Ende nae myne dienstige gebiedenisse, teeckene:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 12. May 1656.

P. S.

Myn Heer, desen ingesloten aen haere Ed. Groot Mog. is my toegesonden,

den, van de Heeren van Geneve, die haer *multis verbis* recommanderen aen U Ed. goede gratie ende affectie tot haere Aght. In desen tyd hebben assistentie hooghnodigh.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 18. May 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYn afwesen van hier voor eenige weecken, is oorsaeke geweest dat ick eenige posten hebbe geintermitteert aen U Ed. te adviseren, wel wetende, dat deselve beter door andere correspondentie van hier directelyck konde werden gediendt, van 't geene in den Staedt van consideratie was voorvallende; dan door my uyt Amsterdam; die aldaer meest alles van hier moste ontfangen.

't Sedert de receptie van U Edts. Missive van date den 14. der voorlede maendt, daer inne vervat is desselfs sentiment op de gedane voorslagh tot eene Alliancie defensive tusschen de bekende drie Staeten, hebbe ick met verlangen te gemoet gesien, het geene soude wesen gevolght, ende U Ed. voorgekomen op de ouverture, die deselve van de voorsz. voorslagh, aen eenige confidente Heeren aldaer, stonde te doen; ende sal ingevolge van U Edts. jongste van den 12. deses het selve als nogh met de naeste post te gemoet sien: te meer, alsoo de Heeren Staeten van Hollandt ende Westvrieslandt wederomme extraordinaris syn beschreven; ende op huyden de eerste sessie van haere Vergaderinge hebben beginnen te houden; die ontwyffelyk maer voor weynige dagen, ende apparentelyck niet langer dan tot het eynde van de toekomende weecke, by den anderen sullen blyven. Ick sal niet naerlaten aen haer Ed. Groot Mog. van de voorsz. U Edts. Missive van den 12. deses de vereyste communicatie te geven; maer sal, naer myn gering oordeel, daer op met geen vast fondament konnen werden geboudt, soo lange het gevolghde op de voorgeroerde ouverture, alhier nogh onbekent is. Van de secretesse der Deliberatien in de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. over 't voorsz. Subject gehouden, ende van de aenschryvinge U Ed. dienthalven gedaen, meyne ick, dat U Ed. sigh gerust magh houden, alsoo alle comparanten deselve secretesse, op den eedt belooft hebben. Ende dat de Resolutie dienthalven op den 6. April voorleden, met eenparige stemmen is genomen, in welcken gevalle, myns wetens, geen exempelen syn, dat secrete saeken uyt den boesem van haer Ed. Groot Mog., buytens tyts syn komen te illumineren. Maer dat men aldaer *in genere* kennisse magh hebben van de speculatien, die alhier op 't voorsz. Subject, loopen; ende van de discoursen die daer over by de Regenten onderlinge somwylen werden gehouden, kan ick wel gelooven.

Alhier is voorleden weecke uyt Brussel overgeschreve, dat aldaer tydinge was, dat den *Koningh van Vranckryck*, ende den Heer Kardinael *Mazarin*, soude syn gemassacreert, ende gantsch Paris, ook vervolgens het gehele Ryck van Vranck-

ryck

ryck in confusie. Wy bemercken wel, uyt de brieven nu in dese weeck met de jongste post van daer overgekomen, dat het geene voorsz. is, niet was gepasseert; maer ick hebbe eghter goedtgedaght, het selve U Ed. hier mede over te schryven, reflexie makende, dat voor desen, als den Koningh *Hendrick de IV.* wierde gemassacreert, het selve mede, soo de historien melden, een geruymen tydt te voren onder des *Paus* ende den *Koningh van Spaignen* gebiedt, als albereyts geperpetreert, wierde gedebiteert, ende aller wegen overgesz. gelyck ook veele andere diergelycke exempelen: ende speciaelyck het ongemack de Stadt Amsterdam in den jaere 1650. overgekomen; 't welk ontrent 14. dagen te vooren, uyt Londen, als geschiedt, overgeschreven wierde, nogh in verscher memorie synde. Waer mede besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 18. May 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BORBEL, den 29. Juny 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe, mits eenige dagen absentie ende de besoignes van een extraordinaris Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., die op Vrydagh voorleden wederom van den anderen is gescheyden, eenige posten geintermitteert; aen U Ed. te schryven, ende hebbe niet te min van post tot post U Edts. brieven successivelyck wel ontfangen. Haer Ed. Groot Mog. hebbende communicatie gehadt, van 't geene U Ed. over 't subject van de gemene Alliancie overgeschreven hadde, hebben daer op Resolutie genomen, als U Ed. hier ingesloten vinden sal; daer van tot nogh toe geene ouverture ter Generaliteyt is gedaen, vermits eenige Provincien absent syn. *

Indien de saeke niet tot een gemene uytkomste met Engelandt gesaementlyk, soude konnen werden gedirigeert, soo sie ick te gemoet dat wy alhier sullen stooten aen deselve klippen, daer men voor desen niet heeft konen over raeken; Immers vinde ick de saecke by de meeste Leden in Hollandt soodanig. Ende dat sonder ofte tegens Hollandts advis, het werck geen voortganck kan gewinnen, is U Ed. naer desselfs ervarentheyt genoegh bekent. Ick blyve.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 29. Juny 1656.
met haest.

Aen

* Siet *Secrete Resolutien*, 1. Deel, pag. 308, 321, en 327.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 30. Juny 1656.

MYN HEERE,

MEt de desseynen van de Campaigne, ende de besorginge der nootsaeckelyckheden, daer toe, is ieder een nu besigh gehouden, soo dat van andere saeken niet veel wert gehandelt, noghte gesproken.

Daer synder soo animeux, die den Heer *Kardinael* voordragen ende raden, om opentlyck met den *Paus* in Oorlogh te breken. Dan syne Eminentie is daer toe niet genegen.

Tot Civita-Vecchia, is een Engelsch reysende Student gevangen genomen, als een Spion, om dat hy (gelyck dat by curieuse geschiedt) eenige afteyckeningen by hem hadde, van fraje gesighten ende plaetsen: D'Italianen seggen, dat 't een Spion is, ende dat d'Engelsche Vloote van *Blake*, groote desseynen heeft op de havenen van den *Paus* ende anderen in Italien; daer tegens met groote neerstigheydt versien werdt; selfs soo verre; dat des *Paus* galeyen, onder dat pretext niet tot secours van Venetien (soo als belooft was) nae Kandia en derve vertrecken.

Den Heer *Kardinael* kan niet wel meester werden van Valencienne, alwaer *Marêchal de la Ferte* Pretendeerde maghtig toe te syn. Soo dat 't Huwelyck van *le Prince François* met eene Suster van den *Kardinael*, daerom aghter soude blyven.

Nu werdt gesprooken van een Huwelyck des gemelde Hertogs, met Madamoiselle *de Guise*, Suster van den *Hertogh van Guise*.

Aen Mademoiselle, is by 't Hof toegestaen, dat sy tot Paris sal mogen komen, soo haest sy gereconcilieert sal wesen met den Heere *Hertogh van Orleans*, haere Hooghts. Heere Vader; welcke conditie nogh ver af is, alsoo syn Koninghl. Hooght. Mademoiselle niet en wil sien, noghte haer reconcilatie admitteren. De differenten ontstaen over dat de middelen van Mademoiselle geduurende haere . . . . . . vry wat qualyck syn gespendeert.

In eenige tydt en hebbe geene brieven van U Ed. gehadt. Ick kan wel bedencke de groote presse van affaires, die U Ed. tot beeter saeken ophouden, by *loisir*, verwaghte evenwel de continuatie. Ende nae myne gebiedenisse; ben altydt.

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. Juny 1656.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. July 1656.

MYN HEERE,

MEn is hier met groot verlangen verwaghtende, wat dat 's Landts Vloote in de Balthische Zee ter handen nemen sal; daer op dan ieder een syn oordeel magh vast stellen. De meeste van dit Ryck wensche voor den *Koningh van Poolen.* Dienvolgens voor alles meer in particulier 't geene tot Polens beste dienen ende strecken kan.

De equipagie van 't Landt soo nae 't Oosten alrede uytgesonden, als die geordonneert soude mogen wesen nae 't Westen ende de Middelandtsche-Zee, geeft hier wat vernieuwingh van respect by dese Natie. Ick wenschte 't selve wederom volkomen magh aenwassen, tot de grade en hooghte daer in 't oyt voor desen is geweest.

De difficulteyten die men vindt in de Oorloghs exploicten, ter handen genomen, maken goede tydt en occasien, om te verhandelen de materien vervat in haer Ed. Groot Mog. voorslag van den 6. April voorleden; soo wanneer die over al geprepareert ende aengenaem gemaeckt moghten wesen, daer inne ick my gedrage tot de bevindinge.

Ondertusschen soo gaet men hier al voort, tot nader reglement-concepten op 't papier te brengen, daer door de Onderdanen van haer Ho. Mog. ende andere vreemde Potentaten, boven de Ordonnantien der Marine van Koningh *François Premier* ende *Henry III.*, nogh verder sullen werden gedesavantagieert, in 't reclameren van haere genome schepen ende goederen, door dese Natie. Soo haest als ick eenige klaerheyt ende seeckerheyt in dat werck sal konnen ontdecken, soo sal ick de Regeringe daer van met meerder particulariteyt dienen.

Ick sal aen U Ed. goede voorsorge laten, dat dogh d'instructien, die sullen werden gegeven, aen de Vlooten van den Staedt, gaende nae de Middelantsche-Zee; als ook nae het Kanael ende de boght van Vranckryck, mogen ten besten secreet gehouden werden; indien daer in iets vigoureuselyck moghte syn, raekende d'Armateurs van dit Koninghryck; want een geheel ander effect daer uyt soude ontstaen, anders als voorgestelde hope ende wensch van voordeel. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 14. Juny 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. July 1656.

MYN HEERE,

ICk hebbe hier ook communicatie met eenige publicke Ministers, die hier aen 't Hof ofte in de Stadt doen d'affaires van eenige Duytsche Vorsten ende Heeren: Dese hebben my onderhouden met 't verhael, hoe dat de drie Geestelycke Keurvorsten op den Rhyn, den *Bisschop van Munster* en andere Geestelyke ende Wereltlycke, voornemens en wel geintentionneert waren, om met haere Ho. Mog. Regeringe, eene stercke vaste Alliancie te maken, waer door d'een en d'ander syne mutuele securiteyt soude konnen bewercken, ende dat eenige Evangelische Vorsten ende Standen in de Neder-Saxische Creits, hen daer mede souden by vervoegen. Nu verstaen ik dat dese saeke (soo sy seggen) by haer Ho. Mog. niet werdt aengenomen; dat den Heer *Keurvorst van Keulen* syne Garantie wel traght te wederroepen, en dat die gewenste saeke by haer, daer dan sal blyven leggen.

Ick hebbe wel in 't particulier uyt Hollandt hier van verstaen; maer niet fondamenteelycks. Indien U Ed. oordeelt, dat ick door onderrightinge van U Ed., daer in iets doen kan, om iets te mogen weten, daer op die saeke blyft steecken, of dat eenige conditien dienen preliminarie geprepareert. U Ed. weet wat hier op voor 't gemene best is.

't Sedert d'ontsteltenisse in eenige quartieren van 't Ryck, en het misluk voor Valenciennes, is hier binnen dese Stadt door den Koningh opgestelt ende geauthoriseert, eenen nieuwen Raed, waer van Hooft is myn Heer de *Prince de Conti*; de Assessoris zyn, den Heer *Cancelier van Vranckryck*, den Heer *Premier President du Parlement de Paris*, *le Maréchal de l'Hospital* Gouverneur van dese Stadt ende *Isle de France*, en *Messieurs de Wir* Surintendants van de Finantien van Vranckryck. Het *Conseil* doet veel Hocquesons maken, voor veele honderden van syne Guardes, die men door haere kledingen kennen sal. Dit is wat nieuws, en soo als niet en plaght te geschieden, als op extraordinarise tyden.

Daer komt my soo datelyck tydinge toe, dat *M. de Lionne*, tot Bajonne toe is geweest, en tot op de uyterste quartieren van dit Ryck, met intentie om de Riviere Passage over te varen, ende voort in Spaigne te trecken; dat aen hem van goede vaste handt aldaer was verseeckert, hoe dat syne reyse te vergeefs soude syn; want dat 't Hof van Spaigne in geenen deele genegen en was, van de generale Vreede te horen spreken, veel min te handelen, dan by intermise ende Mediatie van den *Paus*, *fides sit penes dicertem*. Ende daer op soude *M. de Lionne* weder van de Frontieren van Spaigne herwaerts gekeert wesen, daer van ick ten naesten met meerder vastigheyt sal weten te schryven.

Men kan qualyck geloven, hoe grote vreughde dat hier tot Paris ende in 't Ryck is, over 't mislucken van 't dessein voor Valenciennes, ende hoe groo-

te

te eere ende affectie dit verweckt, in dese gemoederen, tot *M. le Prince*: Dit is een irregulariteyt, die ik niet begrypen en kan: Al evenwel men vind het ogenschynelyck by alle soorten en staeten van menschen, niemandt is droevig, als die syne goede vrinden in dat ontset heeft verloren. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 21. July 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 3. Augusty 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. drie distincte Missiven van dates den 30. Juny; mitsgaders, 14. en 21. July deses lopenden jaers, syn my wel ter handen gekomen; ende hebbe ick, mits de continueele besoignes van een ordinaris Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., die jegenwoordigh nogh by den anderen is, ende de menighvuldige conferentien met de Heeren extraordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt, jegenwoordigh alhier aenwesende, gehouden over verscheyden saeken, van gewighte, geintermitteert eenige posten aen U Ed. te schryven, ende sulcks de voorsz. desselfs Missiven mede onbeantwoordt gelaten; versoeckende seer gedienstelyck, dat U Ed. myne publicque occupatien insiende, naer desselfs gewoonlycke discretie, de voorsz. myne intermissie, ten goeden gelieven te duyde.

Haer Ed. Groot Mog. ter Generaliteyt ouverture hebbende gedaen, van der selver Provinciale Resolutien, raeckende 't Subject van de bewuste gemeene Alliancie tusschen Vranckryck, Engelandt ende desen Staedt, is deselve by andere Provincien overgenomen, omme daer over d'intentie van de Heeren haere Principalen, nader te mogen verstaen; sonder dat tot nogh toe de gemelde Provincien haer dienaengaende hebben verklaert, onaengesien de continueele devoiren, ende geduurige instantien van wegen haer Ed. Groot Mog., soo ter Generaliteyt, als voornaementlyck by de gemelde Heeren extraordinaris Gedeputeerden van de opgemelde Provincie van Zeelandt, daer ontrent aengewendt, ende gedaen. Ick wil hoopen, dat eyndelyck de advisen van de andere Provincien,

conform de goede meyninge, ende intentie van haer Ed. Groot Mog., ende tot bereyckinge van derselver oogmerck, sullen komen uyt te vallen, op dat daer op een gewenst besluyt magh werden uytgewerckt. Ende ick sal niet naerlaten U Ed. van 't geene daer ontrent soude mogen komen voor te vallen, de behoorlycke communicatie in tydts te laten toekomen.

De klaghten van den Heere *Keurvorst van Keulen*, die U Ed. in de voorsz. dessels Missive van den 21. schyndt aen te roeren, syn gereesen uyt de Magistraets-bestellingen tot Rhynberck, ende voornaementlyck over het afzetten van een Schepen, ende Secretaris aldaer, geschiedt uyt oorsaeke dat deselve, contrarie het Reglement in den jaere 1643. by haer Ho. Mog. gearresteert, niet en syn van de ware Christelyke Gereformeerde Religie. Edogh is men dagelycks besigh tot voorkominge van alle verwyderinge, om een nieuwdt Reglement tot wedersydts contentement, te beraemen ende vast te stellen; daer toe albereydts concepten door Commissarisen syn op 't papier gebraght, die ick vertrouwe dat met wedersydts genoegen tot besluyt sullen konnen werden gebraght. Ende soo veel het poinct van de aengebodene Alliancie belanght, hebben haer Ed. Groot Mog. daer toe al over lange haere genegentheyt getoont, als U Ed. uyt het bygevoeghde Extract breder sal gelieven af te nemen. Dogh mits het voorgeroerde Incident van klaghten, is de saecke van de andere zyde opgehouden ende terugge gestelt.

Wat haer Ed. Groot Mog. geresolveert hebben op de Acte van verklaringe, by U Ed. gepasseert, ende geëxtradeert, over de bewuste Comprehensie in 't Tractaet tusschen Vranckryck ende Engelandt gemaeckt, sal U Ed. mede uyt de bygevoeghde Resolutie gelieven af te nemen; daer op ick versoecke preallablement U Edts. oordeel, ende bevindinge te mogen verstaen. *

Ende voor dese reyse niet anders van consideratie wetende hier by te voegen, sal verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. Augusty 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 4. Augusty 1656.

MYN HEERE,

DE reyse van myn Heer den *Hertogh van Orleans*, nae het Hof, veroorsaeckt niet alleen veele verscheyde discoursen; maer ook particuliere hoope, tot de langh hier gewenste eenigheyd van 't Koninglyk Huys: Insgelycks tot de generale Vreede van de twee Rycken. De Campaigne van dit jaer schynt nu

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 336. 1. Deel.

nu al syne meeste kraghten volbraght te hebben; ende tot daer toe was de by-eenkomste der Vreedehandelingh alleen verschoven. Men begint ook de reyse van *M. de Lionne* voor seecker te houden. Van Madrid schryvense, dat aldaer eenige onbekende persoon of personen aengekomen waren, die haer hadden geretireert door 's Koninghs last, in 't Buen-Retiro: Alwaer sy door 't Hof van Spaignen werden getracteert, maer wisten daer niet te schryven, van waer die personen souden syn, noghte ook tot wat eynde gekomen.

Syne Koninghl. Hooght. gisteren soudende komen van Limours tot St. Clou, had te vooren gesonden aen de *Koninginne van Groot-Brittanien*, de *Princesse Royael*, ende aen den Heere *Prince van Conti*; te kennen gevende, dat het hem aengenaem soude syn, dat niemandt van de voorgenoemde, noghte ook iemandt anders hem soude komen ontmoeten ofte visiteren, alsoo dede seggen, dat eerst den Koningh ende Koninginne pretendeerde te sien. Ende op syne Koninghl. Hooghts. wederkomste van 't Hof, dat alsdan haere visiten hem aengenaem sullen wesen, soo dat ingevolgh van dit besenden, niemandt syne Koninghlyke Hooght. te gemoet gereden is.

Alle de wereldt bemerckt nu wel, dat het aen 't Hof aengenaem is geweest, dat syne Koninghlycke Hooght. sigh volvaerdigh heeft getoond, om hem selve terstondt by den Koningh te voegen. Daer werdt gesprocken van advantagieuse saeken voor 't Huys van Orleans, soo van Alliancien van huwelycke, als anders, daer inne syne Koninghl. Hooght. syne commoditeyt treffelyck sal komen te vinden.

Het generael verblyden van d'Ingesetenen deser stadt, over het mislukken voor Valenciennes, is alhier soo universeel; jae door 't geheele Koninghryk, dat 't Hof in 't begin geordonneert hadde, daer tegens te doen informeren; maer nae dat door den Heere *Kancelier*, de Lieutenants Crimineels ende Civils, onderregt is geworden, dat men dan tegens de geheele stadt van Paris soude moeten informeren, soo is die order gerevoceert. Insolente luyden hebben ook des naghts aen de poort van 't Hôtel de *M. de Kancelier* aengeslagen, Biljetten inhoudende haere verheuginge over de Victory door *Monsieur le Prince* behaelt, op de Troupen en Generaels van dit Ryck. Want dit volck voor alle victorien, conquesten van landen en steden, en grote gelukken seer vreest: Om dat sonder twyffel soo sy seggen, altydt daer op komen te volgen nieuwe sware belastingen.

D'Introductie die men voor hadde te doen, van belastinge op het zout in de Provincie van . . . . . . werdt ook verschoven, ende de saeke t'eenemael bygeleydt, om geen meer onlusten te doen rysen in desen tydt.

De materie daer van Uw Ed. den 6. April 1656. heeft gelieve te schryven, soo sy ryp was, soude nu seer wel in tyds bequamelyck konnen geoppert werden; dan ick referere my tot beter bevinden. Ook souden dese saeken hier, en niet *à la Campaigne*, dienen verhandeldt te werden; en soo langh 't Hof van hier absent is, soo heeft men nogh tydt om die saeken in alle syne gedeeltens te doen perfectionneren ter maturiteyt.

Het Tractaet tusschen den *Koningh van Spaignen* en de *Koning van Engelandt*, is nu geaggreert, ende beginnen de prestantien daer op gedaen te werden, van wederzyden, soo alsmen in 't gemeen hooren kan, sonder andere particula-

riteyte. Men hoordt hier seer geern ende met groote aengenaemheydt, hoe dat d'Engelsche schepen nu korts hebben genomen eenige schepen van haere Ho. Mog. Onderdanen, die met Wollen ende andere Spaensche Waren, uyt Biscayen quamen, geladen nae Hollandt ende Zeelandt, ende dat d'Engelsche ook selfs den Koning hadde geadvisiteert. Alles ende meer wat de Engelsche toegelaten wordt, sullen dese met presumptie derven naedoen. Nae myne gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 4. Augusty 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. Augusty 1656.

MYN HEERE,

ICk bemercke dat myne brieven aen U Ed., met alle ordinarisen sonder interruptie geschreven, werden alleen als ontfangen gequoteert, in U Ed. seer aengenamen van den derden deses; te weten de myne van den 30. Juny, 14. ende 21. July; soo daer eenige post aengekomen is, sonder over te leveren eene aen U Ed. Het ongeluck is daer van oorsake, ende niet myne faute. Sal hier op geern onderreght werden, of eenige van de myne aghter gebleven syn.

Men sal dan moeten afwaghten de Resolutien der andere Provincien, op 't stuck van de Alliancien, daer toe dese gelegentheyt van saeken en tyden andersints seer bequaem voor soude wesen.

Ick bedanke U Ed. voor de instructie in de saeke met de Heeren Keurvorsten op den Rhyn; ick sal my daer van konnen bedienen.

De Extracte haerer Ed. Groot Mog. Resolutien van den 1. Augusty 1656., en den inhout van dien, sal dan eerst ter Generaliteyt werden ingebraght, ende bevordert, op dat haer Ho. Mog. my dienaengaende sullen gelieven te lasten. Het Hof is nu al te samen van hier: ook veele Heeren die kennisse ende credit hebben; soo dat ick voor als nu niets affirmativelycks soude konnen onderreghten, daer op men staedt soude mogen maken. Het is eene delicate saecke, en van groten uytslagh en consequentie eens ende anders. De exempelen korts van wegen de Engelsche by de handt genomen, verharden dese luyden seer, om alles te sullen aenranden, te nemen ende confisqueren, wat nae Spaigne of van Spaigne komen sal; gelyck U Ed. maer te veel siet dat gedaen werd, op de Havenen van Vlaenderen. Ende het eene exces procureert ende sterckt het ander.

De

De maxime van vry schip vry goedt, nae myne opinie, en sal voor den geëyndigden Oorlog met Spaigne (ten sy by eene finale Alliancie) niet konnen werden geobtineert ende vast gestelt; alle contrarie exempelen van den eenen, werden genomen tot een Regt voor d'anderen. Nae myne gebiedenisse, ben altyt,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. Augusty 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. Augusty 1656.

MYN HEERE,

ICk bevinde dat de saeken van den Heere *Prince de Tarente*, seer wel ter herten gaedt aen de Hoge Regeringe, ende dat sy geerne soude sien desselfs Princes ontslagingh. Over die saeke syn voor desen al eenige poursuites ende supplicatien gedaen aen 't Hof, door groote Personagien, waer mede den Heere *Prince de Tarente* geallieert is.

Ende alsoo my boven alle dingen, in myne Charge staedt te bevorderen, de Eere ende Reputatie van myne gebiedende Heeren, op dat die in haer versoek niet en werden genegligeert; maer mogen komen te obtineren: soo ben ick, al voorns iets te beginnen ('t Hof ende de meest vermogende Heeren van hier absent wesende,) nu besigh, om my ter handen te doen komen d'antwoorde van den *Koningh*, van den Heer *Kardinael* ende van anderen, die daer in schryven niet anders als nae de innerlycke intentie van 't Hof, op dat ick buyten refus ende tot soulagement van voorgemelde *Prince*, met vrught moge te werk gaen. Ick wil vertrouwen, dat ook haer Ho. Mog. intentien 't eenemael daer heenen gaen; waer van U Ed. my dadelyck gelieve te onderrighten.

Maer soo als ick nogh van buyten af geinformeert ben, soo loopt het meest daer op aen, dat men verght aen de versoeckende intercedenten, of sy willen en konnen instaen ende verandtwoorden by den Koningh, voor d'actien ende comportementen, van dien Prince, in vryheyt gestelt wordende, dat hy noyt geen quaedt, noghte ondienste sal doen, noghte vergen, aen den Koningh ende dit Ryck.

Ende indien my ook iets diergelyks werde voorgestelt en afgevordert, soo behoeve wel eene klare ende nette acte van haer Ho. Mog., om te syn geinstrueert en geauthoriseert, wat ick wegens den Staedt, by overtraditie der hooghgemelte

melte acte, sal mogen verklaren. Ick versoecke hier op U Ed. spoedigh antwoordt, op dat ick moge weten, of en hoe te beginnen.

Haer Ho. Mog. lasten mede, by brieven van den 29. July 1656., dat ick tot soulagement der arme Religions Verwanten, in de Valeyen van Piemondt, sal hebben te bevorderen: 1. Dat 't Fort de la Tour moge werden gedemolieert; 2. Ende het Tractaet van Pignerol gealtereert; daer in ick van herten wenschte iets te konnen doen, ende sal daer inne alle myne uyterste devoiren aen wenden. Dan hier nevens gaet de copye van des Koninghs brieven aen den Heere Hertog de *Lesdigueres* Gouverneur van 't Dauphiné, daer by alle hoope werdt te leur gesteldt, ende ick ontfange dagelycks seer groote klaghten van daer ende uyt de Provincie van 't Dauphiné, die Godt gelieve te versaghten, ende te vertroosten, door de grote magten die daer inne iets konnen ende vermogen. Den Heer van *Ommeren* nu van daer ontrent t'huys geweest wesende, sal van alles de beste onderrightinge toebrengen aen haer Ho. Mog. Ick ben nae gebiedenisse altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 11. Augusty 1656.

Myn Heere,

ICk en schryve van de twee poincten in de Missives vervat, aen niemandt, als aen U Ed., op dat de divulgatie geen nadeel en doe, ende versoeke dat door U Ed. wys beleydt, de saeke by de hoge Regeeringe werde gedirigeert, soo als requireert de goede uytkomste.

Den 11. Augusty.

W. BOREEL.

Copie de la Lettre du Roi *à Monsieur le Duc de* Lesdigueres.

Mon Cousin,

J'ai vû vôtre Lettre du 23. du mois passé adressée au Sieur le Tellier *Secretaire d'Etat, touchant le Voyage que le Sieur* de Bais *a fait de ma part par vôtre ordre, vers les Habitans de la Religion Prétenduë Réformée des Valées de Lucerne, An-*

Augrogne, Perouse & St. Martin en Piemont; j'ai aussi vû la Lettre qu'ils m'ont écrit, laquelle ils ont donneé audit Sieur de Bais *& les Memoires joint à icelle, contenants leurs plaintes & demandes sur les Griefs qu'ils pretendent avoir reçûs au Traité qui a été fait à Pignerol, par assistance de mon Ambassadeur en Piemont, pour les remettre en Paix avec mon Frére le* Duc de Savoye. *Touchant ce qui concerne les prétentions de ceux des Vallées de ladite Religion, & après avoir examiné & consideré le tout, j'estime qu'il n'y a lieu à aucun changement à un Traité si solemnel, duquel ceux desdites Vallées ont montré d'être contents, & m'en ont fait des remerciments, comme il paroit evidement par leurs Lettres, faisant en icelle instance de ne l'accroître ou diminuer en rien, & faisant sçavoir que leur intention étoit de n'y contrevenir; ainsi ce seroit faire tout le contraire des protestations qu'ils font par leurs Lettres & Mémoires, de n'avoir autre pensée que d'obéïr à leur Prince Souverain & naturel, & de jouir du repos qui leur a été procuré envers leur dit Prince, par le susdit Traité: Et pourtant ce que je puis faire pour eux raisonnablement, c'est de m'y employer, comme je ferai volontiers envers mon Frére toutefois qu'il sera besoin, pour faire qu'ils soient maintenus en ce qui leur a été promis par le dit Traité, & en cas que de leur part ils refusent de l'executer, ou qu'ils viennent à y contrevenir, je serai obligé de me joindre à mon dit Frére, s'il le desire, pour leur faire observer les choses y contenues. C'est dequoi j'ai voulu vous faire sçavoir mes sentimens par cette Lettre, & vous dire que je trouve bon que vous le leur fassiez entendre aux termes, & en la maniere que vous jugerez convenable, les exhortant d'observer de leur part, le contenu dudit Traité sans y contrevenir, leur faisant connoître qu'ils sont étroitement obligez de se tenir fidélement & sincérement aux termes d'icelui, en sorte que tout le monde connoisse qu'ils en sont Religieux observateurs, autant en effet que de parole & par écrit, & si faisant ils doivent esperer de moi toute faveur & assistance. C'est tout ce que j'ai à vous dire par celle-ci, priant Dieu, mon Cousin, qu'il vous tienne en sa Sainte Garde. A Paris le 23. Mai 1656., signé.* LOUIS. *Et plus bas,* Le Tellier.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. Augusty 1656.

MYN HEERE,

DOor de aenkomste van haer Ho. Mog. brieven en Acte van den 7. Augusty 1656, bevinde dat aengaende 't verstandt van d'inclusie in 't Accommodement van November 1655. tot Londen gesloten, haer Ed. Groot Mog. haer advis ter Generaliteyt hebben geobtineert, waer ontrent ik myn gevoelen, met vorige ordinarisen hebbe overgeschreven.

Met dese bode hebbe geene van U Ed. gehadt. Maer myn Heer, ick wenste wel onder de handt verwittight te wesen, hoe haer Ho. Mog. opnemen dese vexatien ende neminge der Nederlandtsche schepen, door de Engelschen nu korts gedaen ende gecontinueert; want het is vergeefs, hier d'observantie van vry schip vry goedt, te willen pretenderen uyt kraghte van 't gemelde Accommodement van London, als d'Engelschen die maximen niet en admitteren;

maer soo notoirlyk ende instantelyck contravenieren. Het is waer den Lord *Protecteur* heeft de eerst genomen weder gegeven; dat sullen de Françoisen ook wel beloven te doen, als sy geen haeck en oog sullen konnen vinden om die te houden. Hier op sal ick terstondt ontmoet werden, ende diene wel te weten, by acte, hoe ick my dienaende sal gedragen en laten contenteren.

Voor desen hebbe geschreven aengaende 't Kindt van den Lieutenant *Pajot*, die haer Vaders Successie hier komt halen, ende daer toe by Arrest van 't Parlement van Paris geadmitteert is: Onder dese Clausule, dat 't voorsz. Kindt (8. jaer oudt, in de Gereformeerde Religie, ende gesteldt by Testamente van de Vader die Papist was, onder de laste van haer Moeder) sal moeten werden gebraght in 't Klooster der Urselynen deser stad, om opgevoet te werden in de Katholycke (soo sy die noemen) Religie: Ende daer toe waren alrede ordren gegeven, om dat Kindt te vatten; ten ware ick dat in myn huys onder haer Ho. Mog. Protectie genomen hadde, daer 't nu tot 's Landts kosten, al seven weeken met haer Moeder is geweest, en ick en ontfangh geen ordre nogh instructie van haer Ho. Mog., hoe ick my in de Protectie van hare Onderdanen gedragen sal, soo als ick onlanghs hadde versoght, ende alsnogh versoecke instantelyck.

Men houdt het nu voor seecker, dat *M. de Lionne* tot Madrid is, als onbekent, om onder de handt te prepareren verscheyden materien ende poincten, concernerende de generale Vreede tusschen Vranckryck ende Spaigne. Daer soude nu alrede geroert syn twee groote depeches van Madrid: die by den Heere *Servient* souden ontfangen, ende daer mede syn Ed. na 't Hof verreyst soude syn. Dan van onseeckere saeken is 't niet wel over te schryven.

Myn Heere den *Hertogh van Orleans*, is den 4. deser hier weder gekeert geweest, soo dat hy niet lange tot la Fere is opgehouden. Men seght, soo haest syne Koninghlycke Hoogheydt aldaer inquam, syne Eminentie van de Podagra is bevangen gebleven, tot dat den Heer Hertogh vertrock. Aen syne hooghgemelde soude syn voorgehouden geweest, het Tractaet van Accommodement, gemaeckt in Ao. 1655. met d'Engelschen, om te willen teekenen, 't welk syne Koninghlycke Hoogheydt heeft geweygert: Seggende dewyle het selvige waere gemaeckt geweest, buyten syne communicatie ende kennisse, het ook wel konde blyven buyten syne teeckeninge ende approbatie. Myn Heere den Hertogh is Dingsdagh wederom van hier vertroken, ende gaet tot Limours slapen, ende soo over Orleans na Blois. Men en kan niet seecker verstaen, of hy met Madame herwaerts tot Paris sal komen Hof houden. Syn Koninghlycke Hoogheydt's discoursen brengen niet mede, het contentement ende de satisfactie die men wenste, dat men ten Hove soude hebben bekomen, om alsoo de Eenigheydt ende goede Intelligentie in 't Koninghlyck Huys, wederom te mogen bekomen. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. Augusty 1656.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 25. Augusty 1656.

MYN HEERE,

ICk versoeke dat ick aen U Ed. de ingeleyde copye moge toesenden, in volle confidentie, sonder dat die als van my komende, werde gedivulgeert. Waer door U Ed. my sal engageren om sonder scrupuleusheydt, te konnen continueren tot dienst van den Staedt ende U Ed. contentement. Ick gebiede myn selfs ende myne affaires, in U Ed. goede gratie, ende ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 25. Augusty 1656.

C O P Y E.

Myn Heere,

DEn Heere *Kardinael* heeft nu selfs toegestaen, dat *M. de Lionne* tot Madrid is, en handelt over de Vreede; maer seyde syn *Eminentie*, het was nog weynig gevordert. Ter contrarie verstae ick van andere; dat men hier seer qualyck neemdt, dat 't Hof de Vreede soo verre loopt versoecken, daer men die voor desen heeft konnen hebben op de honorabelste conditien, die selfs Vranckryck heeft, of soude hebben konnen pretenderen. Men seght ook, dat van dese zyde werdt gepresenteert aen Spaignen, te restitueren alle plaetsen 't sedert Ao. 1635. genomen, niets uytgesondert. Eyschende alleen dat Spaignen aensien wil, dat het Hertogdom van Lotteringen ende syn gevolg (soo alst by Hertog *Karel* is beseten geweest) blyve aen Vranckryck. Ende om dese jonghste Conditien te faciliteren, soude verder werden gepresenteert, iterative renonciatie by desen Koningh *Louïs XIV.* te sullen geschieden, van alle Reght van Souverainiteyt ende Hommage, dat Vranckryck voor desen ooyt heeft mogen Pretenderen op de Graefschappy van Vlaenderen ende Artoys, (wyse luyden oordelen dat Spaigne, dien niet tegenstaende) de conditie van Loraine niet sal consenteren.

Het syn hier nu seer dangereuse tyden, alsoo met d'ongeluckige quade successen van de Campaigne, alle banden van respect en gehoorsaemheydt ook schynen verbroocken te willen werden.

Alle Collegien van groote Maght in 't Ryck, houden ende toonen haer geoffenseert, ende genegen om ieder 't haere weder in te halen ende haer te wreeken. Het Parlement heeft nu binnen aght dagen by Arrest gedecreteert; dat alle *Maîtres de Requestes de l'Hôtel du Roi*, sullen werden gedaghvaert, om reden ende verantwoordinge te doen ende te geven, uyt wat kraghte dat sy eenige Arresten van 't Parlement hebben gebraght aen 't *Conseil du Roi*, ende dezelve aldaer hebben doen casseren. Insgelycks is aen alle Procureurs en Advocaten, by 't Parlement geinterdiceert, in soodanige gevallen van cassatie van Parlements Arresten afstant te doen van voor 't Conseil te dienen. Dit werk raeckt en tast aen de meest vermogende in 't Hof, mits dese *Maîtres de Requestes de l'Hôtel*, syn van de meest geapparenteerste in 't Koninghryck; sy syn twee-enseventigh in getal, ende die Charge is verkoght (nu over weynige dagen) voor vierentaghtigh duysent kroonen, vermits de groote maght die sy excerceren; 't welck de Souveraine Collegien der Parlementen van 't Ryck, nu derven bestaen te breydelen. Daer loopt ook of wert gestrooyt, een waerschynelyck gerught over al, als dat 't Hof voornemens soude wesen, een *pret* ofte leeninge te vergen van seven (andere seggen aght) millioenen: En dat de *Pairs* ende de andere Groote Heeren van Vranckryck, dit soude moeten fourneeren, in desen noodt (soo voorgedragen wert) des Koninghs saeken; en dat de Steden dese seven of aght millioenen, sullen mogen omslaen by taxen op de ryke, 't welck alle de ooren seer doet opsteecken.

Voor desen heeft men ook veel gesproken van de onwilligheydt der Militie van 't Ryk, om dat nae 't verloop van saeken voor ende ontrent Valenciennes, haer train en bagage verloren, veele gevangen, dan geruineert door de rancoenen, anderen door sterven ende dangereuse quetsuren, in haere middelen seer beschadight syn: dat men alleen tot soulagement van alles aen haer heeft gegeven, het halve monstering-gelt: en dat nogh maer aen 't volck van 't Quartier van den *Maréchal de la Ferte*. Maer aen 't volck van 't Leger van den *Maréchal de Turenne*, heeft men maer de helft gegeven, 't welck alle soldaten (insonderheyt dese laetsten) soo heeft verbolgen gemaeckt, dat sy opentlyck in groote troupen om gelt hebben geroepen, ende geweygert haere togten ende waghten te doen. Men heeft haer onder den *Maréchal de Turenne* herwaerts en derwaerts gevoert, om op des Vyandts Spaenschen bodem wat te butineren, ende haer verlies daer door wat te soulageren. Daer werd geseght dat de soldatesque haer daer mede niet en laten vergenoegen; maer dat innewaerts willen, met soodanigen ongebondentheyt, dat den Heere *Maréchal* tot het uytterste remedie gaende, eenige van soodanige mutins met syn eyge handt somtyts heeft moeten doorsteken, om de verdere uytberstingen wat te verhinderen. Het vervolgh van saeken sal per naesten konnen verwittight werden. Alle goede Françoisen wenschen om Ruste ende Vreede; die men niet en weet of met confusie en ongebondentheyt wel sal wesen te consequeren en te bekomen.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 29. Augusty 1656.

MYN HEERE,

TOt een goedt beginsel in de saeke van den Heere *Prince van Tarente*, hebbe my doen instruéren van de copyen der brieven, die daer over verwisseldt syn, en bevinde, dat soo veel des Koninghs, als des Heere *Kardinaels*, ende des Grave van *Brienne* alle daer toe lopen, dat d'intercederende Personagien werdt gevverght, inne te staen voor des Heere Princes comportementen in 't toekomende; daer op ick voor desen hebbe versoght, haer Ho. Mog. wille te mogen verstaen, ende Acte te mogen hebben, die ick soude konnen overleveren; d'ontslagingh op haer Ho. Mog. intercessie werdende geobtineert.

Ondertusschen hebbe de saeke ten Hove gebraght, om die te prepareren sonder engagement van haer Ho. Mog. Declaratie, daer naer ick seer verlange.

Ick gae ook in dese saeke, met communicatie ende correspondentie van die des Prince saeken hier doen; 't is ook met derselver approbatie. Waer van U Ed. gelieve kennisse te doen, aen haer Ho. Mog. Ende nae gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 29. Augusty 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 1. September 1656.

MYN HEERE,

DE Koninginne *Christina van Sweden*, is nu tot Fontainebleau, en over al is haer groote eere ende respect bewesen. Ook worden seer groote kosten daer toe aengelegt. Hier in dese stadt sal sy met seer aensienelyke pompe werden ontfangen, daer toe men alles prepareert; invoegen dat te geloven is, dat in comparatie van dese, alhier nergens diergelycke eere, tot contentement sal konnen geschieden.

Ick hoore somtydts van buyten af, dat des Koninginnes intentie soude syn,

van Kalais af te varen over zee nae Hollandt. Andere seggen, dat endroicture, Nederlandt voorby sal varen, op de Weser na Breemen; andere anders, soo dat voor alsnogh aen my onseecker is, daer van iets te affirmeren. Ick late desen aen U Ed. voor af gaen, om indien den Staedt daerontrent eenige consideratien heeft, die ick dienden te weete; 't ware wel de onkosten waerdigh, dat daer mede een expresse courier (soo my dunckt) mogt af komen. Dogh ick stelle alles tot U Ed. groote discretie. Ende nae gebiedenisse, soo kenne my:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den eersten September 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den eersten September 1656.

MYN HEERE,

DE tydingen uyt Poolen, ende derselver nederlage, indien die waer syn, geven aen dit Hof wat soulagement; alsoo daer door des *Konings van Swedens* saeken merckelyck souden verbetert werden; ende ook by reflectie die van dit Ryck; alsoo hier voor desen van Weenen tydingen waren gekomen, dat den *Keyser* den *Envoyé van Vranckryck*, wat resolut soude hebben bejegent gehadt, seggende; dat syne Keyserl. Majt. de Vreede wel tot Munster hadde gesloten, om alsoo de Christelycke wereldt eens tot Vreede te helpen brengen; maer niet, dat hy konde gedogen dat Vranckryk syn selven ondertusschen meester soude maken, van de Nederlanden ende van 't Hertogdom van Milanen; daer tegens syne Keyserl. Majt. soude traghten te voorsien. Nu de saeken in Poolen wat veranderen, ende de Spaenschen soo grooten pericul niet en lopen in de twee genomineerde Quartieren: mogelyk dat den gesegden iever van den *Keyser*, ook nu wat sal wesen verkoelt, ende dat de excessen soo hoog niet en sullen werden aengedreven.

U Ed. sal buyten twyffel, voor desen al onderreghtinge ontfangen hebben, dat het Tractaet tusschen den *Koningh van Spaigne*, ende die van Groot-Brittannien is geratificeert en in Vlaenderen overgekomen; men kan met particulariteyt niet affirmeren, wat daer in begreepen is; want dese 't selve aen zyn Vrouw Moeder de *Koningin*, niet en communiceert. Maer nae men van buyten hoort, soo soude die verbintenisse geheel breedt en verre gaen. En tot Brugge houdt, of betoont men zigh selven seer wel vergenoegt. Daer wert ook (soo als van daer geschreven wert) volck aengenomen, voor ende op den naem van

van den *Koningh van Groot-Britannien*, mogelyck ook wel schepen toegemaekt: altoos d'Engelschen beginnen hier moet te toonen.

De Hertoginne van *Chastillon*, is nu korts ontboden by 't Hof, ende derwaerts vertrocken: sy laet haer employeren in de saeke van den Heere *Prince van Condé*.

Hier syn brieven uyt Brabandt, die mede brengen, dat den gemelden Heere *Prince*, ende *Don Juan d'Autriche*, den anderen eedt gesworen souden hebben, desen aenstaenden Herfst haere Winter-quartieren te sullen nemen, op den bodem van Vranckryck; of liever te sullen sterven, als dat agter laten. De Françoische Armée vermindert dagelycks, en komt innewaerts; die van de Spaensche is wel tienduysent Man stercker ende victorieuselycker, soo dat het in alles verscheelt.

Op myne brieven aen 't Hof geschreven, raeckende de saeke van den Heere *Prince van Tarente*, en is nogh al geene antwoordt; dan daer komt eene tydinge, dat de Noblesse van eenige Provincien in het Westen, als Maine, Anjou, Perche ende Poictou, haer souden hebben geligueert, tegen het Hof; ende dat dit volck vergadert: het pretext is, om te doen cesseren den impost van het Zout. Ick versoecke dat ick dit magh schryven: het staet vry wat vreemt hier binnen. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den eersten September 1656.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. September 1656.

MYN HEERE,

'T SEdert dat my van de hooge Regeringe toegekomen syn, de brieven van voorschryvens, in faveur van den Heere *Prince van Tarente*, soo hebbe met alle vervolgende boden aen U Ed. geschreven, over die saeke, wat in 't Hof werde gepretendeert: Ende hoe dat ick nodigh hebbe klaer te mogen weten haerer Ho. Mog. intentie, last ende acte, op dat ick my dien conform, moge gedragen in eene saeke van soodanigen gewighte.

Voor desen hebbe ook verscheyde reysen overgeschreve, de bejegeningen alhier voorgekomen, aen de Weduwe van *Louis Pajot*, Françoys Edelman, Lieutenant in 's Landts dienst van Kapiteyn *Carboniere*, onder 't regiment van *Hautrive*, tot Bergen-op-Zoom overleden, wiens Doghter de Successie in haer

Vaders goederen, hier in Vranckryck gelegen, is komen vervolgen; ende hoe dat eerst de *Juge au Chatelet*, ende daer nae 't Parlement, de Successie aen 't Kindt hebben toegewesen; dogh dat 't gemelde Parlement by haere eerste Pronunciatie van 't Arrest van den 5. July verleden, heeft by gedaen dese naervolgende Clausulen.

Dat op de Conclusie ende Interventie van den *Procureur-Generael* des Koninghs, 't voorsz. Doghterken daetelyck sal werden gesteldt in handen van den eersten Deurwaerder, om door hem gebraght te werden in 't Klooster van de Urselynen van *St. Avoye*, met gebodt aen de Nonnen, 't selve Kindt niet te laten uyt haere handen, tot dat by het Hof anders daer in sal wesen geordonneert.

Nu staedt te noteren, dat de Weduwe van *Louis Pajot*, zynde Moeder van dit Kindt, is een Nederlandtsche Vrouwe, tot Bergen-op-Zoom geboren, ende van de ware Gereformeerde Christelycke Religie, waer in 't voorsz. Kindt in 't leven, ende met toestaen, van den Vader (die dogh Papist was) opgevoedt is.

Ende ten ware ick het Kindt ende de Moeder niet in huys by my genomen hadde, 't selve Kindt waere al weghgenomen ende gebragt geweest in 't voorsz. Klooster.

Ick hebbe voor desen daer op versoght te mogen verstaen, de intentie ende de bevelen van haere Ho. Mog., om my daer naer te konnen reguleren; ende ondertusschen blyven de Moeder met haer Doghter, tot last in haer Ho. Mog. huys alhier: Ende en konnen sy haere goederen volgens 't eerste Lidt van 't Arrest, niet maghtigh worden, ten sy de laetste Clausulen werden voldaen; welcke Clausulen 't Parlement by een nieuw Arrest, op gisteren, nogh stercker heeft geconfirmeert, ende geintendeert; soo als beyde de Arresten hier nevens by copye gaen. Ick segge dat de laetste Clausulen sullen moeten haer effect sorteren, ten waere door hare Ho. Mog. brieven ende bevorderinge by den Koning, deselve moge werden weghgenomen by Souveraine-maght, ende komen te cesseeren.

Ick versoecke, dat ick hier op ten aldereerrsten magh werden geinstrueert: Want by 't Parlement heb ick alle redenen gebruykt, die bedaght hebben konnen werden. Ende indien het remedie van den Koningh niet en soude konnen werden geobtineert, soo werdt by alle verstandige ende wel geaffectioneerde tot de Gereformeerde Religie, voorgeslagen, ende aengeraden; dat dese Weduwe van *Louis Pajot* ende haer Doghtertjen, secretelyck uyt het huys van hier naer Nederlandt behoorden te werden vervoert ende te trecken, ende aldaer te blyven, tot dat het Doghterken (nu aght jaer oudt) twaelf jaer worden sal, wanneer het selfs sal konnen verklaren van wat Religie sy sal begeren te wesen, dewelcke (by goede opvoedinge ende voorsorge) alsdan niet anders by haer verkoren en kan werden als de Gereformeerde, waer in de Moeder haer wel sal konnen laten instrueren, tot alle seeckerheyt.

Ick sal hier op met respect versoecken eene spoedige resolutie van haer Hoog Mog.

Niet tegenstaende alle mogelycke neerstigheden, continueellyck gedaen aen den Heere *de Maisons President de la Grande Chambre des Edits*, jae bynae met in-

importuniteyt, soo en heeft noghtans, tot nogh toe de saeke van *M. Cupif*, Predikant der Walsche Kercke binnen de Stadt Leyden, niet konnen voort gebraght werden; dus is men hier vervaert, om aen die van de Religie reght te laten gewerden. Het schynt dat men wat sal moeten pacienteren, tot dat de Clergé van Vranckryck, hier in dese Stadt alsnogh vergadert, sal wesen vertrocken; welcke Clergé haer aen dese saeke tegens *M. Cupif*, wonderlyk laet gelegen syn. Nae myne gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 8. September 1656.

Arrêt de la Cour du Parlement de Paris.

*LA Cour a reçû & reçoit les parties d'*Abraham *intervenant, se faisant avis, & met l'apellation & ce dont a été appellé, au néant, évoque le principal différent des parties, & y faisant droit, a maintenu & garde l'intimée en qualité de Tutrice de sa Fille en la possession & jouissance de tous les biens de son defunt Pére. Et ayant égard à l'intervention & conclusion du* Procureur Général *du Roi, a ordonné que la Fille sera présentement déposé en mains du Premier Huissier, pour être par lui, conduite au Couvent des Urselins de St.* Avoye: *fait defence aux Religieuses de s'en désaisir, jusques à ce que autrement par la Cour en aura été ordonné, sans dépens. fait en Parlement, en la Chambre des Edits, le 5. Juillet mille six cens cinquante six.*

La Cour a ordonné que son Arrêt du cinquieme Juillet mille six cens cinquante six sera éxécuté, & condamne ladite Jaxon *par icelle à présenter ladite* Maria Madaleine Pajot *sa Fille pour être remise aux Urselines; ordonne que la somme de huit cens livres, qui sont és mains d'*Anthoine Pajot, *lui demeureront, en payant par interêt, au pié de l'Ordonnance, jusques à ce que ladite Mineure ait attaint l'âge de majorité, ou pourvûë par Mariage, & que le restant des deniers qui se trouveront apartenir à ladite Mineure, seront mis au profit suivant l'avis des parents paternels & maternels, & que les sommes qui se trouveront apartenir à ladite* Jaxon, *seront mis en ses mains, après qu'elle aura satisfait au susdit Arrêt. Fait en Parlement en la Chambre des Edits le septieme Septembre mille six cens cinquante six.*

Aen de Heer Ambassadeur Borrel, den 21. September 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Ick hebbe nu eenige posten aen den anderen, soo vermits pressante occupatien, als mits absentie, geintermitteert myn schuldigh devoir ontrent U Ed. af te leggen, ende hebbe niettemin van ordinaris tot ordinaris, de eere, ende 't contentement van U Edts. gewoonlycke correspondentie genoten, waer voor ik my verplight vinde, U Ed. by desen ten hoogsten te bedancken.

Op 't geene U Ed. my iterativelyck heeft overgeschreven; aengaende d'overgesonden brieven van intercessie in faveur van den Heere *Prince van Tarente*, dat namentlyck haer Ho. Mog. soude werden gevergt in te staen voor den gemelden Heere Prince's comportement in 't toekomende, bevinde ick dat alhier geoordeelt werdt sulcks niet wel met eenige vrugt te sullen konnen geschieden, alsoo te responderen voor eenigh factum, nootsaekelyck met sigh sleept, om van eenig effect te wesen, eene belofte, ende verbintenisse, van by manquement het selve te sullen boeten, ofte het intrest daer door geleden, te sullen voldoen; welcke interesse in desen *sub estimatione* niet schynt te vallen, ende ook beneden de digniteyt van den Staedt schynt te syn; sigh tot soodanigh engagement als boven in te laeten.

My is nogh onlanghs van wegens de Vrouwe *Princesse van Tarente*, aengedient, dat de voorgeroerde brieven van intercessie nog niet waren overgelevert, alhoewel die geene die de saeken van den gemelde Prince aldaer doen, het contrarie gaerne hadden gesien, ende meyne ick, dat U Ed. volgens d'intentie van de Regeeringe, in de voorsz. saeke niet beter ofte circumspecter soude konnen procederen, als daer ontrent defererende aen 't goedvinden van die geene, die d'affaires van den gemelde Heere Prince syn doende; hebbende haer Ho. Mog. ende haer Ed. Groot Mog., de voorsz. brieven op 't versoeck van den selven Heere Prince, ofte de Vrouwe Princesse desselfs Gemalinne, gedaen depècheren, ook vervolgens die gesteldt in haere handen, omme daer mede te doen sulks als haere goeden Raedt gedragen soude; maer tot het depècheren van de gementionoerde schriftelycke Acte, vinde alhier gantsch geen genegentheydt.

Op 't stuk van de bewuste gemeene Alliancie, syn nog geene advisen van de Provincien ingekomen, dan alleenlyck dat van Zeelandt, in substantie met de voorslagh van Hollandt accorderende, gelyck U Ed. uyt de nevensgaende notulen nader sal gelieven te vernemen.

De onderhandelinge van de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt in Pruyssen, schynen te achemineren tot eene vernieuwinge, ende ampliatie van vorige Alliancie, ende vertrouwe ick, dat aldaer in korten gesloten ende geteeckent sal zyn.

D'Intentie van haer Ed. Groot Mog., is, vermits het verloop van 't saisoen, de kapitaelste ende swaerste schepen van de Vloote voor Dantzick, met den eer-

eersten te doen herwaerds keeren, ende twaelf van de lightste, voor alsnogh aldaer te laeten verblyven, tot nader ordre. Waer mede voor dese reyse besluytende, sal verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 21. September 1656.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 14. December 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk bidde dat U Ed. ten besten gelieve te interpretere, dat ick somwylen naer myne genegentheydt, niet en kan voldoen aen myn schuldige plight van correspondentie met U Ed., ende niet te geloven, dat sulcks door andere redenen, als door defect van tydt, werdt veroorsaeckt.

De genegentheydt van haere Ed. Groot Mog. blyft nogh deselve, om haer te allieeren met de Nabuurige Duytsche Vorsten, als ick U Ed. voor desen hebbe overgeschreve, ende hebbe alhier ook vernomen, dat wel lightelyck daer toe nader ouverture aen haer Ho. Mog. sal werden gedaen. Ick hope dat deselve saeke in sulcken cas niet t'eenemael vrughteloos sal aflopen, alhoewel ick bemerke, dat eenige Provincien wat aenstootelyckheydt vinden, omme sigh met soodanige Papiste Princen te verbinden.

Haere Ho. Mog. hebben d'Heeren derselver Ambassadeurs in Pruyssen, gantsch ernstigh gelast, om met allen yver het werck van de bevredigingе der hooghstrydende partyen, soo veel doenlyck, voort te setten. Ende hebben haer Ed. Groot Mog. ook Resolutie genomen tot interpositie van guarantie, in cas van succes, daer toe eenige Heeren Gedeputeerden van andere Provincien haer nogh niet vinden gequalificeert.

In Denemarcken syn d'ombragien, die men aldaer hadde opgenomen, over het Tractaet by desen Staedt met Sweden gesloten, t'eenemael verdweenen, ende werdt aen de Ambassadeurs van desen Staedt aldaer, jegenwoordigh meerder confidentie betoondt, als wel ooyt voor desen, synde den Koningh, ende de Regeeringe aldaer genegen, omme haer nogh naeuwer aen desen Staedt te verbinden.

D'Onderhandelinge op 't Subject van de Marine in Engelandt, nu een geruymen tydt genoeghsaem stil gestaen hebbende, is op de ernstige instantien van den Heere Ambassadeur *Nieupoort*, eyndtlyck wederomme by der handt genomen, ende syn daer over concepten gewisseldt, die alhoewel nogh niet volkomentlyck met d'intentie van den Staedt overeenkomen; eghter noghtans hope overigh laten, van een tamelycke uytkomste.

De verkiesinge van Monsieur *du Thou* tot d'Ambassade by desen Staedt, is alhier met bysondere aengenaemheydt vernomen, ende sien wy deselve alhier met verlangen te gemoet; hopende dat daer door de confidentie tusschen Vranckryk ende desen Staedt, meer ende meer sal konnen werden gecultiveert.

Waer mede my voorts refererende, tot 't geene U Ed. naer gewoonte wegens haer Ho. Mog. werdt gesuppediteert, sal dese afbreken, en verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 14. December 1656.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 14. December 1656.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Ed. sal voor desen ontwyffelyck te voren gekomen syn, hoe dat op den 11. January 1655. seecker schip genaemdt de Dauphin, daer Schipper op is *Dirck Pieterse Beterpot* van Hoorn, door den Rover *Apollon* genomen, ende tot Toulon op gebragt is geweest, ende aengesien in 't selve schip onder anderen mede geladen geweest synde tien balen Peeper, in vollen ende waeren eygendom toekomende Mr. *Jacob van Schoonen* Raedt der stede Hoorn voornt., ende gaende voor syn eygen reeckeninge, omme door den voornoemde Schipper voor hem verhandeldt te werden; deselve tien balen alleen, en geene andere Waren, uyt het voorsz. schip syn gelight: Soo hebben eenige goede vrinden van den gemelde Mr. *Jacob van Schoonen*, mede aen de Regeeringe der voorsz. stede participerende, my versogt, U Ed. de voorsz. saeke ten besten te willen recommanderen; Weshalven ende alsoo ick verseeckert werde, dat van den voorsz. privaten eygendom, by verklaringe van den Convoymeester, ende paspoort klaerlyck is blyckende, soo hebbe ick de voorsz. t'eenemael gefondeert, ende buyten alle bedencken vindende, U Ed. daer over by desen wel derven moeyelyck vallen; gantsch gedienstigh versoeckende, dat U Ed. alle mogelycke devoiren gelieve aen te wenden, ten eynde de voorsz. balen Peeper, aen den voornoemde eygenaer, ofte synen gemaghtigde, mogen werden gerestitueert, immers in cas deselve, buyten vermoeden niet meer in wesen moghten syn, dat alsdan daer voor behoorlycke vergoedinge gedaen moge werden. Ende kan U Ed. sigh verseeckert houden, dat den voornoemde *Jacob van Schoonen*, ende de voorsz. dessels vrinden, syn van genegentheydt ende ook van credit ende authoriteyt in de Regeeringe, omme U Ed. in voorvallende occasien haer erkennendt gemoedt daer over, met eenige goede diensten te betuygen, ende ook omme sulcks met effecten te konnen doen bekraghtigen; Weshalven ick ook geen scrupule gemaeckt hebbe, omme de voorge-

ge-

geroerde saeke U Ed. by desen gantsch serieuselyck te recommandeeren; ende dese daer toe alleenlyck dienende. Sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven altydt:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 14. December 1656.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 10. May 1657.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hoope dat Uw Ed., soo uyt de geordonneerde correspondentie onder de conduite van den Heer Griffier *Ruysch*, als uyt de Resolutien ende Stukken van wegen haer Ho. Mog., aen U Ed. directelyck toegesonden, ende voornaementlyck uyt de antwoorde aen den Heer Ambassadeur *du Thou*, op dessels gedaene propositie gegeven, volkomentlyck sal syn geinstrueert van de intentie van den Staedt op, ende ontrent de jegenwoordige ongelegentheydt in Vranckryck voorgevallen, ende op dat U Ed. ook particulierlyck moge wesen geimbueert, van 't sentiment van haer Ed. Groot Mog., ontrent de middelen waer door deselve oordelen, dat de voorsz haer Ho. Mog. intentie best soude konnen werden geconsequeert, ende bereyckt; soo sende U Ed. ook hier nevens eenige Resolutien by haer Ed. Groot Mog. daer over genomen. *

Ick sie de saeke in haeren jegenwoordigen staedt soodanigh in, dat ick bedugt ben, dat den *Koningh van Vranckryck*, hebbende de bekende generaele saisie gedaen op 't fondament, dat de bekende twee schepen door den Vice-Admirael de *Ruyter* waren genomen; een poinct d'honneur sal maecken van deselve saisie niet af te doen, voor dat de voorsz. schepen sullen wesen gerestitueert. Ende aen de andere zyde sie ick eene absolute repugnance, jae eene onmogelyckheydt, dat haer Hoog Mog. selfs, alwaer 't saeke dat de voorsz. generaele saisie wierde afgedaen, tot de voorsz. restitutie souden resolveren, alvorens in conformité van de voorsz. antwoorde over 't gepasseerde dedommagement, ende voor 't toekomende een goedt reglement de Marine uytgewerckt zy; synde andersints myns oordeels, demonstratif, dat door de voorsz. restitutie, (onaengesien den ophef van de voorgeroerde saisie in sigh selven vry importanter is,) desen Staedt in excessive swaerigheden souden werden geplongeert, vermits daer door aen de eene zyde de Fransche pyrateryen als geauthoriseert, immers haer Ho. Mog. de handen gebonden souden werden, omme daer jegens haere Ingesetenen door 't nemen van de roof-schepen te beschermen; aengesien in sulcken cas wederom een generael Arrest soude staen te verwaghten, omme daer door de restitutie van soodanige schepen in gelycker wyse te procureren, ende dat aen de andere zyde, aen alle Potentaten van de wereldt een wegh soude werden gebaendt, omme de-

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 411. tot 427.

sen Staedt telckens mede met gelycke middelen te dwingen, tot 't geene van haer appetyt soude mogen syn; ende dat oversulcks de eenige uytkomste in de voorsz. saeke te verwaghten schyndt te wesen, door het senden van pouvoir ende instructie aen den gemelde Heere Ambassadeur *du Thou*, omme haer Ho. Mog. op 't gepasseerde in conformité van 't gunt dienaengaende, in het voorsz. antwoordt is geposeert, contentement te doen: Mitsgaders omme d'affaires van de Marine eenmael te mogen reguleren, door een goedt Tractaet op 't model van de voorgaende Retroacte tusschen Vranckryck ende desen Staedt gevallen; mitsgaders naer 't exempel van de Tractaten by Vranckryck onlanghs met andere Nagebuuren, ende particulierlyck mede met de Hanse-steden gemaeckt.

Ondertusschen werdt by de considerabelste Regenten in Hollandt geoordeelt, dat omme het voorsz. werck tot een goede uytkomste te faciliteren; het t'eenemael dienstigh soude wesen, dat by eenige wel-geaffectionneerden, het sy andere Personagien van aensien ende credit by 't Hof aldaer, goede officien tusschen beyde wierden aengewendt; waer toe als bequame instrumenten alhier werden aengesien d'Heeren *Ambassadeurs van Engelandt* ende van *Venetien*, ende voor al mede Monsr. *le Maréchal de Turenne*. Weshalven indien de voorsz. eersten daer toe eenige dispositie betonen, deselve, myns bedunckens, in alle manieren sal dienen te werden gemenageert; ende soude de laetste als een groot Minister aldaer speciaelyck konnen werden versoght, de reghtmaetigheydt van haer Ho. Mog. saeke, ende van de gronden in de voorgeroerde antwoorde geleyt, syne Majt. ende dessels Raedt, te willen doen begrypen; ook voorts de nodige last, ende ordre aen den meergemelden Heere Ambassadeur *du Thou* tot eene goede uytkomste te willen helpen procureren. Wy werden alhier bericht, dat nogh eenige kleyne discrepantien tusschen U Ed. ende den Heer *Ambassadeur van Venetien*, nopende de curialia, souden openstaen, ende willen hoopen, dat immers daer door soo goeden werck als boven, in cas daer toe andersints dispositie mogte wesen, niet sal werden verhindert: immers bemercke ick wel, dat men alhier by dese conjuncture van tyden, ende saeken liever soude sien, dat men sigh aen kleyne formaliteyten niet soude stooten; als dat daer door de voorsz. groote saeke in eenigen deele veraghtert, ofte iets geomitteert soude werden, 't welck tot bereyckinge van eene goede uytkomste eenigsints soude konnen dienen, ofte coöpereren. Waer mede Godt Almaghtig biddende, dat het syne Goddelycke Majts. goede geliefte sy, U Ed. in de jegenwoordige sware tyden, met den geest der wysheyd, ende kloeckmoedigheyd by te wonen. Sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoodige Dienaer.

Haege den 10. May 1657.

P. S.

De sleutel van het overgesonden cyffer is my wel ter handen gekomen, ende ook in desen gebruyckt.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 18. May 1657.

Myn Heere,

Bedanke Uw Ed. voor den inhoudt van die van den 10. deser, ende ook voor de bylaegen, die alle van importantie syn, de cyffers hebbe t'eenemael wel begrepen, ende verstaen. Ik ben t'eenemael van Uwe Ed. gevoelen, in alle het geene in de eerste page is gededuceert. Haere Ed. Groot Mog. hoge Wysheydt, sal buyten twyffel een temperament weten te vinden, soo als is te wenschen behoudens, de vryheyd ende d'eere van den Staedt.

De saeke tusschen desen Koningh ende haer Ho. Mog., nu swevende, werdt hier opgenomen, ende geconsidereert als een poinct d'honneur, daer in syne Majesteyt in geen ongelyck magh werden gelaten.

Men kan hier voor alsnogh niet geloven, dat aleer de twee genomen Fransche schepen absolut, ende *au preallable* gerestitueert sullen wesen; dese Koning van geenige andere saeke, ofte saeken by U Ed. in de Missive van den 10. vermaendt, sal willen laten handelen: veel min daer toe pouvoirs ende instructie oversenden, soo als haer Ho. Mog. antwoordt insinueert.

Ick hebbe langh voor desen met den *Ambassadeur van Venetien* het different geaccommodeert: Soo dat daer geen meer hinder en is. Al over 14. dagen hebbe hem wel geinformeert op alles; ook myne propositie ter handt gesteldt: hy is 't eenemael voor de vereenigde Nederlanden, en is ook den Kardinael *Mazarin* wesen visiteren, dan kon wel sien dat syn Eminentie (ten ware een *penitet* van dese zyde) nergens na soude luysteren. Den Kardinael *Mazarin* sustineerde, dat Vranckryck in geen ongelyck kan gelaten worden: gem. *Kardinael* geen grond vindende in de saisien der twee schepen, en daerenboven met seer vuyle woorden tot nadeel van d'eer van de Staeten Generael, sprekende, over het maken van de Munsterse Vreede sonder Vranckryck; dat hy een Onderdaen is. In een woordt hy voorsiet, dat den *Kardinael* Vranckryck in dese saek hardelyck sal insteeken. *Omnes sunt Placentini.* Ick heb al lange voor desen de Heeren *Turenne* ende d'*Estrades*, met nog anderen gebruyckt, dogh te vergeefs: Den *Ambassadeur van Venetien* is wel 't best; ook en staet syn Ed. niet stil.

U Ed. gelieve gediendt te worden van 't nevensgaende Project, ende te laeten weten, of ick dat voor model sal konnen tonen, ende geven het aen den *Ambassadeur van Venetien*, of wat anders: de tydt hier in diendt gewonnen:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. May 1657.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 31. May 1657.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE Resolutie by haer Ho. Mog. genomen tot retroactatie van de gedane verkopinge van 't schip de Regina aen den Heer Ambassadeur *du Thou* gecommuniceert wesende, heeft deselve sigh daer over ten vollen vergenoeght getoont, sulcks dat wy met reden mogen vertrouwen dat deselve verkopinge als nu in Vranckryck geen prejudiciable effecten causeren sal.

Op Vrydagh voorleden den 25. deses, hebben d'Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog. tot de Fransche saeken, andermael conferentie gehad met den gemelden Heere Ambassadeur *du Thou*, in dewelcke den selven Heere Ambassadeur nogh al geinsisteert heeft op de restitutie van de bewuste twee schepen, door den Vice-Admirael de *Ruyter* genomen, verklarende voorts sigh selven sterck te maecken dat als de voorsz. Restitutie geschiedt, ende de opgemelde schepen in d'eene of d'andere Have van Picardyen gebraght souden wesen, alsdan mede door den *Koningh van Vranckryck*, het generael Arrest ende de saisie aldaer geschiedt, soude werden afgedaen.

Wy hebben daer jegens vertoont, daerinne effective niets meerder te resideren, dan in dessels eerste propositie vervat is geweest, ende mitsdien ook alsnog geinhereert d'antwoorde hier bevorens uyt den name ende van wegen haer Ho. Mog., den gemelden Heere Ambassadeur op de voorsz. propositie gegeven, ende d'ingridienten van dien met veele redenen gejustificeert, urgerende voornamentlyck, dat jegens d'excessen van de Fransche ter Zee, behoorlyke ordre gestelt, mitsgaders ten dien *fine* een goedt reglement op de Marine gemaeckt soude mogen werden; waer by de saeke voor die reyse verblyvende, wy versoght hebben dat gemelde Heere Ambassadeur onbekommert wilde wesen, en de voorgeroerde syne aenbiedinge ende versoeck te stellen, ende over te leveren by geschrifte, op dat by haer Ho. Mog. naer gedaen rapport, daer op gelet, ende geresolveert soude mogen werden als naer behoren. 't Welck volgende, den gemelden Heere Ambassadeur 's anderen daegs aen den Heere Presiderende heeft doen behandigen, seeckere Memorie, daer van de copye onder N°. 1. hier nevens gaedt. * Edogh naederhandt de voorsz. Memorie wederomme te rugge geëyscht hebbende, heeft deselve verandert ende geamplieert met uytlaetinge van 't gunt in 't bygaende exemplaer is gesubreguleert, ende met byvoeginge van 't gunt in margina van 't selve is gestelt. Daer op by haer Ho. Mog. gedelibereert synde, goedgevonden is dat door de opgemelde Heeren derselver Gedeputeerden, aen den meergemelden Heere Ambassadeur soude werden voorgedragen, ende ook schriftelyck behandight de poincten vervat in 't geschrifte onder N°. 2. hier nevens gevoeght; 't welck nogh huyden naer den middagh sal geschieden; ende ik presumere uyt het gepasseerde, soo in deselve, als in de vorige Conferentien, dat den meergemelden Heere Ambassadeur het voorsz. geschrifte

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 481, &c. &c. &c. 1. Deel.

schrifte wederom met de huydige post naer Vranckryck sal afzenden, sonder sigh verder te eslargeren, dan op naeder ordre van 't Hof, dewelcke ick vertrouwe dat syne Excellentie daegelycks te gemoet siet.

Het Project by U Ed. my jonghst nevens dessels Missive van den 18. deses, toegesonden, dunkt my met voorsightigheyt ingestelt te wesen, gelyck U Ed. ook sal bemercken, het selve in substantie met het voorsz. Concept onder N°. 2. hier neevens gaende, 't Accorderen. Waer mede dese besluytende, sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 31. May 1657.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 5. Juny 1659.

EDELE GESTRENGE HEERE,

EEnige dagen buyten den Haege geweest hebbende, ende desen naermiddagh alhier wederom gearriveert synde, heeft den Heer Ambassadeur *du Thou* my bekent gemaeckt dat men aen 't Hof aldaer niet wel gevonden hadde dat het exemplaer van 't Tractaet den 21. der voorlede maendt tusschen de drie Staeten gesloten; * 't welck door Commissarisen van haer Ho. Mog. was overgelevert aen den Heer Ambassadeur *du Thou*, alleenlyck was geteeckent by de gemelde Heeren Commissarisen van haer Ho. Mog. ende niet mede by den voornoemden Heere *du Thou*, even als of daer uyt in tyden ende wylen eene reciprocatie tusschen Vranckryck ende desen Staedt soude konnen geinfereert worden: Ende alhoewel ick syne Excellentie daer op naer waerheyt geandtwoordt hebbe; gelyck deselve ook ten vollen is bekent, dat sulcks nooyt is geweest in de gedaghten van jemandt van de Commissarissen van haer Ho. Mog.; ende dat ick egter, in kas van de zyde van Vranckryck daer op gestaen wierde, voor my gantsch geen scrupule soude maecken, gelyck ick ook vertrouwe dat d'andere Commissarisen mede niet souden doen, als nogh nieuwe Instrumenten te laten opschryven, ende deselve wedersydts te teeckenen, even ende in alsulcken forme als het laetste Tractaet tusschen Vranckryck ende desen Staedt gemaeckt, is geteekent geweest: Te weten soo als ick vertrouwe, ende by defect van tydt nogh niet

Sf naer-

* Te weeten het Tractaet, anders genaemt de *Haaghse Conventie*, geslooten den 21. May 1659. tusschen Vranckryck, Engelandt, en den Staedt der Vereenigde Neederlanden, tot bevorderinge der Vreede met *Sweden* en *Denemarcken*.

naergesien hebbe, in twee columnen; laetende de regter, ende de eerste columne in 't geheel voor den Heer *Ambassadeur van Vranckryck*, ende nemende de andere voor de Commissarisen van haer Ho. Mog.; gelyk als wy jegenwoordig alle Tractaten met Ambassadeurs van Koningen onderteeckenen, alhoewel voor desen daer ontrent wel eenigh ander gebruyck is geweest: Soo dunkt my eghter dat het, onder correctie, best waere, jegenwoordig d'instrumenten uytgewisselt synde, de saeke simpelyck daer by te laten.

In den eersten, om dat tusschen Vranckryck ende desen Staedt, geene de minste contestatie is over preseance, concurentie, collateraliteyt of reciprocatie; maer dat wy allenthalven aen Vranckryck cederen, gelyck wy dan ook niet alleenlyck in beyde de Instrumenten van 't voorsz. Tractaet by ons uytgegeven, soo wel in dat aen den Heer *Downing*, als in dat aen den Heer *du Thou* behandigt, Vranckryck voor de vereenigde Provincien; maer ook selfs voor Engelandt gesteldt hebben.

Ende ten tweeden, om dat ingevalle niet ieder alleen komt te onderteekenen, de exemplaren die aen de anderen werden behandight, gelyck jegenwoordigh is geschiedt; ende sulcks ses Instrumenten uytgegeven syn, het alsdan betaemelyck wesen soude naer de gerecipieerde maniere, dat maer drie Instrumenten wierden gemaeckt, ende uyt den naeme van alle de contrahenten onderteeckent, daer mede den Heer Resident *Downing*, ook nevens ons wel te vreden is geweest; maer aengesien het voor de digniteyt van Vranckryck, niet wel soude wesen, ende den Heer Ambassadeur *du Thou*, myns oordeels, geensints was te vergen, dat syne Excellentie soude onderteeckent hebben het Instrument, in 't welcke Engelandt voor Vranckryck was gesteldt; soo heeft men vermits de voorsz. reciprocatie tusschen Vranckryck ende Engelandt, daer inne voorgaende exempelen gevolght, ende ieder syn Instrument laeten onderteeckenen, ende in cas daer in jegenwoordigh eenige veranderinge soude werden gemaeckt, alwaer 't maer ten aensien van Vranckryck ende desen Staedt, soude deselve moeten geschieden, in presentie van den Heer *Downing*, vermits de vorige Instrumenten geconditioneert soo als voorsz. is, 't synen bywesen geëxtradeert syn; te meer alsoo van de voorsz. geëxtradeerde, ende van eene zyde geteekende Instrumenten, copyen authentick onder de handt van de Griffier van haer Ho. Mog., soo aen den Heer Resident *Downing*, als aen den Heere Ambassadeur *du Thou* uytgegeven syn: Ende kan U Ed. soo uyt de jegenwoordige disqualificatie van den gemelde Heere *Downing*, als andersints, lightelyk te gemoedt sien, in wat nieuwe discrepantien ende mogelycke onmogelyckheden men daer door soude komen te vervallen.

Weshalven ick van myn schuldige plight geaght hebbe, U Ed. by desen te versoecken, de moeyte te willen nemen van daer over met den Heere Grave van *Brienne* te willen communiceren, ende hem daer ontrent te gemoet voeren, 't geene voorsz. staedt; mitsgaders soodanige andere redenen als U Ed. sal oordeelen daer ontrent applicabel te wesen: Immers in allen gevalle of men aldaer niet best soude aghten de saeke by 't geteeckende te laten: met den gemelde Grave van *Brienne* te adjusteren, over het teekenen in columnen, op dat wy daer over ook selfs met den anderen in geene discrepantien en komen te vervallen. Ick sal

soo

soo haest doenlyck is hier op U Edts. wedervaren ende rescriptie te gemoet sien. Verblyvende altydt:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 5. Juny 1659.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 12. Juny 1659.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T GEene ick U Ed. in myne jongste Missive van date den 5. deses, geadviseert hebbe by gissinge, ende vertrouwe, als doenmaels geen tydt gehad hebbende, om naer te sien het Tractaet Ao. 1647. tusschen Vranckryck ende desen Staedt gesllooten, kan ick U Ed. jegenwoordigh met volkomen seeckerheydt overschryven; synde sulcks dat het voorsz. Tractaet is geteekent in columnen, het papier reght in 't midden gevouwen wesende, ende de naemen geteeckent synde even in sulcken forme, als die op het hier ingesloten biljet syn gesteld; 't welck ick van myn schuldige pligt geaght hebbe, U Ed. by desen ten overvloet toe te senden; blyvende andersints nogh volkomentlyck van opinie, als ick U Ed. in de voorsz. myne Missive breder verklaert hebbe, dat het best waere, de uytwisselende Instrumenten van 't Tractaet den 21. der verlede maendt alhier gesloten, te laeten in forme als die jegenwoordigh syn, om de redenen doenmaels geallegeert; die ick hope, dat U Ed. soodanigh sal hebben gerepresenteert, ende ook naer dessels gewoonlycke ervarentheyd ende wysheydt met anderen versterckt, dat daer aen aldaer mede sal wesen gedefereert; ende dese tot geenen anderen eynde dienende. Sal ick hier mede afbreeken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 12. Juny 1659.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. Juny 1659.

MYN HEERE,

SOo als ick mynen nevensgaende op den 9. hadde geëyndight, is my des daegs daer aen toegekomen U Ed. brief van den 5., die my op alles geinstrueert

 heeft.

heeft. D'Heere Grave de *Brienne* was mede in die opinie, dat haer Ho. Mog. Staedt voor hadde nae 't exempel van Engelandt, de collateraliteyt ende egaliteyt met dese Kroon te pretenderen, ende dat daerom den Raedt het Tractaet van den 21. May aen den Heer Ambassadeur *du Thou*, door haer Ho. Mog. Heeren Gedeputeerden alleen geteeckent, hadde wedergesonden, op dat syne Ed. 't selve mede onderteekenen soude, ende dan was het wel, als gemelde Heeren Gedeputeerden ook souden teeckenen, 't geene by den Heer Ambassadeur overgelevert was, aen haer Ho. Mog.

Ik hebbe by hem willen weghnemen, die ombrage, van dat men by dit voorgegaen exempel, in tyden ende wylen soude willen pretenderen, eene reciprocatie, dogh te vergeefs. Syne Ed. heeft ook niet willen vatten, U Ed. argument, indien men nieuwe Instrumenten wilde doen schryven, ende op nieuws onderteeckenen, soo als dit Hof requireert, dat dan den Heer *Downing* daer by moest werden geadhibeert, ende die nu gedisqualificeert ware; soo dat daer over inconvenienten souden konnen ontstaen.

Ick sal aen U Ed. daer byvoegen, dat in hare Ho. Mog. Ambassade extraordinarie nae Sweden Ao. 1640. het Tractact doenmaels tot Stockholm gemaeckt, (even soo als dit van den 21. May voorleden) by ons ende de Sweedtsche Heeren opgerecht, ende apart ieder geteeckent is geworden.

Eyndelyk syn de voorslaegen van den Heer Grave van *Brienne*, geweest dese.

1. Dat haer Ho. Mog. eene acte souden willen opreghten, daer by verklaert werde, dat deze maniere van aparte onderteekeningh niet voorgesteld ofte voorgenomen en was, om daer op in tyden ende wylen hier naer te pretenderen collateraliteyt met dese Kroon; ofte difficulteyt te maecken, om aghter Vranckryck te teeckenen, in breede termen: maer dewyle dat dit nu dus in 't Tractaet den 21. May was gedaen, dat men het daar by soude laten, hare Ho. Mog. verklarende ende bekennende, dat sy de oude voorgaende gebruyckte maniere altyd soude volgen om in columnen, naer Vranckryck te willen teeckenen.

2. Of dat M. l'Ambassadeur *du Thou* het exemplaer by haer Ho. Mog. Gedeputeerden alrede onderteeckent, ende by hem ontfangen, alsnogh teyckene, soo als dat behoort, ende dan overgeven aen haer Ho. Mog.; insgelycks dat syn Ed. overneme het exemplaer by hem onderteeckent, ende aen haer Ho. Mog. overgelevert, na dat alvorens haer Ho. Mog. het insgelyks sullen hebben geteekent.

Dogh den Heere Grave prefereerde (voor syn particulier advis) de tweede voorslagh voor d'eerste, ende (onder correctie) ik mede by myn selven.

Op het tweede sal mede myn bedencken seggen: Als dat daer in die swaerigheyt schynt te wesen, indien den Heer Ambassadeur beyde dese oude exemplaers in handen bekome ende die onderteeckene. Dat syne Ed. misschien syne teyckeninge hoger sal stellen, als even collaterael, op gelycke hooghte van colomnen, soo als gewent is te geschieden, ende soo hebben wy geteeckent het Tractaet van Guarantie in 's Gravenhaege opgereght den 21. July 1647.

SERVIEN. *De la Thuillerie*, *J. Gent*, *J. de Mathenesse*,

Ook

Ook sal (onder correctie) voorslaen, of het niet best soude wesen dat weder op nieuws afgeschreven wierde twee nieuwe exemplaren, ende dat die beyde in presentie van den Heer Ambassadeur ende der Heeren Gedeputeerden van beyde syden onderteeckent werden, ende geëxtradeert d'een aen d'ander. Den Heer Ambassadeur sal eerst teekenen, ende d'Heeren van Gent ende de Merode konnen dan sonder gevaer haere wel Ed. teyckeninge soo hoogh op haere Ho. Mog. colomne aenstellen, even eens als den Heer Ambassadeur sal hebben gedaen.

In het teykenen by colomnen ende op gelyke hooghte, wert hier nu geen swaerigheyt gemaeckt, hoewel sy seggen; dat sulcks voor desen niet altydt soo plaght te geschieden. Ick referere my t'eenemael tot U Ed. wyse ervarentheyt ende goedvinden. Ende nae dienstige gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 12. Juny 1659.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 10. July 1659.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OP de receptie van U Edts. Missive in date den 12. der voorlede maendt, hebbe ick aenstondts met de Commissarisen van haer Ho. Mog., die het bewuste Tractaet van den 21. May onderteekent hadden, geconsuleert op de voorslag die soo wel U Ed. als den Heer Grave van *Brienne* de sortabelste geaght hadde tot weghneminge van de scrupule van Vranckryck op de onderteeckeninge van 't voorsz. Tractaet gemoveert; naementlyck om alsnogh het selve Tractaet gesamentlyck te teekenen in columnen, ende hebben de gemelde Heeren haer Ho. Mog. Commissarisen haer in dien deele met de voorsz. voorslagh gevoeght, daer van wy ook aen den Heer Ambassadeur *du Thou* kennisse gegeven hebben. Ondertusschen is tot nogh toe de Ratificatie van Engelandt op 't voorsz. Tractaet, niet overgekomen.

Wy hebben Eergisteren door ordre van haere Ho. Mog., den Heer Ambassadeur *du Thou* begroedt, ende syne Excellentie gecommuniceert den inhoude van de Missive, die 't haer Ho. Mog. gelieft heeft den 16. Juny laestleden aen den Heer *Nieupoort* te schryven over 't Subject van de Negotiatie in 't Oosten, welke U Ed. ook copyelyk toe senden; recommanderende syne Excellentie, aengesien

wy nu tydinge hadden ontfangen dat den Heer Ambaſſadeur de *Terlon* den 27. Juny voornoemt ſigh van Dantzick te ſcheep weder naer ſyn poſt ontrent de Hoven van Sweden ende Denemarcken begeven hadde, dat het ſyne Excellentie gelieven moghte ſoodanige Officien by 't Hof aldaer aen te wenden, ten eynde den gemelden Heere de *Terlon* mede moghte werden geinſtrueert op gelycke gronden, als in de voorſz. haer Ho. Mog. Miſſive ſyn vervat; daer op ſyne Excellentie ons verſeeckerde van de goede genegentheydt van den Koningh ſyn Meeſter in 't voorſz. werck, ende dat hy in ſubſtantie conform de voorſz. gronden, ſyne goede officien gaerne, als verſoght was, ſoude toebrengen.

Wy ſullen verlangen van U Ed. te mogen vernemen, wat effect ſullen hebben geſorteert de devoiren, door U Ed. ten ſelven eynde, by 't Hof aldaer aen te wenden. Ende deſe hier mede beſluytende, ſal ick verblyven,

Edele Geſtrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 10. July 1659.

BRIE-

BRIEVEN

Tusschen den Heer

JOHAN DE WITT

RAEDT-PENSIONARIS VAN HOLLANDT EN WESTVRIESLANDT,

Ende den Heer

COENRAET VAN BEUNINGEN

Extraordinaris AMBASSADEUR in VRANCKRYCK.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. November 1660.

MYN HEERE,

HIer nevens gaedt copye van het geene desen dagh schryve aen haer Hoog Mog.: Het geen daer inne vermelt wert weegens een toelegh van een Huwelyck tusschen de *Koningh van Engelandt*, is een saek van dewelke verscheyde considerable Heeren, die daeghlyks ten Hove syn, met de een ende andere van ons in confidentie ende met assurantie gesproocken hebben. Ick meen egter, dat het soo verre dient gemesnageert, dat het op onse naem niet publick werde, alsoo 't onwaer soude kunnen syn, ende niet dienstigh soude wesen, nogh voor ons Respect, noghte voor ons Crediet. Ick versoeck dienstelyck U Ed. gelieve dit tot syn sorge te nemen. Soo haest wy sullen in staedt syn om ieder te sien ende van ieder gesien te werden, sullen wy nae alle apparentie meerder materie hebben om te schryven. De *Kardinael* is soo verre gereconvalescecrt, dat syn Eminentie te paert op de Jaght is geweest. Het tongelt, soo my verscheyde Koopluyden seggen, moet in alle Havenen geheven worden. De oppositien die tegens 't selve hier ende daer gemaekt syn, niets geopereert hebbende. Men heeft ten Hoove geconcipieert een Edict tot inbrydeling van de koste-

kostelyckheyt in klederen, dat binnen weynigh dagen gepubliceert sal worden. Ick sal altydt syn,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 19. November 1660.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 26. November 1660.

MYN HEERE,

HEt geene hier nevens in myne onderdanighlyk schryven aen haer Ed. Groot Mog. andermael vermaent wert, van een Negotiatie van een Huwelyck tusschen den *Koningh van Engelandt*, ende een Nighte van den Heer *Kardinael*, schynt allesints voor een gewisse tydinge aengenomen te moeten werden, soo veel ik vernemen kan, syn de eerste ouvertures daer toe van de Engelsche syde voortgekomen; maer voor het retablissement van den Koningh, ende ten tyde als syn Majt. naer 't aengaen van de Vreede met Spaigne, het support van soo een vermogent Minister van de Kroon van Vranckryck, als de Heer *Kardinael* is, hoogh had te aghten.

Of men tegenwoordigh met forcie van groot gelt, ende andere favorable presentatien meer, die daer toe gevoeght mogen werden, sal konnen surmonteren de difficulteyten ende ongenegentheden, die de vermeerderingen, in des *Koninghs van Engelandts* fortuyn voorgevallen, apparentelyk sullen causeren, daerontrent sullen haer Ed. Groot Mog. het eerste ende seekerste berigt uyt het Engelsche Hof konnen ontfangen. Hier ontbreken geen luyden, onder de geene die daeghlycks ten Hove komen, die geloven ende andere willen persuaderen, dat dese saek tot contentement van den Heere *Kardinael* sal komen uyt te vallen, ende alleguéren tot dien eynde, de laetste tydinge van den Heer *Grave van Soissons*, welke soude bootschappen, dat hy op alle propositien van hier aen den *Koningh van Engelandt* overgebragt, seer savorabelyck was bejegent. Maer daer syn ook discoureurs van 't Hof, van ander gevoelen, ende die meenen dat nogh op het goed semblant van de *Koninginne van Engelandt*, nogh op eenige betoonninge van inclinatie van den Koningh, vaste staedt te maeken sy, ende dat men in Engelandt dit werck wel eenige tydt soude mogen by der handt houden, om des Koninghs saeken eenigh voordeel daer door toe te brengen, ende niet om tot een conclusie te komen, die men gelooft dat by die van 't Koningh-

ninghlyk Huys, by de eerste Ministers, ende by de geheele Natie, niet sonder afkeer soude werden aengesien.

Daer is veel gesprooken van een Huwelyck tusschen den Heer *Hertogh van Savoyen*, ende *Mademoiselle*, eenighste Doghter van den *Hertogh van Orleans* van 't eerste bed, maer dewyle de *Marquis de Ville*, die vermoet wierdt herwaerts gekomen te syn, om 't selve te contracteren, in een conferentie met den Heer *Kardinael*, nogte elders, daer van geen vermaen soude hebben gemaeckt, soo wert die geheele saek in twyffel getrocken, gelyck ook als nogh met geen volkomen seeckerheyt wert gesprooken, over een derde Huwelyck tusschen den Heer *Hertogh van Anjou* ende de *Princesse van Engelandt*; maer wel van den *Hertogh van Toscanen*, met de eerste Doghter van het tweede bedde van hooghgemelden *Hertogh van Orleans*, tot het welck desen Koningh voorleden Sondagh syn consentement soude hebben gegeven. Ick blyve nae myne dienstige gebiedenisse,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 26. November 1660.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 26. November 1660.

MYN HEERE,

OP onse komste binnen dese Stadt, hebben wy gevonden een Edelman van jaeren ende ervarentheyt, die op 't rapport van de geene die hem kennen, ende ook soo veel ick uyt syn discoursen kan oordeelen, geen gemeene kennisse heeft ontrent de Negotie van Vranckryck, groote habitude met verscheyde luyden die ontrent de affaires syn, ende een humeur intriguant, dat in het opsnuffelen van saeken, welkers kennisse men uyt andere trecken moet, niet onbequaem is, ende welcke in alle deelen soodanigh is, dat het schynt dat wy van syn Ed., in de saeken van onse Ambassade ende voorvallende occurentie, dienst soude kunnen trecken. Dit heeft haer Ho. Mog. Ambassadeurs bewogen, om den selfden Edelman, die op syn vertrek van hier stondt, aen te moedigen, om sigh nogh eenige korten tydt hier te onthouden: hy soude daer toe ook niet ongenegen syn, ende sigh geerne laten gebruyken, in 't geen den dienst van haer Ho. Mog. betreft, ook sonder andere beloninge als van schadeloosheydt, ten aensien van de kosten, die hy hier meer als elders heeft te dragen. Wy hebben

daer overgesprooken met den Heer *Beruel*, die nevens ons van opinie was, dat het geringh dat sulcks konde bedragen, voor eenige maenden overwogen wierd, met den dienst die wy van die Man konden trecken. U Ed. verobligere my, met myn te doen weten, of 'er middel ende genegentheyt zy, om my in secretesse te authoriseren, om eenige geringe somme in dese te mogen employeren. U Ed. kan wel mercken dat des Mans naem, ende de geheele saek, dient in alle geval secreet gehouden te werden: Voor U Ed. in confidentie, 't is *Wentslat*. Ick sal altydt syn,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 26. November 1660.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 2. December 1660.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. brieven van den 19. ende 26. der voorlede maendt, syn alhier wel aengekomen, ende voor my in 't particulier eene van den eersten ende twee van den laetsten date. Aengaende het bewuste Huwelyk, daer van U Ed. in deselve brieven gewagh maeckt, is men hier generaelyck van die opinie, der geener daer van U Ed. in eene van de voorsz. jonghste Missiven mentie is maekende, naementlyck, die geloven dat het selve Huwelyck by die van de Koninghlyke Familie, ende by de eerste Ministers, jae by de gantsche Natie van Engelandt, niet sonder afkeer soude werden aengesien.

Hier trotteren jegenwoordigh drie saeken, daer den Heere Ambassadeur *de Thou*, sedert eenigen tydt herwaerts, by den Staedt officien ende devoiren in gedaen heeft: Als namentlyck, in den eersten, de saeke van seecker geseght Fransch Schip, Gecommandeert door Kapiteyn *du Pré*, 't welck door eenige Zeeuwsche Commissie-vaerders, als eene Portugeesche pryse in Zeelandt is opgebraght.

Ten Tweeden, de saeke van seecker Schip, genaemt de St. *Louis*, tot Amsterdam geëquipeert ende uytgerust, gedestineert naer China, ten reguarde van 't welcke, den Heere Ambassadeur eerst versoght heeft gehadt pasport voor eenige Ingesetenen deser Landen, om daer op te mogen dienen, ende naederhand simpele permissie, om te mogen uytzeylen naer Havre de Grace. *

Ende ten Derden, heeft den gemelden Heere Ambassadeur ook geklaeght, over het licentieus drucken hier te Lande, van eenige Boecken, den Staedt van

* Siet *Aitzema*, in zyn veertighste Boek. Ao. 1660.

van Vranckryck ende de Koninghlycke Familie nadeligh synde; sonder die te exprimeren; dogh men presumeert dat het selve versoeck syne relatie heeft, op *Les Amours d'Alcandre: Le Divorce satirique &c.*

Wat het eerste poinct belanght, is serieuselyck geschreven, aen de Raeden ter Admiraeliteyt tot Middelburgh, om dienthalven goedt, kort ende onvertogen Reght te doen, ende dien onvermindert, den meergemelden Heere Ambassadeur daer op provisionnelyck ter handen gestelt, de andtwoorde hier by gaende onder N°. 1. gecoucheert, uyt het opgeven van den Heer *Fiscael* van 't Collegie ter Admiraeliteydt voorsz.; ende hebben de voorgemelde Raeden ter Admiraeliteyt van haer Ho. Mog. versoght, gedient te mogen wesen van de Memorien, by den voornoemden Heere Ambassadeur, 't selve Subject raeckende, aen haer Ho. Mog. overgegeven, daer inne sy vernomen hadden, 't meer opgemelde Collegie merckelyk getaxeêrt te worden, om haer daer jegens naer waerheydt te mogen verandtwoorden. Ende wete ick niet dat by syne Excellentie naer de receptie van de voorsz. provisionnele andtwoorde, eenige naedere instantie op 't selve Subject gedaen zy.

Wat de voorsz. Tweede saeke belanght, dienthalven is ondervonden, dat het voorsz. Schip St. *Louïs* naer China gedestineert, niet alleenlyck was, om Religieusen over te brengen tot propagatie van 't Christen gelove, gelyck by syne Excellentie in den beginne was voorgegeven, maer dat het werck aengeleyt was, op een nieuwe traffycque onder Fransche naemen, in 't district van 't Octroy van de Oost-Indische Compagnie deser Landen; ende dat apparentelyk het eerste Mouvement dienthalven van hier gekomen, ende de voorsz. saeke meest Ingesetenen van Hollandt aengaende was, gelyck dan ook den Schipper, ende meest alle de notabelste Officieren van 't selve Schip waeren Hollanders, 't welcke op lyf-straffe ende confiscatie van goederen, by Placaten van haer Ho. Mog. verboden is; waerom deselven op 't beright van de Raeden ter Admiraeliteyt tot Amsterdam, onder N°. 2. hier nevens gaende, conform 't Provinciael Advis van Hollandt dienthalven genomen hebben, de resolutie, copyelyck hier by gevoeght onder N°. 3.; waer inne alhoewel wy verwaght hadden dat den gemelden Heere Ambassadeur soude hebben genomen contentement ende satisfactie, te meer alsoo door deselve Resolutie dienthalven nogh gunste geschiede, ten opsighte by 't Octroy aen die van de voorsz. Oost-Indische Compagnie gegeven, ende verscheyde Acten daer op gevolght, generaelyck ende sonder distinctie is gestatueert, dat niemandt van wat conditie ofte qualiteyt hy zy, buyten de voorsz. Compagnie, met schepen hier te Landen geêsquipeert, sal mogen varen, in 't District onder 't gemelde Octroy behoorende; dogh heeft het eghter den meer gemelden Heere Ambassadeur gelieft, op gisteren sigh ernstelyck over de vorsz. Resolutie te beklagen, met de Memorie daer van, die mede onder N°. 4. copyelyck hier nevens gaet, tot U Edts. naerightinge.

Op de voorsz. laetste saeke, hebben haere Ho. Mog. op de Memorie van den meer gemelden Heere Ambassadeur, onder N°. 5. hier nevens gevoeght, de Respective Provincien by expresse brieven versoght, ieder in den synen daer jegens behoorlyck te voorsien, volgens 't Placaet dienthalven in den jaere 1651. gedaen emaneren; daer mede ick vertrouwe dat by syne Excellentie contentement sal werden genomen.

Ende voor dese reyse hier by niets verders te voegen hebbende, sal ick hier mede afbreken, ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoodige Dienaer.

Haege den 2. December 1660.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. December 1660.

MYN HEERE,

DAer syn al van gisteren eenige van de geene, die in 't gevolgh van de Grave van *Soissons* in Engelandt geweest hebben, binnen dese Stadt gekomen; met derselver komste werdt geensints gestyft de opinie die hier by sommigen gevat was, van succes in 't geen gemelde Grave van een huwelyck met de Nigte van den Heer *Kardinael* soude hebben geproponeert; ende ook (soo ons geseght werdt) is 't gemeen gevoele ten Hoof, dat het in Engelandt afgewesen, ofte gedeclineert is. Den Heer *Ambassadeur van Savoye*, is hier nogh als onbekent: doet gelyck wy: daer syn'er die seggen, dat syn Ed. preallablement iets te negotieren heeft, over Eertitulen, welcke den Hertogh syn Meester pretendeert, ende dat weynigh inclinatie hier is, om hem daer op met satisfactie te bejegenen; maer wat daer van zy, ende van diergelycke saeken, sullen wy apparentelyk beter vernemen, als wy naer onse receptie (op dewelcke wy niet sullen naelaten te dringen) in de ommegang van de geene die ontrent de saeken syn, ons sullen kunnen insinueren. Ondertusschen blyve ick met al myn hert:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 3. December 1660.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 9. December 1660.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, in date den 2. deser lopende maendt, is my U Edts. Missive van den derden daer aenvolgende wel ter handen ge-

ko-

komen. Ende op U Edts. secrete Missive van den 26. November (daer inne ick in passant moet aenroeren, de meeste cyfferletters verkeerdelyck gesteldt geweest te syn) hebbe ick met den Heere van *Wimmenum*, in 't particulier gesprooken, die het voorstel eerst t'eenemael van de handt wees, maer 's anderendaeghs daer over wederom gesprooken synde, 't selve wat beter opnam ende goedvond, dat ick in syn presentie, daer van in 't Collegie propositie soude doen, als de Heeren compleet genoegh souden syn; 't welck in een dagh of twee niet gebeurende, den gemelde Heere van *Wimmenum* daer op uyt den Hage is vertrokken, ende nogh uyt is; gelyck ook veel van de andere Heeren, soo dat sy noyt boven vier sterck syn geweest, met welck getal U Ed. weet, in soodanige saeken niet geconcludeert te konnen werden; ick sal voorts d'eerste occasie waernemen, om daer op de deliberatie te vorderen, ende U Ed. het resultat overschryven; maer ick meyne, onder verbeteringe, dat in 't toekomende, als U Ed. iets van diergelyke nature overschryft, het dienstigh sal syn te gelyck daer over een briefjen aen den Heere van *Wimmenum* te laeten afgaen, *nostri enim hominis ingenium.*

Alhier is sedert de voorsz myne jongste, niets van consideratie gepasseert; als alleenlyck d'ingesloten Resolutie op de *Chambre Mipartie*; ende de bygaende propositie van den Heer Ambassadeur *du Thou*, gisteren ter Generaliteyt gedaen, die by de Provincien copyelyck overgenomen is. Ick blyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 9. December 1660.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. December 1660.

MYN HEERE,

U Wel-Edts. Missive van den 2. deses, met de bygevoegde bylage, is my wel geworden. Ik bedanke U Wel-Ed. voor de goede communicatie van deselve. Sedert dat den Heere *Grave van Soissons* uyt Engelandt aen dit Hof is te rug gekomen, syn alle de discoursen, ontrent het Huwelyk van de Nighte van den Heer *Kardinael*, in myn voorige aengeroert, geheel verdweenen; ende soude men altans wel willen doen geloven, dat het hier in geen gedaghten ende veel min aen den *Koningh van Engelandt* voorgedragen is geweest. Het geen den Heer *Marquis de Ville* preallablement versoeckt, soude syn, dat hy ten aensien van den Hertogh syn Meester, met eenige preëminentie boven de Extraordinaris Ambassadeurs van Republicken, soude mogen werden getracteert in syn receptie. Dit heeft aen ons oorsaeck gegeven, om daer op te vigileren, ende den Heer Ambassadeur *Boreel* te versoecken, om 't geen voor de conser-

vatie van de Eer van den Staedt is, te moveren ende te recommanderen, aen die geene, die het selve daer 't behoort, kunnen overseggen. Syn Ed. heeft uyt onse gemeene naeme, daer over gesprooken, met den Heer Grave van *Brienne*, welcke hem heeft willen gerust stellen, van dat wy niets hebben te apprehenderen, ende dat aen gedaghte Marquis, 't geen hy daer ontrent versoekt, niet toegestaen sal werden. Daer wert ook geseyt, dat hy Marquis hier geen genegentheyd heeft gevonden, om de desseynen van den Hertogh syn Meester, tegens de Stadt Geneve, te favoriseren, ende dat syn Ed. dies wel eenigh pretext moght soecken, van sonder sigh als Ambassadeur Extraordinaris aen dit Hof in te stellen, te rugh te keeren. Ick sal my voor alle verdere tydinge gedragen tot het geen by den Heer *Boreel* wert overgeschreven, ende daer en boven tot het copyelyck hier by geleyt Billiet, ons gisteren van een tamelyke goede hand toegekomen, dat ick noghtans om goede redenen, dienstigh versoeck, niet gepubliceert magh werden. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 10. December 1660.

BYLAGE.

JE donne le bon soir à leurs Excellences, je vien de la Ville; je n'y ai rien apris qui mérite leur curiosité, neanmoins pour leur faire voir le desir que j'aurois de leur Communiquer des meilleures choses à la veille des depêches, je leur fait sçavoir qu'à ce matin le Roi a été deux heures dans la Chambre de son Eminence n'y ayant que S. M. Monsr. de Turenne, le Sur-Intendant, & Monsr. le Tellier; & là a été arreté la liste des Troupes qui seront reformées; qui sont? La Compagnie des petits musquettaires; dix Compagnies des gardes, non cassez comme l'on avoit cru, mais ceux qui ont achetez lesdites Compagnies seront remboursées des Déniers que cela leur a couté, ou remplacès à l'avenir; beaucoup d'autres Compagnies des autres corps de l'Infanterie; Et cent trente Compagnies de Cavallerie: le Roi ne tiendra ici auprès de sa persome que dix Compagnies de ses gardes, les autres sont envoyez sur les frontieres.

Monsr. le Prince, Monsr. d'Espernon & autres grands, étoient cependant dans l'antichambre; pas un n'a part à tout cela, ni Monsr. le Prince n'a vû son Eminence. Il garde le lit, il n'avoit pas grande douleur, mais bien une générale & grande émotion par tout son corp, avec ensture qui sexale comme une Enrumure, & qui donne de la peine à ses Domestiques, & de la peur. Il n'a pourtant pas de fievre, mais bien émotion de fievre. Je n'ai rien entendu du

Mar-

Marquis de Ville, si non qu'il capitule toûjours son préalable, avec pû d'aparence de succès, l'on parle en fort bonne part de leurs Excellences; l'on à les particularités de la défaite des Chrétiens devant Ceuta, 1200. morts sur la place, une troupe de 30. ou 40. Turcs seulement à donné la premiere confusion.

Aen den Heer Ambassadeur Van Beuningen, den 16. December 1660.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jonghste aen U Ed., is geweest van den 9. deser loopende maendt, sedert het afgaen van deselve, is my U Edts. Missive van den 10. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

Den Heere van *Wimmenum* alhier weder gekeert, ende d'Heeren Gecommitteerde Raeden in competent getal vergadert synde, hebbe ick aen haer Ed. Mog. voorgedragen, den inhoudt van U Edts. Missive van den 26. November lestleden, daer van in myne voorsz. voorgaende van den 9. deses, mentie is gemaeckt; dogh hebben haer Ed. Mog. my gelast, U Ed. by desen te adverteren, dat haer Ed. Mog. nu meermalen by experientie ondervonden hadden, soo door 't gepasseerde in Pruyssen ende in Engelandt, als elders, dat soodanige Correspondenten weynigh nut aen den Staedt toebrengen; dat consequentelyck de penningen tot haer onderhoudt geëmployeert werdende, doorgaens onnuttelyck werden gespendeert; ende dat haer Ed. Mog. mitsdien oordeelen, dat de persoon in de voorsz. U Edts. Missive gementioneert, met geene hoope van belooninge onderhouden soude behooren te worden, 't welck ick dienvolgende my verpligt vinde, U Ed. door de voorsz. ordre van haer Ed. Mog., mitsdesen te notificeeren.

Huyden heeft den Heer Ambassadeur *du Thou*, over het schip St. *Louïs*, aen haer Ho. Mog. nader ingediendt, de Memorie onder N°. 1. hier nevensgaende, daer op nogh niets is geresolveert, ende kan ick niet sien, dat daer op iets tot contentement van den gemelde Heere Ambassadeur staedt te verwaghten. Immers konnen d'Heeren Gedeputeerden van Hollandt, haer dienthalven niet eslargeren buyten de Resolutien van de Heeren Staeten, haere Committenten; die op voorleden Saturdagh van den anderen syn gescheyden.

Den Heere van *Beverwaert* heeft met de naest laetste post overgeschreven, dat den Heer van *Odyck*, syn Edts. Soone, van den *Koning van Engelandt* was begiftigt, met een beneficie van 14. of 15000. gls. 's jaers, invoegen als U Ed. uyt de premissen van de bygaende Resolutie onder N°. 2. sal gelieven af te nemen, ende daer op by haer Ed. Groot Mog. geresolveert synde, 't gunt U Ed. in 't dispositys van deselve Resolutie sal bemerken. D'andere Provincien ter Generaliteyt hebben 't voorsz. versoek, alsmede de voorsz. Resolutie, simpelyk *ad referendum* overgenomen: indiervoegen dat die saeke soo is blyven staen tusschen beyden, sonder eenigh finael besluyt. *

De continuerende roveryen uyt de havenen van Vranckryck ende Engelandt, heb-

* Siet *Aitzema*, Boeck 40, Ao. 1660.

hebben eerst haer Ed. Groot Mog., ende vervolgens haer Ho. Mog. occasie gegeven, om daer jegens te nemen de Resolutie onder N°. 3. hier nevens gevoeght. Waer mede dese afbrekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 16. December 1660.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. December 1660.

MYN HEERE,

'T SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 10. deses, is my wel toegekomen, syn geheel aengenaemen van den 9. derselver maendt.

Het uystellen van onse receptie, heeft ons in 't eynde niet alleen verdrietlyck geweest, maer ook seer verdaght; insonderheyt sedert nae dat voor vier dagen de excuse die men heeft voorgewent, op het uytvinden, ende daer nae op het meubleren van een huys om ons te logeren, is komen te cesseren; ende hebben wy daeromme niet alleen door den Heere *Boreel* doen aenhouden, van dagh tot dagh, dat eenmael de vereyste ordres finaelyck daer toe moghten werden gegeven; maer door allerhande wegen getraght te penetreren, welcke de waere oorsaeck moght syn, waeromme deselve soo langh quamen te rugh te blyven, want hoewel den Heer *Girault* ons protesteerde, dat den *Koningh* ende den Heere *Kardinael*, hem hadden getoondt niet te vreede te syn, met dese traegheydt, ende dat die geen andere oorsaek had, als de difficulteyten, die men onverwaght vondt in 't besorgen van 't geen tot onse receptie nodigh was; soo scheen ons het selve noghtans te ongeloofelyck, om ons daermede volkomentlyk gerust te laten stellen, soo lange tot dat wy eyndelyck door soo veel diverse wegen, ende te gelyck van verscheyde Heeren die kennisse kunnen hebben van 't geen hier inne is gepasseert, sodanigh berigt hebben ontfangen, dat wy bynae niet meer twyfselen kunnen of het is inderdaedt waeraghtig, dat in dese saek geen andere misterie schuylt, als dat de Officiers die dit werck te besorgen hebben, met de Eygenaers van de Huysen ende de Leveranciers van Eetwaren, niet hebben kunnen handelen, als met contant gelt, ende dat het selve of door slordigheyt in de Finantie, of door ongenegentheydt van de geene die deselve in handen hebben, haer niet tydelyk is toegekomen, hebbende ook nae alle apparentie, de indispositie van d'Heer *Kardinael*, die dikmaels soo swaer is geweest, dat men syn Eminencie van geen saeken heeft gesprooken (dat is soo veel als dat alle saeken die ten Hoof te doen syn, hebben stilgestaen): ten deele oorsaek geweest, waeromme hier inne niet eerder is voorsien. Maer ick wil niet volkomen guarandt syn

syn van dat wy niet soude kunnen werden geabuseert, dewyle myns oordeels, niet seekers is te seggen tusschen de onwaerschynelyckheydt van dusdanigh een belet, ende een soo volkomen ende volle assurantie, als ons van veele kanten werdt gegeven, van dat wy ongelyck hebben, indien wy iets anders soubçonneren, ende dat uyt de mondt van Heeren die wy in geenendeel kunnen vermoeden, dat ons bedriegen; ende ook niet seer, dat sy bedrogen souden werden. Ik soude sonder dat geloven, dat dit de eerste acte is van de Comedie die die geene in 't Hof hebben gehadt, die ons daetelyck nae onse aenkomste seer geraeden hebben, met dissimulatie ende saghtigheydt veel saeken te versetten, ende te boven te komen, die ons andersints hardt moghten schynen. Ende nogh weet ick niet of dit buyten apparentie is. In alle geval is het onverantwoordelyck, dat men op ons soo staedigh aenhouden door den Heer *Boreel*, ende door onse Officieren, niet een soo geringe obstaculen heeft weghgenomen, ende dit kan by my qualyck anders toegeschreven werden, als aen de weynigh ofte slaeuwe genegentheyd, die men heeft, om ons satisfactie te geven, ofte misschien aen eenige quaedsinnige lust, om de geene die wegens den Staedt hier syn, eenige kleynigheydt aen te doen, ende te doen verswelgen. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 17. December 1660.

P. S.

Dit nevensgaende is my van een tamelycke goede handt toegekomen, dat ick noghtans versoecke, om goede redenen, niet gepubliceert magh werden.

B Y L A G E.

OU j'ai été aujourd'hui, un de nos Commissaires m'a fort parlé de Vos Excellences & des affaires.

De Vos Excellences? que très certainement le retardement de vôtre reception ne provient que de l'indisposition de son Eminence, laquelle a retardé les ordres nécessaires, & que très assurément leurs personnes seroient agréables, & quelles le reconnoitroient. Des affaires? l'on en a parlé avec un peu de doux & d'amer, & sur ce, que j'ai poussé quelques-unes de mes réflexions vers les affaires d'Angleterre, qui ont reflexion aux Provinces-Unies l'on m'a interrompu pour me dire, nous sommes fort bien informez de ce qui se passe, & qu'après tout, les Anglois leur feront plus de mal que nous, ni que nous n'avons de volonté de leur en faire, les Ministres témoignent avoir une gran-

grande & étroite confidence avec le Roi d'Angleterre, *l'on fait des grands Projets pour le Négoce & pour des Equipages de Navires; mais je leur ai dit par beaucoup de raisons que ce n'étoit que des visions: Et de vrai, ils parlent de tout cela plus ignorants que nos servantes, & cela seul nous doit assurer qu'après une réconciliation & une amiable embrassade, vous ferez nos affaires.*

S. Em., se porte bien, il a travaillé & écrit de sa main toute cette après-dinée: Hier il fut voir le Bal qui fut confus & trop plein de gens qu'on n'avoit pas conviez, le Roi se mit en colére contre le Marquis de Haucourt *& le poussa: Il l'appella insolent.*

Il y a des particularitez du Siége fait par les Turcs de la Ville de Varadin, il y a eu peu de de forces & beaucoup de Chrêtiens, parmis eux & des principaux. Il y a plus de 500. François, le Siége s'est fait dans toutes les formes les plus sages & exactes. Le Sr. Acaquya *est dépéché pour Pologne; le Sr.* Blondel, *aussi pour Constantinople.*

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 23. December 1660.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van den 17. deser lopende maendt, is my naer 't afgaen van myne jongste van den 16., wel ter handen gekomen.

Den Heer *Hauterive* verseeckert my mede met een briefken, dat het *dilay* van U Ed. receptie niet en Procedeert uyt eene maligne oorsaecke; ick sal myne andtwoorde aen syn Ed. differeren, tot dat de effecten my van de waerheydt naeder sullen hebben verseeckert; ende bidde dat U Ed., ondertusschen by gelegentheyt hem mynen dienst gelieve te vermelden.

De questie tusschen den Bisschop ende de Stadt van Munster, wert ten wedersyden nogh even hardt gedreven, ende haer Ho. Mog. hebben eyndelyck geresolveert, die van de Stadt positivelyck aen te schryven, dat sy van hier niets hebben te verwaghten, in cas sy het bewuste Project van accommodement niet aen en nemen, daer op sy haer nogh niet cathegorycquelyck verklaert hebben.

Den Heere Ambassadeur *Gamarra*, heeft sigh 't geresolveerde van de *Chambre Mipartie*, wel laten gevallen: Ende is daer op voorts den 17. deser by haer Ho. Mog. geresolveert, 't gunt U Ed. uyt het bygaende Extract naeder sal believen te vernemen. Waer by voor dese reyse boven de ingeleyde Nouvelles niets te voegen hebbende, sal my voorts refereren, tot 't geene U Ed. hier benevens, van wegen haer Ho. Mog. sal toekomen. Ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 23. December 1660.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 31. December 1660.

MYN HEERE,

MYn jonghste schryven aen U Wel-Ed., is geweest van den 17. Sedert syn my ter behoorlycker tydt, wel ter handt gekomen U Ed. geheel aengenamen, van den 16. ende van den 23. alle deses maendts.

Uyt verscheyde berigten ende rapporten, ons sedert onse receptie voorgekomen, kom ick bynae in volle persuasie, van dat het retardement van deselve tot geen beginsel heeft gehad, eenige resolutie, over dewelcke wy ons souden kunnen beklagen; maer alleen een toeval van inconvenienten, ende misschien eenige quaedwilligheyt in Ministers, die deselve met meerder applicatie ende promptitude, hadde behoren te surmonteren; want deselve Heer die U Wel-Ed. over dit Subject heeft geschreven, is ook voorgekomen, van de geene die in dese saecken wat te seggen konden hebben, dat wy reden hadden, om ons te minder over eenigh uytstel in onse receptie te belgen, indien wy wilden indaghtigh syn, 't geen den Heer Ambassadeur *Servient* ontrent syne dimissie in den Haege was bejegent.

Wy hebben den Heere Grave van *Brienne*, in onse eerste visite niet onderlaten, in generaele termen te openen, de hooft poincten van 't geen haer Ho. Mog. verstonden, in 't vernieuwen van de oude Alliancien met dese Kroon, in consideratie behoorde te komen, ende in 't eynde ook aen te roeren, dat by de ouvertures die voordese daer ontrent waren gedaen, sigh een reciproque genegentheyt, soo van de zyde van Vranckryck, als van de zyde van haer Ho. Mog. had gevonden, om het geen over een Alliancie van Staedt soude kunnen werden verdragen, met Engelandt (indien het selve daer toe genegen was,) gemeen te maecken; ende dat wy ons gelast vonden te verklaren, dat haer Ho. Mog. alsnogh waren in deselve sentimenten; ende dat wy daerom geerne soude weten, of die ook aen de zyde van Vranckryck waere gebleven: op dit laetste heeft gemelte Heer Grave verklaert, niet te konnen seggen, welck tegenwoordelyck de Resolutie van den Koningh daer ontrent souden mogen wesen, ende dat men hier ook niet wist, de tegenwoordige neygingen ende gedaghten van den *Koningh van Engelandt*, ontrent soo een gemeene bandt; maer dat hy wel wilde occasie soecken, om daer over te spreecken, ende dat wy niet qualyck souden doen, van dienaengaende in onse eerste visite aen den Heer *Kardinael* vermaen te maken. Op het vernieuwen van de oude Alliancie met dese Kroon, expliceerde syn Ed. sigh milder, ende seyde dat wy daer ontrent volkomen goede dispositie van dese syde souden vinden, ook om in 't kort tot een goed besluyt te komen; maer wy souden in onse handelinge niet konnen ontgaen, het een ofte ander, dat voort soude komen uyt ongenoegen over 't gepasseerde tot Munster, ende voor al souden moeten modereren onse pretensien, ontrent het reguléren van de Navigatie ende Commercie: Dat wy mosten erkennen, dat een ieder in syn eygen Staedt Meester was, ende soodanige ordres ende reglementen vermoght te maecken, als met het best van syn Onderdanen meest accordeerde,

ende niet behoorden te pretenderen Conditien, waer door alle het voordeel, dat gemeen behoort te syn, aen de eene zyde soude komen ofte blyven, ende dat indien wy sulks pretendeeren ende blyven pretenderen, wy souden hier vinden luyden, resolut genoegh ende styf genoegh op haer roer, om het ons te weygeren, ende te blyven weygeren. Het is wel te vermoeden, dat het geen in dese onse handeling indiscrepantie sal syn, ende het succes soude mogen doen stuyten, voornaementlyck ofte eenighlyck, op het geen wy in last hebben, ontrent het reguleren van de Commercie sal aenkomen: Ende dat gemelte Heer Grave niet onbewust is geweest, van de particulariteyten van onse instructie daer ontrent, wy syn noghtans voor dese eerstemael gebleven in generaele termen, ende hebben in substantie geseyt, dat wy niets ontrent het reguleren van de Commercie voor te dragen hadden, als 't geen wy van haer Ho. Mog. syde presenteerden; inmiddels wy aen dese seyde versoghten, dat de utiliteyt daer van soude blycken gemeen te syn, ende immers grooter, soo men den anderen gaf redelyck contentement; dan by aldien men door retorsionele Reglementen, met den anderen een voordeel te willen afsien, men den anderen wilden dwingen in een saek, die van vryheydt is: Ende dat de particulariteyten daer van, lightelyck by de Tractaten souden kunnen werden aengewesen. Ick kan ondertusschen niet vernemen dat men veel staedt magh maecken, van dat men alsnogh aen dit Hof sigh ligtelyk sal laten afbrengen, van 't geen men alrede ontrent de Commercie aenstootelyk heeft nedergestelt; hoewel het waer is dat selfs de Onderdanen van Koopsteden van dit Ryck, daer over klaghtigh vallen, ende dat wy Articulen in de oude Tractaten van Alliancie, eniger mate voor ons hebben; maer de klaghten van de Onderdanen hebben dus langh niets geopereert; ende 't geen men uyt oude Alliantien kan by brengen, sal seer weynig klemmen; ende schynt daeromme wel voor het kraghtighste middel, waer mede wy haer Ho. Mog. intentie in dese souden konnen bereyken, aengesien te moeten werden, dat men hier klaer ende naeckt konde aenwysen, dat indien haer Ho. Mog. op 't exempel van de Engelschen, tot eenige retorsionnele ordres voortrede, aen dese syde het oogmerck, dat men nu voor heeft, niet soude kunnen werden bereykt, ende waer het onder verbeteringh van U Wel-Ed., niet buyten propoost, dat daer over met de geene die accurate kennisse hebben van de Fransche Navigatien ende Commercie, een bondige besoigne wierde aengestelt, welckers resultat ons hier soude kunnen dienen, tot instructie ende tot een *Compello*, soo verre het nodigh moght syn. Ende daer ontrent my gedragende tot U. Wel-Ed. wyser bedenckinge. Sal ick blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 31. December 1660.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur Van Beuningen, den 6. January 1661.

Edele Gestrenge Heere,

ICk hebbe de voorleden Kersdagen gepasseert tot Amsterdam, ende dienvolgende meer in devotie ende in vreughde met de Vrinden, als in affaires, 't welck oorsaecke is geweest, dat ik met de voorleden post geintermitteert hebbe aen U Ed. te schryven.

Gisteren is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van den 31. December lestleden, waer uyt ick met aengenaemheydt bespeurt hebbe, dat U Ed. niet anders hadde konnen bevroeden, dan dat het *dilay* ende andere incongruyteyten ontrent U Ed. negotiatie voorgevallen, meer aen onaghtsaemheyt van subalterne Ministers, als aen eene quade genegentheyt van syne Majt., toe te schryven zy.

Ick sal, soo veel in my is, helpen besorgen, dat op 't Subject van de Fransche Navigatie ende Commercie, een bondige besoigne aengestelt moge werden door die geene, die daer inne best syn ervaren, ende dat tot al sulcken eynde, ende met soodanigen insight, als de voorsz. U Edts. Missive is vermeldende.

Ick meyne dat het jegenwoordigh de reghte tydt soude syn, om alhier dispositie te vinden, ofte te konnen verwecken, tot authorisatie op U Ed., om het voorgenomen Tractaet, aldaer finaelyck te mogen tot besluyt brengen, sonder dienthalven op Engelandt eenige verdere reflexie te nemen, aengesien aldaer daeghlycks saeken werden voorgenomen, die alhier merckelyk aenstoot geven; gelyck U Ed. uyt de laetste advisen van daer overgekomen, waer van copye hier nevens gaet, speciaelyck sal gelieven te bemercken, wat men aldaer op nieuws voor heeft, aengaende het geimagineert *Dominium Maris*, ende tot naedeel van de groote Visscherye, welckers executie naer myn oordeel, geensints sonder feytelycke resistentie soude konnen werden getolereert.

Alhier lopen gerughten, voortgekomen uyt de mondt van een van de Secretarissen van den Heer Ambassadeur *du Thou*, dat aldaer eerstdaeghs wederom een generael beslagh ondernomen ende in 't werk gestelt soude werden, op alle de schepen ende effecten van de Nederlanders; waer aen, alhoewel ick gantsch geen geloof attribuére, eghter noghtans van myn plight geaght hebbe, daer van alhier vermaen te doen, om te mogen dienen tot U. Edts. naerightinge.

Den gemelden Heere Ambassadeur *du Thou*, heeft wederom nieuwe actie gemaeckt over het verongelucken van 't Schip de St. *Louis*, als U Ed. uyt d'ingeleyde Memorie sal gelieven te vernemen; maer hoe frivool ende ongefondeert deselve actie is, sal U Ed. konnen afnemen uyt het bygaende Extract, raeckende de Borgh-toghten voor 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam gestelt wordende: Waer uyt U Ed. niet alleen sal bemercken dat het voorsz. Schip al

zedert den 4. December voorleden was geweest in de vrye dispositie van de Eygenaers, om daer mede te mogen uytlopen naer haer believe, ende dat sulcks eerder geweest soude hebben, ingevalle zy de cautie eerder gestelt hadden; maer dat ook in de voorsz. cautie selfs seer groote civiliteyt is gepleeght, soo ten reguarde van de geringheyt van de somme, als ten aensien van den korten gelimiteerden tydt, in 't voorsz. extract geëxpresseert.

Ick werde alhier gewaerschout, dat eenen *Brunel*, die sigh aldaer bevint als Gouverneur van den Soone van den Heere van *Sommelsdyck*, niet van de beste alloy is, ende dat hy sigh bemoeyt, met veele saeken herwaerts over te schryven ten quaetsten; sulcks dat U Ed. daer op wat aght sal konnen nemen. 't Selve zy gesoght van Monsr. *la Valée*, die sig voor desen alhier in 's Gravenhage, onthouden heeft. Waer mede dese afbrekende, sal ik verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. January 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 7. January 1661.

MYN HEERE,

MYn jongste schryven aen U Wel-Ed., is geweest van den 31. des verleden maendts. 't Sedert syn my geene van U Ed. tydingen toegekomen.

Wy verwagten met ongedult, de gelegentheyd van den Heer *Kardinael* visite te admitteeren: Men wil ons verseeckeren, dat het niet aen genegentheydt ontbreeckt; maer ick geloof, dat die niet seer kraghtigh werckt, dewyle wy uytgestelt werden. Inmiddels heeft de Marquis de *Ville* (welcke alsnogh hier *incognito* is, en voor drie daegen meer dan een half uur by syn Eminentie geweest) ons berigt; dat syn dispositie sedert die tydt van dagh tot dagh verbetert, ende syn kragten vermeerderen: Niettemin de Nuntius van den *Paus*, ende den *Ambassadeur van Venetien*, ende andere uytheemsche Ministers; die voor veel weeken nevens ons, om acces tot syn Eminentie hebben aengehouden, worden met het selve dilay als wy, opgehouden, hoewel onder de geseyde, Ministers syn, die op haer vertreck staen, ende niet dan een compliment van affcheydt hebben af te leggen; ende men wil dat dese, ende te gelyck een andere reede als die van d'indispositie van den Heer *Kardinael*, by nae een generale stilstandt in alle affaires hebbende veroorsaeckt, ende veel noodtwendige, nu deselve te gelyk op de handt schietende, behooren voor convaincante argumenten aengesien te werden, om aen geen onbenoeghde gedaghten plaetse te geven. Ondertusschen heeft men beginnen te spreecken van Commissarissen aen ons toe te voegen, ende hebben wy uyt de mondt van een Heer, die daer over present is geweest, dat daer toe voor-

voorgeslagen werden, den Heer Mareschal de *Villeroy*, den Heer *Sur-Intendant*, den Heer Graef van *Brienne*, ende den Heer *le Tellier*: Ook is ons geseydt, in onse eerste visite, door gedaghte Heer *Sur-Intendant*, dat men van dese zyde geen longeurs soude toebrengen, ende dat, dewyle over de Alliantie, die wy proponneren, voor dese soo verre is gehandelt, dat alleen weynigh poincten in dispuyt waren gebleven, te vertrouwen was, dat die in twee ofte drie conferentien, lightelyck tot verdragh sullen kunnen werden gebraght. Ick vermoede seer, dat die selve tael ons by de Commissarisen sal bejegenen, om van de handt te wysen alle het geen wy ontrent een Reglement van de Navigatie ende Commercie verder in last hebben, als 't geen in de voorige Negotiatie over 't vernieuwen van de oude Alliantie met dese Kroon, is geweest. Ontrent het geen ons van den Grave van *Brienne* was bejegent van debatten, die wy te verwaghten hadden over 't gepasseerde in de Munstersche Vreedehandel, hebben wy ons laeten gelegen syn, om met veel redenen te doen apprehenderen, dat sulcks niet alleen ontydigh; maer ook seer ondienstigh soude syn. Insonderheydt, dewyle ons wierdt gewaerschouwt, dat men sigh van dese zyde in haetelycke ende aenstootelycke termen soude willen uytten, ende heeft dit, ofte eenigh beter bedenken, dat men hier uyt sigh selven gevat heeft, soo veel geopereert, dat wy uyt het bericht, dat ons dienaengaende sedert is voorgekomen, meynen te kunnen vertrouwen, dat wy buyten contestatie, over dit gepasseerde, sullen kunnen blyven.

Over de saeken van de Commercie, valt ons meeste naebedencken ende bekommeringe, ende ons komt niets voor, dat deselve kan verlighten; maer is in tegendeel wel apparent, dat de reflexie, die men hier maeckt, op het geen haer Ho. Mog. van de Engelsche zyde onbehaeghlyck voorkomt, onse Negotiatie daer ontrent meer en meer sal difficil maecken. Ick heb my in gedaghten laten komen, of men in dese tydt, nae dat men soo veel reden heeft, om te vermoeden, dat men sigh met Engelandt niet soo volkomen sal kunnen in alles verstaen, als verhoopt was, ende dat men, soo ons geschreven werdt, aen de Engelsche syde geen genegentheyd heeft, om tot een Triple Alliancie te komen, niet behoort te revideren de secrete Resolutie, daer ontrent, ende in serieuse deliberatie te leggen, of de Ambassades in beyde de Rycken, niet behooren te werden gesteld buyten de restrictie van te rescriberen, al voor finaelyck te sluyten: Niet om dat'er geen tydt soude mogen syn, om te rescriberen; maer om daer over geen aenstoot te geve, soo het bekent is, ofte werdt, ende vermeerdere de difficulteyten, die niet dan al te veel ons sullen ontmoeten.

In de discoursen die wy hier met verscheyde Heeren hebben gehad, is ons meermalen voorgekomen, dat de maght van de rovers van Barbaryen, daeghlycks bedenckelyck toeneemdt, ende dat men met beweeghde herten behoordt aen te sien, de jammerlycke slavernye van soo veel Christenen, als in derselver gewelt syn; ende 't pericul van de geene die daer inne kunnen vervallen. Wy hebben die occasie waer genomen, om te seggen, dat haer Ho. Mog. op ons vertreck, waren in serieuse deliberatie over remedie om daer tegens te voorsien door een notable Esquipagie; maer hebben te gelyck gemoveert dat de noot gemeen ende soo groot was, datter meer als van een handt diende gearbeyt, om daer inne te voorsien; ende dat van dese waerheydt konde een bewys syn, de

vrugh-

vrughteloose toght die dese Kroon voorleden jaer ter Zee had gedaen, om die van Tunis ende Algiers tot het relaxeren van de Fransche slaven te obligeren, wy blyven in die generaele termen, ende men spreekt ons ook in deselve van dese kant: Maer indien haer Ho. Mog. oordeelen over dese saek, ende om die met gemeene magt te doen, met dese Kroon te concerteren, ende daer ontrent eenige last te geven, 't geen nu niet dan discoursen syn, soude wel een serieuse Negotiatie kunnen werden, die in alle geval, niet dan behaeghlyck ende loffelyck hier soude syn, ende misschien andere souden helpen faciliteren. Ik versoecke dienstelyck hier over U Wel-Ed. bedenckingen, ofte ook soo dese voorstellinge, deliberatie waerdigh geoordeelt wert, die van de Regeringe daer over te mogen ontfangen.

Op de ingekome tydingen, van 't verraet in Engelandt ontdekt, heeft den Heer *Kardinael* afgevaerdight naer Londen, den Ridder *Arnosili*, met ordre (soo men gelooft) om den Koningh soo hy des nodig soude mogen hebben, secours van wegens dese Kroon aen te bieden. Ick ben ende blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 7. January 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 13. January 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, in date den 6. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 7. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; in deselve myne Missive, hebbe ik U Ed. geadviseert het voornemen van die van 't Lagerhuys in Engeland, op 't stuk van de Visscherye; in welk voornemen U Ed. uyt de jongste brieven van daer ingekomen, sal bemerken, dat die van 't selve huys, nog persisteren, ende de saeke in den haeren tot besluyt gepousseert hebben. Op de eerste advertentie van 't geene voorsz. is, hebben hare Ho. Mog. goedgevonden, te schryven aen den *Koningh van Groot-Brittannien*; mitsgaders aen de Heeren derselver extraordinaris Ambassadeurs aldaer, 't geene U Ed. uyt de byleggende copyen, sal gelieven te vernemen. Wy willen hoopen, dat het voorsz. werck daer door sal konnen werden gestuyt, ende buyten vervolgh ofte executie gehouden. Het schynt ons alhier wat vreemdt toe, dat U Ed. tot nogh toe de eere niet hebben konnen genieten, van den Heere Kardinael *Ma-*

zarin

zarin te spreecken; te meer, alsoo anderen acces is vergunt; dogh ick wil hopen, dat de naeste post van daer, die tydinge sal versaghten.

Over het suyveren van de Middelandtsche-Zee van Turcksche rovers, hebben Haere Ed. Groot Mog. in derselver jongste vergaederinge, genomen de bygeleyde Resolutie; daer op ter Generaliteyt tot nogh toe, geen besluyt heeft konnen werden uytgewerckt. Ende voor desen in haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge deliberatien gevallen zynde, om daer over te concerteren met andere hooge Maghten, ende voornaementlyck met Vranckryck, is daer toe eene generale dispositie in alle de Leden bespeurt; sulcks dat ick meyne, dat U Ed. niet qualyck sullen doen, de goede genegentheydt die sigh ten selven eynde aldaer vertoondt, ten besten te voeden; ende sal ick middelerwylen traghten te besorgen, dat by haer Ho. Mog. op de saeke selfs, Conclusie vallende, met eenen aen U Ed. ordre moge werden gegeven, om 't Hof aldaer tot gelycke Resolutie te helpen disponeren, ende daer over met syne Majesteyt, ofte desselfs Ministers te concerteeren. Waer mede dese in haest afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 13. January 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. January 1661.

MYN HEERE,

SOo hier aen 't Hof onder de Heeren van voornaem credit ende directie, iemandt is, welcke met sinceriteyt ende affectie haer Ho. Mog. saecken toegedaen is, soo veel wy uyt den Heer *Boreel*, ende van elders kunnen vernemen, ende in dese korte tydt, dat wy hier syn, by experientie ondervinden; is het den Heer Marechal de *Turenne*, die ons alreede in 't procureren van de ontslaeginge van Kapiteyn *Uyttenbout* ende den Commissaris de *Roux*, ende in veel groter occasien, de preuven daer van heeft doen gevoelen. Ook indien by ende ontrent den Heer *Kardinael* iemandt van vermogen is, in groote ende in kleyne saeken, haer Ho. Mog. dienst te doen; deselve is insgelyks gemelden Heer *Mareschalk*, die over alle raedslagen geroepen, ende in alle geconsidereert werdt, als een seer verstandigh ende eerlyk Man; ende van den Koningh ende den Heer *Kardinael* seer geëstimeert ende geliefst is. Soo dat U Wel-Ed. kan bevroeden, wat redenen wy hebben, om desen Heer als het voornaemst appuy van haer Ho. Mog. Negotiatie aen dit Hof, aen te sien; ende als soodanigh veel wercks te geven, ende dickmaels lastigh te vallen, gelyck wy 't sedert dat wy eenighsints in 't werck komen, stadigh doen, ende altydt met groot contentement, ende on-

dervindinge van een welgeaffectioneerde inborst. Dese Heer heeft ons op gisteren met soo veel demonstratie van beleefde ernst, als in een saeke van die natuur konde voortgebraght werden, betuyght; dat hy seer geerne soude sien, ende als een sonderlinge beneficie soude ontfangen ende erkennen, dat aen de Kadet van Mevrouw syn Suster Weduwe van de Heer Marquis *de Duras*, een Edelman soo hy seyde, ende repeteerde, van hem seer wonderlyk gelieft, in den Staedt van haer Ho. Mog., een vacante compagnie moght werden gegeven. Ick weet wat difficulteyten die saek in andere gelegentheydt soude hebben, ende heb niet naegelaeten te vermanen, dat men in den Staedt besigh was, om Resolutie te nemen over eenige cassatie, ende dat het seer te twyffelen was, of men in lange tot het begeven van compagnien soude komen. Maer niettemin heb ik op 't versoeck van welgedaghte Heer *Mareschalk*, aengenomen, met goeden ernst aen U Ed. te schryven ende te versoecken ende recommanderen, dat door dessels directie de wegh magh werden gebaendt, om, indien nae de cassatie, eenige Fransche compagnien vacant blyven, in aensien van gemelte Heer Mareschalck, syn voorgemelte Neve met een van die moght werden begiftight. Syn Doorlht. seyde ons, dat in tydt van Vreede, mits de cassatie die hier geschiedt, niet voor deselve was te doen: daer syn veel kinderen in 't huys van Mevrouw syn Suster, grooter geboorte als middelen, alle het welck dese kleyne obligatie gewilligh maeckt. Maer alwaer dit soo kraghtigh niet, U Ed. sal gelieven te considereren, en doen considereren, dat men in dese gelegentheyd een Heer van die merite, in een saek die hem nae raeckt, ende naeuw ter herten is, niet behoort te weygeren. Ick sal U Ed. antwoordt onder dessels welgevallen, hier van afwaghten, ende blyven:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 14. January 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. January 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed., van den 7., is my wel toegekomen, syn geheel aengenamen van den 6. deses maendts.

Ick ben blyde te vernemen, dat U Wel-Ed. gedaghten over het ontbinden van eenige restrictien ontrent de forme van onse Negotiatie, met de geene, die

my

wy daer ontrent ingevallen waren, over een komen, ick hoop dat deselve ook verder plaetse sullen vinden, ende dat het voor den dienst van 't Landt sal syn, dat de geene die haer Ho. Mog. saeken hier handelen, de handen mogen vry hebben, om op de instructie haer mede gegeven, sonder nader ordres, tot een finale Conclusie (indien sy soo verre kunnen komen) te mogen treden. Insonderheyd, dewyle ons eenige oorsaek toeblinckt, om wat beter hoope te setten ontrent het geen wy, raeckende de Commercie, in last hebben, als wy voor heenen niet hebben gehad. Den Heer Grave van *Brienne*, welke wy sedert 't afgaen van myn jongste, de tweede visite gegeven, ende in 't lang onderhouden hebben over 't Vat-geld, heeft onse redenen gehoort met een attentie, die ons scheen te beloven, dat syn Ed. die van gewigt oordeelde, ende eenigsints plaetse gaf. Immers liet syn Ed. die onbeantwoort, ende contradiceerde ons niet. Wy hebben die ook by een ander Heer van seer voornaem credit, gededuceert, die ons in *genus* bekende, dat sy hem persuadeerde, ende dat hy geloofde, dat men aen dese syde de reden soude plaetse geven; maer het geen daer op ick meest sie, is dat den Heer *Kardinael* in de visite die wy syn Eminentie hebben gegeven, tot twee malen repeteerde in substantie, dat het geen wy aengaende de Commercie hadden te tracteren, niet was van soo groote consideratie; maer *sur le plus & le moins*, dat men temperamenten konde vinden, ende dat men aen de zyde van Vranckryck, daer ontrent was genegen te doen, 't geen *esquitabel* is, ende dat hy vertrouwde, dat wy ook in 't uytvoeren van onse last, aen de equiteyt soude plaetse geven. Ick kan wel bevroeden, dat op soo generaele woorden, en deselve met de restrictien, die daer inne syn, gantsch niet seeckers kan werden gebouwt; maer ick meen dat het ietwes in sigh heeft; dat, daer den Heer Grave van *Brienne* ons hebbende klaer geseyt, dat wy onse pretensie ontrent de Commercie souden moeten matigen, den Heer *Kardinael* sigh soo veel saghter heeft verklaert: in sonderheyt, dewyle wy in een saecke verseeren, in dewelcke wy (myns oordeels) met seer kraghtige redenen syn ondersteunt, ende dat men verklaert daer inne de reden te willen hooren ende plaetse geven. De geene die wy tot nogh toe by occasie gebruyckt hebben, syn; dat de nieuwigheden die hier ontrent de Commercie ende Navigatie syn ingevoert sedert eenige tydt, van soodanigh nadeel syn voor d'Ingesetenen van de Vereenighde Nederlanden, dat haer Ho. Mog. niet souden kunnen ontbreeken by continuatie van deselve, daer tegens te voorsien met retorsioneele ordres, by dewelcke haer Ho. Mog. soude traghten te mainteneren ende te benificeren haer Navigatie, Commercie ende Manufacture; ook met naedeel van de Ingesetenen van Vranckryck; gelyck de hier ingevoerde nieuwigheden directelyck leggen, om tot naedeel van de Ingesetenen van de Vereenighde Nederlanden, de Franschen in haer Navigatie eenigh voordeel toe te brengen, ende (om de waerheyt te seggen) inderdaedt geschapen, om de eerste veel meer te benadeelen als de andere te bevoordeelen, ende liever aen beyde niet als schadelyck syn, gelyck geloofwaerdigh maecken, de remonstrantien van de Fransche Koopsteden, die voor haer eygen interest, ende niet voor dat van haer Ho. Mog. Onderdanen, insteren om 't voorsz. lastgelt ende andere nieuwigheden, afgeschaft te hebben. Dat indien men in soodanige retorsionele termen kwam, ofte de occasie daer toe open-

openliet in een saeck die seer gevoeligh is, insonderheyt in de Vereenigde Nederlanden, niet te verwaghten was dat men ooyt tusschen de twee Staeten soude kunnen herstellen ende wel doen begroeyen de confidente vriendtschap, ende reciproque affectie, om aen Alliantien ende aen de gemeenschap van *Consilia*, die tusschen beyde de Staeten behoort te zyn, kraght te geven; ende dat men dies van alle het geen wy verklaerden ontrent een gemeene Alliantie, wedersyts serieuselyck te behartigen, gantsch geen goedt werck soude kunnen werden gemackt: maer in tegendeel, dat de gemoederen meer ende meer van den anderen soude komen te werden vervreemt: Ende dat dies, schoon eenigh voordeel in de voorsz: nieuwigheden voor de Ingesetenen van Vranckryck soude mogen residéren, het selve in alle respecten al te geringh was, om eenighsints te konnen opwegen het naedeel dat de Kroon ende de gemeene saek, daer uyt by gevolgh soude toegebraght werden. Waer op wy ons dan extenderen op de avantagien die een vertrouwde Alliantie in sigh heeft, insonderheydt voor de geen die *Potieres in fœdere* syn, ende soo verre de hoger handt hebben in de directie, als dese Kroon heeft in een Verbondt met de Vereenigde Nederlanden. Maer het geen wy daerenboven meest dringen, is dat het voorsz. middel van 't last-gelt, hier buyten vermoeden, gecontinueert werdende, haer Ho. Mog., ende naer apparentie, ook andere Staten, op 't exempel van Engelandt, sullen by retorsie, in haer Havenen aenstellen deselve belastingen op de Fransche Schepen, als men in Vranckryck is heffende op die van haere Ingesetenen, en dat men daer door wederom gelyck sal staen, ende dese Kroon sal versteecken syn van de avantages, die sy by inégaliteyt van de belastingen, schynt te beoogen. Dat in Engelandt alrede daer toe Placaten, ende in de Vereenigde Nederlanden Advisen leggen, die soo haest men wanhoopt, om door meer aengename wegen te kunnen obtineren, dat dese nieuwigheyt werde afgedaen; in Placaten sullen werden verandert. Ende indien men sigh soude willen persuaderen, dat het selve misschien niet sal gevolght werden by andere Staeten, Koningen ende Steden, insonderheyt aen de Oost-Zee, alwaer men klaeght dat de Fransche waren met Hollandtsche Schepen werden gebraght; dat eerstelyck soodanigh misschien, seer lightelyck kan bedriegen, ende tegens de apparentie is; ende dan nog dat het met de Commercie ende Navigatie op die Quartieren soo geschapen leydt, ten aensien van saisoenen, als ten reguard van de Wynen, notabel is; als ook ten aensien van de Retouren, met insight van de welcke den handel aldaer voornaementlyck gedreven wert, ende ten aensien van de kleyne winsten, die altans doorgaens gedaen werden. Mitsgaders 't humeur van de Natie ontrent menage, saeken van patientie, ende 't hazarderen in credit geven buyten 's Landts, dat de geene die alle het selve wel insien, ende daer by considereren wat het in heeft in diversiteyt van Talen, verre van de handt te establisseren trouwe Correspondenten; Ministers ende Factoors, die tot onderhoudt van de Commercie en Navigatie nodigh syn, voor onmogelyk sullen stellen, dat door de voorschreve belastinge een sonderlinge ofte misschien eenige meer Fransche Navigatie op de voorschreve Quartieren souden kunnen werden in train gebraght; als tegenwoordigh. Maer dat dat deselve alleen sal strecken tot disturbe, ende niet tot eenige voortsettinge van vaert ende handel.

Dat

Dat vorders met groote onreeden gemoveert werdt, dat de Ingesetenen van de vereenigde Nederlanden, boven die van dit Ryck, al te grooten aendeel hebben in de Commercie, die onderlinge werdt gedreven; dat het wel waer is, dat de Waeren ende Koopmanschappen van dit Ryck, veel met derselver schepen werden overgebraght; maer dat onvergelyckelyck grooter is het voordeel dat in de entrecourse ontrent de Vrughten ende Manufacturen valt, als 't geen men doet met een arme winst van vraghten, welk op soo lage prysen doorgaens syn, dat de Reeders veeltydts geen interest trekken van 't geldt dat tot aenbouwen, ofte inkopen van schepen werdt aengeleyt; dat dan geconsidereert werdende, gelyk wy ten deele doen considereren uyt de remonstrantie van Fransche Koopluyden, hier by geleyt, de excessive distantie van de quantiteyt en waerde van Waeren ende Vrughten, die uyt dit Ryck werden getrokken ende vervoert, ende veel met contant geldt ingekoght, tegens de geene die van buyten ende particulierlyck uyt de vereenigde Nederlanden, in 't selve werden gebraght, demonstratif sal blyken, dat in de entrecoursen de advantagie seer hoogh is op de Fransche zyde. Maer boven al, dat men hier wel moet verdaght syn, dat indien men tegens de oude practyck ende de gronden van de voorige Alliantien, haere Ho. Mog. Ingesetenen druckt in de Navigatie; haer Ho. Mog. niet alleen in de Navigatie haer sullen defenderen met retorsionele belastingen op de Fransche schepen te stellen; maer haer, genoodtsaekt sullen vinden, om door 't uytsluyten van de Fransche Manufacturen ende Vrughten, wederom in dat deel van de entrecourse beter haer reekening te vinden, ende in den handel van Koopmanschappen betaelt te stellen, 't geen men haer in de schipvaert tot ongelyck, ofte onvrindelyck aendoet; daer ontrent niet verswygende, dat daer toe leggen advisen van de Admiraliteyten, ende treffelycke middelen, om alle het selve sonder schade, ende selfs met voordeel te doen, indien wy gepousseert werden, om soo verre voort te treden, dat wy dan illustreren met veel particulariteyten, onder dewelcke niet vergeten werdt, als seer facil te doen apprehenderen, de faculteyt die haer Ho. Mog. hebben, om met verstandt van de Duytsche Vorsten, de Rhynsche Wynen door verminderinge ende afschaffinge van Tollen ende andersints, op soo lagen prys te brengen, dat die streken om de Fransche Wyn, een Koopmanschap van aght millioenen ende meer, ten instal te maeken, besluytende uyt al het selve, dat het meer het interest van Vranckryck, als by nae van eenige andere Natie is, geen ongenoeghelyke dwang ontrent de Commercie ende Navigatie te brengen, terwyl het by retorsie al te veel te verliesen heeft; ende inder daet in de grootheyt ende abondantie in dewelcke het staet, niet nodigh heeft met die hatelycke middelen sigh te behelpen. Ick hebbe geraden geaght, U Wel-Ed. onder dessels wel gevallen, dit kort begrip van 't geen in onse hier bygebraghte redenen, meest kraghtigh is, over te schryven, op dat by aldien op myn gemoveerde in vorige Missive, eenige besoigne aldaer moght aengestelt werden, door U Wel-Ed. toedoen ende directie, in 't selve niet moght werden geignoreert, welcke onse geringe speculatie daer ontrent syn, ende gelet, wat daer by ofte af te doen is, ende insonderheyt, hoe dat de geene die in 't bedryf van den Koophandel syn, met particulariteyten kragtigst kunnen doen demonstreren, het geen in onse speculatien, die niet staen op soo

grondige kennisse als de ondervindinge geeft, wel gevat magh syn. Want wy voorsien wel, dat dese saek difficulteyten aen dese syde sal hebben, die vereysschen dat in dese met alle accuratesse werde gegaen; insonderheyt, dewyle in deselve verseeren interessen van des Koninghs finantie, ende misschien ook van particulieren, tegens dewelcke de redenen altemets haer kraght verliesen.

In de discoursen welcke den Heer *Kardinael* met ons had, vraegde syn Eminentie onder anderen, wat moght syn van 't geen in Engelandt ontrent de Visscherye wiert gemoveert. Wy hebben daer op geandtwoort, het geen van de ons toegekomen tydinge was, ende als t'eenemael desapparent gestelt, dat sulks eenigh meer considerabel vervolgh soude hebben; als gelycke voorstellen meermaels in dat Ryck gedaen, tegens dewelcke de reden altyts plaetse hadde gevonden, ende nu te meer was gesien te prevaleren, om dat de driftigheyt die eenige in 't Lagerhuys in desen hadden getoont, nog aen den Koningh, nogh aen desselfs Raedt scheen soo verre te gevallen, dat sy die involgen soude, ende de saeke laten komen in de extremiteyten die daer uyt konde ontstaen; dewyle niet alleen haer Ho. Mog., maer ook andere nagebuuren, in dese te hoogh waren geinteresseert. Waer op syn Eminentie repliceerde, met ons te geloven dat de Engelschen die saeke niet *à bout* soude pousseren.

Ick sal nader traghten te vernemen, wat in sigh bevat het geen den Heer *Kardinael*, op de voorslagh van een Triple Alliancie ontrent de toestandt van saeken tusschen Engelandt ende Spaigne, ende Engelandt ende Portugael moveerde, ende of de uytkomst daer van soodanigh soude kunnen syn, dat dese Kroon ten aensien van eenige Tractaten, met Spaigne *in eventum* niet soude kunnen handelen.

Hier syn brieven van den Heer *Schombergh*, tegenwoordigh Lieut. Generael in Portugael, in dewelcke hy schryft, de saecken aldaer in goede standt te vinden, ende dat met 12. Engelsche Schepen, ende vier duysent vreemde Voetknegten, boven die daer syn, alles in staedt soude syn, om de Spaensche lang en veel werks te geven.

Ick sie niet de alderminste schaduwe tot het geen men daer seyt, van een generael Arrest op de Nederlandsche Schepen in de Havens van dit Ryck. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 14. January 1661.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 20. January 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed. is geweest van den 13. deser lopende maendt, ende naer 't afgaen van deselve is my U Edts. Missive van den 14. daeraenvolgende wel ter handen gekomen. Het is my sonderlingh aengenaem geweest daer uyt te vernemen wat argumenten U Ed. aldaer voornaementlyck syn gebruyckende, ende applicabel vinden tot justificatie van haer Ho. Mog. intentie tot afschaffinge van 't opgestelde Vatgelt, ende tot gelyckstellinge van wedersyts Ingesetenen in alle Tollen, Licenten, ofte Convoyen: Ende sal ick my daer van ten beste dienen in de besoignes die alhier overgelyck Subject in de aenstaende Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. staen te worden gehouden.

Dat het voornemen van de Engelschen, tot naedeel van de Visscherye deser Landen, in 't Lagerhuys opgeheven, by provisie is gestuyt, sal U Ed. uyt de bygaende brieven van de Heeren extraordinaris Ambassadeurs van desen Staedt aldaer, gelieven te vernemen.

Wy sullen alhier vooreerst geene deliberatien konnen aenstellen, ofte helpen vorderen, tot alteratie van de ordres U Ed. voor desen mede gegeven, voor ende aleer d'Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt wederomme vergadert sullen wesen, ende alsdan, myns oordeels, ook beswaerlyck, ten sy U Ed. alvoorens konnen overschryven, in de Negotiatie haer aenbevolen, soo merckelyck te hebben gevordert, dat mogelyck door de voorsz. eerst gegevene ordres, by faulte van redres, ende ruymer pouvoir, retardement in 't besluyt van dien gecauseert soude konnen worden; daer naer U Ed. 't syner tydt syne mesures wat sal konnen nemen.

Ende voor dese reyse hier by niets van consideratie te voegen hebbende. Sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 20. January 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 20. January 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

HEt is my van herten lief geweest, door U Edts. Missive van den 14. deser loopende maendt, geconfirmeert te werden in de verseeckeringe, die my voor

voor desen van verscheyden kanten is gegeven, van de goede ende hertelycke genegentheydt van den Heere Mareschalk-Generael de *Turenne* tot desen Staedt, ende tot bevorderinge van de interessen van deselve. Ende van d'ander zyde is my van herten leet, dat 't geene den gemelde Heere betoondt heeft in Monsr. de *Duras* syn Susters Soone soo ernstigh te desidereren, alhier is van soo difficilen executie, als U Ed. ten besten bekent, ende by deselve ook aldaer naer de waerheyd gepresenteert heeft.

D'Advysen van de Provincien op de voorslagh van den Raedt van State, tot nogh toe geuyt synde van alle, uytgenomen van die van Utrecht, ende van Stadt ende Landen; schynen ons geene hoope over te laeten, om veele van de compagnien van vreemde Natien, op de repartitie van Hollandt vacerende, van de voorgenomen cassatie te sullen salveren, ende daerentegens selfs eenige Lieutenanten te zullen moeten casseren, die verscheyde der voorsz. vacante compagnien met groote lof ende perykel, geleyt ende gecommandeert hebben in verscheyden, notable voorvallen, ende onder anderen jonghst binnen Koppenhagen; soo kan U Ed. lightelyck begrypen, dat'er vooreerst meerder necessiteyt sal wesen, om eerlycke ende wel meriterende Officieren te verongelycken, als occasie om brave luyden te konnen beneficeren. Niettemin gelieve U Ed. sigh verseeckert te houden, gelyck ick denselven ten overvloet verseekere by desen; dat soo wanneer hier naermaels eenige gelegentheydt sal vallen, om voor soodanigen, als is de voorsz. Monsr. *de Duras*, eenigh avancement te konnen procureren, ik in sulken cas, seer gaerne soo ten respecte van U Edts. recommandatie, als voornaementlyck ten opsighte van den meergemelden Heere Mareschalk de *Turenne*, het myne naer uyterste vermogen sal contribueren, om den meergenoemden Monsr. *de Duras*, in 't vervolgh van syne genegentheyd te doen reuissseren; 't welck U Ed. gelieve te vertrouwen van die geene die is, ende altydts sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 20. January 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. January 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Ed., van den 14. is my wel toegekomen U Ed. geheel aengenamen van den 13. des loopenden maendts.

Uyt het geen U Wel-Ed. my heeft geliest te communiceren van de inclinatie

tie die in haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge bespeurt is, om over het suyveren der Middellandtsche-Zee van de Turksche Rovers uyt Barbaryen, te concerteren met andere hooge Maghten, ende voornaementlyck met Vranckryck, hebben wy occasie genomen, om ons in discourssen met verscheyde Heeren, wat breder uyt te laeten op 't geen konde dienen, om soo goedt ende nodigh een werck te onderbouwen, als wy tot nogh toe niet hadden gedaen. Wy ondervinden, dat de swaerigheden die gevoelt ende gevreest werden uyt de groote ende daeghlyks aengroeyende maght van de voorgeroerde Rovers, by meest alle naer behooren werdt geapprehendeert, ende te gelyck geoordeeldt, dat'er prompte ende kraghtige middelen sullen nodigh syn, om dat quaedt te boven te komen: het werdt ons ook niet gedisputeert, dat het een gemeen interest is, in 't welck men den anderen de handt behoordt te bieden; ende veele seggen self, dat haer Zeemaght voor desen separatelyck geëmployeert, het quaedt verergert heeft. Ontrent het oogmerck, dat men sigh tegens de voorsz. Rovers soude mogen voorstellen, is ons gemoveert by den Heer Mareschal de *Turenne*, dat Algiers ende Tripoly wel winbaer waren, ende versoght syn E. te mogen weten, of haer Ho. Mog. ook souden genegen syn, om met dese Kroon soo verre in dat werck te treden. Wy hebben geseydt sulcks niet wel te weten; maer dat haer Ho. Mog. buyten andere difficulteyten, die in soodanigh een dessein souden resideren, ten aensien van haer Commercie, groote reflexie hadden te maecken op de offensie, die daer uyt soude tegens haer mogen werden opgenomen, aen het Turcksche Hof; ende dat ons oordeels, het ondienstigh was voortshandts dese saek in een soo wydtluftige Negotiatie te brengen, als het formeren van een soo groot dessein soude medebrengen; terwyl wy oordeelde, dat alle uytstel ook het minste ondienstigh was. Maer dat soo veel ons bewust was, het ooghmerck van haer Ho. Mog. soude gaen, om de Zeemaght van de voorsz. Rovers, soo veel doenlyck, te ruïneren, ende deselve te dwingen, om d'Ingesetenen van de vereenigde Nederlanden, in haer steeden in slavernye synde, in vryheydt te stellen, ende de Commercie ende Navigatie, in het toekomende ongeperturbeert te laten: Ende dat die geene, die met haer Ho. Mog. souden intreden op die gronden, haer Conditien, soo ons toescheen, gereedt souden kunnen maecken; maer dat wy spraecken sonder ordre, ende die souden moeten afwagten, alvoorens iets positifs te konnen seggen. Den Heer Hertogh van *Mercœur*, Gouverneur van Provence, heeft ons geaffirmeert, dat de voorsz. Rovers in vier weecken aghtien ofte twintigh schepen van alderhande Natien hebben genomen.

Op het geen wy in last hebben ontrent het voorstellen van een Triple Alliantie, schyndt niet vrughtbaers te verwaghten te syn, niet alleen om de weynigh genegentheydt, die deselve saeken hier souden mogen vinden; maer ook, dewylen ons by haer Ho. Mog. Ambassadeurs in Engelandt overgeschreven is, dat sy dat werck aldaer soo geschapen hebben gevonden, dat sy 't ondienstigh geoordeeldt hebben, voor te stellen; verwaghtende niet als gelycke antwoordt, als ons van den Heere Grave van *Brienne* was bejegent, soo dat het, onder U Wel-Ed. beter gevoelen, te wensschen waer, dat beyde de Ambassades, hoe eer hoe liever, van de Resolutie restrictoir ontrent de voedt van haer Negotia-

tie, moghten ontbonden syn, ende gelast deselve voor te zetten op haer Instructie, soo als die leydt. Ick blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 21. January 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. January 1661.

MYN HEERE,

ICk heb in myn voorgaende, by versuym, onbeantwoordt gelaten, het geen U Wel-Ed. heeft gedaght in de syne ontrent Messrs. *de la Vallée* ende *Brunel*; voor soo veel dese laetste aengaedt, deselve bekleet by de oudste Zoon van de Heer van *Sommelsdyck*, de plaetse van Gouverneur, ende schyndt een Man van verstandt te syn. Ons werdt geseydt, dat uyt syn schryven, in den Haege verspreyt is een gerught, van dat de Ambassadeurs van haer Ho. Mog. tot Paris, het oneens geworden ende van den anderen gescheyden syn; dat myns gedagtens een al te bekende onwaerheydt is, om door een Man die hier tot Paris, ende soo nu soo dan, in 't begin in ons huys is geweest by Mevrouw van *Gendt*, gedebiteert te werden; soo dat ick niet weet, wat geloof daer aen te geven, tot dat ick door U Wel-Ed. beright soude mogen syn, van 't geen hem verdaght heeft gemaeckt.

Op de reeckeningh van Monsr. *de la Vallée*, welcke niet meer dan eens by de Heer van *Gendt* is geweest, werdt gesteldt, dat hy aen den Heer *Kardinael* soude overgebraght hebben eenige discoursen, die by gemelde Heer van *Gendt* ende my, tot *Marten Aernouts* souden gehouden syn, ende dat deselve ons qualyck by syn Eminentie souden hebben gesteldt. Ick weet niet wat daer van magh syn; maer geloof veel eer, dat dit alles een inventie is, die tot ons naedeel gesmeet is by anderen, als dat gemelde Monsr. *de la Vallée* ons die trouwlose tour souden hebben gedaen; want buyten dat het bynae twee jaeren ofte meer geleden is, dat die Man buyten Hollandt is, soo werdt alle schynbaerheyd van ongenegentheyd van den Heer *Kardinael* tot onse Personen, weg genomen, niet alleen door de ordres die de Heer *du Thou*, van syn Eminentie heeft gehad, om te verklaren, dat wy aengenaem souden syn; maer ook, door de discoursen van syn Eminentie met ons, ende met anderen van ons, die seer vol civiliteyt, ende betuygenisse van estime syn geweest, meer als wy hadden kunnen verwaghten voor onse particuliere Personen. 't Is waer, dat ons acces tot syn Emi-

Eminentie, is getraisneert, langer als wy hadden mogen wenschen; insonderheydt, dewyle de Marquis *de Ville* ondertusschen deselve heeft gesien; maer het is ook waer, dat den Heer Nuntius van den *Paus*, ende den Heer *Ambassadeur van Venetien*, die langh voor onse aenkomste, om audientie hadden aengehouden, ende die nogh daeghlycks aenhielden, nogh voor drie dagen by den Heer *Kardinael* niet hadden geobtineert; ende dat den Afgesant van den Heer *Landgraef van Hessen*, de vierënveertigste mael dat syn Excell. in de voorkamer van den Heer *Kardinael* was geweest, ende niet eer gelegentheydt heeft kunnen vinden, om op syn affcheydt expeditie op 't geen hem in last gegeven was, te versoeken: ende dat men met veel waerschynelykheydt seyt, dat wy een dagh ofte twee langer uytgesteldt syn, om dat den Heer *Kardinael* met ons over het gros van onse Commissie wilde spreecken, ende tot dien eynde nodigh had, wat meerder kraghten te vergaderen; een van syn voornaemste quale, synde ende blyvende, een benauwtheydt in de borst, die af ende toeneemdt van tydt tot tydt, ende soo nu ende dan hem de stemme incommodeert, ende syn dienaers in bekommernisse steldt. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 21. January 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 27. January 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, van den 20. deser loopende maendt, syn my beyde U Edts. Missiven van den 21. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; ende gelyck ick U Ed. voor desen geadviseert hebbe, de saeke daer naer te sullen helpen dirigeren, ten eynde by haer Ho. Mog. nevens het arresteren van de bewuste équipagie naer de Middelandtsche-Zee, ook geresolveert moghte werden den *Koningh van Vranckryck* tot gelyck effort tegens de Turcksche pyraten te doen versoecken, soo sal U Ed. uyt haer Ho. Mog. Resolutie van den 15. deses, bemerckt hebben, sulcks ook effective geschiedt te syn; maer ingevalle d'intentie van syne Majesteyt souden mogen wesen, met de gecombineerde Maghten in een corps ende onder een opper-commandement te doen ageren, soo meyne ick, dat sulcks alhier niet smaeckelyck wesen soude; soo, om dat indiengevallen de Maght van desen Staedt souden moeten gesteldt worden onder de Fransche Vlagge, als om dat soodanigen conventie met Vranck-

ryck gemaeckt wordende, deselve te gelyck niet met Spaigne ende Engelandt gemaeckt souden konnen werden; by welcke Potentaten noghtans, haer Ho. Mog. geresolveert hebben, gelycke officien als in Vranckryck, over 't selve subject te doen in 't werck stellen; sulcks dat het, myns oordeels, best geraden soude wesen, vooreerst te blyven in termen van versoeck, soo als de Resolutie is medebrengende, ende dat vervolgens ook in bedencken souden konnen werden genomen, of men niet met den *Koningh van Vranckryck*, by forme van conventie, soude konnen vaststellen, ofte reciprocé stipuleren ende beloven, een seecker te expresseren getal van Oorloghschepen ten fyne voorsz., te sullen in zee brengen, ende elck naer vermogen daer mede te ageren tot bereyckinge van 't eynde in de voorgeroerde Resolutie voorgesteld; hoedanige conventie dan ook sonder contradictie, met de hooghstgemelde andere Koningen aengegaen soude konnen werden; welcken aengaende ick d'inclinatien alhier naeder sonderen, ende deselve aen U Ed. vervolgens overschryven; of wel positive Resolutie van haer Ho. Mo. daer op, besorgen sal. Op de voorslagen tot vordere entreprises ook op Algiers en Tripoli selfs, dunckt my by U Ed. wel ende voorsightelyck te wesen geantwoord; te meer, alsoo ick my voor desen alhier van luyden daer ontrent wel ervaren, hebbe laeten onderrighten, dat soodanige entreprises niet wel practiquabel syn.

'T Geene ick voor desen aen U Ed. over geschreven hebbe, aengaende Messieurs *de la Vallée* ende *Brunel*, hadde ick uyt den Heer *Wicquefort* de Jonge, die my verklaerde, daer van seeckerlyck geinformeert te syn; ende aengaende de laetste, dat hy selfs uyt de mondt van den Heer van *Sommelsdyck*, verstaen hadde impertinentien, die den voornoemden *Brunel* aen syn Ed. overgeschreven hadde, ende onder anderen, in positive termen, dat U Ed. aldaer weynigh gesien waren, ende dat men van derselver Negotiatie niets verwaghtede, overmits de groote divisie, die tusschen U Ed. onderlinge was geresen, sonder noghtans daer by te voegen, dat U Ed. niet alleen in gemoederen, maer ook in woningen waren gesepareert; waer by voor dese reyse niets te voegen hebbende, als de bygaende advysen. Sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 27. January 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 28. January 1661.

MYN HEERE,

U Wel-Ed. sal hier nevens vinden, een gedeelte van myne geringe consideratien, waeromme sonder langer uytstel beyde de Ambassades behooren te

te werden gestelt buyten de restrictie van de bewuste Resolutie van den 5. October, die U Wel-Ed. soude moeten toestaen, dat ik niet sonder reden heb geapprehendeert, by aldien ik hem soude communiceren, de intricate debatten die daer over tusschen ons alhier syn gevallen, ende de moeyte die het my gekost heeft, om de Heeren die met my in de Ambassade syn te persuaderen, dat haer Hoog Mog. intentie niet was, dat wy met de geheele Negotiatie souden stilstaen, soo langh tot dat wy rescriptie soude hebben bekomen, op 't geen ons bejegent was, op de Triple Alliancie. Ick sal hier alleen by voegen, dat myns oordeels dese saek sonder tydt verlies, ende sonder geiught dient gevordert, ende is my daeromme in myn gedaghten gevallen, dat by aldien de Leden in Hollandt, ende de Heeren ter Generaliteyt, ons sonder rugspraek niet souden willen buyten alle restrictie stellen, dat noghtans noodiglyck behoort te weegh gebraght te kunnen werden, dewyle de minste restrictie in de Provincien ofte in de Steden, soo die lest nogh is geweest, onse Negotiatie t'eenemael komt op te houden, ende dewyle de redenen die by ons daer tegens leggen, in dese tyd seer pregnant syn, geve U Ed. in bedenken, of in sulcken geval, om de apparentie te salveren, ende ook aen de intentie van de voorsz. Resolutie, in een seer verdraeghelycke sin te voldoen, niet soude kunnen werden voorgeslagen, dat wy souden mogen *in eventum* voortreden tot sluyten; mits dat Vranckryck voor af verklaerde, ende sigh verbondt met haer Ho. Mog. te coopereren, om Engelandt tot het selve verbondt te disponeren, dat buyten alle andere speculatien, geen kleyn middel soude syn, om 't geen de Commercie ende voor al de Visscherye betreft, tot haer Ho. Mog. contentement te doen termineren. Maer om eens te eyndigen, sal ick U Wel-Ed. by dese tydt bevelen, ende blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 28. January 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. January 1661.

MYN HEERE,

NAer het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed., van den 21. deses maendts, is my wel ter handt gekomen U Ed. geheel aengenamen van den 20. daer bevorens.

Het geen U Wel-Ed. schynt te apprehenderen, dat op het bewuste Subject, in

in de ons medegegeven ordres, beswaerlyck eenige alteratie sal konnen werden te wegh gebraght, ten zy wy alvoorens kunnen overschryven in de Negotiatie ons aenbevolen, soo merckelyck te hebben gevordert, dat mogelyck door de voorsz. eerst gegeven ordres by faute van redres, ende ruymer pouvoir retardement, in 't besluyt van dien gecauseert soude kunnen werden, is een naebedenken, 't welck ick hoop U Wel-Ed. min sal detereren, om de saeke selve in propositie te doen komen, ende te seconderen met de goede redenen ende motiven, die U Wel-Ed. hebben bewogen in syne Missive van den 6. deses aen my te schryven; dat het tegenwoordigh de reghte tydt was, om daer toe dispositie te vinden ende te verwecken. Ick wil ook vertrouwen, dat deselve kraghtigh genoegh sullen syn, om alle difficulteyten te surmonteren, insonderheyt, dewyl 'er geen deliberatie sal vallen, als om ons te laeten toekomen, een ordre, die ten argsten, by nae superflu, soo niet vrughteloos sal syn. Indien het onnodigh wert bevonden, ende ons ordres ontbreken als sy soude mogen vereyst wesen, soude het merckelyck ondienst kunnen causeren; want dat men hier in 't eynde onse ongereetheyt tot het sluyten ontdekte, soude het apparentelyck groote aenstoot geven, ende by luyden die belghsaem syn, niet alleen een dangereux accrochement, maer ook wel oorsaeck om de gedagten die ten goede souden mogen wesen verweckt, ten argsten te doen veranderen. 't Kan misschien getwyfelt werden, hoewel ick geen reden daer toe en sie, of staedt te maecken sy, op de groote voortvarentheydt die men dus schielyk hier toont, ende of die faciliteyt die men ons afschildert, soo verre sal gaen als nodigh is, om tot besluyt te komen, wete ick niet seecker; maer 't is in alle geval goedt, gereet te wesen. Men kan dat synde, occasie waernemen, ook doen voortkomen, die de ongereede ontsnappen ofte niet dienstelyck kunnen verwecken: Het is te geloven, dat maer weynigh poincten daetelyck in den beginne sullen in discrepantie blyven, wy sullen terwyl men daer over met den anderen handelt, met geheel een ander vigeur dringen en aenhouden, als wy gereet syn tot een besluyt, dan ongereet synde. De redenen kunnen plaetse vinden, gesecondeert werden met toevallen; een jalousie op de Tractaten met Engelandt, kan in 't spel komen; men kan 't geen in den Staedt gebesoigneert sal werden, over retorsionele middelen in 't point van de Commercie, ende daer misschien accrochement moght vinden, doen apprehenderen, als een saek van ontwyffelyke voortgangh. In 't verargeren van den Heer *Kardinaels* dispositie, kan deselve een glorie stellen, nae de Vreede met Spaigne, de saeken met de oude Geallieerden te herstellen. Der Menschen sinnen syn wonderlyck. Ende gelyck als wy tegenwoordigh niets souden kunnen vorderen, dan met onse ongereetheydt te dissimuleren, op een vast vertrouwe, dat haer Ho. Mog. ons soo spoedigh tot een besluyt sullen bequamen, dat het selve by gebreck van ordre aen onse syde niet sal vervuylt werden, soo soude het ten uyterste schadelyck syn, dat wy aen de verwaghtinge die wy geven *in eventum* niet voldoen souden, insonderheydt dewyle de Vreedehandel tot Munster niet alleen, maer ook eenige quade interpretatie, welcke men geest aen de Negotiatie die in de Engelsche Oorlogh aengestelt is, ende naederhandt niet vervolght, hier nogh in de asch doen leggen eenige voncken, die met een sincere ende openhertige manier van handelen vol candeur, misschien

schien uytgebluft kunnen werden; maer anders seeckerlyck alles weder in lighte vlam van ongenoegen sullen setten, indien men aen die kandt ons wederom het minste verwyt meynde te kunnen doen. Ick meen ook sonder aenstoot te kunnen seggen, dat den train die de Engelsche raedslagen schynen te nemen, niet alleen ten reguard van haer Ho. Mog.; maer wel voornaementlyck ten aensien van Spaigne ende Portugael, wel meriteren, dat men op deselve geen meer reflexie maekt, als men in 't formeren van onse instructie in den beginne heeft gedaen, wanneer men beyde de Ambassades buyten de bewuste restrictien had gestelt. U Wel-Ed. is indaghtig dat het eerste fondament, tot de restrictie in de voorsz. Resolutie van den 5. October, is geleyt geweest, op een apprehensie, van dat de saeken tusschen Engelandt ende dese Kroon tot verwyderingh soude mogen gaen, ende dat dit vervalt ende ter contrarie dat de Resolutie daer toe men over Zee schynt te neygen om Duynkercken te maintineren, voor al de redenen, om sigh met Engelandt te engageren, niet vermeerderen; maer het geen ick decisoir in dese aght, onder U Wel-Ed. verbeteringh, is, dat nae alle apparentie de saeken in die termen syn, dat men met Vranckryck gesloten hebbende, beter sal hebben te doen met Engelandt, ende dat ten grooten deelen cesseert, de voor desen geobjecteerde apprehensie, van dat in sulken geval Spaignen sigh met Engelandt soude mogen conjungeren. Ick kan wel bedencken dat onse Negotiatie met reden kan werden aengesien als nogh niet in die standt, dat men het uytblyven van de Resolutie over de by ons gedesidereerde ruymer last, voor een korte tydt soude seer hebben te apprehenderen; maer daer en tegen meen ick seer considerabel te syn, dat wel lightelyck de Heeren ter Generaliteyt daer op in dese tydt souden mogen resolveren sonder rugge spraek, ende in het toekomende vermits eenige veranderingen, rugspraek souden willen houden; 't welcke een al te gevaerlycke langhwyligheyt soude met sigh slepen. Ick eyndige, niet by gebrek van veel andere pregnante redenen ende consideratien op dit Subject; maer uyt vreese van U Wel-Ed. te verveelen, met opereuselyck over te schryven het geen U Ed. daerontrent beter als ick sal hebben weten uyt te dencken. Ick ben ende sal altydt syn,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 28. January 1661.

Myn Heere,

HEt geen van onse Negotiatie te adviseren valt, sal U Wel Ed. dienen te ontfangen ter Generaliteyt, uyt handen van den Heer *Griffier*, alsoo het de-

desen avont voor U Wel-Ed. niet afgeschreven heeft konnen werden; het selve dient voor de bygeleyde te werden gelesen. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 3. February 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 27. deser lopende maendt, syn my U Edts. twee distincte Missiven van den 28. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen, ende hebbe ick daer uyt, gelyck ook de Regeringe alhier uyt U Ed. gesaementlyke depeches aen den Heer Griffier *Ruysch* geaddresseert, met groot contentement bespeurt de gewenschte inclinatie die sigh aldaer vertoont tot een goedt ende prompt besluyt op alle 't geene U Ed. *in mandatis* gegeven is. Morgen sal by de Heeren Gecommitteerde Raeden ende ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt *conjunctim* gedelibereert worden op 't point van deliberatie, uyt de voorsz. U Edts. Missive resulterende; ende van wat uytslagh de voorsz. Deliberatie sal syn geweest, hoope ick deselve met den naesten te adviseren. Ondertusschen kan U Ed. onbekommert in de Negotiatie ende in 't adjusteren van de Articulen voort Procederen, als conform synde d'intentie van de bekende Resolutien van den 5. October des voorleden jaers; *in verbis, is goedgevonden en verstaen, dat soo by den eene als by den andere &c. op de voorgeroerde Instructien ende op alle de ingredienten van dien, met alle vlyt ende promtitude genegotieert sal worden.* * Gelyk U Ed. ook soo uyt de voorgaende, als uyt de bygeleyde advisen uyt Engelandt sal konnen bespeuren, dat by de Heeren Ambassadeurs aldaer in kraghte van deselve Resolutie gedaen wert. Waer by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoodige Dienaer.

Haege den 3. February 1661.

Aen

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 278. 2. Deel.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 10. February 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BY myne jongste Missive van den 3. deser loopende maendt, hebbe ik U Ed. geadviseert, dat de Heeren Gecommitteerde Raeden ende ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt, des anderen daeghs stonden te delibereren, op de advertentien van den 28. January, ons van U Ed. toegekomen. Den uytval van de voorsz. deliberatien is soodanigh geweest, dat haer Ed. Mog. geoordeelt hebben, niet bevoeght te syn, om sonder speciaele ordre van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt alteratie te helpen maeken, in de bekende Resolutie van den 5. October lestleden, die naer opereuse deliberatien eyndelyk in haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge in dier voegen was ter neder gestelt. Maer dat U Ed. aghtervolgende den draet van de voorsz. Resolutie, in de Negotiatie aldaer, konden ende vermoghten voort te vaeren; maer op dat U Ed. ook, het werk wat snel aenschietende, by faute van naeder Resolutie, niet verlegen souden vallen, dat oversulcks de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., die men gemeynt was, eerst te convoceren tegens de ordinaris tydt, naementlyck in 't begin van Maert, beschreven souden werden tegens den 22. deser loopende maendt; daer toe ook dienvolgende de poincten gearresteert syn, ende afgesonden werden. Ick hadde gedaght dat het niet ondienstigh soude geweest hebben, U Ed. door haer Ho. Mog. op de voorgeroerde advisen van den 28. der voorlede maendt, te doen rescriberen, dat men besig was in de deliberatien over het versoek by U Ed. gedaen, om geauthoriseert te mogen wesen tot sluyten ende teeckenen incluys, sonder te rescribere ofte naeder ordre af te waghten; Ende dat U Ed. middelerwylen wel souden doen op alle de ingredienten van derselver instructie in Negotiatie te treden; maer zedert gesien hebbende U Ed. depêches van den 4. deses, aghte ick sulks onnodigh, aengesien U Ed. by hun selfs in 't werck ten principalen getreden syn, in der voegen dat, myns bedunckens, ter eerster aenkomste van haere Ed. Groot Mog., de voorgeroerde deliberatie ten principalen gepousseert, ende daer op soo spoedigh als 't doendelyck sal syn, derselver Resolutie gevordert sal dienen te werden. Waer by jegenwoordigh niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick dese hier mede besluyten, en verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 10. February 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. February 1661.

MYN HEERE,

OP 't geen U Ed. voor desen aen my overgeschreven heeft aengaende Monsr. *Brunel*, heeft den Heer van *Gendt*, sonder noghtans van iets dat U Wel-Ed. schryven bevat, over te seggen, van den selve *Brunel* soodanigh esclaircissement ontfangen, dat hy in vermoeden, ende bynae in vast vertrouwen is, dat het gediscoureerde van den Heer U Wel-Ed. bekent, is syn eygen quaedtaerdig verdigtsel. Ick kan met waerheyt seggen, dat wy niet over de minste saek het gemene Landt raeckende, van discrepante opinien syn gebleven, wanneer men tot conclusie heeft moeten komen, ende dat het dienvolgende seer onwaer is, dat de publicke saek, over eenige dissentie onder ons, prejuditie soude kunnen lyden; ende dat wy ook in 't geen, dat ons particulier bedryf betreft, in seer goede vrindtschap ende goede correspondentie syn. Ick schryve dit meer om U Wel-Ed. gerust te stellen, als om andere de mondt te stoppen. *Hic mihi unus instar omnium.* Ick ben ende blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 11. February 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. February 1661.

MYN HEERE,

't SEdert het afgaen van myne jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 4. is my wel ter handt gekomen U Ed. geheel aengenamen van den 3. deses maendts.

In de visite van de twee Heeren Graven van *Brienne*, van deweleke onse nevensgaende mentie maeckt, is wel iets meerder voorgevallen, als daer inne wert verhaelt; maer dewyle het selve geen particuliere deliberatie van Regeringe vereyst, ende rughtbaer werdende, of in de Negotiatie tot Londen, ofte by de

de Vorsten in het Duytsche Ryck, ondienstige reflexien soude kunnen verwecken; soo heeft het ons geraden gedaght, in een Missive welcke aen de Generaliteyt geaddresseert synde, en het pericul van divulgatie onderworpen is, niet alle particulariteyten te melden, tot dat het selve nodigh sal syn, ofte sonder naedeel sal kunnen geschieden. Ick kan ondertusschen aen U Wel-Ed. niet verbergen, dat gedaghte Heeren van ons ontfangen hebbende de elucidatie op haer gemoveerde ontrent de woorden van onse memorie: *Steden met haer Hoog Mog. Guarnisoen beset*: Daer op tot andtwoort voegden, dat sulcks by haer wel eenighsins was vermoedt onse sin te syn; maer dat het selve haer toescheen een saek die by den Koningh groote swaerigheyt soude vinden, ende niet lightelyck toegestaen soude werden, dewyle haer Ho. Mog., soo men hier geinformeert was, in 't besit van die plaetsen by geenigh verdragh ofte eenige wettige Titel gereghtight waren; ende dat tegens het inlegèren van haer Ho. Mog. Guarnisoenen in deselve, sigh formaliseerden verscheyde Duytsche Vorsten, ende onder deselve ook Geallieerden van de Kroon, aen dewelcke het quaelyck wilde voegen, deselve haer Geallieerden met handtbiedinge van Wapenen in 't vervolgen van een gegronde pretensie, tegens te syn. Wy hebben daer op provisionelyck tot solutie geseyt, dat wy niet wilden vertrouwen dat in een soo naeuwe ende bondige Alliancie, als de geene soude syn, over dewelcke wy hier tracteerden, eenige swaerigheydt in de voorsz. woorden soude kunnen werden gemaeckt, ende dat Vranckryck met de Vereenigde Nederlanden in een naeuw verbondt tredende, het buyten twyffel een gemeen interest was, dat haer Ho. Mog. Guarnisoenen in de voorsz. Plaetsen wierden gemaintineert, soo om daer door de Princen, welcke deselve plaetsen toequamen, ende die het inkomen daer van trocken, ende alle *Jura Teritorialia* in deselve exerceerden, buyten dat van het presidium, aen de handt te houden, als om tegens alle swaerigheden die uyt het Duytsche Ryk souden mogen opkomen, te meerder support van haer Ho. Mog. te kunnen genieten; dat ook in verscheyde defensive Tractaten, die haer Ho. Mog. met Koningen ende Vorsten van tydt tot tydt hadden gemaekt, dese worden in substantie influeerden ende ook *nominatim* in het Tractaet van Guarantie tusschen dese Kroon ende haer Ho. Mog., gesloten in den jaere 1647, ende wederom sonder de minste difficulteyt daer over te maecken, waren gestelt in een Project van Alliancie in den jaere 1654. door Commissarisen van den Koningh aen den Heer *Borëel* overgelevert; dat ook de Comprehensie van de voorschreve plaetsen absolutelyck nodigh was, indien men met den anderen soude tracteren op de voorgeslagen ende wedersyts beaengenaemde gronden, dewyle het van de eene syde wel te bedencken was, dat haer Ho. Mog. niet in gedagten waren, om de voorsz. plaetsen sonder eenigh voorgaende verdragh te ruymen; ende van de andere syde ongerymt soude syn, dat men buyten een defensive Alliantie, souden laten, soo veel notable Grens-Steden, alsoo sulcks geschiedende, de geene tegens dewelke men meest wenste gerust gestelt te werden, haer Ho. Mog. souden kunnen beoorlogen, sonder dat de Alliantie met dese Kroon werckelyck souden syn, mits datse alleen de voorsz. Steden attacqueerden. Vorders dat men wel considererende op wat goede ende wettige redenen haer Ho. Mo. waeren gegrondt om haer Guarnisoenen in de voorsz. Ste-

den te houden, ende met wat moderatie haer Ho. Mog. de voorsz. Steden met een consumptie van een wel gedissiplineerde ende wel betaelde Militie benificeerende, alle inkomste ende offening van andere *Jura Territorialia*, ongeraeckt lieten aen de Vorsten, aen dewelcke deselve van oudts behoorden, souden moeten toestaen, dar haer Ho. Mog. wettelyck ende loffelyck Procedeerden, ende dat men geen scrupule konde maecken om deselve in haer Proceduren te styven; ende dienvolgende verhaelt hebbende, met aenwysinge van eenige particulariteyten die ons invielen, dat de voorsz. Plaetsen *Jure Belli*, in haer Ho. Mog. handen waren gekomen, ende veele uyt de handen van haere vyanden door swaere Belegeringen, ende datse meest alle met groote kosten waren gefortificeert door haer Ho. Mog.; soo is by ons tot conclusie geseyt, dat haer Ho. Mog. notoire waren in een gereghtige, ende gelyck men ook konde seggen, in geruste possessie van 't Reght van Presidium, ende dat haere Ho. Mog. niet konde werden wettelyck daer uyt geset, sonder te ontfangen satisfactie over het geen sy uyt hoofde van nodige ende nutte gedaene kosten ende andersints hadden te pretenderen. Dat ook die saek soo weynigh verwydering gaf met de Vorsten van de voorsz. Plaetsen, dat haere Ho. Mog. met alle in vrindtschap, ende met den *Keurvorst van Brandenburg*, die onder deselve de voornaemste was, in seer goede vertrouwentheydt ende naeuwe Alliancie leefden. Ende by conclusie, dat 't geen questie was om haer Ho. Mog. in 't besit van eenige Plaetsen te maintineren, welke men moght seggen dat haer niet toebehoorden; maer in een seer wel gegronde possessie *Jura Præsidia*, welke haer t'onregt soude werden gedisputeert, ende waerontrent wy wilden verhoopen, ook ernstelyck versoecken, dat men hier tegens het gemeene nut, ende sonder fondement, onder reverentie, geen difficulteyten wilde moveren. Ende dewyle wel gedaghte Heeren hadden gemoveert, dat het syn bescheyt had, dat haer Ho. Mog. in de voorsz. Plaetsen haer besettingen hadden gehouden ten tyde van Oorlogh; maer dat die naer de Vreede behoorde te werden ontruymt, gelyck ook den *Koningh van Spaigne* Gulick ontruymt had; soo hebben wy vorders daer op tot antwoord gevoeght, dat buyten dat de Spanjaerds op een andere manier als haer Hoog Mog., in possessie van de voorsz. Stadt waren gekomen, dese Kroon de evacuatie van Gulick niet had te weegh gebraght sonder daer tegens eenige advantages aen den *Koningh van Spaigne* toe te staen; ende had den Koningh billyck gevonden, dat Spaigne in de termen waer inne het was op 't laetst van de jonghst geëynde Oorlogh, tegens het ontruymen van Gulick, met satisfactie souden werden bejegent. Het was buyten alle reden, dat over het evacueren van de Plaetsen by haer Ho. Mog. beset, soude werden gesprooken, dan op een presuppoost van haer Ho. Mog. ontrent het geen sy te pretenderen hadden, volkomen satisfactie te doen; maer dat dit alleen konde plaetse hebben, als de geinteresseerde Vorsten spraken, ende dat voor Vranckryck niets beter was, als dat haer Ho. Mog. saeken met deselve bleven in de termen, in dewelcke die syn, ende dat hier de gelegentheyt van alles ingesien synde, geen reden was om naer de aengegaene Alliantie, eenige swarigheyt ter oorsaecke van eenig engagement over de voorschreve Plaetsen, te apprehenderen.

Meer

Meer gedaghte Heeren moveerden verder, dat de Heeren ſyne Majts. Commiſſariſen mede eenig bedencken hadden op 't geen geſteldt was in onſe Memorie van den anderen te defenderen in 't Reght van de Viſſcherye ende alle andere geregtigheden, den een ofte anderen uyt het Regt der Volkeren ofte ſpeciaele Tractaten competerende; ende dat ſy wel wenſchen te weeten, hoe wy het Regt van de Viſſcherye conſidereerde: Waer op by ons geantwoord ſynde, dat wy verſtonden, dat het Regt van Viſſchen in open Zee, was *juris gentium*; ende dat het geen wy daer over hadden getracteert met de een ofte andere Natie, het Reght niet gaf; maer of amplieerde of eſclairciſſeerde, ende dat haer Ho. Mog. intentie, in de Memorie by ons overgelevert, was, dat men in dit ofte eenigh ander gedeelte *juris gentium*, als by exempel in dat van vrye Commercie ende Navigatie, getroubleert werdende, ſoo verre dat men genootſaeckt was tot rupture te komen, met den anderen, ſoude intreden in ſoodanigen manier, als men naeder ſoude by 't voorgeſlagen Tractaet kunnen verdragen. Soo hebben welgedaghte Heeren geſeyt op het een ende ander, datſe niet waeren gekomen, om met ons in debat te treden; maer alleen eſclairciſſement op de voorſz. twee poincten te verſoeken, ende dat ſy van 't geen ſy op 't een ende ander ontfangen hadden, rapport ſouden doen; excuſerende, dat het groot getal van Commiſſariſen oorſaek was, dat ſy niet eerder by den anderen hadden kunnen ſyn over onſe Memorie, ende dat ſy haer vlytelyk ſouden bequamen, om daer over met ons in conferentie te komen.

Ick hebbe dienſtigh geaght de voorſz. redenen, by ons in deſe gelegentheydt gebruyckt, over het eerſte poinct, raeckende de plaetſen met haere Ho. Mog. guarniſoenen beſet, particulierlyk te deduceren, op dat U Wel-Ed. geinformeert ſynde van de geene, die wy hier gebruycken, bequamer ſoude ſyn, om ons te inſtrueren ofte doen inſtrueren, van het geen daer ontrent verder tot voorſtandt van haer Ho. Mog. ſaecken, kan werden bygebraght: dat wy hier wel by een ſoecken uyt het light, dat ons de Hiſtorien ende Retroacta kunnen geven; maer wy ſyn daer van niet ſoo volkomen voorſien, als tot een accurate inſtructie in een poinct van deſe importantie, nodigh is; hoewel ick wil hoopen, dat wy niet de uyterſte difficulteyt in deſe ſullen bejegenen, ende dat in 't geen wy by een ſullen weten te brengen, miſſchien fondament genoeg ſal ſyn, om deſe Heeren te contenteren, inſonderheyd dewyle het geen wy tegenwoordigh proponeren, in Tractaten voorheenen gemaeckt, is ingewilligt. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienſtwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 11. February 1661.

Aen de Heer Ambassadeur Van Beuningen, den 17. February 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. twee distincte Missive van den 11. deser lopende maendt, syn my wel ter handen gekomen; ick vinde de argumenten by U Ed. gebruykt tot justificatie van de clausule, *Steeden met haer Ho. Mog. Guarnisoen beset*, seer peremptoir, ende oordeele, dat, gelyck ick ook uyt de voorsz. Missive bemercke, by U Ed. gedaen te wesen, voor al geinsisteert, ende genoeghsaem alleen gepersisteert behoort te werden, op ende by 't geallegeerde, dat men tusschen Vranckryck ende desen Staedt, die saecke al lange over is, soo by 't Tractaet van guarantie van den jaere 1647. als by 't opgestelde selfs van de Fransche zyde in den jaere 1654., om daer door alle wytluftigheydt ende nieuwe debatten, soo veel doenlyck af te snyden. Ondertusschen sal ick de handt daer aen helpen houden, dat U Ed. soo haest doenlyck, toegesonden werden de considerabelste Retroacta die 't voorsz. Subject raeckende, in de Griffie van haer Ho. Mog. bevonden werden.

Gisteren heeft den Heer Ambassadeur *du Thou*, my komen bekent maecken, dat deselve met de jongste post van daer, door den Heer Grave van *Brienne* ook pertinent bericht hadde ontfangen van 't geene in Uwer Ed. Negotiatie aldaer was voorgevallen, ende naementlyck mede, dat de Heeren Commissarisen van den Koningh, door den gemelde Heere Grave, van U Ed. hadden versoght esclaircissement op 't voorgeroerde poinct; mitsgaders ook op de voorgeslagene defensie van de Vryheyd der Visscherye, ende op 't voorsz. laetste poinct geen difficulteyt bespeurende, hebbe ick syne Excellentie op 't eerste wel ingescherpt, dat 't selve was eene voor desen afgehandelde saeke, die jegenwoordigh, nu questie is, van te maecken eene naeuwer Alliantie ende verbintenisse, als ooyt voor desen, niet als met eene seer quade ingressie van de handelinge, ende tot merckelyck ombrage van haer Ho. Mog., gecontroverteert, ofte in dispute getrokken konde worden.

Wel gemelden Heere Ambassadeur heeft my terselver tydt mede onderhouden van eenige particuliere doleancien, die hy scheen te presupponeren, dat U Ed. aldaer stonden voor te komen; als daer is de saeke van die van de ordre van Malta; de pretensie over het verongeluckte schip *St. Louis*, het proces over 't schip van Kapiteyn *du Prée*, hangende ongedecideert voor de Admiraliteyt in Zeelandt; de saeke van Kapt. *la Fonds*; ende nogh dat by 't Hof van Utrecht kennisse soude werden genomen van de validiteyt of invaliditeyt van seecker huwelyck in Vranckryck gesolemniseert, naer de wetten van 't selve Ryck, sonder voorgaende drie Proclamatien, volgens dispensatie van den Bisschop, *ni fallor*, van Angiers gegeven. Ick hebbe syne Excellentie op alle de voorsz. saeken onderrightinge gegeven naer vermogen, ende voor besluyt geseght, dat deselve ende alle andere diergelycke poincten, van die nature waren, dat deselve alhier, ende niet in Vranckryck moesten werden gedémeleert, ende voornaementlyck niet

niet en konden werden gemoveert tegens extraordinaris Ambassadeurs, die aldaer niet gesonden waeren, om over diergelycke beuselingen te vaceren; maer om te helpen sluyten een considerabelder ende bondiger Tractaet van Alliancie, als oyt of oyt tusschen Vranckryck ende desen Staedt geintercedeert hadden.

Alhoewel Uwer Ed. jongste depêches van den 11. deses, geen groote oorsaeke gegeven heeft, om de Vergaderinge, die tegens den 22. deses is beschreven, meer als ordinaris te verhaesten, soo is eghter by de Heeren Gecommitteerde Raeden goedgevonden, nogh een nader briefjen aen de Leden te laten afgaen, niet alleenlyck met versoeck om den voorsz. beraemden dagh precise te willen waernemen; maer ook met een raisonnement, om de Leden te prepareren tot de Resolutie ende authorisatie by U Ed. versoght, om aldaer sonder verder ruggespraecke, te mogen sluyten ende teeckenen.

Op 't advis van den Raedt van Staete, U Ed. voor desen toegesonden, raeckende cassatie ende reductie van eenige Militie, is eyndelyk by haer Ho. Mog. genomen de Resolutie, copyelyck hier nevens gaende, welckers communicatie ick gemeynt hebbe, U Ed. niet onaengenaem te sullen wesen.

De Collegien ter Admiraliteyt, ofte Gedeputeerden van deselve, staen nogh van dese weecke, soo ick vertrouwe, alhier te vergaderen, om te besoigneren over de instructie voor de schepen die haer Ho. Mog. geresolveert hebben naer de Middelandtsche-Zee te senden, met 't geene daer ontrent in consideratie staet te werden genomen; ende voornamentlyck in wat manieren daer over met den Koningh aldaer soude konnen werden gecontracteert; welcken aengaende, ick voor desen versoght hebbende gediendt te mogen wesen van 't sentiment ende advis van de Heeren van Amsterdam: Burgermeesteren der selver Stede my hebben laeten toekomen de ingeleyde Resolutie van den Raed, die ick goedgevonden hebbe U Ed. *in ante cessum* toe te senden, tot dessselfs naerightinge. Waer mede desen besluytende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 17. February 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 24. February 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

'T SEdert myne jongste in date den 17. deser lopende maendt, is my niets in 't particulier van U Ed. toegekomen.

De Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt; die tegens den 22. gecon-

geconvoceert, ende door een tweden brief versoght waren dien dagh precise te willen waernemen, ende haer alhier te laten vinden, syn eghter nogh niet compleetelyck aengekomen; sulcks dat ick U Ed. voor desemael ook boven d'ingeleyde advisen, niets van importantie te communiceren hebbe. Wy hebben met wat verwonderinge uyt U Edts. publicke advisen bespeurt, dat U Ed. in de Negotiatie aldaer niets hadden konnen avanceren, niet jegenstaende in den beginne van de syde van Vranckryck, soodanigen ernst ende promptitude betoont was. Ende dese hier mede afbrekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 24. February 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 25. February 1661.

MYN HEERE,

NAer het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 18., is my wel ter handt gekomen, syn geheel aengenaemen van den 17. deses maendts, ick heb uyt deselve met blydtschap verstaen, dat over de Reductie ende Reformatie van de Militie, met een gewenschte eenparigheydt ter Generaliteyt is geresolveert, ende sal U Wel-Ed. naeder verplight syn, indien ick uyt hem sal mogen weten, of naer de executie van haer Ho. Mog. Resolutie, nog eenige Fransche compagnien vacant blyven, dan of alle de vacante compagnien met de cassatie werden gelicentieert; ende of indien geen volkomen contentement, immers geen goede hoope kan werden gegeven aen den Heer Mareschal *de Turenne*, op syne bewuste recommandatie. Den Heer *Kardinael* sal naer alle menschelycke apparentie, geen eynde van syn sieckte vinden als in de doodt; met syn andere qualen sigh vermenght hebbende een watersught, welcke men in een afgemattert lighaem van die jaeren, ongeneeslyck steldt. Naer syn afsterven werdt gelooft, dat den Koningh geen eerste Minister meer, maer èen Raedt in de directie van syn affaires sal gebruycken, ende het is te twyffelen of iemandt in sulcken geval, in gunste ende credit, gemelte Heer Mareschal sal kunnen opwegen, insonderheyt in onse saeken, van dewelcke hy met meer kennisse als andere, spreeken kan. U Wel-Ed. oordeele daer uyt, hoe gewenst een saek het soude syn, dien Heere door eenige betuygenisse van extraordinaris gunste, aen den Staedt verobligeert te hebben, ende of die dwarse bejegeningen die haer Ho. Mog. in Engelandt ontmoeten, ende hier met opmerckinge aengesien worden, nevens andere difficulteyten, die in de saek selve syn, geen aenraedende middelen kunnen wesen, om tot voortsettinge van onse Negotiatie,

tie, hier ietwes meer te contribueren, als men anderſints niet ſoude doen. 't Is ſeecker, dat men hier ſeer in twyffel begint te ſtellen, of de Engelſchen de ſaeken met onſen Staedt niet tot extremiteyten ſullen pouſſeren, ende daer ſyn Perſonnages van de eerſte Rangh, die ons vragen of wy ſtaen in verwagtinge van een Oorlogh met Engelandt; ende hoewel my dunckt dat ſulcks ſeer onwaerſchynelyck is, om verſcheyde pregnante redenen, die wy by occaſie niet naerlaeten te gebruycken, ſoo vreſe ick eghter, dat die ſoo veel impreſſie niet doen, of men ſal 'er hier vinden die ſullen meenen, dat men ten aenſien van apparentie van Meſintelligentie tuſſchen Engelandt ende haer Ho. Mog., van deſe zyde in de Negotiatie met ons de handt behoort te verſwaeren; ende ik was ten dien aenſien niet buyten bekommeringe gebleven, van dat uyt ſoodanige reſpecten, het vervolg van beſoignes met ons, wel moght werden verſchoven: hoewel nogh alle rapporten die ons voorkomen, ende alle diſcourſſen die wy met Heeren van Credit ende Directie hier hebben, volſtandigh gaen, om ons te conſerveren by de goede hoope die wy eens hebben gevat van een vrughtbaer Succes, in 't geen haer Ho. Mog. ons hebben in laſt gegeven. Onſe tweede conferentie ſal ons daer ontrent veel light toebrengen ende dieper doen penetreren in de intentie van deſe Heeren, als wy tot nogh toe niet hebben kunnen doen; dewyle in de weynige Articulen by ons overgegeven, vervat is het geen onſe inſtructie in ſonderheydt ontrent de Commercie, meeſt difficil heeft. Den Heere Hertogh van *Vendôme* en den Grave van *Brienne*, hebben ons beyde in ſeparate viſite geſeyt, dat haere meninge was, men ſoude hier verſtaen om den anderen met egaliteyt te bejegenen; maer alſoo wy geen van beyde die Heeren konden obligeren door onſe diſcourſſen, om dat toe te paſſen op 't geen wy voorgeſtelt hebben, ſoo blyft het naebedencken ſubject, of onder dat woort, niet wel iets gemeent ſoude mogen werden, dat met haer Ho. Mog. intentie niet ſoude accorderen; dat wy by vervolgh ontdecken ſullen.

Ick weet niet welck het ſucces ſal ſyn op onſe devoiren, om deſen Koning tot een notable uytruſtinge tegens de Roovers van Barbaryen te diſponeren, ende of in een ſaeke van die omſlagh, ende in dewelcke de finantien aengeſprooken moeten werden, de ſieckte van den Heer *Kardinael* geen obſtacul ſal ſyn. Maer indien ſy tot een eſquipagie van belangh kunnen werden gediſponeert, ſal het miſſchien een point van deliberatie ſyn, of men den anderen niet ſouden verbinden om met de voorſz. Roovers niet te accorderen, als met incluſie op gelycke Conditien ende voordeelen; dat noghtans voorbaerigh ſoude ſyn, ſoo langh men niet in ſtaet is om te gelyck te ageren. Op den voet van de Acte, hebben onſe particuliere ſpeculatien ſeer geaccordeert met de geene die ik ſie uyt haer Reſolutie, dat de Heeren van Amſterdam hebben gehadt. Wy doen middelerwylen deſe Heeren apprehenderen, dat met haer Ho. Mog. maght alleen, 't geen in de Middellantſche-Zee te doen is, qualyk te verrighten ſal ſyn, ende dat in alle geval, geen hoope blyft van de Franſche Slaven in vryheydt te doen ſtellen, ten ſy de Franſche maght concurrere, om daer toe die geene dieſe tot Slaven houden, te conſtringeren. Een concert tuſſchen Vranckryck ende haer Ho. Mog., daer toe met gemeene magt te ageren, ſoude by de Roovers dapper ſyn naedruck hebben, ende nogh meer, indien de Engelſche ſigh daer

toe voegden met een goede intentie, om de saecken in 't gemeen, ende niet hære particuliere apart te doen. Men soude ook misschien niet sonder vrugt, met Lubeck ende Hamburgh kunnen spreecken. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 25. February 1661.

P. S.

Daer syn 'er, die meenen dat den Heer *Kardinael* de volgende maendt van Maert niet ten eynde sal leven, ende dat de tydt van het Equinoctium met syn Eminentie te apprehenderen sy. Hy laet ondertusschen niet, in de uuren van relachement, welcke hem syn sieckte laet, te besoigneren, soo nu en soo dan, over saeken van importantie, met soo veel standtvastigheydt ende demonstratie van een onbeset gemoedt, als in syn gesondtheydt: soo ons die geene seggen, die met syn Eminentie in de besoignes syn.

De geene die desen avondt uyt de *Antichambre* van den Heer *Kardinael* komen, seggen, dat syn Eminentie in twee daegen niemandt heeft geadmitteert, als den Koningh ende de Koninginne Moeder; ende gisteren naght een draeyingh in 't hooft heeft gehadt met een oppressie in de borst, welcke hem dede adverteren aen de Koninginne Moeder, dat hy syn uytterste uur niet verre sagh; maer eer deselve Majesteyt opgestaen was, die quade vlage synde gepasseert; had syn Eminentie sigh doen excuseren. Men begint op dese ende diergelycke toevallen te seggen, dat de terme hier boven geëxpresseert voor het leven van den Heer *Kardinael*, te ruym is genomen.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 3. Maert 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste in date den 24. der voorlede maendt, is my U Edts. Missive van den 25. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen; daer op U Ed. mitsdesen tot andtwoort gelieve gedient te syn, dat voor de geresolveerde cassatie op de repartitie van Hollandt, vaçant was de Nombre van

van sevenentwintigh Compagnien vreemde Natien, daer van eene Schotsche Compagnie is gesalveert, synde alle de resterende gelicentieert, sulcks dat geen vacante Compagnien van de Fransche Natie meer overig syn, ende dat mitsdien vooreerst onmogelyck, ende by 't afsterven van eenige Capiteynen, ook seer beswaerlyck sal vallen den Heere *Mareschal de Turenne* op syne bewuste recommandatie, te voldoen, vermits de Gereformeerde Fransche Kapiteynen, ende nu ook de gecasseerde Lieutenants, belofte hebben van den Staedt, voor andere gepreferecrt te sullen werden; 't welck beswaerelyck in Lieutenants plaetsen sullende konnen geschieden, aengesien vast gestelt is, dat alle Lieutenants sullen uytsterven; ook op Kapiteyns plaetsen geappliceert sal moeten werden.

Gisteren is de Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt voor de eerste reyse wederom compleet geweest, sulcks dat het rapport van het gepasseerde in absentie van haer Ed. Groot Mog., ten deelen op gisteren, ten deelen op huyden gedaen synde, de deliberatien ten principalen aenvang nemen, ende naer ick de dispositie bemercke, hoope ick met de naeste post U Ed. te sullen overschryven, dat by haer Ed. Groot Mog. Resolutie sal syn genomen, om de Heeren Ambassadeurs aldaer te helpen authoriseren tot sluyten ende teeckenen sonder verder ruggespraek.

Ondertusschen verlangen wy seer, dat U Ed. in haere Negotiatie aldaer, wat meerder mogen avanceren, als tot nogh toe is geschiedt.

Haer Ho. Mog. syn jegenwoordigh besigh met het delibereren op de Instructien voor de Opperhoofden, die met de bewuste 's Landts Oorlogschepen, naer de Middellandtsche-Zee, ende ook in 't Canael ende elders, staen gesonden te worden; daer van ick het Resultat U Ed. met den naesten hoope over te senden. Ende dese hier mede besluytende, sal ick verblyven.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. Maert 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 4. Maert 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myne jongste schryven van den 25., is my wel ter handt gekomen U Ed. geheel aengenaemen van den 24. des voorleden maendts. Het is myn van herten leet, dat wy soo qualyk voldoen met onse advisen van hier, aen de verwaghtinge die haer Ed. Groot Mog., op veelvuldige van ons gedaene beloften, hebben opgevat van een korte Negotiatie aen dit Hof; maer dewyle het geheel beloop van de Regeringe hier soo volkomen is gevallen aen den Heer *Kardinael*, dat nogh in groote, noghte in kleyne saeken iets gedaen

 ofte

ofte geadvanceert wert, dan op de ordre van syn Eminentie, ende dat hy in een doodelycke ende benaude sieckte, in uuren van eenige ontlightinge, die nu ende dan door kraght van afdryvende Medicynen te weegh werden gebraght, niet dan al te seer overladen is met het reguleren van syn Domesticke ende andere pressante saecken, soo kunnen wy quaelyk geloof weygeren aen het affirmatif seggen van Heeren van kennisse, Credit, ende affectie tot den Staedt van haer Ho. Mog., van dat het retardement van onse saeken, aen geene andere oorsaek moet toegeschreven werden, als aen de kranckheyt van den Heere *Kardinael:* buyten dat, syn Eminentie tot Vincennes synde, ook komt te gebeuren, dat veel van de Commissarisen die tegens de ophandt synde veranderinge, op haere particuliere fortuynen vigileren, van daer bynae niet bougeren. Sy syn noghtans voorlede Saturdagh by een geweest, gelyck ons den Heer Kancelier had geseyt; maer wy hebben tot nogh toe niemandt dan deselve kunnen by huys vinden, om te vernemen wat onder dezelve gebesoigneert is, uytgeseyt dat wy van ter syden wel bericht syn, dat sy niets hebben geresolveert, dan tot een tweede Conferentie.

Men had in het begin van dese weeck hier voorseecker geseyt, dat uyt kragte van 't Huwelyck dat Monsr. *le Grand Maître de l'Artillerie*, aengegaen heeft met Mademoiselle *Hortensia*, op deselve naer de doot van den Heere *Kardinael*, souden versterven de Gouvernementen van Brouage, Rochelle, de Eylanden van Ré ende Oleron, als mede van la Fere ende van het Kasteel Vincennes, dat hier groote murmuratie ende veel discoursen van ongenoegen tegens het stellen van soo veel maghts in een handt, had veröorsaeckt; maer de jongste berighten uyt de *Antichambre* van den Heere *Kardinael*, syn; dat aen gemelde Heer sal komen het Gouvernement van Elsas, daer onder dat van Brisack ende Philipsburgh; met de Graefschappen van Bettifort ende Ferette in eygendom, ende dat de andere Gouvernementen gaen sullen op Monsr. *Mancini* Neef van den Heere *Kardinael*, uytgeseyt dat van la Fere, 't welk nevens twaelf hondert duysent guldens contant gelt ende andere advantages, soude gegeven werden ten Huwelyck, met Mademoiselle *Mariana Mancini*, derde ende laetste hier aenwesende Night van syn Eminentie, oud ontrent negen of tien jaeren, aen den Heer Hertogh van *Bouillon*; welckers Trouw-beloften men seyt op gisteren gesloten te syn. Den Heere *Kardinael* heeft, naer dat hy het laetste Onctie en Sacrament ontfangen had, op gisteren wederom gebruykt de wyn Emetique, die een groote evacuatie van quade humeuren heeft te weeg gebraght, ende daer door wederom eenige verlightinge van sieckte ende benautheden, die noghtans voor seer *passagere* wert aengesien. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 4. Maert 1661.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 10. Maert 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jonghste aen U Ed. is geweest van den 3. deser lopende maendt; zedert is myn U Edts. Missive van den 4. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen.

Hier nevens gaet haer Ed. Groot Mog. Resolutie van den 8. deses, tot vorderinge ende besluyt van de handelinge in Vranckryck ende Engelandt respective, sonder eenige reserve, gelyck ick U Ed. by de voorsz. myne voorige hebbe doen hoopen; maer aengesien de Heeren Gedeputeerden van Zeelandt niet hebben konnen werden bewogen om haer daer mede te conformeren, sonder speciaele last van de Heeren haere principaelen, ende dat ook eenige andere Provincien verklaerden 't voorsz. Provinciael Advis van Hollandt met de Staedts-gewyse Resolutien van de Heeren haere Committenten niet wel en konnen compasseren, is daer op ter Generaliteyt nogh geene Conclusie uytgewerckt, daer toe wy van wegen de Provincie van Hollandt, sonder intermissie sullen aenhouden.

Waer by voor dese reyse boven de bygaende advisen uyt Spaigne ende Engelandt, niets te voegen hebbende, sal ik hier mede afbreken, ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 10. Maert 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. Maert 1661.

MYN HEERE,

UWel-Ed. sal nogh indaghtigh syn het geen ter occasie van seeckere Requeste van den Heer *du Bret*, om gevordert te werden tot eene vacante Lieutenant-Kolonnels plaetse, ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. is voorgevallen. Die Heer heeft gedurende ons aenwesen alhier, aen de Ambassade van haer Ho. Mog. veel beleeftheyt betuyght, ende het syne, niet sonder vrught gecontribueert om de personen die deselve constitueren, ende de geene die met haer syn by Mademoiselle, in welckers dienst hy is als *Premier Escuyer*, aengenaem te maecken, ende haer van haer Hoogheyt te doen wedervaren veel

preuven van goedheydt ende affectie; ende heeft my desen naermiddagh onderhouden over syn genegentheyt om in dienst van haer Ho. Mog. te mogen verblyven, met een Charge die hem niet geeft als de naem met de obligatie, om in voorvallende occasien syn post te gaen waernemen, 't welck hy seyd altydt bereytwilligh te sullen syn om te doen. Ick heb syn Ed. rondelyck geseyt, 't geen ook door my tegens syn intentie was geseyt, wanneer syn versoeck in de Vergaderinge was voorgebraght, ende des niet te min betuyght, dat ick wel wenschte dat syn saek in staedt waer om hem dienst te kunnen doen, gelyck ik inderdaet schuldigh ben aen een Heer, die buyten de seer besonderlycke gunste in dewelcke hy is by een groote Princesse, met seer goed aensien, een seer generaele goede Reputatie van Valeur ende Meriten, tot syn voordeel heeft, hier toe komen nog de obligatien die de Heeren Ambassadeurs hier in 't gemeen voor syn Ed. hebben, ende dat Mademoiselle ons in onse eerste visite syn interessen seer affectueuselyck heeft gerecommandeert, als van een Officier die sy sonderlingh estimeerde. Hy heeft my versoght, syn geheele saek aen U Wel-Ed. te recommanderen, meent dat het exempel van Monsr. d'*Estrades*, ende drieëndertigh jaeren trouwe dienst, de gunst die haer Ed. Groot Mog. hem soude willen bewysen niet jegenstaende 't rigueur van de Wet, niet onbehoorlyck soude mogen doen vinden.

Ick hebbe soo veel te meer redenen, om dit officie niet te weygeren, om dat meer uyt een passie, die ick meende met reght te hebben opgevat, tegens de Heer die syne saek voortbraght, als uyt beter motiven, ieverigh geweest hebbende in die saek tot syn nadeel, myn devoir, myn voorschryft, myn faute te verbeteren, sonderlingh, dewyle gemelde Heer *du Bret* in 't geen, waer over hy moght reden nemen, om over my te klagen, my met soo veel moderatie ende beleeftheydt heeft bejegent, dat ick overtuyght ben syn Ed. verobligeert te blyven. Ick ben ende sal altydt syn:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 11. Maert 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. Maert 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myne jongste Missive aen U Wel-Ed. van den 4., is my wel ter handt gekomen, U Ed. geheel aengenaemen van den 3. deses maendts.

Die

Die van de Traan-Compagnie in dit Ryck, haer in de Memorie hier nevens overgesonden, intitulerende *Messieurs de la Compagnie du Nort*, hebben in 't voorleden jaer voor het Parlement van Paris gesuccombeert in seeker Proces, in het welcke sy uyt kraghte van haer verkreegen Octroy, arrest hadden gedaen op eenige Traen die andere Ingesetenen van dit Ryk in het district van de jurisdictie van het voorsz. Parlement, hadden ingebraght, ende aen anderen als aen die van de voorsz. Compagnie, onderstonden te verkopen; wesende by sententie van 't geseyde Parlement, gepronuncieert den 5. October laetstleden, het Arrest afgedaen, de eygenaers van dien geadmitteert ongeagt het voorsz. Octroy, haer Traen te beneficeren, ende die van de voorsz. Compagnie Arrestanten, gecondemneert het geen by haer vervoert was, van de gearresteerde traen, te restitueren. Uyt de stukken welcke in 't selve Proces hebben gediend, merck ick, dat de opposanten van Arrest, onder anderen die van de voorsz. Compagnie objecteren, dat sy het voorsz. Octroy geobtineert hebbende op een voorgeven van de Walvisch-Visscherye uyt handen van de vreemde, in die van de Ingesetenen van dit Ryck over te brengen, tot die tydt toe daer van geen effect was gesien. Ick ben daer uyt in gedagten gekomen, dat die van de meergeroerde Compagnie, wel des te meer haer souden mogen laeten gelegen syn, inmiddels sy by het Parlement gecondemneert ende by 't *Conseil d'Enhaut* tegens het Parlement gemaintineert werden, om haer voornemen in 't inhuuren ende équiperen van Schepen in Hollandt, tot effect te brengen, op dat sy haer daer mede souden mogen behelpen tegens de voorsz. objectien, ende meyne daeromme onder reverentie, dat het te meer naebedencken heeft daer inne toe te geven, ende dat wy groote reden hebben gehad, om provisionelyck te treden in wederlegginge van 't gecontineerde in haere Memorie. Ick hebbe in ons andtwoort op deselve Memorie, doen influeren, dat ten tyde van 't aenstellen van de voorsz. Compagnie in Vranckryck, by haer Ho. Mog. aen die van de Walvisch-Visscherye, is ordre gegeven om op haer wederkeren, de Havens van de Vereenigde Nederlanden aen te doen. Maer alsoo dat alleen staet op een geheugenisse dewelcke soude kunnen misschen, ende dat men ons misschien ook bewys sal afvorderen, soo heb ick dienstelyck te versoecken dat het geen daer van is, my by copye magh toegesonden werden, met een bericht, 't geen in de executie van de voorsz. ordres magh werden gedaen; want hoewel ook sonder de voorsz. ordre, het gesustineerde van die van de Compagnie met reden schynt te kunnen werden tegengesprooken, soo kan het noghtans geensints schaden, dat wy in desen werden gesterckt met alle het geen ter materie eenighsints dienen kan, dewyle die van de voorsz. Compagnie, haer Octroy met aght hondert duysent guldens hebben gekoght, ende haer Memorie wert gerecommandeert by den Heer Sur-Intendant, die van sonderlingh vermogen is, ende geseyt wordt wel diepst de handen te hebben in de nieuwigheden die ontrent de Commercie in dit Ryck, sedert eenigen tydt syn by der handt genomen.

Den Heer *Kardinael* is gestorven in vol credit ende seer florisante gunste van den Koningh, ende is geloofelyck dat syn Majesteyt ontrent het formeren van syn Raedt ende de voedt van de directie syner saeken; sal defereren aen 't geen syn Em. hem sal hebben aengedragen. Daer wert geseyt dat den Heer *Sur-Intendant* van de Finantien, de Heeren *Tellier* ende *Lionne* dienvolgende wel groot

deel.

deel moghten hebben in de affaires, alsoo den *Kardinael* derselver getrouwheydt ende capaciteyt aen den Koningh seer soude hebben gerecommandeert. Ondertusschen heeft den Koningh voor gisteren by een ontboden de Heeren Prins van *Condé*, den Hertogh van *Longueville*, den Heer *Cancelier*, de Heere *Marechaux* ende andere voornaeme Officieren ende Ministers van dit Ryck, ende aen deselve voorgedragen, dat hy 't syner aenkomste tot de Kroon, in de directie van de affaires hebbende gevonden een Minister, wiens trouwigheyt ende groote capaciteyt bekent ende ondervonden was; syn Majt. hadde geoordeelt in syn jonge jaeren niet beter te kunnen doen als sig te ontlasten van 't meeste bedryf van syne affaires op sodanigen Minister; maer dat Godt hem dezelve onttrocken hebbende, syn Majesteyt gesint was sigh selven de sorge daer van aen te trecken, ende te dienen van soodanigen Raedt als hy bequaemst soude oordeelen, laetende middelerwyle een iegelyck syn Officie ende Charge te exerceren.

't Geen geseyt was van een huwelyck tusschen den Hertog van *Bouillon* ende Mademoiselle *Mariana Mancini*, heeft geen vervolg. Het Paleys van den Heer *Kardinael* met alle syne meubelen, uytgeseyt drie behanghsels van tapitseryen van groote kunst, welke gereserveert werden voor den Koningh, soude gaen aen den Heer Grootmeester van de Artillerye, althans genoemdt *le Duc de Mazarin*, mits dat Monsr. *Mancini* mede syn verblyf in 't voorsz. Paleys sal hebben.

Den Heer Grave van *Brienne*, die groote ende een generale reputatie heeft van een eerlyck Man, ende haer Ho. Mog. saeken toegedaen te syn, heeft ons, ten tyde de doodt van den Heere *Kardinael* alle uren te gemoedt gesien wierdt, seer affirmativelyck toegeseyt, dat onse Negotiatie by der handt genomen ende sonder intermissie soude vervolght werden, soo haest den *Kardinael* overleden ende 't Hof weder binnen Paris soude syn. Wy sullen niet naerlaeten ernstelyck daer op aen te houden, ende alle schuldige naerstigheyd ende iever toebrengen, om deselve ter intentie van de Regeringe, voor soo veel in ons is, voort te setten ende bevorderen.

In de Memorie welke de *Grave van Furstenbergh* wegens den Heere *Keurvorst van Keulen*, aen den Raedt van den Koning overgelevert heeft, werdt (soo wy uyt gemelden Heer Grave van *Brienne* ende uyt andere verstaen hebben) in 't brede gededuceert alle het geene gemelden Keurvorst meendt te dienen tegens haer Ho. Mog. possessie van besettingh binnen de stadt van Rhynberck; ende onder andere geallegueert, dat haer Ho. Mog. de eerstemael die plaetse hebben gekregen uyt handen van de geene, die geen reght hadden, om se over te geven, ende dat haer Ho. Mog. in den jaere 1643. ofte 1644. de redelyckheydt van het gesustineerde van den Heere Keurvorst, soo verre hadden plaets gegeven, dat sy eenige Resolutie hadden genomen tot evacuatie. Ende werdt verder geaggereert in deselve Memorie, dat haer Ho. Mog. voor eenige jaren haer niet contenterende met haere besettinge binnen de voorsz. Stadt te hebben, die van de Roomsche Religie een van haer kercken hadden afgenomen, ende den Gereformeerden toegevoeght; de Magistraten verset ende selfs eenige schattingen van de inwoonders hadden doen vorderen. Op alle 't welcke niet ondienstigh kan syn, dat wy ten besten werden geinstrueert, indien daer ontrent iets tot onse instructie ter Griffie is. Ondertusschen behelpen wy ons met de redenen die

wy

wy by ons selven uytvinden konnen, ende dringen kraghtelyck, dat men de wegh behoordt af te snyden aen dusdanige remonstrantien, dewyle men verklaert met haer Ho. Mog. te willen handelen, ende niet te verwaghten is, dat haere Ho. Mog. hier met haere Tractaten, de questie die men haer moveren moght over de besettinge van Rhynberck, sullen vermengen; dat de Alliantie hersteldt synde, indien syn Majesteyt in faveur van den *Keurvorst van Keulen* spreecken wil, haer Ho. Mog. daer op alle behoorlycke reflexie sullen maken; maer dat het proponeren tot een evacuatie van een plaetse, welckers besettinge tot gemeen nut kan syn, aenstootelyck is, ende dat de traverse, die de gemeene desseinen in den oorlogh voor desen uyt het Bisdom van Keulen syn toegebraght, ende de consideratie die men voor haer Ho. Mog. moght hebben, behooren te dienen, om dit poinct voor een afgedane saek te doen aensien, nae dat de Keurvorst ende syn Voorsaten seventigh à taghtigh jaeren de besettinge van de voorsz. plaetse in andere handen hadden gesien; ende dat in voorgaende Tractaten dese Kroon geen swaerigheydt had gemaeckt, om deselve in gemeene defensie te begrypen.

Ick hebbe my in gedagten laeten komen, uyt eenige reflexien op de secrete Conferentie van den *Graef van Furstenbergh* met den Heere *Kardinael*, dat men niet qualyck sal doen van een oogh te houden op de securiteyt van Rhynberck. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 11. Maert 1661.

P. S.

Den Koningh heeft dese twee dagen Raedt gehouden, ende niemandt in den Raedt geroepen, als de Heeren *Fouquet*, *Tellier* ende *Lionne*. Wy hebben wel reden, om te V. 81, 69, 74, 72, 56, 57, 32, 48: dat haer 78, 72, 49, 47, 52, 48: geen 54, 72, 56, 82, 81: handen syn 77, 73, 57, 77, 56: wesende.

Aen den Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 17. Maert 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste van den 10. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 11. wel ter handen gekomen, waer uyt, alsme-

de uyt U Ed. publique brieven, met aengenaemheydt bespeurt hebbe, dat U Ed. niet hebben stille gestaen de Memorie van die van de Traen-Compagnie aldaer, provisionnelyck met bondige redenen te beandtwoorden. Ick hoope dat deselve redenen aldaer haer gewighte vinden sullen, ondertusschen gaen hier nevens tot U Edts. naerightinge de Retroacta tot steuytinge van alle diversie in de Groenlandtsche-Vaert hier te lande gevallen.

Wy sullen seer verlangen dat U Ed. wederom tot conferentien aldaer sullen wesen geadmitteert, ende dat derselver Negotiatie ten goede wat moge gevordert werden.

Aengaende de besettinge van Rhynberck, alsmede van de andere Steden van gelycke nature, hebbe voor desen den Agent van haer Ho. Mog. belast, de Retroacta op te soecken; dogh wierde niet veel van substantie gevonden. Op U Edts. naeder aenmaeninge, sal soo veel in my is, helpen besorgen, dat daer inne gecontinueert ende het geene van consideratie in de handt komt, U Ed. toegesonden moge werden. Maer myne opinie is nogh, dat meest dient gedrongen op 't Argument van 't Tractaet van Ao. 1647., ende van de opstellinge (*ni fallor*) in den jaere 1656. van de zyde van Vranckryck overgegeven.

Ick hebbe seer gaerne gesien 't geene U Ed. my adviseert, aengaende de saeke van de Heer Major *du Bret*, ende sal alle occasien waernemen, om U Edts. intentie daer ontrent toe doen reusseren; sullende daer inne procederen met communicatie ende gemeen overlegh van den Heere van *Wimmenum*.

Het weynige 't welck U Ed. in 't cyffer gestelt hadde, hebbe ick niet konnen uytcyfferen, soo dat by U Ed. noodtsaeckelyck de getallen qualyck sullen wesen geëxpresseert. Waer mede dese besluytende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 17. Maert 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. Maert 1661.

MYN HEERE,

NAer het afgaen van myn jongste schryven van den 11. deses, is my wel ter handt gekomen syn geheel aengenamen van den 10. daer bevoorens.

Ick wil hoopen dat haer Ed. Groot Mog. Resolutie ontrent het ontbinden van haer Ambassadeurs hier ende in Engelandt, ter Generaliteyt ingevolght, ende niet vergeefs genomen sal syn.

Het gemoveerde ontrent de Steden van den Rhyn, meen ick niet dat accrochement sal toebrengen, ende geloof dat men sal passeren het point van de Visscherye; maer ons is by een voornaem Minister te gemoedt gevoert, dat men

in

in sulcken geval, ook desen Koningh soude moeten guaranderen tegens de pretensie die de Engelsche, uyt kraghte van haer geimagineerde *Dominium Maris*, formeren, om de Schepen van dese Kroon in open Zee te doen strycken, ende hoewel wy sullen declineren dat daer van niet specificq werde gehandelt, soo kan ick evenwel niet sien, of op onse maxime van *Vrye Zee*, ende op het geen ons bericht werdt dat Vranckryck nooit aen die pretensie heeft toegegeven, ende op de aengelegentheyt van Vranckryck aen 't Canael, is klaerblyckelyck gefondeert, dat een generael engagement van den anderen te helpen conserveren by soodanige gereghtigheden, als men geniet of reght heeft te genieten (gelyck onse Instructie spreekt) brenght mede, dat men Vranckryck guarandere tegens 't gewelt dat haer de Engelsche, uyt kragte van de voorsz. pretensie, soude willen aendoen.

Ontrent het poinct van de Commercie, sal de meeste swaerigheyd blyven, ende soo veel ick penetreren kan, sullen de sentimenten van onse Commissarisen daer ontrent syn verdeelt, ende 't geen wy voorstellen ontrent de Compagnie van de Walvisch-Traen, ende van het Ton-gelt, wel de sterkste oppositie vinden by den Heere *Sur-Intendant*. De wegh af te snyden voor alle monopolien voor het toekomende, soude minder tegenspraecke, ende misschien geen ontmoeten, maer het sal difficulteyt toebrengen, dat'er by 't afschaffen van de voorsz. Compagnie, questie valt over het rembouseren van aght-hondert-duysent guldens; welke deselve voor haer Octroy heeft gegeven; maer dit selve sal sig by vervolg van de Negotiatie, naeder ontdecken, ende by ons niet vergeten ofte naegelaten werden van alle het geen wy kunnen toebrengen om dese Heeren in het geen wy in last hebben, volkomentlyck te doen overgaen.

Daer wert sedert de Doot van den Heere *Kardinael*, generaelyck met ongemeene lof ende liefde gesprooken van de Resolutie des Koninghs, van het bewint van syn saeken geheelyck aen sigh te trecken: Ende men seyd dat de drie Ministers, in myn voorgaende genoemt, naementlyck de Heeren *Sur-Intendant*, *Tellier* ende *Lionne*, meer by syn Majesteyt gebruyckt werden om hem van alles volkomen te informeren, de eerste ontrent de Finantien, de tweede ontrent den Staedt van Oologh, ende de derde ontrent de Uytheemsche saeken, als om uyt deselve een secrete Raedt te formeren met exclusie van andere, ende aen deselve Heeren een voedt te geven om de directie van saeken aen haer te brengen. Maer daer nevens wert eenstemmigh geseyt, dat 't ongeloofelyk is de promptitude, ende netheyt van verstandt ende oordeel, die syn Majesteyt gebruyckt in het handelen ende expedieren van affaires, geaccompaigneert met een aenminnigheydt in 't bejegenen ende patientie in het aenhooren, die alle herten tot sigh treckt, met een kraght in het uytdrucken van syn concepten, ende een welspreeckentheyt daer het vereyscht is, die seer surpreneert de geene die hem in den Raed ende elders van groote saeken hooren spreecken, ende voor dese een soo absolute directie van alles, in handen van den Heere *Kardinael* hebben gesien. Alle welcke groote begaeftheden, te samen komende in een jongh Prins, in dewelke noyt eenige vitieuse inclinatie is ontdeckt, ende die natuurlyck de Ziele equitabel ende in het vervolgen van syn voornemen seer volstandigh heeft, met groote blydtschap doet hoopen, dat syn Majesteyt sal

continueren in de neerstigheydt ende serieuse applicatie, met dewelcke hy in 't werck van de Regeringe getreden ende onverdrietsaem besigh is. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 18. Maert 1661.

P. S.

Indien iets tot blasme van den Heere *Kardinael* soude mogen in druck gegeven werden, 't sal hier by den Koningh aengenaem syn, dat sulcks werde gesupprimeert.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 24. Maert 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jonghste aen U Ed. is geweest van den 17. deser loopende maendt; sedert is my U Ed. Missive van den 18. daer aenvolgende wel ter handen gekomen; daer uyt met groote aengenaemheyd goede hoope scheppe van een goede uytkomste in de Negotiatie U Ed. aenbevolen.

De Resolutie van haer Ho. Mog. tot vorderinge van 't besluyt van deselve Negotiatie, ende 't afdoen van de Clausulen, die op de Triple Alliancie reflexie gehad hebben, sal U Ed. hier nevens ter handen komen.

Ick ben, nevens U Ed. mede van opinie, dat by soo verre de Franschen niet moghten goedvinden in volle Zee haere Oorloghschepen voor die van de Engelschen te doen strycken, ende dat d'Engelschen ter dier oorsaecke aen de Franschen eenige hostiliteyt quamen aen te doen, dat desen Staedt, d'Alliancie conform Uwer Ed. Instructie gesloten synde, gehouden soude wesen, soodanige gepleeghde hostiliteyt, nevens Vranckryck te helpen afweren, ende doen repareren; maer het sal notoirlyck soo voor Vranckryck, als voor desen Staedt, best wesen, daer van in het Tractaet niet explicité te gewaegen.

Haer Ed. Groot Mog. syn geresolveert de voorgenomene Alliancie met Engelandt maer te laeten, ingevalle men van die syde, soo als het schynt, geen volkomen contentement kan erlangen op de poincten van Marine ende Commercie. Ende ingevalle Vranckryck van haere ingevoerde nieuwigheden ontrent de

Trac-

Traen ende Vat-geldt, niet soude gelieven te desisteren, sie ick te gemoedt, dat daer op ten aensien van dat Ryck, mede gelycke Resolutie staedt te volgen, waer aen ick des te min twyffele, om dat die gronden albereydts geleyt syn by voorgaende haer Ed. Groot Mog. Resolutie van date den 12. May des voorleden jaers, daer van ick vertrouwe, dat U Ed. gedient sal syn; maer die eghter ten overvloedt wederom hier nevens gaet. *

Wy verwaghten met verlangen, den uytslagh van Uwer Ed. Negotiatie, ende ick werde genootsaeckt by defect van tydt, dese af te breecken, verblyvende:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 24. Maert 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 31. Maert 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

WY hebben uyt Uwer Ed. jongste brieven van den 25. deser, met leetwesen bespeurt, dat deselve tot die tydt toe in de Negotiatie aldaer nogh niets hadden konnen vorderen, selfs dat U Ed. nogh tot geene conferentien hadden weten te geraecken; ende hoopen met den naesten wat klaerder teeckenen te sullen bespeuren van de hoope tot een goed en prompt succes in Uwer Ed. Negotiatie, by deselve in haere successive brieven iterativelyk gegeven. Het is, myns oordeels, jegenwoordigh de reghte tydt; want alhoewel haer Ho. Mog. Resolutie van den 21. deses, raeckende het bevorderen van de Alliancie by den Koningh aldaer, sonder op de bewuste Triple Alliancie verdere reflexie te maeken, vermits de scrupule van de meeste Provincien wat op schroeven is gesteldt, soo soude die jegenwoordigh in sulcken sin genomen synde, dat U Ed. daer by geauthoriseert worden, om sonder ruggespraecke te sluyten ende te teeckenen, het effect daer op gevolght synde, geene contradictie in 't *adveu*, ende de Ratificatie ontmoeten, aengesien de extravagante proceduren van de Engelsche, soo ten aensien van den Staedt als van de Oost-Indische Compagnie, het werck, myns oordeels, sonder accrochement souden doen passeren, daer wel lightelyck hier naer die saeken van gedaente wat verandert synde (gelyck ick geensints twyffele, of sullen deselve in korten sigh beter vertonen) de gemoederen alhier ten aensien van Uwer Ed. Negotiatie, wederom souden verkoelen.

Ondertusschen gelieve U Ed. uyt het bygaende Extract af te nemen, wat by haer Ho. Mog. op de gelegentheydt van de Negotiatie met Engelandt, sy geresolveert.

Het versoeck van den *Koningh van Vranckryck* tot vrystellinge van de bewu-

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 230. tweede Deel.

ste vier schepen, de Traen-Compagnie aldaer toekomende, is gestelt in handen van Commissarisen, om daer op te adviseren; ende wil ick geensints twyffelen, of ingevalle Uwer Ed. Negotiatie soo verre was geavanceert, dat men seecker konde syn, dat de voorsz. Traen-Compagnie in 't toekomende aldaer soude komen te cesseren, het voorgeroerde versoeck sonder eenige difficulteyt, soude werden geaccordeert, aengesien daer inne alsdan geene consequentie resideren soude, daer het andersints seer bedenkelyck sal syn, selfs de roede te fourneren, daer mede men alhier sal werden gegeesseldt. Waer mede voor dese reyse afbreekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 31. Maert 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den eersten April 1661.

MYN HEERE,

DE Resolutie by haer Ed. Groot Mog. genomen, tot het begeven van alle de vacante Compagnien op haere repartitie, doet hoopen aen den Heere *Mortaigne*, dat hy door middel van Uwe Ed. ende andere Heeren die hem gunstigh syn, met een van deselve vereert soude mogen werden. U Wel-Ed. heeft voor desen de goedheyd gehadt van genegentlyck op te nemen het geen dessels interessen heeft betreft, ende ick kan U Wel-Ed. verseeckeren, dat hy die gunste heeft betoondt aen een Man van eer ende affectie tot de Staedt, ende die in qualiteyt van Hofmeester van haer Ho. Mog. te Landt, met lof van bequaemheydt, ende integriteyt gediendt hebbende, in een perilleuse charge, in plaetse van syn fortuyn te maecken, de geene die hy had, te rugh heeft gestelt. Ick bouw op alle die consideratien, de vryheydt, van U Wel-Ed. lastigh te vallen, om de continuatie van syn faveur in dese gelegentheydt, ende om nessens een van myn vrinden, in welckers welwesen ick een gevoeligh interest neme, dit avancement dat hy gesint is te solliciteren, met hem dienstigh te versoecken. Indien U Wel-Ed. het syn daer toe sal gelieven te contribueren, hy sal vermeerderen het groot getal van obligatien, met dewelke aen hem verbonden ende eeuwigh verplight is. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den eersten April 1661.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den eersten April 1661.

MYN HEERE,

HOewel wy in de nevensgaende Missive aen de Regeeringe, ons ontrent de gereitereerde recommandatien, ons gedaen wegens den Koningh in 't faveur van de geinteresseerde in de vier schepen, in trouwigheydt hebben uytgedruckt, soo dat daer uyt niet alleen blyckt van de ongemeene ernst, met dewelcke men die saeke voorsteldt, ende dryft; maer ook dat wy (onder verbeteringe) om te mesnageren de humeuren ontrent de Negotiatie, geheel dienstigh; jae bynae nodigh oordeelen, dat in dese tydt ende in dit geval, de intercessie ende 't versoeck van den Koningh, mogen overwegen alle de redenen die de Regeringe andersints soude mogen hebben, om 't selve niet te gemoedt te gaen: Soo versoeck ick nogtans dienstelyk, met welgevallen van U Wel-Ed., daer by te mogen voegen, dat dese Heeren seer urgeren, dat het voorgaende Placaet, waer op de cautie soude werden geëyscht, gemaeckt ontrent de tyden van den Engelschen oorlogh, in geen observantie is geweest, ende dat het onlanghs geëmaneerde van jonger date synde, als de inkoop, ende uytrustinge van de voorgeroerde scheepen, op deselve sonder verongelyckinge niet kan werden geappliceert; maer voor al, dat men ons soo klaer te verstaen geeft, dat den Heere *Sur-Intendant*, wiens Raedt ende credit seer ende bynae eenighlyck te apprehenderen is, in 't geen in onse Negotiatie de Commercie betreft, als hebbende de materie geapprofondeert, ende daer nevens de eerste plaetse onder de drie Heeren die van den geheymsten Raedt syn, met soo veel chaleur dese saek dringht, ende die als tot een *poinct d'honneur* treckt, dat een refus schynt een ressentiment te sullen voortbrengen; dat ons niet alleen in veele particuliere saeken die daegelycks voorvallen; maer ook in de geheele omloop van onse Negotiatie, soude kunnen ten hooghste nadeeligh syn; daer ons andersints seer goede hoope gegeven werdt, van een behaeghlycke uytkomst van deselve, eerlange te sullen sien.

Ick hebbe meer scrupule gemaekt, als de andere Heeren die met my syn, in de verklaringe die wy ontrent een engagement tot rupture hebben gedaen, reflexie maeckende op de bekommernisse die daer ontrent in de deliberatie over onse Instructie waren gemaeckt; maer dewyle deselve onse Instructie ons voorschryft, dat wy het Tractaet daer in bevat, sullen traghten uyt te wercken soo als het leyt, ende nieuwers ons last ofte vermogen geeft, om de guarantie te restringeren tot assistentie, ende dat ik uyt het geen ons geduurende ons verblyf alhier, is voorgekomen, overtuyght was, van dat de Heeren myn mede Collegues met fondement voorstelden ende urgeerden, dat soo de humeuren hier leggen, het toonen van een ronde exuberante genegentheyt om sigh met dese Kroon op het naeuwst ende kragtigst in een Alliantie te verbinden, het seekerste middel is om contentement te bekomen op de poincten van de Commercie, ende een

prompte

prompte conclusie uyt te wercken op alles, soo heb ick my niet kunnen difficil stellen in derselver sentimenten te acquisceren, sonder soo ik oordeelde, uyt scrupuleusheyt de dienst van haer Ho. Mog. te veraghteren, die ook ten principaelen niet konde gevordert werden sonder eyndelyck tot het voorsz. engagement te komen, sulcks dat 'er alleen deliberatie vallende over het geen de directie betreft, met reden onder ons het besluyt is geweest conform het geen niet sonder kraghtige reden by 't meeste getal best wiert gevonden. Ick hoop dat dit haer Ed. Groot Mog. niet sal misvallen, als een saeke in dewelke wy met veel overlegh ende alle schuldige ende ons mogelyke sorgvuldigheyt, niets voor oogen hebben gehadt, als de dienst van den Staedt, in 't uytwerken van de ons aenbevolen last. Ick blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den eersten April 1661.

P. S.

De Heeren Staeten van Zeelandt, hebben op de recommandatie van den Heere Mareschal *de Turenne*, U Wel-Ed. voor desen overgeschreven, aen desselfs Neef, de Soon van den Marquis *de Duras*, gegeven een expectatif van de eerst vacant vallende Compagnie op haer repartitie.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 7. April 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, in date den 31. der voorlede maendt, is my U Edts. Missive van den eersten deses wel ter handen gekomen, waer op wy met hertelyck verlangen te gemoet sien sullen, het vervolgh van U Ed. Negotiatie aldaer, zynde alsnogh de reghte tydt, om alhier diendthalven resolutheydt te vinden.

Op 't versoeck van den Koningh, raekende de bewuste vier scheepen, de Traen-Compagnie toebehorende, werdt door Gecommitteerden van haer Ed. Groot Mog. gebesoigneert, ende in cas U Ed. depêches van den voorsz. date ons eenige seeckerheyd hadde konnen toebrengen, van goede inclinatie ende favorable verklaringe, van die syde op de particuliere ingredienten van het te maecken Tractaet; ick soude U Ed. konnen verseeckeren, dat het versoeck van syne Maje-

Majesteyt, dienaengaende soude werden ingewilligt: Ende sulcks nogh niet synde, kan ick U Ed. niet anders tot antwoordt toevoegen, als dat die saeke niet is buyten hoope, ende dat ick gaerne de gemelde Heeren Commissarisen sal recommanderen, spoedige ende favorable expeditie op 't voorsz. subject.

Het beleyt by U Ed. aldaer gebruyckt, in 't overleveren van alle de poincten haer in last gegeven, kan alhier niemandt misvallen; te meer, alsoo wy voor indubitabel houden, dat men aldaer niet onwetende is van U Ed. instructie, ende van alle de ingredienten van dien.

De Negotiatie in Engelandt, is nogh gantsch niet geavanceert, ende sal U Ed. uyt de successive brieven van de Heeren Ambassadeurs aldaer, gesien hebben in wat voegen men sigh aldaer op de saeke van de Oost-Indische Compagnie; mitsgaders op die van de Tutele van den Heere *Prince van Oraigne*, heeft geëxpliceert. Ende wat by haer Ho. Mog. op 't eerste; mitsgaders wat by haer Ed. Groot Mog. op 't tweede zy geresolveert, sal U Ed. uyt de bygaende copyen gelieven af te nemen. Waer op met de jonghste post van daer in 't particulier geadviseert wort, dat soo men alhier by de voorschreve Resolutie blyft persisteren, het apparent is, dat men aldaer water in syn wyn sal doen. Ick blyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 7. April 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. April 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jonghste schryven aen U Wel-Ed. van den 8. is my wel toegekomen U Ed. geheel aengenaemen van den 7. deses maendts.

Onse jongste conferentie, van dewelke wy vermaen maeken in de bygeleyde, heeft my bynae gestelt geheel buyten het naebedencken (dat wy andersints niet sonder groot fondament hadden genomen) van dat men ons hier soude traineren op eenige speculatien ontrent den uytval van de Concilia in Engelandt, onse redenen om dese Heeren daer van ende van haer difficulteyten ontrent het point van de Visscherye te dimoveren, hebben soo veel impressien gedaen, dat een van de Heeren Commissarisen, die wy reden hadden te agten ons meest tegen te syn, op 't scheyden van de Conferentie, my seyde, dat wy syn Ed. hadden gepersuadeert tot een saeke die hy gemeent had dat dese Kroon niet behoorde te doen. Ende ick ben in goed vertrouwen, dat het geen wy bygebragt hebben tegens de inegaliteyt van de belastingen, geen minder effect heeft gedaen, ten sy in 't gemoet

van den Heere *Sur-Intendant*, die misschien aversie heeft om syn werck te sien distruéren. Uyt de contenantie van meest alle de andere Heeren Commissarisen bleeck genoeghsaem evidentelyk, dat sy onse saeken niet ongenegen waren; ende uyt die van veele, dat sy met blydschap opnaemen de argumenten die kraghtigst voor ons deden, ende niet noode aenhoorden dat de objectien, die by de een ende ander van haer waeren gemaekt, in particuliere discoursen met goede solutien wierden weghgenomen.

Den Heere *de Lionne* seyde my in 't uytgaen, dat hem geen scrupule was overgebleven als ontrent de saeken van Rhynberck, ende alsoo wy ontrent de Visscherye, naer een lange deductie van veele redenen, presenteerde, ons wyder te expliceren des noots synde, seyde alle de Heeren als uyt een mondt, dat sy het geen by ons bygebraght was, satisfactoir ende suffisant bevonden. De saeke van Rhynberck schynt by alle niet even seer behertight te werden; maer daer syn onder de Commissarisen, die deselve met yver schynen te sullen dryven, ende geen volkomen contentement nemen aen de redenen, by ons bygebraght. Ons is voor lange geseyt, dat ten tyde van den Heere Kardinael *Mazarin*, soude beloften gedaen syn aen den Heere *Keurvorst van Keulen*, van deselve te sullen styven in syne pretentie ontrent Rhynberck tegens haer Ho. Mog., ende gedaghte Heere *Lionne* seyde my, naer dat Commissarisen waren opgestaen, dat men most dencken dat het konde syn, hoewel hy 't niet affirmeerde, dat het evacueren van Rhynberck konde een conditie wesen, sonder dewelcke den Koningh, ten aensien van de Tractaten met gedagte Keurvorst, niet konde convenieren; maer dat hy ook vertrouwde dat de Keurvorst te vreden soude syn de Stadt met demolitie van de Fortificatie te ontfangen; de objectie die men ons in 't gemeen maekt, is, dat haer Ho. Mog. door geen Tractaten in het *jus presidii* binnen Rhynberck syn gevestigt, ende dat den Koningh met reden ongenegen sal syn om iemandt te maintineren tegens reghtmatige pretensien van syn Geallieerde, ende dat het comprehenderen van de voorsz. Stadt ende andere Steden, in dewelke haer Ho. Mog. Guarnisoen hebben, in voorgaende Tractaten ende Concepten van wegens dese Kroon is gepasseert, als deselve nogh geen Alliantie met gedaghte Keurvorst had aengegaen. Ende eyndelyck dat deselve Keurvorst gesint is de saek des noots synde, te brengen op de eerste Rycksdagh, ende dat die aldaer by 't Ryck soude mogen werden opgenomen tegens haer Hoog Mog. ende de geene die haer met haer Ho. Mog. soude mogen hebben geinteresseert.

Wy laten dit niet nae te beantwoorde met de meest kraghtighste solutien, die by ons kunnen uytgedaght werden, ende sullen naeder ons werck maken, om wel te onderstaen wat ontrent dese saek te apprehenderen zy ofte niet; want het schynt niet dat die by alle de Commissarisen even eens wert geconsidereert, ende ick meen wel verseeckert te wesen dat 'er verscheyde in ons faveur syn. Ik sal met de volgende post U Wel-Ed. van 't gepasseerde in de voorsz. onse conferentie, met Deductie van alle particulieriteyten informeren.

U Wel-Ed. laete my toe te seggen dat ick niet sonder eenige bekommerlyke Reflexie op onse Negotiatie heb aengemerkt, het geen by naeder Resolutie ontrent de égaliteyt van Tollen in Engelandt is ter neder gestelt, om redenen, die

U

U Wel-Ed. lightelyck by sigh selven sal uytvinden, ende ick hoope dat in het toekomende plaetse sullen hebben. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 15. April 1661.

P. S.

U Wel-Ed. is dienstigh versoght, dese Missive, om verscheyde respecten, te secreteren, als mede te besorgen dat onse gemeene aen den Griffier, gesecreteert werde, op dat het point van de Visscherye in Engelandt komende, geen meer gerught maecke als nodigh is.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 21. April 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post hebbe ick geomitteert aen U Ed. te schryven, om dat d'Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt van den anderen gescheyden synde, niets van consideratie voorgevallen was, gelyck ook alsnog van haer weynigh van importantie valt te adviseren.

In Engelandt continueert het werck nogh al op den voorigen voet, ende is over sulcks nogh weyningh apparentie tot het sluyten van eene goede Alliancie tusschen dat Ryck ende desen Staedt. Naer de advisen de voorleden weecke van daer in gekomen, interesseerde sigh den *Koningh van Engelandt* nogh dapper voor de saeken van Portugael, ende hadde syne Majesteyt de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt dienthalven wederom met vry wat ongefondeerden ernst bejegent, begeerende, dat haer Ho. Mog. ofte die van de Oost-Indische Compagnie uyt haeren naeme, de Portugeesen in Oost-Indiën geen afbreuk souden doen, aengesien syne subjecten daer door soude komen te verliesen het voordeel van de traffyque op de plaetsen, die Portugael jegenwoordig in Oost-Indiën besit; ende hebben de Commissarisen van syne Majesteyt aen de gemelde Heeren Ambassadeurs van desen Staedt eenige postulata behandight, soo om te hebben reparatie van schaden ende injurien, die sy pretenderen by de Engelsche Natie in Indiën door toedoen van de onse te wesen geleden, als van securiteyt, om in 't

toekomende niet wederom beschadight te werden, gelyck mede om te hebben confirmatie ende redintegratie van de Privilegien aen die van de Engelsche Court binnen dese Landen geaccordeert; uyt alle 't welcke niet anders kan werden geconcludeert, als dat van die syde weynigh inclinatie is, om met desen Staedt in een vaste Alliancie te treden. De gemelde Advisen braghten ook mede, dat men doenmaels aldaer generalyck van gevoelen was, dat het Huwelyck met de *Princesse van Portugael*, ofte albereyds gesloten was, ofte immers in termen stonde, om met den eersten gesloten te werden. Dogh ick vertrouwe, dat U Ed. dienaengaende aldaer directelyck van jonger Advisen sullen wesen gediend; voornaementlyck, dewyle my van dese weecke nogh geene brieven uyt Engelandt ter handen gekomen syn.

Ick wil hoopen, dat uyt de jongste conferentie die U Ed. aldaer met Commissarisen van den Koningh gehouden hebben, met fondament sy te besluyten, dat alle de overgegeven Articulen, waer op de gemelde Heeren Commissarisen geene remarques gemoveert hebben, van die syde werden aengenomen, soo als die leggen; ende sal verlangen naer het vorder succes ende den uytslagh van U Wel-Ed. Negotiatie, daer van ik alsnogh hoope, dat wy in korten advis sullen konnen ontfangen, om redenen in myne voorgaende aengeroert, ende voornaementlyk mede, om dat ick te gemoedt sie, dat Engelandt door het voorschreve engagement met Portugael, jegens Spaigne in onlusten geraekende, lightelyck naeder aensoek aen desen Staedt sal doen, ende dat ick wel wenschten de Ratificatie op U Ed. genegotieerde alvooren hier gearresteert te wesen, op dat het selve werck geene nieuwe toevallen in de Provincien subject werde.

De poincten daer op by de gemelde Heeren Koningl. Commissarisen aldaer, remarques syn gemoveert, dunckt my notoirlyck van die nature te wesen, dat sy die eyntlyck sullen moeten toegeven; want van restitutie of demolitie van Rhynberck alhier te spreecken, soude ten hooghsten aenstotelyck, ende de saeke in sigh selfs onaengenaemelyck ende onverdraeghlyck syn. Dat de vryheydt van de Visscherye buyten de belofte van defensie ende de guarantie bleve, soude, myns oordeels, niet alleen onredelyck; maer voor Vranckryck niet min, als voor desen Staedt ten hoogsten nadelig wesen. D'affschaffinge van het Vat-gelt, konnen die Heeren immers begrypen, in de oude Privilegien, ende de daer op gevolghde Alliancien gefondeert te wesen, die in allen gevalle, buyten contradicte, in dese nieuwe, soo veel naeuwer ende stercker Alliancie, moeten werden geredintegreert. Waer mede afbrekende, sal ick verblyven.

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 21. April 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. April 1661.

MYN HEERE,

MEt de naeste post hebbe ick geen schryven van U Ed. ontfangen. Myn jongste aen hem is geweest, van den 15. deses. 't Is seecker, dat het geen ick voor desen geschreven hebben, van dat onse Negotiatie wel moght getraisneert werden, uyt oorsaeke men haer Ho. Mog. niet ongeerne siet in de bekommernissen, welcke haer de Vreede met Portugael kunnen aenraeden, een gedaghten is van een van de Heeren onse Commissarisen, die misschien ook by andere plaetse sal vinden, ende selve by de geene die andersints haer Ho. Mog. saeken niet ongenegen syn. Wy doen onse devoiren om die wegh te nemen, ofte 't effect daer van te steuyten; maer weten niet met wat succes, dewyle het een gemeene wensch hier is, dat de voorsz. Vreede voortganck soude mogen hebben, ende dat men hier sigh lightelyck imagineert, dat de devoiren daer toe aengewent, by Engelandt meer naedruks sullen hebben terwyl de Negotiatie van haer Ho. Mog. aen dit Hof, in 't onseeker staet, dan of die tot besluyt van een bondige Alliantie waere gevordert. Andersints continueert men ons goede hoope te geven, ende particulierlyk ontrent alle het geen de Commercie betreft. Aengaende Rhynberck, syn de sentimenten voor soo veel ons toeschyndt, verdeelt, ende wy sullen arbeyden om de beste te doen volgen. Ick blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 22. April 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 5. May 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste in date den 21. der voorlede maendt, is my U Edts. Missive van den 22. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen. 't Sedert is alhier niets van consideratie voorgevallen, 't welck dan mede

de ten deele oorsaeke is geweest, dat ick met de voorgaende post gesupersedeert hebbe aen U Ed. te adviseren.

De Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, is, vermits de difficulteyt by de Heeren van Enchuysen gemaeckt ende ingeschreven, op de conclusie genomen tot afschaffinge van 't Veyl-gelt, van de verhoginge van de Convoyen met een derde, ende van de Oresontsche belastinge; mitsgaders tot substitutie van de verdubbelinge van de eerste columne der lyste van de Convoyen ende Licenten, extraordinarie geconvoceert geweest tegens gisteren, ende huyden voor de middagh wederom gescheyden: Synde het voorsz. point finaelyck tot conclusie gebraght, ende met eenen op verscheyden pointen influërende in de brieven van den Heeren Ambassadeurs in Engelandt, gedisponeert, of wel by voorgaende Resolutien gepersisteert.

Wy verlangen alhier seer naer 't succes van U Ed. Negotiatie aldaer, ende hoopen, dat wy met de volgende post, wat naeder dienthalven sullen worden geimformeert; ende voor dese reyse U Ed. boven d'ingeleyde advisen, niets van importantie te communiceren hebbende. Sal ick dese hier mede afbreeken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 5. May 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 6. May 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste aen U Wel-Ed., van den 22. des voorleden maendts, is in onse saeken, om oorsaeke in de nevensgaende vermeldt, niet schryfwaerdighs voorgevallen.

Den Heer Grave van *Brienne* (welcke wy voor syn vertreck nae Fontainebleau, hebben gesien, ende onderhouden over onse Negotiatie) heeft aengenomen te bevorderen, dat'er sonder langer uytstel, aen den Koning rapport sal werden gedaen van 't gepasseerde in onse Conferentie, ende Resolutie genomen op onse overgeleverde Memorien, ende Projecten van 't Tractaet. Ick kan niet vernemen, dat'er uyt het selve iets van substantie meer in dispuut sal werden getrocken, als de drie poincten in myne voorgaende vermeldt: uytgeseyt, dat wel te vermoeden is, dat het geen in onse overgeleverde Articulen is geposeert tegens de Traen-Compagnie, niet aengemerkt is; ende dat wy dat poinct niet sonder debat sullen te boven komen. Men sal ons ook ernstigh spreecken, over de pretensie van de Ordre van Malta, ende eenige particuliere klagten; maer dat syn geen saeken daer op het Tractaet sal kunnen steuyten.

Hier

Hier nevens gaet Extract, uyt ons Verbael gehouden, van onse jongste Conferentie, daer uyt U Wel-Ed. sal sien, met wat redenen ende positie wy ons behelpen, ontrent de voorgeroerde drie poincten, 't welck ick van myn devoir geaght hebbe over te senden, om dat het voornaemste van onse Negotiatie daer op aenkomende, U Wel-Ed. my soude mogen instrueren, van 't geen daer ontrent min ofte meer is geseyt ende gedaen by ons, als U Wel-Ed. dienstigh oordeeld. Ick blyve:

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 6. May 1668.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 12. May 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, in date den 5. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 6. daer aenvolgende, met het bygevoegde Extract uyt het Verbael van de Ambassade aldaer, wel ter handen gekomen; welck voorsz. Extract ten opsighte van de kraght van redenen daer inne vervat, ick met sonderling contentement doorlesen hebbe, niet konnende twyffelen, of sullen de Heeren Commissarisen van den Koningh aldaer, haer door deselve redenen t'eenemael overtuyght vinden van de billyckheyt van haer Ho. Mog. begeerte ontrent de pointen waer op deselve eenige remarques gemoveert hebben. Ende soude alhier ook ten hoogsten aenstootelyck wesen dat men van de zyde van Vranckryck alsnu soude difficulteren onder het guarandt te brengen, saeken, daer op voor desen geen difficulteyt gemaeckt is, ende dat men ter contrarie van de zyde van haer Ho. Mog. onder 't selve guarand soude laten begrypen notable Landen ende Provincien, tot welkers guarand men sigh voor desen nooyt heeft willen inlaten, ende des niet tegenstaende geobtineert al 't geene alsnu in controversie schynt te werden getrocken. Het laet sigh in Engelandt aensien, dat men aldaer haer Ho. Mog. wat meerder sal te gemoedt komen, als U Ed. ook uyt de toegesonden advisen sal hebben vernomen, ende waere het oversulks ten hooghsten te wenschen, dat men aldaer een kort eynde van de Negotiatie konde maecken, om redenen U Ed. voor desen overgeschreven.

Op de verscheydene vragen by de successive brieven van de Heeren Ambassadeurs in Engelandt voorgestelt, hebben haer Ed. Groot Mog. in de voorleden weecke

weeke, twee dagen extraordinaris by den anderen geweest synde, genomen de Resolutien, daer van de copyen hier nevens gaen. Dogh hebben de Leden van haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge meest alle verklaert, dat sy wel gewenscht hadden, dat de gemelde Heeren Ambassadeurs, volgende U Ed. exempel, wat resoluter hadden gedebatteert veele van de voorgestelde saeke daer van haer uyt voorige retroacta de intentie van den Staedt wel konde bekent wesen.

Den Heere Ambassadeur *du Thou*, heeft my van dese weecke wederom seer ernstigh gesprooken in faveur van den Zoone van den Heer *Brasset*, om te mogen hebben eene Nederlandtsche Compagnie, waer toe ick geene de alderminste apparentie siende, voornaementlyck ook ten aensien van de Resolutien van den 9. April laestleden, copyelyk hier nevens gevoeght, ick syne Excellentie sulcks klaerlyck aengeseght hebbe, met versoek, dat deselve de saeke daer henen wilde helpen dirigeren, dat by den Koning op syne recommandatie dienthalven gedaen, geene verdere poursuite moghte geschieden. 't Welck van syn schuldige plight geaght heeft U Ed. by desen mede te notificeren, die geene die is, ende altyts sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 12. May 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 12. May 1661.

MYN HEERE,

WY hebben naer het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 6. deses maendts, geen tydinge uyt het Vaderlandt bekomen, dewyle de brieven voor ons, soo wy mogen vertrouwen, met de post op Dingsdag tot Paris aengelandt (wy weten niet door wat toeval) op huyden, synde Donderdagh, nogh hier niet syn overgebraght. Ick meene wel verseeckert te syn, dat niet alleen de Heeren Graven van *Brienne*, Vader ende Soon, welkers affectie voor haer Ho. Mog. saeken bekent is; maer ook het meestendeel van de Heeren Commissarisen in de deliberatie, welcke over het gepasseerde in onse jongste Conferentie, sullen vallen, volkomentlyck voor ons sullen syn; ende ten zy den Heere *Sur-Intendant* ontrent het Vat-geld, ende den Heere *de Lionne* op de saeken van Rhynberck, eenige difficulteyt veroorsaecken, dat alle het geen tot nog toe in debat is geweest, tot ons contentement, voor soo veel Commissarisen aengaet, sal komen uyt te vallen. De laestgenoemde van de voornoemde Heeren, heeft ons tot Fontainebleau geconfirmeert, het geen syn Ed. tot Parys had geseyt, van dat hy difficielst was geweest ontrent het point van de Visscherye; maer dat onse redenen hem hadden gepersuadeert. Wy hebben niet

niet naegelaeten by die occasie ernstelyk te insisteren, dat men wilde considereren, dat dese Koning genegen zynde syn interest te behertigen in 't selve point, het beste was, sigh sonder uytstel favorabelyck te verklaren, op dat de hier gemoveerde difficulteyten in Engelandt rugtbaer werdende, aen het daer beschreven Parlement, geen oorsaek mogten geven om haer ongegronde pretensien wederom op te haelen. Wy voegen by dese reden meer anderen, om aen te raeden een kort besluyt in onse saeken, die niet tegengesprooken ende by eenige favorabelyck schynen opgenomen te werden; maer of se by alle overwegen, ofte weghnemen de consideratien waeromme wy tot nogh toe getraineert syn, soude ick niet derven verseeckeren; maer wel, dat een vast acheminement tot een Vreede met Portugael, ook in onse Negotiatie niet anders als goed soude doen, om redenen in eenige van myn voorgaende overgeschreven. Ick meen dat weynigh daegen ons klaerder sullen doen sien ende myn stoffe geven, om U Wel-Ed. van eenigh goet progres in onse Negotiatie te onderhouden. Ondertusschen confirmeert het onse goede hoope, dat Commissarisen provisionnelyck met syn Majt. spreeckende van 't gepasseerde in onse jonghste Conferentie, hebben geseyt, dat wy onse sustenue hadden geappuyeert met seer kraghtige redenen. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 12. May 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 26. May 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed., is geweest van den 12. deses, hebbende de voorleden post geintermiteert, aengesien alhier niets van sonderlinge consideratie voorgevallen was. Zedert is my wel ter handen gekomen U Edts. Missive van den selven date, hebbende de laetste post van daer, my ook niets van U Edts. handt toegebraght.

Ick wil hoopen dat de seeckerheydt van 't Huwelyck van den *Koningh van Groot-Britannien* met de *Princesse van Portugael*, de Heeren aldaer die gerustheydt sal geven, dat sy nu niet lightelyk eenige rupture tusschen Engelandt ende desen Staedt sullen bevresen, in aenmerkinge van de sterke offensie die d'Engelschen daer door aen Spaignen gegeven hebben; ende dat mitsdien de groot-

 ste

ste consideratie die ick aghte tot nog toe U Ed. Negotiatie slepende gehouden te hebben, daer mede komende te cesseren, het werck aldaer nu wat beter voortganck sal gewinnen.

In de Vreedehandelinge, met Portugael, is alhier ook al vry wat geadvanceert; hebbende de Provincien van Over-Yssel, ende van Stadt ende Landen, haer dienthalven genoeghsaem met Hollandt geconfirmeert, ende Vrieslandt, gelyck U Ed. bekent is, van den beginne aen tegen den Oorlog geprotesteert. Eergisteren syn de Extraordinaris Gedeputeerden van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt naer Zeelandt vereyst, om de Heeren Staeten van die Provincie mede in 't sentiment van Hollandt te brengen. Wat daer van het succes sal wesen, hoopen wy binnen weynigh dagen te vernemen. *

Waer mede desen afbrekende ende van herten verlangende naer eenige finale tydinge, aengaende 't Succes van U Ed. Negotiatie, sal ick desen afbreken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 26. May 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 2. Juny 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jonghste aen U Ed., was van den 26. der voorlede maendt. Zedert hebben wy met de jongste post van daer niets van U Ed. ontfangen.

Het schynt dat d'Engelschen haer jegenwoordigh vry wat accommodabelder sullen stellen met desen Staedt, ende wel light, nu in de voorgeslagene Alliancie defensive geene swaerigheyt maken, uyt consideratie, soo ick vertrouwe, van offensie aen de Spaenschen gegeven, ende op hoope van haer Hoog Mog. daer door nevens haer tegens Spaignen te sullen engageren.

Hier nevens gaet copyelyck 't geene den Heere *Ambassadeur van Portugael* aen haer Ho. Mog. naeder heeft gepresenteert. Wy hadden wel gaerne gesien, dat daer op, als synde in substantie conform Hollandts advis, de Vreede tot besluyt gebraght hadde konnen werden; maer de discreperende opinien van Gelderlandt, Zeelandt ende Utreght, nevens de flauwigheyt van eenige van de anderen, omme daer inne by overstemminge, conclusie te helpen formeren, hebben ons sulcks tot nogh toe belet; in voegen dat de Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, daer op expresselyck tegens Dingsdagh aenstaende, is geconvoceert; ende dat te meer, dies wille dat de Heeren Staeten van Zeelandt gesegt hadden aen de Gedeputeerden van Hollandt, dat haer Ed. Mogende van meyninge waren, over 't selve Subject door

* Siet *Aitzema*, pag. 765. 't vierde Deel in Folio.

door Extraordinaris Gedeputeerden alhier met de gemeene Bondtgenoten, ende particulierlyck met haer Ed. Groot Mog. te komen confereren. Ende aengesien jegenwoordigh alhier niets vorders van consideratie voorgevallen is, sal ick dese hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 2. Juny *1661.*

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 28: May 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed., van den 19. deses, is my geenige van U Ed. ter handt gekomen.

U Wel-Ed. sal uyt verscheyden van myne voorgaende, gesien hebben, hoe onse gedagten ontrent den uytval van onse Negotiatie niet anders haer kunnende fonderen, als op generaele verklaringe van goede inclinatie van den Koningh, ende op particuliere discourssen van de Heeren onse Commissarisen, tot nogh toe gefluctueert hebben, ende noghtans altyt de hoope als de vrese naeder syn geweest. Wy hadden vertrouwt dat een conferentie, nae gedaen rapport aen den Koningh van ons debat op de bewuste poincten, raeckende de Visscherye, Rhynberck, ende het Vat-gelt, ons stoffe soude hebben gegeven, om eenmael de Regeringe van iets meer seeckers te kunnen dienen; maer nae dat wy deselve heden aght dagen hebben gehadt, syn wy immers in soo grooten onseeckerheyt daerontrent, als ooit voor desen, uytgeseyt, dat ick uyt het geen ons bejegent is op de devoiren, die wy dese geheele weeck ontrent Commissarisen in 't particulier hebben gedaen, met geen groote onseekerheyt mene te kunnen seggen; dat indien wy ontrent het point van het Vat-gelt ende de Traen-Compagnie, dese Heeren konden te gemoedt gaen, in de anderen, by ons tot nog toe overgeleverde poincten, niet soude wesen, dat de conclusie van het Tractaet soude doen uytblyven; maer wy blyven daerontrent stip staen op onse Last, ende snyden af alle hoope ter werelt, van dat haer Ho. Mog. daer inne eeniger maete souden relaxéren, ende dringen op de kragt van onse redenen, die meest onbeandtwoort blyven: Wy moeten den uytslagh van een naeder Conferentie verwaghten; ende sal ick alsdan niet naerlaten, U Wel-Ed. een pertinent berighț te laeten toekomen, van alle het geen dese weeck, soo in de voorgaende conferentie, als in particuliere visite is voorgevallen.

Den Koningh, de Grooten, en de Ministers van dit Ryck betuygen haer generaelyck wel gesint tot het aengaen van de Alliantie, ende daer ontbreecken niet onder deselve, die ook in 't werck van de Commercie ende in alle andere

gedebatteerde poinčten, onse partye dragen. Wy doen overal onse uyterste devoiren, om dat alle ten goeden te doen opereren, ende sullen soo ick vertrouwe, niet lange in suspense blyven.

Den Heere *Boreel* ende andere die kennisse van voorheen gepasseerde saeken hebben, berighten my, dat haere Ho. Mog., ten tyde de Koninginne Moeder swanger was van de tegenwoordige Koningh, aen deselve de Luyermandt hebben vereert, ende dat sulcks uyttermaten aengenaem ende gevalligh is geweest, ende meenen, dat het selve geschiet is op een voorgaende exempel op de geboorte van *Louïs de XIII.* Den Heere *Hubert* heeft daer over geschreven in Zeelandt, alwaer schynt wel inclinatie soude syn, om even soo veel te doen in dese gelegentheyt van 't swanger gaen van de Koninginne. Ick heb van myn devoir geaght, dit U Wel-Ed. over te schryven, die soo het de Regeringe in consideratie neemt, uyt de retroacta ontrent seeckerheyt van 't gepasseerde, beright sal konnen werden. Ick blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 28. May 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 4. Juny 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 28., is my wel ter handt gekomen, U Ed. geheel aengenaemen van den 26. des voorleden maendts.

Wat in onse Negotiatie is voorgevallen sedert veertien dagen herwaerts, ende in welcke termen die tegenwoordigh staet, sal U Wel-Ed. sien kunnen uyt een extract van ons verbael, dat wy met dese post aen haer Ho. Mog. oversenden, ende te gelyk soude hebben geaddresseert geweest aen U Wel-Ed. voor haer Ed. Groot Mog., by aldien 'er geen tydt ontbroocken had om het af te schryven. U Wel-Ed. sal daer uyt vernemen, wat heete allarme men ons hier gegeven heeft, ende soo ick hoop, niet improberen dat wy die gesupprimeert hebben, tot dat wy souden sien, of het ernst waer. Alle onse bekommernisse is nu ontrent het Vat-gelt ende de Traen-Compagnie; ontrent welcke twee poinčten, de Koningh, soo ons uyt de naem van syne Majt. geseyt is, vast blyft staen, ende van haer Ho. Mog. eyst te moet gegaen te werden. Wy geven daer toe niet de alderminste hoope, gelyck wy ook niet konnen, ende sullen niet naerlaeten door alle ressorten die 't ons mogelyck is, te arbeyden, om 't geen van onse instructie is, uyt te wercken, hoewel de apparentie daer toe, kleyn

kleyn geagt kan werden;dog nog minder om te reussseren in de saeke van deTraen-Comp., myns oordeels, als van 't Vat-gelt. 't Is seecker ende wert ons van alle kanten geconfirmeert, dat den Koningh geheel sinceerlyck is geporteert tot de Alliancie met haer Ho. Mog., ende my is in confidentie, van een vertrouwt ende seer considerabel Heer geleyt, dat die genegentheyt seer gewackert is sedert twee of drie weecken; dat is, sedert dat men tydinge heeft gehadt van het engagement tusschen Engelandt ende Portugael; ende wy syn niet min verseeckert, dat meest alle de Heeren Commissarisen voor ons syn in alle poincten, ende ook in de voorsz. twee, ende dat wy niemandt tegens souden hebben, indien wy den Heer *Sur-Intendant* van sentiment konde doen veranderen. De redenen syn in 't Vat-gelt kragtig voor ons, ende wy mogen hoopen dat deselve met'er tydt impresie sullen doen. Maer sy syn gehoort, ende hebben tot nog toe het gewenschte effect niet gedaen, ende den Koningh Regeert, ende is seer standtvastigh in 't geen hy eens heeft geresolveert; ende daer is ten Hoof nogh een groot prejugé van dat wel gedaen is, 't geen door den Heer *Kardinael* is gedaen: Wy fluctuéren tusschen dese ende diergelycke gedaghten, ende seggen ondertusschen, dat wy wel gehouden syn aen de Regeringe kennisse te geven van 't geen ons voorkomt; maer niet kunnen schryven om naeder last, tot dewelcke geen hoope is, op dat de devoiren die wy hier nogh aenwenden, niet vrugteloos ende kraghteloos werden, indien dese Heeren in gedaghte komen van dat wy ordre sullen krygen om haer te gemoedt te gaen. Het waer te wenschen, dat wy onse redenen wat meer demonstratif konde maecken, door aenwysinge van ondervindinge van de versperringe, ende afbreuck die in de Commercie en Navigatie ontstaen ende nogh meer te vreesen syn, met specificatie van particulariteyten, van dewelcke wy hier niet soo wel, als de geene die daer syn, kunnen geinformeert werden; ende 't was misschien niet ondienstigh, dat 'er een lyste wierdt gemaeckt, toonende het onderscheyt in de belastinge op vreemde Manufactueren in Vranckryck, ende in de Vereenigde Nederlanden; ende dat daer op ende op andere ressorten, die men by retorsie soude kunnen doen speelen, besoigne wert gemaeckt, ende dat men daer van de effecten aen den Heere *du Thou* dede apprehenderen met de meeste discretie die doenelyck is. Ook sal op alles nae myn geringh vermogen letten, ende sien, of van hier iets meer gesubministreert kan werden, om dese difficulteyten te overwinnen door remedien, die daer toe dienstelyck kunnen werden byderhandt genomen, indien hier door onse devoiren niet overwonnen kunnen werden. Ende dese hier mede eyndigende blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 4. Juny 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 16. Juny 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed., is geweest van den 2. deser loopende maendt; sedert syn my wel ter handen gekomen, U Edts. Missiven van den 28. May, ende van den 4. deses.

Het Extract uyt U Ed. Verbael, nevens de brieven van den voorsz. 4. deses, herwaerts overgesonden, ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. voorgelesen synde, hebben alle de Leden eenpaeriglyk daer uyt geschept een sonderling genoegen, oordeelende by U Ed. seer cordatelyck ende seer voorsightelyck te wesen genegotieert, ende verwaghtende door de continuatie van dien, onder Godes genadigen Zegen, eene goede uytkomste ende een kort besluyt.

Haer Ed. Groot Mog. bespeurt hebbende, dat, tegens haer vermoede, van de syde van Vranckryck nogh werdt geinsisteert op de continuatie van 't Vatgeldt, ende van de Traen-Compagnie, hebben nodigh geaght, besoigne aen te stellen, op 't uytvinden van middelen van deser syde by retorsie daer jegens te gebruycken, in cas de voorsz. poincten aldaer eyntlyck niet souden konnen werden gesurmonteert, ook gelast eene lyste te formeren van 't verschil der belastingen op de Manufacturen in Vranckryck, ende binnen dese vereenigde Nederlanden geheven werdende; gelyck U Ed. 't een ende 't ander uyt het bygaende Extract naeder sal gelieven af te nemen.

Ick hebbe by inadvertentie, tot nogh toe geomitteert te laeten naersien de Retroacta, over de vereeringen die voor desen by 't swanger gaen van de Koninginne aldaer, mogen syn geschiedt; dog sal in geen gebreeke blyven, sulks nu met den eersten te laeten doen, ende U Ed. alsdan dienthalven naeder adviseren.

Een groot aental van Extraordinaris Gedeputeerden uyt de Provincie van Zeelandt, is alhier gearriveert, om met haer Ed. Groot Mog. te concerteren over de saeken van Portugael, ende 't different ontrent het gesagh over de Hooven van Justitie tusschen beyde de Provincien intercerende. Eergisteren hebben de welgemelde Heeren Gedeputeerden van Zeelandt, in volle Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. Audientie gehadt, ende gisteren is met deselve de eerste Conferentie gehouden, in dewelcke de Heeren Gedeputeerden van haer Ed. Groot Mog., getraght hebben de gemelde Heeren Gedeputeerden van Zeelandt, in 't reguard van de Vreede-Handelinge met Portugael, te trecken in 't sentiment van Hollandt; daer op by die van Zeelandt huyden staet te werden geandtwoordt, als wanneer wy hoopen eeniger mate te sullen konnen ontdekken, wat van deselve Provincie, op 't voorschreeve Subject, sal wesen te verwaghten. *

Den Heere *Downingh*, in qualiteyt als Extraordinaris Gedeputeerde van den *Koningh van Groot-Brittannien*, is gisteren alhier binnen 's Gravenhage gearriveert,

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 292. enz.

veert, om 't Officie van Mediatie te presteren in de voorschreve Vreede-Handelinge tusschen Portugael ende desen Staedt, ende bevint sigh de voorschreve Onderhandelinge in soodanigen staet, dat in cas de Provincien van Vrieslandt ende van Stadt ende Landen, die haer in dien deele genoeghsaem met het advis van Hollandt hebben geconformeert, nevens haer Ed. Groot Mog. soude konnen verstaen tot het nemen van de conclusie by overstemminge, de saeke apparentelyck met den Heere *Ambassadeur van Portugael*, binnen weynige dagen soude konnen wesen getermineert ende gesloten. Waer by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick dese hier mede afbreken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 16. Juny 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Moret den 21. Juny 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 18. deses, is ons bericht door den Heere, welck ick doenmaels heb geschreven, op ons versoek, aengenomen te hebben met den Koning te spreecken; dat hy syn Majesteyt seer wel had gedisponeert gevonden, om de saeken met haer Hoog Mog. tot een goed besluyt te doen komen, ende om tot dien eynde door Commissarisen te doen accelereren een adjustement van alle het geene, waer over men d'accoord sal kunnen vallen, gereserveert tot op het eynde de poincten, waer over discrepantie soude blyven. Wy hebben tot dien eynde Conferentie versoght by den Heere Kancelier, ende 't selve versoeck ook gerecommandeert aen den Heere Grave van *Brienne*; die beyde genegentlyck aengenomen hebben te bevorderen, dat ons daer op met den eersten satisfactie gewerde. Ontrent het Vat-geldt ende de Traen-Compagnie, geeft ons wederom eenige lught, dat de Staeten van Bretaigne, welcke eerstdaegs staen te Vergaderen (soo wy van seer goede handt bericht syn) ernstige instantien sullen doen, om beyde die nieuwigheden afgeschaft te hebben, ende dat in de Provincie van Guienne, de klaghten van de geinteresseerde Koop-steden, meer toe als afnemen. Ick heb myn devoir geaght, dit U Wel-Ed. te adverteren, op dat myn voorgaende schryven geen occasie geve aen eenige deliberatien, die men ondienstigh kan aghten, soo langh als 'er hoope is van de voorschreve twee poincten te boven te komen, die ick in der daet niet kan sien, dat ons geheel benomen is, by aldien de Onderdanen van den

den Koningh Staets-gewyse met haer remonstrantie het geproponeerde van haer Ho. Mog, seconderen. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 21. Juny 1661.

Aen den Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 30. Juny 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post, hebbe ick geïntermitteert aen U Ed. te schryven, sulks dat myne laetste is geweest van den 16. deser loopende maendt. Sedert syn my wel ter handen gekomen, U Edts. Missiven van den 18. ende van den 21. derselver maendt, daer van my de laetste sonderlinge aengenaemheyd toegebraght heeft, alsoo deselve hoope geest, van eene toekomende conclusie van 't gunt, waer naer wy hier alle van gantscher herten wenschen. Al voor de receptie van de voorsz. eerste U Edts. Missive, hadden Commissarisen van haer Ed. Groot Mog. tot de Fransche saeken, haer gedaghten begonnen te laeten gaen, op 't gunt in de twee differentiaele poincten van 't Vat-geldt ende de Traen-Compagnie, van deser syde soude konnen werden toegegeven, ende is daer op vervolgens by haer Ed. Groot Mog. genomen de Resolutie, copyelyck hier nevensgaende, die maer in *eventum* diendt voor de Heeren derselver Gedeputeerden ter Generaliteyt, ende ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. nogh niet ingebragt is; maer absolutelyk gesecreteert wordt. * Ondertusschen niet te min, kan ick U Ed. wel verseeckeren, dat alhoewel men alhier seer gaerne sagh, dat de Traen-Compagnie mede gecasseert wierde, het eghter geen onaengenaeme tydinge soude wesen, dat U Ed. op 't model van de voorsz. Resolutie hadden gesloten; ende meyne ick U Ed. wel te konnen verseeckeren, dat sulcks gedaen synde, alhier op de Ratificatie geene difficulteyt soude vallen. Myns oordeels soude ten aensien van 't Vat-geldt, ten uytersten geen verder expedient konnen werden ingewilligt, of desen Staedt behooren geverght te werden, dan dat syne Majesteyt het selfde middel geliefde generael te stellen, soo wel op de schepen van syne subjecten, als op die van vremden; ende was het doenlyck, dat het voorsz. Vat-geldt daerentegen tot op een derde wierde vermindert.

Op de saeken van Portugael, is den 23. deses ter Vergaederinge van haer Ho. Mog.

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 306. tweede Deel.

Mog. by overstemminge van Gelderlandt ende Zeelandt, genomen de Resolutie., die met d'aenteeckeninge daer op gevolgt, copyelyk hier nevens gaet. * In de Conferentie dienvolgende geëntameert, is nogh alleenlyck verhandelt het eerste Lidt van de voorsz. Resolutie; † Ende sal ick in geen gebreecke blyven., U Ed. met den naesten te adviseren, wat vervolg de voorsz. Conferentie sal hebben gehad. Verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 30. Juny 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 25. Juny 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryvens, aen U Ed. van den 21., is my wel toegekomen, U Ed. geheel aengenaemen van de 16. deses maendts.

Ick soude my wel laten persuaderen, dat het geen den Heere *Chanut* (welcke is den Heere in onse voorgaende gemeldt) heeft geseyt, om ons volkomentlyck te doen wanhoopen van by Tractaet het poinct van 't Vat-geldt te boven te komen; niet sonder voordaght ende concert is geseyt; op dat wy geen fondement van eenige beter verwagtinge souden mogen bouwen, op 't geen by de Staeten van Bretaigne, ofte ook elders tegens het Vat-geldt ende Traen-Compagnie mogte komen gemoveert te werden. Syn besluyt was, dat wy t'eenemael uyt onse gedaghten moesten stellen, dat den Koningh sigh soude laten bewegen, om by Tractaet sigh te verbinden, om 't voorsz. Vat-geldt af te schaffen; dat sulcks in der daedt niet soude geschieden, ende hy als een vrindt, ons niet beter wist te raeden, als dat wy de goede ende sincere dispositie, die althans hier is, gebruykende, om tot een goet besluyt te komen, in alle poincten, waer over men soude kunnen eens werden, traghten te doen influeren, in het Tractaet een Clausule, by dewelcke de differenten over het Vat-geldt, wierden gereserveert tot naeder dispositie van den Koning; haer Ho. Mog. remonstrantien daer op ingenomen synde. Wy hebben getraght desen Heer, die van de intime vrinden van den Heere *Sur-Intendant*, ende in 't onlanghs aengestelde Collegie van de Commercie is, by dese occasie te informeren van de redenen die ons subject konden geven, om beter te hoopen; maer syn Ed. heeft hem in niets ter wereldt gelieven in te laeten, ende voor alle bescheyt, niet anders toegevoegt op 't geen wy ten voorsz. eynde moveerden, als dat hy in materie ende in redenwisselinge, met ons niet konde treden; maer dat wy moesten geloven, dat den Koning ende die van syn Raed, in dese haere redenen hadden, schoon'er oorsaek was, om ons die niet te vermelden. Dit is deselve tale met die van den Heere *Sur-Intendant*; ende 't is seer te bevresen, dat se de boven

* Siet *Aitzema*, pag. 767. 't vierde Deel, in Folio. † Ook *Secrete Resolutien*, pag. 293. 2. Deel.

rang moet blyven houden; dewyle desen Heer niet positiver had kunnen spreecken als hy heeft gedaen, al was hem om sulcks te doen, expresse last van den Koningh gegeven.

Ick heb U Wel-Ed. te bedancken, voor de Communicatie van 't geen ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. passeert. Godt wil 't selve alle tot een salutair besluyt brengen, ten beste van 't gemeene Vaderlandt: Voor welckers welvaren biddende, blyve ick,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 25. Juny 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 2. July 1661.

MYN HEERE,

MAdemoiselle *de Bouillon*, Suster van den Heere Prins van *Turenne*, geniet van haer Ed. Groot Mog. een pensioen van vyfduysent gulden jaerlycks, dat op haer Vrouw Moeder geconstitueert ende op haer gedetineert synde, van tydt tot tydt seer wel is betaelt, soo dat sy subject heeft van haer daer over te bedancken. Maer door haer Correspondent in den Haege, is haer Ed. geadverteert, dat men het selve pensioen de reductie van vyf op vier, soude willen subject maken, ende heeft sy daer uyt occasie genomen om my te doen versoecken, het myne te contribueren, ten eynde sulcks niet moght geschieden; maer haer Ed. Groot Mog. liberaliteyt onvermindert moght blyven. Ick hebbe daer over geschreven aen den Heere van *Wimmenum*, ende niet kunnen naelaeten U Wel-Ed. ook dienstelyck te versoecken, dat U Ed. gelieve ten besten te cöopereren, dat alle het geen tot gunste van de voorsz. Demoiselle ende die van haer Huyse doet, onder het welcke seer veel goede diensten syn, die haer Ho. Mog. in onse Negotiatie aen dit Hof hebben genoten, ende daeghlycks genieten van den Heere Prins van *Turenne*, haer het voorseyde gedesidereerde mag doen obtineren. Ick twyffel niet, of dese gunste sal wel besteet wesen. Ende blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 2. July 1661.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 2. July 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jonghste schryven van den 25. des voorleden maends, heb ick geen tydinge van U Wel-Ed. ontfangen.

Wy continueren hier desperaet te stellen, dat haer Ho. Mog. verminderingen sullen maecken in 't geen ons aenbevolen is ontrent het Vat-geldt, ende doen alle opportune devoiren, soo selve, als onder de handt, om wel te doen considereren, dat in een Alliantie van soo nauw een verbandt, als de geene over de welcke wy handelen; niets open magh blyven, om den anderen met nieuwe vonden over ende weder, in de Commercie ende Navigatie, te vexeren, ende inbreuck te doen; byaldien men daer van de vrught wil hebben, die men behoort: Ende dat het qualyck overeenkomt, dat dese Kroon haer Ho. Mog. soude benootsaecken, om te delibereren over retorsionele middelen tegens een nieuwigheyd, haer onderdanen ten uyterste hardt, ende incompatibel met derselver welvaren, ende te gelyck soude verwaghten derselver Resolutie tot een engagement, om de minste van des anders gereghtigheden, des noodts synde, met alle de magt van den Staedt, te defenderen tegens die geene, die daer inne inbreuck doen, ende oorsaeck tot extremiteyten geven. Daer werden'er wel gevonden die dese ende diergelycke consideratien niet verwerpen; maer wy mercken niet, dat se by den Koningh alsnogh operatie doen, ofte van sentiment doen veranderen die geene, die ons in syn Raedt tegens syn geweest. Wy hebben voor vier dagen een contra-visite gehad, van den Heere Hertog van *Longeville*, die ons wel rondelyck seyde, dat het werck van de Alliancie van te grooten importantie was, over ende weder, ende aen beyde syden te seer nut, om het op 't Vat-geldt te doen stuyten; maer eghter geen troostelycker raedt gaf, als die van den Heere *Chanut*; ofte dat men soude dienen te komen tot temperamenten, ende van de tydt te waghten, 't geen men door die wegh min als syn contentement soude erlangen.

Ick wensch dat het geene in dese by de Regeringe sal werden goedgevonden, het beste zy, ende 't succes hebbe, dat meest voordeeligh is. My schynt toe (onder U Wel-Ed. verbeteringe) dat by aldien 'er van haer Ed. Groot Mog. deliberatien over retorsionele middelen, een vigoureux besluyt is te waghten ('t welck in alle geval nodigh is) het niet dan dienstigh is, dat wy gelast blyven, in onse devoiren tegens het Vat-gelt te continueren, ende dat den Heere *du Thou* magh werden geimbueert van de repugnantie, die by de Leden is, om in de ons gegeven last veranderingh te maken, met byvoeginge van alle redenen ende motiven, die kunnen dienen om dat hier niet aenstootelyck te doen vinden; ende dat in middels met de andere Articulen te adjusteren afgewaght werde, nae het geen de Binnenlandtsche klaghten over het Vat-gelt ende de Traen-Compagnie hier, ende de besoignes tegens deselve daer, ende de gene-

gentheyt om een af komst met ons te maecken (die ick geloof sinceer te syn) sullen opereren. Maer soo de saecken leggen, is ons meeste support bestaende in 't vigeur ende de Resolutie welcke de Leden sullen toonen in 't arresteren van retorsioneele middelen. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 2. July 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 14. July 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de voorleden post hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven, soo uyt oorsaeke, dat, vermits d'absentie van haer Ed. Groot Mog., niet veel van consideratie alhier was voorgevallen: Alsmede om dat ick voor eenige weynige dagen buyten den Haege ben geweest. Ondertusschen syn my wel ter handen gekomen, U Edts. brieven van den 25. der voorlede, ende 2. deser loopende maendt; den inhoudt van dewelcke ick niet naerlaten sal in consideratie te brengen by Commissarisen, ende des noot synde, ook in de volle Vergaederinge van haer Ed. Groot Mog., die tegens den 12. deses wederom beschreven geweest synde, jegenwoordigh begint by den anderen te komen.

Ick hebbe voor desen occasie gehad, met den Heere Ambassadeur *du Thou*, in propooste te komen, over de gelegentheydt van U Ed. Negotiatie, ende syn Excellentie rondt uyt bekent gemaeckt de impossibiliteyt, om van desen Staedt te obtineren een soo stercken engagement tot rupture, als door U Ed. aengeboden is, ten zy men dese Vereenigde Nederlandsche Provincien ende alle d'Ingesetenen van dien, ten minsten, laete by haer verkregene Privilegie, ende de langhduurige possessie daer op gevolght, omme in alles met syn Majts. subjecten gelyck gestelt te werden; ende dat de confirmatie van 't voorsz. Privilegie, by voorgaende min engagerende Alliancien, t'elckens bedongen geweest synde, by 't voorsz. meer engagerende Tractaet, niet soude konnen, nogh behooren te werden gesuprimeert, ende in dier voegen d'infractie daer tegens gedaen, stilswygende geadvoueert; applicerende 't selve voornaementlyck op 't point van 't Vat-gelt, ende genoeghsaem met den selven ernst spreeckende over 't point van de Traen-Compagnie; dogh dienaengaende my meer refererende tot de kennisse van de Zee-steeden, ende haeren yver in dien deele, als eenige nieuwe redenen voortbrengende.

De Retroacta ter occasie van de geboorte van den jegenwoordigen Koningh ende desselfs Broeder, in den jaeren 1638, ende 1640. gevallen, naergesien synde, wert niet bevonden eenige vereeringen, 't zy van Luyer-korf of andersints, aen

aen de Koninginne gedaen te wesen; maer dat de saeke by de gewoonelycke complimenten, ende demonstratie van vreughde, zy gebleven.

Op den 30. der voorlede maendt, heb ick U Ed. genotificeert in wat standt de Negotiatie met Portugael, sigh was bevindende. 't Sedert de Heeren Commissarisen van haer Ho. Mog. voorkomende, dat den Heere Envoyé *Downing* seer ernstigh was urgerende, niet alleenlyk by den Heere *Ambassadeur van Portugael*, maer ook by desen Staedt, om in de voorsz. Conferentien persoonelyck te mogen present wesen, ende dat den selven Heere Ambassadeur hem sulcks van syner syde hadde geaccordeert; soo hebben deselve geraden gevonden de verdere publike Conferentien te declineren, ter tyden ende wylen toe, dat onder de handt door particuliere visites ende andersints, het geheele Tractaet *in forma* soude wesen geadjusteert, ende reciproque beloften gedaen, om 't selve in dier voegen te sullen sluyten ende Teeckenen, onaengesien eenige oppositie tegens 't een of 't ander Articul door den Heere *Downing* moghte voorkomen, om sulcks voorgegaen synde, alsdan ter presentie van den gemelden Heere *Downing*, nog eene ofte twee Conferentien te houden, ende 't Tractaet in 't net geschreven, mitsgaders door wedersyts onderteeckeninge bekraghtight te worden. Edogh hebben de gemelde Heeren Commissarisen den Heere Ambassadeur van de Hooggemelde Kroone, niet konnen disponeren om eene positive verklaeringe onder de handt, op alle de Articulen te doen, met overgifte, om deselve in dier voegen, onaengesien 't geene van de zyde van Engelandt mogte voorkomen, te teeckenen. Maer syn haer Ho. Mog. genootsaeckt geweest, op eenige *telle quelle* toesegginge onder de handt gedaen; d'opgemelde Heeren Commissarisen te authoriseren, om de Conferentien ter presentie van den Heere *Downing* te vervolgen; welcken volgende, op den 2. deses de eerste Conferentie, in 't bywesen van den gemelden Heere *Downing* gehouden wesende, ende een aenvangh gemaeckt synde met de Lecture van de geadjusteerde Articulen selfs, heeft den gemelden Heere *Downing* naer aflesinge van 't eerste Articul, geinterloqueert, ende geseght, dat hy bemerkte de saeke albereyts soo verre geavanceert te wesen, dat men onderlinge geconcerteert hadde op een Project *in forma*; dat hy in waerheyt konde verklaren 't selve Project nogh nooit te hebben gesien, ende dat hy derhalven daer van versoght copye, soo op dat daer mede den Koningh syn Meester moghte voldaen werden in 't poinct van eere, alsmede op dat hy daer door des te bequamer moghte werden, om des noot synde, syn Officie als Mediateur te konnen doen. Wy hebben daer op gepresenteert de voorsz. copye aen hem te laten gewerden; maer geseght, dat, naer ons oordeel, dien onvermindert by provisie met de aengevangene Lecture konde werden voortgevaren, ende geannoteert de discrepantien, soo sigh eenige tusschen den Heere *Ambassadeur van Portugael* ende ons, mogten komen te openbaren; ende soo niet, dat alsdan door Godes Zegen, het Officie van Mediatie, sonder groote moeyte van den Mediateur, was voldaen. Maer aengesien den Heere *Ambassadeur van Portugael* geliefde te defereren aen het nader versoeck van den Heere *Downing*, tenderende om alvoorens 't voorsz. Concept by sigh selfs te mogen oversien, syn wy genootsaeckt geweest, de Conferentie te differeren tot den 4. daeraenvolgende; als wanneer het den gemelden Heere *Downing* geliefst heeft, voor den aenvangh van 't werck, eene propositie te doen

ende te versoecken, dat hem tydt moghte werden vergunt om 't voorsz. Project naer Engelandt over te senden ende door den *Koningh van Groot-Brittannien*, ofte by last van deselve, geinformeert te mogen werden, of daer inne niet waren vervat eenige poincten, strydigh met het Tractaet, jonghst tusschen Engelandt ende Portugael gesloten.

Wy hebben daer op niet naergelaten met ernst ende met veele redenen, aen te wysen d'ongefondeertheyt van 't voorsz. versoeck, ende in specie vertoont, dat den gemelden Heere *Downing* daer inne te buyten ging den plight van een Mediateur, aentreckende den Persoon van een geinteresseerde. Dogh alle deselve redenen hebben soo veel niet konnen opereren, dat den Heere *Ambassadeur van Portugael* geëncouragieert heeft konnen werden om met het werck voort te gaen; maer heeft syn Excellentie aen 't voorsz. versoeck van den gemelden Heere *Downing*, onaengesien onse ernstige Remonstrantien ter contrarie, soo veele gelieven te deféreren, dat hy daer op mede uytstel genomen heeft, om ten selven eynde te mogen schryven aen den Heere *Ambassadeur van Portugael* in Engelandt residerende, sonder daer van te hebben konnen werden gediverteert, sulks dat het voorsz. werk tot nog toe gebleven is in suspensie. Waer mede dese afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 14. July 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 9. July 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 2. deses, is my ter handt gekomen U Ed. van den 30. des voorgaende maents.

Het is wel, dat de Resolutie van haer Ed. Groot Mog. ontrent de Traen-Compagnie blyve gesecreteert aldaer, gelyck sy ook onder my alhier sal blyven; want die saeke vint in de Zee-Provintien ende elders, immers soo stercke oppositie, als die van 't Vat-gelt, ende my dunkt, dat wy die kunnen laeten wercken, ende in middels met het adjusteren van andere Articulen, ons besigh houden, sonder in de bewuste twee poincten in discrepantie, van onse zyde te relascheren. Als 'er niet meer in verschil sal wesen als de voorsz. twee poincten, ende den Koningh ons geraisonneerde sal sien geappuyeert met de ernstige klaghten van de Staeten van voornaeme Zee-Provincien, ende vernemen ook, dat Fermiers van dit Ryck met deselve 't samen spannen in een sentiment, soo sal (myns oordeels) een uyterste effort de meeste klem hebben; maer of het een gedesidereert effect sal voortbrengen, weet ick niet, ende men verbiedt ons het te geloven. Ick soude noghtans niet disespereren, by aldien de leden van de Regeringe kunnen resolveren tot kraghtige retorsioneele middelen. Men kan voor de uytkomst niet responderen; want het is niet buyten naebedencken, dat voort-

voortgetreden werdende tot wegen die schyn van contrainte hebben, men van dese zyde liever lyden als toegeven sal; maer particuliere wel geaffectionneerde ende wel geësclairceerde luyden in dit Ryck, willen voor vast stellen, dat by aldien haer Ho. Mog. resolveren om tegens de aenstaende Vendange, verbot te doen om op de Fransche Havenen te varen, ende dat 't selve verbot wert geobserveert, ende geen invoer van Fransche Wynen, of Fransch Zout in de Vereenigde Nederlanden wert gedult, in een concours van soo veel oppositien, welk het Vat-gelt vint, niet te twyffelen is, of de redenen daer tegens doende, sullen gehoor vinden, dewyle met het stilstaen van afvoer ten tyde van de Vendange, niet alleen particuliere, maer ook de inkomsten van den Koningh, met veel millioenen syn geinteresseert.

Ende my dunkt apparent, dat den Heer die ons in dese voornaementlyck tegen is, ende sonder welkers oppositie alle voor ons souden syn, eenigh naebedenken sal hebben om het werck tot soodanige extremiteyten te laeten vervallen. Maer indien het geen wy hier geseyt hebben van retorsioneele middelen, geen vigoureux vervolgh heeft, soo bedughten wy (onder verbeteringe) dat alles dat voor ons gedaen werd syn kraght sal verliesen, ende aengesien werden, als saeken, die meer in schyn, als in effect syn. De Koopluyden in Zeelandt, hebben by een schriftelyck advis voorgeslagen (dat in die Provintie seer notabel is) dat men by provisie Fransche Wyn, Brandewyn ende Sout voor de tydt van een jaer behoort te verbieden, ende andere Fransche Vrugten ende Manufacturen, inde belastinge, die de onse hier draegen, behoort gelyk te stellen; haer Ed. Groot Mog. sullen kunnen oordeelen, of men in Hollandt min resolut behoort te syn.

Tot Diepe is een beroerte van kleyne gemeente voorgevallen; dewelcke soo verre is gegaen, dat sy een huys van een Collecteur van 't Vat-gelt aldaer, geplondert hebben, ter occasie dat twee Nederlandsche Schepen met Greynen geladen, hebbende gesondeert of sy sonder de voorsz. belastinge soude mogen last breecken; by refus van sulks, die Stadt niet hadden aengedaen. Den Koning heeft ordre gegeven, om tegens de schuldige aen de voorsz. beroerte, te Procederen, ende syn eenige van die met de doodt gestraft.

U Wel-Ed. vergeve my, dat ick hem weder indaghtigh maecke, dat den Heere *du Thou* dient te werden ingenomen, met alle het geen dat men wil dat hier opereren sal, ende dat van syn brieven moet komen, het geen men hier wil doen apprehenderen, om tot ons voordeel te strecken. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 9. July 1661.

P. S.

Indien men onder de handt in de Zee-steden kon te wege brengen, dat de Koop-

Koopluyden ende Reders van Schepen, min vaert maekten op Vranckryck in dese tydt: haer Correspondenten deden apprehenderen, dat het met de Commercie desert sal lopen, ende daer op eenige provisionnele ordre stellen, om haer effecten te eer te beneficieren: Het soude misschien syn effect doen, sonder dat men naederhandt tot verder Resolutie behoefde te komen. U Ed. vergeve my de vryheyt van het voorstellen van myne geringe consideratien, sy sullen alle, U Wel-Ed. ende der Regeringe beter oordeel subject blyven.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 21. July 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, gisteren eerst wederom compleetelyck by den anderen geweest synde, is by deselve nogh niets van consideratie verhandelt.

Ick hebbe aen Commissarisen van haer Ed. Groot Mog. gecommuniceert U Edts. speculatien, ontrent de middelen, alhier by retorsie in 't werck te stellen tegens het opgestelde Vat-gelt ende de Traen-Compagnie; ook aen alle de Zee-steden voorgestelt U Edts. consideratie om onder de handt te bestellen, dat van hier min vaert gemaeckt moghte werden op Vranckryck &c. Maer hebben alle deselve geoordeelt sulcks ondoendelyck te wesen, sonder publike contrainte, alsoo den een den ander onfeylbaerelyck soude traghten een voordeel af te sien. Ende wil ick ook gaerne bekennen, niet veel te verwaghten van het voorschreve aengestelde besoigne over de middelen van retorsie, ten *fine* als boven in 't werck te stellen; soo om dat ick te gemoedt sie, dat verscheyden Leden, uyt vrese van nogh swaerder nieuwigheden daer door in Vranckryck subject te werden, beswaerlyck tot de voorschreve middelen sullen willen helpen resolveren; alsmede om dat ick naer myn geringh oordeel, weynigh soliditeyt ende vrughten kan hoopen ende verwaghten, van een Tractaet, dat door middelen van dwangh moghte wesen gehaelt; soo andersints het humeur van de Franschen door dwangh van retorsien niet tot contrarie Resolutien moghte uytbarsten, in sonderheydt kennende het humeur van dese Natie, ten aensien van dewelcke de geresolveerde middelen van retorsie, met 'er tydt door baetsught geëludeert, ende niet naer behooren geobserveert souden konnen werden.

Over de saeke van Mademoiselle de *Bouillon*, hebbe ick getraght te spreecken met den Heere van *Wimmenum*; maer syn Ed. eenige dagen buyten den Haege geweest, ende nogh niet weder gekeert synde, is my sulcks onmogelyck geweest. Ondertusschen sie ick te gemoedt, dat het versoghte redres in die saeke, soude wesen van beswaerlycke consequentie; dog ick hoope U Ed. dienaengaende, 't syner tydt naeder te adviseren.

Het werck van Portugael staet nogh als te vooren. Waer mede desen eyndigende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 21. July 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 16. July 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Ed. van den 9. deses, is tot Fontainebleau overgekomen den Paghter van des Koninghs Tollen tot Rochelle, om te klagen dat tusschen de veertigh ende vyftigh Schepen, die Plaetse hadden aengedaen om Sout-ladinge in te nemen; maer vernemende dat men haer niet wilde exepteren van de beswaernisse van 't Vat-gelt, voorby gevaren waren, om elders vraght te soeken. Het is te geloven dat dit seer sal doen omsien, ende nogh meer soude doen, indien de Koopluyden in de Vereenigde Nederlanden, den anderen konden verstaen, om dese voet te volgen, ende sonder gerught te maeken, door het t'huys houden van haer Schepen voor een korte tydt, ofte het versenden van die op andere Havenen, kraght gaven aen de impressie, die wy hier niet te vergeefs hebben traghten te geven, van afbreuk van Vaert ende Handel, welke door de continuatie van 't voorsz. middel is te verwaghten. Indien men daer mede tot syn oogmerck komen kan, 't sal sagter gaen, ende min gevaer van retorsien onderworpen syn, als of haer Ho. Mog. by publicke Ordonnantie iets by reconventie tegens 't voorsz. Vat-gelt, statueerden, dat my andersints, onder beter oordeel van U Wel-Ed., gelyck ick de vrymoedigheyt heb gebruyckt van te schryven, niet ongeraden schynt. De geene die ons meest tegen syn geweest, werden wy van goeder handt bericht, jegenwoordigh besigh te syn om temperamenten uyt te vinden, ende moderatie in 't voorsz. middel voor te slaen, om in dese een uytkomst te vinden. 't Welk alles synde, dat ick hebbe te voegen by de bygeleyde, wesende van een inhoud als de geene, die wy met dese post schryven aen haer Ho. Mog., sal ick desen eyndigen, met myne ootmoedige dienstbiedenisse, ende blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 16. July 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 28. July 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't schryven van myne jongste in date den 21. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 16. daer bevoorens wel ter handen gekomen, ende sullen wy daer op met verlangen het vervolgh van U Ed. Negotiatie te gemoedt sien.

De saeken in Engelandt, schynen haer jegenwoordigh te sullen aenstellen tot een Tractaet van simple Vreede ende neutraliteyt, conform 't model van de Vreede in den jaere 1654. met den Protecteur *Cromwel* gemaeckt; alhoewel het nogh te twyffelen is, of de Engelschen haer dienthalven sullen konnen accommodeeren naer de Resolutie, by haer Ed. Groot Mog. op den 24. deses, over het selve subject genomen; daer van copye hier nevens gaet. *

Ondertusschen is aen de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt aldaer, geaccordeert de versoghte permissie, om by absentie van den Koningh uyt London, alhier van haere verrightinge te mogen komen rapport doen, in termen als de bygaende haer Ho. Mog. Resolutie is inhoudende.

In het werck van Portugael, is nogh niets geavanceert, blyvende den Heere Ambassadeur van die Kroone, t'eenemael onder het ontsagh van den Heere *Downing*, ende sonder dessels permissie, niets dervende inwilligen, of vorderen. Ende voor dese reyse, hier by niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick met de communicatie van de ingeleyde advisen afbreecken. Ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 28. July 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 23. July 1661.

MYN HEERE,

ICk heb by myn jongste schryven van den 16. deses maendts, U Wel-Ed. geadviseert, dat een Paghter van 's Koninghs Tollen tot Rochelle, tot Fontainebleau was gekomen, om te klagen, dat tusschen de veertigh ende vyftigh vreemde schepen haer cours naer die plaetse gesteldt hebbende, om Zoutladinge in te nemen, voor by gevaren waren, ter oorsaeke men haer het bewuste Vat-

geldt

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 307. tweede Deel.

geldt wilde afvorderen. Sedert is tydinge gekomen dat'er nog 12. à 13. schepen, om gelycke reden, voor by die stadt syn gepasseert, sonder se aen te doen; ende ick weet van goederhandt, dat een van de Heeren onse Commissarisen, die haer Ho. Mog. saeken seer toegedaen is, daer uyt occasie heeft genomen, om tot ons voordeel te spreecken by den Koning; maer dat de geene, die het voorsz. Vat-geldt voorspreecken, present synde, hem tegens syn geweest, ende geurgeert hebbende, dat om een dusdanige apprehensie van diversie in den afvoer van 't Zout, van de syde van den Koningh in een soo notabel poinct, niet behoort te werden gerelacheert. De geene die noghtans het voorsz. Vat-geldt, ende andere Tollen in paght hebben, meenen van jae, ende hebben eenige van die, des op haer begeert synde, aen den Heere *Sur-Intendant* haer consideratien tegens het voorsz. Vat-geldt in geschrift gegeven. Wy doen dit alles onder de handt, daer het dienst kan doen, soo veel valideren, als het mogelyck is, ende traghten te gelyck te doen apprehenderen, dat men in de vereenigde Nederlanden eerder met de Vaert op de Fransche Havenen sal stil staen, als die continueren met de schade ende vexatie van de voorsz. belastinge. Men seyt ons, dat de advisen van den Heere *du Thou*, daer van geen mentie maecken, ende 't is wel te geloven, indien deselve met het geen wy doen seggen, overeenstemden, het meer naedruck soude hebben.

Het geen ick voor desen overgeschreven heb, wegens het advis der Koopluyden in Zeelandt, schynt myns oordeels, al te hart ende aenstootelyk te wesen; alsoo 't gaet tot verbot van invoer van Fransche Waren; en dat een verbot van Vaert op Fransche Havenen, my dunckt genoegh te syn. Dit vermaene ick alleen, om dat U Wel-Ed. my geschreven hebbende van meeninge te wesen, het geen ick dienaengaende hebbe aengeroert, in besoigne te doen komen; het verbot van Fransche Waeren dan niet aengesien moghte werden, als een consideratie overeenstemmende met de geringe, die ick op 't voorsz. subject soude mogen hebben.

U Wel-Ed. sal wel kunnen oordeelen, dat ick naer syn laetste antwoord op 't geen de recommandatie van dese Koningh tot de Compagnie te voet, voor de Zoon van den Heere *Brasset* betreft, my niet geerne inlaeten, om die saek wederom levendigh te maecken; maer ick kan het niet afwesen, nogh dese reyse, sonder aen myn devoir jegens den dienst van haer Ed. Groot Mog. te kort te doen; alsoo den Heere Prince van *Turenne* ons gisteren by maniere van waerschouwinge, heeft geseyt, dat de difficulteyt die dese saeke by haer Ed. Groot Mog. ontmoet, geschapen is, meer schade te doen aen onse saeken, als wy ons niet souden kunnen inbeelden; dat de brieven, by dewelcke den Heere Ambassadeur *du Thou*, reeckenschap gegeven heeft, van syn veelvuldige officien in dese aengewent, by den Koningh syn gelesen, ende dat het niet wel mogelyck is aen syne Majesteyt te geven eenige goede impressie van haer Ed. Groot Mog. genegentheydt ende defference tot syn Majesteyt, dewyle soo veel ende ernstige officien in een soo geringe saek aengewendt, effecteloos syn geweest. 't Is seecker, dat den Heer de *Lionne*, welcke in onse Negotiatie ende in alle het geen met dese Kroon te doen is, seer te considereren staedt, by verscheyde occasien by anderen heeft gerepeteert, het geen hy eenmael tegens ons heeft geseyt, van dat'er geen affectie konde geaght werden te wesen, tegens een groot

Koningh, die men niet soo veel complaisance verstondt te toonen; ende dat anderen meer in die sin spreecken; maer het geen my dit te swaerder doet opnemen, is, dat gedagten Heere *Turenne* seyde, dat hy geen middel sagh, om dat tegens te spreecken. Ick hebbe al bygebraght, het geen ick konde, om die saek geheel anders te doen opnemen, ende daer toe geallegeert alle het geen van de gelegentheydt van de militie ende ordre van 't Landt ontrent gereformeerde Officieren was. Maer gedaghte Heer Prince heeft ons geseyt, dat hy sigh niet soude inlaten in eenigh debat, uyt geen ander motif met ons in desen gesproocken hebbende, als uyt een sincere genegentheydt tot best van onse saeken, ende dat hem deselve nogh deden seggen, dat men in dese saek ende in dese conjuncture, behoort over alle obstaculen heenen te stappen, om syn Majesteyts versoeck te gemoedt te gaen; ende waer'er geen Compagnie vacant, de eerste vacant vallende, op de recommandatie van den Koningh, aen de geseyde Soon van den Heer *Brasset*, toe te seggen; repeterende, dat wy noyt te seer remonstreren soude, dat sulcks ten uyterste dienstigh was. Ick ben seer gepresseert by de Heeren myn Mede-Colleguen, om dit onderdanighlyck ende seer serieuselyk aen haer Ed. Groot Mog. in bedencken te geven. Ende blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 23. July 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 4. Augusty 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste in date den 28. der voorlede maendt, is my U Edts. Missive van den 23. daer bevoorens, wel ter handen gekomen.

Op 't geene U Ed. my by deselve Missive overgeschreven heeft, aengaende van den Heere gewesen Resident *Brasset*, ende den innehoude van dien, ter Vergaederinge van haer Ed. Groot Mog. voorgelesen zynde, is de eerst vacant vallende Compagnie van de Fransche Natie, aen den Zoone van den Heere *Brasset*, toegeseght, by Resolutie, daer van onder N°. 1. copye hier nevens gaedt; alhoewel haer Ed. Groot Mog. daer mede gemeynt hebben, eene singuliere Obligatie te geven, ende groote danck te meriteren, als synde in der waerheyd eene harde saeke voor veele gereformeerde Kapiteynen ende andere Officieren van den Staedt, deser Landen, in verscheyden occasien ende nogh jongst in Koppenhage ende in Funen wel gemeriteert hebbende, ende mogelyck mede wel voor een considerabel Lieutenant, die het ongeluck sal komen te treffen,

den

den voornoemde *Brasset*, boven 't hooft te krygen; soo heeft het eghter den Heere Ambassadeur *du Thou* gelieft, de voorsz. Resolutie hem ter handen gestelt wordende, daer jegens seer te expostuleren, ende in veele hevigheden uyt te bersten; seggende, dat hy een Nederlandtsche Compagnie begeerde, ende dat jegenwoordigh, sonder eenigh uytstel; de meergeroerde Resolutie, naer dat deselve pryckel gelopen hadde van voor de voeten van den brenger, (welk was myn Commis den Advocaet van den *Bosch*) aenstucken gescheurt te worden, weder te rugge sendende; * ende niet jegenstaende ik den Heere Pensionaris *de Groot* versoght hadde, om syn Excellencie wat beter te berighten, van de gelegentheyd van de saeke, ende wat uytwerckelyck was ofte niet, ende dat ick syn Excellencie ook hadde laeten weten, dat ick beswaert was van 't voorsz. renvoy der Resolutie, ende 't gepasseerde daer ontrent mondelinge rapport te doen; maer als deselve daer by, buyten vermoede, moghte persisteren, dat syn Excellencie alsdan soude believen syne begeerte by geschrifte te stellen, ende in forme van Memorie ter Vergaederinge in te leveren; gelyck dan ook daer op de Memorie onder N°. 2. hier bygaende, ter Vergaderinge ingediendt ende voorgelesen is; dogh daer op geprocedeert synde, tot begevinge van alle de Nederlandtsche Compagnien, ende onder anderen van seven Compagnien buyten de gereformeerde Lysten, ende met volkomen vrye stemmen, daer onder het ieder Lidt gepermitteert was, den Soone van den Heere *Brasset* mede te noemen, soo heeft eghter deselve niet eene stemme gehad; maer ter contrarie de voorsz. Memorie in de genegentheydt van de Leden geen goede operatie gedaen. Ick hebbe wyders geësquiveert naer de gedaene begevinge, op de voorsz. Memorie particuliere omvrage te doen, alhoewel by eenige Leden daer toe aengeport wordende, siende dat haere intentie daer heenen was gaende, om de voorsz. Resolutie weder in te trecken; sulcks dat de voorsz. saeke in diervoegen is blyven staen. Myns oordeels soude het wel fatsoenlyck wesen, dat aen haer Ed. Groot Mog. op de gevoeghlyckste wyse moghte gedemonstreert werden, dat de voorsz. Resolutie syne Majesteyt aengenaem ende welgevalligh is; andersints, gelyck deselve my weder te rugge is gesonden, ende ook by de voorsz. Memorie geresuseert, soo weete ick niet hoe den Heere *Brasset* in tyden ende wylen, het effect van deselve bekomen sal; sullende als dan veele considerable sollicitanten haer met de voorsz. te rughsendinge, ende met den inhoude van de voorsz. Memorie, traghten te behelpen ende te sustineren, dat daer mede alle obligatie is gedissolveert. U Ed. gelieve naer dessels gewoonlycke wysheydt, de voorsz. saeke aldaer ten besten te manieren, sulcks dat deselve danckbaerlyk opgenomen moge werden, daer aen wy geensints konnen twyffelen; te meer, alsoo de voorsz. Resolutie is conform U Ed. voorslagh in de voorsz. dessels jongste Missive vervat; ende sonder het gewighte van welcke U Edts. Missive, ick deselve by desen wel kan verseeckeren, dat in die saeke nogh niets ter wereldt soude wesen geresolveert.

Op 't geene in de Negotiatie met Portugael, de voorledene daegen alhier is gepasseert, hebben haer Ho. Mog. den Ambassadeur van die Kroone doen aenseggen, dat hy sigh binnen thien daegen satisfactoirlyck ende tot contentement

* Hae differentelyck *Aitzema* dit verhaelt, siet op pag. 736. 't vierde Deel in Folio.

van haer Ho. Mog. sal hebben te verklaren, ofte anderfints, binnen deselve tyd van hier te vertrekken; waer op syne Excellencie in gedient heeft de Memorie, daer van copye hier nevens gaet, onder N°. 3.: * dogh sal deselve geene operatie doen, ofte impressie geven tot veranderinge van deselve Resolutie; ook niet jegenstaende de ingediende Memorie van den Heere *Downing*, onder N°. 4 hier bygevoeght; sulck dat men in weynigh dagen den finaelen uytslagh van de voorsz. handelinge ter eenre ofte ter andere syde sien sal. Waer mede desen afbreeckende, ende van herten verlangende naer den uytslagh van U Ed. Negotiatie aldaer. Sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 4. Augusty 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 30. July 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jonghste schryven aen U Wel-Ed. van den 23., is my wel toegekomen, het syne van den 21. deses maendts.

Uyt de nevensgaende sal U Wel-Ed. kunnen sien in welcker voegen de Heere *Sur-Intendant* ons bejegent heeft ontrent het poinct van 't Vat-gelt, ende ick verwaght voortaen dienaengaende, in dese tydt geen beter bescheyt, ende selfs niet alle het geene ick voor desen my had mogen inbeelden, ontrent temperamenten; dewyle de proceduren van de Engelschen, soo tot London, als in den Haege, tot een voorspoock van misintelligentie tusschen den *Koningh van Engelandt* ende haer Ho. Mog. uytgeduyt werden, ende dat het te bevresen is, dat het geen U Wel-Ed. my adviseert van de difficulteyten die sigh ontdecken in het aenstellen van retorsionele middelen, niet secreet sal blyven, ende hier benemen de kraght aen alle de instantien, die wy daer op hebben gebouwt, ende voornaementlyck efficatieus syn geweest, om de Fermiers met ons te interesseren ende gaende te maecken. Ick kan wel mercken, dat het geen men onder de handt soude kunnen doen, sonder publicke contrainte, om de Vaert op Vranckryck voor een tydt minder te doen syn, met sigh brenght het inconvenient, dat de Koopluyden den anderen een voordeel sullen affien; maer als de principaelste handelaers in de Zeesteden, eens, ende den anderen maer ten naesten by trouw waren, om door een passagere winstdervinge, haer van een swaeren last voor altydt te bevryde, soude myns oordeels sulks, soo geen volkomen, immers eenigh effect doen, ende soo niet toereycken, om 't Vat-geldt geheel te doen afstellen, immers dienen, om het te favorabelder te doen modereren. Indien men noghtans nog daer inne, nogh ontrent middelen van retorsie iets efficatieus kan doen, soo sal men wel kunnen continueren contenantie te maecken;

* Siet *Aitzema*, pag. 769. 't vierde Deel in Folio.

ken; maer daer is niets veel anders van te waghten (myns oordeels) als dat het in een Negotiatie over temperamenten, soo haer Ho. Mog. daer toe genegen syn, niet ondienstigh soude mogen wesen.

Daer werden van de syde van Engelandt, soo wy bericht syn, onder de handt devoiren gedaen, tegens het geen wy hier te tracteren hebben, ende soude uyt dat Ryck op de naem van een Portugeesch Minister geschreven, ende aen desen Koningh voorgelesen syn, een Missive, inhoudende, dat Portugael aen den *Koningh van Engelandt* syn reght op de plaetsen in desen Oorlog by de Oost-Indische Compagnie geconquesteert, soude hebben gecedeert; ende hoe des apparent, jae ongelooffelyck ook te aghten sy, of dat de Portugiesen door dat middel haer Vreede met haer Ho. Mog. souden impossibiliteren, of dat de Engelschen haer Ho. Mog. souden in 't spel trecken tegens haer, door een soo ongehoorde iniquiteyt, in een tydt dat sy elders werck sullen mogen vinden, soo souden noghtans de aenstootelycke proceduren van den Heere *Downing*, die hier geësclatteert hebben, wel mogen oorsaek syn, dat het ons moeyten ende tydt sal kosten, het naebedencken, dat men op dese tydinge soude mogen vatten, geheelyck wegh te nemen.

Den Heere *Prince van Tarente*, die in verscheyde gelegentheden het syne heeft gecontribueert ontrent den Koningh ende elders, in de saeken van onse Negotiatie, vertreckt binnen weynigh dagen van hier, om in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Bretaigne te presideren. In deselve sal trotteren, gelyck wy voor desen aen de Regeringe geschreven hebben, het poinct van 't Vat-geldt, ende daeromme sal het niet ondienstigh syn, aldaer een Heer van affectie tot den Staedt te hebben. Ondertusschen is syn Ed. bericht, dat syn aenblyven in dit Ryck, hem soude mogen versteecken van de betalinge van syn gages ende tractementen, staende op de Provincie van Hollandt, indien door opportune remonstrantien van het geen tot syn voordeel doet, om hem van de generale regel eenige exemptie te obtineren, sulcks niet voorgekomen werdt. Ick hoope, dat het sal konnen gelden, dat syn Ed. in dese tydt, hier aen den Staedt nutter is, als in de vereenigde Nederlanden, ende dat buyten dat, het syn nut heeft, althans desen Heer te obligeren, dewyl den Heere *Prince van Turenne*, als syn Naeverwant, syn interessen sig aentrekt, ende dat wy van dese laetste in 't gros van de Negotiatie, als de saeken sullen mogen komen in termen van sluyten ofte af te breecken, het meeste support hebben te verwaghten. Ick blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 30. July 1661.

Aen

Aen den Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 11. Augusty 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 4. deses, is my U Edts. Missive van den 30. der voorlede maendt, wel ter handen gekomen, ende wil ick vastelyck vertrouwen, dat gelyck de quade contenantie van de Engelschen U Ed. Negotiatie aldaer wat te rugge geset heeft, alsoo ook de seer goede apparentie, die sigh sedert heeft begonnen te vertoonen, om met Engelandt te sluyten, ende in vertrouwde correspondentie te leven, deselve Negotiatie wat beter sal doen avanceren; van welke voorsz. apparentie U Ed. selfs gelieve te oordeelen, uyt de twee distincte Memorien van den Heere *Downing*, onder N°. 1. ende 2. hier nevensgaende; mitsgaders uyt de advisen van Engelandt, jongst alhier ingekomen. Waer by ick ook van myn plight geaght hebbe te voegen, het geresolveerde van haer Ho. Mog. op de voorsz. eerste Memorie, gelyck dan 't selve hier nevens gaet onder N°. 3.

Het tweede accrochement, naementlyck den Oorlogh met Portugael, is jegenwoordigh mede gesurmonteert, synde het Tractaet van Vreede met den Ambassadeur van deselve Kroone, alhier residerende, op Saturdagh voorleden finaelyck gesloten ende geteeckent, met ende nevens een separaet Artikel, gelyk 't een ende 't ander copyelyk hier nevens gaet, onder N°. 4. *

Het schynt dat den gemelde Heere *Downing* geoordeeldt heeft, 't voorsz. separaet Artikel tot wegneminge van de scrupule, voor desen by hem gemoveert, satisfactoir te wesen, dogh daer op geene speciale ordre hebbende, dat hy sigh liever heeft gelieven te absenteren van de laetste Conferentie, als door syn *adveu* ofte contradictie, ter eenre ofte ter andere syde ondanck te behalen.

Ick vinde de saeke van den Heere *Prince van Tarente*, daer van U Ed. in de voorsz. desselfs Missive mentie is maeckende, sonderlingh difficil, ten opsighte van de obsterende Resolutie, daer van copye hier nevens gaet, onder N°. 5. niet te min soo U Ed geraden vindt het selve werk, onaengesien de voorsz. Resolutie, op 't tapyt te doen brengen, soude myns oordeels, voor al nodigh wesen, dat U Ed. daer over mede een briefjen liet afgaen aen den Heere van *Wimmenum*, als wanneer ick met syn Ed. daer over gaerne wil correspondeeren; eghter bedught synde, dat de voorsz. saeke seer veel oppositie subject sal syn.

Het heeft den Heere Ambassadeur *du Thou* gelieft, onaengesien 't geene ick U Ed. in de voorsz. myne jongste Missive geschreven hebbe, eghter te insisteren, om eene formele omvrage gedaen te hebben, op desselfs Memorie raeckende de saeke van den Heere *Brasset*, daer van ick U Ed. nevens de voorsz. myne jongste, copye toegesonden hebbe. Dogh de Leeden voor 't meerendeel daer inne niet ten besten gestight synde, is daer op gevallen

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 309. tweede Deel. En *Aitzema*, pag. 774. vierde Deel.

vallen de conclusie van Notificatie, copyelyck hier nevens gevoeght, onder N°. 6. * Ick sal verlanghen by rescriptie te verneemen, in wat voegen de voorsz. saeke aldaer ten Hove sal wesen opgevat, ende houden alhier voor gerepeteert 't gunt dienthalven in de voorsz. myne jonghste, breder is vervat. Waer mede voor dese reyse afbreekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 11. Augusty 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 6. Augstuy 1661.

MYN HEERE,

NAer dat ick Saturdagh den 30. des verleden maendts, laetst aen U Ed. hadde geschreven, syn wy Sondaeghs daer aenvolgende, tot Fontainebleau geweest, ende hebben in 't lange gesprooken met den Heere Mareschal de *Turenne*, over de toestandt van onse Negotiatie, niet sonder syne Ed. te seggen de redenen van klaghten die wy hebben over de langhwyligheden ende uytstellen, met dewelcke wy slepende gehouden werden, remonstrerende, dat sulcks in 't eynde de Heeren onse Principaelen niet alleen over verdrietig; maer ook bedenkelyck soude vallen. Syne Ed. heeft ons geseyt ende verseeckert, dat hy tot meermaelen ende laetst over drie dagen, met den Koningh over onse saeken hadde gesproocken, ende syne Majesteyt soo seer als ooyt, sincerelyck ende volkomen genegen hadde gevonden, tot haer Ho. Mog. Alliancie, ende dat hy niet twyffelde, of wy souden dese weeck antwoord erlangen op onse overgegeve Memorie, ende stoffe hebben, om de Heeren onse Principalen, buyten naebedencken te stellen. Maer syne Ed. stelde t'eenemael onmogelyck, dat wy de twee bewuste poincten van 't Vat-geldt en de Traen-Compagnie, tot haere Ho. Mog. contentement, in desen tydt souden te boven komen. Ende voor soo veel de Artikelen van de Mutuele defensie aengaet, meynde dat ons wel iets soude mogen voorkomen, tenderende om door questien die al reede geformeert syn, dese Kroon niet te laeten inwickelen in verwyderinge met Engelandt. Maer wy hebben daer tegens verscheyde redenen gebruyckt, die wy hoopen, dat suffisant sullen syn, om voor te komen, dat dese corde niet geroert werden in 't vervolgh van onse Negotiatie: Immers niet soo sterck, dat se accroissement soude konnen veroorsaecken, gelyck den Heere Graef van *Brienne*, ons op deselve materie spreeckende, ons heeft toegestemt. Wy hebben daer op son-

* Siet *Resolutien van Consideratie*, pag. 541. in Quarto.

sonder ophouden, een Conferentie geurgeert, ende alsoo wy die niet konde erlangen, staende de sieckte van den Heere Grave van *Brienne* de Vaeder, eyndelyck, van dagh tot dagh door onse Secretaris doen aenhouden, om te mogen maghtigh werden 't geen tot antwoordt van beyde onse Memorien, ofte immers van de eerste, raeckende de Commercie (want voor twee dagen waren Commissarisen op die van de Alliancie, nogh niet by een geweest, ende ick twyffel of tot nogh toe, daer over gesaementlyck gebesoigneert hebben) op papier is gebraght. Wat antwoord voor gisteren daer op by de Commis die de pen gevoert heeft, is gegeven aen die geene, die uyt onse naem heeft gesproocken, sal U Ed. uyt de Bylaghen sien, ende daer uyt onder anderen, remarqueren, dat wy ook over de visitatie van schepen eenigh dispuyt sullen hebben; maer dat, welk myns oordeels, (volgens het geen wy met verscheyde onse Commissarisen in 't particulier hebben gesprooken) niet knellen sal, hoewel de seer onverwaghte ende aenstootelycke bejegeninge, ons desen dagh ontmoet, van dewelcke wy in den bygeleyde reeckenschap geven, ons geheel versteld ende alles onseeker kan doen aghten. Wy sullen naeder devoiren doen, om équitabelder te werden bejegent; maer wy verwaghten daer op weynigh, nae dat onse remonstrantie by den Heere Grave van *Brienne le Fils*, aen de Koningh overgebraght, in dewelcke wy ons geuyt hebben, in 't breede op alle het geene ontrent de informaliteyt van een provisioneele Resolutie te eysschen op gedifficulteerde Artikelen, soo lange op de andere men sigh niet positivelyck verklaert: alsmede op alle het geene strydig is met de belofte van genegentheydt, aen haer Ho. Mog. Regeringe gedaen ende gegeven, te vergeefs is geweest. Als ook onse ernstige klaghten over duslangh gebruyckte uytstellen ende frustratie, die wy daer byvoegden, wesende alle het geene wy moveerden by gemelde Grave wel ingenomen, ende soo syn Ed. rondelyck bekende, met syn sentimenten over een komende, ende dies souden wy moeten vertrouwen aen den Koningh getrouwelyck ende volkomentlyk overgebraght.

Offer staedt te maecken sy, op het geen bygeleyde schriftelyck rapport vervat, ende ons onder de handt dickmaels is geconfirmeert, van goede apparentie, om 't Vat-geldt te doen modereren, weet ik niet, daer syn 'er, die ons nog die hoope niet benemen; maer buyten dat den Heere Grave van *Brienne le Fils*, ons op huyden heeft geseyt, dat de Koningh geen plaetse soude geven aen eenige moderatie tegens de Ordonnantien, op dat middel geëmaneert, soo hebben wy dese weeck rapport gehad van verscheyde discoursen, ons over geboodschapt van luyden die ontrent den Heere *Sur-Intendant* syn, die alle strecken, om ons te doen wanhopen, ende doen geloven, dat men hier gepersuadeert is, dat tegens het voornoemde Vat-geldt, by haer Ho. Mog. niets gedaen nogh ondernomen sal worden.

Wy syn berigh†, dat'er uyt Engelandt pouvoirs ende instructien syn overgebraght, aen den Heere Grave van *St. Albans*, Ambassadeur van die Kroon, om hier te tracteren over een generale Ligue; maer de ouvertures tot dien eynde gedaen, souden hier niet graegh aengenomen, ende met compliment ende generaele termen beantwoord syn. Maer de seeckerheydt van dit, berust niet als op het seggen van een Edelman, die de voorsz. pouvoirs soude hebben

over-

overgebraght, ende 't voorseyde, aen een onser Correspondenten soude hebben gecommunieeert. Ick sal altydt syn,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 6. Augusty 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 13. Augusty 1661.

MYN HEERE,

MYn jongste schryven aen U Ed., is geweest van den 6. Sedert is my wel toegekomen, het syne van den 4. deses maendts.

Ick heb gesproocken over de saeke van den Soon van den Heere *Brasset*, ende de geene die deselve aen my gerecommandeert hadden: Naementlyck myn Heere den Prins van *Turenne*, ende den Grave van *Brienne*, de Vader, wel voldaen gevonden, van haer Ed. Groot Mog. Resolutie, in desselfs faveur. Den Heere de *Lionne* hebbe ick (by ontstenteniffe van hem selfs aen te treffen) door een ander doen informeren, van de redenen die daer toe syn, ende onder anderen doen voorhouden, dat het meest tot naedeel van de Franschen soude gedyen; dat de Resolutien van den Staedt, leggende tegens het confunderen van de Natien, soude werden gevioleert. Myn is gerapporteert, dat syn Ed. de bygebraghte redenen heeft geacquiesceert. Ick sal noghtans occasie soecken, om met syn Ed. naeder te spreecken, ende bevorderen, dat den Heere *du Thou* aengeschreven werde, dat men te vrede is met het geen hy heeft geobtineert, ende U Ed. met de volgende post adverteren van 't succes, dat ick met dese post soude hebben kunnen doen, indien den Grave van *Brienne*, den Soon, die de depêches maeckt aen den Heere *du Thou*, niet waere nae Paris vertrokken.

My is van seer goede handt geconfirmeert, het geen ick in myn jongste aengeroert heb, van ordres aen den Grave van *St. Albans* overgebraght, om te handelen over een Ligue met dese Kroon; maer te gelyck, dat men die van dese syde gedeclineert, heeft als niet compatibel met de Vreede met Spaigne, jongst gesloten: men wil noghtans de Engelsche vrindtschap menageren, ende dewyle die (soo 't schynt) om onse Negotiatie te brouilleren, hier iets hebben beginnen te roeren ontrent het poinct van de Visscherye; soo begint men dat in particulieren discoursen levendigh te maecken, ende te seggen, dat men

daer ontrent wel met haer Ho. Mog. eens is; maer om de Engelsche niet te vexeeren, temperamenten soude konnen uytgevonden werden, die haer Ho. Mog. in substantie souden voldoen, ende in Engelandt minder aenstoot souden geven, als of men raeuwelycks sig tot een rupture op dat subject engagieerde, volgens de intentie van haer Ho. Mog. Buyten de redenen die wy hier tegens hebben, is ons seer tydigh ende wel *a propos*, ter handen gekomen, de jongste my by U Wel-Ed. toegesonden Memorie van den Heere *Downing*, onder anderen innehoudende, dat de Onderdanen van haer Ho. Mog. sullen mogen vervolgen de Visscherye met deselve voorseekertheyd als sy gewoon syn te doen. Ick hebbe die getoont aen de Heeren Prince de *Turenne*, Grave van *Brienne*, ende ook door een tweede handt aen den Heere de *Lionne*; dat te meer dienstigh is geweest om dat de laetste seyde, dat den Heere *du Thou* mentie maekende van dese Memorie in syn brieven, 't voorseyde raekende de Visscherye, had geommitteert. Ick hebbe aen beyde de eerstgenoemde Heeren geremonstreert: Hoe qualyck men soude doen, indien men dit poinct resusciteerde nae dat het voor afgedaen was te houden, volgens het geen ons nae onse jongste Conferentie met de Heeren Commissarisen wegens den Koningh, was geseyt, waermede over een komende, dat syn Majt. geen naeder last hebbende geverght, door de jongste aensprake ons gedaen, als op 't poinct van de vyftigh stuyvers, ende de Walvisch-Compagnie, 't vreemt soude syn, dat men daer nae ons wederom soude traverseren, met dispuyten over een Articul, sonder het welck *Ex natura rei*, onmogelyck is tot besluyt te komen, ende dat ick met reden moest geloven, dat indien men ons benootsaekte om dit als een poinct van naeder deliberatie, aen haer Ho. Mog. over te schryven, het selve soude opgenomen werden, als of men hier ongenegen was, om te tracteren, ende dat het noghtans geschreven moest werden, indien men het wederom voortbrengen wilde. My is daer op geseyt, dat ick niet schryven soude, ende dat eyndelyk de saek wel soude werden gevonden. Ick weet niet wat gerustheyt men daer op kan nemen; maer vertrouwe, dat men in dat poinct niet wil relacheren, soo langh men het Tractaet niet siet in termen om gesloten te werden, om der Engelschen wille; maer dat men op alle andere Articulen eens synde, op dit wel contentement sal bekomen.

Ontrent het Vat-gelt, blyft men spreken deselve tael van niet te sullen relacheren, gelyck ook ontrent de Traen-Comp. Maer niet te min, indien haer Ho. Mog soude mogen goedvinden op 't eerste poinct haer te vernoegen met temperamenten, ick soude vermoeden dat men met geen ongedaene saeken soude scheyden, ten waere meer offentieele discrepansien soude mogen syn; dat by 't overgeven van de ons toegeseyde antwoort op onse Memorien sal blyken. Maer alles vereyste wel een kraghtige impressie, van dat de besoignes in Hollandt over retorsionele middelen niet effectueloos sullen syn, indien men 't voorsz. middel met rigueur staende wil houden, gesecondeerd te werden; welcke impressie hier tegenwoordigh gansch niet schynt te wesen.

Wy sien hier wel te gemoet dat 't antwoord van Commissarisen op onse overgeleverde Articulen, soo consonant niet sal syn, met deselve in alle min ende meer importante poincten, of 'er sal nogh veel te adjusteren vallen buyten de voorsz. twee poincten, ende hebben wy daeromme seer geurgeert, ende sullen nogh

nogh blyven urgeren, om tydelyk het selve te bekomen, om nogh voor 't vertreck van de drie Ministers, 't welk tegens 't eynde van de volgende weeck is bestemt, daer over te kunnen confereren; maer ick vrese dat men dat hier declineert, ende soo seer soeckt longueurs toe te brengen, als wy die soecken af te snyden. Wy sullen het voorsz. andtwoort gesien hebbende, met meer seeckerheyt kunnen schryven.

't Geen haer Ho. Mog. Onderdanen door de Engelschen op de kust van Guinea is aengeseyt, van in 't toekomende daer niet te sullen mogen verblyven nogh handelen; is ook aen de Ingesetenen van dit Ryck aldaer trafiquerende, gedenuncieert, ende soude ordre van hier gesonden wesen aen den Heere d'*Estrades* tot London, om daer over te klagen. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 13. Augusty 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 20. Augusty 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jonghste aen U Wel-Ed., van den 13., is my U Wel-Ed. aengenaemen van den 11. deses maendts, wel toegekomen.

Ick hebbe my van de eerste ende tweede Memorie van den Heere *Downing*, bediendt, om dese Heeren wel te doen begrypen het ongelyck, dat sy aen onse gemeene Negotiatie souden doen, by aldien sy wederom levendigh maekten haer scrupulen ontrent het poinct van de Visscherye. Ende my is van den Heere Grave van *Brienne* geseyt, dat syn Ed. vertrouwt, dat sulcks niet sal geschieden: 't welck te meer te verwaghten is, dewyle aen den Heere Grave van *St. Albans* Extraordinaris *Ambassadeur van Engelandt*, in de dispuyten ontstaen over het aenhaelen van eenige Fransche Visschers, door gemelde Heere Grave van *Brienne* (ick weet niet of door ordre van den Koningh) is geseyt, dat men hier niet voor goet kent het Reght, dat de Engelschen haer aenmatigen over de Zee, ende dat indien de Fransche Onderdanen voor desen eenige Engelsche Paspoorten hebben versoght, om te visschen in Zee, (gelyck in der daet geschiedt is) sulcks syn relatie heeft gehad tot de Visscherye die onder het kanon van de Engelsche forten moght werden gepleeght; maer dat men daer door niet

verstaet, iets te laeten empieteren op de vrye Visscherye, die men gemeynt was nevens andere mede geinteresseerde, voor te staen.

't Geen haer Ho. Mog. hebben geresolveert gehad, om den *Ambassadeur van Portugael* te obligeren tot een onverwylt antwoordt op de Conditien aen hem voorgesteld, is by alle de geene die wy daer over gesproocken hebben, seer geapprobeert, ende des te meer, dewyle daer op het besluyt van een Tractaet is gevolght, dat hier seer aengenaem is; ende by ons, gelyck ook 't geen van goede inclinatie in Engelandt, om met haer Ho. Mog. te tracteren overgeschreven werdt, sorghvuldighlyck is gebruyckt, om onse Tractaten hier voort te setten; 't welck noghtans geschiedt met geen meer succes, als U Ed. uyt de bygeleyde sal kunnen sien. Daer syn onder de oude Heeren ende Ministers van dit Ryck, die sulcks niet minder by na als ons verdriet; maer de jongh aengekomene ende die jegenwoordig het meeste credit hebben, syn flaeuwer in affectie tegens den Staedt van haer Ho. Mog., ende hebben nogh het hart niet volkomen gesuyvert, van ongenoegen over geimagineert ongelyck van verleden saeken.

Ick houde nogtans voorseecker, dat sy alle ons node met ongedaene saeken souden sien vertrecken; ook bemercken wy niets, dat hier eenige Negotiatie ter herten is, die ons prejudiciabel kan syn. Gedagte Grave van *St. Albans* heeft ordre, om instantien te doen ten eynde, dat men de Engelsche Onderdanen onder de tegenwoordige Koningh niet soude willen beswaeren met een reght, dat de *Koningh van Vranckryck* tot Blaye op de Riviere van Bourdeaux, uyt kraghte van oude Tracten, heeft, van alle Engelsche schepen nae Bourdeaux gaende, 't obligeren, om haer Wapenen ende Amunitie aldaer te lossen, ende gedeposeert te laeten, insonderheydt, dewyle by naeder Tractaet met *Cromwel*, de Koningh 't voorsz. Reght heeft naegegeven; maer by Ministers die syn Ed. daer over gesproocken heeft, is geantwoord, dat *Cromwel* hadde erkent de Engelsche pretensien op dese Kroon, ende particulierlyck op de Provintien van Guienne ende Normandie ongegrondt te syn, ende dienvolgende de Wapenen van Vranckryck nevens de Engelsche niet had gevoert, ende als gedaghten Heere Ambassadeur ordres soude hebben, om gelycke verklaringe ende afstandt wegens syn Koningh voort te brengen; over het voorsz. point van Blaye, apparentelyck niet onvrughtbaerlyck soude werden gebesoigneert.

Daer werden hier importante reflexien gemaeckt, op 't geen tusschen den Duytsche *Keyser* ende den Grooten *Turck* passeert, ende ick ben van seer goede handt bericht, dat men den Heere *Ambassadeur van Venetien*, aen dit Hof residerende, heeft toegeseyt, dat dese Koningh nevens de Vorsten met deselve geligueert in Duytslandt, twintigh-duysendt mannen tot secours aen hooghst gedaghte Keyser, in cas van rupture met de Turcken, sal presenteren, ende effectivelyk presteren, byaldien soo considerablen corps op den naem van Vranckryck ende gedaghte Vorsten gesaementlyck, aengenomen sal worden.

Den Heere Graeve van *Brienne* heeft my verseekert, dat den Heere Extraordinaris *Ambassadeur van Sweeden*, niets van importantie tot nogh toe hier heeft voorgesteld, ende men heeft gelyck bericht aen den Heere *Ambassadeur van Venetien* gedaen, die sigh in dese interesseert, op dat de ombrages welcke de Keyser

ser op Sweden kan hebben, geen irresolutie in dessels conseils tegens de Turken moght veroorsaeken. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 20. Augusty 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den eersten September 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

VErmits ick eenige dagen buyten den Hage geweest ben, om tot Dordrecht te helpen uytvoeren, seeckere Commissie by de Heeren Staeten op my nevens andere Heeren gedecerneert, tot nederlegginge van verscheyde questien, tusschen Dyckgraef ende Heemraeden van den Alblasserwaert ter eenre, ende de Heeren Ambaghtsheeren ende Ingelanden van deselve Waert, ter anderen syde ontstaen, soo hebbe ick sedert den 11. Augusty geintermitteert aen U Ed. te schryven, ende ondertusschen syn my wel ter handen gekomen U Edts. drie distincte Missiven van den 6., 13. ende 20. derselver maendt.

My werdt geseght, dat den Heer Ambassadeur *du Thou*, nogh al genoegsaem blyft in syn voorgaende humeur ontrent de saeke van den Soon van den Heere *Brasset*; alhoewel ick syn Excellencie daer over selfs niet gesprooken hebbe, sulcks, dat ick alsnogh meyne nodigh te wesen, dat U Ed. continuere in de devoiren hier bevorens aengewent, om syne Majt. ende de voornaemste Ministers aldaer, met aengenaemheydt te doen opnemen de Resolutie by haer Ed. Groot Mog. over 't voorsz. subject genomen.

Hier nevens gaet de Missive by den *Koningh van Engelandt* aen haer Ho. Mog. geschreven over de saek op de kuste van Guinea ende daer ontrent voorgevallen, die U Ed. mogelyck aldaer tot voortsettinge van haere Negotiatie sal konnen dienen.

De Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, is wederom beschreven tegens den 13. deses. Ende hier by voor dese reyse niets van eenige consideratie te voegen hebbende. Sal ick af breeken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den eersten September 1661.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 27. Augusty 1661.

MYN HEERE,

ICk heb met de jongste post ontfangen copye van het Tractaet met den Heere *Ambassadeur van Portugael* gesloten, my in U Ed. absentie door syn Commis toegesonden, ende blyve U Ed. seer verplight voor de communicatie. Wat dese weeck in onse Negotiatie gevordert is, sal U Ed. uyt onse advisen aen haer Ho. Mog., kunnen sien, dewyl 'er geen tydt is geweest, om daer van copye te maecken voor U Ed. Waer by voor dese mael niet anders hebbende te voegen, blyve ick, nae myne dienstige gebiedenisse:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 27. Augusty 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 8. September 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Udts. Missive van den 27. der voorlede maendt, is my naer 't afgaen van myne jongste van den eersten deses, wel ter handen gekomen.

Op de stucken ende papieren by U Ed. ende d'andere Heeren Ambassadeurs aldaer, met deselve post aen haer Ho. Mog. over gesonden, sal alhier voor de aenkomste van haer Ed. Groot. Mog., die tegens den 13. deser syn beschreven, niet konnen geresolveert werden; maer wy hoopen dat U Ed. middelerwyle ook alle de vordere kleyne discrepantien naer de reden sullen hebben vereffent, ende het werk in forma geadjusteert soo verre als het doenlyk sal syn, op dat de deliberatien van haer Ed. Groot Mog., ende van haer Ho. Mog., gefaciliteert moge werden met eene seeckerheyt, omme by adjustement van overige poincten differentiael, het geheele Tractaet sonder verdere deliberatien, geperfectionneert te sien, 't welck mogelyck haer Ed. Groot. Mog. ende d'andere Provincien op de voorsz. differentiaele poincten, soude doen resolveren tot eenige moderatie ende sortable expedienten, daer toe deselve buyten de voorschreve seeckerheyt, niet souden syn te disponneren.

In

In de saecke van den Heere *Brasset*, sal ick te gemoet sien, wat U Ed. dienthalven naeder sal wesen voorgekomen, om my te konnen dienen tot naerightinge.

In Engelandt is van de zyde van den Koningh naeright gegeven, dat geene questien over saeken, of feytelykheden in Oost-Indien voorgevallen, voor den jaere 1659. conform het Tractaet in denselven jaere met *Richard Cromwel* gemaekt, sullen mogen werden opgehaelt, maer gemortificeert moeten blyven: waermede dan de saeken van Poleron, met 't geen daer aen dependeert, in effecte afgehandelt synde, wy willen hopen, dat het vordere sigh wel schicken sal, alhoewel nogh eenige discrepantien van minder gewigte open blyven, als U Ed. uyt de bygaende brieven van de Heeren Ambassadeurs aldaer, copyelyck hier nevensgaende, breder sal gelieven te vernemen. Waer mede desen besluytende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 8. September 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. September 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 27. des voorleden maents, is my met de jongste post hier tot Paris, wel toegekomen U Ed. geheel aengenaemen van den eersten deses.

Ik hebbe niet versuymt, by d'eerste occasie te spreken met den Heere *de Lionne*, over de saeken van den Heere *Brasset*, om te doen plaetse geven aen de redenen, om dewelcke men behoort contentement te nemen met haer Ed. Groot Mog. Resolutie, ende ick hebbe geen tegenspraeke geleden; maer tot een laetste antwoordt gehadt, dat het goed soude syn, dat haer Ed. Groot Mog. konden goedvinden de geene, die sy met een Acte tot een van de eerst vacant vallende Fransche Compagnien hebben gebenificeert, ondertusschen toe te voegen het Tractement van een Gereformeert Capiteyn. Indien haer Ed. Groot Mog. daer toe kunnen verstaen, buyten dat men sal voldoen aen de geene die hier in desen meest ieverigh syn, soo soude men ook nae alle apparentie, oorsaek geven aen den Heere *du Thou*, om sig voldaen te agten, welke andersints soo ik niet alleen uyt U Wel-Ed. schryven, maer ook uyt anderen verstae, seer te onvreden blyft, ende in dese tydt te meer dient gemesnageert te werden, om dat hy voornemens is, soo my, (by de geene die het uyt syn Ed. mondt hebben) geschreven wert, in korte dagen een reyse herwaerts te doen, ende credit genoegh ontrent den Koningh, ende voornaeme Ministers heeft, om onse Negotiatie voordeelyck, ofte schadelyck te kunnen syn. Gemelde Heere maekt van

het geen hy in desen heeft gedaen, een point van Eer, ende dient derhalven (soo veel my toeschynt) in een bagatelle van dese natuur, met wat meer faciliteyt gehandelt te werden, als andersints de reden niet soude eysschen. Wy maken staet voor de wederkomste van den Koningh tot Fontainebleau, aldaer te syn, ende sal by ons niet versuymt werden de copye van de Missive van den *Koningh van Engelandt* aen haer Ho. Mog., te doen gelden ten besten van haer Ho. Mog. saken aen dit Hof, gelyck wy tot nogh toe sorghvuldighlyck hebben doen gelden alle het geene ons van die kant tot confirmatie van de vriendtschap met haer Ho. Mog. is voorgekomen, met motiven ende redenen die ick vertrouwe dat niet vrughteloos syn geweest.

Ick hadde gemeynt met dese post U Wel-Ed. mede te delen myn geringe bedenckingen op alle het geen buyten het point van 't Vat-gelt ende de Traen-Compagnie, nae het mondelingh andtwoordt op onse jongste Memorie, in discrepantie blyft, om soo verre te gelden als U Wel-Ed. deselve de reden, ende de dienst van den Landen conform soude oordeelen; maer 't is door versuym toegekomen, dat de papieren welcke ten dien eynde souden nodig syn, tot Moret syn gelaeten, soo dat ick niets hebbe als 't geen my in geheughenisse is gebleven, dat tot weynig instructie kan strecken. Ontrent de discrepantie raeckende het point van de represalien die 't andtwoort van Commissarisen restringeert aen een openbaere weygeringe van Justitie, kan ick onder verbeteringh, niet sien dat wy seer groote oorsaeck hebben tot tegenspraecke; maer soude misschien niet ondienstigh syn, dat specifice wierde uytgedrukt welcke formaliteyten soude moeten voorgaen, alvooren tot een middel soo seer strydig met vriendtschap ende goede correspondentie voort te treden, ende dat wy dit alsoo by haer Ho. Mog. opgenomen werdende, van alle het geen nae de meyninge van haer Ho. Mog. te observeren soude syn ontrent het voorsz. point van represalie, soude dienen te werden geinstrueert; hoewel het misschien niet desperaet is, desen Koningh in dit point met onse instructie te doen over een stemmen. Maer dewyle onse text belooft dat men den anderen goede Justitie sal doen, soo sie ick niet of een deny van Justitie, is als een infractie van het Tractaet aen te sien, ende soude derhalven niet gehoort kunnen werden die sigh met het Tractaet wilde behelpen, om repressalien voor te komen, in cas van soodanigh deny, ende ondertusschen onse text gevolght synde, niet bedongen werden, dat ontrent de forme van 't verlenen van represalien gerustheyt kan geven. Ontrent het point raeckende den handel op des anders plaetsen buyten Europa, schynt niet in debath te kunnen komen als de premissie voor des anders Onderdanen, om sigh aldaer van nootdruften te voorsien. Indien de Oost-Indische Compagnie, 't welck ick qualyck geloof, daerontrent iets kan inwilligen, onder hoedanige restrictie het ook zy, het soude behaeghelyk wesen; maer soo niet, heeft het weynigh apparentie dat sulcks eenigh accrochement soude veroorsaecken.

Het 16. Articul van 't Project Tractaet ons wegens Commissarisen van syn Majesteyt overhandigt, spreekende van verbot aen de Onderdanen, om ter Zee des Geallieerdens vyanden niet te dienen, kan ick onder verbeteringe niet sien, dat eenige swaerigheyt heeft, als het tot attacquanten wert gerestringueert, ende sonder die restrictie, soude het met obligatie, spruytende uyt defensive Alliantie, kunnen stryden. Het geen wy geëyst hebben ontrent en vrye willekeure

voor

voor haer Ho. Mog. Onderdanen, om van de Sententien van de Admiraliteyt aen 't Parlement, ofte aen 't *Conseil d'Enhault* te appelleren, seyt den Heere *Boreel* die dat point ook voor dese heeft getracteert, ende ordre heeft gehad, soo hy seyt, om 't nae te geven, niet uytwerckbaer te syn. My gedenckt wel dat 'er buyten dese boven verhaelde discrepantien ende anderen in onse jongste Missive aen haer Ho. Mog. aengeroerd, meer syn. Maer het point van de Marine, volgens het geconvenieerde tusschen dese Kroon, ende Spaigne, dat is volgens onse voorstel, geredresseert synde, hebbe ick niet gelet dat die seer essentieel syn. Ontrent 't geen het Vat-Gelt ende de Traen-Comp. belangt, geeft de disgratie van den Heere *Sur-Intendant* wederom nieuwe gedagten; waer over met den Heere *Boreel* gecommuniceert hebbende, hebben wy gemeynt ons devoir te syn, gesaementlyk aen U Wel-Ed. te laeten afgaen de bygeleyde Missive, die wy versoeken dat ten besten opgenomen werde, als hebbende geen ander beginsel nogh oorspronk, als een gooden iever voor den dienst van 't Landt. Ick blyve.

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 8. September 1661.

P. S.

Den Heere Hertogh van *Orleans*, gesonden synde om eenige nieuwe Edicten in 't Parlement van Bretaigne te doen verifieren, soo heeft de *Premier President* daer op geandtwoort als U Wel-Ed. uyt het bygeleyde geschrift sal gelieven te sien.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. September 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 8. deses maendts, is my wel toegekomen U Edts. van den selven dagh. Het sal ons eerste werk syn, soo haest wy tot Moret weder gekeert, ende de Heeren met dewelke wy te besoigneren hebben, tot Fontainebleau sullen wesen, te bevorderen, dat de Articulen van een Tractaet over welcke wy d'accord syn, geadjusteert ende in 't net gestelt ende anderen die nog open staen, tot overeenstemminge gebraght mogen werden; hoewel tot dit laetste dienstigh soude syn dat wy gelast waeren iets te mogen relacheren in pointen van minder importantie;

maer voor soo veel het Vat-gelt aengaet schynt de disgratie van den Heere *Sur-Intendant*, eenige flickering van goede hoope te geven, van dewelke wy ons wel niet sekers kunnen beloven; maer die myns oordeels geraeden maeckt, dat alle deliberatien over expedienten gesurcheert werden, tot dat men sie het succes van een nieuw tentatif, om niets onversogt te laeten. Daer syn hier die ons goede moet geven; maer wy sullen de Ministers moeten gesprooken hebben, alvoorens met fondement te kunnen schryven.

Daer wert veel gediscoureert van saeken die souden syn tot laste van de gevangen *Sur-Intendant*, ende onder anderen dat 'er een lyst gevonden is van Persoonen die notable pensioenen van hem hebben genoten, bedragende veel hondert duysenden jaerlycks, ende dat onder deselve syn voorname Personages uyt Engelandt, met dewelke hy suspecte correspondentien soude hebben gehouden. Men sal met 'er tydt alles naeder ontdecken ende stoffe hebben om met meer seeckerheyt daer ontrent te kunnen adviseren. Ick blyve.

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 15. September 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 22. September 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 8. deser loopende maendt, syn my U Edts. twee distincte Missiven de eene van den selven datum, ende de andere van den 15. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen.

Op de receptie van de voorsz. eerste Missive, hebbe ik soo veel in my was, bevordert dat ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. op 't subject van U Ed. Negotiatie ende d'overgesonden concepten daer toe specterende, de gerequireerde Resolutie soude werden genomen; gelyck ook al op Saturdagh voorleden is geschiedt, als U Ed. uyt het byleggende Extract naeder sal gelieven te vernemen. *

Ick vertrouwe dat U Ed. daer op onbekommert sullen mogen voort Procederen, aengesien daer inne niet substantieels is vervat, 't welck niet in U Ed. Instructie is begrepen, ende 't vorder van soo kleynen importantie, ofte van soo tastelycke billikheyt is, dat U Ed. daer ontrent op den voedt van de voorsz. Resolutie genegotieert hebbende, gantsch geen pericul sullen lopen om gedisadvoueert

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 326. tweede Deel in Quarto.

vroueert te worden; gelyck het ook van d'andere zyde seer beswaerlyck, soo niet onmogelyk wesen sal, haer Ed. Groot Mog. op de seven eerste pointen in de voorsz. Resolutie vervat, ofte op eenige van deselve verder te disponeren, synde U Ed. niet onbewust met hoedanigen teerheyt ende scrupule, mitsgaders onder hoe sorgvuldige precautien de Leden eyndelyk geresolveert hebben tot soo sterken engagement, als U Ed. Instructie is vervattende; gelyk dan ook in dese nieuwe Deliberatie nog al wederom deselve scrupule over 't voorsz. sterk verbant bespeurt is, in voegen dat het ten hooghsten was te wensschen dat U Ed. tot besluyt konden geraecken, sonder den Staedt wederom nieuwe deliberatien te vergen.

U Ed. sullen ontwyffelyck wel indagtig syn, ende over sulks ook naer behooren prevaleren, dat in 't hooft ofte inde ingressie van het Tractaet niet gebruyckt werden de woorden *le Roy* sonder verdere expressie, ofte *sa Majesté*, maer *le Roi Très-Chrétien de France & Navarre*, ofte diergelyk, ten minsten *le Roi Très-Chrétien*; dat ook doorgaens de verbintenisse van den hooghstgemelde Koningh, geschiede voor hem, ende syne Successeurs *Koningen van Vranckryck* &c. Alsmede dat het Tractaet sal moeten werden geënregistreert, in de respective Parlementen, gelyck in 't Tractaet Anno 1655. by syne Majesteyt met de Hanze-Steden gemaeckt ende anderen, is gestipuleert; ende dat voorts alle verdere doenelycke precautien geadhibeert werden in consideratie dat van deser zyde getracteert wert, *cum potentiore*.

Als het 16. Articul van 't twede concept U Ed. overgelevert wert gerestringeert tot attacquanten, kan ick, onder verbeteringe, niet alleenlyck niet sien dat alsdan 't selve Articul eenige difficulteyt soude hebben; maer selfs niet dat het gemelde Articul alsdan soude nodig wesen, aengesien het soo verre van daer is dat men de voorsz. attaquanten soude mogen eenige assistentie doen, dat men ter contrarie, des begeert werdende, verobligeert is daer tegens opentlyck te breecken, ende als de voorsz. restrictie niet en geschiedt, kan het voorsz. Articul notoirlyck niet subsisteren met de defensive Tractaten by desen Staedt albereyts met andere Koningen gemaeckt. Waer mede desen afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 22. September 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 21. September 1661.

MYN HEERE,

ICk hebbe sedert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 15. deses, geen van U Ed. handt ontfangen. Alle 't geen van 't Vat-gelt te seggen valt om ons te animeren tot een nieuw tentatyf, is, dat den Heere *Villeroy* die tot Chef van den Raed van Financie verkoren is, ons voor desen niet tegen is geweest, ende dat 'er onder de Commissarisen syn, die het Vat-gelt tegen gesproo-

ken hebben, ende de saek wederom in deliberatie komende, soo wy vermoeden mogen, onse partye sullen houden als over een komende met den dienst van dese Kroon. Den Koning selve, soo ons van seer goede handt gerapporteert is, heeft gesceyt dat wy niet souden bedroeft syn over de disgratie van den Heere *Sur-Intendant*, ende 't is bynae niet te twyffelen of hy is de eenige Man die onse devoiren ende alle het geen tot ons faveur gewerckt heeft, tot nogh toe heeft gedestrueert. Men flatteert ons niet, maer als wy seggen dat wy naeder deliberatie op 't Vat-gelt in de eerste Conferentie sullen versoecken, werden wy niet tegengesprooken. Den Heere *du Thou* wert geseyt ons favorabel te syn in dit point; maer klaegt over weynigh complaisance, die men voor hem, in 't geen hy recommandeert, heeft gehad..

Ick kan U Wel-Ed. seggen, dat het dienstigh is, die Man te winnen, want hy heeft credit ende vrinden by den Koningh. Ik heb voor desen gerecommandeert ende soude jegenwoordigh wel bidden voor de dienst van den Staedt, dat men iets meer, is 't mogelyk, in de saek van *Brasset*, soude willen doen, alwaer 't maer op 't poinct van tractement.

Alles is hier in staet, om ploy te vatten, ten een ofte ten andere syde in onse saeken, in welcke conjuncture men ook ontrent de minste saeken soigneux moet syn. De Vrouw van den Heere *Foucquet* is niet gevangen, gelyk ons tot Paris was bericht, maer binnen de stadt van Limoges geconfineert; men heeft by hem gevonden een Tablette, op dewelcke stondt *les Seaux pour le Voyage de Nantes*, soo dat men seyt, dat hy die den Heere *Kancelier* heeft gemeynt te ontrecken. Wy sullen in onse eerste conferentie het poinct van 't Vat-geldt in termen van versoeck, die wy meest behaeghlyck kunnen aghten, wederom levendig maecken, ende sien wat daer mede te vorderen is. Daer hebben sig tot laste van den Heere *Foucquet* geopenbaert, over de veertien millioenen schulden.

Soo wanneer de Segels van syn meubelen ende papieren sullen syn gelight, sal men sien, wat hy daer tegens in kapitael heeft. 't Gemeen gevoelen is, dat hem syn Proces sal werden gemaeckt, hoewel daer toe nogh geen ordres syn gegeven. 't Geen aenmerckens waerdig is, is dat den Koningh vier maenden dit dessein heeft gehad, ende aen niemandt heeft gecommuniceert, als aen de Koninginne syn Moeder, ende drie daegen voor dat de apprehensie geschiede, aen den Heere de *Tellier*. Welcke voortaen de forme sal syn ontrent het beraedslagen ende resolveren van affaires, is nogh onseecker; men seyt, dat'er geen vast Conseil sal wesen, ende dat den Koning alles sal doen met de Officieren van de Kroon, ieder gebruyckende in 't geen syn Ampt betreft. Ick blyve,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 21. September 1661.

P. S.

Nae dat ick desen geschreeven had, is ons hier tot Moret komen besoec-

ken

ken den Heere *du Thou*, die wy in 't langh over onse saeken onderhouden hebben, ende ons ontrent het Vat-geldt gesprooken heeft, als ontrent een saeke van dewelcke wy seer wel behoeven te hopen. Maer syn Ed. kan niet vergeeten de saeke van Monsr. *Brasset*, ende heeft my wederom ernstelyck versoght, dat ick wilde doen begrypen, dat hem een vacante Compagnie in de Nederlandtsche Natie behoordt te werden gegeven.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 28. September 1661.

MYN HEERE,

MY werdt van ter zyden: Edogh van seer goede handt bericht, dat voorgisteren in de Raed van de Koningh is gedebatteert, of men niet behoorden sigh gelegen te laeten syn, om de *Prince van Oraigne* te obligeren met officien, ontrent haer Ho. Mog. ofte haer Ed. Groot Mog., tot een designatie, soo wel als andere uytheemsche Potentaten, die men seght sulcks voornemens syn te doen: die saek heeft syn voorspraeck ende tegenspraeck gehad; maer de inclinatie soude gebleven syn, om daer over te spreecken. Ick sal myn werck maecken, om te vernemen wat'er van sy, ende daer ick het met confidentie ende vrught kan doen, de bedenckelyckheden imbuëren, die hier tegens vallen; want ick geloof, dat ook die voor de designatie syn, niet approberen, dat uytheemsche haer daer mede mengen. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 28. September 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 28. September 1661.

MYN HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, van den 21. deses lopende maendts, is my toegekomen U Ed. Missive van den 22., nevens een afschrift van haer Ed. Groot Mog. Resolutie op 't subject van onse Negotiatie van den 17. ditto.

Ick

Ick hoope en vertrouwe, dat het niet anders als ten goede geduyt sal werden, dat wy niet stil sittende, de ordres van den Staedt op 't vervatte in onse voorgaende schryven, hebben afgewagt, ende ondertusschen tot volkomen uytwerkinge van haer Ho. Mog. intentie, hebben geageert, gelyk U Wel-Ed. uyt de nevensgaende (wesende van een inhoudt, als de geene die wy laeten afgaen aen haer Ho. Mog.) sal kunnen sien. Wy syn in alles van onse syde gebleeven in de termen van onse instructie, ende hebben ons soodanigh geëxpliceert, dat nogh de vraege die wy gedaen hebben ontrent Rhynberck ende Ravesteyn, nogh ook de voorslagh ontrent de represalien, eeniger maten prejudiciabel kan syn aen 't geen haer Ho. Mog. ons nader sullen gelieven te gelasten.

Indien den uytslagh van onse gehoudene Conferentie soodanigh is, als wy uyt het gediscoureerde van de Heeren Commissarisen mogen verwaghten, soo sullen haer Ed. Groot Mog. contentement hebben, op 't 1, 2, 3, 4. ende misschien ook op 't sevende point van de voorsz. Resolutie; want hoewel wy voor soo veel aengaet het 2. point raeckende de Visscherye, geen naeder verklaringe van gedagte Heeren Commissarisen hebben bekomen, als de geene die wy wegens den Koningh ontfangen hebben uyt de mondt van den Heere Grave van *Brienne*, soo hebben wy nogtans geseyt, sonder dat het tegenspraecke heeft geleden, dat wy voor onfeilbaer stelden, dat de intentie was, dat tot voltreckinge van het Tractaet, niet als 't woort *Pêche* komende te ontbreeken, het selve explicite onder de te garanderen gereghtigheden, genoemt soude worden, ende dat wy dierhalve over geen nader last als die onse Instructie mede bragt, souden schryven: niet te min dewyle ons sedert geseyt is, dat men hier in 't eynde tegens het woord *Pêche* wel soude eenigh bedingh willen doen. Ontrent het reght van de Vlagge, soo sullen wy niet versuymen devoiren te doen, om op het voorsz. regt van Visscherye, soodanige positive Declaratie te bevorderen, dat de Regeringe geheel gerust mag werden gestelt dienaengaende, hoewel het seer te dencken is dat ons die niet eer sal gewerden, als wanneer deselve kan dienen om het laetste besluyt aen 't werck te geven, om dat men sonder met haer Ho. Mog. vast te gaen in 't geen in Engelandt soude mogen aenstootelyk syn, seer aghterhoudende is.

Voor soo veel 't selve point ende de Guarantie van Rhynberk ende Ravesteyn aengaet, daer ontrent toont sigh geen apparentie van desen Koning te dimoveren van de exceptie die men daer inne wil maecken van de *Keurvorst van Keulen*, ende den *Vorst van Nieuwburgh*; maer wel om te bedingen dat de exceptie geen plaetse sal hebben, als in cas ieder van deselve Princen met haer bloote eygen forces ende sonder eenige assistentie, ageren. Dese Heeren seggen, dat desen Koningh niet meer kan doen, om eenigsints de apparentie te salveren van sigh niet in laeten, om syn Geallieerde met associatie van syn Wapenen te verhinderen: 't vervolgen van een pretentie, die sy seggen, gefondeert te syn, ende by geen Tractaten ofte andere wegen afgehandelt is; dat de Alliantie met de *Keurvorst van Keulen* ende den *Vorst van Nieuburgh* aengegaen, sulcks belet, ende niet aengegaen was in de jaeren 1647. ende 1654. Wanneer de guarantie van alle plaetsen met haer Ho. Mog. guarnisoen beset, is aengeboden, sonder eenigh uytbedingh, ende dat haer Ho. Mog. geen reden hebben, om haer over de voorsz. Exceptie te beswaren; noghte de voorsz. plaet-

plaetsen onveyliger in haer handen, niet als sonder deselve Exceptie te aghten, noghte den Koningh te willen vergen, 't geen hy verklaert volgens een aengegaene Alliancie, ende de Wet van betaemelykheyd, niet te vermogen. Maer 't geen niet weynig doet, om ons in desen te doen desespereren, is dat 'er in den Raedt van den Koningh syn, die niet alleen meenen, dat men de gemoederen van de Duytsche Vorsten seer behoort te mesnageren, om in tyden ende wylen deselve tot groote saeken aen de handt te hebben (dat hier een generaele maxime is); maer die ook wel hebben gemoveert, dat het interest van de Duytsche syde so important is, dat het syn twyffel soude hebben, of men niet meer bekommert behoort te syn, om deselve, als om den Staedt der vereenigde Nederlanden te verliesen. Buyten dat ook de geene die onse saeken ende particulierlyck in dit poinct geheel toegedaen syn, niet anders als voor een onbehoorlycke ongenoeghsaemheyd van ons opnemen, dat men dese saeke verder soude willen pousseren, dat sy ook seggen te vergeefs te sullen syn. Tegens de verscheydenheydt van estendue van de Landen, die over ende weder syn te guaranderen, willen dese Heeren, dat ook de grootheydt van haer forces werde gepondereert, ende dan nogh, dat onse Commercie ende Navigatie ons aen de offensie van bynae meest alle de maghtighste Princen van Europa subject maeckt, dat het te bedugten is, dat sy daer door lightelyck in een defensive Oorlog sullen vallen, daer sy van haere kant vertrouwen, in soodanigh postuur ende ontsagh te syn, dat haer niet light ongelyck gedaen, ende een Oorlogh opgedrongen sal werden. Dese saeke is nu soo menighmalen gedebatteert, soo in conferentien met de Heeren Commissarisen, als in particuliere visite; dat nae de verklaeringe, die ons wegens den Koningh gedaen is, geen hoope (myns oordeels) overblyft, om iets meer daer inne te vorderen, als dat (soo haer Ho. Mog. daer mede contentement kunnen nemen) in alle maniere gecaveert werden, dat de alderminste assistentie die den Keurvorst ten aensien van Rhynberk, ofte de *Vorst van Nieuwburgh*, ten aensien van Ravesteyn, directelyck of indirectelyck soude mogen genieten, plaetse sal maecken aen de guarantie. Ontrent het poinct van 't Vat-geldt ende Traen-Compagnie, is ons in de laetste Conferentie soo weynigh troost gegeven, als U Wel-Ed. uyt het Provisionneel Relaes, 't welck de bygeleyde daer van doet, sal kunnen sien, ende wy syn, in particuliere visiten, door ons hier ende daer voorafgegeven, niet veel anders bejegent; uytgesondert, dat men ons heeft geseyt, dat met de veranderingh voorgevallen, door 't arresteren van den Heere *Foucquet*, die saeke voortaen met meer opmerckinge ende condescendentie, ten aensien van de ongemacken, die 't voorsz. Vat-geldt aen de Commercie in 't gemeen veroorsaecken soude mogen, gehandelt sal werden; maer dat men daer toe tydt moet geven, ende niet verwaghten, dat den Koningh tot afschaffinge van 't voorsz. Vat-geldt, sal komen by dit Tractaet, dat de Resolutie met kennisse van saeken genomen, tot maintenue van 't Vat-geldt, te versch is, ende dat men niet genoeg is geësclairciseert van de schadelyckheydt van 't selve middel, om een inkomen van seven- of aght-hondert-duysendt guldens over te geven. Dat den Koningh ontrent de Marine, Commercie ende Navigatie, *Droit d'Aubaine*, *Taxes Etrangeres*, ende alle diergelycke gereghtigheden inwilligende, dat van haer Ho. Mog. voorge-

 stelt

ſteldt werdt, ende in 't point van de Alliantie in alle deelen in gelyckheyd, met haer Ho. Mog. handelende, ook advantage laetende, ontrent de ſecourſſen, ende aftredende van veele ſaeken, die van de ſyde van ſyn Majt. ſyn voorgeſteldt geweeſt, moet verſtaen werden, haer Ho. Mog. ſeer te voldoen, ſonder dat hy verder ſchyne ſigh te laeten conſtringeren, om met verlies in ſyn finantien, de vrindtſchap van haer Ho. Mog. te kopen; dat dit point op deſe manier ſeer ſenſibel raeckt de reputatie van de Kroon; dat men tegenwoordigh ſluytende, op 't geen toegeſtaen werdt, ſonder iets van gepaſſeerde ſaeken te gedencken, een grooter pas ſal weſen gedaen, als onſe beſte vrinden hier in 't begin noyt hadden gelooſt dat wy doen ſouden; ende verwaghten kunnen, dat de vrindtſchap herſteldt, ende begroeyt ſynde, alle het geen kan dienen, om deſe Koningh te diſponeren, om ook ontrent het Vat-geldt contentement te geven, meer efficatieux ſal ſyn; dat men hier genegen is, tot de Alliancie met deſe Kroon; dat onſen Staedt geen vrinden heeft, veel benyders, ende verborgen vyanden; ende in verſcheyden reſpecten nodigh, een uytheemſch appuy, meer als dit Ryck, dat ſigh (onder Godt) ſecuur kan aghten, met ſyn eygen kragten ende verkreegen reputatie, ende dierhalven, dat men niet wel ſal kunnen lyden, dat men hier iets ſoude vorderen van den Koningh, als in recompenſe van de Alliantie, die men hier heeft aengeboden. Dat het beter is, van goede ſaeken te doen, ſo als men kan; als om dat men niet alles kan hebben, alles te weygeren; dat by conventie geprecaveert werdende, alle nieuwigheden in de Commercie voor het toekomende, ende daerenboven eenige moderatie werdende verkregen, in 't voorſz. Vat-geldt, ook ontrent dit point meer gedaen ſal ſyn, dan of'er met ongedaene ſaeken wierd geſcheyden.

Dat het afbreeken van Tractaten, hier oorſaek gevende, om elders ſyn intereſſen vaſt te maeken, de ſaeken van haer Ho. Mog. miſſchien de meeſte prejuditie ſoude lyden.

Dat deſe Koningh difficil is, ontrent veranderingen in genomen Reſolutien, ende jalours van ſyn authoriteyt, ende dies niet geerne ſal lyden, dat door een verhaeſt aftreden van 't geen ons op 't point van 't Vat-geldt tot antwoord is gegeven, nae den val van de *Sur-Intendant*, deſelve *Sur-Intendant* ſchyne meeſter van ſyn Raedt geweeſt te ſyn. Ick hebbe het geene ons in verſcheyden viſiten, ende door verſcheyde Heeren in ſubſtantie bejegent is, te ſamen gebraght, op dat U Wel-Ed. ſoude ſien, op wat gronden de voorſz. ſaeken, ſoo veel ons voorkomt, tegenwoordigh behandelt werdt, waer ontrent ick nogh met groote waerſchynelykheydt meen te kunnen ſeggen, dat ook den een ende ander die het Vat-geldt in ſyn ſelven tegens ſyn, ons in deſe gelegentheydt noghtans niet tot voordeel ſpreecken, om dat ſy ſchynen te meenen, met nu plotſelyck van 't ſelve af te gaen, het betamelyke niet ſoude werden geobſerveert. Ons ontbreekt wel geen antwoordt, op alle deſe conſideratien, dewyle wy het Vat-geldt, als een ſaeke voor beyde ſchadelyck voorſtellen, op de gronden van vrindtſchap, ende voorige Tractaten ende met andere meeſt kraghtige argumenten dringen: Maer ſulcks doet alsnogh geen meer effect, als het voorheenen heeft gedaen, uytgeſeyt, dat het miſſchien in handelingen over temperamenten, als men daer toe wilde komen, wel iets meer als voordeſen ſoude mogen opereren. Daer ſyn nogh-

noghtans van die geene, die ontrent de Ministers komen, die ons willen doen geloven, dat het Vat-geldt naegegeven sal werden; maer dat het syn tydt moet hebben, ende sy weeten niet, of voor of nae de Tractaten, en meenen, dat men iets daer tegens sal willen bedingen; maer dat syn saeken daer op geen staet te maeken is.

Wy sullen ondertusschen volgens onse schuldigheydt, van den tydt afwaghten, wat het opereren sal: Soo wanneer men sal vernemen, dat haer Ho. Mog. in desen niet geneegen syn toe te geven, ende niet naerlaeten alle het geen by ons uytgedaght kan werden, in 't werck te stellen, om haer Ho. Mog. ordres nae ons vermogen uyt te wercken.

Den Heere *Boreel* ende my heeft niet ongeraden geschenen, dat haer Hoog Mog. de Resolutie nemende in dese, welke met die van Hollandt conform is, soude mogen goedvinden, op dit particulier Subject te schryven aen den Koningh, ende dat wy gelast wierden by particuliere Audientie, ook by Memorie in geschrifte, met alle bedenckelycke redenen haer Ho. Mog. intentie te seconderen. Maer ick wenschte wel, dat het geen in haer Ed. Groot Mog. Resolutie wiert geposeert van eeuwigh duurende Privilegien tegens het voorsz. Vat-gelt ende diergelycke middelen, by alle volgende Alliantien geconfirmeert, by ons konde werden bewesen; maer daer toe ontbreken ons de gerequireerde stukken, ende 't geen ons hier door den Heere *Boreel* is getoont op dat Subject, gaet niet verder als den text wegens de Concepten aen ons overgelevert, in 't 6. Articul is mede brengende.

Wy hebben wel aen de woorden *Denrees & Marchandises*, een breder interpretatie wille geven; maer die wert niet toegestaen. U Wel-Ed. is seer gebeden te willen subministreren wat bewys de voorsz. haer Ed. Groot Mog. sustenue heeft, ende of sy op expresse Previlegien, ofte op eenige Illatie is berustende; want hoewel men hier ons door 't gepasseerde tot Munster, alles wil in dispuyt trecken; noghtans 't geen van eeuwighduurende Privilegien magh syn, soude niet als met onreden, verworpen kunnen werden.

Het Concept ontrent het uytgeven van represalien, is vervat, in de bygeleyde termen. Ick considereer dat het een groote restrictie is, dat se niet moge werden gegeven, als in een openbare weygeringh van Justitie, ende niet over actie van qualyck geadministreerde Justitie, ende dat de communicatie van de Requesten, al is de tydt niet soo langh als wy voorgestelt hadden, alle inconvenienten sal doen verhoeden. Ontrent de somme van de cautie van de Commissie-vaerders, hebben dese Heeren ons voorgewent, dat ook die van vyftien duysent gulden Frans gelt, *in solidum* by de geene die Commissien versoecken, niet ofte seer beswaerlyck soude kunnen gestelt werden; ende veel repugnantie te toonen, om haer daer inne te gemoet te gaen, heeft ons geschenen tegens de reckelyckheydt die in saeken van minder inportantie gebruyckt synde, in die van meerder dickmaels voordeel doet. Op 't derde point van de laetste Remarques van haer Ed. Groot Mog. Resolutie, vertrouw ick, dat wy sullen satisfactie hebben; want toegestaen synde dat Schepen Contrebande voerende, niet sullen confiscabel wesen, gelyk toegestaen is, in conformité van het Tractaet met Spaigne; soo kan ick niet sien dat 'er difficulteyt blyft, om aen Schippers in

Zee, toe te laten haer Contrebande over te geven. Conform het 4. point van deselve Remarques, hadden wy in de Conferentie geseyt, dat wy niet verstonden dat de woorden *Ce qui est dit, au présent Article &c.* eenige veranderinge presupponeerde in de administratie van Justitie, hier ende inde Vereenigde Nederlanden gebruyckelyck; want dat het onmogelyck soude syn, op dit particulier cas, tegens de forme van Regeringe in de Vereenigde Nederlanden, een nieuwe Reght-banck op te reghten, ende wy sullen dat wel doen begrypen; maer dat geseyt synde, hebben wy gemeent dat de woorden konnen blyven, ende niet anders mede braghten, als dat ieder goed ende kort Reght sal doen, nae den styl van't Landt. Wil men ook daer uyt verstaen dat een reclamant van Schip ofte goederen uyt Vranckryck, by een van de Collegien ter Admiraeliteyt in de Vereenigde Nederlanden gecondemneert synde, niet sal mogen werden geëxecuteert staende dat hy revisie heeft versoght; die *casus* is soo raer ende soo weynig prejudiciabel; ende 't geen men soude begeren tegens het geen men toestaet, soo billick, dat het myns oordeels, niet tegen gesprooken behoort te werden. U Wel-Ed. sal buyten twyfel, ook in 't tweede Articul van het ons overgeleverde concept van 't Tractaet van Commercie, aengemerckt hebben, dat het selve ontrent Luyden die eenige tydt in Uytheemsche dienst syn geweest, eenige exceptie maeckt, die in haer Ho. Mog. text niet en is; wy sullen ook die te boven gekomen syn, indien des Koninghs verstandt met dat van de Commissarisen accordeert. Ende sal alles over een gebragt wesen, uytgeseyt de pointen in onse nevensgaende aengeroert, ende dat wy niet seecker weten wat van 't begrooten van de secourssen sal syn; dewyle dat alleen is genomen *ad referendum*. Op 't Tractaet van Alliancie hebben wy doen valideren eenige woordelyke correctie, ende hebben het 16. Articul van het Tractaet van Commercie, als getrocken uyt dat van 't jaer 1646. (daerontrent U Wel-Ed. Remarques, met die wy hier gemaeckt hebben accordêren) uytgelaten, dat ick hoop dat gepasseert sal werden. Wy sullen, soo haest ons andtwoort op alles, wegens den Koningh toegekomen is, de Regeringe berighten met meer seeckerheydt ende omstandigheyt. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 28. September 1661.

Aen den Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 6. October 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven, soo om dat de Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt op 't scheyden staende, veele occupatien my overvielen, alsmede om dat alhier weynigh schryfwaerdige materie voorgevallen was. Sedert syn my wel ter handen gekomen U Edts. Missiven van den 21. ende 28. der voorlede maendt.

Dat U Ed. haere Negotiatie aldaer, conform voorige ordres, soo veel doendelyk was, bevordert hebben, heeft alhier aen alle de Provintien een sonderling vergenoegen gegeven, ende ick hoope dat 't selve ook van goede vrught sal wesen.

De twee poincten waer aen 't werck eygentlyck schynt te stuyten, te weten het Vat-gelt ende de nette ongeconditionneerde Guarantie van de Steden met haer Ho. Mog. Guarnisoen beset, werden by de Leden van Hollandt ende voornaementlyck het eerste, seer hoog gewogen; in voegen dat de beswaerlykheyt daer mede voor desen by veelen aengesien is, soo stercken ende generaelen verbintenisse tot rupture, telckens sigh wederom openbaert, soo wanneer over diergelyke pointen deliberatien werden aengestelt. Ende naedemael de Leden, gelyck U Ed. bekent is onder beneficie van die Articulen, waer door het Vat-gelt afgeschaft wort, ende anderen waer door de Commercie buyten alle trouble wert gestelt, tot het voorsz. sterck ende ongelimiteert verbandt syn gebraght, so beroepen deselve haer in de voorsz. Deliberatien daer op, ende verklaeren sonder 't effectif genot van de voorsz. voordelen, liever buyten soo sterken engagement te willen blyven; daer toe haer ook patrocineert de Resolutie van den 12. May des voorleden jaers, mede brengende; dat ontrent de pointen van Commercie in U Ed. Instructie vervat, niet sal mogen werden gerelascheert, dan met eenpaerigheyt van stemmen. Ende naedemael van de zyde van Vranckryck, haere gemacckte difficulteyt, soo my toeschynt, eygentlyck gefondeert wort op 't *Point d'Honneur*, voor soo veel het afschaffen van een middel met kennisse van saeken ingevoert, soude strecken tot disreputatie van den Koningh, ende op 't point van Proffyt, voor soo veel de Finantien van syne Majt. door de voorsz. afschaffinge seven ofte aght-hondert-duysent guldens jaerlycks soude komen te missen, soo dunckt my, dat beyde de voorsz. pointen genoegh gedaen ende de intentie van haer Ho. Mog. ook eeniger maten geconsequeert soude konnen worden, naementlyck, in deser voegen; dat aghter de woorden *Denrées & Marchandises*, in 't 6. Articul van 't overgeleverde Concept, gevoeght wierden de woorden *Vaisseaux, frets des Vaisseaux, où autrement sous quelque couleur ou prétexte que ce soit, ou puisse être directement ni indirectement en aucune*

 maniere;

maniere; daer mede myns oordeels U Ed. genoegh gedaen souden hebben aen de Resolutie van haer Ho. Mog. van den 1. deses, die deselve hier nevens ter handen komen sal, *in verbis, de afschaffinge van 't voorsz. Vat-gelt ofte de gelyk-stellinge &c.*

Ende soude dan het voorsz. Vat-geldt, ten minsten voor een gedeelte by provisie nogh moghen continueren, indistinctelyck over alle schepen, soo wel de Franschen, als d'Ingesetenen van desen Staedt toebehoorende; ende sulcks daer door in 't minste geen prejudicie geleyt worden, aen 't *point d'Honneur*, hier vooren geroert; gelyck ook daer door nogh minder prejudicie soude werden geleyt, aen 't point van proffyt, aengesien het revenu van 't voorsz. middel, daer door ten aensien van de betalinge, over de scheepen der Françoisen, soo veel soude werden geaugmenteert; ende dat men vervolgens 't syner tydt op de fondamenten ende redenen by U Ed. geallegeert, de geheele afschaffinge ofte 't verval van 't meergeroerde middel, soude mogen hoopen ende verwaghten.

De Privilegien daer toe de voorsz. haer Ho. Mog. Resolutie is relatif, syn dat van *Hendrick de IV.*, gegeven in April des jaers 1595., de concessie van *Louïs de XIII.*, van den 25. February 1635., ende de Tractaten; mitsgaders verscheyde particuliere Arresten ende Ordres van den Koningh dien conform. Wel is waer, dat de woorden daer inne vervat, niet breder en gaen, als 't gunt in 't jegenwoordige overgeleverde Concept werdt bevonden; maer deselve die interpretatie te willen geven, dat het Vat-geldt, jegenwoordigh ingevoert wordende, daer tegens niet en souden stryden, is myns oordeels maer een pure *captie*, ende dat de woorden van de voorsz. voorige Acten niet notanter en slaen op beswaernissen, die in tyden ende wylen geleyt souden mogen worden, op de schepen, ofte op de vragten derselver, by de lasten of andersints, is wel evident ende seecker, om geene andere oorsaeke toegekomen te syn, dan dat men op sulcken nieuwen manier van belastinge, nooyt gedaght en heeft, ende alsmen daer op gedaght hadde, dat alsdan wel seeckerlyck die expressie mede gebruykt geweest soude syn, die men tot voorkominge van dien geoordeeldt soude hebben van node te wesen; ende wil ick ook gaerne bekennen, niet te konnen oordeelen, dat het Vat-geldt op de schepen van de Ingesetenen van desen Staedt, met exemtie van de Franschen, kan bestaen met het 6. ende 9. Artikelen van 't voorsz. overgeleverde Concept; maer dat het selve gesloten wesende, de continuatie van 't voorsz. Vat-geldt op dien voet eene Manifeste contraventie van deselve Artikelen wesen soude; ende dat al wat daer jegens soude konnen werden ingebraght, maer soude wesen eene pure *captie* als boven.

Veel min kan ick oordeelen, dat de Traen-Compagnie soude konnen continueren, sonder Manifeste contraventie van 't eerste Lidt van 't voorsz. sesde Artikel.

Ick hoope, dat U Ed. sullen konnen uytwerken, dat op 't voorschreve point de voorschreve Resolutie van haer Hoog Mog. ten minsten in termen hier boven geëxpresseert, voldaen werde, met byvoeginge van alle bedenckelycke precautien tegens alle nieuwigheden in de Commercie voor het toekomende.

Indien de Guarantie over Rhynberck, niet completelyck kan werden geobtineert,

tinert, als ick eghter hoope; dunkt my dat immers Ravesteyn niet behoort te werden geëxcipieert, aengesien haer Ho. Mog. verstaen, haer daer over, boven 't reght van besettinge, ook de Souverainiteyt te competeren. In allen gevalle als het vordere tot contentement ofte conform de Resolutien van haer Ho. Mog., konde geadjusteert werden, dunkt my, dat het niet ongeraden soude wesen, dat U Ed. dienthalven een pertinent geëxtendeert Concept met alle doenelycke precautien, daer toe de Heeren Commissarisen van syne Majesteyt haer souden konnen élargeren, herwaerts oversonden, met de redenen ende consideratien, waeromme die saeke niet verder hadde konnen werden gebraght, ende indien U Ed. in haere Missive daer by voeghden, dat sulks met de gemelde Heeren Commissarisen op 't behaegen van wedersyts superieurs, was geadjusteert, ick vertrouwe dat sulks de deliberatie alhier merckelyk soude faciliteren. Ende aengesien de conjuncture van tyden jegenwoordigh myns oordeels wederom seer favorabel is, ten opsighte d'Engelschen haer in de jongste Conferentien wederom wat hebben geschenen te retireren, als U Ed. uyt de bygaende Advisen ende Resolutien sal gelieven af te nemen, soo wenschte ik wel, dat het geheele werck van daer, hoe eer hoe liever of t'eenemael geperfectionneert, of by maniere van een geadjusteert Project, herwaerts overkomen moghte.

Dat de pointen raekende de Represalien, de Cautie by Commissie-vaerders te stellen, ende de begeerde Reciprocatie gevoeght by 't 28. Articul van 't voorsz. Concept, passeeren, in voegen als van de zyde van Vranckryck gedesidereert wort; sal alhier geen aenstoot geven, sulcks dat U Ed. haer daer ontrent soodanigh sullen konnen comporteren, als deselve sullen oordeelen best te wesen, om daer door de intentie van den Staedt in 't reguard van 't vordere, uyt te wercken. Waer mede dese afbreckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. October 1661.

P. S.

Naer 't scheyden van haer Ed. Groot Mog., die op Saturdagh voorleden syn gesepareert, is alhier tydinge ingekomen van 't overlyden van een Fransch Kapiteyn, met naemen d'*Espon*, sulcks dat de saeke van den Heere *Brasset* daer door gebraght is in termen om tot contentement van de vrienden aldaer, in de naeste Vergaderinge getermineert te werden; gelyk deselve nu al getermineert soude syn, hadde het den Heere *du Thou* niet geliest de bekende Resolutie weder te rugge te senden.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 6. October 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk vinde my verplight U Ed. by desen te bedancken voor de gegeven advertentie van de voorgevallene deliberatie in den Raedt des Koninghs, over het doen van officien ontrent haer Ho. Mog., ofte haer Ed. Groot Mog., tot designatie van den Heere Prince van *Oraigne*. Ick meyne, onder verbeteringe, dat het niet seer nodigh is veele bedenckelyckheden daer tegens te moveren, ende dat om de naervolgende twee redenen:

In den eersten, om dat ick voor seecker ende gewis houden, dat den Koningh ende syne Majts. Ministers wel begrypen, dat het gesagh van den *Prince* van *Oraigne* in den Staedt, t'eenemael is tegens de interessen van Vranckryck, vermits den gemelde Prince altydts de Engelsche partye houden sal, soo ten reguarde van syn Naebloetverwantschap aen die syde, als door de opvoedinge van Engelsche Mannen ende Wyven, die by hem syn, ende by continuatie van de Vooghdyschap van den *Koningh van Groot-Brittannien*, nogh meer ende meer by hem gesteldt sullen worden; ende ten anderen mede, om dat ick oordeele, dat soodanige instantien tot designatie van den hooghgemelden Heere Prince, syne interessen alhier eerder sullen doen reculeren als avanceren; gelyck ook door het inlaeten van den *Koningh van Groot-Brittannien* in de voorsz. Vooghdyschap, is gebleecken, synde haer Ed. Groot. Mog. daer door, ende vermits de verkeerde conduite van de syde van den *Keurvorst van Brandenburgh* ende de Princesse Douariere, ontrent de voorsz. gelegentheydt gepleeght, bewogen geworden, haere Resolutien ontrent het subject van de Tutele ende Educatie van den hooghgemelde Heere Prince, hier bevorens genomen, wederom in te treckken. Maer ik meyne; onder verbeeteringe, dat het niet ongeraden wesen soude, aen de Heeren aldaer te communiceren, in wat termen de saeke van den Heere Prince van *Oraigne* jegenwoordigh is gebraght, ten welcken eynde U Ed. gelieve gediendt te syn van de stucken hier nevensgaende,* ende met eenen eens grondig te onderstaen van wat sentiment syne Majt. ende de hooge Ministers aldaer, ontrent het voorsz. point wesen mogen; ook een wakend ooge te houden op 't geene den Heere van *Zuylighem* aldaer sal mogen negotieren; hebbende bedencken, dat hy wel lightelyck aldaer de beste officien voor desen Staedt, ende particulierlyck voor haer Ed. Groot Mog., niet en sal doen. Ick sal 't syner tydt hier op een lettertjen tot antwoordt, met byvoeginge van U Edts. sentiment, te gemoet sien; wat my belanght, ick oordeele, nevens de meeste Leden in Hollandt; dat haer Ed. Groot Mog. haer den gemelden Heere Prince geensints behooren aen te trecken, soo den *Koningh van Groot-Brittannien* niet t'eenemael van de Tutele ende Educatie van denselven gelieft te renuncieren, ende syne Hooght. privative onder de sorge van desen Staedt, buyten alle dependentie van syne

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 329. tweede Deel in Quarto.

ſyne Majeſteyt te laten. Men ſal over 't voorſchreve gereſolveerde van haer Ed. Groot Mog., tot Kleeve ernſtigh raedplegen; werwaerts de Princeſſe Douariere, ende den Heere *Downing* ook ſyn vertrocken, ende ſal men wel lightelyck met vehemente officien, ook halve dreygementen, den Staedt traghten tot haer deſſein te bewegen; 't welck, myns bedunckens, occaſie aen Vranckryck ſoude konnen geven, om deſen Staedt meer ende meer aen haer te verbinden. Dogh hoe die ſacke aldaer magh werden opgenomen, ſal ick verlangen uyt U Ed. te verſtaen. Waer mede deſen afbreeckende, ſal ick verblyven:

Edele Geſtrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. October 1661.

Aen de Heer Raedt-Penſionaris J. DE WITT, Moret den 5. October 1661.

MYN HEERE,

'T SEdert myn jongſte ſchryven aen U Wel-Ed. van den 28. des verleeden maendts, is my niets van ſyn handt toegekomen.

Onder de devoiren die wy aenwenden, om haer Ho. Mog. intentie ontrent het Vat-geldt uyt te wercken, doen wy (met circumſpectie noghtans) conſidereren, dat het niet mogelyck ſal ſyn naeder laſt daer ontrent van haer Ho. Mog. te weegh te brengen, ende tot dien eynde met diſcretie gelden, 't geen by haer Ed. Groot Mog., ende de Heeren van Zeelandt is gereſolveert. Daer ſyn 'er die meynen, dat wy nog niet geheel te diſeſpereren hebben; maer die van de Commiſſariſen welke wy ſpreeken, ſeggen niet anders te kunnen ſpreeken, als het geen van de meyninge van den Koning is, en dat die niet favorabelder is, als ons door de mondt van den Heere Graven van *Brienne*, is overgeſeght.

Den Heere *du Thou*, heeft rapport aen den Koning gedaen, van de ſaeken in ſyn Ambaſſade voorgevallen, ende in 't geene hy daer van by geſchrifte heeft overgegeven (ſoo my van de geen die'er kenniſſe van hebben geſeyt is) aengeraden onſe Alliantie, ende het afſchaffen van het Vat-geldt. Maer ſyn Ed. blyft ſeer geërgert in de particuliere ſaeken, die hy wegens den Koningh te handelen, ofte te recommanderen heeft gehadt, ende meendt groote redenen te hebben, om te klagen, dat hem daer inne geen meer genoegen is gegeven.

Ik en wil niet hoopen, dat de exceptie ontrent Rhynberk, by haer Ed. Groot Mog. groote difficulteyt ſal vinden; want in 't point van 't Vat-geldt, hebben

ben wy 'er die met ons spreken; maer in dit, werden wy by een ieder sonder exceptie, in 't ongelyck gestelt. Ick blyve nae myne dienstige gebiedenisse, en ben altydt:

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 5. October 1661.

P. S.

Ick stelle gantsch geen twyffel, of wy sullen het point van de Visscherye hebben tot ons contentement, indien men op alle andere pointen, dat is nu op dat van Rhynberck, Vat-geldt ende Traen-Compagnie, eens werdt.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 13. October 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van den 5. deser loopende maendt, is my naer 't afgaen van myn jongste van den 6. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

Op U Edts. publicke depêches van den voorsz. 5. deses, is by de Heeren Gecommitteerde Raeden in compleet Collegie, deliberative geadviseert, ende eenpaeriglyk geoordeeldt, dat het werk van de Onderhandelinge aldaer, soo spoedigh tot besluyt soude behooren te werden gebraght, als 't eenighsints doenlyck sal wesen. Jae soo verre, dat als het t'eenmael onmogelyck soude syn den Koningh, ofte syne Majts. Commissarisen op 't point van 't Vat-gelt ter intentie van haer Ho. Mog. te disponeren, het in sulcken gevalle niet ongeraden soude syn, de uytterste voorslagh daer toe de Heeren aldaer dienaengaende soude wesen te bewegen, met alle doenelycke precautien op 't papier te brengen, ende herwaerts over te senden, op dat haer Ed. Groot Mog. als met eene deliberatie, soude kunnen oordelen, of deselve het besluyt van 't Tractaet op dien voedt, ofte anders liever in 't geheel geen Tractaet moghten begeren; ende presupponeren haer Ed. Mogende dat het voorschreve Concept ten minsten sodanigh soude wesen ingestelt, dat aen desen Staedt de vryheyt verbleve, om ook naer 't gesloten Tractaet, dienthalven de begonnen officien te mogen continueren, ende dat door 't selve Tractaet gansch geen prejudicie soude werden

den geleyt aen de sustenue van haer Ho. Mog., van dat het voorsz. Vat-gelt met de oude Previlegien ende Alliancien niet en kan bestaen; ende ten anderen, dat in allen gevalle tegens de geallegeerde twyffelaghtigheyt, getrocken uyt de woorden *Sur les Denrées & Marchandises*, alsnu soodanigh soude werden gecaveert, dat immers in 't toekomende diergelycke exceptie niet meer soude konnen ofte mogen gemaeckt werden.

Aengaende de Traen-Compagnie, dunckt haer Ed. Mog., dat vermits het albereyts geaccordeerde sesde Articul, alles goedts is te hoopen, ende in allen gevalle is U Ed. bekent de secrete Resolutie, by haer Ed. Groot Mog. den 24. Juny lestleden, dienthalven genomen.

Op 't point van Rhynberck ende Ravesteyn, hadden haer Ed. Mog. mede gemeynt, dat men de uytterste meyninge van de Heeren aldaer, by maniere van project, alhier diende te ontfangen, om de redenen, op 't Vat-geldt hier boven aengetogen.

Maer wat de Guarantie van de Visscherye belanght, meynden alle de Heeren eenpaeriglyk, dat by eenigh defect daer ontrent, het geheele Tractaet soude moeten aghter wege blyven; oordelende ook, dat daer ontrent inderdaet geen difficulteyt meer overigh was.

Ick vertrouwe dat in 't sestiende Articul van 't overgesonde Project van Alliancie, daer gesprooken wert van den Oorlogh tusschen Portugael ende desen Staedt, by inadvertentie gelaeten syn de woorden *Dont il a été parlé ci-devant*, alsoo het voorgaende Articul dat daer van mentie plaghte te maecken, in 't selve concept uytgelaten is.

U Ed. gelieven mede in bedencken te nemen, of overal daer van vyanden gesprooken wort, ende in specie mede Articul 16. ende 17. van 't Concept op de Commercie &c. niet en dient te werden uytgedruckt *attaquants*, aengesien het soude konnen gebeuren, dat by exempel, desen Staedt selfs quame te attacqueren een van de vrinden van Vranckryck, daer mede dat Ryk defensivelyck is verbonden, aen dewelcke de François en dienvolgende niet alleenelyck niet validelyck souden konnen belooft hebben, geen toevoer van Waren van Contrebanden te sullen doen; maer selfs gehouden soude blyven, hem formele assistentie te presteren, *Et vice versâ*.

Gelyck mede of niet Articulis 19. 20. ende 25. daer van Waren van Contrebande wert gesprooken, uytdruckelyck dient bygevoegt *gedestineert naer Vyandlycke Haevenen*; aengesien het buyten dat wel geoorloft is, met soodanige waeren over Zee naer Vranckryck selfs ende naer de vrienden te voeren, sonder dat in sulcken cas, eenige uytlightinge of confiscatie kan plaetse hebben.

Dat het Formulier van de Zeebrief, als in 't Tractaet van Marine met Spaigne gemaeckt, in 't eynde van 't voorschreve Tractaet van Commercie ingelyft ende het woort *Seigneurs*, alomme in 't geheel sonder abbreviatie, uytgeschreven werde, sullen U Ed. ontwyffelyck wel indaghtigh blyven.

Met de post van huyden, sal U Ed. toekomen een Missive van haer Hoog Mog. aen den Koningh aldaer, over 't subject van 't Last ende Veyl-gelt &c. om te gebruycken of onder U Ed. te behouden, sulks als deselve naer gelegentheyt

 gentheyt

gentheyt van de humeuren ende saeken, sullen oordeelen ten besten van U Ed. Negotiatie, te konnen dienen. * Waer mede desen afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 13. October 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 12. October 1661.

MYN HEERE,

ICk hebbe laetstmael aen U Wel-Ed. geschreven den 5. deses maendts, ende kome soo aenstonts te ontfangen U Edts. twee geheel aengenamen van den sesden. Myn ontbreeckt ditmael tydt om de een en de andere te beantwoorden, als met grooten dank voor de communicatie van U Wel-Ed. consideratien ontrent verscheyde importante saeken, daer van ick my ten besten dienen sal.

De geene die U Wel-Ed. my gelieft te laeten toekomen op het subject van de particuliere advertentie, door my gegeven aen U Wel-Ed. in date den 28. October, heb ick in verscheyde occasien lange voor desen doen valideren, soo dikmaels als het nodig ende opportuyn is geweest om de voortsettinge van onse Negotiatie aen te dryven met een ongegronde jalousie, ende ick hebbe die door een bedekte handt, by de geene die in den Raedt van den Koningh syn, wederom levendigh gemaeckt by dese occasie.

Ick hebbe alrede den Grave van *Brienne* geinformeert van 't geen my meest nodigh daght, om voor te kome dat ons van hier geen twist apel toegeworpen werde; maer sal het door de berighten, my door U Wel-Ed. toegesonden, nader doen: syn Excellentie seyde my dat men niet in dese spreecken soude, als in termen van enkele recommandatie, in dien men sprack. Maer my dunkt, men behoort hier te begrypen dat sulcks by ons ondienstig, ende hier niet vredelyck is, ende sal U Wel-Ed. berighten van 't geen by my daer inne te weegh gebraght sal kunnen worden; maer de redenen die men in dese gebruycken kan, werden, uyt myn mondt komende, met naebedencken aengenomen, ende indien men met de Heeren, die met my syn, spreeckt, deselve soude wel mogen discrepantie mede voeren, hoewel niemandt goedt behoort te schynen, dat sigh uytheemschen in dese mengen.

Ick ben blyde, dat ick den Heere *du Thou* kan voldoen, ontrent de saeke van Monsr. *Brasset*: ick weet niet of daer apparentie is, om de deliberatie over de saeken van Maltha, met eenige apparentie van uytkomst, die hier konde satisfactie geven, by der handt te nemen. Die van Aernhem hebben met die van de ordre

* Siet *Aitzema*, pag. 739. 't vierde Deel in Folio.

ordre voor desen getransigeert; indien men in Hollandt dat exempel wilde volgen, het soude hier goed doen; want alle het klagen is, dat wy niet een preuve van complaisance van haer Ho. Mog., jegens syn Majesteyt, kunnen alleguéren, die overtuygen kan van eenige defference, ofte hartelycke genegentheyd, om syn gunst te winnen.

Ons werdt niet t'eenemael verboden te hoopen, op eenigh goed effect van de Memorie, by ons in te dienen; maer het soude die seer styven, dat se met eenige gratificatie in 't geen van wegens dese Koningh aen haer Ho. Mog. versoght werd, was gesecondeert, ofte immers met eenige preparatoire demonstratien, van daer inne syn Majesteyt te willen te gemoedt gaen. Ik sal altydt blyven:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 12. October 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 20. October 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van den 12. deser loopende maendt, is my naer 't afgaen van myne jongste van den 13. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen; ende naedemael wy alhier met de naeste post, immers met den aldereersten te gemoet sien, wat U Ed. laetste effort aldaer, ontrent het Vat-gelt, sal hebben geopereert; soo is tot nogh toe niet geraeden gevonden op U Ed. voorige dêpeches eenige deliberatie te houden. Ondertusschen hoope ick, dat by soo verre U Ed. het voorsz. point van 't Vat-gelt konnen te boven komen, deselve het Tractaet formelyck sullen sluyten ende teeckenen, niet siende dat op 't overige soodanige discrepantie is, dat het werk daeromme ongesloten soude behooren te werden gelaeten, ende dat dienthalven eenige difficulteyt op de Ratificatie soude konnen vallen. Maer in cas het finael besluyt van het voorsz. Tractaet, niet soude konnen geschieden; dat alsdan immers in geschrifte, sal werden overgebraght, ofte het geadjusteerde ten wedersyden op 't behagen van haer Hoog. Mog., of immers het uytterste daer toe den *Koning van Vranckryck* soude syn te disponeren, met volkomene seeckerheyt, van dat in de maght van haer Hoog. Mog. is, daer op te konnen doen sluyten.

De saeke van Maltha sal apparentelyk in de aenstaende Vergaderinge op het ta-

tapyt komen, ick hebbe d'Heeren Commissarisen die 't selve werck in handen hebben, ter begeerte van den Heere Ambassadeur *du Thou*, ook voor desen aengemaendt om de besoignes te willen entameren ende daer van soo haest doendelyck is, rapport doen; maer heeft in de voorlede Vergaderinge mits menighvuldige andere incidenten, niet konnen vallen. Ondertusschen is U Ed. bekent, dat over die saeke, gelyck men seyt, al langh gras is gewasschen; niet te min sal ick gaerne helpen denken op gevoeghelycke expedienten, waer mede in dien deele redelyck contentement soude konnen werden gegeven. Ende middelerwylen verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 20. October 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 19. October 1661.

MYN HEERE,

NAer het afgaen van myn jonghste schryven aen U Wel-Ed. van den 12., is my wel toegekomen U Ed. geheel aengenaemen van den 13. deses, ende te gelyk overgebragt haer Ho. Mog. Missive aen den Koning over het Vat-gelt ende andere poincten van de Alliancie, welcke nogh open staen; wy sullen met den anderen aendaghtelyk delibereren over 't geene dat sal dienen waergenomen om se vrughtbaerlyk te employeren, daer toe voor het afgaen van dese tydt ontbreekt, alsoo de ordre op 't komen ende gaen van de posten, soo lange wy tot Moret syn, soo onbequaem is, dat ons bynae geen tydt overschiet om de advisen die ons toekomen, met opmerckinge te lesen, ende veel min behoorlyck te beantwoorden, als met de volgende post.

Het heeft de hoope die ons moght overblyven om haer Ho. Mog. intentie ontrent het Vat-gelt, volkomentlyk uyt te wercken, seer gekrenkt, niet alleen om dat onse saeken in Engelandt te rugh gaen; maer ook dat op de laetste Verpaghtinge, welcke is voor geheele nege jaeren, versoght is geweest, dat men 't Vat-gelt van andere partyen, met dewelcke het voor desen is gevoeght, soude willen scheyden, met aenbiedinge om in sulcken geval, in plaetse van ses ofte seven hondert duysent guldens, daer voor een millioen jaerlycks aen den Koningh te geven. 't Is niet te min aen de oude Paghters gebleven (soo ons geseyt is) voor de oude prys, om dat se in groote avances waren, ende wy kunnen daer ook argumenten tot ons voordeel uyttrecken, die niet ongeallegeert sullen blyven.

Ick sal geerne volgen, 't geen U Wel-Ed. my ontrent de sentimenten van de Heeren Gecommitteerde Raeden, sal gelieven over te schryven, ende ben in der daedt van opinie, dat nae de humeuren hier leggen, soo het afstellen van het

het Vat-geldt door dit laetste tentatyf van haer Ho. Mog. Missive aen den Koningh, ende van onse Memorie ende alle doenlycke devoiren, met dewelke wy die beyde seconderen sullen, niet te weegh kan werden gebraght, dat het staende een Tractaet, niet te min veel eerder als sonder het selve te weegh gebraght sal konnen werden. Wy souden in allen geval kunnen doen influeren in het Tractaet een Artikel, in welcke het geen in 't geheel ofte ten deele ontrent het Vat-geldt open blyft, soude werden gereserveert tot naeder dispositie, ende aen haer Ho. Mog. vry staen van daer tegen te allegueren al het geene sy kunnen, ende indien het haer Ho. Mog. dan gepermitteert is, ende de vrye dispositie blyft, om tegens het selve middel diergelycke in den haeren aen te stellen, soo sien ick niet wat by 't sluyten van het Tractaet verloren werd; maer wel, dat men in dese vindt, dat de tegenmiddelen die men gebruykt, de vrindtschap minder sullen altereren, als by aldien'er geen Tractaet en was. Wy sullen nogtans in dese soo traegh ende voorsightigh voortgaen, dat wy niet de minste apparentie van hoope sullen ongemesnageert laeten.

't Geen in onse Memorie werd geseyt van de begrootinge van de vraghten, is vry genomen op de laeghste voet; maer wy hebben 't genomen op 't geen de vyftigh stuyvers tegenwoordigh aen de Koningh renderen, presupponnerende, dat dit een derde bedraeght van de vraght, ende dat haer Ho. Mog. Onderdanen schepen twee derden in de Vaert op Vranckryck hebben. De Traen-Compagnie sal in sigh selven vervallen, hebbende, nae de disgratie van die geene die se tot syn eygen baet had, niemandt die se mainteneert in de Raed van den Koningh, ende veel die se tegen syn; ook den Heere *de Lionne*, ende voornaementlyck verscheyden Arresten van Parlementen, die op seer goede redenen syn gegrondt.

't Uyterste dat wy ontrent Rhynberck ende Ravesteyn kunnen verwaghten, is, dat de exceptie van den *Keurvorst van Keulen* ende van den *Vorst van Nieuwburgh*, tot haer enckele *propre forces*, werde gerestringeert, ende ick moet bekennen in sulcken geval daer inne geen grief te sien.

De guarantie van de Visscherye, is evidentelyck een point *sine qua non*, ende is als soodanig altydt by ons geurgeert.

't Geen U Wel-Ed. vermaendt van Portugael, is by ons niet onaengemerckt gebleven; maer in de hoogste consideratie. 't Is gelaten soo als het staet, ende dewyle het laet geworden was, is by Commissarisen geseyt, dat men de Consideratie die'er viel op een ongeratificeert Tractaet van Vreede, konde reserveren, dewyl inmiddels de Ratificatie konde komen; maer men is eens geweest, dat het Tractaet met Portugael, sal in de guarantie komen, ende dies sal'er in de extensie geen dispuyt blyven, dat accrochere.

Ontrent het woordt Vyanden, hebben wy onse Instructie gevolght. Ick sal met de andere Heeren mede Ambassadeurs communiceren de gedaghten van de Heeren Gecommitteerde Raeden, die in der daet gegrondt syn.

De remarque van vyandtlycke Havenen, kan niet tegen gesproocken werden, ende het woordt Seigneurs is ook in de Text van de Koninghlycke Commissarisen, hier ende daer sonder abbreviatie geschreven. Ick sal sorge dragen nae myn schuldigheyd, om alle die ende andere remarques, in U Wel-Ed. voorige Missive aengeroert, te doen gelden, ende insonderheydt seer ter harten nemen.

men 't geen U Wel-Ed. vermaendt, ontrent het bevorderen van een kort besluyt, ende alles dat daer toe kan aenleydinge geven.

Ick considereere wel, dat het geen in Engelandt tusschen de Fransche ende de Spaensche Ambassadeurs voorgevallen is, ende hier daer op is gevolght, een gerugt sal maeken, * daer uyt ook speculatien ontrent engagementen met dese Kroon, in de gedaghten van de een ofte ander soude mogen defflueren; maer het is myns oordeels voorseecker te houden, dat die saeke sonder de extremiteyten van wapenen gevonden sal werden; Spaigne synde in die staedt in dewelke het is, ende den Heere *Vatteville* hebbende inderdaet iets ondernomen dat een nieuwigheyt is, also de Spaensche Ministers, soo tot Munster, als elders in het Duytsche Ryck, ende overal de rencontres hebben ontgaen in dewelke hy hem gesteecken heeft, ende de concurrentie hebben geëviteert. Den Heere Grave van *Fuensaldagne* seyde, op 't bericht dat hem van het gepasseerde, uyt Londen was gegeven, nevens de ordres om te vertrecken, dat den Heere *Vatteville* sigh wel had kunnen onthouden van haer dat indagtig te maecken. Dese scherpe demonstratien van resentimenten defluéren meer myns oordeels, uyt de natuur van de saek, ende om dat men in point van offensie, het gebruycken van uytterste fierheyt tot avantage reeckent, ende tot eer, ende sullen soo ik hoop, dienen om in Spaignen te accelleren de resolutien die dienen om de onvreede van haer hals af te wenden, ende men sal hier soo ick vertrouw, de saek handelen wel als Luyden die een goede saek ende de magt aen haer zyde hebben ende den Oorlog gantsch niet vresen; maer ook als Luyden die se qualyk apropos niet soeken. Ik meen ook dat haer Ho. Mog. te minder hier op hebben te reflecteren in 't point van onse Negotiatie, om dat deselve ons in dese, als 'er al een verwyderinge was, naer het sluyten ende ratificeren niet soude engageren, ende noghtans sal ick geerne van U Wel-Ed. gedaghten daer ontrent geinstrueert syn. Ende blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 19. October 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 27. October 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 20. deser loopende maendt, is my U Edts. Missiven van den 19. daer bevorens, wel ter handen ge-

* Siet *Aitzema*, pag. 739. 't vierde Deel, in Folio.

gekomen; ende medemael wy van U Ed. nog te gemoet sien het finael bericht nopende de eygentlyke toestant van U Ed. Negotiatie, ende de Resolutie die op derselver laest ingediende Memorie sal wesen gevallen, soo is alhier dienthalven nogh geen nadere deliberatie gehouden.

En ook alhier niets van consideratie voorgevallen zynde, sal ick dese hier mede afbreecken, ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 27. October 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 26. October 1661.

MYN HEERE,

SEdert myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 19. deses, hebben wy van dagh tot dagh tot Fontainebleau geweest, om alles te bevorderen dat dienen konde, om eyndelyck tot besluyt van dese langhwylige handelinge te komen; maer wat ons tot nogh toe accrocheert, sal U Wel-Ed. uyt de bygeleyde konnen sien, ende te gelyck kunnen oordelen, op wat pointen wy naeder gelast dienen, om gereet te syn van de laetste handt aen 't werck te konne leggen.

Tegens de Traen-Compagnie is in dese tydt, van geenige naedere devoiren eenige vrugt te wagten, terwyle die van deselve (soo de Koninghlycke Commissarisen ons hebben geseyt) de Basques, Onderdanen van dese Kroon, die op de Walvis-vanghst vaeren, hebben gecontenteert, ende mitsdien ons ontvalt het eenigh kraghtigh support, door het welcke wy haer Ho. Mog. intentie souden hebbe kunnen uytwercken, ende uyt het welcke deriveerde de ongenegentheyt van veele Ministers alhier tegens de voorsz. Compagnie, van dewelke ick in eenige van myn voorgaende vermaen heb gedaen. Het sal dierhalven myns oordeels tyt syn, dat wy geauthoriseert werden in dese nae te geven, indien de intentie van de Regeringe niet is, dat het geheele Tractaet op dat point geaccrocheert ofte aghterblyve, indien men ontrent de anderen kan eens werden. Maer ick laet aen U Wel-Ed. bedencken, of het niet dienstigh sal syn in allen geval te stipuleren dat die van de voorsz. Compagnie, om in de Vereenigde Nederlanden uytrustinge tot de Walvisch-vanghst te doen, niet sullen mogen valideren van 't geen in 't Tractaet ontrent de vryheyt om den een in des anders Landen schepen te mogen koopen ende te huren, verdragen staedt te werden.

Het is nogh niet geheel buyten hoope, dat wy nogh eyndelyck in 't Vatgelt, ter intentie van haer Ho. Mog. souden mogen reussseren; de redenen in onse

schriftelycke Memorie vervat, ende veele anderen, die wy mondelingh daer by hebben gevoeght, werden niet geapprehendeert; maer ten besten genomen, sal men naer alle apparentie het niet toegeven, sonder daer iets tegens te bedingen, ende moghten wel wederom levendigh gemaeckt werden in dat geval, eenige van de pointen die wegens dese Koningh, soo tot syn voordeel, als ter behagen van syn vrinden ende geallieerde, voorgestelt syn geweest: Immers daer werdt wederom van het demolieren van de fortificatien van Rhynberk, ende van de restitutie van de Malteser-goederen, met ons gesproken; ende werden redenen gebruyckt, om het eerste als een saeke van mesnage ende niet prejudicabel, dewyle haer Ho. Mog. boven ende beneden die plaetse sterckten hebben, te doen considereren; ende het ander als een acte van Justitie ende middel om de effecten van verwyderingh met de Malteser Ordre voor te komen. Wy oordeelen dat het point van Rhynberck niet necessair kan werden gemaeckt, ende ingestrict in onse Negotiatie, sonder aen deselve ruineux te syn, ende vigeleren dies in dese met alle vlydt ende voorsightigheyd, om de gedaghten daer toe, voor te komen, ofte wegh te nemen. Wy sien ook wel de swarigheden welcke de saek van Malta heeft; maer vermoeden seer, dat men niet sal kunnen ontgaen iets te doen, ende wenschte wel te weten, of nae de sentimenten aldaer in een saeke die verscheyden oude Resolutien, ook sententien in Gelderlandt, ende redenen van politie, gaende tot verwydinge van ongemacken, voor sigh heeft, ende soo veel ons bewust is, niets bedraeght, dat tegens het essentieel interest, dat den Staedt in derselver Ingesetenen door 't voorsz. Vat-gelt best kan werden vergeleken, toegegaen soude kunnen werden. Ende of wy wel genegotieert soude hebben, byaldien de Eventus van 't afschaffen van 't Vat-gelt wierdt gebonden, (indien men niet naeder kan komen) aen eenige satisfactie by transactie, ofte andersints te geven aen die van Malta, tot vernoegen van dese Koningh. Ick weet in dese niet seeckers ontrent het geen ons voorkomen kan; maer 't is niet sonder grondt, dat ick de conjecture maeck van dat men het Vat-gelt wel soude mogen brengen in Negotiatie van eenig bedingh tegens het afstellen van 't selve, te doen. Dat ick beter aghte, als 't geen men in 't particulier moveert ende als aenbiedt, van temperamenten te sullen admitteren, soo in de manier van 't heffen, als in 't modereren van de somme.

De verdere discrepante pointen ontrent Rhynberck ende Ravesteyn, het limiteren van den tydt welcke de Alliantie provisionelyck sal hebben te duuren, ende de Clausule confirmatoir van voorgaende Tractaten, duncken myn geen accrochement te kunnen geven, ende niet te min sullen wy op alles gefast moeten wesen, dewyle ick wel verneem uyt de Heeren die met my syn, dat wy niet eens souden kunnen werden, om iets over ons te nemen, hoewel wy alle eens syn, dat de twee laetstgeroerde pointen meer ten beste, als tot naedeel syn, ende dat het eerste niet essentieels importeert; indien haer Ho. Mog. nogtans het Tractaet langer willen doen duuren, het selve sal myns oordeels, lightelyck te obtineren syn.

Dus verre geschreven hebbende, komt my ter handt U Wel-Ed. schryven van den 20. deses maendts. Syn gedaghten om het werck hier, in soo korten tydt als doenlyk, tot besluyt te pousseren, accordeert seer met de mynen, ende ik sal daer toe myn uytterste vlydt aen wenden; maer als wy ook het Vat-gelt te

te boven waeren, soude'er by de Heeren myn Colleguen, last, om op de voorsz. pointen geen accrochement te maecken, moeten wesen van haer Ho. Mog. U Wel-Ed. bidde ick, gelieve die te doen accellereren. Ick hoop ende vertrouw wy sullen voor 't afgaen van de volgende post, de uyterste Resolutien van den Koning hebben, ende sullen die soo haest wy se machtig syn, met een heel relaes van 't geen in ende nae onse jongste Conferentie, by ons is gedaen, oversenden.

Wy hebben de Missive van haer Ho. Mog. op 't Vat-gelt, soo gecommuniceert, dat die 't selve effect by provisie sal doen, als offe overgelevert waer, ende temporiseren met het overleveren van deselve, niet sonder raedt van Vrienden, die ons behulpelyck kunnen syn.

Ick verneem uyt het schryven, my met de jongste post toegekomen, dat'er gerught gemaeckt wert, over de ordre by dese Koning gegeven aen die van de Gereformeerde Religie, welke tegens de Capitulatie met die van Rochelle gemaeckt, ende tegens de Ordonnantien van den Koningh dienvolgende geëmaneert, haer binnen die Stadt nedergeset hebben. Wy hebben daer over gesproocken voor de geene die uyt de vereenigde Nederlanden syn, ende hebben tot antwoordt bekomen, dat se als vreemdelingen in de voorsz. Stadt willende verblyven, de voorsz. ordres niet onderworpen souden syn; maer, hebbende brieven van Naturalisatie verkregen, ende haer daer van willende valideren, van geen beter Conditie als andere des Koninghs Onderdanen konden syn. Ende in onse laetste visite aen den Heere Grave van *Brienne*, meende syn Ed., dat ook de Genaturaliseerde, mits dat sy aen de Naturalisatie renuncieerde, vry souden wesen. Ick kan niet mercken, dat dit soo zynde, haer Ho. Mog. in dese syn geinteresseert; maer meen veel eer, dat het conform haer interest is, dat haer Onderdanen de wegh wert afgesneden, om haer buyten haer Vaderlandt neder te setten, als haer het verblyven *Commerciorum causa* vry blyft. Men ontfangt in de Steden van Gelderlandt van buyten tot burger geen die van de Katholycklyke Religie is, ende dese Heeren die dat weten kunnen, kan het vreemt schynen, dat men sigh aldaer te seer soude aentrecken, dat den Koningh het selve niet toelaet aen Gereformeerde; in een plaetse die suspect is, ende waer toe Capitulatien leggen.

Het uytlaeten van het Artikel tot het admitteren van andere Princen ende Staeten, is wegens dese Koningh voorgesteldt, soo veel ik bevroede, vermits, gelyck men in 't seecker bericht, den *Ambassadeur van Spaigne* ouverture, om geincludeert te werden, voor den Koningh syn Meester heeft gedaen, ende dat men hier eviteert occasie, om sigh te laeten necessiteren tot een formeel Refuys. Ick blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 26. October 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 3. November 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

U Edts. Missive van den 26. der voorlede maendt, is my naer 't afgaen van myne jongste van den 27. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen, ende naedemael de Vergaederinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, wederom beschreven is, tegens den 15. deser loopende maendt, soo sal de publikque deliberatie op 't subject van U Wel-Ed. Negotiatie, dienen te werden uytgestelt tot derselver byeenkomste; te meer, alsoo wy nogh te gemoedt sien den finalen uytslagh van de deliberatie des Koninghs aldaer, over het Vat-geldt; daer myns bedunckens het geheele werck alleen op aenkomdt; zynde ten reguarde van de Traen-Compagnie, by haer Ed. Groot Mog. gelacheert, als U Ed. bekent is. Over het temperament ten reguarde van den *Keurvorst van Keulen*, ende den *Vorst van Nieuburgh*, syn d'Heeren Staten van Zeelandt gelast, ende vertrouwe ick, dat ook d'andere Provincien daer inne weynigh swaerigheyt sullen vinden; gelyck, myns oordeels daer inne ook eygentlyck niet veel swaerigheyds resideert.

In de uytlightinge van 't Artikul spreeckende van andere Potentaten te *includeren*, is, myns bedunckens, nogh minder grief of difficulteyt.

De Clausule of Precautie, daer by verklaert soude werden, dat voorgaende Tractaten blyven in haer geheel, voor soo veel aen deselve by het jegenwoordige Tractaet niet en wert gederogueert, dunckt my t'eenemael onnodigh; aengesien in de voorsz. voorgaende Alliancien, myns wetens, niet ter wereldt en resideert 't gunt op dese tyds gelegentheyd applicabel is, 't welck in 't jegenwoordige niet en is gerepeteert; sulks dat uyt die Clausule alleenlyk duysterheyd, ende mogelyck in tyden ende wylen ook wel dispuyten souden konnen ontstaen, alhoewel ick deselve ook niet aen en sie, als van die importantie, dat het besluyt van de Alliancie daerom soude behooren aghterwege te blyven; maer ick kan ook niet geloven, dat men sig van de zyde van Vranckryck daer aen sal willen arreteren.

Den tydt van tien of twaelf jaeren, van de zyde van Vranckryck voorgeslaegen, dunkt my vry wat kort te syn, ende dat deselve wel op dertigh, ofte ten minsten op twintigh of vyf-en-twintigh jaeren genoomen, soude behooren te werden.

Dat men wederom leevendigh soude moogen maecken, eenige van de pointen, U Ed. voor desen voorgehouden, soude alhier ontwyffelyck groote aenstoot geven, ende al moghten de humeuren tot eenige expedienten, op 't stuck van de Malteeser-goederen te disponeren syn, soo souden noghtans de forme ende maniere, om daer toe door die geene, die sulcks geensints aengaet, als gedrongen te worden, het werck apparentelyck te rugge setten.

On-

Ontrent de saeke van Rochelle, ben ick volkomentlyck van U Edts. gevoelen. Waermede desen afbreeckende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. November 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den eersten November 1661.

MYN HEERE,

ONse saeken beginnen hier eenige meerder hoop van een goed succes te geven, als sy oyt voor desen hebben gedaen, ende hoewel ick niet seecker seggen kan, van de uytkomst, soo is het noghtans seecker, dat 'er minder ongenegentheyd is, om ontrent het Vat-geldt contentement te geven, als wy oyt voor desen niet hebben ontdeckt. Het is de reghte tydt, myns oordeels, om met de meeste vrught te doen, alle het geen gedaen kan werden, om hier satisfactie ende preuve van affectie, ende van de oude deference aen dese Kroon te geven; dat ick myn plight agt te vermanen, ende toe te passen op 't geen wy desen dag schryven aen haer Ho. Mog., ende den Heere Griffier, ter occasie van de blyde geboorte van een Dauphyn. Daer is besoigne gemaeckt, om ons contentement te geven, ende een van de Ministers, haer Ho. Mog. saeken seer toegenegen synde, met ons op 't accrochement, dat het Vat-geldt geeft, ende spreeckende te gelyck over de hoope van de geboorte van een Dauphyn, seyde ons, dat de Koninginne aen den Koningh deselve meest geven, ende den Koningh aen sigh selven ende aen den Dauphyn haer Ho. Mog. tot Vrinden, ende dat men een kort ende goedt besluyt met ons wilde maeken. Wy verwaghten alle dagen het succes, ende is 't doenlyck, middelerwyle last op de pointen in myn voorige vermaendt. Ick blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den eersten November 1661.

P. S.

Daer sal met 'er tydt dienen gedaght, op de Tractaten die by 't sluyten van het Tractaet te exhiberen syn, dat die afgeschreven ende ons toegesonden werden.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 2. November 1661.

MYN HEERE,

ICk heb gisteren geschreven, aen U Wel-Ed., met een expresse, die wegens den Koning derwaerts sal overbrengen (soo ick vertrouwe) de blyde tydinge van de geboorte van een jonge Dauphyn, van dewelke de Koninginne die dagh op de middag geluckelyk is verlost. Sedert is my toegekomen U Ed. geheel aengenaem schryven van den 27. des verleden maendts, uyt het welcke ick verneem dat van ons finael bericht verwagt wiert, ontrent de toestandt van onse Negotiatie sedert onse laetste Conferentie, alvooren dienaengaende in deliberatie te treden. Het geen wy ontrent de Traen-Compagnie, ende d'exceptie welcke men wil maecken ontrent het guaranderen van Rhynberck ende Ravesteyn overgeschreven hebben, kan voor soodanigh finael bericht werden aengenomen; ende soude derhalve, om met meer naedruk te kunnen besoigneren, indien wy gereet syn om te sluyten, als gehouden om te rescriberen, myns oordeels, niet ongeraden syn, dat wy wierden geauthoriseert in die pointen ende in anderen in onse Missive van den 26. vermelt, toe te geven ende te sluyten, by aldien wy ontrent het Vat-geldt contentement kunnen bekomen; in sonderheyt indien de genegentheyt om aldaer een kort besluyt te sien, deselfde blyft. Wy onderlaeten niets in onse devoiren om daer toe te geraecken, ende dat evenwel sonder precipitantie te gebruycken in het voorsz. point van 't Vat-geldt, in het welcke onse vrienden ons tot nogh toe geraden hebben te temporiseren, met soo veel omsightigheyt, als nodigh is, om te weegh te brengen veranderinge in een Resolutie, die alrede tot onsen naedeel formeelyk was genomen. Het geen ons doet hoopen, dat sulcks niet sonder vrught sal syn, is dat wy van goede handt verseeckert syn, dat onse redenen ook de difficielste van de Heeren onse Commissarisen hebben gewonnen om ons niet tegen te syn; alle onse vreese is, dat de Officiers van de Finantie de goede gedaghten, die onse Memorie ende aengewende devoiren souden mogen hebben verweckt, sullen traverseren; niet te min is 'er niets seeckers te seggen, ende wy syn de vreese ende hoope bynae even na.

Soo drae aen den Koning overgebragt sal syn onse Memorie ende de redenen die wy daer nevens mondeling hebben gededuceert, sullen wy haer Ho. Mog. Missive ende de aenspraecke met dewelcke die te seconderen is, als ons uyterste ressort doen speelen, ende ten eene ofte ten anderen, een afkomst hebben. Dewyle ik dese schryf, wert my geboodschapt, dat de Expresse welcke soude overbrengen de tydinge van de geboorte van den Dauphyn, niet afgegaen is, vermits den Ambassadeur van den Koningh hier is, ende dat men daerom naeder heeft moeten delibereren, hoe men de notificatie soude doen. Myn Missive van gisteren sal dies hier nevens gaen, in dewelcke ick U Wel-Ed. noghmaels dienstelyk recommanderende 't geen in deselve vermaendt is ontrent de publicke

blicke Vreughde-teeckenen, die voor desen ter oorsaecke van de geboorte van de eerstgeboren van Vranckryck syn gebruyckt: ick blyve.

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 2. November 1661.

P. S.

Den Heere *Hubert* heeft my seer serieuselyck versoght, in dese tydt U Wel-Ed. nevens syne dienstige gebiedenisse, als een saeke die tot eendraght ende goet verstandt tusschen de Provincien van Hollandt ende Zeelandt sonderlingh soude contribueren, te recommanderen, dat de questie, die tusschen beyden is in de saeken van de Hooven van Justitie, met soo veel contentement als doenlyk ende redelyk is, van de een ende andere zyde afgehandelt magh werden.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 9. November 1661.

MYN HEERE,

NAer het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 2. deses maendts, is in onse Negotiatie niets gevordert, gelyck U Ed. uyt de nevensgaende sal gelieven te vernemen. De Heeren die ons sedert onse jongste Conferentie, seer goede hoope hadden gegeven van eyndelyck te sullen hebben contentement, omtrent het bewuste point van 't Vat-geldt, seggen altans daer toe geen apparentie te sien, ende haer nevens ons in haer verwagtinge bedrogen te vinden.

Daer is gesprooken door twee van de Heeren onse Commissarisen, met de geene op welckers kennisse in 't bedryf van syne finantie, den Koning sigh meest vertrouwt; ende onse saeke heeft van die kant groote oppositie gevonden; men seyt dat onder benefitie van de voorsz. belastinge op de vreemde schepen, de Ingesetenen van dit Ryk, de scheeps-bouwinge by der handt nemen, ende dat 'er alrede eenige Fransche schepen in 't vaerwater syn; dat den Koningh die cours om syn Onderdanen part in Navigatie te doen hebben, niet behoort te breecken, ende niet veel reflexie te maeken op 't geen by ons geraisonneert wert; dat men van de experientie moet waghten of het Vat-gelt soo gevoelige afbreuck ofte versperringe in de Navigatie ende Commercie sal veroorsaeken, als

als wy willen doen apprehenderen, ende dat sulcks gebeurende, men nae tydt ende gelegentheyt daer tegens sal kunnen voorsien, den Koningh altyt het afstellen van 't Vat-gelt aen sigh hebbende. Maer dat het syn Majesteyt geraeden is, ten minste een proef te doen in soo een notabel dessein, als is, de vervalle Navigatie van dit Ryck te herstellen. Dat haer Ho. Mog. ontwyffelyk de Reglementen ontrent de Commercie ende Navigatie, in den haere maecken met consideratien tot het best van haer Onderdanen, sonder op anderen te sien, ende dat het den Koningh past het selve te doen. Maer het geen nevens dese ende diergelycke consideratien, gesterckt met het credit van de Luyden die se dryven, onse vrese seer vermeerdert, is, een sonderlinge ongenegentheydt, die den Koningh generaelyck toont, om in Resolutien, eens met kennisse van saeken gekomen, veranderingh te maecken.

Binnen vier ofte vyf daegen is te verwaghten, wat de Expresse van hier naer Madrid afgesonden, over 't gepasseerde tot London, te rugh sal brengen. Den Koningh relacheert niet in 't ressentiment dat syn Majesteyt sigh gehouden heeft geagt, daer over te toonen, ende heeft ten dien aensien niet alleen niet geschreven aen den *Koningh van Spaigne* over de geboorte van den jonge Dauphyn; maer ook niet goedt gevonden dat de Koninginne syne Moeder, daer over soude schryven, ende heeft de post derwaerts afgeschikt, geen andere brieven mede genomen als van een Dame die de Regerende Koninginne uyt Spaigne is gevolght ende bygebleven; werdende geoordeelt dat men in termen staende van een ontfangene offensie, geen plaetse kan geven, ook aen die beleeftheden die staende Oorlogh syn gepleeght. Het gemeene gevoelen blyft noghtans, dat dese saeke tot geen verder verwyderinge sal komen, ende dat de Spaensche in dese tydt soo veel sullen toegeven, als sy in redelyckheyt kunnen ende behooren, ende dat men van dese zyde sigh met het geene redelyck is, sal vernoegen. Ick blyve,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 9. November 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 16. November 1661.

MYN HEERE,

WY kunnen ons qualyk beklagen over het uytstel dat onse saeken dese weeke hebben geleden, dewyle die geene die se in handen hebben, ende ontwyffelyk tot deselve wel genegen syn, ons verseeckeren, dat se om geen andere

re oorsaek gemanqueert hebben onse jongste Memorie ontrent het Vat-gelt, in den Raedt van den Koningh voor te brengen, als om dat 'er niet alle die geene present waren, van dewelcke wy eenig support konden waghten, met belofte, van het te sullen doen soo haest het doenelyck is, ende tot onse meeste avantage kan geschieden; wy sullen van dagh tot dagh tot dien eynde vigileren, ende niets aghter wegen laeten van alle het geen van ons verwaght kan werden, om tot den uytkomst van soo een langhwylige Negotiatie te geraecken. Daer syn tot Fontainebleau Gedeputeerden van de Provincie van Bretagne, die ordre hebben om onder anderen, abolitie van het Vat-gelt te solliciteren; ende indien sulcks niet verkregen kan werden, op groote moderatie in 't selve middel te insteren. Van wegens de Stadt Bourdeaux syn voor langh gelycke devoiren gedaen, door haer Sindicus, die tegenwoordigh door Gedeputeerden om verscheyden saeken hier aenwesende, stercker werden aengebonden. Maer dewyle men dese Luyden haer remonstrantien tot nogh toe weynigh ter herten genomen heeft, ende dat men se in allen geval met temperamenten sal kunnen te vreden stellen, soo wort ons verboden daer van iets sonderlinghs tot een volle afstellinge van 't voorsz. Vat-gelt te hoopen. Ende blyft het de gemeene tael van meest alle de Heeren onse Commissarisen, dat sy geen apparentie sien om daer toe te geraecken, ende dat wy behooren last te versoecken, om expedienten voor te slaen, indien wy een eynde van onse Negotiatie willen hebben. Wy sullen den uytslagh op onse Memorie ende van de devoiren, met dewelcke wy die seconderen, afwaghten, om de Regeringh met fondement te berighten. Het geen ik van de conditien, die men *in eventum* tegens het afstellen van 't voorsz. Vatgeldt soude mogen willen bedingen, ende onder anderen raeckende de saeke van Malta overgeschreven heb, heeft geen ander fondement als particuliere discoursen van eenige Heeren, die ontrent onse saeken syn; maer ik meen wel te kunnen seggen, dat wy hier niemandt soo te vriendt hebben, nogh soo équitabel vinden, die haer Ho. Mog. niet soude in 't ongelyck willen stellen, by aldien men hesiteerde die van Malta contentement te doen, indien daer tegens het afstellen van 't Vat-gelt, dat men seyt tot een millioen jaerlycks te sullen opbrengen, te weegh gebragt konde werden. De geene die onse saeken tot nogh toe meest bevordert hebben, seggen by alle occasie, dat men haer verwyt dat se te veel faciliteyt in onse Negotiatie hebben toegebraght, ende dat men sonder deselve, op verscheyde van de pointen die men wegens den Koningh voorgestelt had, ende particulierlyck ontrent Rhynberck, satisfactie soude hebben bekomen. U Wel-Ed. sal lightelyck bevroeden, dat de geene die sulcks meenen sonder ons contentement op het Vat-gelt te doen, tegens het afstellen van 't selve wel andere voorstellen souden op het tapyt brengen, als het geen voor de Malteser-Ordre versogt wert, waer ontrent men hier ook sonder dat, verhoopt te sullen réusseren.

De tydinge die hier is gekomen, van 't overlyden van den *Prins van Spaigne*, voorgevallen op deselve dagh, als den *Prins Dauphyn* is geboren, geeft oorsaek tot discoursen die geheel verre gaen, insonderheyd dewyle men heel twyffelaghtig steldt, of de swangerheydt van de *Koninginne van Spaigne*, mits desselfs indispositie, een goede uytkomst sal hebben, ende een gesonde leesaghtige vrught, ende insonderheydt een Soon sal voortbrengen, by onstentenisse van welcke, ende

de van Mannelyck-oir in Spaigne, de *Koninginne van Vranckryck*, als oudtste Doghter, soo hier geseyt werdt, in de erffenisse soude te considereren syn, sonder dat haer de gedaene Renunciatie soude obsteren, insonderheyd de conditie op dewelcke die is geschiedt, van dat haer *dote* betaeldt soude worden binnen een jaer nae de Vreede, niet naegekomen synde. 't Is een gemeen gerught, dat in sulcken geval by afsterven van den *Koningh van Spaigne*, ten minsten Bourgogne ende de Spaensche-Nederlanden aen dese Koninginne ende haer afkomst, souden komen; ende daer werdt gerapporteert, dat daer toe de gedagten in Spaigne soude gaen, ende is wel seeker, hoewel de Ministers ons seggen, dat den Koningh daer geen reflexie op maekt, dat men hier meendt, dat *in eventum* daer op staet te maecken soude syn, ende dat ook by 't leven van den *Prins van Spaigne*, dese ende diergelycke speculatien, voornaeme Heeren in dit Ryck door het hooft gespeelt hebben.

Mademoiselle de *Bouillon*, heeft my wederom doen recommanderen haer versoeck, om geen reductie te lyden in het pensioen op haer gedevolveert; daer op ick alleen seggen kan, dat buyten de consideratien die tot haer voordeel in de saeke selve soude mogen resideren, den Heere *Prins van Turenne* haer Broeder, welcke den Koning meer ende meer begint in syn Raedt te gebruycken, ons veel civiliteyt en faveur heeft getoondt, ende een van de voornaemste Heeren is, welcke haer Ho. Mog. in dese onse Negotiatie ende in andere voorvallende gelegentheden, kan dienst doen, ende dat de saeken hier soo gedaen werden, dat het wysheyd ende nodigh is, syn vrinden te mesnageren. Haer Ed. Groot Mog. sullen oordeelen, of daer uyt eenige consequentie kan werden getrocken, om in dit particulier incident iets extraordinair tot contentement van gedaghte Mademoiselle de *Bouillon* te doen. Ick blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Moret den 16. November 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 23. November 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe nu twee posten aen den anderen, geintermitteert aen U Ed. te schryven, d'eene mits myne absentie buyten den Hage, ende d'andere door dien ick my vergist hadde in de tydt, niet gedaght hebbende, dat de brieven als nu 's Woensdaghs, ende niet meer des Donderdaghs werden afgesonden.

Ze-

Zedert syn my wel ter handen gekomen, U Edts. Missiven van den eersten, van den 9., ende van den 16. deser loopende maendt.

Op de advertentie der geboorte van den *Prince Dauphyn*, hebben haer Ho. Mog. geresolveerdt, deselve teeckenen van vreugde daer over te bewysen, die in den jaere 1638. over de geboorte van den jegenwoordige *Koningh van Vranckryck* bewesen syn; daer toe eerst haer Ed. Groot Mog., ende vervolgens haer Ho. Mog. genomen hebben de Resolutien, onder N°. 1. ende 2. hier nevensgaende, welcken volgende, huyden alhier *in antecessum* by publicke vieringe ende andere Vreugde-teeckenen, als over eene *signalée* Victorie, de ware blydschap van den Staedt betoondt sal worden.

De Vergaederinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, is gisteren weder voor de eerstemael compleetelyck by den anderen geweest, ende ten selven daege, onder anderen, rapport gedaen wesende, van 't geene by absentie van haer Ed. Groot Mog. in Uwer Ed. Negotiatie was gepasseert, sal daer op voor alle andere saeken, de deliberatie by der handt genomen werden, van welckers uytslagh ick niet naerlaeten sal U Ed. ten spoedigsten te verwittigen.

Ondertusschen syn eghter al in de voorleden weecke de vacerende Militaire Charges vergeven, onder dewelcke de Compagnie van *Despon* aen den Zoone van den Heere *Brasset* toegevoeght is, als U Ed. sal gelieven af te nemen uyt de Resolutie hier nevens gevoeght, onder N°. 3.

Den Heere de *Mombas*, is ten selven tyde mede gebeneficieert met een Regiment ende een Compagnie, als U Ed. insgelycks sal gelieven te bemercken uyt het bygeleyde onder N°. 4.; daer door nu de bekende pretensien van de Kinderen ende Erfgenaemen van den Heere *Hugo de Groot*, voor twee derdeparten is geëxtingeert.

Ende aengesien alhier, vermits het afwesen van haer Ed. Groot Mog., de voorledene daegen weynigh van consideratie is gepasseert. Sal ick dese hier mede afbreecken ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 23. November 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Fontainebleau den 23. November 1661.

MYN HEERE,

'T IS dese dagh de gewoonlycke tydt, dat de brieven uyt Nederlandt hier aenkomen; maer 't sy ter oorsaecke van het onstuymigh weer, ofte om mindere toevallen, syn deselve alsnogh uytblyvende, ick sal mits ons hier ledigheyd ende handen ontbreecken, my moeten gedraegen tot het geen wy dese dagh schry-

schryven aen haer Ho. Mog., om haer Ed. Groot Mog. onderdaenigh bericht te doen van 't geen sedert myn jongste advisen van den 16., in onse Negotiatie is gepasseert, ende niet anders daer byvoegen, dan dat wy op de Lecture van het 29. Artikel van het Tractaet van Commercie, hebben gemoveert, dat het selve wel by ons voorgesteldt was, conform onse last; maer dat die last was gegeven met vertrouwen, dat het geen wy ontrent het Vat-geldt ende de Traen-Compagnie versoeken, toegestaen soude werden; maer dat sulks niet geschiedende, haer Ho. Mog. met reden gedaghten souden kunnen hebben, om 't voorsz. Artikel, ofte in te trecken, ofte soo te limiteren, dat die van de Traen-Compagnie ende andere, die haer van de distinctie welcke het Vat-geldt maekt, souden willen valideren, met het inhuuren van schepen ter Koopvaerdy in de vereenigde Nederlanden, aen de Onderdanen van haer Ho. Mog. geen prejuditie souden kunnen doen. Het Artikel spreeckt wel alleen van aenbouw ende inhuuringe, die *nomine publico* geschiedt; maer men soude des Koninghs naem tot een pretext kunnen nemen, ende als men onder het huuren van scheepen ook de manschap soude begrypen, soude dat considerabel syn., 't sal aen de Regeringh staen te considereren, of ons hier ontrent iets naders te lasten sy.

Ick soude op U Wel-Ed. schryven, niet ongeerne my wat verder ingelaten hebben, om te ontdecken ende haer Ho. Mog. te konnen berighten, hoe verre men hier soude willen plaetse geven aen temperamenten; maer buyten dat wy niet eens hebben kunnen werden, om iets te seggen, dat apparentie soude geven, van dat haer Ho. Mog. ontrent het Vat-geldt naeder souden komen, ende haer relascheren, soo sal men hier sigh gesloten houden, tot dat wy gelast syn, hoewel den Heere Grave van *Brienne* meende, dat wy op de drie eerste pointen ontrent de voorgeslage temperamenten, geheelyk; ende op het vierde eenig contentement souden kunnen bekomen. Ick weet niet of dat lucken sal, insonderheyd in het derde point, dat om redenen die U Wel-Ed. lightelyck bevroeden kan, seer considerabel is; maer meyne, dat in alle geval aen haer Ho. Mog. moet open blyven by expres bedingh, de vryheyd om op de Fransche schepen deselve inegale belastinge te stellen, die hier op de schepen van de Onderdanen van haer Ho. Mog. sal blyven; ende dat dit geobtineert synde, de redenen om te sluyten, verre overwegen de geene die daer tegens syn.

Ick sal my op deselve niet extenderen, maer alleen gedencken, dat by 't sluyten van het Tractaet alderhande voorslagen, die hier van tydt tot tydt geschieden, om verder indraght in onse Commercie te doen, sullen afgesneden werden, ende dat de fierheyd, die 't humeur van den Koning conform is, ende de fortuyn in de herten van desselfs Ministers doet domineren, my doet gelooven, dat men om tot afschaffinge van 't geheele Vat-gelt ende de Traen-Compagnie te komen, met meer vrught nae, als voor het sluyten van het Tractaet, by bequame gelegentheden arbeyden sal kunnen, ende dat'er in allen geval met strickt te blyven staen, soo de saeken ende humeuren hier leggen, wel veel verloren; maer niet gevordert soude kunnen werden. Ick schryf dit met te meer assurancie, om dat het de gemeene opinie is van alle die onse saeken ende de humeuren van dit Hof kennen, ende met ons sincerelyck haer gevoelen communiceren.

Ick heb soo veel van U Wel-Ed. remarques doen valideren, als my mogelyck is geweest, ende wy sullen ontrent het begrooten van de tydt, ende de Paspoor-

ten

ten ter Zee dien conform, nog naeder spreecken, ende met de volgende post berighten, wat daer ontrent by ons gedaen sal syn.

Indien haer Ho. Mog. intentie sal gaen, om hier te doen sluyten, sal men verdagt dienen te syn op de presenten, die naer ouder gewoonte, aen de Commissarisen werden gegeven, ende myns oordeels, terwyl wy besoigneren met alle de Heeren die considerabel in den Raedt van den Koningh syn, uyt een milde handt geformeert behooren te werden, insonderheyd, soo de tyden, ende gewoonte hier leggen. Men heeft gesondeert ofte wy de ordinaris presenten niet souden accepteren, ende vreemt gevonden, dat wy hebben geseyt van neen: Ook misschien quaedt, om dat het min *bien-seance* heeft, te nemen, ende niet te geven; maer het soude een expedient kunnen syn, dat de presenten nevens de ordres ons toe te senden, wierden gearresteert ende niet gegeven, voor dat wy van hier vertrocken sullen syn.

Den Soon van *Brasset* heeft tot Moret by myn geweest, ende seer sorghvuldelyck geëxcuseert, dat hy, vermits het afsterven van syn Vader en de moeite welcke hem door syn Swaeger wert aengedaen, soo haest niet konde vertrekken, als hy wel dagte, om in persoon het effect van haer Ed. Groot Mog. goedertierene dispositie in syn faveur te solliciteren, ende syn onderdanige dienst aen haer Ed Groot Mog. te presenteren, met seer serieus versoeck van dat ick wilde intervenieren, by haer Ed. Groot Mog., ten eynde hem sulcks niet hinderlyck moght syn, nogh het confereren van de bewuste vacante Compagnie op hem moght retarderen. Ick ben ten dien eynde ook gesprooken van wegens den Heere de *Lionne*, die sigh in dese seer interesseert, ende part aen de gunst die geseyde Monsr. *Brasset* geschiedt, wil nemen.

Ick bidde dies seer dienstelyck, dat in dese de faciliteyt magh toegebraght werden, die men hier verhoopt ende verwaght; ende gedaghte Monsr. *Brasset* sal ondertusschen bequaem syn om den eedt te gaen doen, ende syn verblyfplaetse in de Vereenigde Nederlanden te gaen nemen, om syn dienst waer te nemen. Ick ben ende sal altydt blyven,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Fontainebleau den 23. November 1661.

P. S.

Over drie daegen is hier door een Expresse, tydinge gekomen van de verlossinge van de Koninginne van Spaigne, van een jonge welvarende Prins. De Reght-banck tot Paris aengestelt in de saeke van *Foucquet*, sal rechercheren alle malversatien in de Finantien zedert 1635. Den *Kanselier* is Hooft van deselve, ende de ouverture sal op Saturdagh tot Paris geschieden. Den Heere *Foucquet* wert door de Guardes van den Koning gehaelt om derwaerts gebraght te werden: Gelyck ook derwaerts gebraght werden syne papieren.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 30. November 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed., is geweest van den 23. deser loopende maendt. Zedert is my U Edts. Missive van den selven date, wel ter handen gekomen.

Den uytval van de deliberatie ter Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, over 't subject van U Ed. Negotiatie gehouden, is voor eerst geweest de Resolutie op alle de differentiaele pointen, uytgesondert het Vat-geldt, daer van copye hier nevens gaet onder N°. 1. * ende vervolgens nogh het advis van Commissarisen op 't selve Vat-geldt, des anderen daeghs gerapporteert, daer van de notulen mede hier nevens gevooght syn onder N°. 2. tot U Edts. naerigtinge. † Het eerste ter Generaliteyt ingebragt wesende, is aldaer gestelt in handen van Commissarisen, ende het andere is, mits d'ongereetheyt van de verst afgelegene Leden, nogh in geen naedere deliberatie geweest; dog ick sie te gemoedt dat daer op by sommige Leden al eenige difficulteyten gemoveert sullen worden; maer in cas de Provintie van Zeelandt haer in dien deele geliefde faciel te toonen, sulcks soude alhier de deliberatien ook veel faciliteren. Ick schryve daer over huyden mede aen den Heere Raedt-Pensionaris van deselve Provincie, ende soude mogelyk d'Heere Ambassadeur d'*Hubert* met syne particuliere advisen, het selve werck al wat ten besten konnen voortsetten, die ick ook niet wil twyffelen, of sal 't syne daer in naer vermogen contribueren. Ick bidde U Ed. gelieve myne dienstige gebiedenisse aen syn Ed. te doen. Ende hier by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende, dan alleenlyck het bygaende geresolveerde, raeckende de Negotiatie in Engelandt onder N°. 3. ‡ ende de brieven jongst van daer ingekomen, sal ick dese hier mede afbreecken ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 30. November 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Moret den 30. November 1661.

MYN HEERE,

ICk heb twee posten aen den anderen geen tydinge van U Wel-Ed. gehad, myne jongsten aen hem syn afgaen, den 23. deses. Omtrent de saeke van de *P. v. O.*, heb ick daer het nodigh ofte dienstigh konde syn, soodanige informa-

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 337. † Idem, pag. 338. ‡ Idem, pag. 336.

formatien gegeven uyt de stucken my door U Wel-Ed. toegesonden, dat'er in desen niets versuymt is, van 't geen tot U Wel-Ed. intentie kan strecken: Ook is het geen men dienaengaende hadde beginnen te moveren, sedert eenigen tydt geheel inslaap; ende my dunkt niet geraeden 't selve door ontydige officien levendigh te maecken. Mad. de *P. D.*, is hier soo bitter gehaet ende soo weynigh geaght, dat de voornaemste oorsaeck, om de Soon geen contentement te doen, is de haet tegens de Moeder, ende die moght wel vrughteloos doen uytvallen (hoewel ick 't niet vertrouwen wil) de sollicitatien die werden aengewent, om 't Dom. van *O.* geëvacueert te hebben, soo dat myns oordeels, de geen die van haeren 't wegen hier spreeckt, niet te apprehenderen is, ende soo ick vermoede, wel siet dat syn Meestresse seer onbequaem hier is, om iets met haer credit uyt te wercken.

Ontrent onse Negotiatie is niets naeders voorgevallen, als dat ick onder de handt bericht ben, dat men by occasie van de disputen voorgevallen over 't gepasseerde tusschen de karossen van Vranckryck ende Spaigne, tot London, haer Ho. Mog. wel soude mogen vergen, by 't sluyten van onse Tractaeten de preseance van Vranckryck voor Spaigne, als een Reght van dese Kroon, te erkennen, dat indisputabel is; ende dies, tot voordeel van Vranckryck te nemen gelycke Resolutie, als by de Republicke van Venetien is gedaen. My dunckt, dat dit versoeck niet ongefondeert is, ende 't soude hier vrught doen, dat men daer ontrent resoluut waeren; maer wil aen U Wel-Ed. bedencken laten, of men in sulcken geval niet behoorden te eysschen, dat de voorrangh van haer Ho. Mog. voor Savoyen indisputabel wierd gesteldt.

U Wel-Ed. sal misschien gedesireert hebben, dat het geen in de tweede Sectie van onse Memorie tegens het Vat-geldt vermaendt is, van voorgaende Tractaten wat kraghtiger waer geëxpresseert, ende heb dies my daer over geaght U Wel-Ed. te berighten, dat het is geschiet in 't exemplaer dat wy aen Commissarisen overgelevert hebben, ende dat by 't selve d'extracten uyt voorgaende Tractaten ende Declaratien van den Koningh, syn gevoeght geweest. Het Extract van de voorsz. tweede Sectie, soo die is geredresseert geweest, gaet hier nevens.

Wat moderatie inde somme van 't Vat-geldt soude mogen werden geobtineert, weet ick niet; maer vreese dat wy qualyck op de helft sullen kunnen komen; indien dat noghtans konde te weegh gebraght werden, ende te gelyck de andere moderatien in onse jongste aen haer Ho. Mog vermaendt, soo waer het Vat-geldt wel voor twee derde parten min beswaerlyck. Ick blyve naer myne ootmoedige gebiedenisse:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. van BEUNINGEN.

Tot Moret den 30. November 1661.

P. S.

Wy sullen over de Zee-brieven spreecken, soo haest wy tot Paris syn. De geene

geene die men wegens desen Koning wil gebruycken, sullen eenigsints anders ingestelt moeten syn, als die wy wegens haer Ho. Mog. exhiberen, om de gelegentheden van den Admirael; maer dat kan myns oordeels geen accrochement geven.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den eersten December 1661.

MYN HEERE,

ICk bedancke dienstelyck over de communicatie van de saecken vervat in U Ed. pacquet ende brieven, van den 23. November, ende sal daer byvoegen met permissie, dat de Heeren haer'er Ho. Mog. Ambassadeurs nu tot London, my alle weecke toesenden haere brieven aen haer Ho. Mog. afgegaen, soo dat U Ed. Commiesen daer van konnen werden verlight, ten ware den Heere van *Beverwaert*, ende den Heere van *Hoorn* eenige particuliere advisen aen U Ed., ofte aen de Provintie van Hollandt apart souden schryven, die U Ed. in faveur soude aghten, dat aen my konnen werden gecommuniceert. Ick sal van myne syde niet naelaeten, in alle gelegentheyd te betonen, dat ick ben, nae ootmoedige gebiedenisse:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den eersten December 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den eersten December 1661.

MYN HEERE,

HAer'er Ed. Groot Mog. Resolutie van den 4. Augusty deses jaers, by brieven van den 21. November my nu toegesonden, hebbe wel ontfangen; ende sal ick my dien conform, by gelegentheyt weten te comporteren, in 't verbreyden van haere Ed. Groot Mog. goede wille, daer het dienst sal konnen doen.

Voor desen, eenige weecken geleden, hebbe Uwe Ed. verwittight, dat hier aen 't Hof verhandeldt ende gesloten was, een Tractaet van nauwe Allian-

liancie, ende confederatie tusschen de Kroonen van Vranckryck ende die van Sweden.

Het selve Tractaet werde seer secretelyck beleydt, ende verhandeldt; soo dat niemandt en was geadmitteert, daer toe; om daer in te sien ofte te schryven, als den *Koningh van Vranckryck* selfs, ende onder syne Majesteyt, den Heere *de Lionne*, aen de een syde: Ende den Grave *Toth*, ende den Heere *Cambrosio*, Sweedtse Ministers, aen de andere syde; invoegen dat alleen by gissingen van den inhoudt des hooghstgemelde Tractaets, en konde werden gesproocken.

Ik schreef evenwel doenmael aen U Ed. 't apparentste gevoelen, ende dat men aen dit Hof ende by Sweeden, alleen bekommert was, dat haer Ho. Mog., den *Koning van Denemarcken*, ende den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, moghten hier over jalousie nemen, ende daer tegens hinder toebrengen. Want buyten dat, vertrouwden de Geallieerden, tot goede successen te konnen geraecken.

Doenmael hebbe ick mede myn gevoelen verklaert, als dat die Alliancie meest is streckende, om in Duytschlandt veel te vermogen tegens de desseinen van 't Huys van Oostenryck: Alsoo men met'er tydt ende by ervarentheyd hadde bevonden, dat van de confederatie der Duytsche Vorsten aen den Rhyn, ende eenige andere tot Franckfort gesloten, soo veel seeckerheyd ende effecten niet en waren te verwaghten, als men wel, doen het Tractaet gesloten werde, hadde geimagineert ende gemeynt.

Ick en ben nogh van geen andere opinie, by beter onderreghtinge, als ick doenmaelen was; ende naementlyck, dat dese Alliancie was tegens het voornemen van den *Keyser*, om by aflyvigheyd deses Regerenden *Koninghs van Poolen*, iemandt van 't Huys van Oostenryck te brengen tot de successie van dat Ryck, ende het Vorstendom van Litthauwen; 't welck Vranckryck niet alleen niet en kan toestaen; maer een contrary dessein heeft, om een Prince van synen Huyse tot die successie te doen vorderen, by voorkeure.

Nu werde ick van goederhandt geinformeert, dat het concepte ende by provisie tot Fontainebleau gesloten Tractaet, door den Heere *Cambrosio* gebraght naer Stockholm, aldaer geapprobeert ende geratificeert soude wesen; sonder eenige veranderingh: Ook buyten eenige nieuwe difficulteyt wegens Sweeden daer tegens in te brengen. Ende dat die Ratificatie eerstdaeghs uyt Sweden hier werd verwaght.

Om dan die geseyde jalousien wegh te nemen, ende de effecten van dien te prevenieren, soo werde geinformeert, dat men aen dit Hof geinclineert soude wesen, om te besenden, den *Koningh van Denemarcken*, haer Ho. Mog. ende den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, om aen die drie Potentaten te toonen, ende te onderrighten, dat in voorgemelde Tractaet, niets en is begrepen, dat gaet tegens haere interessen; maer wel ter contrarie, om te beletten, dat het Huys van Oostenryck in maght hem niet verder en verbreyde, met het acçes van soo een notable Heerschappye der Kroon van Poolen ende Litthauwen; die men met'er tydt (als by ervaringh in velen anderen gebleecken is) van electyf tot successyf aen 't Huys van Oostenryck sal willen brengen, ende vast maecken.

Ick schryve van dese materie alleen aen U Ed., ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den eersten December 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 7. December 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, in date den 30. der voorlede maendt, is my U Ed. Missiven van denselven date, wel ter handen gekomen; ende is sedert de voorsz. myne jongste, by haer Ed. Groot Mog. over 't subject van Uwer Ed. Negotiatie, op den 2. deses nogh genomen de naedere Resolutie, daer van copye hier nevens gaet, onder N°. 1. * dan alsoo geordonneert is, dat de voorsz. Resolutie niet als naer voorgaende concert met Zeelandt, ter executie gestelt soude werden, ende dat deselve eene alternative behelst, soo is de secretesse van dien ten hooghste gerecommandeert, 't welck U Ed. gelieve te nemen in behoorlycke aghtinge. Wy sullen dan daer op moeten verwaghten, den uytslagh van de deliberatien by de Heeren Staeten van Zeelandt over 't selve subject te houden, alvoorens dienaengaende ter Generaliteyt iets sal konnen werden gevordert.

Ick hoope dat in cas by haer Ho. Mog. gelycke Resolutien uyt gewerkt konnen worden, U Ed. haer daer mede op alles wel geinstrueert sullen vinden, ende bequaem wesen om, *illico* te sluyten ende te teeckenen; ende soude het voorwaer van de hooghste aenstoot alhier wesen, indien alsdan van die zyde nogh wederom iets nieuws voorgestelt, ende daer op het besluyt van het Tractaet geaccrocheert soude werden, 't sy van den Rangh tusschen Vranckryck ende Spaigne, ofte iets anders, hoedanigh 't selve soude mogen wesen; ende dunckt my derhalven, onder U Ed. beter gevoelen, dat in cas in de voorsz. Negotiatie, buyten vermoede, wederom iets nieuws moghte voorkomen, U Ed. het selve by alle mogelycke middelen sullen dienen te declineren, als ongelast, ende niet mogelyck, om daer op in langen tydt gelast konnen worden, aengesien haer Ed. Groot Mog. van den anderen syn gescheyden, ende in dit winter-saisoen naer alle apparentie, in korten niet wederom by een staen te komen. My dunckt ook, onder verbeteringe, dat soodanige propositien niet gemeens hebben met het Tractaet; maer dat naer de vernieuwde vrindschap daer van, ende van diergelycke saeken, met meerder vrught sal konnen gesproocken ende gehandeldt worden.

Ick hebbe de recommandatie die U Ed. al over lange aen my heeft gedaen, in

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 339. tweede Deel in Quarto.

in faveur van den Heere Majoor *de Braist*, altyds in hooge aghtinge gehouden, ende dienvolgende hem vooreerst soo veel in my was, helpen salveren van de cassatie daer mede hy gedreyght wierde, ende sedert occasie geboren werdende, om (door de groote inclinatie, die de Leden hadden, om den Lieut. Kolonel *Perponcher Maison-neuve*, eenigsints te soulageren in syn ongeluck) den gemelde Heere *de Braist* niet alleen van de voorsz. gedreygde cassatie secuur te stellen; maer ook om denselven een trap te doen klimmen, is die occasie soodanigh waergenomen, dat den gemelde Heere *de Braist* by haer Ed. Groot Mog. is geëligeert tot Lieut. Kolonel van 't regiment van den Heere Kolonel de *Mombas*; als U Ed. uyt de Resolutie van den 30. der voorlede maendt, onder N°. 2. copyelyck hier nevensgaende, breder sal gelieven te vernemen. Waer mede dese afbreeckende, sal ick naer myne ootmoedige gebiedenisse aen de Heeren van *Gendt* ende *de Hubert*, verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 7. December 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. December 1661.

MYN HEERE,

MYn jonghste schryven aen U Wel-Ed., is geweest van den eersten deses maendts, sedert is my hier tot Paris ter handt gekomen, syn geheel aengenaeme van den 30. des verleeden, met de daernevens gesondene Bylaegen.

Ick twyffel niet, of nevens myne van den 23. November, sullen aen de Regeringe wel ter handt gekomen syn, de hier by ons geadjusteerde Artikelen ten selven daege aen haer Ho. Mog. overgesonden, hoe wel daer van nogh in de voorsz. U Wel-Edts. Missive, nogh in de advisen van de Leden over de Negotiatie aen dit Hof, eenige mentie werd gemaeckt.

Wy sien met verlangen te gemoedt, wat ter Vergaederinge van haer Ed. Groot Mog. ende vervolgens ter Generaliteyt, ingevolge van de voorsz. advisen, geresolveert sal werden, ende met te meerder reden, om dat geseyt werdt, dat tusschen dese Kroon ende Engelandt, iets soude genegotieert werden, om de twee Kroonen naeder aen den anderen te verbinden; 't welck hoewel ick niet als seecker kan aennemen, noghtans my bedencken maeckt, ende eenige bekommernisse van dat onse Negotiatie langer buyten besluyt blyvende, deselve sonderlingh ontrent het point van de Visscherye, wel eenige prejuditie soude mogen lyden. Ick versoeck dienstelyck te mogen hebben copye van 't geen dienaengaende, dat is aengaende de Visscherye, den Heere *Downing* voor dese aen haer Ho. Mog. uyt de naem van syn Koningh heeft verklaert, alsoo ick niet weet of een afschrift van syn Memorie my ten tyde die overgelevert wierdt, toegesonden, vindbaer sal syn.

Ingeval de ordres van haer Ho. Mog. soodanigh syn, dat het apparentie heeft, dat wy daer op hier sullen kunnen sluyten, meen ick voor derselver dienst te wesen, dat wy gelast werden of gepermitteert, soo haest als doenlyck is, nae het teeckenen van het Tractaet, van hier te vertrecken, ende particuliere saeken, die niet afgedaen syn, in handen van den Heer *Boreel* te laeten, soo op dat wy *in loco* synde, ende by der handt, om op alles bericht te geven, de Ratificatie met meer gemack gevordert magh werden, als, om de kosten van de Ambassade, soo veel doenlyck is, minder te maecken; ende te ontgaen, verscheyden voorstellen van particuliere saeken, ofte publicke van andere Princen, die ons in sulcken geval opgedrongen, ende als vrughten van de nieuwe Alliancie geëyscht souden mogen werden. Een ieder die geintereßeert is, die occasie waernemende, om syne pretensien ende de intercessie van dese Kroon by haer Ho. Mog. levendigh te maecken.

Maer in het point van Presenten, diendt in sulcken geval niets vergeten; dat meer essentieel is, als ick sonder veel dingen hier gesien ende gehoordt te hebben, niet soude hebben gelooft. My valt noghtans onder U Wel-Ed. verbeteringe, niet beters in den sin, om de aenstootelyckheyd van te geven ende niet te nemen, te ontgaen, dan dat aenstondts, nevens de ordre om te sluyten, de Presenten werden gearresteert, ende niet overgesonden, voor dat wy in 't Vaderlandt, ofte op den wegh derwaerts syn.

Het geen ick in myn voorlaetste vermaendt hebbe, van een voorstel die geseyt wierdt, ons te sullen geschieden, om van haer Ho. Mog. gelycke Resolutie te hebben, ontrent de Rangh van Vranckryck, als by de Republick van Venetien is genomen, ende gepracticeert, is my nogh sedert van goederhandt voor gekomen. Edogh daer werdt geseyt, dat een courier op gisteren uyt Spaigne aengelandt, tot naeder satisfactie van desen Koningh, voor een gewisse tydinge overbrenght, dat den *Koningh van Spaigne* te vreden is, het geen ontrent den Rangh tot Romen, Venetie ende op de laetste toeval in Engelandt, gereguleert is; alomme gepracticeert sal werden, in welcken geval, de voorsz. voorstel of aghterblyven sal, ofte geen swaerigheyt overblyven, om deselve volkomen te gemoedt te gaen, hoewel ook sonder dat (myns oordeels) de voorrangh van Vrackryck onder de indisputable gereghtigheden van dese Kroon behoort verstaen te werden, begrepen te syn. Ick sal vernemen wat hier van is, ende te gelyck van een gerught dat loopt, van dat des *Koninghs van Spaigne* indispositien seer souden verswaren, ende den jongen Spaensche Prins van een seer twyffelagtige gesontheyt soude syn. Ik blyve nae myne ootmoedige gebiedenisse,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 8. December 1661.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 14. December 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 7. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 8. daeraenvolgende wel ter handen gekomen.

De Heeren Staeten van Zeelandt, haer op 't subject van U Ed. Negotiatie genoeghsaem in substantie geconformeert hebbende met het geresolveerde van Hollandt, als U Ed. uyt het bygaende onder N°. 1., breder sal gelieven af te nemen, soo is *illico* door de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de Fransche saeken; daer over naeder besoigne aengestelt, ende voor derselver rapport ingebraght, de concepte Resolutie, daer van copie hier nevens gaet * onder N°. 2. ende hebben haer de vyf voorstemmende Provincien het voorsz. concept van Resolutie wel laeten gevallen; dog die van Overyssel ende van Stadt ende Landen, dienthalven nogh reflexie maeckende op de Heeren haere Principaelen, heeft het selve werck tot gene finale conclusie gebraght konnen worden, alhoewel ook die van Overyssel huyden, naer veele inductien, nogh verklaert hebben, die saeke alleen niet te sullen ophouden; zynde de saeke met die van Stadt ende Landen soodanigh gelegen, dat deselve voor eenige dagen d'advisen ende concepten, soo van Hollandt, als van Gedeputeerdens van haer Ho. Mog. over 't voorsz. subject geformeert ende uyt gebraght aen de Heeren haere Principalen, die iegenwoordigh Staedtsgewyse Vergadert syn, overgesonden hebbende, daer op aen henlieden provisionnele rescriptie toegekomen is, dat de gemelde Heeren Staeten haere Principaelen, de voorsz. concepten door Commissarisen deden examineren, ende haer ten spoedigste haere Resolutie souden doen toekomen; indier voegen dat syluyden in die verwaghtinge zynde, niet gepersuadeert hebben konnen werden de conclusie te laeten gaen. Maer ick vertrouwe dat U Ed. op dese Advertentie het werck wel wat sullen mogen prepareren, voornaementlyk op de bewuste temperamenten ontrent het Vatgeldt voorgeslagen.

Aengaende de gelimiteerde exceptie ten reguarde van den *Keurvorst van Keulen*, ende den *Hertogh van Nieuburgh*, uyt de generale guarantie, syn haer Ed. Groot Mog. van opinie geweest, dat het best waere de Steden van Rhynberck ende Ravesteyn, niet explicite te noemen, voornaementlyck om redenen dat Ravesteyn, naer de sustenue van desen Staedt, selfs met reght van Souverainiteyt, behoort onder 't gebiedt van haer Ho. Mog.

U Ed. sal bemercken dat in de voorschreve concepte Resolutie, uytdruckelyck geen mentie wert gemaekt van 't uytligten van de 12. ende 13. Articulen sprekende van de admissie van andere Potentaten in de Alliancie; nogh ook van de clausule reservatoir, ten aensien van voorgaende Tractaeten van de zyde van Vranckryck voorgeslagen; als mede niet van de Traen-Companie, onaengesien van alle deselve in voorgaende overgesonden concepten, als mede in 't bygaende advis Provinciael van Zeelandt, wert gementionneert; maer ook daer benevens

* Siet *Aitzema*, pag. 741. 't vierde Deel, in Folio.

lightelyk afnemen, dat de voorsz. pointen ende clausulen geomitteert syn, om dat deselve in de jongste concepten by U Ed. nevens derselver Missive van den 23. November voorleden, herwaerts overgesonden; conform d'intentie van den Staedt gecoucheert, of uytgelaeten syn, sulcks dat de goede meyninge van den Staedt, dienthalven implicite is vervat in de laetste periode van de voorgeroerde concepte Resolutie, daer by U Ed. generaelyck geauthoriseert werden, op alle de niet geëxpresseerde pointen te mogen sluyten, conform de voorsz. overgesonden projecten.

Ontrent de saecke van 't Vat-gelt, is verstaen dat met de invoeringe van 't woort *Navires*, voor de woorden *Denrées ou Marchandises*, in 't sesde Artikel voor 't toekomende nog soo completelyck niet wert geprecaveert als 't wel behoorde, sulks dat U Ed. daer in sullen dienen te doen influeren een breder ende ampelder expressie, conform d'intentie van den Staedt, ende wel voornaementlyck het ooge te hebben, dat geen deur moge open blyven om de goederen generaelyck meerder te beswaeren, als deselve in schepen van Ingesetenen van desen Staedt mogen gelaeden werden, dan als deselve in die van de subjecten van syne Majt. ingescheept syn; ook niet om het Placaet jegenwoordigh op 't Vat-geldt geëmaneert, voor de subjecten van desen Staedt beswaerlycker te maeken met nieuwe of naeder Edicten of Reglementen, als by exempel, dat geene schepen voor Fransche Schepen sullen werden gehouden, dan soodanige, die in Vranckryck gebouwt syn, of wel, waer op de Schipper ende andere Officieren, of ook een gedeelte van 't Bootsvolk, syn Ingesetenen van Vranckryck ende subjecten van syne Majesteyt, of tot diergelyke of tot andere beswaernissen voor de Ingesetenen deser Landen, die niet alle genoemt, ook veele niet voorsien ofte bedaght konnen worden, gelyck het Vat-geldt niet voorsien ofte bedaght is geweest, soo wanneer men sig met de expressie van *Denrées & Marchandises* gecontenteert ende gerust gehouden heeft.

Op de Resolutie van Hollandt aengaende d'Engelsche Negotiatie, U Ed. voor desen toegesonden, is ter Generaliteyt mede nog gene finaele conclusie gevallen; ende 't gunt d'Heere Envoyé *Downingh* voor desen tot gerustheyt van de Ingesetenen deser Landen ten aensien van haere Commercien, Navigatien ende Visscheryen, ter Generaliteyt in geschrifte overgelevert heeft, gaedt hier nevens andermael, tot U Ed. naerightinge onder N°. 3.

Den gemelden Heere *Downingh* heeft my dese voorledene daegen, seer ampel ende breedt over 't selve subject onderhouden, ende met veele argumenten gepoogt te bewegen, om over 't point van de Visscherye, geene Guarantie met Vranckryck aen te gaen; alle daer op uyt loopende, dat desen Staedt, als wesende eene Republicque die op Engelandt noyt soude empieteren, haere Visch-Neringe op de kusten van Engelandt veylighlyck ende sonder eenige turbatie, sal mogen continueren. Maer dat syluyden noyt souden gedogen, dat Vranckryck wesende een magtigh Ryck, ende eene entepreneante Natie, oyt of oyt gerustelyck soude visschen, als bedught wesende, dat Vranckryck door aenwasch van Visscherye considerabel in Bootsvolk, mitsgaders ook in Traffycq ende Navigatie, ende sulcks voor Engelandt formidabel werden soude, 't welck d'Engelschen, volgens haere bekende maxime, noit souden gedogen; daer op veel verhaelende van haere continuele practycque om de Fransche Visschers te

tur-

turberen, van de iterative versoecken die den *Koningh van Vranckryck* aen Engelandt soude gedaen hebben, om met een gelimiteert getal van schepen te mogen laeten visschen, selfs somwylen met byvoeginge voor haere eygen taefel alleen, ende van de gerestringeerde concessien of passeporten, by Engelandt daer op gedaen ende uytgegeven; met besluyt, dat wy mosten voor seecker houden, dat soodanigen Guarantie gesloten wesende, desen Staedt als *defacto* nevens Vranckryck met Engelandt in Oorlog was, aengesien sy in eeuwigheyt de Fransche Visschers niet souden tolereren. Dogh alhoewel soodaenige discoursen niet alleenlyck tegens my; maer ook tegens verscheyde andere Heeren van de Provincien gehouden syn, soo hebben haer Ho. Mog. egter haer daer aen geensints gekreunt; maer syn dies niet jegenstaende aen haere voorige opinie gebleven. Ick gelove dat de *Ministers van Engelandt* aldaer een geheel ander register trecken, ende mogelyck wel contrarie swaerigheden aen Vranckryck voorhouden; dogh vertrouwe eghter, dat soo genereusen Koningh sigh daer aen mede geensints arresteren, maer dien onvermindert, jae ook des te resoluter, met de voorgenomene Guarantie van wedersyts Visscheryen, voortvaeren sal.

Ick sal, soo veel in my is, helpen bevorderen, dat U Ed. nevens de finale last op 't geene voorsz. is, ook bekomen permissie om te mogen herwaerts keeren, gelyck ick mede op het gerepresenteerde nopende de presenten, soodanigh reguard sal nemen, als U Ed. dienthalven myns oordeels, wel *apropos*, voorgestelt heeft. Waer mede dese afbreeckende ende my verlatende op de communicatie die van den innehouden deses ook sal werden gegeven aen den Heere Ambassadeur *Boreel*, angesien U Ed. nu wederom te samen binnen Paris syn, sal ick dese, naer myne dienstige gebiedenisse aen deselve, als mede aen de Heeren van *Gendt* ende de *Hubert*, hier mede besluyten ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 14. December 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 15. December 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven van den 8. deses maendts, is my wel toegekomen U Ed. geheel aengenaemen van den 7. met de daernevens gevoeghde bylaege.

Ik ben vol goede hoope, van dat wy sullen te weeg brengen notable moderatien in 't stuck van 't Vat-geldt, ende meene dat wy naer het sluyten van het Tractaet, nogh door indirecte wegen behooren een tentatif te doen, om de genereusheydt van den Koningh te doen ageren, ende het Artikel dat wy dienaengaende apart sullen traghten te maecken, of nae het sluyten, ofte nae het uytwisselen van de Ratificatie, is 't mogelyck, te doen scheuren, om waer toe in die tyd, ofte hier nae by bequamer, te geraken, men verdagt sal dienen te syn,

op

op die daegen die dienen kunnen, om vrienden te maecken. Ick houde onder my, sonder aen een eenigh mensch te communiceren, het geen U Wel-Ed. my van de Resolutien van haer Ed. Groot Mog. heeft gecommuniceert, ende sal vorders sorge helpen draegen, dat het geen haer Ho. Mog. dien conform souden mogen goedvinden, punctueelyck werde gemesnageert.

Het geen hier uytgestroyt was, ende in myn jongste schryven aen U Wel-Ed. vermaendt is, van naeder satisfactie welcke met Missiven uyt Spaigne soude wesen overgebraght, ontrent het dispuyt over de Rangh, werdt niet waer bevonden, ende ick ben desen morgen bericht, dat den Edelman die se overbrengen soude, nogh niet te rugh is gekeert. Wy sullen seer wel observeren, 't geen U Wel-Ed. vermaendt, ontrent propositien welcke dienaengaende souden mogen voorkomen, ende ick wil hoopen, dat men ons niet vergen sal, 't geen in dese soude decisie maecken. Maer indien men *in generalibus* de prerogativen van Rangh verstaedt alsoo wel in het Tractaet genoemdt te moeten syn, als het Reght van Visschery, soo weet ick niet, wat wy met veel fondament sullen konnen antwoorden: ick wensche van U Wel-Ed. hier ontrent te mogen syn geinstrueert. 't Is den Heer *de Lionne*, die met den Heere *Wicquefort* over dit point de eerste soo gesproocken heeft, als of men haer Ho. Mog. vergen souden, by het sluyten van het Tractaet, haer in desen te verklaren. Ick ben daegelyks meer ende meer van opinie, dat men gereedt synde, om te sluyten, geen tydt behoorde te laeten tusschen beyde komen, ende dies verlegen met dese saek, waer ontrent noghtans Wy niets vergeten sullen dat dienen kan, om se bequaemelyck te declineren.

Den Broeder van den Lieut. *Buillau*, die ick geloof U Wel-Ed. bekendt te syn, heeft my versoght, dat by afsterven van syn Kapiteyn, welcke stock oudt ende kranck is, door myn middel hem U Wel-Ed. faveur moght werden geobtineert; de lankheyd van dienst, ende meriten syn voor hem, ook de recommandatie van een Commies van den Heere Grave van *Brienne*, aen dewelcke Heer Grave, wy in dese onse Negotiatie schuldig syn, alle het geene men aen een vreemdt Minister schuldigh wesen kan, ende 't is ook syn Ed., die ons voor 't nemen van haer Ed. Groot Mog. Resolutien op 't stuck van uytheemsche recommandatien, deses Mans interessen heeft gerecommandeert.

Ick hebbe geerne gesien, dat den Heere *de Braist* in syn saek heeft gereussieert, Wy sullen sorghdragen, dat Mademoiselle wete, dat haer recommandatie by haer Ed. Groot Mog. gunst heeft gehad, ende ick ben U Wel-Ed. ten hoogsten geobligeert, voor de goedheyd die hy heeft gehad, van ook op myn geringh versoeck in dit incident, reflexie gemaeckt te hebben. En blyve altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 15. December 1661.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. December 1661.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed., van den 15. deses maendts, is my toegekomen, U Ed. geheel aengenaemen van den 14., met de bylaegen, welcke ik alle te gelyck aen den Ambabassader *Boreel*, daedelyck nae den ontfangh, hebbe gecommuniceert.

Wy hebben naederhandt conform den inhoudt van de concepte Resolutie van haer Ho. Mog., van den 13. deses, op 't subject van onse Negotiatie, in 't brede gesproocken met den Heere Grave van *Brienne*, ende syn Ed. versoght, alles daer henen te prepareren, dat wy sonder langer uytstel, op de ordres die wy alle daegen te gemoedt sien, tot besluyt moghten komen, ende dat de vier pointen van Moderatie ontrent het Vat-geldt, in alle geval van de syde van den Koningh mogten werden vast gestelt: Indien nogtans de volle abolitie als nogh niet geobtineert konde worden. Gedaghte Heere heeft aengenomen op morgen occasie te nemen, om den Koningh kennisse te geven van alle het geene by ons was gediscoureert ende genegentheyt getoont om haer Ho. Mog. intentie daer inne vervat, te seconderen; syn Ed. offereerde sigh ook, om een Conferentie te bevorderen met de Heeren Commissarisen, om alles te adjusteren; maer de Heeren die met my hier zyn, hebben swaerigheyt gemaeckt om haer soo verre in te laeten, sonder volkomen last, soo dat 'er soo langh ons die niet toegekomen is, niet anders by ons gedaen sal kunnen werden als 't geen om 't werck te prepareren, in particuliere visites verright kan worden; waer ontrent wy niet versuymaghtigh sullen syn, gelyck ook niet besonderlyck in ons te doen is ontrent het point van de Visscherye, van 't geen dienaengaende by den Heere *Downingh* wert gediscoureert.

Den Heere Prince van *Turenne*, heeft ons voor drie dagen een visite gegeven, ende op nieuws seer volkomen verseeckert, dat den Koningh ende die van synen Raedt, in sincere genegentheyt bleven om met ons te sluyten, syn Hoogheydt den Heere *Tellier* ende Monsieur *Colbert*, syn by syn Majesteyt gelast een advis te formeren op de moderatien die ten gevalle van haer Hoog Mogende in het Vat-gelt, ingewilligt souden kunnen werden: Dat ons oorsaeck heeft gegeven, om syn Ed. op ieder point van Moderatie by ons voorgestelt, seer veel redenen te seggen, ende het geheele werck serieusselyk te recommanderen. Ons werden goede woorden gegeven, ende men wil, dat wy nae 't sluyten van het Tractaet, by favorable occasien nogh wel middel ende dispositie sullen vinden, om tot een geheele abolitie van 't Vat-gelt te geraecken.

De saeke van den Heere *P. v. O.*, die den Heere van *Z.* Negotieert, blyven

ven nogh in deselve standt; de geene die se genegen syn, ende de humeuren hier kennen, raeden hem te temporiseren. Ick blyve,

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 22. December 1661.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 28. December 1661.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven, vermits ick voor eenige daegen uyt den Hage absent ben geweest; gelyck ick ook boven den inhoude van myne depeche van den 14. deses, U Ed. niets van consideratie mede te deelen gehad hebbe. Ick hoope dat soo haest haer Ho. Mog. Resolutie in date den 22. deses, U Ed. ter handen gekomen geweest sal syn, deselve haere Negotiatie daer op tot een goed ende spoedigh besluyt sullen hebben konnen brengen; ende by soo verre daer aen ten tyde van de receptie deses, nogh iets soude mogen ontbreecken, dunckt my, dat met alle mogelycke vlydt dient te werden gelaboreert, om daer van een afkomste te maecken.

U Edts. successive brieven van den 15. ende 22. deses, syn my sedert de voorschreve myne jongste van den 14. wel ter hand gekomen. Ick hadde voor myn vertreck, in handen van de Heeren ordinaris Gedeputeerden wegens de Provincie van Hollandt, ter Generaliteyt gelaeten, U Edts. Missive van den 8. deses, om indaghtigh te blyven 't geene U Ed. daer inne nopende het point van pressenten te doen, aengeroert hadde; maer alhier weder gekeert synde, verneme ik dat by de Heeren Gecommitteerde Raeden, ten tyde van 't nemen der voorschreve Resolutie, de deliberatie geassisteert hebbende, difficulteyt is gemaekt om dienthalven propositien te doen doen, sonder expresse last van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt. Ick hebbe niet te min ordre gegeven om de retroacta hier bevoorens in gelycke gelegentheyt gevallen, te doen opsoecken, ende sal naer bevindinge van deselve, de voorsz. saeke wederom levendigh maecken, soo de retroacta uytwysen, dat daer ontrent voor desen, sonder speciale last van haer Ed. Groot Mog., is gedisponneert geweest.

Ick hoope ende kan ook naeuwelycks twyffelen, of sal U Ed. als nu van de zyde van Vranckryck ten reguarde van U Ed. Negotiatie, niets nieuws meer geverght werden, 't sy ten opsighte van den Rang met Spaigne in contestatie,

of

of andersints, alsoo sulks naer alle reden hadde moeten geschieden voor ende al eer U Ed. om finale last geschreven hadde; maer als sulcks eghter, buyten vermoede, mogte komen te gebeuren, ende dat den Koningh daer van niet soude konnen werden gediverteert, soo dunkt my ook, dat het beter geraden soude wesen onder de te garanderen gereghtigheden, nevens de Visscherye te laeten enumereren ende exprimeren 't Regt, ofte de prerogative van Rang, sonder daer ontrent van d'een of d'andere zyde decisie te maecken, dan het Tractaet ongesloten te laeten; aghtende 't eenemael ongeraeden dat U Ed. nogh wederom souden herwaerts overschryven om eenige naedere last of authorisatie, aengesien het de gemoederen alhier dapper soude ontsetten, ende groote diffidentie baren, die capabel soude wesen, de gantsche handelinge (waer over ten aensien van de stercke engagementen tot rupture, al veelen vry swaerhoofdigh syn) te renverseren.

Hier by gaet 't geresolveerde van haer Ho. Mog., op de handelinge in Engelandt gedreven werdende; mitsgaders nog seeckere importante propositien, by den Heere *Ambassadeur van Spaigne* den 16. deses ter Generaliteyt gedaen; beyde tot U Edts. naerightinge.

De partagie van de Landen van Over-Maze, is eergisteren met den gemelden Heere Ambassadeur *par le menu* geadjusteert; ende daer over een formeel Tractaet ten wederzyden geteeckent.

U Edts. recommandatie raeckende de Broeder van Monsieur *Boulleau* Lieut. van de Compagnie van Kapt. *Marienbordes*, sal by my naer behooren behertigt werden; dogh de Gereformeerde Kapiteynen sullen hem, het casus voorvallende, een groot obstacul wesen.

Den Heere *Nieupoort* heeft my gantsch serieuselyk gerecommandeert, de saeke van Sr. *Jan Pedy* Koopman tot Rotterdam, raekende seeker Galjoot-schip, genaemt de Verkeerde Werelt, daer Schipper op is geweest *Jan Adriaensz. Halsge*, in den voorleden jaere 1660. tot St. Vallery op de Somme, door 't beleyt van de geinteresseerden in de Traen-Compagnie, gedetineert; als mede van Sr. *Jacob Janse de Jonge*, met syn mede Reeders ende Eygenaers van de Schepen genaemt den Engel Gabriel ende de Hoope, daer Schippers op waren *Huygh Davids* ende *Jan Willemsz de Zeeuw*, in 't begin des voorsz. jaers door die van de Traen-Compagnie tot Crottoy, mede op de Somme, aengehaelt ende gearresteert. Ick hebbe ook andersints goede kennisse aen den voornoemde *Jan Pedy*, ende wete dat hy een seer eerlyk Patriot is, versoecke derhalven dat U Ed. de voorsz. geinteresseerden soo veel gelieve te reght te helpen, als 't doenlyck sal syn. De gelegentheyt der voorsz. saeken sal U Ed. breder vernemen uyt de brieven van voorschryvens van haer Ho. Mog. ende uyt de geinteresseerden selfs ofte haere gemaghtigden; daer toe ick my dienaengaende referere. Ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 28. December 1661.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. January 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 22. des voorleden maendts, is my wel toegekomen U Ed. geheel aengenaemen van den 28. daeraenvolgende.

Wy doen alle het geen in ons vermogen is om met de minste uytstel hier een eynde van saeken te maecken, ende ik wil vertrouwen, dat de laetste ons toegekomen ordres daer toe genoegh sullen syn, sonder dat wy nodigh sullen hebben op eenigh incident nieuwe te versoecken; maer hier ontrent sal ick nae 't eyndigen van de Conferentie die wy desen naemiddagh met de Heeren Koninglycke Commissarisen sullen hebben, met meerder seeckerheyt kunnen schryven.

Ondertusschen sal men daer dienen met haest te doen afschryven de Tractaten, die men verstaet hier te exhiberen volgens den inhoudt van het Tractaet om in de Guarantie begrepen te syn, hoewel wy om 't uytblyven van deselve, het sluyten ende teekenen van het Tractaet niet sullen uytstellen, dewyle men se sal konnen noemen om voor de ratificatie geëxhibeert te werden.

Het geen U Wel-Ed. my van de discoursen van den Heere *Downingh* heeft gecommuniceert, hoop ik, dat hier in alle het geen de Engelschen aengaet van geen quade operatie sal syn, my is van drie van de Heeren onse Commissarisen geseyt in particuliere visiten, dat sy hier alles ende ook ontrent het bewuste point tot satisfactie van dese Kroon aenbieden.

Het point van den Rang schynt te vervallen met de laetste tydingen dienaengaende uyt het Hof van Madrid overgebraght; maer den Heere *de Lionne* heeft my wederom gesprooken van het reght der Vlagge, dat wy altydt ende ik ook in dese gelegentheydt, seer delicaet gehandelt hebben; maer die alle geregtigheden te Water ende te Lande heeft, kan qualyk een specificatie weygeren die geen dubieus Reght decideert, ende ik meen dat men op die grondt dit Artikel moet af handelen, liever, als uytstel te nemen in een saeke in dewelcke de intentie van de Regeringe schynt dat men sal haesten: niet te min sullen wy niets vergeten van alle het geen U Wel-Ed. vermaendt ende by ons uytgedaght kan werden, om alles daer haer Ho. Mog. geen verandering maecken, te laten by 't geen is geadjusteert.

De presenten aen de Heeren hier, dienen op de retroacta niet begroot proportione Aritmetica, maer Geometrica, dat is, nae de gelegentheyt van desen tydt, in dewelcke men tweemael grover is gewoon te geven ende te nemen als voor heenen, immers in dese quartieren.

Wy hebben in onse particuliere visiten verscheyde Heeren meer difficiel gevonden als voor heenen op het point van temperamenten ontrent het Vat-geldt, het sy dat de toestandt van onse Negotiatie in Engelandt daer van oorsaeck is, of wel dat iets geweten wert van de faciliteyt die wy eyndelyck syn geauthoriseert te mogen gebruycken, of dat de geene die ons daer toe groote ende gelyk seecke-

seeckere hoope hadden gegeven, te favorabel van des Konings genegentheyt daerontrent hebben gepresumeert.

Ick moet bekennen, dat indien den jonge Prins van Spaigne van soo twyffelaghtigh ende teere dispositie is als veel hier vermoeden, ende seggen het in myn gedaghten seer problematycq begint te werden, wat men in dese tydt behoort te doen ofte te laeten, ende dat ick inderdaet de propositie van den *Ambassadeur van Spaigne* nevens U Wel-Ed. seer considerabel vinde; maer ick bidde dat dit onder ons blyve. Ende sal altydt syn,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 5. January 1662.

P. S.

In de Conferentie is ons niets nieuws voorgestelt, onse propositien ende de redenen tot der selver astructie bygebraght, syn met patientie, ende soo veel toescheen, niet ongenegentlyk gehoort, ende men heeft het contenu versoght by geschrift, om met het begin van de volgende weeck des Koninghs Resolutie daer op uyt te brengen.

Aen den Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 11. January 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post, hebbe ick mits myne indispositie, ende om dat'er niets van consideratie aen U Ed. te adviseren was, geintermitteert aen U Ed. te schryven; middelerwylen is my U Edts. Missive van den 5. deser loopende maendt wel ter handen gekomen, ende hoopen met den naesten het besluyt van 't Tractaet te vernemen.

Haer Ho. Mog. hebben op gisteren ordre gegeven, om door Commissarisen te doen naersien, ende opsoecken de Tractaten, die men verstaet by Vranckryck te doen guaranderen; ende sal ick soo veel in my is, 't voorsz. besoigne helpen accelereren, ende de nodige afschriften, soo veel doenlyck is bevorderen.

Op 't point van de Presenten, sal beswaerlyck konnen gedisponeert worden, voor de weder byeenkomste van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesland; insonderheyd dewyle U Ed. oordeeldt, dat die naer de gelegenheyd

ende de practycke van de jegenwoordige tyden, dienen te werden vergroot.
Ende voor dese reyse hier by niets te voegen hebbende, boven 't gunt U Ed. hier benevens van wegen haer Ho. Mog. toekomt. Sal ick hier mede afbreken ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 11. January 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 11. January 1662.

MYN HEERE,

MYn jongste schryven aen U Wel-Ed., is geweest van den 5. deses maendts, sedert het afgaen van deselve, is my geenigh syner ter handt gekomen.

Wy hebben in de conferentie met de Heeren Commissarisen, als meede in verscheyden particuliere visiten veel woorden gewisselt, over de insertie van het woordt Visscherye, dewyle men van de syde van syn Majt. heeft willen sustineren, dat wy ons met de generaele woorden, die in het vierde Artikel syn, behooren te vernoegen, ende dat wy, om de disputen die voorgegaen syn, de specificatie in dit deel seggen nootsaekelyk te wesen; het secreet is, 't humeur van de Engelschen te willen mesnageren; maer wy seggen (ende het werdt ons toegestaen), dat in een generaele Ligue haer Ho. Mog., ontrent het point van de Visscherye moeten werden gerust gesteldt, en dat men te vergeefs een terme wil soecken, die haer Ho. Mog. verseeckert, dat de Visschery is geincludeert in het Tractaet, ende de Engelsche persuaderen, dat se is uytgesloten, ende dat'er dies, om sonder eenige vrught niet meer artifitieus te syn, als betaemelyck is, geen andere uytkomst in dese saek is, als rondt ende eenvoudigh syn meeninge uyt te drucken; buyten dat de interessen, die dat eysschen gemeen syn, ende dat d'Engelschen, om veel evidente redenen, die wy seggen geen reden hebben om in dese haer te formaliseren, ende den Koningh seer groote, om sigh aen haer formalisatie niet te bekreunen. Wy hebben verscheyde onder de Heeren Commissarisen, die onse redenen plaetse geven, ende moeten verwaghten, wat vrught deselve by den Koningh sullen doen. Ons is ondertusschen niet in de conferentie, maer bynae in alle particuliere visiten, het point van de Vlagge voorgeworpen, ende het is niet buyten bedencken, hoe seer wy het traghten buyten Negotiatie te houden, dat het ons wel voorgestelt soude mogen werden, ende ick weet niet hoe het in sulcken geval te declineren zy, by aldien wy op de expressie van de Visscherye sullen blyven staen, want in de solutien van dat het te laet voorgestelt wort, dat de Visscherye nevens de Commercie ende Navigatie als een geruys genoemt wert, dat men dient te treden in de guarantie van de respective gereghtigheden, ende niet in de specificatie van alle deselve; en-

ende particulierlyck niet door dese gerught te maecken sonder vrught. Ick sie niets kraghtig genoegh om de redenen, waer mede men ons dringen kan, te versetten.

Ontrent het Vat-gelt hebben wy nogh niet als generale woorden, uyt dewelke niet seeckers beslooten kan werden.

Men heeft veel gesprooken van de Tractaten hier gesloten met den *Ambassadeur van Sweden*; maer soo my van goeder handt geseyt is, soude deselve niet anders inhouden als een guarantie over de Duytsche Vreede, ende een ligue defensive, met beding, van dat de Sweetsche Natie deselve voordeelen ontrent de Commercie ende Navigatie in dit Ryck sullen genieten, die aen haer Ho. Mog. toegestaen syn voor de Ingesetene der Vereenighde Nederlanden, ofte nog naeder toegestaen sullen werden. Ick blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 11. January 1662.

P. S.

Den Heere Grave van d'*Hont* heeft tot nogh toe geen acces tot desen Koningh kunnen obtineren, vermits de quade officien, welcke hem doet de *Koninginne van Engelandt*; welcke opentlyk seyt dat den *Koningh van Engelandt* haer heeft versoght te beletten dat gedaghte Grave hier niet magh werden geadmitteert ten Hove, ende geschreven heeft, dat het door surpriese is toegekomen, dat hy by syn *Majesteyt van Engelandt* audientie heeft gehadt.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. January 1662.

MYN HEERE,

ICk gebruyck dese gelegentheyd, van het vertreck van den Heer *Buat*, als een middel, om met haest ende in seeckerheyd over te schryven, een saek die met uytstel souden kunnen verlooren werden; ende secretesse vereyscht. U Wel-Ed. heeft kunnen sien, uyt het geen Wy van tydt tot tydt aen den Staedt overgeschreven hebben, op wat gronden, ende in welcker voegen met ons tot nogh toe is gehandelt geweest. Het point van 't Vat-geldt, ende door welcke we-

wegen Wy eyndelyck syn gebraght ofte genoodtsaeckt, om voorslagen van moderatie te doen, om tot een uytkomst te geraecken. Wat op deselve geresolveert sal werden, is onseecker; dewyle de sieckte van den Heere *Kancelier*, het rapport van onse jongste Conferentie aen den Koningh heeft opgehouden, tot nog toe, ende dat Wy niet beters kunnen hopen, dan dat ons sal werden gehouden, de belofte die den Heer Grave van *Brienne*, ons heeft gedaen, van 't selve (soo 't mogelyk is) op morgen te doen. Ondertusschen spreekt men ons in generale termen, op dewelcke niet veel seeckerheyd is te bouwen, ende in alle geval, schynt het wel dat wy niet al sullen obtineren, dat wy voorgeslagen hebben. Maer 't geen my oorsaeck geeft, om desen te schryven, is, dat wy door twee Koopluyden van de Maes die Habitude hebben, is aengedient, dat hier Luyden syn, die sigh aenbieden te weegh te brengen, dat het Vat-gelt werde afgeheven, ende te niet gedaen, ten aensien van alle Schepen die van buyten in dit Ryk komen, ende uyt 't selve nae buyten gaen, ende die seggen door toedoen van de geene die haer gebruyken sullen, het te sullen presteren, by aldien haer Ho. Mog. Ambassadeurs, haer willen belooven honderdt-en vyftigh-duysent guldens tot een recompense van die dienst *. Die saeke is my in secretesse voorgedragen, ende om die smaeckelyck te maecken, ende eeniger maeten te justifieren te gelyck geseyt, dat men van gedaghte Heeren Ambassadeurs, niet anders soude eysschen provisioneelyck als een Handt-schrift; by dewelcke aen de toonders van 't selve soude werden uytgelooft de voorsz. hondert-en vyftigh-duysent guldens te betalen, soo wanneer het geen voorsz. is te weegh soude syn gebraght; ende eer noghte anders niet, in voegen dat men geen recompense soude doen, sonder alvooren de saeke over dewelke die soude gaen met effect genoten te hebben; vorders dat de aenbieders voor festigh duysent guldens in 't Vat-gelt syn geinteresseert, als assignatie op 't selve hebbende, en vyftig-duysent gulden moeten geven aen een Heer van consideratie, ende eenige penningen aen anderen, om in desen te reusseren, ende dat sy aen ons, ofte haer Ho. Mog. Ambassadeurs Ordinaris van tydt tot tydt sullen doen blycken, dat sy in dese nuttelyck wercken, tot dat het geobtineert sy. Ik hebbe gesprooken van de geheele abolitie van 't Vat-gelt; maer sy seggen, tot afschaffinge van 't geen van Schepen van de eene Haven van Vranckryck op de anderen gaende geheven wert, haer niet te kunnen engageren, ende dat 'er ook geen verminderingh in de geëyschte recompense kan werden gemaeckt; ende dat by afwysingen van desen offerte, de geene die se doen, arbeyden sullen, ende soo sy geloven, met succes, om 't Vat-geldt staende te houden. Ick considerere dat men in dese niet soude betaelen als een genoten dienst, ende dat nae alle andere wegen ende middelen, om die te weegh te brengen te vergeefs syn geweest; ende meenen dat men ook seeckere tydt van een jaer of diergelycke soude kunnen stipuleren, dat men het effect soude moeten sien, (hoewel ick niet weet of het ingewilligt soude werden) ende dat in alle geval geen comparatie is tusschen hondert-en vyftigh-duysent gulden, ende een belastinge die het selve alle jaeren, drie

* Honderdt-en vyftigh-duysendt guldens Frans geldt, was op die tydt honderdt-en vyfentwintigh-duysent guldens Hollandts.

drie mael ende meer tot laste van de Schepen uyt de Vereenigde Nederlanden bedraeght; ende heb dierhalven van myn devoir geaght, dit aen U Wel-Ed. over te schryven, om te vernemen of ons met de secretesse die in dese nodigh is, daer op eenige last toegesonden sal werden. Men eyscht dat wy ons in agt of tien dagen willen verklaren, want dat men niet veel langer uytstellen sal kunnen voor ofte tegens ons te adviseren; ende dat men sigh sal kunnen salveren, door de wegh van de voorschreven recompense, dat sy anders sullen moeten opineren, het maintineren van 't Vat-gelt. Wat van dese Historie sy (ende of die verçiert ofte waer is) weet ick niet; maer men sal misschien binnen aght dagen weten, ende eerder, of wy sonder dese hulp 't geen men ons voorslaet obtineren kunnen, hoewel sulcks genoeghsaem desperaet is, dewyle onse eygen voorslagen lager gaen; soo 'er niet essentieels op volght in de bestemde tydt, sullen noghtans de devoiren tegens het Vat-gelt aengewent, dienen om 't selve te labefacteren, ende men sal in niets gehouden syn. Myn dunckt dat de andere Heeren Ambassadeurs haer souden laten disponeren, om het voorschreve Handt-schrift uyt te geven, by aldien de Heeren van Amsterdam, onder soodanigh renvers als haer van wegen den Staedt soude kunwerden gegeven, geliefde voor indemniteyt te responderen. Ick sal alles laten tot U Wel-Ed. wyse ende secrete conduite: Ende blyven,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 19. January 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. January 1662.

MYN HEERE,

ICk heb desen morgen, met goedvinden van de andere Heeren Ambassadeurs, aen U Wel-Ed. overgeschreven, seeckere saeke, die secretesse vereyscht; ende dierhalven myn schryven aen den Heere *Buat* (die sulcks geliefde beleefdelyck tot syn last te nemen) behandight, om het in seeckerheyd, ende met spoedt, alsoo syn Ed. de post heeft genomen, tot U Wel-Ed. handen te doen komen.

Het affenden van den Heere *d'Estrades*, om de plaetse van den Heere *du Thou* te bekleden, weet ick niet, of haer Ho. Mog. seer aengenaem sal syn; buyten

de ongenegentheydt die tot hem kan overgebleven syn, uyt het geen voor desen tot syn nadeel is geseyt, ontrent participatien in schepen, die op de Ingesetenen der vereenighde Nederlanden hebben gerooft; soude syn Ed. in Hollandt wel min welckom kunnen maecken, dat hy geseyt heeft pretensien te sullen maecken, om van achterstallen van syn Tractement, ook sedert hy in Franschen dienst is geweest, betaeldt te werden, ende laboreren sal, om die Charge op een van syn Soonen te doen vallen. Ick weet niet seecker, wat daer van sy; maer heb eghter myn devoir geaght, het geen met veel assurantie geseydt werdt, over te schryven: Hy heeft ons andersints hier altydt gesproocken, als seer geaffectionneert tot den Staedt, ende tot onse saeken, ende ook by gelegentheyd willen persuaderen, dat hy het afstellen van 't Vat-geldt den Koningh had aengeraden.

Het is ons seer leet, ons ende de saeken van haer Ho. Mog. te sien frustreren, gelyck van tydt tot tydt geschiedt. Het vertreck van den Heere *d'Estrades* wert seer verhaest, niettegenstaende de doodelycke krankheydt van syn Vrouw, ende syn eygen vierdedaeghsche koorts; 't heeft oorsaek gegeven, om te vermoeden, dat hem iets van seer groote importantie ende haest, was in last gegeven; ende ook te seggen, dat het selve rapport had tot onse Negotiatie, ende dat se bleef sleepen, om den uytslagh daer van af te waghten; maer ons is van ter syden al voor eenige dagen bericht, dat syn reyse is geprecipiteert, om nevens den Heere *de Gamarra* tot London te syn, ende te letten, dat door deselve wegens den *Koningh van Spaigne*, aldaer soodanige preparatie gedaen werde, om het geattenteerde van den Heere van *Vattevilla*, anders te dirigeren als versproocken is: Ende is ons daer nevens van daege door den Heere *de Lionne* verseeckert, dat 'er geen last in Engelandt is, die onse saeken hier kan retardeeren, ende dat Wy dienaengaende haer Ho. Mog., volkomen kunnen verseeckeren, ende gerust stellen.

Den Heer van consideratie, van denwelcke myn schryven, door den Heer *Buat* vermaen maeckt, is den Heere Hertog van *Vendôme*. Ick blyve altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 19. January 1662.

Aen.

Aen de Heer Ambassadeur Van Beuningen, den 25. January 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed. is geweest, van den 11. deser lopende maendt; sedert hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven, ten deele uyt oorsaecke, dat van hier weynigh te adviseren valt, soo lange men van daer de finale Resolutie van den Koningh op 't subject van Uwer Ed. Negotiatie te gemoet siet; ende ten deele mede, om dat ick eenige daegen tot Dordreght ben geweest, op 't sluyten van een Huwelyck, van myn oudtste Susters-doghter, welckers Trouwdagh, ende Bruylofts-feest, sullende wesen den 7. February toekomende, my lightelyck wederom tegen die tydt voor eenige daegen, derwaerdts uytlocken sal.

Ondertusschen syn my wel ter handen gekomen, U Edts. drie distincte Missiven; d'eerste van den 11., ende de twee laetste van den 19. deses.

Het point van de Vlagge, daer van U Ed. in de voorsz. desselfs Missive van den 11. deses, mentie maeckt, is, myns oordeels seer teer, ende van een geheel andere nature, als dat van den Rangh, daer van in voorige brieven is gesproocken. Ick weete niet of de Franschen daer ontrent eenigh, ende hoedanigh Reght pretenderen, tegens de Engelschen: Immers wat haer Ho. Mog. belanght, deselve strycken onweygerlyck voor haer, sulcks dat in allen gevalle, daer ontrent geene reciprocatie soude wesen, gelyck wel is in 't point van de Visscherye. Indien 't voorsz. point van de Vlagge, in de Conferentien publickelyck moghte voorkomen, ende niet te rugge geset konnen werden, soo gelieve U Ed. in bedencken te nemen, of het niet geraeden soude wesen, de Heeren Fransche Commissarisen af te vorderen, eene schriftelycke verklaeringe, wat reght den *Koningh van Vranckryck* dienthalven pretendeert, 't schynt dat syne, ende syner Onderdanen Schepen, voor de Engelsche niet gehouden syn te strycken; nogh ook de Engelschen voor haer, 't welck naer eene égaliteyt soude smaecken, of wel, dat de Engelsche Schepen gehouden souden wesen, eerst te strycken voor de Franschen; gelyck andersints, buyten de rencontres ter Zee, Vranckryck het *pré* van Engelandt begeert. Item of distinctie moet werden gemaekt, tusschen Schepen van de Kroon ende van particulieren, tusschen een gantsche Vloote, ende een of eenige weynige Oorloghschepen, of diergelycke andere particulariteyten meer. Ick beelde my in dat sy selfs scrupuleus souden syn, haer gesustineert Reght dienaengaende klaerlyck voor te stellen, ende nogh meer by geschrifte te vervatten; daer ter contrarie 't Reght van desen Staedt ende van de Ingesetenen van deselve, om in een vrye Zee ongemolesteert te mogen visschen, klaer is, ende sonder scrupule gesustineert ende voorgestelt kan werden.

Het contenu van U Edts. Missiven van den 19. deses, voor soo veel belanght de ontfangene ouvertures of aenbiedinge om onder benefitie van de gegevene ver-

 klaerin-

klaeringe in deselve U Edts. Missiven gemelt, met hoope van succes te willen laboreren, op eene gelimiteerde afdoeninge van 't bewuste Vat-geldt, hebbe ik aen de Heeren Gecommitteerde Raeden voorgestelt, die naer gehoudene deliberatie over 't selve point, geoordeelt hebben, niet geraeden te syn sig dienthalven te ingereren, soo overmits de voornaemste druckinge van 't Vat-gelt residеert in de vraghten van de eene Haven van Vranckryck op de andere gemaeckt wordende, ende dat, tot voorkominge van diversie in de Nederlandtsche Scheepvaert, in 't vordere met beswaeringe op Fransche Schepen in andere Landen, remedie kan werden gevonden, als mede om dat het Vat-gelt door het voorgeslagen middel voor een korten tydt afgestelt geweest synde, als den appetyt van de gespysden, weder soude beginnen te wackeren, wel ligtelyk als een lockaas tot nieuw voetsel van deselve Nature, wederom ingevoert soude mogen worden; maer als de afschaffinge generael soude gaen, met volkomene gerustheydt tegens alle bevreesde weder opstellinge, 't sy by cautie door aenbieders alhier in Hollandt te stellen, van 't ontfangene in sulcken cas te sullen rembourseren, of andersints, dat 'er alsdan reden soude wesen om de gedaene aenbiedinge in serieuse consideratie te nemen.

Ick weet voor dese reyse niets van consideratie hier by te voegen; ende sal derhalven met toesendinge van de ingekomen Engelsche brieven, ende met aenbiedinge van mynen dienst aen de Heeren van *Gendt*, de *Hubert* ende *Boreel*, dese afbreecken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 25. January 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 26. January 1662.

MYN HEERE,

NU korts is komen te overlyden *M. de Marimborde*, Kapiteyn van een Compagnie te voet, onder het Regiment van den Heere van *Haulterive*, staende ter repartitie van de Provintie van Hollandt.

Den Heere *Boulleau*, jegenwoordig ende lange jaeren voor desen Lieutenant der selve Compagnie, nu vacant, hoopt ende vertrouwt, dat haere Ed. Groot Mog. aen hem die gratie sullen gelieven te doen, dat de voorsz. Compagnie aen hem mag werden geconfereert: Soo in 't reguard van de Militaire diensten, die nogh drie van syne ouder Broeders voor desen, ende hy aen den Staedt in alle trouwe ende vigilantie hebben gedaen, geduurende den tydt van meer als vyfentwintigh jaeren, als ook dat hy Versoecker, van simpel Soldaet, is met 'er tydt gevordert tot Vendrigh, ende van Vendrigh tot Lieutenant deser selver Compagnie, ende dat hy nu den tydt van tien ofte twaelf jaeren geduurende, de voorsz.

voorſz. Compagnie heeft geleyt ende gecommandeert en Chef, ſoo vermits den hoogen Ouderdom ende ſwackheydt van ſynen Kapiteyn *Marimborde*, die als tot de kintsheyt gekomen was; als ook dat deſelve daerom buyten het Guarniſoen van Maeſtright, hem met der wooningh tot Utreght geretireert hadde; in voegen dat hy Lieut. als Hooft die Compagnie nu ſoo veele jaeren alleen heeft beſorght ende geleydet.

Alle welke redenen van ſeer ſinguliere conſideratie, hebben ons kunnen bewegen, om deſe aen U Ed. te laeten afgaen, op de inſtante beede van Mr. *Boulleau*, een van de eerſte Commieſen van den Heere Grave van *Brienne*, des Lieutenants Broeder, die mede, (als vooren) de Wapenen voor den Staedt heeft gedragen: ende U Ed. dienſtelyck te verſoecken, dat deſe onſe vertooningh met U Ed. goede gunſte, ter Vergadering van haer Ed. Groot Mog. magh werden voortgebraght, ſoo dat de voorſz. Lieutenant, ſyn langh verwaghte avancement in ordre bekome. Daer door wy dan des te bequamer ſullen werden om by de Heeren die deſe bevorderingh affectionneren, alhier alle behulp in 's Landts ſaeken te konnen afwaghten ende genieten, tot dienſt van haer Ed. Groot Mog. ſelfs, ende haerer Onderdanen. Nae onſe ootmoedige gebiedeniſſen, ſyn ende blyven altyt:

Myn Heere,

U Ed. Dienſtwillige Dienaers,

Geteekent

C. v. BEUNINGEN en W. BOREEL.

Tot Paris den 26. January 1662.

Aen de Heeren Ambaſſads. C. v. Beuningen en W. Boreel, den eerſten February 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UWer Ed. depêche van den 26. der voorlede maendt, met de recommandatie in faveur van den Lieutenant *Boulleau*, is my ter reghter tydt wel ter handen gekomen. Dat daer van opentlyck geene mentie magh werden gemaekt, is U Ed. bekent uyt haer Ed. Groot Mog. Reſolutie den 5. Auguſty des voorleden jaers tegens Uytheemſche recommandatien tot Militaire Charges genomen; ende alhoewel nogh een ander obſtacul, naementlyck de Reſolutie om Gereformeerde Kapiteynen voor anderen te prefereren, hem ſtaedt tegen geworpen te worden, ſoo ſal ick eghter in geen gebreecke blyven, om by de Heeren van de Ridderſchap en de Gedeputeerde van de Steden, ſoo veel goede genegentheyt voor den voornoemde Monſr. *Boulleau* te verwecken, als het my

doenlyck wesen sal, daer van U Ed. het succes ter naester Vergaederinge van haer Ed. Groot Mog. geadverteert sal worden.

Ende desen tot geenen anderen eynde dienende, sal ick hier mede afbreken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den eersten February 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 26. January 1662.

MYN HEERE,

AEn de Heeren onse Medebroeders, ende ieder van ons in 't particulier, is volkomenlyk seecker ende bekent, de singuliere genegentheyt ende goede affectie, die de Heeren Graeven van *Brienne*, Vader ende Soon, betoonen ende toebrengen van veele jaeren herwaerts, ende ook nogh jegenwoordigh, tot bevorderingh van het beste van haer Ho. Mog. Staedt ende haerer Onderdaenen, aen dit Hof te doen hebbende, ende insonderheyt mede tot avancement der saeken die specteren dese jegenwoordige handeling van Alliancie; daer van wy versoecken U Ed. gelieve ten vollen verseeckert te wesen.

Ende alsoo die beyde Heeren de bevorderingh van den Lieutenant *le Sr. Boulleau*, aen ons op het serieuste ende minnelykste hebben gerecommandeert, met verklaering, dat haer Ed. dese gunste sullen houden als eene weldaet aen haer eygen gedaen; soo hebben wy nodigh ende dienstigh geaght, nevens de andere Missive, dus veel nogh by te voegen; laetende dese redenen van recommandatie tot U Ed. hoogwys beleyt ende gunste, om die sulcks ende daer te gebruycken, op dat den Lieutenant de vacante Compagnie moge bekomen.

Wy en twyffelen niet of de welgem. Heeren Graven, sullen haer daer door vertroost vinden ende des te meer verobligeert houden, om haere goede genegentheden, tot dienst van den Staedt, nogh stercker te continueren ende te verdubbelen. Ons dan tot U Ed. goede condescendentie hier toe, verlaetende, ende nae onse ootmoedige gebiedenissen, syn altydt:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige Dienaers,

Geteekent

C. v. BEUNINGEN en W. BOREEL.

Tot Paris den 26. January 1662.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 26. January 1661.

MYN HEERE,

HEt is my ende de andere Heeren die nevens my hier syn, tot een groot verdriet ende ongeneught, dat nae soo veel toegevens in verscheyde gewightige pointen, als men van de zyde van haer Ho. Mog. heeft toegebraght, de Alliancie die wy hier Negotieren, nogh niet in staet is om tot besluyt te komen, sonder dat wy last ontfangen om ons met generaele woorden ontrent het guaranderen van elkanders Gereghtigheden, te vernoegen, of dat den Koningh sigh laete bewegen om haer Ho. Mog. met het uytdrucken van de Visscherye te voldoen. Wy hebben voor desen gelooft dat het laeste ons soude gewerden, of immers eenige hoope daer toe gehad, dewyle de reden om sulcks te desidereren, aen onse syde is, ende dat men ons verseeckerde, dat den Koningh tot de Tractaten genegen was, ende dat haer Hoog. Mog. in andere pointen syn Majesteyt soo verre syn te gemoedt gegaen, dat wy ook moghten vertrouwen, dat om niet al te seer onlustigh te maecken een Staedt, met dewelcke men sigh wil verbinden, de difficulteyt die men hier in 't voorsz. point vondt, ofte sigh selve maekte, soude syn gesurmonteert. De apparentie daer toe was ook des te grooter in myn oogen, om dat wy bynae in alle de Conferentien ende visiten, die wy sedert ses maenden met Commissarisen gehad hebben, uytdruckelyk hebbende gesegt, dat wy presupponneerden dat ons het woordt van Visscherye niet soude werden gedifficulteert, soo wanneer 'er geen ander tot het voltrecken van het Tractaet resteerde, ende daeromme geen naeder last ontrent het selve souden versoecken, nog om redene hadden te verwaghten, noyt tegen gesprooken te werden, ten waere men tot een tegenspraecke wilde uytduyden, dat ons soo nu soo dan is geandtwoort, dat sy niet anders konden seggen als 't geen Hoogstgedaghte syn Majesteyt op 't voorsz. point had verklaert. Hier toe quam nogh, dat wy van den beginne aen niet alleen staetelyck hebben geseyt; maer ook soo veel wy hebben kunnen mercken, voor een evidente saek hebben doen aennemen, dat het onmogelyck was met haer Ho. Mog. een generaele ligue defensive ende guarantie op te regten, sonder het regt van de Visscherye in deselve te begrypen. Dit laetste wert ons ook als nogh by niemandt gedisputeert; maer het eenige verschil is, dat wy eysschen dat het nominatim geschiede, ende dat den Koningh daer ontrent sig niet verder verstaedt te eslargeren, als tot de generaele woorden van *Autres Droits quelconques, par Mer & par Terre.* Wy hebben voor ons, dat in saeken van dusdanigh een gewight, klaer moet werden gesprooken, dat by het Tractaet niet wert geternmineert hoe verre sig de geregtigheyt die men in guarantie wil brengen, extendeert, ende voor geen Staeten, laet staen voor een dus magtige Kroon te dulden is, dat vremde Natien haer souden beletten een guarant over soodanige gereghtigheden, als sy ende haer vrienden souden mogen hebben te maecken; dat de reflexie

flexie op Engelandt ydel is, niet alleen om dat van Engelandt in 't geheel Tractaet niet wert gesprooken, ende de pretensien ofte liever Gereghtigheden, die de Engelschen soude mogen tegenspreecken, niet werden uytgedruckt; maer om dat men haer Ho. Mog. niet gerust kan stellen met de generaele woorden, behalven dat deselve ook aen Engelandt, des Konings intentie om de Visscherye daer onder te begrypen, doen verstaen, ende dus soude het een onnutte, jae quaelyck voegende saeke zyn te toonen of men haer Ho. Mog., of den *Koningh van Engelandt* soude willen verstricken; dat wy ons met een secreet Articul sullen te vreden houden, ende indien men wilde seggen (gelyck inderdaet dese Heeren seggen) dat in onsen Staedt geen secretese is; wy haer Ho. Mog. niet kunnen verseeckeren, dat de voorsz. generale woorden, de Visscherye includeren, ende sy een persuasie laeten aen Engelandt, van dat die niet geincludeert is; dat dit voorwenden van complaisance voor Engelandt, soo qualyck gefondeert, met reden verdaght kan syn, ende doen vermoeden, dat die geene die in een saek in dewelcke de interessen gemeen syn, tegenwoordig een woordt weygeren om klaer te spreecken, naederhandt veel meer soude weygeren, het geen uyt kraghte van een gemeene Guarantie, soude te presteren syn; dat de geene die verstaen dat men nae 't inwilligen van de voorsz. woorden, in Engelandt soude kunnen geloofelyk maeken, dat dese Kroon ontrent de Maintenue van de Visscherye niet is geëngageert, om, ick weet niet welck qualyck begrypbaere subtile speculatien, het selve veel meer tegens haer Ho. Mog. souden sustineren, om in geen rupture te treden tegens een Ryck, dat men hier met versuym van syn eyge interessen, dus delicatelyck mesnageren; dat wy ook niet weten wat van het geheele werck van dese Alliancie te dencken sy, by aldien het nae soo veel condescendentien van haer Ho. Mog., niet soo veel gelt, dat het dese reflexie op Engelandt kan overwegen; dat wy geen last hebben om ons verder te eslargeren, ende niet gelooven, dat wy andere sullen bekomen; ende boven dien meenen dat het ondienstigh is, nae soo veel trainissementen, haer Ho. Mog. te willen vergen om in desen toe te geven; dat wy niet alleen meenen sonder vrugt te sullen geschieden, maer als 't anders waer, niet soude geschieden als met een groot degout, ende met een persuasie van dat dese Kroon geensints gevoeligh is van haer Ho. Mog. interessen, diermaete als men most geloven, om soo een considerable Alliancie aen te gaen met de goede genegentheydt die nodigh is om deselve wel te animeren; dat dit te meer op de gemoederen sal drucken, dewyle men in dese over een gemeen interest handelt, ende inder daet voor soo veel haer Ho. Mog. aengaet, ten aensien van Engelandt, niets pretendeert, als men in particulariteyten soude treden, als 't geen den *Koningh van Engelandt* door den Heere *Downingh* heeft verseeckert aen haer ongeperturbeert te sullen laeten; ende eyndelyck, dat het aghterdencken daer ontrent te grooter sal syn, ende een wyder velt sal hebben, om tot een schadelyck mistrouwen te verdwaelen, om dat men weet wat taele gemelten Heere *Downingh* ontrent de Visscherye van de Ondersaten van dese Kroon heeft gevoert, ende met reden suspect sal hebben, dat ook sulck een Koningh, die in andere saeken soo gevoeligh is, niet sal hebben kunnen helpen bewegen, om met haer Ho, Mog. klaer te spreecken; insonderheyt dewyle altydt open blyft aen de Engelschen te seggen, dat men in geen decisie van haer saeken is getreden, ende nogh meer, dat

dat haer Ho. Mog., haer vernoegen met het geen sy selve hebben verklaert. Ick sal my niet extenderen op de argumenten, die Wy verder bybrengen, om te doen begrypen, dat desen Koning soo wel als haer Ho. Mog., is geinteresseert, om klaer te spreecken, ende dat scrupule in desen te toonen, niet anders diendt, als om sigh werck op den hals te haelen, ende dat met klaer te spreecken, men alles te boven is; want U Ed. sal alle het geene tot dien eynde bygebraght heeft kunnen werden, uyt het geen Wy voor desen, ontrent dit point overgeschreeven hebben, volkomentlyck hebben verstaen; maer ick sal hier alleen byvoegen, dat dese redenen gelyck als sy bondigh ende kraghtigh syn, ook in de Conferentie ende in de particuliere Visiten, by de meeste Heeren Commissarisen met soodanige contenantie syn bejegent, dat ick in vast vertrouwen ben, dat deselve by haer, plaetse ende gehoor hebben gevonden; maer, uytgeseyt by den Heere Grave van *Brienne*, schyndt de meeste complaisance, die de een voor d'ander heeft, genoegh te syn, om den geenen die iets dringht, te gemoedt te gaen, met te rughsettinge van alle het geen ontrent onse saeke billick matigh is, ende Wy syn door veel redenen gepersuadeert, dat men in dese gelegentheyd die complaisance voor een seecker Heer heeft gehad, ofte veel liever voor de opinie, dewelcke den Koningh hier ontrent heeft ingenomen; indien noghtans sulcks niet liever van hoogerhandt komt van de *Koninginne van Engelandt*, ende dat het geen men ons, om ons van die opinie ontrent de voorgeroerde Heer te diverteren, heeft geseyt, meer waeraghtigh is, als ick vertrouwe. 't Is ook waer, dat gedaghte Heer in desen niet gepousseert is, door aversie tot onse saeke, die hy affectionneert; maer sigh laet verrucken, om te gelyck den *Koningh van Engelandt* te behaegen, van dewelcke hy geaffectionneert werd, ende welckers genegentheyd hy in dese tyd verstaedt, naeuw te moeten werden gemesnageert. Dit laetste is, dat men tegens alle de voorsz. redenen ons voorwerpt, ende sonder noghtans directelyck te seggen, dat de Koningh onder de generaele woorden speciaelyck de Visscherye includeert; want in sulcken geval waere de dissimulatie met Engelandt te vergeefs; soo wil men, dat het uyt de woorden selver by ons besloten werde; jae werdt by de geen die voor haer particulier spreecken, daer nevens geseyt, dat men geen swarigheydt soude maecken, om haer Ho. Mog. door een secreet Artikel gerust te stellen, in de meest volkomene manier, by aldien men hier niet verseeckert waer, dat het niet secreet soude blyven. Men doet'er by, dat den Koningh affectionneert, d'Alliantie met haer Ho. Mog.; dat syn intentie klaerder is; dat haer Ho. Mog. de saeke hebben; ende ontrent woorden, die men ten goede eynde voor haer, ende dese Kroon wil mesnageren, niet behooren difficil te blyven; dat de devoiren van dese Kroon te weegh hebben gebraght, de verklaeringe welcke *Downing* heeft gedaen; dat de interessen gemeen syn; ende dat den Koning nog de syne, nogh die van haer Ho. Mog. sal abandonneren, ende in geen gedaghten kan komen, dat den *Koningh van Engelandt* nae het besluyt van dese Alliancie, tot naedeel van de een ofte d'ander, iets sal innoveren; dat die alles seyt, niet excludeert; maer dat men sonder noot niet al te subtil op explicatien moet dringen, die haer Ho. Mog. niets geven, ende den Koning, om redenen, tegens syn; dat men door de Alliancie alle volkomen gerustheyd sal hebben, ende sonder de Alliancie, die seer in 't onseecker sal sien gestelt; dat men in dese geen

 man-

manquement van genegentheyd, maer ten uytersten genomen, diversiteyt van begrip alleen moet presupponneren.

Wy hadden onder anderen geseyt, dat de generaele woorden in dese, disputabel soude kunnen werden gemaeckt, door de debatten, die over de expressie van de Visscherye waren gevallen: Daer op is ons op gisteren in discours by een Heer, die in dese seer veel vermagh, te gemoet gevoert, of haer Ho. Mog. souden te vreeden wesen, by aldien in 't Tractaet wierdt vermaendt, met voorgegaen debatten over particuliere geregtigheden die aen de generaelheyd van de woorden van *Autres Droits quelconques, par Mer & par Terre*, niet soude derogeren, ofte dat men met andere meer generaele woorden haer Ho. Mog. contentement soude kunnen doen. Wy hebben geseyt, geen contentement te kunnen nemen, als met het woord *Pêche*; maer dat Wy dat niet kunnende verkrygen, al het geen ons voorquam, souden overschryven. Die Heer met dewelcke Wy in discours syn geweest, heeft aengenomen te onderstaen, wat dienaengaende te obtineren soude syn, ende ons het selve te laeten weten, waer het doenlyck, voor 't afgaen van dese post; maer dessels vertreck is op handen, ende Wy hebben nogh niets vernomen, ende doen niets vragen, om geen vermoeden te geven, van dat Wy ons tot accommodementen souden kunnen inlaeten, die ook in de handelingh misschien niet sortabel souden werden gevonden, dewyle de geene, die haer Ho. Mog. souden kunnen voldoen, aen de geene die met eenige apparentie in dese Engelandt mesnageren willen, niet soude kunnen gevallen. Wy hebben deselve Heer seer geurgeert, om ons te verklaren, of het geen den Heere de *Brienne* ons heeft geseyt, de uyterste Resolutie van den Koningh was; maer hy heeft dat voor soo verre gedeclineert, dat syn Ed. seyde, sigh niet daer op te kunnen verklaren; maer ook, dat hy niet anders konde seggen, als het geen den Heere Grave van *Brienne* uyt des Koninghs naem had geseyt, ende dat de intentie van dese zyde goed ende sinceer was, ende bleef. Ons syn verscheyde discourssen voorgekomen, waer uyt Wy vermoeden, dat men hier gepersuadeert is geweest, dat Wy dit point souden overstappen, ende alsoo Wy daer toe met geen een eenigh woord oorsaek hebben gegeven, is myn gedaghten, dat het wel soude mogen syn voortgekomen uyt eenige advisen van den Heere *du Thou*, dat ick vermaen, niet soo seer, om dat ick iets seeckers dienaengaende weet, als om te gelyck te seggen, dat'er sorge diendt gedragen, dat het geen men hier wil doen opereren, ten beste ofte tot uytwerkinge van de intentie van den Staedt, aen den Heere *du Thou* wel gepersuadeert diend te werden. U Wel-Ed. sal hier uyt sien in welcke standt onse Negotiatie is, ende op wat gronden het point van de een ende andere syde gehandelt werd. Wy hebben wel eenige gedaghten gehad, om daer over by particuliere audientie by den Koningh, ter intentie van haer Ho. Mog., naeder instantie te doen; maer buyten dat men ons buyten hoope stelt, van dat het soude geschieden met succes, soo weeten Wy in een saek die soo langh gedebatteert is, niets nieuws voor te brengen, ende sullen, inmiddels Wy naeder last afwaghten, door andere wegen met evenveel naedruck kunnen arbeyden, sonder de prejuditie te lyden, die Wy oordeelen in een formeel *refus* op naedere instantie, te resideren; insonderheydt, dewyle het soude kunnen syn, dat haer Ho. Mog. in dese soude goedvinden te relascheren, ende in sulcken geval de redenen waerom de generaele

woor-

woorden voldoende syn, liever geadmitteert, als veel tegengesproocken dienen te werden. Myns oordeels, is het geheele Tractaet een sacke van considerable deliberatie geworden; maer in dit particulier point, is misschien de swaerigheyd ten een ofte ten anderen te minder, om dat men soo wel in de expressie van 't woort Visscherye, als in de generaele Woorden, sigh op de goede trouw ende op de naedruck van gemeenschap van interessen, sigh moet verlaeten, dewyle men sonder deselve, soo wel op de extensie van de gereghtigheyd, om te visschen, als op 't uytlaeten van 't woord Visscherye, exceptie soude kunnen maecken. Wy hebben daer nevens gedaght, of haer Ho. Mog. niet ondienstigh soude kunnen vinden, dat op een point, in 't welck dese Kroon Engelandt doet considereren, alleen de Tractaten gebroocken ofte gestaeckt soude werden, ende hebben daerom geen naeder devoiren gedaen, om ontrent het Vat-geldt naeder contentement te hebben, om in cas van revocatie liever op dat point, ofte op beyde, als op de Visschery alleen van den anderen te scheyden. Ick referere alles tot U Edts. beter oordeel, ende blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. van BEUNINGEN.

Tot Paris den 26. January 1662.

P. S.

U Wel-Ed. permittere my, dat ick onder deselve correctie, van syn beter oordeel, hier byvoege, dat het soo de gedaghten daer gaen om te sluyten, beter waer, dan soo veel omslagh van deliberatien, in haest op dit point ons naeder last wierdt toegesonden, als dat het als een point van sonderlinge difficulteyt wierdt aengesien; dat niet kan dienen, als om de Engelschen op te setten, ende het naebedencken op sluyten op generaele woorden, te grooter te maecken. Wy handelen dit point soo veel in ons is, als of Wy volkomen in de saek accord waren, ende alleen over de woorden, ende 't opstellen van deselve discrepeerden.

Aen de Heer Ambassadeur Van Beuningen, den eersten February 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UWer Ed. brieven van den 26. der voorlede maendt, daer by ook eene van U Ed., ende twee van den Heere *Boreel*, ende U Ed. te samen syn geweest,

geweest, hebben ons, seer buyten 't geene Wy met reeden te verwaghten hadden, toegebraght de onaengename tydinge, van dat men aldaer difficulteyt maeckte, de Guarantie van de Visscherye explicite in te willigen. De Heeren ordinaris Gedeputeerde ter Generaliteyt met de Heeren Gecommitterde Raeden in compleet Collegie, die tydingen overwogen hebbende, syn eenpaerlyck van gevoelen geweest, dat sonder de uytdruckelycke expressie van 't woord Visscherye, 't sy in 't Tractaet, 't sy in eene Acte apart, desen Staedt sigh geensints en behoort in te laeten, tot soo beswaerlycken belofte, van geheel Vranckryk, met alle syn Conquesten te helpen Guaranderen, ende dewyle ook de Resolutie niet alleen, maer selfs de ernstige drift van alle de Leden van Hollandt ende West-Vrieslandt, altyts daer heenen heeft gegaen, soo hebben deselve Heeren ordinaris Gedeputeerden ende Gecommitteerde Raeden goedgevonden, dat de saeke onder Commissarisen van haer Ho. Mog., daer heenen soude werden gedirigeert, gelyck het advis van deselve Heeren Commissarisen, ook uytgevallen is, te weten, conform 't geschrifte copyelyck hier nevensgaende, daer op *Illico* geresolveert soude syn geworden, ten ware eenige Provincien scrupuleus waren geweest, om U Ed. sonder expresse last van de Heeren hare Principalen te laeten herwaerts keeren; weshalven dan de Conclusie alleenlyck uytgevallen is, als U Ed. uyt het geene deselve hier nevens van wegen haer Ho. Mog. toekomt, breder sal gelieven te vernemen. * Het is in der waerheyd soo verre van daer, dat haer Ed. Groot Mog. gepersuadeert souden konnen worden, om sonder uytdruckinge van het woord Visscherye, de voorsz. Guarantie aen te gaen; dat selfs veele Leden, ende voornaementlyck die geene die meest by de Zee syn geinteresseert, tot de jongste Resolutie op 't Vat-geldt niet syn te disponeren geweest, als onder expresse verklaeringe, dat immers d'uytgedruckte expressie van de Visscherye soude blyven eene Conditie *sine quâ non*, daer inne haer door alle d'andere Leden volkomen verseeckeringe is gegeven; sulcks dat derhalven d'Heeren Gecommitteerde Raeden de Vergaderinge niet hebben derven beschryven, om over dat point nader te delibereren, seggende, ieder van hun wel te weten, dat haer sulcks by de haren qualyck afgenomen soude werden. Ick wil hoopen, dat men aldaer desen Staedt in dat point sal te gemoedt komen, ende bekenne gaerne, voor myn kleyn begrip te oordelen, dat by onsteltenisse van dien, het voor desen Staedt beter geraeden is, haer buyten soo stercken engagement te houden, als sigh daer in te laeten.

Ick bidde Godt Almaghtigh, dat het syne Goddelycke Majts. goede geliefte moge wesen, Uwer Ed. Negotiatie vorders te zegenen, ende verblyve:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den eersten February 1662.

Aen

* Siet *Aitzema*, pag. 851. 't vierde Deel in Folio. In de laetste Duytsche Periode op een na.

Aen de Heer Raedt-Penſionaris J. DE WITT, Paris den 2. February 1662.

MYN HEERE,

ICk ben ſeer van een verſtandt met U Wel-Ed., dat het point van de Viſſcherye, als ſeer teer is aen te ſien, ende dat ſoude wel een van de redenen ſyn mogen, waerom men met min ongenegentheyd ſigh met de generale woorden die men hier inwilligt, ſoude kunnen vernoegen, indien men anderſints niet beter ende veyliger oordeeldt, in deſe tydt het voltrecken van het Tractaet te ſtaecken, ende ons t'huys te ontbieden, om rapport te doen, niet om de diſcrepantie over het woord *Pêche*; maer om dat men niet ſonderlinghs ontrent de Commercie heeft kunnen bedingen, ende dat de tydingen, die loopen van de ſeer twyffelaghtige diſpoſitie van den Prins van Spaigne, myns oordeels, om redenen voor deſen overgeſchreven, ſwaermoedige gedaghten kunnen maecken, ontrent een ſoo vaſt engagement met deſe Kroon; want het ſchyndt genoeghſaem ſeecker, dat men by 't affſterven van den *Koningh van Spaigne* ſonder mannelycke overblyffſelen, hier pretenſie op de Spaenſche Nederlanden, ende miſſchien op de Spaenſche Herediteyt ſal maecken; my dunkt, dat onſe buuren over Zee, ſeer qualyck beraden ſyn, dat ſy haer Ho. Mog. in deſe tydt ſoo weynigh goedt vertrouwen van haer genegentheyd geven.

Ick vertrouw vaſtelyck, dat de pretenſie van deſe Kroon, niet verder gaet, ontrent de Vlagge, als om in 't ſtrycken van deſelve, niet meer aen Engelandt te defereren, als de Engelſchen ſullen doen aen deſe Kroon, ende ick meen niet, dat men ſwaerigheyd ſoude maecken, om ſulcks uyt te drucken, indien deſe Heeren eyſſchen, dat Wy het ſpecificeren; ende dat ons ſtrycken, moet geſeyt werden, geſondeert te ſyn, op eenige deference die Republicken in deſe tydt hebben voor de Koninghrycken, ende niet op een *Dominium Maris*, aen de Engelſche ſyde, 't welk gelden ſoude moeten, om eenige preëminentie boven dit Ryck, in Zee te pretenderen. Daer werd geſeyt, dat van wegens deſe Kroon, in Engelandt eenige Ouvertures ſyn gedaen, ontrent het point van de Vlagge, ende dat tot nogh toe de Ambaſſadeur d'*Eſtrades*, daer ontrent met ſeer weynigh contentement werd bejegent. Wat daer van is, hebben Wy tot nogh toe met geen, ſeeckerheyd kunnen vernemen; maer ſoo 't waer is, is 't wel apparent, dat men het point van de Vlagge met Ons ſoude levendigh maecken, ſoo men op ſpecificatie van gereghtigheden blyft ſtaen.

Wy hebben occaſie gehad, om met den Heere Grave van *Brienne* over den Heere d'*Eſtrades* te ſpreecken; deſelve heeft ons ſeer volkomentlyck verſeeckert, dat dien Heere geduurende ſyn Ambaſſade in Hollandt, ende daer nae, altyd ontrent de intereſſe van Staedt tot Staedt, ſeer geaffectionneert ſigh heeft getoond tot den Staedt van haer Ho. Mog., hoewel hy anderſints meer vrindt van den Heere *du Thou*, als van den Heere d'*Eſtrades* is. Daer ſyn nogh geen ordres afge-

afgesonden, om den Heer *du Thou* te revoceren, dewyl men verstaet, dat den Heere d'*Estrades* nogh eenigen tydt in Engelandt moet blyven, op dat hy niet schyne te rugh geroepen, tot contentement van Spaigne, gelyck den Heere *Vatteville* is gerevoceert, tot voldoeninge van dese Kroon.

Ick sal my reguleren, nae 't geen de Heeren Gecommitteerde Raeden goedgevonden hebben, ontrent de aenbiedinge, hier ontrent het Vat-geldt gedaen; maer de ordres die men daer stellen kan, om de Fransche scheepen te ontsetten, 't voordeel, dat haer 't Vat-geldt geeft in de Vaert buytens 's Landts, extendeert sigh niet op scheepen, die recta nae de Oostzee, ende elders soude mogen gaen; ende de belastinge in sigh selven, sonder afbreuck in de Vaert, schynt geen comparatie te hebben, met de geëyschte somme, ende ick moet bekennen, dat ick my niet light kan inbeelden, dat Wy 't herstellen van 't Vat-gelt souden hebben te apprehenderen, indien 't eens afgesteldt waer; ook soude men by Tractaet daer tegens kunnen caveren. Ick sal altyd blyven:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 2. February 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 9. February 1662.

MYN HEERE,

ICk kom nevens den Heere *Boreel* te ontfangen, U Wel-Ed. Missive van den eersten deses maendts, ende met deselve aengenaeme stoffe van U Wel-Ed. dienstelyck te dancken, voor de goede genegentheydt met dewelcke 't hem gelieft sigh te verklaeren, voor Monsr. *Boulleau*: Daer syn soo veel ende bysondere particultiteyten in syn faveur, dat ick vertrouwen derf, dat het geen U Wel-Ed. bewogen heeft, om onse serieuse recommandatie met soo veel goedheyt aen te nemen, ontwyffelyk de Leden van de Vergaderinge sal bewegen, om niet beswaerlyck in dese met eenige dispensatie van generaele Resolutien, de gesolliciteerde Kapiteyns-plaetse, over de twaelf jaeren by hem waergenomen, op hem te confereren; hy sal kunnen aen de Vergaederinge vertoonen, wat van syn gedaene diensten is. Ick sal alleenig daer byvoegen, dat syn Broeder is hier in wil ende in een post om dienst te doen aen den Staedt. Ende dat haer Ho. Mog. aen den Heere de *Brienne* (die dese saeke seer

seer behertigt, ende sonder de Resolutie tegens de recommandatien, selve aen haer Ed. Groot Mog. soude hebben geschreven) schuldigh syn, alle het geen men kan schuldig wesen aen een standtvastige ende seer gepassionneerde affectie tot het beste van haer saecken in alle voorvallende occasien, meer als ick uytdrucken kan. Ick sal altyt blyven:

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 9. February 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 9. February 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 2., is my ter handt gekomen U Edts. van den eersten deses maendts.

Wy sullen niet naelaeten onse uytterste vlydt sorghvuldelyck aen te wenden, om haer Ho. Mog. te doen erlangen volkomen contentement ontrent de uytdruckinge van het woort *Pêche*, ende indien wy daer inne reusseren, ook eenige meerder satisfactie ontrent het Vat-geldt, als het by ons overgesonden andtwoort van den Koningh, op onse jongste Memorie is vervattende. Ick ben niet buyten hoope van dat dit laetste soude mogen gelucken; maer den Heere Marechal de *Turenne*, ende den Heere de *Lionne*, hebben ons ontrent het eerste, soo seer duydelyk geseyt, dat den Koningh sigh niet soude kunnen relacheren in 't eerste, ten waere misschien tot temperamenten, dat het te vermoeden is, dat die klock is gegoten, ende dat het ons niet mogelyck sal syn aen deselve te geven de forme die wy wenschen, dewyle sy de redenen die den Koningh heeft, ende in 't generael alle gaen om Engelandt te menageren, (wy kunnen niet precise ontdecken hoe verre ende tot wat eynde) invincibel noemen. De voorslagh van de expressie te doen in een secreet Articul, wert verworpen op een onmogelyckeyt die men stelt in den Staedt te wesen om iets, ende min een saeke van dusdanige natuur, secreet te houden. Sy blyven op haer voorige seggen van dat de geene die alles seyt, niet excludeert; dat men sigh op de goede trouw, ende op de kraghtige obligatie, die uyt gemeenschap van Interest spruyt, moet verlaeten; ende dat die soodaenigh is, dat men ook sonder Tractaet, in voorvallende ongelegentheyt ontrent de Visscherye, de partye van haer

haer Ho. Mog. soude aennemen; dat des Koninghs retenue, om niet meer explicite te spreecken, in dese tydt om gewightige redenen nodigh ende ook ons nut is. U Wel-Ed. sal lightelyck uyt myn voorgaende van den 26. des voorleden maendts kunnen sien, wat by ons hier op wert geandtwoort; maer alles is meermaele, ende sonder effect te doen, geseydt. Dat den Koningh geerne met haer Ho. Mog. sluyten soude, houde ik seecker, ende meyne, dat hier ook soodanig een temperament, als den Heere Mareschal *de Turenne*, gemoveert had, van de woorden tot de niet geëxpresseerde gereghtigheden relatif, nogh meer generael te stellen; ende te caveren, dat de debatten over de Visscherye gevallen, niet soude kunnen prejuditieren; ofte een diergelycke wel soude mogen plaetse vinden. Ende ick moet bekennen, onder U Wel-Ed. beter gevoelen, dat myns oordeels, het syn bedencken heeft, of het Tractaet (indien men het andersints in dese tydt, seer dienstigh oordeeldt), om 't verschil, dat dan overigh soude syn, behoordt aghter te blyven; insonderheydt indien eenige faciliteyt ontrent de Visscherye van onse syde, ons meerder faciliteyt daerentegen in 't point van 't Vat-geldt, soude doen vinden van de syde van den Koningh; ende soude ick my te eer op generale expressien verlaeten, om dat Wy in dese laboureren in een Reght, dat Wy met dese Kroon gemeen hebben, ende ons niet kan geturbeert werden, sonder dat de consequentien meede tot dessels naedeel gaen. Maer soo men swaerhoofdigh is, ontrent de Alliancie selver, kan dit een middel syn, om de Negotiacie met de minste offensie buyten Conclusie te laten; dewyle Wy soo veel redenen voor ons hebben, dat men kan seggen, wel te doen blycken, dat het ongelyck aen dese syde is, ende dat het haer Ho. Mog. aen geen goede genegentheydt ontbreeckt.

Het geen in 't concept van haer Ho. Mog. is, om by ontsteltenisse van besluyt, ouvertures uyt te locken, tot een meer gerestringeerde Alliancie, kan een middel syn, om een min onbehaeghlyck afscheyt in dese te nemen; maer ick weet niet of haer Ho. Mog., die in dese tydt voornaementlyck sien, om tegens haer buuren over Zee in gerustheyt te werden gestelt, met gerestringeerde Alliancien sullen syn gedient, die hier misschien souden gaen, om alleen het geen men te Lande heeft te guaranderen, ofte alleen Tractaeten; ende in cas van verder te gaen, om ook de Zee te includeren, soude altyt deselve difficulteyt blyven; maer indien haer Hoog Mog. om die difficulteyt, wilde op secoursen sluyten, en genegen syn over te stappen, soo is dat een saeke om onderstaen te werden; maer misschien soude men van dese syde by de althans geadjusteerde proportie van secoursen, niet willen blyven, ende ontrent de conjuncturen die 't afsterven van den Prince van Spaigne, soude kunnen veroorsaecken, soude men de handen gebonden hebben, soo wel door een Tractaet van secoursen, als van rupture.

Onder de Gereghtigheden ende Pretensien, welcke den *Hertogh van Lotthaaringen*, op andere Landen heeft, ende aen desen Koningh cedeert, is *nominatim* uytgedruckt, syn pretensie op 't Hertoghdom Gelderlandt ende Graefschap Zutphen. *Hertogh Karel*, Neve van gedaghte *Hertogh van*

Lottha-

LotthaHringen, die over de Handelinge niet is geweest, is (soo geseydt werdt) in stilte sonder afscheydt van den Koningh te neemen, van hier te post gereyst, soo 't gemeen vermoeden is, nae den Keyser in Duytslandt. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 9. February 1662.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 15. February 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post, hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven, als doenmaels de tydt tot myne verlustiginge besteedt hebbende, binnen Dordreght, op de Bruylofts-feeste van myn oudtste Susters-doghter. Ondertusschen syn my wel ter handen gekomen U Ed. Missiven van den 2. ende 9. deser loopende maendt, waer uyt, alsmeede uyt U Edts. publicke depêches van den selven date: Wy met leetwesen bespeurt hebben, dat men aldaer continueert by de geallegeerde difficulteyten tegens d'insertie van 't woord *Pêche*, in het te maecken Tractaet, of in eene Acte apart.

Ick moet bekennen, nevens anderen, van die opinie te syn, dat deselve reden, die den *Koningh van Vranckryck* jegenwoordigh wederhoudt, ende disponneert, om niet toe te staen d'insertie van 't voorsz. woort, syne Majesteyt het *casus* voorvallende, nogh veel meer sal wederhouden, ende disponeeren, om niet tot de Actie te komen; ende indien de redenen, die de voorsz. scrupule veroorsaeken, maer in dese tyd alleen gelden, soo dunckt my best geraeden te syn, de conclusie van het gantsche Tractaet te differeren, tot dat die tyd sal gepasseert wesen; in consideratie, dat by soo verre in dese tyd, of immers voor ende aleer de voorsz. redenen van scrupule komen te cesseren, de Visscherye van desen Staedt quame getroubleert te werden, haer Hoog Mogende alsdan daer ontrent van de gemaeckte Guarantie niets ter wereldt souden hebben te verwagten; ende eghter in deselve tyd voorvallende, dat Vranckryck wierde geattacqueert, hoe ofte waer sulcks ook moghte geschieden, haer Hoog Mogende verobligeert souden syn, van haere zyde het effect van soo beswaerlycken bandt te presteren.

De Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, is geconvoceert tegens den 28. deses, dogh ick sie geensints te gemoedt, dat

eenige Leden van deselve geinclineert sullen syn, om in 't reguard van de insertie van 't woordt *Pêche*, te lacheren.

Dat men ook de Kroone van Vranckryck Guarantie soude beloven *nominatim*, soo de Engelsche haer quamen te attacqueren, uyt redenen dat 's Koninghs Oorloghschepen weygerigh bleven voor die van Engelandt de Vlagge te strycken, houde ick alsnogh, gelyck hier bevorens geadviseert hebbe, voor een teer ende chattoulieus point; maer eghter vertrouwe ick, dat haer Ed. Groot Mog. eerder daer over souden stappen, dan resolveren tot het lacheren in de expressie van 't woordt *Pêche*. Dogh daer ontrent previdere ick eene andere swaerigheyd, naementlyck, dat sommige Provincien door de influentien van de Vrouwe Princesse Douariere, op de Officien ende Instantien van de Engelschen, daer aen sy jegenwoordigh t'eenemael vast schyndt, 't voorsz. poinct raeckende de Vlagge, souden blyven difficulteren; ende dan soude, myns oordeels, de Alliancie, met minder gratie, ende met meerder offensie aen alle syden aghterweege blyven.

Indien van de zyde van Vranckryck gepresenteert wierde, het opgestelde Vat-geldt in 't geheel af te schaffen, soo soude haer Ed. Groot Mog. met fondament voor oogen gestelt konnen werden, eenigh important voordeel *de presenti*, in de voorsz. Alliancie; ende soude men als dan, onder benefitie van dien, met eenige hoope van succes, mogen laboreren om haer Ed. Groot Mog. tot temperamenten ontrent de Visscherye te disponeren.

Soo wanneer haer Ed. Groot Mog. wederom Staedtsgewyse by den anderen sullen syn, sal ick aen de notabelste Leden bekent maecken, 't geene U Ed. my door den Heere *Buat* onder date den 19. January overgeschreeven heeft, om te sien of deselve Leden ook van andere opinie moghten syn, als de Heeren Gecommitteerde Raeden haer dienthalven te wesen, betoont hebben.

Het gene in 't concept van Commissarisen van haer Ho. Mog. geseght wert, raeckende een meer gerestringeerde Alliancie, moet ik bekennen in diervoegen gestelt te wesen, meer om met de beste gratie tot een afscheydt te geraecken, als dat men alhier daer van veel vrughts te gemoet siet. Waer by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick dese afbreecken ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 15. February 1662.

P. S.

Hier by gaet een Missive by my geschreven aen den Heere Grave van *Brienne*, de Soon, tot antwoordt op een brief van recommandatie in faveur van Monsr. *Boulleau*, van hem ontfangen, met eene open copye daer nevens, welke Missive ick bidde, dat U Ed. aen deselve gelieve te doen behandigen, soo U Ed. sulcks geraeden vint, daer van ick de dispositie t'eenemael aen U Ed. deferere.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 16. February 1662.

MYN HEERE,

MYn jonghste schryven aen U Wel-Ed., is geweest van den 9. deses; sedert het afgaen van deselve, is my niets van syn handen toegekomen.

Soo Wy mogen fondament maecken, op het geene ons eenstemmelyck geseyt werdt, soo ontbreeckt het hier niet aen genegentheyd, om haer Ho. Mog. contentement te doen, ontrent het point van de Visscherye; maer het is een ongeluck, dat den Koningh ende de een ofte de ander, die in dese meest gehoordt werden van syn Majesteyt, gelooven, dat sy ons daer ontrent, het woordt dat Wy eysschen, niet kunnen geven, sonder te ruïneren haer Negotiatie in Engelandt; welcke, soo 't gemeene seggen hier is, over het voeren ende strycken van de Vlagge, ende diergelycke saeken, soude syn aengesteldt; maer wel generaele termen, die de saeke klaerlyck includeren, ende ick vertrouw, dat Wy geen groote difficulteyt souden ontmoeten, indien Wy de woorden van *Autres Droits quelconques*, *par Mer & par Terre*, soude willen geamplieert hebben, met byvoeginge van *sans exception*, ende met eenige Clausule, dewelcke soude impliceren, dat op de debatten die voorheenen over de Visscherye syn gevallen, niets soude kunnen worden gefondeert, om aen de kragt ende estendue van de voorsz. generaele woorden iets te derogeren: My dunckt, dat het woordt Visschery, immers soo veel uytvlughten laet, als soude doen dusdanige generaele expressie, dewyle men altyd ontrent de estendue van eens ieders reght, uytvlughten soude kunnen maecken, soo men sigh op de goede trouw niet magh verlaeten.

Ontrent het Vat-geldt soude men misschien ook verkrygen kunnen, dat ledige schepen niets betaelde, ende dat de schepen met Wyn gelaeden, even als die Sout voeren, op de helft souden werden gesteldt, ende souden daer mede, want Sout ende Wyn maecken de laedingen van de meeste schepen, het Vatgeldt by nae tot op de helft gebraght syn.

De geene die my aengesproocken hebben, over het geene ick U Ed. door myn schryven met den Heere *Buat* afgegaen, heb gecommuniceert, syn door myn aengemaendt, om te tenteren, of men, over een geheele *abolitie* soude kunnen eens werden; sy seggen absolutelyck, neen, maer willen, dat by voortgangh van het Tractaet, ende mits men haer te vreden steldt, aen 't succes van 't geen sy aen presenteren, niet is te twyffelen, ende dat men daer van in 't korte de effecten soude sien. De Heeren van Zeelandt hebben den Heere *Hubert* aengeschreven, dat haers oordeels, men behoort met dese Luyden te sluyten, ende dat'er geen comparatie is, tusschen 't geen men soude pousseren, ende 't geen men soude geven, indien men met de voorgaende temperamenten konde sluyten, ende dan nogh op dese voorslagh soude het Vat-geldt genoeg-

saem vernietight syn, want de vaert van haven op haven, is meest van Sout ende Wyn in dit Ryck.

Prins *Charles*, die geseyt wiert naer Weenen verreyst te syn, wert my op dit uur aengedient, voor de handt te wesen, ende dat Hertogh *François* syn Vaeder, verstaet, dat hy met den Koning sal Tracteren over syn interessen: wat 'er van is sal men met ter tydt hooren.

Wy sullen een Conferentie versoeken, ende inmiddels de Resolutie van haer Ho. Mog afwaghten, ende soo wy ongedaener saeke moeten scheyden, alles besluyten met een Audientie, die strecken sal om een uytterste tentatif te doen, ende haer Ho. Mog. Proceduuren te doen aensien als vol reden ende genegentheyt om haer interessen met dese Kroon gemeen te houden. Ick ben ende sal altydt blyven:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 16. February 1662.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 22. February 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

VErmits de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt nogh niet Staedtsgewyse by den anderen gekomen syn; maer, soo ick hoope, volgens de beschryvinge, in de toekomende weeke staen by een te wesen, soo valt jegenwoordigh van hier weynigh te adviseren, alleenlyk gaet hier by, tot U Edts. naerightinge, eene andtwoorde by haer Ho. Mog. gegeven aen den Heere *Downingh*, op de gelegentheyt van de Scheepen de Charles ende de Experientie; mitsgaders ook seekere geconcipieerde instructie voor de Heeren *Ambassadeurs* in *Engelandt*, op de pointen in haere Negotiatie nogh openstaende, ende voornaementlyck, dat van 't stellen van Commissarisen Deciseurs. *

U Edts. jongste brieven van den 16. deser lopende maendt, soo aen den Staedt, als aen my in 't particulier geschreven, presupponneren, dat men, in cas van trouble in de Visscherye, van Vranckryck metter daet de prestatie van de Guarantie soude hebben te verwaghten. Ick moet bekennen tot nogh toe in dat geloof niet gebraght te syn; maer wel het contrarie te oordelen, om reden in myne voorgaende aengeroert.

Indien

* Siet *Aitzema*, pag. 891. &c. 't vierde Deel, in Folio.

Indien noghtans eenige woorden bedaght konnen worden die haer Ho. Mog. daer van soo volkomelyck verseeckeren, als of in duydelycke termen gestipuleert waere, dat de Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden in haere Visscherye gemolesteert of getroubleert werdende, Vranckryck tegens die Turbateurs sal moeten presteren de beloofde Guarantie, soo wil ick gaerne bekennen, dat haer Ho. Mog. daer mede souden behooren te nemen contentement, of dat men by faute van dien, met reden soude konnen sustineren, dat sy haer te veel attacheerden aen een formaliteyt, ende om 't uytlaeten van een woort de Alliancie wilden naerlaeten; maer ick ben seer bedught, jae houde voor vast ende seecker, dat Vranckryck even soo weynigh te brengen sal syn tot eenige andere woorden die even soo kraghtig, 't geene voorsz. is, exprimeren, dan of 't woort Visscherye daer inne geinsereert waere; behalven dat ick naeuwlycks kan bedencken, wat woorden om 't selve effect te doen, sonder mentie van de Visscherye te maecken, uytgedaght soude konnen worden. Immers dunckt my de voorgeslagen adjunctie van de woorden *sans exception*, met de Clausulen die souden impliceren dat op de debatten die voor henen op de Visscherye syn gevallen, niets soude konnen werden gefondeert, om aen de kragt ende estendue van de voorsz. generaele woorden iets te deroguеren, daer toe niet suffisant te syn, aengesien ick my vastelyck inbeelde, dat deselve redenen, die den Koningh jegenwoordigh wederhouden om daer ontrent rondt te spreecken, syne Majesteyt ook, het casus voorvallende, souden disponneren om staende te houden, dat het Visschen ontrent de Kusten van Engelandt, de Ingesetenen deser Landen altyts gequerelleert was, ende sulcks onder het woort *Droits*, niet begrepen te wesen, immers soo deselve secrete reede die nu opereert, als dan nog moghte duuren. Het soude mogelyck nogh in bedencken konnen werden genomen, of men niet by circumlocutie gaende, elkanderen de prestatie van het Guarandt in de alderefficaçieuste termen soude konnen beloven; onder anderen mede, in cas eenige Schepen van de subjecten van syne Majesteyt, ofte van de Onderdanen ende Ingesetenen deser Vereenigde Nederlandsche Provincien, in haere Navigatie, ofte in haere Neringe ter Zee, mogten werden getroubleert, gemolesteert ofte beswaert, sonder onderscheyt van plaetsen, waer sulcks soude mogen werden ondernomen, ook uyt wat oorsaecke, ofte onder hoedaenigh pretext alsulcke trouble, molestatie ofte beswaernisse moghte werden in 't werck gestelt, sonder eenige exceptie ofte reserve; ende dat daer by niet alleenlyck Commissarisen van syne Majesteyt, maer ook den Koningh selfs, tegens U Ed. by monde rondelyck verklaerde syne meyninge te wesen, daer onder in specie mede de Visscherye te begrypen ende te Guaranderen. Waer mede dese afbreeckende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 22. February 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. February 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryvens aen U Wel-Ed. van den 16., is my toegekomen U Edts. van den 15. deses maendt.

Ick moet onder U Wel-Ed. beter gevoelen, bekennen, dat vastgestelt werdende dat de Alliancie met dit Ryck in dese tydt als een goede ende wenschelycke saeck voor den Staedt is aen te sien; de discrepantie die 'er blyft, niet over de maintinue van de Visscherye, maer over de woorden met dewelcke deselve explicite ofte implicite in het Tractaet sal werden begrepen, in myn oogen niet soo essentieel is, dat my geheel ongeraeden soude schynen daer inne toe te geven, om met eenige meerder satisfactie ontrent het Vat-gelt bejegent te werden. De gedaghten die U Wel-Ed. daerontrent heeft, syn niet te min considerabel; maer ick kan niet geloven dat nae 't aengaen van dese Alliancie, de Engelschen iets ontrent de Visscherye sullen attenteren, ende ook niet, dat dese Kroon syn woort, dat door de generaele expressie *ex bona fide* soo wel, als door de speciaele insertie van het woordt *Pêche*, wert geëngageert, soude contravenieren, ende syn eygen interessen ende meest nutte ende Maghtighste Geallieerden abandonneren. In alle geval soude geen uytvlugt kunnen genomen werden op een voorwenden van dat wy geenderhande Reght van Visschen hebben, ende de geene die men soude willen maecken op de breder ofte strickter estendue van 't Reght van Visscherye, soude niet meer gedoot werden met het woort *Pêche*, als met die van *Droits quelconques, par Mer & par Terre sans exception*; insonderheyt, dewyle de expressie van Navigatie ende Commercie, in den text gepremitteert synde, by nae niets overblyft als het Reght van Visschery, daer toe de woorden *Droits quelconques par Mer*, relatif gemaeckt kunnen werden. Het gelt ook by my, dat daer mede alle de inconvenienten, die uyt het voorstellen van 't Reght van de Vlagge soude mogen volgen, voorgekomen souden werden; ende ick derve niet seer tegenspreeken de geene die meenen, dat ons vertreck van hier, staet aengesien te werden als een rupture van de Negotiacie, ende te veroorsaeken verscheyde nieuwe vexatien, soo in de Commercie, als elders; die men als tot een *Compello*, ofte misschien met arger ooghmerck wel soude mogen te werck leggen. Ick vrese ook, dat dese saeke geheel rughtbaer geworden synde, den Koningh onversettelyck blyven sal; misschien niet soo seer om redenen die syn Majesteyt in den aenvanck difficil hebben gemaeckt, als om dat het tot een *Pointille d'Honneur* schynt getrocken te werden, in dese sig, in alle geval van de syde van den Koning, niet verder te eslargeren, als tot expedienten; die apparentelyck op den voedt by my overgeschreven, ingewillight souden werden. Wy sien met verlangen te gemoedt, welcke de uytkomst van haer Ho. Mog. Deliberatien sal

syn

syn op dit importante werck, ende arbeyden ondertusschen als of wy geen andere last hadden te verwaghten, als die ons toegekomen is. Ick blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. van BEUNINGEN.

Tot Paris den 23. February 1662.

P. S.

Den Heere *Boulleau* heeft myn versoght, U Wel-Ed. dienstelyck te danken voor de genegentheyt aen syn Broeder betoont. Den Heere Grave van *Brienne* heeft U Wel-Ed. Missive ontfangen, ende sal groote aendeel in de obligatie nemen, in deese saecke die hy seer behertight.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 2. Maert 1662.

MYN HEERE,

NAe dat wy in de jongste Conferentie het point van de Visscherye wederom levendigh gemaeckt, ende om 't selve te doen uytvallen tot haer Ho. Mog. intentie, de redenen vervat inde bygeleyde Memorie, ende veel anderen immers soo krachtigh, die beter geseyt, als in geschrifte overgegeven werden, hadden gededuceert, ende dat wy soo in de selve Conferentie, als in verscheyde particuliere visites aen de Heeren onse Commissarisen alle hoope wegh genomen hadden, van dat wy andere last, als die wy hebben, soude mogen bekomen; soo bejegenen ons niet meer de woorden die men voor desen met ons heeft gebruyckt, van dat syn Majt. door invincible redenen wert wederhouden om haer Ho. Mog. contentement te doen, noghte iets diergelycks dat ons soude kunnen doen wanhopen; maer alleen, dat wy ongelyck hebben van al te subtiel ende te mistrouwigh te syn, ende, dat men niet behoort om de woorden te disputeren, als men de saeke heeft. Ons ontbreecken geen repliquen op soodanigh een antwoort, die ten minsten soo veel te weegh brengen, dat men ons rondelyk bekent, dat onse redenen seer goedt ende seer kraghtigh syn. Wat daer op volgen sal, weet ik niet, als dat men ons ongaerne sal laeten vertrecken, ende dat het meeste getal van de Heeren onse Commissarisen, by nae even grooten iever hebben, om ons dit point te doen toegeven, als wy selve; hoewel tot nogh toe niemant als den Heere Grave van *Brienne* sigh gemenght ende gemoeit heeft om voor ons te spreecken, nae dat den Koningh sigh in dit point tegens ons had ver-

verklaert; 't welke gemelte Grave met groote liberteyt ende veel affectie heeft gedaen: Ick hoop hy sal ditmael ook by anderen gesecondeert werden.

Ontrent het Fret ofte Vat-geldt, hebben wy op 't tapyt gebraght, dat men provisionnelyck 't selve ten aensien van de Vaert op buytenlandtsche Havens, geheelyk wil afschaffen, dewyle de Natien de inegaliteyt die daer inne gecauseert wert door het Vat-geldt, kunnen wegh nemen door retorsionele ordres, soo wanneer 't haer gelieft, ende dat men dies de Commercie sonder eenige hoope van vrught, doet lyden. Men heeft hier tegens geen exceptie, als dat de Natien dat nogh niet hebben gedaen, ende dat als het schoon geschiet, in Hollandt ende Engelandt, dat'er nogh andere Natien overblyven. Wy toonen dat die het selve kunnen, ende nae alle apparentie, sullen doen, ende als het schoon niet geschiede, dat de Onderdaenen van dese Kroon de vaert op Spaigne met haer eygen Schepen ende die van de Baltische-Zee door middel van 't voorsz. Vat-geldt, om verscheyde redenen die wy deduceren, niet maghtigh kunnen werden. Ick vertrouw dat indien nevens Engelandt ende Hollandt, den *Koningh van Denemarcken* 't selfde Vat-gelt stelde op de Fransche Schepen, men soude met de voorsz. redenen ende anderen, die meermaelen geseyt syn, dese saeke kunnen doordringen, hoewel 't misschien beter waer op een gemackelycker wyse, ende daer toe de penningen, van dewelcke men met ons gesprooken heeft, niet seer qualyck souden syn besteet.

Wanneer den Koningh in 't Parlement is geweest om het Tractaet met den *Hertogh van Lotthäringen* te doen enregistreren, syn door den Heere Eerste President ende de Heere Advocaet van den Koningh, met veel welspreeckentheydt verscheyde saeken geseyt, die, als men se anders als *Termes d'un beau Discours* soude opnemen, hier ende daer niet souden kunnen gerapporteert worden sonder naebedencken te geven; als dat men van den Koningh de daden van *Charlemagne* verwaghten, ende door syn beleyt ende kloeckmoedigheyt aen Vranckryck soude gegeven werden de oude Limiten van den Rhyn, de Erffenisse van Navare ende Bourgogne, ende dat syn Majesteyt ende dit Ryck tot die grootheyt ende dat ontsagh ende aensien waeren gekomen, dat een woort met chaleur gesprooken, de vrese braght tot over de Colomnen van Hercules. De Heeren Ministers approberen dit niet, ende wenschten wel dat de gemelte Heeren wat min welspreeckende waren geweest.

In het Tractaet selve is geëxpresseert, dat den Koning den Hertogh sal appuyeren in syn pretensien in Vlaenderen ende elders, ende wyders een clausule, van dat alle het gestipuleerde tot voordeel van 't Huys van Lottharingen, geen effect sal hebben, voor dat het by alle die van 't selve Huys syn, geteekent is. Daer loopt desen dagh een gerught, dat den gedaghte Hertog sonder verlof van den Koning, stilswygende soude vertrocken syn; maer het wert by anderen tegengesprooken: Edog voor vast geseyt, ook by de geene die het seer wel kunnen weten, dat hy deselve dagh van 't sluyten van het Tractaet, voor Notaris ende Getuygen heeft geprotesteert, soo dat het by veelen als een apel van dese wert aengesien.

Ick hebbe van daegh lange tydt gesproken met den Heere *Colbert*, die hier ontrent de saeken van Commercie ende Financien, seer gebruyckt wert, ende nae onse discoursen over het Vat-geldt, heb ik veel geklaeght over verscheyde exactien

exactien ende vexatien die door de Gouverneurs van de Zee-plaetsen ende anderen staende den Oorlogh, of buyten ordre, ofte met qualyck verkregen ordre, syn ingevoert; ende heb versoght, dat syn Ed. geliefde in consideratie te nemen alle het geene geheven wert, ende een pertinente lyst te doen maecken van de belastingen die aengeslagen synde, ende ook aen de geenen die se betaelen moeten, bekent gemaeckt synde, niet soude kunnen werden geëxcedeert. Syn Ed. heeft my geseyt, dat men ontrent die saeke besigh was, ende dat men seeckerlyck daer inne soude voorsien.

Den Heere *de Lionne* ende verscheyden anderen, hebben ons seer assurantelyk geseyt, dat men niets in Engelandt handelt om sigh met dat Ryck vast te maeken, soo dat het maer soude aenkomen op 't point van de Vlagge ende andere diergelycke saeken, waer ontrent hier een gerught loopt, dat desen Koningh niet tot syn genoegen soude werden bejegent.

De *Ministers van Engelandt* hebben hier geseyt, dat se den Koningh mede Arbiter maecken van de saek van de Visscherye. Ons is inde Conferentie by een van de Commissarisen gevraeght, of haer Ho. Mog. mede het selve soude willen doen; waer op by ons geandtwoort is, dat 'er geen Arbiter nodigh was in een saek over dewelcke geen questie is; maer dat het maer woorden syn van de syde van Engelandt, ende dat de Engelschen ons verseeckeren van de Visschery ongemoeyt te laeten; ende dat hier van een Arbitragie spreeken, en ondertusschen soo hier, als by ons, haer tegens de Guarantie formaliseren onder de handt, met geen andere intentie is, als alleen om dit Tractaet te breeken, ende wy vinden veele die ons hier inne geloven.

Nae 't afgaen van myne jongste Missive van den 23., is my toegekomen U Ed. aengenaemen van den 22. der voorlede maendt. Ick ben ende sal altydt blyven:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent

C. van BEUNINGEN.

Tot Paris den 2. Maert 1662.

Aen de Heer Ambassadeur Van Beuningen, den 8. Maert 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven, vermits sedert myne voorgaende van den 22. der voorlede maendt, alhier niets van consideratie voorgevallen was. Ondertusschen is my gisteren U Edts. Missive van den 23. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen.

De Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, volgens de bekende ordre, op Vrydagh voorleden geprocedeert hebbende tot begevinge van de vacerende Charges, is de sacke van Monsr. *Boulleau* soodaenigh uytgevallen, dat de Compagnie van wylen Kapiteyn *Mariebordes* geconfereert is op de Gereformeerde Kapiteyn *La Grandiere*. Ick hadde aen de Leden ende de comparerende Heeren, by dewelcke ick oordeelde myne informatie van vrught te sullen wesen, bekent gemaeckt 't gunt my door U Ed. ende den Heere *Boreel* was overgeschreven, met byvoeginge van al 't gunt ick oordeelde tot avancement van den voorn. Heere *Boulleau* te sullen konnen istrecken, voor soo veel ick behoudens myn Eedt ende Instructie eenighsints vermoghte te doen, hebbende ook nevens de Lecture van de Requeste van den gemelten Heere *Boulleau*, alle 't selve aen de volle Vergaderinge gerepresenteert; dogh soo veel ik hebbe konnen bemercken, syn voornaementlyk twee consideratien oorsaeke geweest dat de saecke geen succes heeft gehadt; daer van de eerste ende principaelste is geweest dat de voornoemde *La Grandiere* seer gesupporteert wierde door den Heere van *Hauterives*, ende den Heere Reeckenmeester *Berckhout*, die sigh aen den voornoemden Heere d'*Hauterives* geobligeert kennende, om 't faveur by syn Soon van deselve genoten, in de voorsz. saeke van *La Grandiere*, seer heeft geyvert. Ende de andere, dat den voornoemden Heere *Boulleau*, voor desen geweest synde van de Gereformeerde Religie, deselve Religie hadde verlaeten, ende de Roomsch Catholyck geworden was; behalven de generale consideratie voor de Gereformeerde Kapiteynen Militerende, gelyck U Ed. dan ook uyt het bygaende Extract sal gelieven te bemercken, dat niet dan Gereformeerde Kapiteynen nevens den Lieutenant op de nominatie geweest zyn.

Ick hebbe nogh eene Missive ontfangen van den Heere Grave van *Brienne*, in date den 23. February laestleden, tot antwoort op de myne die U Ed. aen den gemelden Heere Graeve behandight heeft, ende bidde dat U Ed. by gelegentheyt aen deselve 't geene voorsz. is, gelieve te gemoedt te voeren, met versoek, dat gemelden Heere Graeve 't selve in andtwoorde op de voorsz. syn Missive gelieve op te nemen, ende te geloven, dat my niet liever soude syn geweest als syne intentie, in 't geene voorschreven is, te hebben mogen sien reussieren.

Op Saturdagh voorleden, is aen haer Ed. Groot Mog. omstandigh rapport gedaen van den toestandt der saeken Uwer Ed. Negotiatie concernerende, ende daer op besoigne gedecerneert wesende, syn de Gecommitteerde Leden, te weten d'Heeren van de Ridderschap, van Dorderecht, van Haerlem, van Delft, van Leyden, van Amsterdam, van Rotterdam, van Schiedam, van Alckmaer, van Hoorn, van Enckhuysen ende van Medenblick, in haere byeenkomste, gisteren daer over gehouden, van een consonant ende gantsch ernstigh advis geweest, dat ontrent de sustenue van den Staedt op 't stuck van de Visscherye, geensints kan werden gerelacheert, ende dat soo dienaengaende, als voorts in alle het verdere behoort te werden verbleven by 't gunt vervat is in 't schriftelyk Advis van Commissarisen van haer Hoog Mogende, den eersten February voorschreven, ter Generaeliteyt ingebragt, ende U Ed. nogh ten selven daege toegesonden. Hebbende ook merckelycke bekommeringe gevonden in de by-

voegin-

voeginge van de zyde van Vranckryck gedaen, op 't Artikel spreeckende van de exceptie der *Vorsten van Keulen* ende van *Nieuburgh* tot de generaele Guarantie, jae soo verre, dat veele van gevoelen waeren, naedemael Vranckryck door de voorschreve byvoeginge scheen te ontdecken iets meerder met de voorschreve exceptie voor te hebben, als men voor desen wel gedaght hadde, dat over sulcks die exceptie ook in het geheel diende te werden gerejecteert; ende ten waere men by voorgaende Resolutie albereydts daer over was geweest, houde ick voor gewis, dat het werk daer toe nu niet gebraght souden hebben konnen worden; niet te min hebben de gemelde Leden gemeynt, dat naer de voorsz ontdeckinge, tot meerder gerustheyd voor desen Staedt, de voorsz. exceptie explicite behoorde gerestringeert te worden tot Rhynberck ende Ravesteyn, gelyck deselve originelyk van de syde van Vranckryck voorgesteldt is geweest, ofte was 't mogelyck tot Rhynberck alleen, ten opsighte van 't gesustineerde Reght van Souverainiteyt van desen Staedt over Ravesteyn voorsz.

Dat ook haer Ho. Mog. wel dienden te werden gerust gesteldt, dat by soo verre het, buyten vermoeden, naemaels mogt komen te gebeuren, dat een van beyde de voorn. Vorsten sigh by *surprise* of andersints, buyten eenige assistentie, meester gemaeckt hebbende van een van de voorn. steden, haer Ho. Mog. daer over met haere Krygsmaght, gelyck evidentlyck soude moeten geschieden, quamen in te trecken in 't landt van deselve, ofte ook andersints de weghgenomen stadt wederomme mogten komen te belegeren, ende dat de voorn. Vorsten, ofte die de saeke moghte komen aen te gaen, alsdan daer tegens assistentie imploreren, ende obtineren mogten, den *Koningh van Vranckryck*, alsdan de beloofde Guarantie effectivelyck ende met'er daedt, ende sonder eenige uytvlught presteren soude. In der voegen, dat U Ed. uyt 't geene voorsz. is, wel kan bemercken, dat Wy naer alle apparentie, in korten de eere sullen hebben van U Ed. wederom hier te sien, 't sy met, 't sy sonder het gesloten Tractaet; 't welck met verlangen te gemoet siende, sal ick dese hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 8. Maert 1662.

P. S.

De gedaene aenbiedinge ten aensien van 't Vat-geldt, onder beneficie van 150000 gls., is by de gemelde Leden mede in serieuse aghtinge genomen; dogh even met deselve oogen ingesien geworden, als die by de Heeren Gecommitteerde Raeden ingesien was.

 Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 9. Maert 1662.

MYN HEERE,

DE post dewelcke dese weeck naer 't afgaen van myn jonghste schryven, aen U Wel-Ed. van den 2. deses, aengekomen is, heeft my geenige tydingen van syn handt toegebraght.

By 't rapport van onse jonghste Conferentie aen den Koningh, is niets gedaen, als een enckelde lecture van de Memorie by ons overgegeven, sonder dat daer over iets gedisscoureert, ofte by den Koningh verders geseyt is, als dat syn Majesteyt daer over syn gedaghten soude laeten gaen, ende met ten eersten over 't subject daer inne vervat, soude resolveren. Ik heb dese naermiddagh uyt onse gemeene naem geweest by den Heere Grave van *Brienne*, de Soon, om te vernemen, of Wy haer Ho. Mog. goede hoope konden geven, van dat sulcks op morgen, of ten langhsten op Maendagh naestkomende, soude kunnen geschieden: Hy heeft aengenomen officien daer toe te doen; maer ontrent deselven soo flaeuwelyck geantwoordt, dat daer uyt seer in my versterckt is, een vermoeden, van dat dit delay in een saeke die soo dickmaels gedebatteert, ende soo volkomen gedirigeert is, ons niet ontmoet, als om dat men tydt wil winnen, ende de uytkomst van 't een ofte ander wil afwaghten, ende misschien wel van de deliberatien van haer Ho. Mog., om syn mesure daer nae te nemen. Wy doen wel ons best om hier te persuaderen dat wy geen naeder last ontrent het woort *Pêche* verwaghten; maer men is hier bericht, dat haer Hoog Mog. naeder delibereren, ende vermoedelyck niet geheel onbewust van discoursen, die ick mercke dat in den Haege loopen, van dat haer Ho. Mog. wel souden mogen gedisponneert werden om in dese toe te geven. Het is in myn oogen seer waerschynelyk, dat eenige opinie daer ontrent, ons dit trainissement veroorsaekt, ende dat indien 't advis van Commissarisen van haer Ho. Mog. om ons by manquement van succes ontrent het woort van Visscherye, een keer na huys te doen doen, tydelyk in een Resolutie waere verandert, het selve wel veel soude mogen gecontribueert hebben om ons een goede uytkomst in onse Negotiatie te doen erlangen, insonderheyt in een saeke in dewelcke de reden soo klaer voor ons is, dat deselve ook by de difficielste niet langer wert tegengesproocken. Ondertusschen is my van seeckere handt voorgekomen, dat men dese weeck aen ieder van onse Commissarisen een afschrift van ons concept Tractaet, ende daer nevens onse Memorie heeft behandtreyckt, ende daer nevens geseyt, dat het geschiedt op dat ieder daer op syn advis soude mogen formeren; maer dewyle dit laetste my by gedaghte Heere Grave van *Brienne* niet is geconfirmeert, weet ick niet wat daer ontrent voor vast aen te nemen sy.

Men heeft van ter zyden wederom iets gesproken ontrent Borckelo, ende Ravesteyn; maer wy hebben doen verstaen, dat niet alleen het resusiteren van die saecken als conditien van het Tractaet, maer het moveren van alle anderen,

an-

ontrent dewelke wy naederhandt souden mogen dispuut hebben, niet anders soude kunnen aengesien werden, als een necessiteyt, in dewelcke men haer Hoog Mog. soude stellen van de Negotiatie uyt onse handen te laeten vallen, ende die van haer ordinaris Ambassadeur insonderheyt, aengesien 't vertreck van den Koningh nae Lottaringen ende na den Elsas, voor handen is.

Hoedanige last haer Ho. Mog. ons sullen gelieve te geven, sullen wy in onderdanigheyt afwaghten; maer om deselve hier niet kleyn voor te stellen, dient se wel geclausuleert, even als de jongste aen haer Ho. Mog. *Ambassadeurs* in *Engelandt*, van by ontstentenisse van succes, een keer te doen om te rapporteren. Ick blyve:

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. van Beuningen.

Tot Paris den 9. Maert 1662.

P. S.

Indien 'er iets dat tot conclusie van onse saeken hier specteerende soude mogen geresolveert werden, op daegen in dewelcke het spoediger door een expresse Courier, als door den ordinaris post soude kunnen werden overgebraght, dient dat in dese tydt wel te geschieden, om geen tydt te verliesen.

Den Heere *Fouquet* is dese weeck tot drie maelen door Commissarisen in 't Kasteel van Vincennes geëxamineert, de gerughten die van 't geen hy geandtwoort souden hebben verspreyt syn, doen vermoeden dat syn Proces een beswaerlycke uytkomste sal hebben.

Aen de Heer Ambassadeur Van Beuningen, den 15. Maert 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, van den 8. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 9. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

De Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, hebben huyden met eenpaerige advisen van alle de Leden, gepersisteert by de sustenue van desen Staedt, dat sonder d'insertie van 't woordt *Pêche* in de te maecken Guarantie, het voorgenomen Tractaet geensints kan werden tot besluyt gebraght; maer dat by re-

sus van dien, d'Heeren Extraordinaris Ambassaders van daer sullen dienen te vertrecken, conform den voorslagh ende 't advis van Commissarisen van haer Ho. Mog., den eersten February lestleden, ter Generaliteyt gerapporteert, ende U Ed. nogh ten selven daege toegesonden; met welck rapport ende advis haer Ed. Groot Mog. haer voorts *in omnibus & per omnia* geconformeert hebben, seer naedenckelyk houdende de Clausule van de syde van Vranckryck gevoeght by 't separaet Artikel, raeckende de gelimiteerde exceptie van den *Keurvorst van Keulen*, ende den *Hertogh van Nieuwburgh*; waer door haer Ed. Groot Mog. ook 't eenemael bewogen syn geworden, om de voorsz. exceptie niet te laeten stellen in generaele termen met relatie tot de Vorsten; maer specifice met uytdruckinge van de steden van Rhynberck ende Ravesteyn, gelyck sulcks ook van de syde van Vranckryck originelyck voorgesteldt is geweest; synde bedught, dat andersints een van de voorsz. Vorsten met syn eygen forces het minste plaetsjen van desen Staedt weghgenomen hebbende, naederhandt wel uytheemsche hulpe soude mogen employeren, om 't selve te blyven besitten, ende dat haer Ho. Mog. die plaetse willende reocupereren, of andersints over 't voorsz. afront een invasie doen, in 't landt van deselve Vorst, onaengesien de vreemde assistentie, die hy daer tegens soude mogen gebruycken, .eghter van de Guarantie van Vranckryck op eenige exceptie soude blyven gefrustreert; weshalven ook, is 't doenlyck, wel seeckerheydt door eenige expressie diende te werden geobtineert, dat of mogelyck d'een of d'ander van de voorsz. Vorsten Rhynberck of Ravesteyn by surprise, of andersints met syn eygen forces moghte komen te occuperen, haer Ho. Mog. 't selve willende reocupereren, of haer daer over by andere middelen ressenteren, de voorsz. Vorst daer tegens geen uytheemsche hulpe soude mogen gebruyken, of dat het casus ende d'obligatie van de Guarantie soude wesen geboren. Maer ick wil hoopen, dat daer ontrent de meyninge van Vranckryck opreght sal syn, ende dat haer Ho. Mog. oversulcks in dien deele haere gerustheydt wel sullen bekomen. De voorsz. Resolutie van Hollandt, * nogh desen voormiddagh ter Generaliteyt ingebraght synde, is vermits d'ongereedheydt van eenige andere Provincien tot Uwer Ed. revocatie onder conditie als boven, nogh geene finaele conclusie gevallen. Ende dese hier mede in haest afbrekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 15. Maert 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. Maert 1662.

MYN HEERE,

DEn Heere Ambassadeur van *Beuningen*, heeft aen my gecommuniceert U Ed. Missive van den 8. deser, daer in mede verhaeldt wordt den uytval van

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 350. tweede Deel.

van 't vergeven der Compagnie van den gewesenen Kapiteyn *Marienborde*, ende dat den Lieutenant *Boulleau* voor by gegaen is. Ick hadde wel gewenscht, om 's Landts wille ende den dienst van den Staedt, dat de recommandatien van de Heeren Graeven van *Brienne*, soo aensienelyck waeren geweest, dat door U Ed. faveur ende directie, den voorsz. Lieutenant hadde mogen syn gevordert: Want ik moet dit onder secretesse seggen, dat den Grave *le Pere*, een Heer is van de oude maximen ende affectie tot haer Ho. Mog. Staedt; die raer syn, ende die seer notable diensten heeft gedaen, onder het beleyt van dese handelinge, soo gunstelyk ende heusfyck, dat den Koningh hem heeft verweten al lagchende, dat hy een geheel Hollander is. Ick ben ook onderright van goederhandt, dat desen goeden Heer dit refus ende voorby gaen van syne recommandatie aen U Ed., en aen ons, seer ter herten neemt; daerom en om dese affectien te conserveren ten diensten van 't Landt, sal ick my derven openen, of haer Ed. Groot Mog. niet en souden konnen gemoveert werden, om aen desen Lieutenant *Boulleau* te vergunnen een Tractement van Kapiteyn reformé, ende eene Acte daer nevens van de eerste vacante Compagnie.

Ick sal in vryheyt mogen seggen, dat *Messieurs les Comtes de Brienne*, dit aen my hebben doen voorhouden; maer ick hebbe uyterlyck geëxcuseert sulcks niet te derven doen, eghter melde het om den Staedt niet verder die vrienden te doen verliesen, by een nieuw refus; en indien U Ed. sulcks op dit myn ootmoedigh voorstel, konde te weegh brengen, 't soude niet alleen de voorige quetsure, aen haere affectie, genesen ende herstellen; maer ook vermeerderen haere toegenegene gunste; die ick in saeken van myn Emploi alhier seer merkelyck hebbe gevoelt ende genoten. Ick bidde dat dese saeke haer effect magh hebben voor 't scheyden der Vergaederinge, dat ick des (eens of anders) verwittight werden magh by U Ed. gunste. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 16. Maert 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. Maert 1662.

MYN HEERE,

ICk heb met gevoeligh leedtwesen vernomen dat de sollicitatie van Monsr. *Boulleau*, ende de recommandatie van de Heeren Graven van *Brienne*, in syn

faveur, niet hebben gehadt het succes welck U Wel-Ed. geerne had gesien: ick heb met de beste redenen die ick heb kunnen uytdencken, het selve, soo veel doenlyck is, versaght by den Heere Grave van *Brienne* de Vader; maer ik weet dat het syn Ed. seer geraekt heeft, niet alleen ten aensien van de genegentheyt die hy voor syn gerecommandeerde ende desselfs Broeder heeft; maer ook om dat hy met soo veel standtvastigheyt als eenigh ende met meer affectie als misschien noyt Minister van een vreemt Koningh gedaen heeft, haer Hoog Mog. saeken behertight hebbende, niet sonder prejuditie van syn eygen credit, sigh ongeerne bedrogen siet in dese opinie die hy had gevat, van dat sulks (niet alleen door ons betuyght, maer geheel publick synde, in concurrentie van veel particuliere redenen die tot voordeel van den gedaghte Monsr. *Boulleau* syn,) dit faveur niet tegenstaende de generaele Resolutien van haer Ed. Groot Mog. soude hebben weghgedragen. Hy heeft desen morgen ons wesen begroeten in ons Logement, ende met veel moderatie, dogh te gelyck met betuygenisse van dat hy sigh seer interesseerde, op nieuws versoght, dat men de smerte die de voorsz. *Boulleau* geleden heeft, wilde eenigermate versaghten met hem te geven de plaetse van Kapiteyn reformé met het ordinaris Tractement, ende een expectatif voor de eerste vacerende Compagnie, soo niet, met een Acte om nevens andere Kapiteynen reformes eligibel te syn, ende soo nogh niet, om nae de laetste Kapiteyn reformé de eerst alsdan vacerende Compagnie te hebben; ende dat men niet willende verstaen, om hem meer als een Lieuts. Tractement interim te laten, om de Finantie met geen 300. gls. 's jaers meer te beswaren, hy sig met 't selve ook soude vergenoegen. My is geseyt, dat dese saek een exempel heeft in een Schots Lieut. Ick versoeke ende bidde seer dienstelyk, U Ed. gelieve 't syne te contribueren, soo het doenlyck is, om dit versoek te doen aggreëren. Indien den voorsz. *Boulleau*, die door syn Broeder door 't geheele Hof van Vranckryk bekent is, overkomt, ende dat het rugtbaer wert dat een soo gepassionneert vriendt ende dienaer van den Staedt, als den Heere Grave van *Brienne* is, met dusdanigh een faveur het niet heeft konnen obtineren, het soude inderdaet meerder aversie kunnen geven, als men om hondert mael soo groot een saek niet behoort op syn hals te haelen: Ick versoeck dit in vryheyt, uyt geen ander motif, als dat van 't gemeene best te mogen seggen; ende blyve nae myne ootmoedige gebiedenisse,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 16. Maert 1662.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. Maert 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jonghste schryven aen U Wel-Ed., van den 9. deser, is het in myn ogen meer ende meer waerschynelyck geworden, dat men uytsteldt naeder te resolveren over het point van de Visscherye, om den uytslagh van het een ofte ander af te waghten, ende misschien wel voornaementlyck, om te ontdecken, of'er veranderingh sal vallen in haer Ho. Mog. Resolutie daer ontrent.

Den Koningh heeft voorleden Saturdag naer den middagh meer dan anderhalf uur Raedt gehouden, soo wy vermoeden, ook over onse saecken, met den Heere Mareschal de *Turenne*, de Heeren *Tellier*, de *Lionne* ende *Colbert*, welke tegenwoordigh van het meeste Credit ende van de innerlyckste confidentie syn. Een van deselve Heeren had op de middagh tot sigh ontboden, ende op de Louvre bescheyden een Officier, met den welcke wy confidentie hebben, ende was selve uyt de Raedt-Kamer gekomen om met dese te spreeken: Soo ons gerapporteert is, was dat geschiedt om te sonderen, of men t'eenemael voor vast had te houden, dat haer Ho. Mog. syn Majesteyt niet verder, als wy alrede verklaert hadden, soude te gemoet gaen, ende gedagte Heer had getoont seer verdrietigh te syn in het andtwoort dat hem wiert gegeven, van dat wy buyten alle twyffel geen naeder last hadden te verwaghten, ende was sonder sig andersints uyt te laeten, weder binnen getreden. Wy hadden daer op eenige hoope geformeert van dat op Maendagh daeraenvolgende, met het volle getal van onse Commissarisen op onse saeken soude syn geresolveert, ende tot dien eynde naeder serieuse aensoeck doen doen, door onse Secretaris by de een ende ander van onse Commissarisen, die in die gelegentheyt moeten werden gekent; maer dat is ons ontgaen, ende wy hebben de volgende dagen op gelyke aenmaeninge, nogh niet anders als belofte van dat men onse saek levendigh maecken sal. Ondertusschen is my op Dingsdagh ter handt gekomen U Wel-Ed. seer aengenaem schryven van den 8. deses maendts, ende hebben wy niet versuymt het geen my daer by overgeschreven is aengaende de Deliberatien over 't voorsz. point by haer Ed. Groot Mog. aengestelt, ende andere advisen die ons toegekomen syn, met de circumspectie die dienstigh is te gebruycken om alle gedagten, van dat haer Ho. Mog. in dese verder souden kunnen toegeven, geheelyk wegh te nemen, ende te doen begrypen, dat dit verdrietigh uytstellen, met het welcke men ons slepende houdt sonder iets te kunnen vorderen, veel aghterdencken, ongenoegen, ende onlust veroorsaeckt; ende de occasie meer ende meer doet verliesen, om met de meeste aengenaemheyt een goedt eynde van onse Negotiatie te kunnen maecken. Wy weten niet seecker wat dit opereren sal, maer ick twyffel niet, of men soude gaerne met ons sluyten, ende men spreeckt niet een woordt meer van de invincible reden die den Koningh soude

mogen hebben om in dese niet toe te geven, ofte van iets dat ons soude doen disespereren; ick hoope dat de Provincien haer met haer Ed. Groot Mog. sullen verstaen ende dat wy met de toekomende post het advis van Commissarisen, om by onstentenisse van een besluyt van saeken op de ons alrede gegeven last, een keer naer 't Vaderlandt te doen, in een Resolutie sullen sien verandert; ende dat ick met den eersten occasie sal hebben om U Wel-Ed. mondelingh te gaen betuygen, hoe seer ick ben,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 16. Maert 1662.

P. S.

Den Heere *de Lionne* heeft toegeseyt aen de geenen die hem desen dagh van onsent wegen heeft gesprooken, dat op morgen over onse saek sal werden gedelibereert.

Aen den Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 22. Maert 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, in date den 15. deser lopende maendt, syn my U Edts. twee distincte Missiven van den 16. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

Op de saeke Uwer Ed. Negotiatie concernerende, is, ende blyft finaelyk geresolveert, dat men sigh niet verder kan elargeren als voor desen, ende dat d'insertie van 't woordt Visscherye, blyft eene conditie necessair; maer om daer by te voegen de ordre aen de Heeren Ambassadeurs, om herwaerts te keeren; dienaengaende syn eenige Provincien nogh ongelast, dogh sien deselve last nu alle dagen te gemoedt; het advis Provinciael van Hollandt daer op geformeert, gaet jegenwoordigh hier nevens in geschrifte, ick wil ook hoopen, dat men aldaer aen 't Hof nu wel seekerlyck te gemoedt siende, dat van dese syde by faulte van absolute satisfactie op 't voorsz. point, de handelinge seekerlyck sal werden afgebrooken, by syne Majesteyt meer genegentheyd sal wesen, om de voorsz. satisfactie te geven, als uyt eygen beweginge, ende om de reden daer toe voor desen Staedt militerende; dan dat sulcks soude geschieden als *par contrainte*, om te eviteren het afbreecken, ende Uwer Ed. vertreck van daer, onverrighter saeken.

Het

Het is my van herten leet geweest, dat in 't reguard van Monsr. *Boulleau* geen succes heeft gehad, 't geene U Ed., ende ick ook geerne hadden gesien; maer die saeke als nu soodanigh gepasseert synde, kan ick niet oordelen, dat een van de expedienten in U Edts. Missive voorgestelt, uytwerckelyck sullen syn, om de seer beswaerlycke consequentie daer inne residerende. Het exempel van een Schots Lieutenant, 't welck jegenwoordigh daer toe geallegueert, ende mitsdien albereyts in consequentie getrocken word, is van geheel andere nature; synde sulcks, dat eenen *Henry Hoocker*, Lieutenant van eene vacante Schotsche Compagnie op ernstige recommandatie van de Regeringe in Engelandt, ende particulierlyck van den Generael *Monck*, daer aen hy geparenteert was, op den 13. May des jaers 1660. verleent is geweest Acte van dat hem geen Kapiteyn boven 't hooft soude werden gestelt, ende sulcks in effecte eene toesegginge van dat deselve Compagnie by de vergevinge op hem geconfereert soude worden; sedert in den beginne van 't voorleden jaer geresolveert wesende, tot eenige cassatie, is die selve Compagnie, waer van de voornoemden *Hoocker* Lieutenant was, onder anderen mede gecasseert, soo dat hy niet alleen 't effect van de voorsz. schriftelycke belofte niet en heeft genoten; maer nogh daerenboven door deselve cassatie, van de Charge die hy possedeerde, ontset is geworden; in consideratie van 't welcke, hy met nogh twee Fransche Lieutenants van vacante Compagnien in Denemarcken geweest synde, ende die sonder 't ongeluck van de voorsz. cassatie, mede nevens anderen de voorsz. expeditie bygewoont hebbende, tot Kapiteynen geavanceert souden syn geweest, van haer Ed. Groot Mog. geobtineert heeft, Commissie als Kapiteyn over de voorsz. syne Compagnie, gedateert den 13. May 1660. voorsz., sulcks dat hy daer door als ook de voornoemde twee Fransche Lieutenants op deselve wyse geworden syn gereformeerde Kapiteynen van die selve Compagnien, die sy als Lieutenants geleyt hadden, ende die op haer ten daege ofte date van hunne Commissien respective genoeghsaem geconfereert syn geweest, als wesende de conclusie doenmaels, maer wederhouden door twee Leden (*ni fallor*) van haer Ed. Groot Mog. Vergaederinge; alle 't welcke ick niet wel kan sien, dat hier op gepast kan worden; konnende ook aen Monsr. *Boulleau* voornoemd, geene Commissie als Kapiteyn gegeeven worden, over syne Compagnie; vermits een ander daer mede actuelyck is versien. Ick hoope, dat Wy in korten de eere sullen hebben, om U Ed. selfs alhier present te sien, als wanneer ick met U Ed. gaerne sal helpen waernemen, alle occasien, om Monsr. *Boulleau* voorsz., dienst te doen. Ende dese hier meede besluytende, sal ick afbreecken ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 22. Maert 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. Maert 1662.

MYN HEERE,

DEn Heere *Prince van Tarante*, staet op syn vertreck nae den Haege, ende sal naer alle apparentie, onse komste aldaer prevenieren, Wy syn aen syn Ed. een bysondere getuygenisse schuldigh, van dat syn affectie ende iever voor het best van haer Ho. Mog. saecken, in alle voorvallende occasien ons heeft gebleecken, ende dat die selve goede dispositie gemeen is aen alle die van syn Huys, ofte Verwantschap syn; soo dat het geen extraordinarie in faveur van gedaghte Prince soude mogen werden toegestaen in syne particuliere interessen, voor wel besteet is te aghten. Ick heb voor dese ten syn versoeck, U Wel-Ed. daer over geschreven, ende in 't seeker berigt synde, dat den Koningh met besondere affectie daer over sal schryven aen haer Ed. Groot Mog., heb ick ter begeerte van gedaghte Heere Prince, niet kunnen naelaeten myn vorige beede te vernieuwen, hoewel ick weet dat die niet nodigh is: By syn overkomste sal dese saek levendigh gemaeckt werden. Ick hoop, dat het selve haest van 't onse gevolgt sal werden, ende blyve:

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 23. Maert 1662.

P. S.

Wy syn van seer goede handt bericht, dat den Heere Mareschal *de Turenne*, in 't eynde met affectie syn werck gemaeckt heeft, om haer Ho. Mog. ontrent de expressie van 't woord *Pêche* contentement te doen hebben.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. Maert 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jonghste schryven aen U Wel-Ed., van den 16. deses maendts, is my wel ter hand gekomen, syn geheel aengenaemen, van den 15. daer bevorens.

Wy

Wy sullen in de Conferentie welcke aengestelt sal worden, om het Tractaet geheelyck te adjusteren, ende in 't net te doen brengen, om geteyckent te worden, het Artikel raeckende den *Keurvorst van Keulen* ende den *Vorst van Nieuwburg*, traghten te doen passeren met de restrictie tot Rhynberck ende Ravesteyn, welcke U Wel-Ed. my schryft op nieuws in Hollandt goedgevonden te syn. Wy weten noghtans niet met welcke uytslagh, want hoewel die niet anders als tot ons contentement schynt te kunnen syn, dewyl se voor desen in den Text by den Koningh toegestaen is geweest; soo sal het misschien debatten geven, dat in den Text laetst by ons overgelevert, ende op dewelcke Wy tegenwoordigh insteren, verscheyden nieuwe Clausulen, ende dat selve de oude van *directement ou indirectement*, by den Heere *de Lionne* waeren aengeteyckent, als een point, over het welck naeder diende te werden gehandelt.

Den Heere Ambassadeur van Spaigne den Marquis *de Fuentes*, heeft op huyden syn intrede gedaen, ende sal op morgen in syn eerste audientie over het gepasseerde tusschen de karossen in Engelandt, ende den Rang van dese Kroon, aen dese Koningh, soodanige verklaeringe doen, van dat de *Ambassadeurs van Spaigne* sigh in geen concurrentie sullen vinden met de Franschen, als tot satisfactie van dese Majesteyt, by concert is nedergestelt. Den Koningh heeft alle de hier aenwesende uytheemsche Ambassadeurs, ende onder deselve ons ook, alle Envoyés ende Residenten doen versoecken, om over dese Actie present te syn, om se meer solemneel te maecken, ende in presentie van uytheemsche Ministers te laeten repareren, het ongelyck, dat men verstaet dese Kroon in 't bywesen van uytheemsche Ministers geschied te syn.

Daer werd geseyt, dat in de saek van den Heere *Fouquet*, het laetste examen is gedaen, ende dat hy in 't selve niet sonder tranen, heeft geagnosceert met syn handt geschreven, ende by hem geconcipieert te syn, een Project, om een opstandt in 't Ryck te maken, in cas iets tegens hem, ofte syn fortuyn moght werden ondernomen; het gemeene gevoelen is, dat met het uytwysen van syn vonnisse gehaest sal worden, ende daer werd niet getwyffelt, of 't selve sal tegens syn leven syn.

Aen den Heere *du Thou* is syne demissie toegesonden, ende den Heer *d'Estrades* werd hier alle dagen verwaght, om met den eersten de plaetse van Ambassadeur ordinaris van desen Koningh aen haer Ho. Mog., te bekleden. Wy sullen met verlangen te gemoet sien, wat haer Ho. Mog. ons ontrent de Presenten, ende insonderheyd aen de geene die hier te doen syn aen twee Heeren Introducteurs, ende anderen in onse Missive genoemt, voor ons vertrek wel dienen te geschieden: Nae de overslagh die Wy maecken op 't berigt, dat Wy krygen kunnen, soude dat een saek van ontrent aght of negen duysendt gulds. Hollands geldt syn. Ick weet niet of Wy 't reguleren van deselve niet wel mogen over ons nemen; maer de Heeren die met my syn, meenen, dat het over de Generaliteyt uyt een consent dat tot een furnissement van alle de Presenten gepresupponeert werd, te sullen moeten werden gedragen, gevonden behoordt te werden, ende niet op de Provincien die hier haer Ambassadeurs hebben, behoordt te werden getrocken. Indien daer soo haest geen Resolutie sal kunnen werden genomen, dat langer aenblyven hier kan werden voorgekomen; soo soude het onder verbeeteringe wel dienstigh syn, dat Wy wierden gelast te vertrecken,

 ende

ende alle Presenten ook buyten onse Commissarisen, wierden gedistribueert nae ons vertreck door den Heer *Boreel*, dewyle ons aenwesen hier voor 't Landt te kostelyck valdt, om sonder noot of dienst te werden geprolongeert. Ick blyve:

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 23. Maert 1662.

P. S.

't Soude evenwel t'eenemael buyten styl syn, dat dese kleyne Presenten eenigh uytstel souden lyden, ende Wy vertrocken sonder die te doen, ende noghtans kunnen Wy niet langh aenblyven, sonder dat onse onkosten deselve egaliseeren ofte surmonteren.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 29. Maert 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 22. deser loopende maendt syn my op gisteren U Edts. twee distincte Missiven van den 23. daer aenvolgende wel ter handen gekomen; waer uyt, als mede uyt U Ed. publicke depêches van den selven date, met bysondere aengenaemheyt bespeurt hebbe, dat U Ed. eyntlyck hadden gesurmonteert de difficulteyt van de zyde van Vrankryck voor desen gemaeckt jegens d'insertie van 't woort *Pêche*, in het te maecken Tractact.

Ick hebbe door de verhinderinge van eene defluctie, die my voorleden Saturdagh op de keele gevallen is, ende een kleyne koortse, die daer toe is geslagen, sedert die tydt eerst het bedde, ende tot nog toe ook het huys gehouden, sulcks dat ick de publicke deliberatien, op de voorsz. U Ed. ingekomene brieven gevallen, niet hebbe konnen bywoonen; maer den Heere van *Ommeren* huyden morgen daer over my hebbende komen onderhouden, uyt den name van Commissarisen van haer Ho. Mog., is sedert daer op ter Generaliteyt geconcludeert conform 't advis Provinciael van Hollandt, U Ed. voor desen toegesonden, als deselve uyt de depêche van haer Ho. Mog. hier nevens overkomende, breeder sal gelieven te vernemen. Dogh ick hoope dat al voor de receptie van deselve depêche, het Tractaet aldaer finaelyck gesloten ende geteekent sal syn.

Ick

Ik hebbe het overgeſchrevene, raeckende de preſenten te doen aen de Heeren Introducteurs, ende anderen van minder qualiteyt, huyden vroeg door myn Commies doen behandigen aen den Heere van *Wimmenum*, met recommandatie, om daer op het ſentiment van de Heeren Gecommitteerde Raeden ingenomen hebbende, te willen helpen beſorgen dat nogh huyden ter Generaliteyt daer op reſolutie uytgewerckt, ende U Ed. met deſe poſt toegeſonden moghte worden. Den gemelden Heere heeft my daer op naederhant de eere gedaen van my aen myn Logement te komen vinden, ende bekent gemaeckt dat de inclinatie daer henen was gaende, dat men tot het doen van de voorſz. kleyne preſenten, U Ed. ſoude mogen authoriſeren om te ſpenderen een ſomme van ſes duyſent guldens; dog dat hy ſigh aenſtonts ter Generaliteyt ſoude vervoegen om te bevorderen dat de retroacta daer op wierden naergeſien, ende dat U Ed. was 't doendelyck, nogh met deſe poſt moghte werden geinſtrueert; maer deſen naermiddagh hebbende doen vernemen wat daer op ſoude mogen weſen gevolght, werde ick bericht, dae daer over ter Generaliteyt wel eenige propoſiten gedaen ende diſcourſen gewiſſelt ſyn, dogh dat daer op niets finaelyck is gereſolveert, ende dat de concluſie ſoude gevallen ſyn, dat de retroacta op gelycke gelegentheyt ſlaende, door Gedeputeerden naergeſien, ende daer op haer Ho. Mog. van adviſen gedient ſouden werden; ſulks dat tot myn leetweſen U Ed. daer op met deſe poſt nogh geene reſcriptie ſullen ontfangen.

De Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, is op Saturdagh voorleden van den anderen geſcheyden, hebbende ten reguarde van 't revoceren der Extraordinaris Ambaſſadeurs, nogh gereſolveert by forme van Compelle, 't geene U Ed. in de bygaende Reſolutie van den 24. deſes vervat ſal ſien. Waer mede deſe beſluytende ende U Edts. herwaerts komſte met verlangen te gemoedt ſiende, ſal ick afbreecken ende verblyven.

Edele Geſtrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 29. Maert 1662.

Aen de Heer Raedt-Penſionaris J. DE WITT, Paris den 6. April 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongſte ſchryven aen U Wel-Ed. van den 23. des voorleden maendts, is my wel toegekomen U Ed. van den 29. van deſelve. Godt geve dat die met den eerſten magh gevolght werde met de blyde tydinge van U Ed. volkomen reconvaleſcentie, ende bewaere langh een geſontheyt die ten beſten van den Staedt, ſoo dienſtigh ende nodigh is.

Het geen wy met deſe ende de voorgaende poſt overgeſchreven hebben, * van een onver-

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 863. de derde Periode.

onverwagt nieuw debat, waer mede de conclusie van de Alliancie, welke wy hier tracteren, in 't eynde wert getraverseert, is een moeijelykheyt die ontwyffelyk U Ed. sal hebben misvallen ende versteldt, soo wel als ons alle hier, die geen andere reeckening hadden gemaekt, als dat in de Conferentie, in dewelke deselve ons voorgekomen is, ten wedersyde ordre soude syn gegeven, om alles in 't net te doen brengen, ende dat men een dagh beraemdt soude hebben, om te teyckenen. Wy hadden tot dien eynde over een hooft ofte introductie van het Tractaet, gesproocken met de geene die de pen in dat point soude voeren, ende soodaenigh verspreck gemaeckt, dat Wy moghten vertrouwen, dat men daer over buyten de Conferentie eens soude hebben konnen werden. Den Koningh selfs had niet alleen hier, maer ook buytens Landts kennisse gegeven, van syne Resolutie, om met haer Ho. Mog. te sluyten, ende had met eenige betuygenisse van een affectueux verlangen (soo ons naederhand beright is) den naermiddagh als Wy by den anderen waeren, verwaght de tydinge van dat alles soude syn geadjusteert.

Men had misschien ook te meer reden, om sigh daer aen te laeten gelegen syn, om dat de advisen die uyt Engelandt aen dit Hof syn overgekomen, sedert men aldaer kennisse had, van dat dese Majesteyt haer Ho. Mog. te geval, het woordt *Pêche* had ingewillight; seer breedt had uytgemeten, een groot ongenoegen, 't welck daer over by dien Koningh tegens dese soude syn opgevat, ende in termen van verwytig klagen aen dese Majesteyts Ambassadeur tot London soude syn geuyt; maer dewyle men hier in dese tydt de genegentheyd van Engelandt geerne had gemesnageert, om seer pregnante reden, (soo men seyt) ende soo ik vermoede, meest om dat Ryck, van Spaigne meer ende meer te vervreemden, ende de subsistentie van Portugael (op dewelcke men hier seer siet) door dat middel meer te bevorderen; soo hebben dese tydingen ook oorsaek geweest, dat desen Koningh oordeelende een groote ende voor hem schadelycke pas gedaen te hebben, om haer Ho. Mog. te gemoedt te komen, door 't inwilligen van 't voorsz. woordt *Pêche*, niet sonder indignatie opgenomen heeft, dat'er nieuwe discrepantie was tusschen de Heeren syn Commissarisen ende ons; insonderheyd, dewyle hem was gerapporteert, dat deselve soude syn ontstaen over een point by ons nieuwelycks ingebraght, ende studieuselyck te rugh gehouden, tot dat syn Majesteyt dat van de Visschery soude hebben gepasseert; niettegenstaende syn Majesteyt had geresolveert, ende (gelyck waer is) ons door den Heere *de Lionne* had doen seggen, sigh daer over niet te sullen uytlaeten, ten waere Wy vooraf verklaerden, geen nieuwe difficulteyten op andere pointen te sullen maeken, ende dat Wy sulcks ook hadden belooft; sulcks dat hooghstgedaghten syne Majesteyt ingenomen synde, als of by ons met arghlistigheyd in dese was gegaen, nae dat het rapport van 't gepasseerde, in onse jonghste Conferentie was geschied; met demonstratie van iever, ende een gebelght gemoedt, ordre gegeven heeft, (soo men ons beright) aen voorgeroerde syn Ambassadeur tot London, om bekendt te maecken, dat het Tractaet met haer Ho. Mog. bleef haperen, ende dat syn Excellentie soude traghten de humeuren aldaer te mesnageren.

Wy hebben dan wel in 't eerst, de meeste moeyte gehad, om te vertoonen, dat onse opreghtigheyd, 't onreght verdaght wierd gemaeckt, ende dat Wy niet

niet eysschen, als 't geen billick by ons doorgaens gesustineert, ende Ons soo Wy verstonden, toegestaen is; waer toe dienen de eerste Leden van onse Memorie aen den Koningh; ende dit is nogh wel 't geen, waer inne Wy de meeste tegenspraeck vinden, hoewel sonder fondament, om dat de Heeren, die dese saek met ons genegotieert hebben, difficilyck willen tot bekennen komen, van haer in dese misgrepen te hebben: Dat dit moeyelyck incident arger oorsprongh soude hebben, ontdecken Wy niet; uytgeseyt, dat eenige die ons seggen, dat men soo lief het geheele Vat-geldt op de uytheemsche Vaert mogte afstellen, als de voorige reservatie accorderen, schynen studieuselyck geviseert te hebben, om ons dit point te ontsetten; ende ook ter dier oorsaeke, wat seer tegen ons syn. Onse Vrinden meenen, dat Wy met dit uytstel van tyd, voordeel doen, om 't geen Wy bybrengen om te desabuseren, ende de humeuren te versaghten, te beter te doen plaetse nemen; hoewel Wy daer ontrent niet laeten conjecturen van bekommernisse te hebben, als of men ondertusschen tenteren moght met onse saeken elders te marchanderen; maer het syn niet dan conjecturen, waer tegens Heeren die kennisse hebben van 't geen passeert, ons 't eenemael willen gerust stellen. 't Geen ick meer apprehendeer, is; dat men in de Conferentie met een esclairsissement ende desabusement lightelyck niet sal te vreden syn, ende op expedienten sal willen gaen.

Nae dat ick, op 't geen dat voorgeslagen is in de Conferentie, ende in myn nevensgaende schryven aen haer Ed. Groot Mog., is vervat, van den anderen ontrent de vryheyd van 't opstellen van belastingen niet te binden, gedaght hebbe, soude ick het seer weynigh ofte niet prejudiciabel oordelen, als het tot de Schepen wiert gerestringeert; want 'er geen apparentie is, dat men hier 't Vat-gelt verhogen soude.

Ick laet aen U Wel-Ed. bedencken, of niet dienstig waer dat diermate over dit ons debat wiert gesprooken met den Heere *du Thou*, dat syn Ed. depêches van daer, onse memorie ende devoiren den selve conform aen te wenden, seconderen, ende dat men daer het point in questie, immers niet min swaer maecke, als wy hebben gedaen, ende als het in syn selve is; want buyten 't geen de reden aenwyst, heeft de experientie ook geleert, soo wy berîght syn, dat verscheyde Koopluyden tot Rouaen Schepen soude hebben gekoght, ten waer sy door vreese van een retorsionneel Vat-gelt, waeren te rugh gehouden. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Getekent

C. van BEUNINGEN.

Tot Paris den 6. April 1662.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 12. April 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post hebbe ik geintermitteert aen U Ed. te schryven, aengesien ik my tegens de doen aenstaende Bruylofts-feeste daer wy nu midden in sitten, herwaerts begeven hebbende, alhier niets van consideratie hadde om U Ed. mede te deelen. Sedert is my wel toegekomen U Edts. Missive van den 6. deses; waer op ick met de meste post een beter vervolgh te gemoedt sie, hoopende dat de beloofde Conferentie de overige discrepantie sal wegh genomen hebben.

De gedaene voorslag om wedersyts in 't reguard van toekomende belastingen, t'eenemael ongebonden ende in volkomen liberteyt te blyven; dunckt my onder verbeteringe, seer beswaerlyck, aengesien nu niet wel schynt te konnen werden geoordeelt, wat inclinatie aldaer nogh soude mogen rysen, naer het verloop van tien of twaelf jaeren, nopende eenige nader inegale belastingen; te meer, alsoo de stipulatie die desen Staedt daer ontrent voor 't toekomende secuur stelt, het principaelste argument ende de grootste beweeghredenen is geweest, om de Leden van Hollandt te disponeren tot het lacheren ontrent de begeerde totale afschaffinge van 't Vat-gelt. Ick hebbe vermits myn aenwesen alhier, niet konnen afleggen het begeerde Officie ontrent den Heere *du Thou*, 't welck ick myner wederkomste in den Hage niet sal versuymen. Ende dese hier mede afbreekende sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Amsterdam den 12. April 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. April 1662.

MYN HEERE,

HEt geen sedert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 6. deses maendts in onse Negotiatie is voorgevallen, sal U Ed. uyt de bygeleyde aen haer Ed. Groot Mog. gelieven te vernemen. De redenen die wy by geschrifte, ende in meerder getal ende wytlughtiger by monde gededuceert hebben, tot destructie van de oppositie, die by de Heeren Commissarisen van den Koningh is gemaeckt geweest, tegens de clausule van te mogen aenstellen gelycke belastingen op de Fransche Schepen, als de onse hier dragen; syn in de Conferentie op huyden gehouden, geheel sonder antwoort gebleven, niet tegenstaende wy tot twee mael versoghten, dat by aldien deselve de minste bedenckingen soude mogen hebben overgelaten, of by syn Majesteyt, of by gedaghte Heeren, dat ons daer van openinge soude mogen werden gedaen, om daer

daer op met bondige solutien te voldoen. Maer daer en tegens is ons gedaen de hier nevens vermelde voorslag, tot het aenemen van dewelcke, wy geen meerder hoope hebben gegeven, als tot het acquiesceeren van de voorsz. propositie. Wy hebben geseyt dat haer Ho. Mog. verhoopten ende vertrouwden, dat syn Majesteyt, of by 't aengaen van 't Tractaet, ofte ook nae het selve, soude bewogen worden, om het geheel Vat-gelt, als een onminnelyke ende ondienstige, ende met de oude verbonden ende practycque niet over een komende saek, af te stellen; ende daeromme geheel vreemt soude syn van alle gedagten, om iets in te willigen dat nieuwe oorsaek soude geven om 't selve te maintineren. Dat 'er geen reden was, om haer Ho. Mog. nae soo veel ongelykheyt, als tot haer beswaernisse in de entrecourse alrede door de hooge Tollen, die hier, ende de geringe die in de Vereenigde Nederlanden geheven werden, als mede door de continuatie van de Compagnie van de Walvisschen, in de Commercie ende Visscherye was; nogh met de geene die in de Navigatie soude ontstaen, uyt de voorschreeve exemtie van veertigh Schepen te willen beswaeren. Dat men in Vranckryck seer wel met goede ogen onse Navigatie behoorde te kunnen aensien, dewyl men op de Onderdaenen van haer Ho. Mog. soo notabel in de Commercie profiteert.

Dat door een contra exemptie aen veertigh Schepen van haer Ho. Mog. Onderdanen, niet een Schip meer in 't vaerwater soude komen, gelyck wel door de exemptie van de Fransche, ende dat dies in dese saek geen egaliteyt was; ende dat daer en boven de voorsz. contre exemptie, by ons impracticabel soude syn, dewyle haer Ho. Mog. niet soude kunnen meer exemptie geven aen een van haer Onderdanen, als aen de ander, sonder te breecken de egaliteyt die sy onder deselve syn gewoon te observeren, ende uyt de natuur van de Regeringe behouden, dat het voordeel, dat daer door de geëxempteerde soude hebben in 't bedingen van vraghten voor anderen, die met haer in ladinge moghten leggen, soude prejudiciabel syn, veel klaghten, onlusten, ende desordren souden verwecken; ende eyndelyk dat die geen saek was aen Vranckryck considerabel genoegh, om se voor te stellen tot prejuditie van de conclusie van het Tractaet, welck daer mede in nieuwe longeurs soude geworpen werden, ende al te gevoeligh voor haer Ho. Mog. en al te vol van incomvenienten ende quade gevolgen om se eenighsints te kunnen toestaen: Zulcks dat men daer mede tydt onnuttelyk ende misschien met seer groote prejuditie soude verliesen. Wy sullen waghten wat uytslagh hier op sal volgen. De Heeren Commissarisen bleven in 't uytgaen seggen, dat wy souden moeten schryven; ende dat den Koning haer Hoog Mog. verre genoegh te gemoedt was gekomen. Ick blyve.

Myn Heere,

Uw Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 13. April 1662.

P. S.

Ick bidde U Wel-Ed. gelieve den Heere *du Thou* wel te inbuëren van alle

 het

het geen dat hier meest efficaes geaght kan werden, om die nieuwe obstacul uyt de weegh te doen. Indien onse alrede aengewende, ofte nog aen te wenden devoiren, daer toe niet kraghtigh syn. Indien men goedvindt ons te rescriberen, waer 't best, dat het met een Expresse geschiede, om tydt te menageren.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 19. April 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jonghste aen U Ed., is geweest van den 12. deser loopende maendt, sedert heb ick uyt U Edts. depêche van den 13. daer aenvolgende, met aengenaemheyd bespeurt, dat aldaer niets verder was voorgekomen, raeckende de voorslagh, om wedersyts te behouden volkomen vryheyd ten aensien van alle toekomende belastingen; sulcks dat ick wil hoopen, dat daer over geen naedere debatten sullen van noden wesen.

Het heeft haer Ho. Mog. seer welbevallen, dat U Ed. de geproponneerde exceptie van veertig schepen wedersyds 't eenemael hebben van de hand gewesen, als U Ed. uyt haer Ho. Mog. Resolutie van gisteren, naeder sullen gelieven af te nemen. Haer Ho. Mog. hebben wel geremarqueert, dat de voorsz. propositie eene esgaliteyt ende reciprocatie impliceert; maer vinden de saeke in haere executie alhier onmogelyck; ende hebben oversulcks ook de voorsz. haere Resolutie alleenlyck op onmogelyckheyd gefondeert; geensints twyffelende, of sal by den Koningh aldaer deselve onmogelyckheyd wel gevat, ende dienvolgende het Tractaet tot een gewenscht besluyt gebraght wesen, of immers sonder langer uytstel tot een gewenscht eynde gebraght werden.

Ick hebbe over het voorsz. subject, op gisteren in eene langhwylige Conferentie geweest met den Heere Ambassadeur *du Thou*, ende heeft syne Excell. de voorsz. onmogelyckheyd seer wel begrepen, ook aengenomen, daer over met de jegenwoordige post in 't breede te schryven, ende met eenen syne Majesteyt te verseeckeren, van de continuatie van desen Staedt, tot het voltrecken ende observeren van de Alliancie. Ick wil hoopen, dat al voor 't aenkomen van de jegenwoordige post, het werck aldaer tot besluyt gebraght sal syn; ende sal derhalven dese hier mede afbrecken. Verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 19. April 1662.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 20. April 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jonghste schryven, van den 13. deses maendts, is my wel toegekomen syn geheel aengenaem schryven, van den 12. daer bevorens. U Wel-Ed. sal uyt het geen Wy desen dagh aen de Regeringe schryven, kunnen sien in wat nieuwe hoope ende vertrouwen Wy syn gebraght, van eyndelyck dese langduurige onderhandelingh tot besluyt te brengen. Wy sullen toebrengen alle het geen ons mogelyck is, om de woorden, die men in het Artikel raeckende het Vat-geldt royeren wil, te doen blyven; maer indien dat te vergeefs is, gelyck het ontrent de geene die de Wyn met het Sout gelyck stelden, en een beding instelden, om niet nae de capaciteyt, maer nae de ladinge te betalen, te vergeefs is geweest; soo vertrouw ick niet, dat Wy om de voordelen, die ons niets essentieels geven, het teyckenen van het Tractaet behooren uyt te stellen. Insonderheyd dewyle de disputen die daer over verweckt moghten werden, ende nieuwe chaleur moghten veroorsaeken, ons meer hinderlyck, als die woorden voordelig konden wesen; ende dat ons de moderatien in 't Vat-geldt, die bedongen syn, ende sonder dewelcke Wy met de voorsz. woorden souden hebben mogen sluyten, volgens de last van haer Ho. Mog., niet wederom controvers werden gemaeckt. Daer sal in alle geval middel syn, om by monde, nevens het teyckenen van het Tractaet, soo veel te seggen, dat daer uyt altyd aenleydinge sal kunnen werden genomen, om het Werck van 't Vat-geldt te handelen, als of het voorsz. Artikel in de intentie van haer Ho. Mog. maer provisionneel waere; maer ick wil hoopen, dat Wy ook iets meer sullen kunnen doen, immers 't sal ons aen geen goeden iever ende neerstigheyd ontbreeken.

Men reitereert by ons, op alle gelegentheden de recommandatien voor die van Malta; ende om by middel van permuttatie van Ravesteyn tegens andere Landen, af te handelen de disputen, welcke over de voorsz. plaetse syn met den *Vorst van Nieuwburgh*; het soude hier seer smaeckelyck syn ende veel goed doen, dat in de een ende andere van de voorsz. saeken, met die van de Malteesche Ordre, ende gedagten Vorst, een goede afkomst konde werden gemaeckt.

Ick bidde U Wel-Ed., duyde ten goede, dat ick wederom erinnere, dat de Presenten aen de seven Heeren Commissarisen, wel dienen nae de Retroacta niet proportione arithmetica, maer geometrica begroot te werden, ende dat nae de naeuwste voet, soo veel Wy hier kunnen oordeelen uyt het geen Wy hooren, voor ieder wel vyf-duysendt Rycksdaelders dienen te werden gedestineert. Ick wensche U Wel-Ed. van gantscher herten, alle geluck ende vergenoegen, met U Ed. nieuwe Swagerschap: Ende blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteeckent.

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 20. April 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. April 1662.

MYN HEERE,

ICk hebbe dese voormiddag het Tractaet dat wy gesloten ende geteykent hebben, afgesonden door Jonckheer *Sypesteyn* U Wel-Ed. Neve, en deselve reekeninge mede gegeven van 't geen sedert myn jongste schryven van den 20. deses maendts, was voorgevallen. * Het geen ik vermaent heb van den Heere *Colbert*, als of deselve onder 't getal van de Heeren onse Commissarisen niet soude syn, was berustende op 't beright my gedaen door den Commies van den Heere Grave van *Brienne*, ende op het uytlaten van desselfs naem in 't pouvoir van den Koningh aen ons geëxhibeert; maer het is abusif bevonden, ende een erreur in 't pouvoir geweest, dat men des Heere *Fouquets* naem heeft uytgewist, sonder die van den Heere *Colbert* te substitueren. Syn Ed. heeft het Tractaet nevens de andere Heeren Commissarisen geteyckent, ende is syn naem vervolgens in 't pouvoir geinsereert.

Het Tractement van den Heere Cancelier is met Ketel-trommelen, Trompetten, alderhande Musick, ende een wonderlycke overvloet van alderhande delicate spysen, seer aensienelyck geweest; soo voor als nae de maeltyt, heeft men als een saeke die den Koning seer aengenaem ende hier van goed effect soude syn, aen ons gerecommandeert, dat dogh haer Ho. Mog. eene goede Resolutie moghten nemen in de saeken van de Maltheser ordre, voor het ratificeren van het Tractaet. Ick blyve,

Myn Heere,

U Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 27. April 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. April 1662.

MYN HEERE,

SEdert het afgaen van myn jongste schryven aen U Wel-Ed. van den 20. is my wel toegekomen U Ed. van den 19., beyde deses maendts.

U Wel-Ed. sal sien uyt de depêches, die wy desen dagh aen de Regeringe doen

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 863. de zeevende Periode.

doen overbrengen door Jonckheer *Sypesteyn*, U Ed. Note, in welcke termen het Tractaet tusschen desen Koningh ende haer Hoog Mog., met veel moeyte geadjusteert ende eyndelyk gesloten is. Ik vertrouw dat daer inne niets bevonden sal werden met de ordres van haer Hoog Mog. discreperende, dan voor soo veel in een point twee ofte drie iets meer voordelyk voor den Staedt bedongen is, als deselve niet presyse ingehouden hebben. Het is my leet dat dit groote werk syn volkomenheyt niet heeft door een geheele vernietinge van 't Vat-gelt. Men wil ons doen geloven dat het selve eerlange volgen sal, ende ick derf het hoopen, insonderheyt indien desen Koning in syn Officien voor den *Vorst van Nieuburgh* ende de Ordre van Malta, tot syn contentement eenigsins bejegent sal werden, ende dat men de genegentheyt van de meest geaccrediteerde Ministers aen dit Hof sal weten te menageren; sy bekennen meest alle opentlyck, dat se door onse redenen tegens het voorsz. Vat-gelt syn gepersuadeert; maer den Heere *Colbert* die een seer scharp Financier ende seer ingenomen is met gedaghten om de Navigatie van de Ingesetenen van dit Ryck (waer het mogelyck) te doen aenwassen, heeft in dit point tot nogh toe het meeste gehoor, ende daer sal wat tydt ende beleyt van noden wesen om die man te disabuseren ende te winnen. Het is ondertusschen niet ondienstigh, dat men met ons gedisputeert heeft over de vryheyt die haer Ho. Mog. souden blyven behouden, om gelycke belastingen in den haeren aen te stellen: nu wy dat te boven syn, sal het aenstellen van die, sonder naebedencken van aenstoot, kunnen geschieden; wanneer het haer Ho. Mog. dienstigh sullen oordelen. Den Heere *Colbert* staet selver toe, dat het Vat-gelt meer schadelyck als voordeelyck is in de vaert op Uytheemsche Landen, indien het die van de Fransche niet kan doen accresieren. De moderatie aengaende de Zout-vraghten geaccordeert, is tamelyck considerabel, insonderheyt in de vaert van de eene Fransche Haven op den ander, dewyle die meest met Sout-ladinge wert gedreven, ende dat onse luyden met de ongelyckheydt van alleen vyftigh stuyvers Frans gelt per last, niet wel verdrongen kunnen werden.

Wy hebben met opmerckinge ende groote sorghvuldigheyt met dese Heeren gehandelt over het opstellen van een inleydinge van het Tractaet, ende dewyle sy aen haer namen de pen te voeren, hebben wy het niet sonder moeyte gebraght in soodanige termen, als het U Wel-Ed. geëxtendeert sal vinden. Ick hoope dat wy haer Ed. Groot Mog. daer mede voldaen sullen hebben, immers het is ons niet mogelyk geweest te weegh te brengen dat het meer tot advantagie van den Staedt ende met minder uytdruckinge van eenige deference aen dese Kroon, soude gestelt werden. Met het woort respect in de eerste linien van het pouvoir van den Koning heeft men ons gesurpreneert, dewyl men het selve pouvoir 't eenemael opgemaeckt ende besegelt heeft, aleer het aen ons geëxhibeert is. Wy hebben niet dienstigh geaght te formaliseren, dewyle het te vergeefs soude syn geweest, ende quaelyck soude syn opgenomen; ende dat den Koningh in syn pouvoir apart spreeckt, exempelen voor hem heeft; ende in een saek die alrede by hem geëxpedieert was, sig niet soude hebben laeten disponeren, om door contestatien daer van af te gaen. Ick ben seer bekommert in dusdanige saeken; maer 't heeft my gerust gestelt, dat haer Ed. Groot Mog. in 't jaer 1653. niet hebben gemeynt dat men aen dit Hof in termen van beleede

de deference, behoorde al te spaersaem te syn; gelyck U Wel-Ed. uyt het hier nevens gaende Extract van haer Resolutie op 't subject van dese Negotiacie, sal vernemen; 't welck ick tot geen ander eynde oversende, als om dat het in U Wel-Ed. gunstige handen tot myn verdedinge soude kunnen syn, om my tegens opspraeck te decken.

Wy vernemen uyt het voorsz. pouvoir van den Koningh, dat den Heere *Colbert*, schoon hy de Conferentien met ons sedert de disgratie van den Heere *Fouquet* geassisteert heeft, eghter onder 't getal van Commissarisen niet is; 't is evenwel een man om in 't point van beleeftheden niet vergeten te werden. Ik weet niet of het my niet qualyck geimputeert wert, dat ick ondernomen hebbe daer over wat liberael te schryven; maer het kan myn nogh niet berouwen, dewyle ick tot myn eenigh ooghmerk heb den dienst van den Staedt, ende het best van de saeken van de Ingesetenen van deselve. Ick blyve nae myne ootmoedige dienstgebiedenisse,

Myn Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige,

Geteekent

C. VAN BEUNINGEN.

Tot Paris den 27. April 1662.

Aen de Heer Ambassadeur VAN BEUNINGEN, den 3. May 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed. is geweest van den 19. der voorlede maendt: zedert syn my U Edts. drie distincte Missiven, d'eerste van den 20. ende de twee laetste van den 27. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen; nevens eene van dewelcke alhier overgebraght is de copye van het gesloten Tractaet met de twee separate conventien daer nevens gevoeght, waer mede *Jr. Ascanus van Sypesteyn* alhier in 's Gravenhage is gearriveert voorleden Sondagh den 30. der voorleden maendt, 's morgens vroegh. Wy hebben alhier met sonderlingh genoegen bespeurt, dat de moeyelyckheyt van Uwer Ed. langhwyligen Negotiacie, nogh met soo goeden uytkomst is gekroont geworden, ende dat het disrespect den Staedt door de voorsz. lankwyligheyt overgekomen, wederomme door de kraght van soo bondigen Alliancie, ende 't voordeel van so considerable stipulatien op 't faict van de Commercie ende Marine, wort geëffaceert. Haer Ho. Mog. hebben den voornoemde *Jr. van Sypesteyn* vereert met een keten ter waerde van hondert ducatons; ende door Commissarisen van deselve, het overgesonden Tractaet geconfereert wesende, met Uwer Ed. instructie ende de successive Resolutien daer op gevolght, hebben de gemelde Heeren Commissarisen

risen huyden gerapporteert het voorsz. Tractaet, met den gevolge van dien, in allen deele bevonden te hebben conform de voorsz. instructie, ende de successive Resolutien daer op gevolght, in specie die van dates den eersten October ende 22. December des voorleden, ende den 29. Maert deses loopenden jaers; daer op dan de respective Provincien by Missive versogt syn, haere Gedeputeerden ten spoedigste tot de Ratificatie van 't voorsz. Tractaet te willen authoriseren. Aengaende het point van de presenten, is by haer Ho. Mog. provisionnelyck gedisponneert ten reguarde van de kleyne Ministers, als U Ed. uyt de Resolutie hier nevens overkomenden, breder sal gelieven te bemercke, zynde de begrootinge van de vordere presenten, te geven aen Commissarisen van den Koningh, gedifferéert tot U Ed. overkomste, aengesien niet geoordeelt is, daer by soo grooten haest te wesen.

Over de saeke van Malta, ende de voorgeslagen verwisselinge van 't Landt van Ravesteyn, sal ook, mits 't afwesen van haer Ed. Groot Mog. Staetsgewyse Vergaederinge ende d'importantie van de saeken selfs, voor U Edts. overkomste hier te Lande, niets positivelyck konnen wesen gedisponeert; in'dier voegen, dat ick occasie hoope te erlangen om daer over met U Ed. particulierlyk te concerteren, ende alles gesaementlyk ten goeden eynde te helpen dirigeren. Ende voor dese reyse hier by niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick afbreecken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 3. May 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 26. April 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Wy hebben op gisteren met den Heere *de Lionne*, het separaet Artikel, spreekende van 't Vat-gelt, in ordres gebraght, soo als het sal passeren; insgelycks het procemium ofte introductie van 't Tractaet; met groot apparent gevaer, dat daer over al wederom eene nieuwe hapering soude hebben gevallen; die nogh verhoet is geworden, door matige projecten, conform voorgaende Anno 1654. genomen Resolutie; soo als U Ed. in de extensie van de voorsz. preface sal gelieven te sien.

Daer wert een versoeck wegens desen Koningh gedaen, dat haere Ho. Mog. souden willen toestaen, dat alle Turckse-slaven, die by 's Landts Vloote en den Heere Vice-Admirael *de Ruyter* genomen ende gevangen werden, aen syne Majt. by preferentie sullen werden verkoght ende overgelaten, tot hondert kroonen ieder Turcks gevangen; soo als ik hier aen de Heeren Ambassadeurs hebbe vermaent, soo gelove ik haer Ho. Mog. intentie te wesen: dat van die gevangen

Turckse-slaeven, buyten twyffel, soo een competent getal werde af gehouden, waer tegens onse arme Nederlandtsche gevangenen in Barbaryen sullen konnen werden gemangelt ende vry gemaekt: Ten tweede (dat hier in schynt considerabel te wesen) soo werde onderright, dat by d'instructie van den Heere Admirael *de Ruyter*, en der Officieren, ende van 't Volck van de Vloote, alle de gevangen Turkse-slaeven toegevoegt ende gegeven syn, aen den gemelden Vice-Admirael ende de voorsz. Officieren en 't Bootsvolck van de Vloot, om haer te encourageren; en men segt dat de Turckse-slaven in Spaigne tot hooger prys voor desen verkoght syn geworden; soo dat haer Ho. Mog. (daer in consideratie nemende) buyten twyffel expedienten daer in sullen gelieven uyt te vinden, waer mede het Volk van 's Landts Vloote niet sullen werden vermindert in haer toegestaen voordeel. Het sy dat de prysen der Slaven aen Vranckryck overgelaeten werden (boven de hondert kroonen) verhooght nae rate, soo als die Slaven in Spaignen voor desen syn verkoght geweest, of dat haere Ho. Mog. de Officieren ende het Volck van de Vloot, anderwyse vergenoegingh sullen gelieven toe te voegen.

Ick gelove ook dat haerer Ho. Mog. goede intentie sal syn, dat nevens d'overlevering der Slaeven, 't gelt gereet ende aengetelt sal moeten werden; want daer syn voor desen diergelycke dingen gepasseert, nu 15. ende 16. jaeren geleden, daer voor de beloofde penningen tot nogh toe onbetaelt syn gebleven.

Daer van ick in myn devoir nodigh hebbe gevonden, aen U Ed. Gestrenge dus veel te schryven; op dat in alle die pointen geinstrueert moge werden, ten beste van de saeke.

In de Artikelen en Conditien, begrepen in dese Alliancie, syn veele en differente saeken van verscheyde natuure, veel ende de meeste hooren aen 't Conseil van den Koningh, veele aen de Collegien der Admiraliteyten door geheel Vranckryck, eenige ook aen de civile Reghters in de Presidialen en Parlementen van dit Ryk, en soo voorts; by exempel, van 't *Droit d'Aubaine*, raekende de Reeckenkamers; daer dit dan ook sal dienen geënregistreert. Of nu, als men dese enregistraturen bedingen wil, de Heeren van 's Koninghs wegen mede souden pretenderen, diergelyke inregistreringen door en by alle de vergaederingen van de Heeren Staeten, alle Hoven van Justitie, Reeckenkamers, Collegien van Admiraeliteyten &c. Of U Ed. Gestr. meent dat sulcks inpracticabel of onverkrygelyck soude wesen, 't selve ende alle 't bovenstaende referere aen des selfs groote wysheyt ende experientie. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt ende blyve,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent.

W. BOREEL.

Ter Paris den 26. April 1662. 's avonts.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 3. May 1662.

Edele Gestrenge Heere,

OP Sondagh voorleden den 30. der voorlede maendt, is my 's morgens vroeg nevens de advertentie van het gesloten Tractaet, wel ter handen gekomen U Edts. Missive van den 26. derselver maendt. Gode zy lof, dat het deselve belieft heeft U Ed. langhwylige Negotiatie, met soo goeden uytkomste te zegenen. Ick advertere hier nevens breder aen den Heere van *Beuningen*, hoe dat de Commissarisen van haer Ho. Mog. naer examinatie van 't voorsz. Tractaet, het selve in allen deele bevonden hebben conform U Ed. instructie, ende de ordres van tydt tot tydt daer op gevolght; niet twyffelende of U Ed. bekomt daer van communicatie.

Op 't point aengaende de Turcksche-slaven, van wegen den *Koningh van Vranckryck* versoght, hoope ick dat syne Majesteyt contentement gegeven sal konnen worden; dogh omme daer inne te Procederen met ordre, is dienthalven versoght het advis van de respective Collegien ter Admiraeliteyt, synde dienaengaende by 't Collegie tot Amsterdam, albereyts een favorabel advis overgesonden.

De enregistrature van 't Tractaet, daer van U Ed. in dessels voorsz. Missive mentie is maeckende, sal, myns oordeels, hoogh nodigh wesen; ende in cas van de zyde van Vranckryck alhier mede eenige enregistrature moghte versoght worden, alhoewel sulcks buyten practyck ende ook onnodigh is, aengesien alle de Provincien selfs ratificeren; 't selve sal noghtans ontwyffelyk by den Staedt niet geweygert worden. Waer mede desen afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. May 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den eersten Juny 1662.

Edele Gestrenge Heere,

DE Heeren Ambassadeurs syn op eergisteren vertrocken, en hebben ten versoeke van den Heere van *Suylighem*, hier gelaeten haere gewesen Secretaris, om de Resolutien van 't Hof soo op de saeke van Oraigne, als van de Heeren Prin-

Princen *Wilhelm* ende *Maurits van Nassau*, te spoediger na Nederlandt over te dragen.

Hier is geweest den Baron *Spar* wegens den Heere *Electeur van Brandenburgh*, conjouisseren met het Hof over de geboorte van den Prince Dauphin, ende men gaf voor, ook over eenige andere naeder intelligentie met dese Kroon ende met de Ligue der Princen aen ende ontrent den Rhyn. Desen Koning hadde ook een Extraordinaris Envoyé gesonden aen 't Hof tot Berlin. Dan als nu wert gesegt, dat den Heere *Spar* van geenige soodanige saeken openinge en heeft gedaen, ende dat den Franschen Extraordinaris Envoyé wederon van Berlin nae huys soude keren, sonder iets te hebben geeffectueert.

Ick bevinde daeghelycks meer ende meer een quaet genoegen ontrent dit Hof, over de geseghde gemaeckte Vreede tusschen haer Ho. Mog. ende de Regeringe tot Algiers; ende versoecke gedienstelyck, dat ick magh werden geinstrueert hoe ick my in 't voorstaen of excuseren der voorsz. saeke, wegens den Staedt sal hebben te gedragen. Dese verbolgentheyt wert daerom te grooter, om dat 'er tydingh is gekomen, dat de Engelschen (ons exempel volgende) mede de Vreede met die van Algiers soude hebben gesloten. Daer door dan het dessein van dit Hof, om met gemeenderhandt tegens de Steden van Barbaryen iets notabels voor te nemen, t'eenemael soude vervallen. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den eersten Juny 1662.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 8. Juny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. twee distincte Missiven van den 11. der voorlede ende den eersten deser lopende maedt, syn my ter reghter tydt wel ter handen gekomen.

Haer Ho. Mog. hebben voor dese al Commissarisen gedecernert om naer te sien de Tractaeten die men van deser zyde soude exhiberen, om onder 't Guarandt te weesen begrepen; dogh alsoo de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van daer nu alle dagen te gemoedt gesien worden, ende het voorsz. besoigne tot nogh toe niet en is geëntameert, sal het, myns bedunckens, best geraeden wesen, haere komste af te waghten, om van derselver onderrightinge in 't voorsz. besoigne, ook gedient te mogen wesen.

In

In wat voegen haer Ho. Mog. geensints hebben konnen bewogen worden om te ratificeren het Tractaet by den Vice-Admirael *de Ruyter* met die van Algiers gemaekt, sal U Ed. al voor de receptie deses, uyt haer Ho. Mog. aenschryvinge vernomen hebben, daer mede ick dan wil vertrouwen dat alle ongenoegen aen 't Hof aldaer opgenomen, sal wesen verdwenen.

Hoe dat de Negotiatie in Engelandt nogh tot geen gewenst eynde gebraght kan werden, sal U Ed. uyt de correspondentie met de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt, in dat Ryck residerende, bemerckt hebben.

Ende aengesien ick voor dese reyse niets van importantie hier by te voegen hebbe, sal ik hier mede naer myne gedienstige gebiedenisse, afbreecken, ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 8. Juny 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 8. Juny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Ick ben van seer goede handt onderright, hoe dat den Koningh daeghlycks meer ende meer komt te estimeren ende te prysen het werck van dese nieuwe Alliancie, korts nu met haer Ho. Mog. gesloten, ende dat 't deselve lief heeft, als eene saeke, door syne goede inclinatie uytgebragt; dat ook groote voordelen daer uyt voor sigh selven proposeert te sullen ontstaen, tot eere ende securiteyt van syn Ryck, ende ook voor den Staedt der Vereenigde Nederlanden, die hy weet (segt den Koning) hoe seer *Henri le Grand* heeft geaffectionneert, en die hy wil passeren; ende hoe grondigh wederom, dat haere Ho. Mog. syn Grootvader lief hadden.

Syne Majesteyt wilde redenen toebrengen, waerom dat haere Ho. Mog. syne Majesteyt niet min souden lief hebben ende estimeren.

Syne Majesteyt is seer curieus, om sigh selven in alle saeken grondelyck te doen informeren, van de oude maximen ende beleyt, die eertyts ten tyde van *Henri IV.* by dit Hof syn geweest, ende ter handen genomen, insonderheyt raeckende die, ontrent den Staedt der Vereenigde Nederlanden; ende weet daer alrede soo grondigh ende pertinent van te spreecken, dat verwonderens waerdigh is.

Maer men heeft my daerenboven wel expressely̆ck aengeseght, dat den Koning verstaedt alleen den grooten vriendt te wesen ende naeste Geallieerde van haer Ho. Mog.; hadden sy syn Grootvader lief gehad als haer Vaeder; syne Majesteyt begeerde dat haere Ho. Mog. hem nu ook souden beminnen als hae-

ren Soon. Want dat haer Ho. Mog. souden meenen ende voornemens worden, om met andere Koningh of Koningen soo naeuwe ende strickte Alliancien te willen maecken, als met desen Koningh nu gemaeckt was: Haere Ho. Mog. souden haer bedrogen vinden, ende syne Majesteyts affectie grootelycks te kort doen ende verminderen, jae t'eenemael verliesen; want 't selve by hem niet compatibel soude wesen, ende de gemaeckte Allianocie soude soo al haer kraghten ende effecten komen te verliesen ende t'eenemael die doen verdwynen.

Daer van men my soo ieverigh ende ernstigh, uyt den mondt als van den Koningh, dese discoursen heeft voorgehouden, dat ick in onderdanigh devoir tot 's Landts dienst gantsch nodigh aghte, dese saek ten dienste van den gemeenen Staedt, te moeten adverteren by dese brieven aen U Ed. Gestr.; die de interessen van de Republicke soo hooghlyck concernerende, nae syne gewoonlycke wysheyt ende bestende goede directie (in secretesse noghtans) soo sal gelieven ende weten te insinueren, daer ende sulcks 't behoort, dat het Landt den vertoonden beneficien daer van als nu beginnen, ende vele hier nae sal mogen proeven ende smaecken. Het welck God Almaghtigh geve, die ick bidde, nae myne ootmoedige gebiedenisse U Ed. Gestrenge te nemen in syne Heylige bewaeringe, ende ick sal my teyckenen,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 8. Juny 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. Juny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

HEt Hof is nu hier wat beter vergenoeght over de geprepareerde Vreedes Tractaten met die van Tunis ende Algiers; 't sedert dat ick my daer over hadde geopent aen eenige Heeren van dien, soo als ick schryve aen den Heere Griffier, voor haer Ho. Mog., daer van hier nevens copye gaet.

Ick moet evenwel seggen aen U Ed. dat de ontsteltenis weder vernieuwt is, 't sedert dat de tydingh gekomen is, dat de Engelschen hare Paix met die van Algiers hebben hervat ende gesloten, op veel beter conditien, als die van den Vice-Admirael *de Ruyter*; dan sulcks en staet ons niet te verandtwoorden.

Maer tot onderrightingh sal dienen, dat desen Koningh aengaende de nieuwe conjunctie ende Alliancie by 't advis der Admiraliteyt tot Amsterdam voorgedragen, tusschen Vranckryck, Engelandt, haer Ho. Mog. en Spaigne, tot destruc-

destructie der Corsairen van Barbaryen, dat syne Majesteydt meent het te vergeefs sal syn Spaigne daer toe te versoecken, ende dat het niet dan retardement in 't werck voortbrengen sal: dat het ook alsoo gaen sal met Engelandt te versoecken; alsoo de een en de ander alrede geëngageert wesende met den Oorlogh in Portugal, geene apparentie en sy, dat sy haere Vloote soude konnen of willen voegen tot een ander buyten werck.

Men heeft my ook vertoont de genegentheyt die den Koningh heeft, om die Alliancie te maecken, alwaer het maer met haere Ho. Mog. alleen; ende dat haere Ho. Mog. evenwel den *Koningh van Groot-Britannien*, door de Heeren haere Ambassadeurs nu tot Westmunster synde, souden konnen versoecken, of het die Majesteyts genegentheyt sal syn, om die Alliancie by te komen, sonder dat ondertusschen veel tyts verloren werde. Ick gelove dat de consideratie van 't voeren van 't Pavillon, hier d'oorsaeck toe geeft, op welcke saeke den Heere Grave d'*Estrades* my heeft verklaert, dat niets en was tusschen de twee Kroonen gedefinieert.

Alle saeken van Ordre en Reglement voor de Commercie ende Navigatie, werden verschoven tot dat de nieuwe Tractaten geratificeert sullen wesen: daeromme kan het dienstigh wesen, dat de gemelte ratificatien, hoe eer hoe beter, werden gevordert. Ick bedancke U Ed. voor de brieven van den 8. deser. Ende nae myn ootmoedige gebiedenisse, ben ende blyve,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. Juny 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 22. Juny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne van den 8. deser loopende maendt, is my eerst U Edts. Missive van den selven date, ende naederhandt mede die van den 15. daeraenvolgende, wel ter handen gekomen. Het is my sonderlinge aengenaem geweest, uyt de voorsz. eerste Missive te bespeuren, dat den Koning aldaer daeghelyks meer ende meer komt te estimeren, ende te prysen de nieuwe Alliancie met haer Ho. Mog. aengegaen: Alhier vinden wy generaelyck in 't selve werk ook niet minder satisfactie, ende heeft U Ed. de ratificatie van dien onfeylbaerlyck te gemoet te sien voor de expiratie van drie maenden, daer toe geprefigeert,

geert. De genegentheyt van syne Majesteyt om alleen den grooten vriendt van haer Ho. Mog. te wesen, sal ook lightelyck soo verre konnen voldaen worden, dat haer Ho. Mog. met niemandt soo generaelen ende soo stercken Tractaet van Alliancie sullen maecken, soo lange sy volkomentlyck verseeckert konnen syn van 't effect, ende 't reël accomplissement van dien van de zyde van Vranckryck. Sullende haer Ho. Mog. niet te min aller wysen traghten te blyven in Vriendtschap ende Correspondentie met andere Koningen ende Staeten, ook deselve Vriendtschap soo veel doenlyck, met nieuwe Tractaeten bevestigen. Zynde sulcks in effecte mede het ooghmerck van de voorschreve nieuw gemaeckte Alliancie.

Soo haest de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrislandt, die tegens den 4. July toekomende, syn beschreven, wederom completelyck by den anderen sullen wesen gekomen, sal met den eersten in haer Ed. Groot Mogende Vergaderinge gedelibereert worden, op het gunt ten aensien van die van Algiers, Tunis, Tripoli &c. naeder sal staen te verrighten, ende ook particulierlyck met Vranckryck te concerteren; ende geloove ick, dat by haer Edele Groot Mogende eene genegentheyt sal syn, om dienthalven met Vranckryck particulierlyck te concerteren, ende met syne Majesteyt te accorderen over eenige Artikelen, buyten dewelcke nogh de een nogh de ander met de voorsz. Rovers eenige Vreede sal mogen aengaen; ook met speciale verbintenisse dat de een nogh de ander selfs op de alsoo beraemde Artikelen eenigh Tractaet met de voorsz. Barbaren sal mogen maecken; dan mits voor de mede geallieerde gestipuleert werdende de faculteyt, om daer op insgelycks mede te mogen sluyten, ende sulcks dat de mede geallieerde sal konnen ende mogen gauderen van alle de advantagien ende voordelen die men van de Barbaren soude mogen komen te bedingen; ende hoedanigh de voorsz. Conditien ende Artikelen van deser zyde sullen gedesidereert worden, kan U Ed. afnemen uyt 't geene deselve dienaengaende, jongst van wegen den Staedt directelyk toegesonden is.

De voorsz. nieuw gemaeckte Alliancie, sal myns bedunckens, van wederzyde door eene opreghte confidentie ende continuele communicatie over alle importante saeken, dienen te werden kraght gegeven; ende dewyle U Ed. van tydt tot tydt uyt Engelandt directelyck wert gedient van 't geene aldaer van consideratie passeert, soo oordele ick hooghnodigh te wesen, dat U Ed. geene occasien late voorby gaen, om daer van den Hooghstgemelde Koningh ende syne Majesteyts voornaemste Ministers pertinentelyck te informeren, ende in deselve, door goede representatie van redenen, te verwecken sentimenten, met haer Hoog Mogende opinie, ende met den dienst van desen Staedt overeenkomende.

De discrepantien in de Negotiatie, van wegen desen Staedt, aldaer gedreven wordende, sal U. Ed. uyt de successive brieven van de Heeren Ambassadeurs van desen Staedt tot London, bemerckt hebben, ende gaet hier nevens tot U Edts. naeder informatie, de jongste instructie den 29. Maert laestleden voor de gemelde Heeren Ambassadeurs by haer Ho. Mog. gearresteert, * met de Resolutien

van

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 893, 899, en 901.

van den 10. May ende 9. deses, daer op gevolght; als ook de Missive ingevolge van de voorsz. laetste Resolutie, aen drie Provincien geschreven; daer uyt ick wil vertrouwen, dat U Ed. overvloedige stoffe sal vinden, om de sustenue van haer Ho. Mog. ontrent de voorsz. differentiaele pointen, te justificeren; staende onder anderen mede te noteren, dat het concept in de voorsz. Resolutie van den 10. May laestleden geinsereert, is het resultat van een concert tusschen den Heere *Downingh* ende my gemaeckt, ende op 't papier gebraght, met beloste van wedersyts by de Principalen te sullen bearbeyden dat sulcks by deselve mogte werden geamplecteert, 't welck van zyne syde tot nogh toe blyft haperen, als U Ed. uyt de voorsz. advisen bespeurt sal hebben.

Over het werck van de grasserende Pyrateryen, ende voornaementlyck mede over het beslagh van de Hollandtsche Schepen in Engelandt gedaen, onder pretext van een Arrest by den Agent van de ordre van Malta, van de Admiraliteyt aldaer geimpetreert, dient ook voor al eenige levendige representatie gedaen, sulcks ende daer U Ed. sal oordelen 't selve van de beste operatie te sullen wesen. Wy hebben ons alhier over die exorbitantie niet genoeg konnen verwonderen.

Ende voorwaer het is onbegrypelyck, hoe dat een subaltern Collegie, geërigeert om Justitie te administreren, gelyck notoirlyck is de Admiraeliteyt tot London; by sigh selven kan resolveren tot het verlenen van Arresten ende Saissisementen op goederen, die selfs niet geposeert, of voorgegeven worden toe te komen die geene, tegens dewelcke Justitie versoght wort; maer alleenlyck aen Ingesetenen van dien Staedt, in dewelcke men pretendeert, van anderen verongelyckt te worden; 't welck ick moet bekennen naeuwlycks te konnen geloven buyten toedoen ende kennisse van syne Majesteyt ende desselfs hoge Ministers geschiedt te syn, als niet konnende presupponneren, dat die van de voorsz. Admiraeliteyt soo grosselyck souden hebben derven usurperen op de Souverainiteyt van haeren Koningh.

De ongerymtheyt van het verlenen der voorsz. represalien, selfs (buyten de voorsz. consideratie, dat die verleent syn by een Collegie daer toe notoirlyck onbevoeght, ende 't welck sulcks niet heeft konnen doen sonder grosselyck te attenteren op de Hoogheyt ende Souverainiteyt van haeren eygen Koningh) is mede notoir ende tastelyk, want voor eerst is evident, dat geen Souverain eenige represalien kan ofte vermagh te verlenen of ter executie te laten stellen, dan alleenlyck tot beschermingе ende dedommagement van syne Onderdanen, die hy van Godtswegen schuldigh ende gehouden is te protegeren, ende geensints ten behoeve van eenige Vreemden die onder syne protectie niet en staen, ende aen welckers Overigheyt hy, om sulcks te doen, *ex pacto vel fœdere*, niet en is verbonden.

Ten tweeden is kennelyck, dat geene represalien konnen werden verleent, als in cas van manifeste weygeringe van Justitie.

Ten derden is bekent, dat geen Prins, selfs by weygeringe van Justitie aen syn eygen Onderdanen, represalien vermagh te verlenen, als naer voorgaende iteratif versoeck ende aenmaninge om Justitie geadministreert ende geaccomplisseert te hebben; met byvoeginge, dat hy by gebreecke van dien, genoot-

saeckt sal syn represalien te vergunnen; alle 't welcke op 't cas subject geappliceert zynde, wert bevonden, dat dese saisissementen ende represalien niet en syn verleent ten behoeve van Subjecten van syne Majesteyt; maer aen Vreemden, niet staende onder dessels protexie, ende aen welckers Overigheyt syne Majesteyt *pacto aut fœdere*, tot sulcks niet en is verobligeert.

Dat in desen geene Justitie is versoght, immers niet by ofte van wegens den *Koningh van Groot-Britannien*, veel min aen deselve geweygert.

Ende mitsdien ook veel min soodanige aenmaeninge ende waerschouwinge gedaen als in diergelycke gelegentheyt *ante omnia* is gerequireert.

Ick wenschte wel dat U Ed. daer op traghte te penetreren het advis ende ordeel van syne Majesteyt, ende van dessels principaelste Ministers, ende wat deselve verwaghten dat daer op van de zyde van haer Ho. Mog. staet te volgen, in cas daer inne van de zyde van Engelandt, niet promptelyck en werde geremedieert, aen welcke reparatie noghtans, naer alle menschelycke apparentie, geensints staet te twyffelen.

Haer Ho. Mog. hebben op die gelegentheyt, by provisie geoordeelt van haeren plight te syn, die saeke niet ongemerckt te laeten voorby gaen; maer daerontrent, soo ten aensien van de voorschreve ordre, ende den *Prince Kardinael van Hessen*, die de voorschreve saeke alhier doet vervolgen, als ten aensien van de voorschreve Admiraeliteyt, te resolveren, 't gunt U Ed. uyt het extract ende de copye van de Missiven daer over, soo aen den *Koningh van Groot-Britannien*, als aen den *Prince Kardinael van Hessen* geschreven, alle hier by gaende, naeder sal gelieven te bemercken. * De Clausule in de voorsz. Resolutie influerende, raeckende het te doene Arrest van den Persoon van *Reynerus Kemping*, is aenstonts by de Heeren Gecommitteerde Raeden ter executie geleght, ende wort dienvolgende deselve Persoon door eenige Soldaten in syn Logement bewaert.

Den Heere *Downingh* heeft my in de voorleden weecke over het voorschreve subject wesen begroeten, ende verklaert, niet te geloven dat den Koningh van het voorschreve Arrest eenige kennisse sal hebben gehadt; hebbende syn Ed. ook de actie van de Admiraeliteyt geimprobeert, ende aengenomen alle mogelycke devoiren aen te wenden door syne brieven, ten eynde daer inne tot contentement van haer Ho. Mog., geremediert moge worden. Wat effecten, soo daer van, als van de goede beloften gedaen by de Heeren Cancelier ende Secretaris *Morice* in Engelandt aen de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van desen Staedt aldaer synde, te verwaghten is, moet den tydt openbaren. Waer mede dese besluytende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 22. Juny 1662.

Aen

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 900., in Folio.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. Juny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

GElyck in de brieven aen de Regeringh aenteyckene, dat meest alle saeken, de Commercie ende Navigatie de Vereenigde Nederlandtse Ingesetenen raeckende, daer over de Heeren Extraordinaris, ende ik 't sedert haer Ed. vertrek van 't Hof, ons hebben aengegeven, werden uytgestelt tot dat de gemelte Tractaten sullen wesen geratificeert: Soo hebbe ik dienstig geagt, 't selve hier alsnog aen U Ed. te vernieuwen, alsoo dat uytstel voor de Schippers ende Handelaers seer schadelyck en *onereux* is, ende daeghlyck nogh meer werden sal, indien de ratificatien werden getraineert, of ergens op komen te stoten.

By exempel, tot St. Malo, waren twee Nederlandtsche Schepen bevraght door Françoisen, om haere goederen van daer naer Rouën te vervoeren; de voorsz. Nederlandtsche Schepen waren al meest volladen; de Schippers van St. Malo ende eenige Erançoische Koopluyden, hebben soo veel, half by oproer, weten te weegh te brengen, dat de voorsz. Nederlandtsche Schepen weder ontladen syn geworden, en dat die goederen in Fransche Schepen syn ingeladen, op het fondament ende de regel, (die onwaer is, dat geen vreemde Schepen in Fransche Havenen en souden mogen vraghten aennemen noghte laden, soo langh aldaer Françoische Schepen te vinden syn, die laden konnen ende willen. Dit was wel de order des Konings, eer het 50. stuyvers Vat-gelt opgestelt was; maer daer naer, soo is het reght van preferentie vervallen, ende onse twee voorschreve schepen presenteren tot St. Malo, het Vat-gelt te betalen.

Het separaet Artikel van 't nieuw gemaeckt Tractaet den 27. April 1662. gesloten, daer by het voorsz. Vat-gelts lighten wat gemodificeert ende verklaert wert; breyght mede dat de Schepen met Sout te beladen, maer 25. stuyvers (in plaets van 50. stuyvers) tot Vat-gelt voortaen te sullen betalen: met byvoeginghe van dese klare woorden: *Seront par ladite Majesté donné dès à présent les ordres necessaires a ce que ladite imposition &c. des cinquante sols &c. pour les Navires charges de Sel, ne se payera que la moitié*: Ende hoewel die van de Nederlandtsche Natie, sulcks by een autenticque copie van 't voorsz. separaet Artikel hebben gementioneert ende versoght, soo en kan van 't Hof niet verkregen werden dat die beloofde ordres souden werden afgesonden; maer blyft uytgestelt tot dat de ratificatien sullen overgelevert wesen. In voegen dat hier om ende om meer andere inconvenienten, het voor de Nederlandtsche Commercie ende Navigatie seer nodig sy; dat de ratificatien werden (ist mogelyck) bespoedight ende verwisselt.

De equipagien van dit Ryck van Oorloghschepen ende Galeyen, gaet soo yverigh voort, ende wort (soo men seght) aensienlyck, dat eene naby gelegen Republicke in Italien, * daer over alrede jaloursie ofte ombrage neemt.

Versoecke dienstelyk, dat ick ten eersten magh werden geinstrueert ende gelast,

* Genua.

last, hoe my wegens haer Ho. Mog. opentlyck sal hebben te gedragen over den inhoudt van de Missive met den voorleden ordinaris aen den Heere Griffier geschreven, raeckende de saeke, by de gemeene Princen ende haer Hoog Mog. ter handt te nemen tegens de Corsairen van Barbarye, alsoo de voor af getoonde genegentheden hier aen 't Hof seer groot syn, en goedt, tot voorgemelte concept, soo als toegesonden is. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, sal my teykenen soo als ick ben,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. Juny 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 29. Juny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 22. deser loopende maendt, is my U Ed. Missive van den selven date wel ter handen gekomen.

Soo haest de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, die tegens den 4. July toekomende, beschreven syn, completelyck sullen wesen vergadert, sal aenstonts tot expeditie ende het affenden van de bewuste Ratificatie derwaerts, ordre gestelt worden. Ondertusschen hoopen wy, dat de subjecten der Vereenigde Nederlanden aldaer, niet sullen werden verongelykt; ofte verongelyckt wesende, dat sulcks behoorlyck sal werden gerepareert.

Inde voorsz. myne jongste, hebbe ik U Ed. in 't lange geadviseert 't geene gepasseert was ontrent het arrest in Engelandt gedaen op de Nederlandtsche Schepen, ten versoecke van die van de ordre van Malta, welcken aengaende U Ed. hier benevens van wegen de Regeringe alle de verdre retroacta sullen toekomen, om daer van de nodige informatie te geven aen den Koning, ofte de hooge Ministers aldaer. In wat voegen 't voorsz. arrest *de bonne grace* is afgedaen, sal U Ed. uyt de advertentien van de Heeren *Ambassadeurs* in *Engelandt*, al voor de receptie deses, vernomen hebben.

Wy willen hoopen, dat den *Koningh van Groot-Britannien*, de insolentie van die Natie, door syne Majesteyts goede conduite ende volgens desselfs affectie tot desen Staedt, van tydt tot tydt meer ende meer sal refreneren ende inbinden; andersints vinden wy deselve alhier t'eenemael ondraeghlyck, waer van onder

an-

anderen mede tot exempelen dienen, de onbeschaemde doleantien, postulatien ende expostulatien, die over eenige particuliere saeken van haer Ho. Mog., sedert eenigen tydt herwaerts syn gedaen; waer op haer Ho. Mog., siende de saeke van 't voorsz. arrest aen als een beginsel van Oorlog, haer aenstonts geprepareert hebben om niet alleen daer inne, maer ook in de voorsz. onbeschaemde postulatien, het ongelyck van die Natie klaerlyk te vertoonen, ende haere regtvaerdigheyt dienthalven allerwegen te doen blyken; tot welcken eynde haer Ho. Mog. by provisie ingestelt, gearresteert, ende den Heere Envoyé *Downingh* behandigt hebben, de twee distincte antwoorden onder N°. 1. ende 2. hier nevens gaende; gelyk ook van wegen haer Ho. Mog. over de saeken daer inne vermeldt, directelyck aen den *Koningh van Groot-Britannien* syn geschreven, de brieven onder N°. 3. ende 4. hier nevens gevoeght. Ende al hoe wel Wy uyt alle circumstantien niet anders konnen oordeelen, dan dat d'intentie van den hooghstgemelden Koningh geene andere is, dan om met desen Staedt te onderhouden alle goede Vrindt ende Nabuurschap, soo oordeele ick eghter voor de eere van haer Hoog Mog., ende om andere respecten, ten hoogsten dienstigh te syn, dat den *Koningh van Vranckryck*, ende syne Majesteyts Ministers, op alle de voorschreven saeken punctuelyck werden geinformeert van de équitable Proceduren van haer Ho. Mog., in al 't geene voorschreven is, ende van het tastelyck ongelyck der Engelschen, in deselve saeken; gaende ten dien eynde tot U Edts. breder informatie op alles, hier benevens mede onder N°. 5., de jongste Resolutie, by haer Ho. Mog. op 't subject van de Negotiatie in Engelandt, den 22. deses genomen; * mitsgaders ook onder N°. 6. een Memorie by den Heere *Downingh* gisteren ter Vergaederinge van haer Ho. Mog. ingediendt. U Ed. sal my verobligeren, in cas ick door dessels rescriptie geadverteert moge werden, wat oordeel aldaer van alle de voorschreven saeken gegeven wordt.

Waer by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick dese hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 29. Juny 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 28. Juny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

De estime der nieuw gesloten Alliancie, neemdt daeghelycks meer ende meer toe; ende indien de Ratificatien haestelyk konnen werden verwisseldt, buyten grote disputen ofte oppositien; soo staet met'er tydt veel goet daer uyt te verwaghten, voor beyden de Staten.

Yyy 3. Nu:

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 903. &c.

Nu met desen jongsten ordinaris, is het Hof seer particulierlyck onderright geworden, over het gedaen rapport, deser gewesen Handelingh, en de maniere van 't selve, daer over men seer goede satisfactie heeft genomen; gelyck men aen my is komen te betuygen, het contentement dat desen Koningh ende desselfs Heeren Ministers daer over hebben genomen. Ende op die ende diergelycke manieren, moet alles werden toegebraght, dat strecken kan tot stellinge van eene vaste ende vertrouwde confidentie tusschen beyden, daer uyt dan ongetwyffelt sal voortkomen, als eene onveranderlycke affectie, die groote eere, voordeelen ende wenschelycke vrughten voortbrengen sal.

Ik kan my aen U Ed. nog naeder expliceren, en verklaren met goede wetenschap; dat de jalousie, om geene anderen soo grooten ende naeuwen Geallieerden van haer Ho. Mog. te konnen aensien noghte lyden, alleen op te nemen ende te verstaen is, in 't reguard van Spaignen, en de Spaensche Nederlanden. Daer van ende van de geseyde aenstaende Handelinge, op de maniere der oude Pacificatie van Gendt, voor desen veel ende stercke gerughten gelopen hebben, die nu alle syn verdweenen.

Maer de vrindtschap ende goede intelligentie, met alle andere Christen Maghten, en syn niet alleen, niet tegen de intentien van dit Hof, maer self (soo als men aen my rondelyck verklaert heeft) sal syne Majesteyt seer geern sien, dat die gecultiveert ende over al met goede ende nieuwe Tractaten bevestight, en vermeerdert werden; op dat alsoo eene goede Vreede ende Rufte tusschen alle Christen Potentaten geduurigh moge werden onderhouden, ende ieder een afgeraeden, die ruste te troubleren; 't welck ick verseeckert ben, dat ook harer Ho. Mog. eenige en waere insight is: Die dan met het voor verhaelde t'eenemael over een komt.

Over de saeken der Corsairen van Barbarye, ende de beveyliging der Middelandtsche-Zee, syn de genegentheden van dit Hof even soo, als ick by voorgaende hebbe verwittight: Jae het tardeert haer te langh, seggen my sommige Ministers, dat ick alsnogh niet volkomentlyck gelast ben, om aen den Koningh selfs daer van openingh ende propositie te doen; ende ick hebbe ondertusschen haere Ed. verseeckert, dat die saeke nevens het stuck der Ratificatie, van d'eerste sullen konnen wesen, die in haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge (nu den 4. July beginnende) sullen werden geproponeert ende gevordert tot een goedt Provinciael besluyt, ende alsoo ter Generaliteyt werden ingebraght ende voorts geperfectionneert; daer nae men hier verlanght (gelyck men spreeckt) met impatientie.

Van allen syden werde ick daeghlycks verwittight, hoe dat desen Koningh van wil is, syn selven aensienlyck in Zeemaght te maken; ende dat middelen van geldt ende andere noodsaeckelyckheden werden toegevoeght, ende geordonneert syn, om daer toe te konnen geraecken. Den Koningh neemt selfs kennis van alle syne saeken, ende 't is qualyck geloofIyck met wat eene assiduiteyt, en wat een promptitude syne Majesteyt vat ende begrypt het innerste van alle affaires van Staedt; hoe pertinente vraegen daer ontrent doet, ende d'onderrigtingen opneemt; die conserveert in eene goede Memorie, en daer nae die telckens appliceert seer bequaemelyck, tot seer groote verwonderingh van alle.

Ick

Ick teeckene het tot een voornaem geluck voor alle publicke Ministers, die voortaen aen 't Hof iets sullen hebben te brengen, ende te verhandelen. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteeckent.

W. BOREEL.

Tot Paris den 28. Juny 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 29. Jnny 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UWe Ed. Gestrenge Missive van den 22. deser maendt, nevens de toegesonden stucken ende papieren, sullen aen my konnen strecken tot volkomen onderrightinge ende instructie in de saeken als nu in Engelandt te verhandelen. Ick en sal niet naerlaeten, die te gebruycken, daer ende sulcks het behoordt, 't Uwer Ed. intentie.

Heb brieven uyt London gesien, van den 1/2? deser, die medebrengen, dat de voordesen, wegens den Heere *Kardinael van Hessen* gearresteerde schepen, souden syn ontslagen; dogh van de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs, en hebbe alsnog geen schryvens dienaengaende.

Daer werdt hier seer veel van die Proceduuren gesproocken, en geconsidereert by 't Hof, als een werck, dat ontwyffelyck de betoonde goede wille der Provincien sal retarderen, om op de serieuse recommandatie deses Koninghs, redelyck contentement te willen geven over de restitutie der goederen van de Ordre van Malta.

Zy voegen daer nogh by, dat den Heere Commandeur *Souvray* (die hier als Ambassadeur van die Ordre is) daer over gemeynt was te spreecken met den Heere Grave van *St. Albans*, ende over die aengevangen intempestive Proceduuren tot London te klaegen, als aen de Order schadelyck, en synen Koningh te willen versoeken, om de aengevangen saeken aldaer te doen cesseren.

Een Minister van dit Hof, soude ook geseght hebben, het was te verwonderen, dat in Engelandt soodanige prejudiciable Proceduuren voorgenomen waren, tegens haer Ho. Mog. Onderdanen; want dat de voorige *Koningen van Engelandt* tienmael, jae incomparabelyck meer goederen van de Order van Malta, aen haer selven hadden geappliceert, ende nogh huydensdaeghs behielden, als die weynige, die in eenige Provincien der vereenigde Nederlanden nu nogh mogen resteren. Ende om dese reden alleen, houd men het hier daer

voor,

voor, dat dit werck begonnen sy buyten kennis van den *Koningh van Groot-Britannien*, by al te grooten precipitantie van die van de Admiraliteyt tot London; ende men hoopt hier daerom, dat 't Hof aldaer, alles terstondt sal doen repareren.

Ick hebbe wel iets aengeroert, by soo verre, dese sacke tot London niet promptelyck geremedieert en werde, wat daer op soude mogen komen te volgen; dan dese Ministers houden haer dienaengaende nogh 't eenemael gesloten, sonder haer eenighsints te openen; ende seggen het voor seecker te houden, dat alles in stilheyd by den Koningh aldaer sal werden geredresseert, tot volkomen vergenoeginge van haer Ho. Mog. Staedt. Sulcks geve Godt. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, sal altyd syn die ick ben:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 29. Juny 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 6. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

HOe ick my verder informere, aengaende de jonghste saisies, of het arresteren der aght Nederlandtsche Commercie-schepen, tot London; hoe meer verwonderingh ick vinde by de Heeren van dit Hof, dat sulcks aldaer soo resoluyt ter handt genomen sy, ende men weet hier seer pertinentelyck te deduceren, de redenen ende argumenten, die verklaren sulcks onwettelyck ende onbehoorlyck geweest te syn; dogh daer op meest uytloopende, (soo als ook by voorige hebbe aengeroert) dat bysonder sulcks niet by Engelandt behoorde te wesen voorgenomen, die tienmael meer (seght men hier) soodanige goederen aen inkomen besitten, als waer over de Provincien in de vereenigde Nederlanden konnen werden aengesprooken.

Het is goet, dat den *Koningh van Groot-Britannien*, syne Admiraliteyt van Engelandt ende desselfs Advocaet, soo ernstigh heeft gecensureert, ende gereprimendeert; daer uyt dan, ende uyt 't verbot onder de paine van de hooghste indignatie, sulcks insgelycks voor 't toekomende niet meer sal wesen te verwaghten.

Ick en sal niet naerlaeten, by alle occasien (gelyck de Ministers somtydts herwaerds komen) die sacke, en haerer Ho. Mog. justificatie daer tegens bekendt te

te maken; gelyk de middelen daer toe, in de toegesonde brieven ende stucken grondelyck vervat, ende klaerlyck gededuceert staen.

My is wel bekent, dat men hier aen dit Hof geern sal sien, dat aen den Staedt geen ongelyck ofte kleynaghtingh en werde geverght; maer ter contrary, dat men sulcks geern sal helpen voorkomen, ende doen vermyden by alle goede officien van entremise. Insgelycks bevinde ick, dat men hier met de Naebuuren over Zee, in alle goede vrindtschap ende intelligentie, sal traghten te leven, ende die selve te onderhouden, soo veel eenighsints doenelyck sy.

Ick ben mede nu van goeder handt ende probabelyck wel geinformeert, dat onder de secrete saeken ende Artikelen der Vredes Tractaten Ao. 1659., geene verbintenis en was gepasseert, als dat Vranckryck verobligeert soude wesen aen Spaigne, te doen restitueren, de stadt van Duynkercken, ende andere stercktens, daer van gedependeert hebbende; daer op, en op welcke grondt men dan, veel gediscoureert ende gebouwt heeft; soo hier als in de Nederlanden, eenige apparente desseynen van dit Ryck ende van Spaignen, tegens Engelandt. Ick beken, dat ick voor desen mede in die opinie ben geweest, die ick nu t'eenemael aflegge. Soo dat niet en kan bemercken, dat men hier intentie soude hebben, om te troubleren aen die syde, noghte occasien te wenschen, die daer toe voordeeligh souden mogen wesen. Dan ick stelle ende laete alles tot U Ed. Gestrenge, wyse voorsightigheyd ende directie. Ende mae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. July 1662.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 13. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven, soo by faute van materie, als door invallende occupatien, die de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt aengebraght heeft.

Zedert is in de hooghgemelde Vergaderinge rapport gedaen van de handelinge van den Vice-Admirael *de Ruyter*, met die van Algiers ende Tunis, mitsgaders 't gunt daer op provisionnelyck by haer Ho. Mog. was geresolveert; ende is daer op goedgevonden de voorsz. saeke, met de retroacta daer op applicabel, te doen examineren door Commissarisen, om daer op te dienen van advis, ende

ende naementlyck mede, wat daer over met andere Christen Potentaten, ende in specie mede met den *Koningh van Vranckryck*, soude konnen ende behooren te werden gehandelt.

Uyt de brieven van de Heeren *Ambassadeurs* in *Engelandt*, sal U Ed. bemerckt hebben, dat den *Koningh van Groot-Britannien* alle overige discrepantien in het te maeken Tractaet, overgestapt heeft, met ronde verklaringe, dat syne Majesteyt alles accordeert, uytgesondert den *terminus à quo*. Haer Ed. Groot Mog. hebben, naer overweginge van het selve different, niet konnen oordelen daer inne eenigh essentieel grief voor desen Staedt te resideren, aengesien bevonden wert, dat tusschen den jaere 1654. ende 1659. de Engelschen of t'eenemael niet, of immers seer weynigh van de Nederlanders syn beschadight, ende hebben haer Ed. Groot Mog. over sulcks dienthalven geresolveert, 't gunt U Ed. uyt het Extract, hier nevens gaende, breder sal gelieven af te nemen. *

Alle de Provincien hebben haere advisen nu ingebraght tot ratificatie van het Tractaet, by U Ed. ende de andere Heeren Ambassadeurs aldaer, den 27. April laestleden, gesloten, uytgesondert Gelderlandt, die de last van haere Principalen tot gelycke toestemminge, binnen weynige daegen te gemoedt sien. Waer mede dese afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 13. July 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

VOor desen had ick eenen brief gesien van den Heere Vice-Admirael *de Ruyter*, die scheen te willen seggen 't geene nu openbaer geschreven wert: naementlyck, dat den Engelsche Admirael *Sir John Lawson*, geen beter conditien by die van Algiers besprooken en had, als hy.

Ik hoore dat men daer over aen dit Hof volkomentlyk wel geëdifieert is, om dat de Engelsche Natie geen favorabelder conditien hebbende, als andere, sy te beter sullen te disponneren wesen, om met gemeene Wapenen die Corsairen tot redelykheyt te brengen op een eenparige voet, ende conditien van een generael Tractaet, over een komende met de Kapitulatien, by Vranckryck, Engelandt en jonghst Anno 1612. met de Vereenigde Nederlanden, tot Konstantinopolen gemaeckt.

My wert somtyts afgevraeght, of ick nogh geenen last van haer Ho. Mog. gekregen en hebbe, om over die saeke als boven, openinge te doen aen den Koningh; want als men hier wat wil, soo wil men het yverigh ende spoedighlyck.

Den

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 361. tweede Deel.

Den Heere Hertogh van *Beaufort* in Provence weder gekeert, met 's Konings Vloot, soude (soo men seght) niet andermael in Zee gaen, vermits eenig miscontentement over het beleyt van syne reyse: de geheele Vloot soude ook vermindert ende gereduceert werden op 't getal van ses Koninghs Oorloghschepen, en ses Galeyen, ende dat den Commandeur *de Neuchaise* (andere seggen) *M. Friquamboult*, daer over als Admirael by den Koningh sal werden gestelt. De Equipagien ter Zee kosten hier extraordinarie.

Met dat 'er eenige onruste is onder de Ingesetenen in 't Boloignois, over het stuck van de Sout impositie ofte Gabelle, ende dat den Koningh eenigh Krygsvolck derwaerts sent, soo heeft den Heere *Ambassadeur van Spaigne* in eene versoghte publicke Audientie, wegens syn Meester aengeboden, tot dienst van dese Majesteyts saeken, alle de maght der Militie in de Spaensche Nederlanden wesende; ende als syne Majesteyt andtwoorde, of hy Heere Ambassadeur sulcks aenboot door last van syn Heer; ende dat syn Ed. repliceerde van, jae (want dat hy generaelyck belast was t' allen tyden sulcks te mogen presenteren) soo heeft den Koningh daer voor bedanckt; maer geseght dat hy daer toe de Spaensche Militie niet van node en hadde, ende dat den Ambassadeur haest soude vernemen dat alles wederom daer en daer ontrent in order ende gehoorsaemheyt soude wesen gebraght. Met desen ordinaris en hebbe ick geen brieven van U Ed. gehadt: tot advertentie.

Den Heere Grave d'*Estrades* begint soo wat te bekomen, ende de Koninginne Moeder van Groot-Britannien, sal naer Engelandt vertrecken, binnen de tydt van aght dagen. Nae ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. July 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 20. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, in date den 13. deser loopende maendt, is my Uw Edts. Missive van denselven date, wel ter handen gekomen; ende is sedert by haer Ho. Mog. op den 18. deses, met eenpaerige advisen van alle de Provincien gearresteert, de Ratificatie op het Tractaet, by Uw Ed., ende d'andere Heeren Ambassadeurs van desen Staedt, den 27. April laetstleden, aldaer geslooten; welcke dienvolgende met den eersten opgemaeckt, ende der-

waerts overgesonden sal worden, soo haest op de verdere pointen van deliberatie, resulterende uyt het Rapport by den Heere van *Beuningen*, aen haer Ed. Groot Mog. gedaen, waer van copie hier nevens gaet onder N°. 1., * finaelyk geresolveert sal syn.

Over de saeke aldaer te concerteren, op 't subject van de Turcksche Rovers, is het Rapport van Commissarisen nogh niet gehoordt: Dogh alsoo die saek soodaenigh geschickt is, dat den Heere van *Beuningen* de eerste is in de Commissie; wil ick vertrouwen, dat daer inne alle vigilantie gebruyckt ende nogh van dese weecke by haer Ed. Groot Mog. geresolveert sal konnen worden.

In de Engelsche Negotiatie, is op de receptie van de jonghst ingekomen advisen van de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs aldaer, by haer Ho. Mog. genomen de finale Resolutie, by copye hier nevensgaende onder N°. 2., † daer op te vertrouwen staedt, dat die Negotiatie mede tot besluyt gebraght sal konnen worden. Waer by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick dese hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 20. July 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 20. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OVer aght dagen hebbe ik aen U Ed. geschreven, van 't geene doenmaels voorgevallen was, en bekome met den jonghsten ordinaris op Maendagh, die van den 13., met d'inleggende Copye, der Secrete Resolutie van haer Ed. Groot Mog.

't Sedert is niets voorgevallen, waerdigh tot U Ed. Gestrenge kennis, als alleen, dat men my hier ernstigh afvraeght, of ick nogh geen order bekomen hebbe, over de saeken van de Middelandtsche-Zee? Insgelycks van de Ratificatie der Alliancie? Daer op ick antwoorde nae de kennisse, die ick van de materie kan hebben, by Uwe Ed. gunste ende uyt d'Extracte Notulen ende Resolutien haerer Ho. Mog., my toegesonden.

Ende alsoo ick kan gissen, dat haer Ed. Groot Mog. sententiment ter Generaliteyt passeren sal, tot eene gemeene Resolutie van alle de Provincien, soo hebbe myn devoir geagt aen den Heere Griffier te schryven, soo als U Ed. gelieve te sien, uyt de nevensgaende copye. Het dubbelt van 't Tractaet met die van Algiers, is in de Engelsche Tael; 't welck soo terstont ontfangh, ende over-

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 363. tweede Deel. † Siet *Aitzema's* vierde Deel pag. 893. en 899.

oversende aen den Heer Griffier. Alsoo die materie in 't besluyt met Engelandt te pas kan komen.

Ick hoore, dat den Heere *du Thou* by den Koningh, en aen de Ministers aldaer, goede officien doet, by Rapporten tot eere van haerer Ho. Mog. Staedt en Regeringe.

Voor desen hebbe aen Uw Ed. Gestrenge vermaendt, dat men hier aen 't Hof pertinente kennisse hadde, van de substantie der relatie die d'Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ter harer Ho. Mog. Vergaderinge hadden gedaen van haere handelinge alhier, over de gemaeckte Alliancie; en dat de maniere, soo als haer Ed. het Rapport hadden gedaen, ook in 't vermanen van syne Majesteyts Koninghlyke Deughden, hier gepresen ende geheel aengenaem is; en alsoo dat Rapport misschien provisioneel in geschrift aen haer Ho. Mog. Vergaederinge overgegeven sal syn; soo sal met permissie ende onder vertrouwen, daerom seggen ende versoecken, dat het dienst sal doen, indien ick ten eersten moghte met de copye werden versien, om 't selve te communiceren, daer ick kan weten, dat seer gedesireert werdt, sonder *intermediis Personis*; en indien het niet schriftelyck en waere overgegeven, soo meriteert het de moeyte, dat het nogh gedaen werde, ende my toegesonden, als van een private handt, het sal *en leurs Majestés* te meerder affectie konnen verwecken, en indien Uwe Ed., dat ondoenlyck of ondienstigh aghte, soo bidde des onderright te mogen werden, ten alder eersten.

Alle saeken de Nederlandtsche Koopluyden klaghten raeckende, werden uytgesteldt, tot de wisselinge van de Ratificatien, soo dat ick daer naer seer verlange; want de voorsz. Koopluyden niet op en houden, om order te versoecken tegens veele excessen en defecten. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Diemer,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 20. July 1661.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 27. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, van date den 20. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den selven date, wel ter handen gekomen.

Over 't subject van de handelinge met die van Algiers, Tunis, ende Tripoli aen

aen te gaen, ende de aengebodene Ligue tot suppressie van deselve, is by haer Ed. Groot Mog. in haere jongste Vergaderinge, op 't rapport van Commissarissen dienthalven gedaen; ontworpen de Resolutie, daer van copye hier nevens gaet. * Dog alsoo eenige Leden, sonder voorgaende communicatie aen de Heere haere Principalen, de voorsz. saeke niet konden laten gaen tot conclusie, is de voorsz. Resolutie gehouden voor Arrest, in cas geene van de Leden voor Maendag toekomende, eenige consideratien ter contrarie komen in te schryven; gelyck ick vertrouwe dat niet en sal geschieden, ende sulcks dat de voorsz. Resolutie in 't begin van de toekomende weecke, ter Generaliteyt ingebraght sal konnen werden.

Ik hebbe met den Heere van *Gendt* gesprooken over het rapport by den selven ende de andere Heeren Ambassadeurs ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen, ende particulierlyck raeckende de advantagieuse getuygenisse van de heroique deughden ende qualiteyten van den *Koningh van Vranckryck*, die my toegeseght heeft te sullen besorgen, dat alle 't selve pertinentelyck geëxtendeert werde aghter het schriftelyck verbael, by de gemelde Heeren Ambassadeurs over te geven; als wanneer ick in geen gebreecken sal blyven U Ed. daer van Extract ofte copye toe te senden.

Hier nevens sal U Ed. by provisie toekomen 't gunt by haer Ho. Mog. huyden is gedisponnert, † conform de provinciaele Resolutie van Hollandt, op de pointen van deliberatie uyt het rapport van de gemelde Heeren Ambassadeurs geresulteert hebbende, sullende het instrument van de ratificatie selfs, met de te exhiberen Tractaten mede met den eersten derwaerts overgesonden worden.

Wy hoopen dat de saeke van Kapiteyn *du Prée*, in Zeelandt inder minne sal konnen werden afgehandelt; waer aen haer Ed. Groot Mog. ende de andere Bondtgenoten ernstelyck de handt houden.

Op de recommandatie in faveur van den Heere Prince van *Tarante* gedaen, hebben haer Ed. Groot Mog. geresolveert 't gunt onder N°. 2. hier nevens gaet. Waer mede desen afbreeckende sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 27. July 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

HEt point van de publicke brief, spreeckende van de excessen in 't huys van den Heere *Ambassadeur van Savoye*, nu jongst gepleeght, tegens een Deurwaerder, ende 't vervolgh dat daer op kan staen te verwaghten, houd alle de Heeren Ambassadeurs aen dit Hof in eenige vrese van meerder ongemack; want

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 365. tweede Deel. † En *Aitzema's* vierde Deel pag. 885. in Folio.

want gemelte Ambassadeur soude hem vertoonen t'eenemael geresolveert om geene visitatie in syn huys te willen gedogen; maer sigh selven daer tegens ten uyttersten met de Wapenen in de handt te sullen opposeren; met soodanige expressie van woorden vol van courage, dat daer uyt wel meerder swaerigheyt voor 't gemeen interest der Uytheemsche Ministers, by 't exempel souden komen te ontstaen, 't geene ick en anderen niet en hoopen.

Ick sal onder permissie, in bedencken geven; of ook haere Ho. Mog. goet sullen gelieven te vinden, dat 't eeniger bequamer tydt ende gelegentheyd, het reght van den Rangh ende *preséance* van 's Lands Ambassadeurs, voor die van Savoye, tot eere ende respect van den Staedt, moghten worden voorgesteldt aen dit Hof; daer toe veel redenen ende titulen aen haerer Ho. Mog. sustenue, souden konnen dienen, ende met die decisie aen dit Hof, sullen alle questien ende querelle met Savoye, ende veel ongelycks konnen werden vermydet.

By occasie van 't overleveren der Ratificatie van dese nieuw gemaeckte Alliancie, schynt sulks bequamelyck te sullen konnen geschieden, daer by Vranckryck belooft haer Ho. Mog. te guaranderen, als Artikel 3., en hare Ho. Mog. Vranckryck (als Artikel 4.) te helpen, te defenderen, conserveren, en te maincteneren in alle haere Reghten, gereghtigheden, possessien, immuniteyten ende vryheden &c. onder welcke geene van de minste schynt te wesen, de Eere en Rangh van de Republick, in 't reguard van andere vremde Princen. Ende insonderheyd kan dit werden begeert van den *Koningh van Vranckryck*, wiens Heer Grootvader den Rangh heeft verklaert te sullen wesen, naest de Koningen, ende immediatelyck volgende de Republicke van Venetien. Ende *Henry* de IV. heeft de onse alsoo gesteldt, ende gemainctineert: Harer Ho. Mog. Staedt mede gecomposeert werdende, met, ende door het Hertoghdom van Gelder, soo kan notoire ende onwederspreeckelyck blycken, dat eertyds de Heeren *Graven van Gelder*, eer en voor de *Graven van Savoyen*, tot Hertogen geërigeert ende gemaeckt syn.

De Maght, possessien van Landen en Provincien, ende d'aensienlyckheyd der Republicke van de Vereenigde Nederlanden, passeren merckelyck den *Hertogh van Savoyen*, soo in Onderdanen, als inkomen, door dien den Heere Ambassadeur ordinaris van Savoye aen dit Hof, voor desen, my aenprysende en hooglyck estollerende, het inkomen van syn Prince, soo als het voor desen was geweest voor den Oorlogh, geduurende haere grootste rust ende welvaren, desselfs inkomen over Savoye, Piemont en alle dependencien, ten uyttersten ende besten begrootende, ter somme van twaelf-hondert-duysendt Fransche Kronen, ofte drie Millioenen guldens.

Dese en andere redenen meer, souden (onder correctie) konnen vertoondt werden; niet om de wisselingh der Ratificatien daer aen te binden; maer om die saeke naemaels eenighsints considerabelder te maecken, als haer Ho. Mog. sullen gelieven die aen dit Hof met ernst te doen proponeren, om te hebben eene absolute Decisie, of Reglement; want sulcks sal hier nae wel 't eeniger tyd dienen te geschieden.

Nevens Uw Ed. gestrenge brieven van den 20. July, hebbe mede bekomen de secrete Resolutie van haer Ho. Mog., van den 19. deser: Godt geve, dat die haere volkomen succes moge vinden.

Ins-

Insgelycks hebbe doorlesen de lyste, van de pointen in deliberatie gebraght, uyt het Rapport der Heeren Extraordinaris Ambassadeurs, hier in Vranckryck geweest. Ende dewyl men my onderreght, dat hare Ed. Groot Mog. de voorlede weeck den 22. deser stonden te scheyden; soo hoope ende vertrouwe, indien voor de separatie der vergaederinge, op alle de pointen geen besluyt, ook ter Generaliteyt, en heeft konnen vallen; dat ten minsten de twee eerst voorstaende in de lyste by haer Ho. Mog. gesloten wesende, moghte werden overgesonden, want men hier aen 't Hof nae die beyde insonderheyd, seer verlangt. Nae myne ootmoedige gebiedenis, ben ende blyve altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 27. July 1662.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 3. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, van den 27. der voorlede maendt, is my U Edts. Missive van den selven date, wel ter handen gekomen; ende alhoewel ick gemeynt hadde, dat op de concepte Resolutie, nopende het werck van de Middelandtsche-Zee, ende de Turcksche Rovers, geene difficulterende inschryvingen ontfangen souden syn geworden; soo hebben noghtans verscheyde Leden by haere brieven van inschryvinge versoght, dat de voorsz. concepte Resolutie soude mogen werden gehouden, buyten Arrest, tot d'aenstaende Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., om alsdan haere consideratien daer op te mogen inbrengen, in der voegen, dat die saeke daer door in onseeckerheyd gebraght is.

Wy sullen verlangen, naer Rescriptie van 't gunt by Uw Ed., ingevolge van haer Ho. Mog. Resolutie van den 27. der verlede maendt, sal wesen verright; speciaelyck ten aensien van 't uytwisselen der Ratificatien, ende 't exhiberen der Tractaten, die reciproquelyck te guaranderen staen; waer van 't exemplaer, ende d'afschriften, soo Wy hoopen, jegenwoordigh aldaer door den Postmeester de *Bye*, al sullen wesen overgebraght.

Het Advis van de Heeren van *Gendt*, van *Beuningen* ende de *Hubert*, nopende de maniere ende de forme van 't doen ende distribueren der Presenten, nogh niet ingebraght wesende; is dienaengaende ook nogh niets naeders geresolveert,

Aen-

Aengaende de saeken der Malteesen, is by haer Ho. Mog. ontfangen de Missive van den *Prince Kardinael van Hessen*, die gestelt is in handen van Commissarisen, om geëxamineert te worden; ende ick vertrouwe, dat men sigh daer mede sal voldaen houden, soo verre, dat men de besoignes over de voorsz. saeke voor desen gedecerneert, wederom sal konnen hervatten.

Ick meyne dat U Ed. wel sal doen, onder de handt te recouvreren eene copye van 't Octroy aen die van de Traen-Compagnie aldaer verleent, alvorens daer toe, volgens de voorsz. Resolutie van haer Ho. Mog., publick versoeck te doen, ende dat voorts alle andere betaemelycke cautele geadhibeert werde; ten eynde men verseeckert moge wesen dat den tydt van 't voorsz. Octroy aen de Impetranten van dien originelyck niet langer vergunt is, als jegenwoordigh sal werden gedeclareert.

Myn dunckt, dat de vaststellinge van den Rangh van desen Staedt, voor den *Hertogh van Savoyen*, ter bequamer tydt aen 't Hof aldaer wel sal dienen gepousseert te werden, niet eygentlyck als begrepen onder het guarandt, maer op de vordere redenen in de voorgeroerde U Edts. Missive gededuceert; ende dunckt my ook, dat voor den *Koningh van Vranckryck* selfs ten hooghsten disreputatieus wesen soude te lyden, dat aen een Staedt, met dewelcke syn Majt. soo grooten ende considerablen Alliancie aengegaen heeft, den Rangh soude gedisputeert worden, door een *Hertogh van Savoyen.* Waer mede dese afbreekende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. Augusty 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 29. July 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ALs ick in dese ordinaris Ambassade uytgesonden werde, syn my mede gegeven de reeckeningen, staedt ende papieren, die raecken de Equipagie van de Vloot onder den gewesen Heere Admirael *de Haultain*, Anno 1625. uytgesonden, tot dienst van den *Koningh van Vranckryck*.

Het en was niet met intentie, om daer op eenige betalingh van dit Hof te eysschen; maer op dat ick in allen geval dienaengaende geinstrueert moeste wesen, vermits doenmael Anno 1650. de Vreede met Spaigne was ingegaen, dit Hof selfs daer op iets soude komen te pretenderen over de restitutie der millioenen Anno 1624. by het Tractaet van Compiegne, geleent aen den Staedt.

Ende ick vinde nodigh, dit alweder hier aen te roeren, om te vragen, hoe ick my hier in sal hebben te dragen, ingeval dit Hof nae de ratificatie, ofte al-

vooren, die voorsz. millioenen, kome te vereysschen, en pretenderen der selver betalinge.

U Ed. sal nogh wel gelieven indaghtigh te wesen, dat ick Anno 1653. daer over ook geschreven hebbe aen deselve, ende gevraeght, of sulcks waeraghtigh bevonden werde by eenige schriftelycke Acte, ofte publike Memorien, onder de Regeringe berustende, als dat de geleende millioenen naermaels door den Koningh *Louïs de XIII.* souden wesen geremitteert, ende aen haer Ho. Mog. quytgescholden, ende doenmael Anno 1653. volgens mynen voorslagh de concert, en heb ick dienaengaende geen antwoort van U Ed. bekomen; daer uyt ick dan gisse, dat soodaenige quytscheldingh doenmaels, immers niet te vinden en is geweest.

Indien dan dit Hof my nu in myne qualiteyt aenmaende tot betaelinge der voorsz. millioenen, soo gelieve U Ed. die saeke te doen prepareren; op dat ick in tydts geinstrueert ende geauthoriseert moge werden, hoe ofte in wat voege ick my daer in sal hebben te gedragen; want dat 't Hof dat werck voortbrengen sal, is buyten alle twyfel. Hier op sal ick ten aldereerste afwaghten U Ed. wyse consideratien ende beraedinge. Ende nae ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 29. July 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 3. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE brieven van haere Ho. Mog. van den 27. July voorleden, nevens de byleggende secrete Resolutie van den selven date, hebbe wel ontfangen: als ook die van U Ed. van den 27. ende copye Resolutien van haer Ed. Groot Mog. beyde van den 22. derselver maendt.

Ick hebbe den Heere Prince de *Tarante* besoght, zyn Ed. betoonde in alle manieren syn contentement, en heeft aengenomen aen U Ed. het selve te betuygen met syne brieven. Syn Ed. staet over drie weecken te vertrecken, ende gaet het geleyde geven aen *Madame la Princesse de Weymaer*, syne Suster; en heeft my verseeckert, dat hy die reyse gedaen hebbende, tot Kassel Mevrou syn Gemalin gelaten, syne Ed. eene expresse reyse naer den Haege sal doen, om haere Ed. Groot Mog. te bedancken over die soo grootelycks gratieuse weldaet

daet en eere, daer van hy Heere Prince een groot ressentiment betuygt en eene groote obligatie aen U Ed. Gestrenge in 't bysonder. Hy Heere Prince seyde my soo terstondt daerom te vertrecken nae 't Hof, om den Koningh te bedancken dat haere Ed. Groot Mog. ten respecte van syne Majesteyts recommandatie, hem soo mildadiglyk hebben believen te bejegenen. Ick en twyffele niet of het sal aldaer goedt doen.

Ick sal dan afwaghten, dat haer Ed. Groot Mog. Resolutie op de saeken van de Middelandtsche-Zee, by de Provincien sal werden aengenomen, en den last van haer Ho. Mog. ten aldereersten te gemoet sien; want men daer naer seer verlanght.

Zoo myn Heere van *Gendt*, konde goedvinden het Rapport, raeckende de uytnemende qualiteyten ende deughden van den Koningh, voor af te ontwerpen, ende als een Extract uyt het gedaen Rapport aen U Ed. Gestrenge te behandigen, en my toe te laeten komen; my dunkt, dat het in dese tegenwoordige advantagieuse beweginge, veel goet sal konnen doen; ook meer als hier naer, soo dat gedilayeert werd tot'er tyd van 't overleveren van de Verbalen; dan ick stelle my 't eenemael aen Uwer Ed. beter goedvinden. Hebbe alreede over den inhoudt van de voorste pointen van haer Ho. Mog. Resolutie gecommuniceert met den Heere *Kancelier van Vranckryck*, die met de andere Heeren Koninghl. Commissarisen sal spreecken, over het beleyt ende directie der aenstaende wisselingen der Ratificatien ende Consideratien, daer van dependerende, in hooghstgemelte secrete Resolutie van den 27. July my voorgeschreven.

Alsoo de saeken in diervoegen by avance best sullen werden geprepareert, om harer Ho. Mog. sentimenten des te beter by 't Hof aengenaem te maecken, ende doen passeren.

Alle d'andere saeken blyven onder my, tot dat d'Acte van Ratificatie aengekomen wesende; ik myne Audiencie by den Koningh sal versoecken, ende aen syne Majesteyt deselve alle sal proponeren ende bekendt maecken, tot aengenaemheyd van haere Ho. Mog. affectie ende goede intentien.

Den Heere Prince van *Tarante*, sent my soo van St. Germain toe, d'ingeleyde tot Uwe Ed. onderrightinge. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. Augusty 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 7. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

IN alle haest sende ick aen den Heere Griffier, myn kort Verbael, van 't gepasseerde alhier, met beyde de Heeren Graven van *Brienne*, in eene conferentie met haer Ed. gehouden op gisteren, raeckende het overleveren der Acte van haer Ho. Mog. Ratificatie, daer inne iets (soo sy sustineren) te veranderen soude wesen.

Ick bidde dienstelyck, dat door Uw Ed. Gestrenge goet en wys beleyt, 't antwoord my te post wederom terstond magh toegesonden werden; want de humeuren hier seer delicaet syn.

Het woordt of tytel van *Serenissime Roi de France & de Navarre*, in de Ratificatie gesteld, staet haer tegen. *

De Hooghduytsche en Nederlandsche Taelen en verstaen sy niet, en daerom versoecken translaten der Tractaten in die Taelen, tot de guarantie geëxhibeert, by onderteyckeningh van den Heere Griffier; en ick vreese, dat sy den tweeden Termyn, om nae d'overleveringh der Tractaten voorgemelt, des aengaende te mogen delibereren; en daer op seggen, volgens de pointen van haer Ho. Mog. secrete Resolutie van den 27. July 1662., dat sy die sullen tegenspreecken.

Ick en kan niet hooren, dat de Tractaten seer werden geverght.

Alle d'andere pointen van hare Ho. Mog. voorgemelde secrete Resolutie, van den 27. July, syn hier van alle kanten soo gedivulgeert, dat sy haer secretesse verloren hebben.

Hier en is sedert myne jonghste van den 3. deses, niets considerabels voorgevallen. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 7. Augusty 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk schryve hier nevens aen den Heere Griffier voor haer Ho. Mog., hoe dat die eerste difficulteyt over den Tytel van *Serenissime*, nu komt te cesseren door

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 887., in Folio.

door 't goedt beleyt van d'Heeren Graven de *Brienne.* Ook hadde ick op den 6. deser aen gemelde Heeren kennisse gedaen, van de deference die hare Ho. Mog., en ook hare Ed. Groot Mog. hadden gedragen aen de recommandatien van den Koningh in verscheyde pointen en saeken, en in wat voegen hare Ho. Mog., ende Ed. Gr. Mog. my hadden daer over gelast te mogen verklaren, in myne aenstaende Audientie by syne Majesteyt. Ende den Heere Grave *le Fils*, hadde daer van vooraf relatie aen den Koningh gedaen, al eer 't werck van de Acte der Ratificatie aen te roeren, soo dat ick dese versoetingh van 't passeren der Tytel van *Serenissime* &c. 't eenemael attribuere aen het goet beleyt, van de Heeren Graven voorgemelt.

In 't iteratif verhael der Tractaten tot guarantie, by Vranckryck te vergen aen hare Ho. Mog, en is al wederom gantsch geene mentie gemaeckt, van die met Loraine, soo dat indien 't fondament van harer Ho. Mog. voorstel, om den nieuwen Termyn tot deliberatie te versoecken, daer op, (dat is op 't niet admitteren van 't pretens Tractaet met den *Hertogh van Lotharingen* in de guarantie) eenighlyck steunt ende gegrond is, soo soude onder ootmoedige versogte permissie, dat versoek van de nieuwe Termyn konnen naeblyven; want ick niet eer de Audientie by den Koningh sal versoecken, noghte de Ratificatie van haer Ho. Mog. presenteren en overleveren, voor al eer dat ick d'Inventaris in handen hebbe der Fransche Tractaten, tot guarantie van hare syde, aen hare Ho. Mog. te vergen: Maer soo'er Tractaten met den *Hertogh van Lotharingen* by syn, soo blyve by myne Instructie van den 27. July.

Ick moet dogh met permissie, aen U Ed. Gestrenge alleen communiceren, dat de humeuren hier soo extreem delicaet syn, door de voorgaende groote geluckige succesen en uytval van handelinge met Spaigne, tot eere en vermeerderingh van maght en reputatie in de werelt; dat ick (vergeeft myn Heere) apprehendere, ingeval van contradictie of weygering van eenigh point, gerequireert of gesustineert van de eene syde, wel light de geheele gemaeckte Alliancie soude peryckel komen te lopen, ende by dese daer gelaten ende verworpen werden. Ick versoecke dienstelyck dat dit by U Ed. hooge wysheyt ende affectie tot het beste van den Staedt geconsidereert moge werden.

En ick moet bekennen dat ick hier over seer perplex ben, ende bidde ootmoedighlyck dat ick door een expressen Courier of gefaciliteert, of geinstrueert magh werden uytdruckelyck op alles hoe my te gedragen, om geen meer tydt te verliesen; alsoo dese saeke van de versoghte nieuwen termyn voorby synde, alles schynt geprepareert te wesen tot een geluckigh voltrecken deser importante saeke.

Ick ben altydt besigh om te bekomen een authentick bewys van de Previlegie of 't Octroi van de Traen-Compagnie. Voor desen hebbe verwittight aen den Heere van *Beuningen*, dat het scheen voor altydt te wesen. Nu sende ick hier nevens een Extract uyt een Authentick Instrument, synde een *Arrêt du Conseil*, dat ick onder my hebbe; 't welck spreeckt voor twintigh jaeren; dan ick sal al verder soecken, gelyck eenige luyden daerom uyt syn, tot dat het Privilegie selfs *in forma probante* magh bekomen; daer syn soo veel Personen van Staedt daer in geinteresseert, dat het daerom seer secreet werdt gehouden. Als

het niet en soude konnen werden uytgevonden, soo moet ick het voorstellen ende versoecken van de publicke handt, volgens den last van haer Ho. Mog.

Ick bedancke voor de Missive van U Ed van den 3. deses. En na myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. Augusty 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 17. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jonghste post, hebbe ick geintermitteert, aen Uw Ed. te schryven; vermits myne absentie buyten den Hage, sulcks dat sedert myne laetste Missive, my wel ter handen gekomen syn, U Edts. successive depêches, van den 29. der voorlede 3. 7. ende 10. deser lopende maendt; waer vooren ick Uw Ed. ten hooghsten bedancke; maer aengesien daer niet by was, de weergâ van de depêche van den 7. deses, aen den Heere Griffier *Ruysch* geaddresseert, ende dat het ook somwylen gebeurt, dat haer Ho. Mog. iets meer van Uw Edts. hand ontfangen, als 't geene te gelycke aen haer Ed. Groot Mog. werd geaddresseert; dat mede soo nu soo dan, in de brieven aen haer Ed. Groot Mog. afgaende, eenige Perioden bevonden syn, die in gelycke brieven aen haer Ho. Mog. syn geomitteert, ende dat daer uyt somwylen by in advertentie, eenigh misverstandt ontstaet, soo is myn gantsch gedienstigh versoeck, dat U Ed. voortaen die ordre gelieve te observeren; dat nevens alle brieven die Uw Ed. aen haer Ho. Mog. is affendende, gelyck luydende brieven aen haer Ed. Groot Mog. mogen overkomen, ende daer benevens mede dubbelt van 't geene te gelycke onder addres aen de Griffier van haer Ho. Mog. afgaet. Ende soo wanneer iets particuliers de Provincie van Hollandt alleen raeckende, mede te adverteren nodigh is, dat sulcks by een briefsjen apart aen haer Ed. Groot Mog. moge werden geadverteert; alles boven de Correspondentie daer mede Uw Ed. my in 't bysonder gelieft te vereeren.

Ick sal ter Griffie van haer Ho. Mog., naeder doen opsoecken, of aldaer te vinden syn eenige ende hoedanige papieren, raeckende de gepretendeerde schult, resulterende uyt het Tractaet van Compiegne, boven 't geene Uw Ed., nevens syne eerste Instructie, mede gegeven is; alhoewel ick van de wysheyd ende discretie

cretie van 't Hof aldaer, geensints kan verwaghten, dat men nu met haer Ho. Mog. in soo naeuwen Alliancie getreden wesende; wederom soude willen ophaelen, een saeke, die soo dikmaels met bondige reden is van de hand gewesen. Ende in cas U Ed. dien onaengesien daer van iets moghte ontmoeten, soo meyne ick, onder verbeteringe, dat Uw Ed. daer naer geensints sal behooren te luysteren; maer 't selve met ernst af te wysen, op de redenen in Uw Edts. eerste Instructie begrepen.

Op de overige discrepantie, nopende de versogte Termyn van drie maenden, of daer ontrent, breder geroert in haer Ho. Mog. Resolutie van den 27. der verlede maendt, wert U Ed. hier nevens van wegen den Staedt in 't breede geinstrueert; daer toe ick my gedrage, ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 17. Augusty 1662.

P. S.

Hier inne gaet weder te rugge de originele Missive van Heere Prince van *Tarante*, voor welckers communicatie ick U Ed. by desen ten hoogsten bedancke.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE tweede Princesse *Infante van Spaignen*, nu korts hare twaelfde jaer vervult hebbende, soo word voor eene seeckere saeke gehouden, dat de hooggemelde Princesse haest ten huwelyck sal werden bestedet aen den *Keyser*; dat den Heere Aertsbisschop daerom, en om 't huwelyck te sluyten, nae Weenen sal reysen; en om voorts eenige andere importante saecken van Staedt tusschen die twee Huysen dienaengaende, te concerteren en te sluyten; en alsoo daer uyt wel eenige redenen van jalousie moghte opgenomen werden alhier; soo hebbe soo veel goedgevonden daer van hier by U Ed. te vermaenen.

Ick ben weder in Conferentie geweest, over de formaliteyten der verwisseling der Acten van Ratificatien, en der Tractaten tot de guarantie; maer daer werd niet vermaendt, als van de 5. Tractaten voor desen overgeschreven; alleen werde gisteren-naemiddagh by discours, ende niet by definite verklaringh, daer nogh bygevoeght het Tractaet, dat dese Kroon heeft met de Kantons van Switserlandt.

Men persisteert altyd wegens dit Hof, by absolute weygeringh des versoghten Termyns, tot examinatie der te exhiberen Tractaten van beyde syden tot de guarantie; soo dat ick vastelyck vertrouw, dat sy daer van niet en sullen af te

bren-

brengen syn; daerom het nodigh wesen sal, dat ick in alle geval dienaengaende in tydts werde geinstrueert, nevens de toesendingh der versoghte copyen authentiques der van haer Ho. Mog. syde te exhiberen Tractaten. En na ootmoedige gebiedenisse, ben altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. Augusty 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 24. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UW Edts. Missive van den 17. deser lopende maendt, is my naert 't afgaen van myne jongste van den selven date, wel ter handen gekomen; waer op ick nogmaels hebbe te rememoreren, dat my daer nevens niet ter handen gekomen is, eene gelyckluydende Missive, als ten selven dage onder Addres aen den Heer Griffier *Ruysch*, is afgegaen, met gantsch gedienstig versoeck, dat my telckens de weergâ van den brief aen den gemelde Heere Griffier overkomende, moge toegesonden worden, ende voorts, als ick op 't selve subject in de voorsz. myne jongste aen U Ed. breder geadviseert hebbe.

Aengaende d'uytwisselinge van de Tractaten, die men wedersyts te guaranderen schuldigh is, sal U Ed. met de jongste post wel toegekomen syn, haer Ho. Mog. Resolutie van den 16. deses; daer op Wy alhier vertrouwen, dat de extraditie van de Ratificatie ende van de te guaranderen Tractaten, in alle effenheyd sal geschieden. Ondertusschen ben ick curieus, om te weten hoedanigh sy het Tractaet by Vranckryck met Engelandt gemaeckt, 't welck men van die syde voorhebbens is te extraderen, niet wetende dat eenigh Tractaet van Staedt tusschen Vranckryk ende de jegenwoordige *Koningh van Groot-Britannien* sy gemaeckt; ende niet konnende verwaght worden dat het Tractaet met *Cromwel* aengegaen, geëxhibeert sal worden. De translatie van de Tractaten desersyts geexhibeert, sal, onder verbeteringe, onnodigh wesen aen Vranckryck over te leveren, aengesien van die syde mede bekend word, dat d'ingredienten van dien, eygentlyck niet staen te examineren ofte te considereren; maer dat die simpelyk moeten werden geguarandeert, soo als die leggen.

Ick hebbe in de Griffie naeder doen opsoecken, of nopende de remissie der millioenen, volgens het Tractaet van Compiegne aen desen Staedt geleent, iets verders sy te vinden, dan 't geene U Ed. by dessels originele Instructie Ao. 1651.

1651. *in mandatis* is gegeven; maer hebbe niets van consideratie konnen uytvinden. Ondertusschen blyft myn gevoelen dienaengaende nogh 't selve, als in de voorsz. myne voorgaende breder is vervat.

Dat de saeke van Kapiteyn *le Breton du Pré* by Transactie in Zeelandt volkomentlyck afgedaen is, sal Uw Ed. ontwyffelyck albereyts voor de receptie deses, van daer directelyck verstaen hebben.

Uyt de brieven met de jongste post, van de Heeren Ambassadeurs in Engelandt ingekomen, sal U Ed. vernomen hebben, hoe dat van de syde van Engelandt schynt gepersisteert te worden, het by haer geproponeerde op de pretensie over de schepen de *Bonne Esperance*, en de *Henry Bonne Avanture*, open te houden, ende daer over satisfactie te vervolgen voor haer Ho. Mog.: ende naedemael 't besluyt van het Tractaet daer op schynt te stuyten, soo hebben haer Ho. Mog., onaengesien de finale ende peremptoire Resolutie, van den 19. der voorlede maendt, eghter goedgevonden, die saeke te leggen in naeder deliberatie, ende de voorsz. brieven door Commissarisen te doen examineren, welckers uytslagh ick van myn plight geaght hebbe, Uw Ed. by desen te communiceren; synde sulcks, dat door de opgemelde Commissarisen van haer Ho. Mog. by examinatie van de Retroacta, is ondervonden; dat al over lange by den *Koningh van Groot-Britannien* is geadvoueert ende toegestaen, dat door de respective Tractaten met *Olivier* en *Richard Cromwel* in de jaren 1654. ende 1659. successivelyck gemaeckt, afgedaen ende gemortificeert synde alle actien ende pretensien over saeken in Oost-Indiën voorgevallen, welckers kennisse tot London is geweest voor den 20. January 1659. ende over saeken buyten Oost-Indiën voorgevallen, tot de publicatie toe van den voorsz. Tractate de anno 1654., ook dienvolgende alle deselve actien ende pretensien tot de voorsz. respective termynen toe, souden syn ende blyven geëxtingueert, ende speciaelyck dat veele debatten gevallen synde of de voorsz. *terminus a quo* generaelyck soude werden genomen op den voorsz. 1659.; dan of sulcks soude geschieden onder de voorsz. distinctie, op de jaeren 1654. ende 1659. respective. Den Koningh, naer voorgaende deliberatie, met syn vollen Raedt daer over gehouden, op den 21/31 May laestleden, aen de voorgemelde Heeren Ambassadeurs heeft doen toekomen een schriftelyk antwoordt by een van de Secretarissen van Staedt onderteeckent, daer inne uytdruckelyck geseght wort, dat *naedemael de meergemelde Heeren Ambassadeurs aen syne Majesteyt hadde doen blycken, dat de saeken buyten Europa voorgevallen, voorhenen albereyts waren op Reeckeninge gestelt, ende alle pretensien dienaengaende voldaen, by een voorgaende Tractaet tusschen beyde de Natien gemaeckt, tot den jaere 1659. toe, syne Majesteyt daer inne ook hadde geacquiesceert, ende in dat point gedefereert aen de begeerte van de meergemelde Heeren Ambassadeurs*; latende in het eynde van deselve schriftelycke antwoorde, nogh mede invloeyen eene confessie van dat alle differenten binnen Europa, mede waeren geadjusteert ende afgedaen, tot den jaere 1654. toe; gelyk U Ed. alle 't selve in terminis sal gelieven af te nemen uyt de copye van de voorsz. schriftelycke antwoorde, hier nevens gaende onder N°. 1.

Wyders hebben de opgemelde Heeren Commissarisen van haer Hoog Mog nogh bevonden, dat over de restitutie van Pouleron eenige debatten gevallen synde, eyndelyck al in September des voorleden jaers tusschen Commissarisen

van syne Majesteyt, ende de meergemelde Heeren Ambassadeurs van desen Staedt, volgens expresse last van haer Ho. Mog. is verdragen, dat het voornoemde Eylandt aen de Engelschen soude werden gerestitueert; mits door deselve restitutie souden syn gemortificeert, geëxtingueert, ende geannulleert alle pretensien van schaeden, injurien ofte verongelyckingen, die de subjecten van de een ende de andere zyde pretenderen geleden te hebben in Indiën, ende die bekent syn geweest in Engelandt, voor date van den voorsz. 20. January 1659. dat het voorschreve verdragh 't sedert te meermalen in volgende Conferentien is geagnosceert ende geadvoueert ende nae dat die saeke van Pouleron op eenige tydinge uyt Indiën ingekomen, van de Engelsche zyde wederom als questieus opgehaelt was: dat eyndelyck in het laest van Juny voorleden, dienaengaende wederom, conform 't voorschreve voorgaende verdragh ontworpen ende in geschrifte gecoucheert is, het Artikel daer van copye hier nevens gaet onder Nummero 2.

Ten derden dat in 't begin van de voorlede maendt, syne Majesteyt de meergemelde Heeren Ambassadeurs van desen Staedt expresselyk by hem bescheyden hebbende, aen deselve uytdruckelyck verklaert heeft, dat syne Majesteyt, om eenmael tot een eynde van de Negotiatie te geraecken, soude consenteren in 't eerste Lit van 't Artikel raeckende de Armateurs, waer over te dier tydt wederom eenige discrepantien waeren bespeurt geweest, ende dat hy daerenboven *de saeken van Indiën ten reguarde van de Restitutie van Pouleron, soude laten gaen, gelyck te vooren was geconvenieert*; mits dat haer Hoog Mog. den termyn van de pretensien buyten Indiën voorgevallen, wilden laten ingaen van den jaere 1654. ende nogh dat de voorgemelde Heeren Ambassadeurs versoght hebbende te mogen weten of zy uyt syne Majesteyts eygen mondt ende woorden, aen haer Ho. Mog. souden mogen verseeckeren, dat het voorsz. point van den *terminus à quo* het eenighste was waer inne van wegen deselve difficulteyt wierde gemaeckt; den Koningh daer op rond uyt verklaert hadde van jae, gelyck U Ed. alle 't selve mede breder sal hebben afgenomen uyt de Missive van de meergemelde Heeren Ambassadeurs van den 7. der voorlede maendt.

Waer by ten vierden ook geconsidereert is, dat d'actie over de voorgeroerde twee schepen, zynde in den jaere 1643. geboren, niet alleen nevens alle anderen by de voorgeroerde twee Tractaten van de jaeren 1654. ende 1659. is gemortificeert; maer dat ook particulierlyck daer over al is getransigeert geweest in den jaere 1649. ende die saeke doenmaels in 't geheel afgemaeckt voor de somme van vyf-en taghtigh-duysent Karoli gulden; die de Bewintheeren van de Oost-Indische Compagnie volgens 't gemaeckte accoort, aenstonts hebben betaelt aen die geene, die in den jaere 1647. by brieven van voorschryvens van den Koningh ende van 't Hoogerhuys van Engelandt, als eygenaers van de voorsz. Schepen ende de Ingeladen Goederen, aen haer Ho. Mog. waren gerecommandeert, ende die men nu wil voorgeven de reghte Eygenaers niet geweest te syn.

Ende is dienvolgende geoordeelt dat ingevalle haer Ho. Mog. souden komen te gedogen dat de voorsz. saeke nogh weder soude mogen werden opgehaelt, ende d'Engelschen opengelaten den weg om haer Ho. Mog. daer over moeyelyck te vallen, het als dan te bedughten soude staen, dat op 't selve exempel

veele

veele andere Engelsche pretensien mede voor de jaeren 1654. ende 1659. respectivelyk voorgevallen, insgelyk wederom souden werden opgehaelt, aengesien een groot getal pretendenten met veel beter fondement sullen konnen te voorschyn komen, ende den Koningh met goede redenen persuaderen om haere actie soo wel als die van de voornoemde twee Schepen, mede open te houden, ende dat sulks 't Tractaet al wederom met nieuwe swaerigheden buyten besluyt gehouden soude werden. Immers by soo verre nae soo solemnele overgifte, ende nae soo uytdruckelycke verklaeringe van den Koningh selfs tegens d'eene ende d'andere soo ongefondeerden point soude worden ingewillight, dat men als dan de wegh soude hebben gebaendt, om haer Ho. Mog. al wederom nieuwe onbillyckheden te vergen, om dat men haer ingewilligt heeft, dat de geinteresseerden in de voorgeroerde twee Schepen, onaengesien het gesloten Tractaet, vry soude staen 't Proces daer over Anno 1651. voor Schepenen van Amsterdam geëntameert, te mogen vervolgen, behoudens partye adverse daer jegens haere exceptie ende defensie; ende is derhalven goedgevonden, volgens de voorsz. peremptoire ende finale Resolutie van den 19. der voorlede maendt, de saeke daer by te laeten, ende meergemelde Heeren Ambassadeurs geene naedere last ofte authorisatie toe te senden; maer het effect van de meergeroerde Koninghlycke verklaringe af te waghten.

Ondertusschen hebben de Heeren Bewinthebberen van de Oost-Indische Compagnie op den 17. deses, raeckende 't voorsz. subject ingedient gehad de Memorie onder N°. 3. hier nevens gevoeght.

Ick hebbe gemeynt van myn devoir te wesen alle 't geene voorsz. staedt, U Ed. in 't breede over te schryven, met versoeck dat U Ed. alle occasien gelieve te capteren ende waer te nemen, om den Koningh ende de Ministers aldaer, wel te informeren van de sinceriteyt ende candeur, waer mede haer Ho. Mog. in de voorgeroerde Negotiatie hebben geprocedeert, ende van 't ongelyck dat haer daer inne van de zyde van Engelandt, contrarie de voorgeroerde acten, ende selfs contrarie het gegeven Koninghlyck woort, wort geverght.

De Regeringe alhier is seer begerigh, om te mogen weten wat by den Heere d'*Estrades* in Engelandt moge werden genegotieert, ende indien U Ed. 't selve aldaer kan penetreren, ende my daer van communicatie gelieft te geven, sal U Ed. daer door sonderlyck verobligeren, die geene die is, ende altyts sal blyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 24. Augusty 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 24. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DAt het gereet maecken in 't Hof der gerequireerde acte tot ratificatie ende Copyen Authentycq der Tractaten tot Guarantie soo wat langh aenloopt, en

en is niet veroorsaekt als door wat versuym van de geene die alles moeten doen schryven ende vervaerdigen; ende hoopen nu korts gedaen sullen hebben.

Naer het gesloten accommodement met den *Grooten Heere*, heeft den *Keyser* selfs by hem ontboden den *Ambassadeur van Venetien*, aen het Hof residerende, ende heeft syn Keyserlycke Majesteyt hem gewaerschout van 't geene ik schryve in de publicke brieven, van der Turcken groot desseyn op Dalmatien, soo dat daer aen niet getwyffelt en wert; en dese attaques te Water ende te Lande kostelyck, ende de beschermingh van Candia aen die van Venetien soo beswaerlyck ende onmogelyck valt, dat die Republicke begint gedaghten te krygen van dat Koninghryck te abandonneren, ende aen den *Grooten Heer* over te geven, om by accommodement van Paix, het overige in Vreede te mogen blyven besitten: waer toe, ten sy de Koningen van 't Christenryk haer de handt bieden ende assisteren, weynigh apparentie is.

Ick werde nu des te meer gesommeert om de oprightinge van eene *Ligue* te Water, tegens de Corsairen van Barbaryen, by Vranckryck, Engelandt, Spaigne, ende haer Hoog Mogende Staedt; daer van door expresse aenschryvinge, hier aen dit Hof openinge hebbe gedaen; ende ick hebbe gemerckt 't geene U Ed. Gestrenge daer van schryft by die van den 17. deser ende voorige brieven.

Dese menighvuldige Couriers van Madrid afgesonden, soo door den Heere *Ambassadeur van Vranckryck* aldaer: als door dat Hof aen haeren Ambassadeur hier tot Paris residerende, souden aenbrengen de tydinge, dat den *Koningh van Portugael*, ende 't meeste gedeelte der Portugesen die het met dien Koningh houden, tegens syn Vrouw Moeder de Koninginne, genegen soude syn, en alrede daer toe openingh souden hebben gedaen aen den Prince *Don Juan d'Austria*, van een accommodement onder eene generale abolitie ende pardon, om Portugal met alle syne dependentien, weder onder Castillien te laten komen; van welcke groote saken, men haest de waerheyt sal konnen vernemen, ende daer over ick als nogh aen de Regeringe niet kan goedvinden te schryven.

Hier nevens gaet Copye van myne brief aen den Heere Griffier *Ruysch*. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. Augusty 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 30. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

SOo als met de voorige Ordinaris hebbe geantwoort op haere Ho. Mog. brieven ende Resolutie van den 16. deser, sal ick my dien conform weten te gedragen, in gevolgh van Hooghgemelde Resolutien van den 27. July ende 16. deser.

Ick sal met permissie daerom den Postmeester *Jan van Stegger*, hier nog wat ophouden, by geval of ick hem van doen moghte hebben, om iets haestigh over te senden, voor dat de uytwisselingh der Ratificatien gedaen sal syn.

Ick en hoore nogh geene nieuwigheyt, die eenige swaerigheyt mede brengen soude; maer ik sal met verlof seggen: dat geene Secrete Resolutien aldaer genomen, hier secreet syn, dog in alles bekent; ende dat men uyt eenige precautien ofte secrete Instructien die men my daer by geeft, somtyts occasie soude konnen nemen, (indien men quaedt wilde) om nieuwe difficulteyten op te soecken.

Den Baron *de Lerot*, Broeder van die in den Hage is, seyde my al lagchende, dat hy de Secrete Resolutie van hare Hoog Mogende van den 27. July 1662. t'eenemael by Copye hadde, ende voeghde daer selfs nog by, dat men tot alles konde geraecken, met seer kleyne onkosten; 't welck my bedroefde te moeten hooren in presentie van anderen.

Aengaende het Tractaet ofte Tractaten, met Engelandt gemaeckt, ende wegens Vranckryck aen my te exhiberen tot guarantie; soo dient dat my altyts voor desen is aengesegt geweest, als dat de Kroon van Vranckryck met die van Engelandt geene Tractaten en heeft ende als nu onder het getal der te exhiberen Tractaten tot guarantie, medea een werde gestelt als met Engelandt gemaeckt; soo hebbe ick by langh discours ontdeckt (soo als de Heeren eyndelyck seyden) dat het was een Tractaet gemaekt met den Protecteur *Cromwel*, van mutuelle guarantie, als te weten?

Dat Vranckryck aen Engelandt soude helpen maintineren ende guarenderen de conquesten van Duynkerken ende appendentien van dien: Ende dat Engelandt reciproque aen Vranckryck sal maintineren ende guaranderen de Stadt Grevelingen ende 't geene daer onder behoort. Dogh die Heeren verklaerden selfs te twyffelen, of die geseyde Tractaten van reciproque guarantie, als vooren, aen haere Ho. Mog. souden worden geverght ofte niet.

Men doet aen my wegens dit Hof geen meer instantie, om te moeten hebben translaten der Hoogh ende Nederduytsche Tractaten, by my voor desen haer vertoont; soo dat ick mede aghte deselve onnodigh te syn gesonden.

Het point der subsidien geleent Anno 1624. sal ick dan aensien ende dirigeren, als volgens U Ed. brieven van den 17. ende 24. deser.

Ick aghte het als eene dienstige menagie, dat het different met Kapiteyn *le Breton du Pré* aen een syde geleght is, om veele onheylen willen, die andersints souden hebben konnen ontstaen.

Als aen my de brieven der Heeren Extraordinaris Ambassadeurs uyt London van den $\frac{11}{21}$ deser, waren toegekomen op den 25. soo werde ick daer nevens verwittight, hoe dat den *Koningh van Groot-Britannien* aen gemelte Heeren Ambassadeurs (insterende op haer afscheyt) soude hebben gesegt dese woorden? soo gy nu geen ander order ontfanght, soo sult gy die krygen met den naesten ordinaris. Nu bevinde ick uyt U Ed. van den 24. deses, dat die saeke soo niet uytgevallen en is in haere Ho. Mog. vergaderinge, ende 't en sy 't Hof van Engelandt verandere, dat de Heeren Ambassadeurs sullen afscheyt nemen, ende te huys komen.

Ende alsoo U Ed. Gestrenge my die eere doet van syn sentiment bekent te maecken over de resterende differentiale pointen, met byvoeginge van seer pertinente ende concluderende Documenten; soo bedancke daer voor gedienstelyk, ende sal ick my daer uyt bequaem konnen vinden, om de gereghtigheyt ende wel gefondeertheyt van haere Ho. Mog. reghtmatige sustinue, hier ende over al, te konnen voortbrengen ende insinueren. Ende nae myne dienstige gebiedenisse, ben altydt.

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. Augusty 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 31. Augusty 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk sal met permissie, aen U Ed. Gestrenge derven senden de copye van een geschrift, 't welk aen my gecommuniceert is, raeckende het subject van de subite reyse van den Heere d'*Estrades* naer Engelandt, daer van ick aen de Regeringe voor als nogh my ophoude te dienen, om dat de voorsz. saeke nogh vol onseeckerheyd is; biddende my te excuseren, dat ick daer mede derve ophouden. Ende naer ootmoedige gebiedenisse, ben altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 31. Augusty 1662.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 6. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DEn Heere Ambassadeur van Venetien *Grimani*, die met grooten iever altyd wenscht nae eene goede innerlycke intelligentie, ende vaste vrindschap met harer Ho: Mo. Staedt, heeft dickmael nu aen my gerepresenteert, de groote swaerigheyd waer in syne Republicke jegenwoordigh bevindt, om (den *Keyser* uyt den Oorlogh scheydende) alleen soo een langhdurigen ende kostelycken Oorlog tegens den *Grooten Heer* te continueren: Hy segt; dat alle Christen Princen den interest van 't gemeen versuymen, ende daer door oorsaek sullen geven, dat den *Turck* (des Godt verhoede) meester sal werden van 't eylandt van Kandia; ende syn selven alsdan in veel grooter maght ende gelegentheyd sal bevinden, om alle Princen ende Staeten, in ende aen de Middelandsche-Zee gelegen, met veel grooter faciliteyt ende swaerder te incommoderen, en hare Navigatien ende Commercien te ruïneren; daer in dan (soo syne E. discoureert) haere Ho. Mog. soo een groot interest hebben, op dat sy mogen werden geconserveert, ende verder gebeneficieert.

Self dat Kandia gewonnen, ende gebraght synde onder de Heerschappy van den *Turckschen Keyser*, eene uytnemende groote maght hem sal toebrengen, alsoo daer door syn gebied in Europa, aen Africa soude werden als vastgemaeckt, sonder eenige, de minste separatie tusschen beyden.

Dat daer door alsdan Sicilien, Napels ende de Golf van Venetien, 't eenemael sullen geëxposeert wesen, tot de daeghlyckse invasien der Turcken, soo te water als te lande, die van de syde der steeden in Barbaryen, ende met de scheepsmaght der Corsairen aldaer, grootelycks souden worden versterckt ende promptelyk geassisteert.

Welcke Corsairen van Barbaryen, haer alsdan soo maghtigh bevindende, buyten alle twyffel op geene gemaeckte Pacta noghte Tractaten en sullen passen; maer haer eygen selven alles sullen willen onderwerpen, ende in allen disponeren nae haere beste gelegentheyd.

Hy Heere *Ambassadeur van Venetien*, neemt waer, alle occasien, om dit syn werck te vertoonen aen dit Hof, ende aen de Ministers van de vreemde Princen hier residerende. Ende ick hebbe geaght myne plight te syn, aen U Ed. Gestrenge voor af daer van ook kennis te doen, en of dienstig aghte, dat ik daer van schryve aen de Hooge Regeringe. Ik ben nae ootmoedige gebiedenisse, altyt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent:

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. September 1662.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 7. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

SOo als hier ende veeltyts over al geschiedt, daer syn Luyden die presumeren durven van alle saeken de reghte reden te konnen weeten. Ende alsoo het uytwisselen der acten van de ratificatien op de gemaeckte Alliancien, wat aenloopt, soo maeckt dat occasie van discours.

Daer syn 'er die seggen, dat den Heer d'*Estrades* in Engelandt handelt over eene Alliancie tusschen Vranckryck ende Engelandt, ende dat men daerom soo langh ophout de Ratificatien te verwisselen, tot dat men siet hoe de handelinge van den Heere d'*Estrades* sal uytvallen.

Ende om my op de saeke van de uytwisselingh ten besten te informeren, soo houde ik geduurig aen, soo mondeling, als door brieven aen de principale Ministers van Staedt, om die saeke discretelyk te doen vorderen: dogh ick en kan niet bevinden dat dat werck verlenght soude werden met voornemen tot prejudicie der gesloten Alliancie; daer van ieder een, geduurigh een groot behagen blyft te getuygen.

Aen den Heere van *Lionne* had ick by sendingh aen 't Hof, die saeke, nevens andere gerecommandeert; dan syne Ed. doet my weten by syne handt uyt St. Germain den 6. September, in dese woorden: *On travaille a mettre au net les Traitez, pour avoir lieu de pouvoir au plûtôt échanger les Ratifications.*

Le Sr. Ariste, eerste Commies van den Heere Grave van *Brienne le Fils*, deed myn op gisteren mede seggen; dat men daeghelyks met het in 't net schryven der Tractaten in 't werck was, sonder eenigh versuym van tydt; maer alsoo ieder Tractaet van eene ende deselve handt moest wesen, ende dat van Munster, en insonderheyt dat in de Pyreneen gesloten, extraordinaris groote volumen waren, soo vereyschte 't selve en de andere wat lange tydt om in 't net over te schryven.

Den Heere Grave van *Brienne* die hier is, spreekt ook alsoo. Ick en sal niet naelaten alle behoorelycke naerstigheyt te doen tot bevordering der uytwisselingh der Ratificatie en Tractaten, en onder dese laeste en hoore ick geen andere namen, als dieselve daer van ick voor desen hebbe verwittight. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 7. September 1662.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 14. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de twee jongste posten hebbe ick geintermitteert aen U Ed. te schryven; soo vermits eenige andere occupatien ende distractien my naeuwlycks occasie daer toe overlieten, als mede om dat ick weynig van consideratie aen U Ed. te adviseren hadde; sulcks dat 't sedert myne jongste van den 24. der voorlede maendt, my wel ter handen gekomen syn U Edts. Missiven van den selven date, van den 30. ende 31. daer aen volgende, mitsgaders van den 6. ende 7. deses.

De deliberatie van de extraordinaris Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, in de voorleden weecke gehouden geweest synde, is soodanigh uytgevallen, als Uw Ed. uyt de confirmatoire Resolutie van haer Ho. Mog., copyelyck hier nevensgaende, breder sal gelieven te bemercken. * Ick wil hoopen, gelyck ook de jongste Engelsche brieven daer toe alle goede apparentie geven, dat de saeke in Engelandt wel ten besten aflopen sal, ende dat men aldaer d'Heeren Ambassadeurs van desen Staedt niet sonder een gesloten Tractaet sal laten vertrecken.

De ordinaris Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., is huyden voor de eerste reyse wederom completelyck by den anderen geweest, ende is in deselve goedgevonden, dat het concept van den 22. July lestleden, Uw Ed. voor desen toegesonden, raeckende de te maeckene Ligue jegens de Corsairen, door Gecommitteerden, met ende nevens Gedeputeerden uyt de Collegien ter Admiraliteyt alhier aenwesende, nader sal werden geëxamineert.

Het dilay van de uytwisselinge der Ratificatie ende van de Tractaten wedersyds te guaranderen, duurt voorwaer te lange, om ons te konnen laeten buyten suspitie, dat sulcks uyt eenigh ander *principium* voortkomt, als uyt d'ongereedheyd der copyen van de voorsz. Tractaten, ende ick wil gaerne bekennen, mede van dat gevoelen te wesen, dat sulcks geschiedt ter instantie van die van Engelandt; die ontwyffelyck gehoopt hebben, dat haer Ho. Mog. meerder souden toegeven by verschuyvinge, als naer de uytwisselinge der voorschrevene Ratificatien.

't Geene Uw Ed. my geadviseert heeft, van 't discours van den Heer Ambassadeur *Grimani*, jegens deselve gehouden, heb ick d'Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt voorgelesen, die geoordeeld hebben, best geraeden te wesen, dat Uw Ed. soo veel doenlyck declinere daer over aen haer Ho. Mog. te schryven, ende dat Uw Ed. simpelyck verblyve in generaele termen, met protestatie van goede genegentheyd ontrent syne Heeren Superieuren, sonder engagement.

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 370. tweede Deel.

De saecken my door Uw Edts. Soone d'Heer *Jacob Boreel* gerepresenteert, sal ick in behoorlycke aghtinge nemen, ende referere my dienaengaende tot 't geene gemelde Uw Edts. Soone daer op aen deselve sal rescriberen.

Waer by voor dese reyse niets te voegen hebbende, sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 14. September 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DEsen dagh hebbe weder een persoon van kennis ende addresse aen 't Hof gesonden, om te bevorderen ende te weten, wanneer de Acte van Ratificatie en 't gevolgh sal vaerdigh worden, om te konnen uytwisselen. De oude excusen worden alsnog tot antwoord gegeven; soo dat Uw Ed. daer uyt gelieve te oordelen.

Sy seggen, dat men geduurigh daer aen schryft ende arbeyd; dat het noghwel vyf of ses dagen aenloopen sal, eer se gereed sullen wesen. 't Hof komt herwaerds.

Ick en kan niet dencken, dat daer iets quaeds onderspeeld; maer dat alles werd aengeleght, om wat tydt te winnen. Ende nae ootmoedige gebiedenisse, ben altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. September 1662.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 21. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, in date den 14. deser lopende maendt, is my Uw Edts. Missive van den 15. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

Wy

Wy hadden daer nevens verwaght, de tydinge van de uytwisselinge der Ratificatie, ende van de Tractaten wederzyds te guaranderen, die ick alsnogh nevens anderen, oordeele, dat ten versoecke van Engelandt, dus lange opgehouden syn. Edogh sedert de langhwylige Negotiatie in Engelandt, eyndelyck tot besluyt gebraght synde; daer van Uw Ed. de tydinge al voor de receptie deses directelyck door de Heeren Ambassadeurs in Engelandt ontwyffelyck ontfangen sal hebben, willen Wy hoopen, dat de voorsz. Ratificatie geene verdere accrochementen subject sal blyven; maer dat Wy die met de naeste post van daer sullen mogen te gemoet sien. Ende voor dese reyse Uw Ed. niets van consideratie te communiceren hebbende. Sal ick dese afbreeken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 21. September 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UYt de jongste brieven der Heeren Extraordinaris Ambassadeurs tot Chelsey, van den 4. deser, daer nevens my toegekomen syn, de copyen harer brieve aen haer Ho. Mog. geschreven, ende aen den Heere Griffier *Ruysch* geaddresseert, van date primo September; hebbe met droefheyd gemerckt, als dat tot die respective tyden toe, geen veranderingh by dat Hof in 't resterende differentiael point en was voortgebraght. Soo dat d'Heeren Ambassadeurs haer aenstellen, om ongedaener saeken te vertrecken.

Ick en hebbe ondertusschen niet naegelaten, de redenen van haere Ho. Mog. beswaernisse in soodanige altyd veranderende Negotiatie, te deduceren, by de Ministers aen dit Hof, als ook de Argumenten ende Motyven van justificatie, waerom haere Ho. Mog. haer niet verder en konnen inlaten, om een Tractaet te sluyten, dat geene vastigheyd; maer altydt openingh soude geven tot veele exceptien, ende oneyndelyke questien. Ende op dat die redenen ende argumenten, van haer Ho. Mog. wegen gededuceert, met seeckerheydt vrughtbaer moghten wesen, soo hebbe ick aen den Heere *de Lionne* daer van een geschrift in handen gestelt, dat hy aen den Koning vertoont heeft, tot goede vrught.

Hier syn sedert advisen van London gekomen, hoe dat op Woensdagh den 6. September de Heeren harer Ho. Mog. Ambassadeurs souden nae 't opstaen van den Raedt Conferentie gehad hebben, met de Heeren Koninghlyke Commissarisen, en dat die eyndelyck soo geluckigh soude wesen uytgevallen, *qu'en tout ce qui restoit en different alors*, *ils étoient tombez d'accord*; ende dat het Tractaet was gesloten; dan alsoo de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs daer van op

den 7. (den ordinarissen postdagh wesende) niet en hebben gelieven te verwittigen, soo houde ick die saeke wat twyffelaghtigh, ende sal ick ondertusschen in myne devoiren als boven continueren. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, blyve altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. September 1662.

P. S.

Ick ontfange soo datelyck de brieven van de Heeren Ambassadeurs tot Chelsey, van den $\frac{1}{11}$ deser, die my alles goedts doen hopen.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk bedancke gedienstelyck voor de byleggende Extracte Resolutien van den 5. September, nevens dien van den 14. deser, my door U Ed. toegesonden. Godt danck dat die haere gewenschte vrugt heeft voortgebraght; soo als blykt. Ick hebbe nu al 44. jaer geleden, aldaer myne eerste commissie gehadt; 't heeft altydt soo toegegaen: redelycke saeken moeten met wyse standtvastigheydt tot succes gebraght werden.

Met dat haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge nu wederom by een is, en dat op 't discours van den Heere *Grimani*, aldaer sulcks is goedgevonden; als U Ed. gelieft heeft my aen te schryven, soo sal ick myn selven daer naer weten te reguleren, ende hebbe ondertusschen geern aengemerckt, dat het concept van den 22. July voorleden my voor desen toegesonden, raeckende de Ligue te maeken tegens de Corsairen, wederom levendigh is geworden by de Heeren Gecommitteerde Leden ende d'aenwesende Heeren Gedeputeerde uyt de Collegien ter Admiraeliteyt. Ick sal met permissie daer toe seggen: dat ick als nogh wel kan bemercken aen dit Hof, dat die *telle quelle* openingh daer toe, door haere Hoog Mog. aenbevolen, ende U Ed. Gestrenge door my voor desen alhier gedaen; niet alleen doenmael aengenaem syn geweest maer ook jegenwoordigh nu nogh souden wesen; indien haere Ed. Groot Mog. tot het opreghten van soodaenigen Ligue sullen gelieven te resolveren, de Navigatie ende Commercien der Nederlandtsche Ondersaten ende haere voorbaten boven alle andere Natien, souden daer door grootelycks konnen werden gestyft ende merckelyck verbetert. Ende de in-

insighten van den Heere *Grimani* souden eenighsints plaets vinden, sonder engagement van den Staedt aen syne seyde. De maght van de Corsairen ter contrarie meer ende meer toenemende sal seer formidabel werden aen alle Princen ende Potentaten in Christenryck; maer boven al schadelyck syn aen de Ingesetenen van de Vereenighde Nederlanden, die in de Middellandtsche-Zee, de meeste Traffycque ende grootste bevragtingen hebben, en die daeghelyks nogh staet te vermeerderen.

Over tien dagen wiert aen desen Koning voorgedragen, of 't aen syne Majesteyt geliefde, dat men my eenen seeckeren dagh soude toeseggen, wanneer de Ratificatien uyt te wisselen, alsoo alles daer toe nu vervaerdight was; maer syne Majesteyt gaf doenmael ten antwoort, dat men daer mede nogh wat soude afwaghten. Over ses dagen tot St. Germain wierdt wederom 't selve in substantie gevraeght; ende den Koningh gaf gantsch geen antwoort; ende ick ben aengeraeden myne Memorie op huyden in te geven.

De ontsteltenis van dit Hof tegens Roomen, neemt nogh daeghlycks meer ende meer toe, ende men meent dat daer ongemacken uyt sullen ontstaen tusschen beyden. Naer myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. September 1662. 's naermiddags ten 5. uren.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 26. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt den naest jongsten bode, hebbe wel ontfangen haer Ho. Mog. brieven en acte van Resolutie van den 12. deser maent, daer by ick voor af aengelast werde, my wel te sullen informeren op 't geene nu gaende is, ende raekt de Stadt van Geneve, ende de pretensie van den Bisschop, Provoost, Kanonicken, ende Kapittel tot Ameley in Savoye: die d'eerste soude soecken te turberen in haere paisible ende immemoriaele possessie &c. ende dat ick daer van de Hooge Regeringe sal hebben te adverteren, 't welck ik met alle naerstigheyt sal traghten nae te komen.

Ende daer toe gaet hier nevens over by provisie Copye van eene Deductie ende bylaege, de gemelte saeke concernerende, tot dienst van haer Ed. Groot Mogende.

Ende 't geene ick meer van de een ende de ander come te vernemen, sal ick doen volgen by voorvallende occasien ende gelentheyt. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse ben altyt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Getekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 26. September 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 29. September 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DOor veel ervaringen dunkt my, dat klaerlyk wert ondervonden, hoe men hier in 't Ryck met opset voorgenomen heeft, de Navigatie ende Schipvaert der Françoische eygen Onderdanen te doen aennemen en beneficieren, soo veel eenighsints doenlyck sal wesen by soodanige ordren, die by de Vreemde hard ende bynae onverdraeghlyck sullen wesen, ende ook aen harer Ho. Mog. Ondersaten mede; alhoewel sy niet opentlyck en direċtelyck gaen noghte stryden met de jonghst gemaeckte Traċtaten van Navigatie, Commercie ende Marine op den 27. April gesloten: soo dat alle hardigheyt ende beswaernis den Vreemden Schippers ende Faċteuren ofte Handelaers sullen werden geverght; op dat de Françoische Subjeċten daer van vry wesende, boven de Vreemde mogen prevaleren.

Daer komen my alrede veele klaghten voor van verscheyden Quartieren van dit Ryck; daer op ick my wel sal doen onderreghten, ende naesien of sy ook uyt kraghte der nieuw gemaeckte Traċtaten, konnen met redenen tegengesprooken, ende de nodige redenen met goedt fondament versoght sullen konnen worden. Het soude eene seer schadelycke saeke syn voor de Onderdanen der Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt insonderheyt; daerom ick de vryheyt met permissie nemen sal, om voor als nogh alleen aen U Ed. Gestrenge daer over te schryven; ende daer inne te continueren met alle verder ontdeckingh van soo danigen voornemen alhier: voor soo veel als my mogelyck sal wesen.

Ik versoecke dienstelyck U Ed. sentiment te mogen verstaen, of daer eenige redenen uyt het nieuw gemaeckt Traċtaet van den 27. April 1662. souden syn te vinden, die de Nederlanders genaturaliseert hier in Vranckryck, souden bevryden van de nieuwe Tare, hen nu jongst opgeleght, daer van ik vermaene in de publike brieven, nevens dese gaende aen de Hooge Regeringe, op dat

ick

ick, met U Ed. wys advis ende raedt geëncourageert vindende, my te beter daer ontrent moge gedragen, tot een hoopelyk ofte onhoopelyk succes. Nae myne ootmoedige gebiedenis teekene my:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 29. September 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 5. October 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed. is geweest van den 21. der voorlede maendt. Zedert syn my wel ter handen gekomen U Edts. brieven van den 15. 22. ende 29. daeraenvolgende. Op de saeke van de Middellandtsche-Zee, is inde Vergaderinge van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt wederom gedeliberecrt, ende voor soo veel de handelinge met die van Algiers, Tunis ende Tripoli aengaedt, geresolveert 't gunt U Ed. uyt het bygaende Extract naeder sal gelieven af te nemen, daer mede haer Ho Mog. haer op den 29. der voorlede maendt in *omnibus & per omnia* hebben geconformeert. *

Wat belangt het project om tot suppressie van de voorsz. Turcksche Rovers, met Vranckryck eene Ligue aen te gaen &c. daer op is in de voorsz. Vergaderinge mede wederom gedeliberecrt, edogh de saeke nogh niet tot finael besluyt gebraght, vermits eenige weynige Leden de redenen daer toe dienende, nogh niet wel konden plaetse geven; maer ik wil vertrouwen dat deselve Leden haer op 't rapport van haere Gedeputeerden met den anderen sullen voegen.

Hier nevens gaen eenige Extracten uyt de brieven van den Heere Resident *Heyns*, waer uyt U Ed. sal gelieven te bemercken in wat voegen d'Oostersche Commercie van de Franschen succedeert; daer van U Ed. sigh by de Heeren Ministers aldaer sal konnen dienen, tot versterckinge van 't gunt U Ed. ende de andere Heeren Ambassadeurs aldaer, dickmaels hebben voorseyt, ende voorts ten meesten voordeele van den Staedt sulcks ende in dier voegen, als U Ed. aldaer best geraeden sal vinden.

Ik werde genootsaeckt by defect van tydt, hier af te breeken, ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 5. October 1662.

Aen

* Siet *Aitzema's* vierde Deel in Folio, pag. 945.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 6. October 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DAeghs nae myne audientie by den Koningh, is hier aengekomen den afgesonden van London door den Heere d'*Estrades*, mede brengende (soo als van goede handt met seeckerheyt verstaen wert) het gesloten accoort over de Stadt Duynkercken, die den *Koning van Groot-Britannien* overlaet aen Vranckryck, met alle desselfs gevolgh ende Gereghtigheden voor de somme van twee millioenen Fransche guldens, andere seggen tweehondert-duysent ponden sterlings.

Den Heere d'*Estrades* had my voor syn Ed. vertrek van Paris, verseekert, dat daer soodanigen conventie niet en was tusschen Vranckryck ende den gewesen Protecteur *Olivier*, noghte ook niet by het Tractaet van Paix in de Pyreneen gesloten tusschen Vranckryck en Spaigne, als dat Engelandt t'allen tyden verobligeert soude wesen de Plaetse ende Conqueste van Duynkerken aen den *Koning van Vranckryck* te restitueren voor eene seekere gedetineerde somme van gelt; insgelyks dat Vranckryck als dan die Stadt gehouden soude wesen aen Spaigne over te laten, by verwisseling tegen St. Omer ende Aire; of jegens Cambray en Cambresis: soo dat daerom ende om veele andere redenen, veele niet en hebben konnen admiteren die opinie, dat den Heere d'*Estrades* daerom naer Engelandt over gepasseert soude syn geweest; ende nu wert het over al gepubliceert, dat inderdaet soodanigen accoort sy gesloten; daer van haest d'effecten sullen blycken.

Ick was gister avont tot den Heere Graef van *Brienne le Fils*, dan syne Ed. en hadde nogh genen last om my aen te seggen seeckeren dagh en tydt tot de uytwisseling der Ratificatien ende 't gevolgh van dien; maer syne Ed. seyde te geloven, dat die nu haest soude konnen geschieden.

Den Heere Mareschal *de Turenne* is my ook komen verseeckeren, dat in het uytstellen van de voorsz uytwisseling, gantsch geen dessein of veranderingh van affectie des Koninghs verborgen en was. Dat syn Ed. dat als seeckerheyt wist. En soo als d'Heeren *le Tellier* en *de Lionne*, hy my ook konde toeseggen, dat haere Ho. Mog. daer in gerust moghten wesen, en dat de oorsaeke van het retardement buyten haer was: soo syn Ed. sprack. De saeke sal haer nu haest openbaren.

Het troubel met 't Hof van den *Paus*, neemt nogh al toe, desen Koningh toont genoeghsaem dat hy satisfactie begeert, of anders die met de Wapenen te sullen vorderen.

Ick bevinde dat het waeraghtigh is, 't geene d'Heeren *le Tellier* en *Colbert* seyden aen d'Heeren gewesen Extraordinaris Ambassadeurs van haer Ho. Mog., haere afscheyt nemende: als dat den Koning de Tractaten met den Staedt nu gemaeckt, opreghtelyk ende Religieuselyck soude doen observeren ende naerkomen: maer dat sy ook daer uyt souden soeken te bevorderen den meesten dienst van 't Ryck en desselfs Onderdanen, tot verbeteringh en vermeerdering van de

Na-

Navigatie ende Commercie harer Natie. Daer werden over al aen harer Ho. Mog. Onderdanen Schepen, Persoonen en Goederen, soo veel quellingen ende vexatien gevverght en aengedaen, om de onse te doen moede werden ende deses Rycks inwooningen en frequentatie, als voor desen, te quiteren. Daer van ick (onder U Ed. Gestrenge goedvinden) soo langh ophoude te klagen, tot dat de Acten van Ratificatie sullen overgeven ende verwisselt wesen: en haer Hoog Mog. my als dan tot myn devoir sullen aenlasten. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben ende blyve altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. October 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 6. October 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hoore van buyten af discoureren, en als by conjecture, my vragen, of de Tractaten met Lorraine ook aen haer Ho. Mog. guarantie sullen werden gevverght. Dogh dese Heeren en syn geene Ministers van Staedt; maer andere die in 't Hof veel communicatie ende kennisse hebbe.

Ick weet myne last ende instructie, hoe ick my in soodanigen vergiagh sal hebben te gedragen; maer indien daer in eenige veranderinge moghte gedaen werden, bidde dat daer van daetelyck magh wesen onderreght.

Den Postmeester van de Generaliteyt houde ick nogh by my, op hoope dat de verwisseling der Ratificatien in 't kort sal mogen geschieden. Haer Ho. Mog. hebben my onderdaningh te bevelen. Ende blyve altydt.

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. October 1662. 's avonts laet.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. October 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DEwyle alle secrete harer Ho. Mog. Resolutien, my toegesonden, hier wel bekent syn aen dit Hof, soo werde ik meer ende meer in aghterdencken gebraght, van het geseyde Tractaet met den Hertogh *Karel van Lorraine* gesloten; 't en is wel niemant van de Ministers van Staedt, die daer van discours aen my maeckt; maer andere die veel van de intentien van 't Hof konnen ende behooren te weten. Ick sal my daer in, in soodanigen voorval, moeten dragen in aghtervolgh van myne instructie, soo lange haer Ho. Mog. daer in niet en veranderen.

De saeken in Engelandt verhandelt door den Heere d'*Estrades*, en syn als nog tot soodanigen besluyt niet gebraght, als men voor desen heeft geschreven: ick bevinde sulcks uyt de discourssen van eenige Heeren, die in 't hooghste credit syn by den Koningh, ende anderen, die my niet en durfden over aght dagen confirmeren, dat in die sacke soo verre waere geprocedeert, alsmen doenmael over al anders openbaerlyck uytgaf, ende publiceerde.

In de confidence daer mede Uwe Ed. my vereert. Ick weet van een persoon, aen wien den Heere d'*Estrades* selfs het naervolgende geseght heeft. Dat de handelingh over de stadt Duynkercke, niet en was aengesien, om die plaetse by overgifte en koop aen Vranckryck te brengen; maer alleen om deselve in pandtschap te geven tot wisselinge voor de penningen, die den *Koningh van Vranckryck* daer op aen Engelandt soude strecken ende leenen, gelyck de stad van den Briel, Vlissingen ende Rammekens aen Koningin *Elisabeth* waren verpandt geweest; seyde syn Ed. Ende (onder correctie) dit schynt apparenter te wesen van waerheyd, als de verkoopinge ende alienatie absolute; want het werd gehouden als eene waere ende constante saeke, dat de plaetsen van Duynkercken ende van 't eylandt Jamaica, by Decreet van beyde de Huysen van 't Parlement, en by confirmatie van desen *Koningh van Groot-Britannien*, als Conquesten syn geincorporeert ende gevestight geweest aen de Kroon van Engelandt, soo dat die, nogh geen van dien, en vermogen noghte en konnen werden verkoght, noghte veralieneert, buyten en sonder voorgaende consent van een geformeert Parlement; of nu dat engagement van Duynkercke voor geleent geldt kan werden gedaen, sonder Parlement, daer syn 'er die daer aen ook konnen twyffelen.

Den Resident van den Heere *Electeur van Brandenburg* in Engelandt, is door den Heere *Lord Kancelier* aengemaendt en gewaerschouwt, dat syne Heere en den *Koningh van Denemarcken*, wel op hare hoede dienen te wesen; seggende *impersonaliter*, dat'er waren, die haer (dat was Denemarcken en Brandenburgh) quaedt wilden, *& notandum?* maer dat de *Koningh van Groot-Britannien* syn Meester, sigh niet en soude laten persuaderen en afleyden van de constante ende trouwe affectie, die hy haer beyden toedroeg, daer by synen Koning soude vol-

volherden. Wat dat dit nu sy, sal Uwe Ed. Gestrenge best na syne grote wysheydt en ervarentheydt weten te interpreteren ende te appliceren, tot dienst van den Staedt ende 's Lands welvaren.

Ick en schryve van dese materie aen niemandt anders, als aen Uw Ed., van wien ick versoeke de confidence, die nodigh is, ende sal altyd blyven:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. October 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. October, 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE saeke van de Tractaten met de Steden en Regeringen der Kuste van Barbaryen werden ten reghten, als importerende aen de Navigatie ende rycke Commercien voor de Ondersaten van den Staedt, wel behertight by de Hooge Regeringe, en sy en concerneren niemandt meer, als aen de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt.

Die Commercie nevens die met Spaigne, heeft eertyts aen Engelandt toegebraght de groote middelen en welvaren die men aldaer heeft genoten ende gehadt 't sedert veele jaeren herwaerts. Die van onse Natie hebben die beyde meest aen haer getrocken, ende waere te wenschen, dat sy aen de selve moghte verblyven ende vermeerderen.

Ick werde gewaerschouwt, dat d'Engelsche Schepen in de Straet meest alle de bevraghtingen van Vreemde Waren aen haer trecken, alhoewel de voorsz. Engelsche soo wel niet gemonteert, nog de Italianen en andere Vreemde Koopluyden niet soo aengenaem en fyn als die van de Nederlandtsche; alleen om dat d'Engelsche den regul hebben bedongen van vry Schip, vry Goet en luyden.

Het waer boven al te wenschen, dat die selve regul en andere Artikulen, by Resolutie van den 28. September vermaendt, konde geobtineert werden, of soo niet, dat by goede stercke Convoyen en Manningh der Commercie-Schepen, die Navigatie voor Hollandts Onderdanen mogte werden bewaert ende bevestight.

Ende indien met de Barbaren volgens concepte instructie, niet en sal konnen werden gesloten; soo dunckt (onder correctie) dat de beste remedie sal wesen te gedenken op de gemaeckte Ligue met dit Ryk, tot destructie der Corsairen: want d'Engelschen andersints alle de bevraghtinge na, uyt en in de Middellandtsche-Zee, nae haer trecken sullen, tot groote schade van de onse.

Ik bedanke voor de Communicatie der pointen en bylagen van U Ed. Missive van den 5. October, met desen ordinaris ontfangen. Den inhout der drie extracten uyt Stockholm, behagen my wel. Dese Heeren ende souden niet beter te bewegen syn, om ras soo een voornemen af te staen en 't selve nae te laten, als door een quaet succes in d'eerste voyage.

Als ik Anno 1640. hielp maecken het Tractaet van Stockholm, soo en konden wy niet obtineren het regt om te mogen koopen uyt de eerste handt; maer mosten ons contenteren inkoopingen te doen uyt handen der Voorkopers in de gepreveligeerde Koopsteden van 't Ryk Sweden: Den Heere doenmaels Rycks Kancelier *Oxenstern*, ons tegenspeeckende seyde; dat ons versoeck soo onmogelyk was, om in die tyt van de minoriteyt der Koninginne *Christina* toegestaen te werden, dat men veel eer het gantsche Ryck Sweden, het onderste boven soude werpen. En dewyl nu by het Tractaet van Elbing, aen d'Ondersaten van den Staedt van haer Ho. Mog. toegestaen is, dat sy sullen mogen genieten, de meerder baten ende voordeelen, die andere Vreemde Natien boven de onse souden mogen komen te hebben in de Commercie ende Navigatie, soo sal het selve onse sustenue, een toom syn, om aen de Sweetsche Regeringe af te raeden ende deselve in te houden om aen de Françoise weynigh ofte gene voorbaten toe te staen. Daer op den Heere Resident *Heyns* met groote redenen kan aenhouden.

Men hout het daer voor, dat den Heere *Ambassadeur van Denemarcken*, wegens synen Koningh, mede sal voorstellen ende versoecken 't Huwelyck voor den *Prince van Denemarcken* met *Mademoiselle d'Orleans*, eene van de twee jonghste Princessen; en alsoo Savoye apprehendeert dat Denemarcken misschien de schoonste, dat is de jonghste van allen, souden kiesen; soo heeft Savoyen geprevenieert en heeft op den 10. dat versoeck gedaen van de Hooghstgemelde jonghste *Mademoiselle de Valois*. Soo dat sulcks voortgaende, alleen voor Denemarcken soude resteren *Mademoiselle d'Alençon*.

Van d'uytwisselinge der Ratificatien, en eenen seeckeren tydt daer toe, en hebbe op myn geduurigh aenhouden, nogh geen aensegginge wegens 't Hof.

Den *Paus* heeft patenten uytgegeven, om Krygsvolck aen te nemen, 4000. te voet ende duysent paerden; doet eenige Advenues van Romen fortificeren, ende doet tot justificatie syner Proceduren eene Appologie instellen; de schult leggende op die van dese Natie tot Romen. Men meent dat de lange winter, die tusschen beyden komt, veel versaghtingh sal toebrengen door de Koningen ende Republicque die haer als Mediateurs tusschen beyden sullen aenbieden. En de interessen van dit Hof en raeden niet aen om op nieuws in Oorlog te treden. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. October 1662.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 19. October 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed., is geweest van den 5. deser lopende maendt; sedert syn my successivelyck wel ter handen gekomen U Edts. brieven van den 6. ende van den 13. daer aenvolgende.

Het is alhier niet van de beste operatie, dat men aldaer soo lange tardeert met het uytwisselen van de Ratificatien, ende voorwaer het Tractaet onder de oogen van den Koningh gemaeckt synde, soo kan ende moet de belofte daer by gedaen, van binnen drie maenden naer de teeckeninge, de Ratificatie daer op te sullen uytwisselen, genoeghsaem aengesien werden voor een belofte van den Koningh; ende die belofte soo qualyck aghtervolght wordende, tot groote kleynaghtinge van desen Staedt; soo wert daer uyt, ende myns oordeels met fondament, gemaeckt een seer quade illatie, dat naementlyck met reden staedt te bedughten, dat in tyden ende wylen, als van de zyde van Vranckryck eenige van de importante beloften by 't Tractaet gedaen, souden staen te presteren, daer ontrent mede lightelyck gelycke dilayen ende uytvlugten souden gebruykt werden; ende dewyle men van dese syde geintentionneert is, het beloofde opreghtelyck ende getrouwelyck te presteren, dat over sulcks het voorsz. Tractaet wel soude werden eene *leonine societeyt*.

Ontrent het point van de Tractaten van Lorraine, is alhier gantsch geene veranderinge in de sentimenten van haer Ho. Mog. te verwaghten, ende sulcks niet in de Resolutien den 27. July laestleden dienaengaende genomen.

De quellingen ende vexatien, die d'Ingesetenen van desen Staedt aldaer in haere persoonen, schepen ende goederen aengedaen werden, om haer de frequentatie van die Landen, ende met eenen de Navigatie ende Commercie op deselve, moede te maken, sullen ook de genegentheyd meer ende meer doen verkoelen; maer ick kan, onder Uw Edts. beter gevoelen, niet oordeelen, dat desen Staedt groote interesse heeft in 't goedt ofte quaedt Tractement, 't welk in Vranckryck aengedaen werdt, aen soodanige Nederlanders, die haer aldaer soo 't eenemael ter nedersetten, dat sy haer tot Franschen laten naturaliseren, ende sulcks daer mede betonen van voorneemen te syn, noyt wederom binnen dese Landen te keeren; te meer, alsoo de Nederlanders tot vorderinge van haere traffycq ende negotie in Vranckryck, volgens d'oude ende nieuwe Tractaten, geen brieven van Naturalisatie van noden hebben: In der voegen, dat haer Ho. Mog. myns bedunckens, haer weynigh hebben aen te trecken de taxe die aldaer op de genaturaliseerde vremden werdt geleyt; andersints gelyck Uw Ed. ten besten bekend is, spreeckt het jongst gemaeckte Tractaet in klare termen, dat de Nederlanders aldaer, in alles soo favorabelyck moeten getracteert werden, als de François sen selfs, ende particulierlyck, dat sy met geene taxes des Estrangers mogen beswaert worden.

Ick wil hoopen ende vertrouwen, dat de Nederlandtsche Koopman, die Uw

Ed. by dessels Missive van den 29. der voorsz. maendt, adviseert tot Bourdeaux in heghtenisse gesteld te syn, ende die ick alhier bericht ben te wesen Sr. *de Ridder*, volgens de gegeven ordre van den Koningh albereyts gerelaxeert sal wesen; andersints dewyle gemelden *de Ridder* my een goed vrindt is, als ook van Regenten binnen Dordreght ende Haerlem, die ick veel estimere, soo neme ick by desen de vrymoedigheyd Uw Ed. gantsch gediensligh te recommanderen, dat deselve alle goede ende efficacieuse officien gelieve aen te wenden, tot dessels ontslaginge buyten syn schade ende oneere.

Hier nevens gaet nog een Extract uyt de brief van den Heere Resident *Heyns*, by my jonghst ontfangen, ten selven eynde als de jonghste Extracten van gelycke materie spreeckende, Uw Ed. toegesonden geweest syn.

Den gemelde Heere Resident *Heyns*, adviseert my wyders, dat den Heere *Courtin*, van wegen 't Hof van Vranckryck aen dat van Sweden residerende, hem bekent gemaeckt hadde, hoe dat hy onderscheydene Missiven van den Heere Intendant *Colbert* hadde bekomen, by dewelcke hem verwittight wierdt, hoe dat men aen 't Fransche Hof met groot misnoegen verstaen hadde, dat'er alomme gerughten liepen, apparentelyck door de Oostenryckse partyen uytgestrooyt, dat de Franschen voor hadden de Commercie der Ingesetenen van de vereenigde Provincien in de Oostzee te incommoderen; daer ter contrarie waer was, dat sy reflexie nemende op de goede intelligentie, ende nogh onlanghs vernieuwde Alliancie tusschen den Alder-Christelyckften Koningh ende haer Ho. Mog., by alle occasien souden doen blycken, sulcks nimmer meer in haer gedaghten te syn gekomen, omme 't welck des te klaerder te betonen, den welgemelde Heere *Colbert* hem hadde geinjungeert, in alles met den gemelde Resident *Heyns* communicatif te gaen, gelyck hy aen deselve dan ook exhibitie soude doen van 't geene hem deshalven door den gemelde Heere was aengeschreven; extenderende sigh voorts wydlopigh, ende dat in seer obligeante termen, ontrent dese materie, sonder noghtans dat'er eenige exhibitie van de gemelde brieven, ofte eenige naeder communicatie van syn negotieren opgevolgt was. Uw Ed. gelieve nae dessels gewoonlycke wysheyd te overwegen, of het niet geraeden en dienstigh wesen sal, den gemelde Heere *Colbert* over het schryven van soodanige brieven, aen den voornoemde Heere *Courtin*, een civil compliment te doen; ende daer by te voegen een versoek, om in die goede affectie te continueren, ten eynde den gemelde Heere *Courtin* het effect van 't voorsz. syn discours, van tyd tot tyd daer op moge doen volgen.

Waer by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende. Sal ick dese hier mede afbreecken, en verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 19. October 1662.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. October 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UYt veele circumstantien in de discoursen der Heeren Ministers aen dit Hof, soo werde meer ende meer geconfirmeert, als dat ick kan geloven, dat dit lang verschuyven der uytwisselinge van de Ratificatien, veroorsaekt sy, door de handelingh in Engelandt. Een Heer my nu hebbende geseght in 't vervolg van syn discours, dat men nu alle daege verwaghte den Expressen van Londen, die het geteyckende Tractaet soude medebrengen, ende dat als dan eenen dagh by haer soude werden versoght, om my contentement te geven over de versoghte Ratificatien.

Den Heere Marechal de *Turenne*, die altydt met goede genegentheydt tot den Staedt desselfs interessen vervolght, heeft ook op myn confident en ernstig versoeck, aengenomen by den Koningh te bevorderen, dat die saeke van de uytwisselinge niet langer en soude werden verschoven.

In de laetste myne visite by den Heere de *Lionne*, spreekende van de saeke van Duynkercken nu aen Vranckryck te komen, en syn Ed. seggende nu wel seecker te konnen geloven sulcks aen haer Ho. Mog. aengenaem te wesen; soo liet hy daer influeren de saeke van de millioenen aen den Staedt by Tractaet van Compiegne geleent, en dat der selver restitutie als nu aen den Koningh wel te pas soude komen, om buyten incommoditeyt te konnen vinden, de groote sommen, die voor de Plaets van Duynkerke sullen moeten werden betaelt. Ick liet die saeke soetjes passeren, sonder die op te nemen ofte aen te trecken; maer ick sal versoecken U Ed. Gestrenge sentiment en advis, indien dese saeke my ernstigh hier naer voorgestelt werde, hoe my daer in te gedragen, 't sy op de wyse, soo als U Ed. korts voor desen gelieft heeft te schryven, afwysender wyse, dan dat ick sal hebben te seggen, dat ick daer over niet gelast en ben en dienaengaende niet en weet te antwoorden; maer de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs, hier wesende, hebben in eene Conferentie (*me inconsulto & improbante*) opentlyck ende in myne presentie voor desen verklaert, dat ick jae daer toe geauthoriseert was: het welck Anno 1653. wel geweest is; maer nu niet. Ick versoecke Uw Ed. ordre hoe ick my, sulks voorkomende hier in sal hebbe te gedragen.

De continuatie van 't toesenden der extracten uyt Stockholm, sullen tot dienst van 't Landt konnen wesen, en ick sal ook de eerste occasie waernemen by den Heere *Colbert* te gedencken, over 't geene U Ed. vermaendt van syne Ed. schryven aen Monsr. *Courtin*, ende de communicatie daer van soo verre gedaen aen den Heere Resident; 't sal soo veel helpen als 't kan. Men wil my verseekeren dat den Heere *Colbert du Terron*, die de saeke tot Brugge ende daer ontrent doet, Neef van den Heere Intendant *Colbert*, uyt Engelandt (daer gemelte *du Terron* nu is over de betalinge te doen wegens Duynkercke;) wel eene reyse mogte

te doen aen de Hooven van Sweden ende Denemarcken, om aldaer te establisseren de Françoische Navigatien ende Commercien. Het is een die hem daerontrent wel verstaedt, soo dat (onder permissie) dese saeke wat dient ter herten genomen, op dat sy de Onderdanen van Hollandt ende West-Vrieslandt, in sonderheyt, ten minste geen schade moge toebrengen.

Tot de saeke van de voor dese voorgestelde Ligue tegens de Corsairen van Barbaryen, blyft dit Hof altydt geporteert, en den Heere d'*Estrades* is expresselyck gelast, over die saeke met haer Hoog Mogende te spreecken ende te handelen.

Ick kan geloven, dat d'onstelteniſſe van dit Hof tegens den *Paus*, sal met'er tydt verminderen ende bygeleyt werden. Daer is de Ministers, die in groote credit aen 't Hof syn, aengelegen, dat Vranckryck in rust blyve, en niet tot oorlogh en vervalle.

Over de consideratie der genaturaliseerde Nederlanders, sal per meesten myn gevoelen voordragen tot Uwe Ed. Gestrenge dispositie.

Het was *M. de Ridder*, mynen goeden vriend tot Bourdeaux, die 't onnosel ongeluck hadde daer van doenmael overgeschreven hebbe; dan hy is in syne vryheyd gesteld; ende ick ben blyde, dat ick, hoewel onwetende, daer mede eene saeke gevordert hebbe, die Uwe Ed. aengenaem sy, gelyck geern alle andere occasien waernemen sal, tot Uwe Ed. dienst. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 27. October 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. November 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt myne jonghste hebbe belooft neder te stellen, myne consideratien, ontrent het point van de genaturaliseerde Nederlanders hier in Vranckryck, ende hoedanigh deselve by haere Ho. Mog. in consideratie sullen konnen werden genomen, soo wanneer aen deselve genaturaliseerde Nederlanders, hier in dit Ryk eenige ongelegentheyd ofte hardigheyd sal werden gevergt: Dogh geduurende de extraordinaris Ambassade, aen dit Hof jongst gesonden, hebbe ook gevonden by die Heeren dispariteyt van gevoelen; soo dat ik stelle my 't eenemael aen beter consideratien van U Ed. Gestrenge ende versoecke, dienaengaende te

mogen

mogen werden verwittigt, om my daer naer absolutelyck te reguleren, als die ben, nae ootmoedige gebiedenisse,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. November 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. November 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

IN de publieke brieven aen de Regeringe, vermane ook van d'audiencie by den Koningh op gisteren, ende ick ben aldaer beter bejegent als ick niet gehoopt hadde; alleen seyde syn Majesteyt, dog met een goedertierent gelaet, dese woorden. *Ick had wel verwaght, dat d'Heeren Staten myn brieven in beter consideratie souden hebben genomen.* Ick verexcuseerden het daer mede, dat syne Majesteyts schryvens was eerst behandight geweest aen haer Ho. Mog. Vergaederinge den 25. October, doenmael als d'ordre nae Maestright al was versonden, en korts daer op in executie was gesteld, soo dat onmogelyck ware die te konnen herhouwen. Ick voeghde mede daer by, dat ick haere Ho. Mog. gantsch vond gedragen, om de contenderende partyen (den Graef van *Flodorp* en Baron de *Virmont*) te doen accommoderen onder den anderen; daer door dan d'oorsaeck weghgenomen konde werden van de verwyderinge met den Heere *Hertogh van Nieuwburgh*, dien ick seer prees over syne goede qualiteyten en deughden, die hen deden prysen by de Regeringh, en met den welcken haer Ho. Mog. seer genegen waren in alle goede Naebuurschap en intelligentie te leven, 't welck de Koningh scheen te behagen.

Onder permissie sal dan derven aen Uwe Ed. voordragen, of het goedgevonden kan werden, hoe eer hoe liever die twisten tusschen den Graef en den Baron by te doen leggen. Haere Ho. Mog. syn by de reductie van 't Huys Leuth in haere eere hersteld, met voordeeligh exempel; ende dat de saisies des Hertogs middelen tot Ravesteyn, mogen afgedaen werden; en soo haer Ho. Mog. genegentheyd hebben voor desen gehad, om Ravesteyn aen den Staedt in Souverainiteyt te brengen by eenige vergoeding aen dien Hertogh; dat men in die genegentheyd niet en gelieve te verflauwen; want den Heere *de Lionne* heeft my klaer uyt bekent, sulcks te vresen.

De humeuren hier ten Hoof syn vry wat teer en gevoeligh, ende sy syn jegen-

genwoordigh in goede wenschelycke standt; den Koningh hout seer veel van den Heere *Hertogh van Nieuburgh*. Het welck tot hier vertrouve, aen U Ed. Gestrenge goede dispositie. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altyt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. November 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Amsterdam den 15. November 1662.

WEL-EDELE HEERE,

MEt de jongsten ordinaris, dese weeck uyt Vranckryck gekomen, hebbe buyten het gewoonelycke pacquet, eenen separaten brief van Vader aen my ontfangen: dewelcke nae het afgaen van de depêches op den 10. deser aen de Regeringe, den Courier was naegesonden; waer by Vader my ordonneert aen U Wel-Ed. voor te draegen seecker advis, dat tot syne kennisse was gekomen nae het vertreck van de brieven: naementlyck, dat op Vrydagh voorleden laet in den avont, van seer goede handt beright hadde ontfangen; hoe dat den Heer Kollonel d'*Estrades*, secretelyck, ernstige devoiren tot London aenwende; om op te reghten eene nacuwe verbintenisse, ofte Ligue, tusschen de *Koningen van Vranckryck*, *Engelandt*, *Sweden* ende *Portugael*, sonder noghtans eenige mentie te maecken, om haere Ho. Mog. Staedt (by succes van dese Negotiatie) daer inne mede te comprehenderen; het welcke daeromme geseght wierde, alsoo te geschieden, om dat eenige van de voornaemste Ministers aen het Fransche Hof, voorgaven, dat sy kennisse hadden, hoe dat by haere Ho. Mog. Resolutie was genomen, niet te guaranderen het Tractaet gemaeckt tusschen den *Koningh van Vranckryck* ende Hertogh *Karel van Lotteringen*, al soude daeromme in 't geheel aghterblyven het Tractaet van Alliancie, de voorleden somer tusschen Vranckryck ende de Vereenighde Nederlanden tot Paris gesloten; waer over het Hof niet wel gecontenteert soude syn. Van welcke saeke Vader syn devoir heeft geaght, U Wel-Ed. kennisse te geven, op dat tot London door die geene die aldaer de interessen van den Staedt waernemen, magh onderstaen werden, hoe verre die saeke waer is, ende nae gelegentheydt daer tegens soodanigh gevigileert, als bevonden sal werden te behooren. Alsoo 'er geen tydt was om sulcks omstandighlyck aen U Wel-Ed. te schryven, heeft Vader het aen my geschreven, met ordre om het U Wel-Ed. gedienste-

dienstelyck voor te dragen; dat ik mits desen ben doende. Nae myne gebiedenisse teeckene my met permissie,

Wel-Edele Heere,

Uwe Wel-Ed. gantsch Ootmoedigen Dienaer,

Geteekent

JACOB BOREEL.

Amsterdam den 15. November 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 16. November 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe nu eenige posten geintermitteert aen U Ed. te schryven, vermits ick by de omstandige informatie ende instructie die U Ed. van wegen haer Ho. Mog. was toekomende, niets en wiste te voegen.

Ick ben als nogh van opinie dat U Ed. aengaende de pretensien van de millioenen, uyt kraghte van 't Tractaet van Compiegne gevordert wordende, geene de minste hoope behoort te laten aen de *Ministers van Vranckryck*; maer soo wanneer U Ed. deselve moghte voorkomen, die resolutelyck van de handt wysen op 't fondament van de redenen, in U Edts. origineele instructie vervat, ende andere die U Ed. nae syne gewoonelycke wysheyt ende ervarentheydt, daer toe sal weten te voegen; ende daer benevens te verklaren, dat U Ed. onnodigh aght dienthalven om eenige naedere last te schryven, als wel verseeckert synde, dat haer Ho. Mog. van die peremptoire redenen ende haere Resolutie daer op gebouwt, geensints sullen afwycken.

D'Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, staen tegens den 22. deses wederomme Staedtsgewyse, by een te komen, ende ick wil niet twyffelen, of sal de saeke van de voorgenomen verbintenisse met Vranckryck ten aensien van die van Algiers, Tunis ende Tripoli, in deselve Vergaederinge soo veel meerder geavanceert worden, dat men, immers soo veel Hollandt aengaet, bequaem sal wesen, om ter aenkomste van den Heere d'*Estrades* alhier, daer over met syn Excellentie te concerteren, ende het werck ten goeden eynde te helpen dirigeren.

Den Heere *Richard*, Secretaris van den *Ambassadeur van Spaigne*, heeft op gisteren aen haer Ho. Mog. bekend gemaeckt, dat den gemelde Ambassadeur tot Brussel ontfangen hadde, de Ratificatie van den Koningh syn Meester, op 't Tractaet van Partagie der Landen van Over-Mase, in December voorleden met denselven Heere Ambassadeur gesloten; waer door dan haer Ho. Mog. meerder gelegentheyd aen de handt gegeven sal worden, om met den *Hertogh*

van Nieuwburgh over het Landt van Ravesteyn te handelen, volgens d'inclinatie daer in betoond by voorige Resolutie van den 27. July lestleden, by welcke inclinatie haer Ho. Mog. alsnogh in allen deele verblyven, ende het aensoeck van den hooghgemelde Heere Hertogh, conform deselve Resolutie, te gemoet sien sullen, daer van U Ed. de Heeren Ministers aldaer volkomentlyck kan verseeckeren.

Dat de depêches, ende extraditie van de bewuste Ratificatie aldaer, soo lange werdt getraisneert, en geeft alhier gantsch geene goede impressie, gelyck ick Uw Ed. ook voor desen geadviseert hebbe. Wy konnen ook alhier niet oordeelen, dat voor eenige wettige oorsaeke van dien kan werden gehouden, de genegentheyd van den *Koningh van Vranckryck*, om het Tractaet over Duynkercken gemaeckt, mede te hebben geguarandeert; want alhoewel ick vertrouwe, dat daer inne alhier gantsch geen difficulteyt sal vallen, immers in cas het selve Tractaet geene andere ingredienten heeft, dan de verkoopinge ofte de verpandinge van Duynkercken; soo kan ick eghter niet sien, dat sulcks als wesende eene saeke naderhand voorgevallen, eenige gemeenschap heeft met de voorsz. Ratificatie; maer wel dat het ophouden van deselve Ratificatie ende sulcks het dilay van de prestatie van 't gunt by adveu van den Koningh in het Tractaet is belooft, om die naederhandt opgekomen saeke, met reden impressie kan geven, dat men aldaer niet soigneus genoegh is, om woord te houden; weshalven dan, ende vermits het buyten reden soude wesen, dat men sigh van dese syde tot eenige nieuwe verbintenisse soude engagieren sonder kennisse van saeken, ende sonder alvoorens het te guaranderen Tractaet gesien ende geëxamineert te hebben, haer Ho. Mog. dienthalven huyden genomen hebben de Resolutie die Uw Ed. hier benevens, van wegen deselve sal toekomen.

Den Heere Schepen *Boreel* Uw Edts. Soone, adviseert my uyt Amsterdam, door Uw Edts. ordre, 't gunt deselve aen hem by postscriptum met de jonghste post nogh bekent gemaeckt heeft; waer over ick my verplight vinde Uw Ed. by desen te bedancken, sullende niet naelaten 't selve te employeren, ten dienste van den Lande, sulcks ende daer 't behoort. Waermede met haest afbreekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 16. November 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. November 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OP de occasie van het bevallen deser Koningin in 't kinderbed van eene jonge Princes, laet over gaen den Postmeester van de Generaliteyt *Johan van Stegger*, die nu hier al over de drie maenden gewaght heeft nae d'uytwisselingh

lingh der Ratificatie, en alsoo op het vertreck deses Koninghs nae Kalais en Duynkercken, daer in niets te vorderen en is, soo vertrouw, dat des voorsz. Postmeesters absentie alhier, vooreerst niet en sal schadelyck wesen. Haere Ed. Groot Mog. syn seer onderdanighlyck gebeden, dit alsoo ten goede te willen nemen. Ick vrese, dat eyndelyck nogh iets sal voortgebraght werden van de Tractaten met den *Hertogh van Lorraine*, daer in ick mynen last hebbe, hoe my te gedraegen. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. November 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. November 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk versoecke gedienstelyck dat ick my aen U Ed. alleen moge expliceren in secreet, over de navolgende saeke; alsoo die andersints gedivulgeert werdende, buyten U Ed. ende my, aen den Staedt soude prejudicie konnen toebrengen, ende anders, deselve secreet gemesnageert synde, mogelyk sal aghterblyven ende verdwynen konnen, ten goede van haere Ho. Mog. intentie.

Den Heere *de Lionne* is my wesen besoecken, en heeft gesprooken mede raeckende de uytwisselinge der Ratificatien van de geslote Alliancie met haere Ho. Mog. Staedt. Syne Ed. seyde my voor af, dat hy was gekomen door last van den Koningh, die altydt toenam in goede affectie ten besten van de Heeren Staten. Ende hem selven allenskens verbreydende op die materie, verklaerde rondelyck, dat syne Majesteyt my mede soude aenvergen de Guarantie van het Tractaet van Lorraine, vragende my, of ick ook last had 't selve toe te staen, ende 't selve over te nemen nevens alle andere.

Wy syn daer over in wytlughtige discourssen gekomen, de myne streckende volgens myne precise ende gereïtereerde Instructien, van neen. Het selve soekende te bekraghtigen met alle redenen daer toe konnende dienen, en die nae myne kennisse in die saeke by my konden werden geappliceert ende gebruykt.

Onder anderen seyde ick, dat d'Heeren de *Brienne Pere & Fils*, als gelast van den Koningh, daer over met my hadden gesprooken, ende aen de welcke ik doenmaels hadde getoont haere Hoog Mogende acte van Ratificatie, mitsgaders de inventaris der Tractaten wegens den Staedt op de Alliancie te vergen tot guarantie aen Vranckryck. Ende ick aen haer Ed. weder daer tegens

afgevraeght hebbende om te mogen sien den inventaris ende de naemen der Tractaten voor Vranckryck te guaranderen door haere Ho. Mog., sy my hadden genoemt die geene die ick voor desen aen de Hooge Regeringe ende aen U Ed. hebbe overgeschreven.

Alle die myne redenen, verwierp den Heere *de Lionne*, met te seggen; dat de Heeren *de Briennes* niet en wisten wat sy seyden: sy en hadden geene kennisse van syne Majts. wille; maer hy (*Lionne*) notificeerde aen my, dat des Koninghs intentie ende verwaghten altydt ware geweest, dat 't Tractaet met den *Hertogh van Lorraine* gemaeckt, soude moeten werden begrepen in de guarantie van de gemaeckte Alliancie: ende hoe konden wy dat weygeren ofte eenigsints in twyffel trecken; want den Heere van *Beuningen* hadde 't selve hondert maelen komen presenteren ende opentlyck aengeboden, dat men alle Tractaten ende Alliancien door Vranckryck gemaeckt met andere Koningen, Princen ende Staten, soude guaranderen willen: jae nominatim mede het Tractaet van Lorraine, dat altydt opentlyck daer by voegende met expresse naem.

Ende alsoo ick hier over seer verset was, en soght 't selve als 't ignoreren, seggende, dat sulcks konnende, soo gelyck syne E. sprack, wesen, het een discours particulier moght syn geweest tusschen haer beyden: Soo voegde den Heere *de Lionne* daer op tot replicatie, neen: Dat sulcks was geschied en dikmaels belooft in de presentie selfs van d'andere Heeren Extraordinaris Ambassadeurs, die door haere presentie ende stilswygentheyd, soodanige ende soo dickmalen gedaen verlangen in haere Ed. bywesen, noyt en hadden tegengesproocken: Maer als geadvoueert ende geconfirmeert, ende daer op hy Heere *de Lionne*, den Koningh had verseeckert ende beweeght, om ook te consenteren in andere difficile pointen, van groote consideratie, soo als (seyde syn E.) ick wel wist.

Ick hebbe dan moeten seggen, dat ick daer van geen kennisse en hadde; ende in der daet al waere sulcks voor het besluyt van d'Alliancie soo gesproocken geweest, dat noghtans het Artikel van het Tractaet selfs, daer in anders had gestatueert, dicterende wel expresselyck aengaende de verbintenisse van de guarantie: Dat die alleen vervattende *les Traitez déja (lors de la conclusion de l'Alliance) faits, & tous ceux qui seront faits après, conjonctement & de commun concert.*

Ende bemerckende, dat hy Heere *de Lionne*, door myn discours de redenen met wat meer naebedencken opnam, soo hebbe eyndelingh daer nogh bygevoeght, dat men onder permissie, konde seggen, het Tractaet van Lorraine en was geen perfect ende voltrocken Tractaet geweest, op den 27. April 1662; want als het selve in 't Parlement was gebraght, de Koningh in eyge persoon present synde, 't selve niet anders aldaer en was geverifieert ende geënregistreert, geworden, als gelyck ende voor een imparfaict ende defectueux instrument, ende alleen onder die perfecte verklaring en modificatie dat het niet eer in alles syne executie soude hebben, als naer dat het by alle Princen van 't Huys van Lorraine soude onderteyckent syn ende geapprobeert geworden; 't welck syne Ed. wel wist (seyde ick) dat sedert tot nogh toe niet en was geschiedt.

Den Heere *de Lionne* stelde syn selven daer op, tot eenige exclamatien: *Of* dan myn Heeren de Staeten, de Vriendschap van soo een groot Koningh soo

wey-

weynigh aghteden, om die te misprysen, op soo kleynen subject; of men een soo moeyelyken Negotiatie ende met soo veel tyt ende arbeyt de nu voltrocken Alliancie, soude willen verwerpen ende daer laten leggen; daer op geheel Europa gesien hadde, als op een van de fraeyste wercken van onse tydt. Dat haere Ho. Mog. wel hadden te bedencken wat hier in te doen. &c.

Ick en hebbe niet konnen goedvinden die humeuren met verder discoursſen te provoceren tot harder expressien; ende beyde een kleyn ogenblick stilgeswegen hebbende, heeft den Heere *de Lionne* versoght, *animo sedato*, dat ick van dese onse discoursſen over de guarantie van 't Tractaet van Lorraine, nog niets en soude willen overschryven aen haere Ho. Mog., syne Ed. soude met den Koningh alvorens spreecken; ende als ick dat advoueerde met toeneygingh van 't hooft alleen; soo versoght syne Ed. het nogh andermaal op my; 't welck ick hem heb moeten beloven; dan U Ed. Gestrenge Persoon is buyten de gedaene belofte; aen dewelcke ick my opene met alle particulariteyt, met andermael ootmoedigh versoeck; dat dese saecke voor als nogh daer magh blyven secreet; want 't Hof, (dat ick weet) hem aen niemandt soo verklaerd heeft, als aen my soo verre.

Ende considererende d'onveranderlycke Resolutie ende redenen van haer Ho. Mog. om die guarantie niet te sullen aennemen; misschien dat dese die saeke daer by sullen laten berusten ende desisteren; maer als dit haer voorstel soude publick ende rughtbaer werden, ende sy geëngageert soude wesen in 't point van eere, soo souden, wie weet het, genootsaeckt werden de uytkomst te vervolgen, hoedanigh die ook soude mogen wesen.

Ick sal hier op ten aldereersten te gemoet sien U Ed. wyse consideratien. Ende nae ootmoedige gebiedenisse, my teyckenen:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. November 1662.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 24. November 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Hier nevens gaet extract copye van eenen brief uyt London van den 16. deser, over die materie daer van by post date op den 10. deser hebbe over Amsterdam geschreven; waer toe ick my referere. Ende kan nu geloven, dat in der daet de saeke alsoo geleght sal syn geweest, ende daer by gebleven is.

Met

Met desen jongsten ordinaris bekome U Ed. van den 16. deses uyt den Hage; waer voor dienstelyck bedancke, en sal ick my daer naer reguleren, soo wel in 't stuk van 't gevolgh des Tractaets van Compiegne, als aengaende d'apparentie tot de geproponeerde Ligue tegens de Corsairen van Barbaryen en d'accommodatie met d'Heere *Hertogh van Nieuburgh*, over Ravesteyn.

Dit traineren der Ratificatie, voorwaer, is eene moeyelyke saeke, ende nae dat ik vernemen kan, is alles veroorsaekt om de handeling in Engelandt niet te precipiteren tot een wanbesluyt. Nu die soo verre is gebraght ende dat de overleveringh van die plaets, kort staet te volgen, jae binnen weynige dagen, soo magh men hoopen, dat daer van nu een goet eynde sullen bekomen; ten waere men aen haer Ho. Mog. syde soude willen difficulteren 't geene als nu nieuws versoght wert, om dit Tractaet over Duynkercken by een separaet ende speciael Artickel te passeren, mede te stellen onder de guarantie van de Alliancie. Ick en kan my niet inlaten tot d'overweging der redenen daer toe van beyde syden voor te brengen, die seer considerabel konnen wesen: dog 's Landts interest gaet boven al, om sulks te kunnen toestaen, of blyven weygeren.

Ick weet wel en vertrouwe, dat U Ed. affectie tot des Vaderlandts eere ende welvaren, en syne groote wysheyt ende voorsightigheyt, om alle prejudicie ende schaden voor te komen, sullen uytvinden soodanige expedienten, als nodigh syn indese conjuncture van tyden ende saeken.

Ick houde dan aen, dat in allen geval aen my door haere Ho. Mog. onderrightinge, mogen werden ter handt gestelt een authentycque copye van het Tractaet met den *Koningh van Groot-Britannien* gesloten; op dat de bevelen my toegesonden, werden gevordert. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altyt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. November 1662.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 7. December 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste Missive, die geweest is van den 16. der voorlede maendt, syn my U Edts. successive Missiven van den 22. 23. en 24. der selver maendt wel ter handen gekomen.

De Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, jegenwoordigh Staetsgewyse vergadert synde, scheppen een sonderling misnoegen in het trai-

neren

neren van de uytwisselinge der Ratificatien, ende voorwaer die sake is spottelyk ende merckelyk streckende tot kleynaghtinge ende oneere voor desen Staedt; indien men aldaer, naer soo langen dilay, met soo iterative asseurantien, dat men niet gemeynt was op de voorsz. uytwisselinge, eenige difficulteyten te moveren, of eenige van de genomineerde ende in U Edts. brieven interativelyck geëxpresseerde Tractaten te exhiberen, souden mogen voor den dagh komen met het Tractaet van Lotteringen, soo soude men alhier met reght hebben te geloven, dat men aldaer met voorbedaghten raed, desen Staedt hadde willen om den tuyn leyden ende bedriegen. Ende een jegelyk alhier verwondert sigh, dat men naer soo opereuselyk gerenoveerde vriendschap aldaer, soo quade gronden leyt, die capabel syn om de gemoederen te verallieneren.

Ick hebbe den Heere van *Beuningen* onder secretesse ende in confidentie gecommuniceert U Edts. Missive van den voorsz. 23. der voorlede maendt; die my verklaert heeft wel goede geheughenisse te hebben dat syn Ed. ende d'andere Heeren Ambassadeurs aldaer te meermaelen hebben verklaert, ende gebruyckt tot een argument om de Heeren Franschen in andere pointen ter intentie van den Staedt te disponeren, dat haer Ho. Mog. nogh souden moeten treden in eene nieuwe beswaernisse, door 't guaranderen van 't Tractaet van Lorraine; maer dat sulcks geschiet was op een presuppost, dat het voorsz. Tractaet soude hebben syn accomplissement ende volkomen perfectie voor het sluyten van de Alliancie met desen Staedt, ende op een tydt, in dewelcke niet anders daer van en konde werden geoordeelt; maer geensints naer dat men bemerckt hadde 't voorsz. Tractaet te blyven buyten syne perfectie; ende in allen gevalle is demonstratyf ende handttastelyck, dat het voorsz. Tractaet niet en kan werden geguarandeert tegens die geene die 't selve niet en heeft begeren te teeckenen, dat is, dat men sigh niet en kan verbinden om iemandt te houden tot prestatie van iets, waer toe hy sigh nooit en heeft verbonden. Ick vertrouwe dat den gemelden Heere van *Beuningen* U Ed. op dese materie selfs breder sal onderhouden. Ende mitsdien dese hier mede afbreeckende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 7. December 1662.

P. S.

Nopende de Nederlanders, die sigh aldaer hebben laten naturaliseren, kan ick als nogh niet sien, dat haer Hoog Mogende interest hebben, om die met intercessien ende andersints te favoriseren; ende ick vinde ook de redenen ter contrarie gededuceert, in de bylage van U Edts. Missive van den 3. deser, niet suffisant, om my van die opinie te doen veranderen. Oordelende dat de Koopluyden alhier haer genoegh konnen bedienen ende laeten dienen van haere Nederlandtsche Factoors ende Correspondenten in Vranckryck, die haer aldaer niet en laten naturaliseren; maer waerlyck blyven subjecten van desen Staedt.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. December 1662.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt voorige ordinaris bode, hebbe van U Wel-Ed. geen schryven gehad, 't welck ick daerom aenroere, om dat wy nu somtyts het ongeluck sien, dat onse pacquetten uyt Nederlandt, onder wegen geopent, eenige ook verscheurt ende verloren werden.

Het copye Tractaet over Duynkerken, hebbe aen U Ed. toegesonden, soo als aen den Heere Griffier. Ick houde het als eene seeckere saecke, 't selve ingenomen werdende onder de guarantie van d'Alliancie, nevens dat van Curasco en de Tractaten voor desen met Savoyen gemaeckt, dat men sal komen tot d'uytwisselinge van d'Acten van Ratificatie.

Ende vermits ik by haer Ho. Mog. weer gelast ben, om te weten wat 'er van sy, van de tyd dat het Octroy sal duuren van de Fransche Traen-Compagnie, en 't verbodt van Traen inbrengen door de vreemde hier in Vranckryck: soo heeft den Heere Graef van *Brienne le Pére*, op myn menighvuldigh versoeck ende aenhouden, eyndeling my ter handen doen komen, eene authentycke Acte van 's *Koninghs van Vranckrycks* Privilegie, 't welck ick met desen post sende, onder den Heere Griffier *Ruysch*, door handen ende addresse van myn Heere van *Gendt*. Het gemelde Privilegie is voor altyt, en niet gelimiteert voor seeckere jaeren, soo dat op het bedingh van 't 20. Artikel, seggende *tant que le tems porté par ledit Privilege déja donné par le Roi, Durera &c.* geene vrught of soulagement voor haer Ho. Mog. Ondersaten te verwaghten sy; (daer in wy syn missleydet geweest) ten waere de Koning selfs dat Traen-Privilege voor syne Onderdanen schadelyk vindende, 't eeniger tydt selfs sal goedvinden in te trecken, mits aen de geoctroyeerde werdergevende de sommen van penningen, daer over aen syne Majesteyt verstreckt, 't welck seer onseecker, jae qualyck apparent is. Ick versoeke hier over U Ed. Gestrenge sentiment, ten aldereersten te mogen verstaen.

Met dat den *Koningh van Vranckryck* tot Duynkercken, ende soo nae aen haer Ho. Mog. Staets frontieren is geweest, soo sal de hooge Regeringe misschien goedgevonden hebben, door iemandt uyt het Lighaem van de Vergaderinge, syne Majesteyt aldaer te doen ontmoeten, ende concouisseren over dat important acquiet; daer van ik hier niet en verneme tot nogh toe. En nae ootmoedige gebiedenisse, ben altyt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 8. December 1662.

P. S.

My komt soo terstond de copye van 't Tractaet, door den Engelschen Admi-

rael *Lawson* gesloten, met die van Tripoly in Barbarye: daer van geen copye kan doen afschryven; en sende de eygen aen den Heere Griffier *Ruysch*, voor haer Ho. Mog.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. January 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt het overlyden van de Princesse Madame de France; over 't welck de Koningh seer geraeckt is, met sonderlinge droefheyt; soo soude 't onder respect, niet ondienstigh komen, soo haere Ho. Mog. gelieven goed te vinden, om met een brief aen syne Majesteyt daer over te condoleren; alsoo het hier voor eene sonderlinge eere en teycken van affectie tot haer Ho. Mog. Staedt wert geëstimeert, dat den Koning by syne brieven, de geboorte heeft bekent gemaeckt.

Nu dat Monsieur *le Comte d'Estrades*, in den Haege sal wesen aengekoomen, soo hoope, dat Uw Ed. Gestrenge veele goede occasien sal hebben van entretien met denselven Heere Ambassadeur; syne E. staedt seer wel ten Hoof, ende is confident vriendt van de Heeren *le Tellier* ende *Colbert*, insgelycks met den Heere *de Lionne*, by welcke drie Heeren alles bestaedt. Tot de saeke van 't uytwisselen der Ratificatien, sullen Uwe Ed. redenen aldaer, door syne Ex. hier buyten twyffel veel konnen opereren, soo verhoope dat alles beter sal gaen.

Men is hier met ziel ende lighaem ten eenemael besigh, ende gelyck als geëmporteert, om de Commercien ende de Navigatien de vreemde Natien te ontreckeh, ende aen de eygen Onderdanen te appliceren; daer op ieder een voor syn interest wel diendt te letten; ende onder Titel van dit Vatgeldt, worden soo veel beswaernissen ende quellingen, mede aen haer Hoog Mogende Ondersaten geverght, dat het niet draeghlyck en is; ende soo langh d'Acten van Ratificatie niet en sullen wesen verwisselt, soo werden alle myne klaghten daer op verschooven, en in effect afgewesen. Soo d'Heeren van d'andere Provincien mede moghten werden geauthoriseert, tot d'inclusie des Tractaets van Duynkercken, ter guarantie van d'Alliancie; wil ick hoopen, dat dan geen ander excuse meer sal werden genoomen, om deselve te verschuyven.

Hebbe met desen ordinarisen ook geene brieven van Uwe Ed. gehad; alsoo wederom eenige brieven en pakketten aen de bode afgenomen syn geweest, onderwegen. Men spreeckt veel van eenige secrete handelingh met Portugael, die uyt Engelandt gedirigeert werd, en daer van 't Hof van Spaigne al in groote jalousie is geraeckt.

In Lotharingen soude den Hertogh eenige plaetsen beginnen te verstercken, ende d'oude vernieuwen, niet tegenstaende d'aenmaeningh van dit Hof, om

om van sulcks te desisteren. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 5. January 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 11. January 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe eenige tydt geintermitteert aen U Ed. te schryven, soo om dat genoeghsaem alle saeken wegens desen Staedt aldaer te verhandelen, syn verbleven in deselve standt, alsmede om eenige pressante occupatien ende weynigh dagen absentie uyt den Hage.

Wy konnen alhier niet oordeelen, dat het redelyck of betaemelyk sy, de Ratificatie van een gemaeckt Tractaet op te houden, om een nieuw versoeck van een saeke, die doenmaels nogh niet was geboren; als Uw Ed. naeder sal vernemen uyt de Resolutie van haer Ho. Mog., * die U Ed. hier nevens mede ter handen komen sal; ondertusschen kan Uw Ed. sigh wel verseeckert houden, dat by de Heeren Gedeputeerden van de Provincien ter vergaderinge van haer Ho. Mog., gantsch geene considératien vallen tegens de versóghte guarantie van 't Tractaet op de verkoopinge van Duynkercken gemaeckt, ende dat d'Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt daer inne alboreyts hebben bewillight, volgens haer Ed. Groot Mog. Resolutie van den 13. December lestleden; daer van copye hier nevens gaet, tot U Edts. naerightinge; dogh alsoo die saeke van soodanige nature is, dat daer over staetsgewyse Resolutien uyt de Provincien moeten werden gevordert, soo ten aensien van de seeckerheyd, daer by den *Koningh van Vranckryck* aldermeest is geinteresseert, als ten opsighte van de forme, die soodanigh is, dat de Resolutie daer op te nemen, eene Ratificatie van de Provincien sal moeten impliceren, soo kan U Ed. uyt de bekende constitutie van desen Staedt, lightelyk afmeeten, dat daer toe nogh al een geruymen tydt sal van nooden wesen; ende dunckt my, onder correctie, dat den *Koningh van Vranckryck* des te minder reden heeft, om d'uytwisselinge van de Ratificatie daer naer te dilayeren; dewyle ook van deser syde aen syne Majesteyt versoeck sal worden gedaen, om geguarandeert te hebben het Tractaet by haer Ho. Mog. met Engelandt gemaeckt: alsmede dat met Spaigne aengegaen over de Partage van de Landen van Over-Maze; daer aen haer Ho. Mog. ontwys-

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 1125. in Folio.

twyffelyck immers soo veel, als hooghstgedaghte syne Majesteyt aen de guarantie van 't voorsz. Tractaet van Duynkercken, is gelegen.

Van 't Octroy ofte Privilegie aen de bewuste Traen-Compagnie aldaer vergunt, sal ontwyffelyk korts naer de concessie, alomme Publicatie wesen gedaen; ende indien Uw Ed. deselve Publicatie konde maghtigh worden, soude ontwyffelyck daer uyt eenigh light ter intentie van haer Ho. Mog geschept konnen worden. Ende hier by voor dese reyse, niets van consideratie wetende te voegen, boven 't gunt Uw Ed. hier nevens van wegens haer Ho. Mog., ende uyt de Griffie toekomt. Sal ick afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 11. January 1663.

P. S.

Ick hebbe den Heere Grave *d'Estrades* desen naermiddagh lange onderhouden, ende speciaelyck mede op 't subject van de uytwisselinge der Ratificatie, die my belooft heeft, daer over mede aen den Koningh te sullen schryven, om te secunderen de devoiren, die by U Ed. volgens haer Ho. Mog. Resolutie, daer toe sullen werden aengewent; weshalven ick Uw Ed. bidde daer inne wat met ernst te laboreren, alsoo de redenen dienende voor 't sentiment van haer Ho. Mog., onwederleggelyck syn, gelyck ook den gemelde Heere *d'Estrades*, daer op niet veel tot debat ofte solutie heeft konnen bybrengen.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 19. January 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt desen jongsten ordinaris by haerer Ho. Mog. brieven ende acte van Resolutie van den 10. deser, vinde ick my selven 't eenemael geinstrueert, hoe my te gedragen by de Ministers van dit Hof, aengaende het in begrypen van 't Tractaet van Duynkercken, onder de guarantie der gemaeckte Alliancie, indien deselve Heeren my over 't selve subject wederomme sullen komen aen te spreeken. Ick en kan niet twyffelen, of den Heere Ambassadeur *d'Estrades* is dienaengaende mede gelast ende geauthoriseert; en sal sulcks nu haest blycken, in de conferentie, die met de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog., nu al sullen wesen gehouden, immers begonnen wesen; waer van ick dienstigh versoecke, dat ick met alle boden magh werden verwittigt, alsoo 't selve kan strecken tot beste uytvoeren van myne Instructie tot die saecken, en haerer Ho. Mog. satisfactie ende contentement.

Ick bedancke Uw Ed. Gestrenge, voor de eere van dien, van den me-

deser, daer naer ick my sal reguleren. Ende nae myne ootmoedigege gebiedenisse, blyve altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 19. January 1663.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 25. January 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

WY hebben al eenigen tydt verlanght naer den finalen uytslagh van U Edts. devoiren, aldaer aengewent wordende, tot uytwisselingen van de Ratificatien, ende hadden al gehoopt dat met U Edts. depêche van den 19. deses, bericht soude hebben ingekomen, wat officien U Ed. daer toe naeder hadde aengewent, ingevolge van haere Ho. Mog. Resolutie van den 10. daer bevorens; welcken aengaende U Ed. hier nevens mede van wegen den Staedt naeder aenschryvinge ter handen sal komen; ende gelyck die saecke haer Ho. Mog. sonderlinge ter herten gaet, soo gelieve U Ed. daer ontrent jegens syne Majesteyt ende de Ministers aldaer, mede wat ernst te gebruycken.

De redenen die ick U Ed. voor desen dienaengaende overgeschreven hebbe, werden alhier van dage tot dage meer ende meer geapprehendeert, ende ick wil gaerne bekennen, die maniere van doen, dat naementlyck syne Majesteyt d'executie ende voltreckinge van eene gedaene belofte soude verschuyven ende binden aen eenige saeken, daer toe deselve eygentlyck geen reght geboren is, soo prejudiciabel agte, ende van soo dangereusen consequentie voor desen Staedt, dat ick by voortgangh van dien, en als bespeurt soude werden 't humeur van den Koningh tot soodanigen maniere van doen te hellen, seer soude twyffelen of het voor desen Staedt, niet meer te wenschen soude wesen, alsulken stercken engagement als is de jongste gemaeckte Alliancie met Vranckryck, niet te hebben; dan d'onseeckerheyt van de reële prestatie van dien, in tyden ende wylen subject te wesen.

Die geene die de maghtigste in 't verbont is, kan syn geallieerde eenighsins tot de prestatie van dien necessiteren, maer die geene die de minste is, heeft geen andere seeckerheyt, als de prickel van eere ende conscientie, die de Monarchen voornaementlyck obligeert om haere beloften naer te komen; deselve Monarchen als sy met een minder genegotieert hebben, die syn gegeven woort niet punctuelyck observeert, konnen daer over by goede occasie, haer revensie pousseren; ende daer door wel lightelyck meer advantagien consequeren, als sy by effecti-

effective prestatie van 't Tractaet soude hebben genooten; maer de mindere Staten, insonderheyt Republicken, als dese, en konnen sigh van soodanige occasien niet prevaleren, ende sal dienvolgende wel nodigh syn, dat haer Ho. Mog. van de zyde van Vranckryck die gerustheydt gegeven werde, dat sy haer volkomentlyk mogen verlaten, dat soo wanneer het casus moghte voorvallen, dat syne Majesteyt de beloofde secoursen aen desen Staedt soude moeten presteren, of wel ter contemplatie van haer Ho. Mog., met de vyanden van deselve in rupture treden, als dan de reële voldoeninge van dien niet en sal werden uytgestelt ende gebonden aen andere saeken, die den *Koningh van Vranckryck* in die tydt soude mogen desidereren.

Ick sal met verlangen te gemoet sien den uytslagh van de Officien, die U Ed. ten selven eynde by syne Majesteyt ende by de Ministers aldaer, met ernst sal in 't werk stellen, in dewelcke den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, soo aen Gedeputeerden van haer Ho. Mog., als aen my in 't particulier, belooft heeft, U Ed. ten besten te sullen seconderen. Waer mede dese afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 25. January 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 26. January 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

HIer is een gerught onder de handt, dat Vranckryck ende Engelandt niet wel en sullen konnen aensien, dat de Kroon van Portugael wederom soude werden gebragt onder Castilien, ende dat daer over al eenige secrete besendingen souden wesen gedaen, en als nog gedaen werden; dat het vertrek van *M. de Cominges*, en dat van *M. Colbert du Terron*, daer toe aengesien soude wesen; en de Lord *Hollis* als ordinaris Ambassadeur uyt Engelandt aen dit Hof, nu eerstdaegs verwaght wert.

My syn ook brieven uyt Madrid vertoont, dat men aldaer aen 't Hof geern soude sien, eenigh accommodement met Portugael, soo ende invoegen dat het soude blyven subsisteren onder synen tegenwoordigen Koningh, onder seeckere conditien noghtans van dependentie van de *Koningen van Spaigne*. Ick weet geheel wel, dat ten tyde van den Oorlog met Spaignen, den Heere *Kardinael* volkomen in opinie was Portugael te willen maintineren en niet te laten wederom keeren onder Castilien; dan de Vreedes Articulen hebben daer in groote verandering gemaeckt.

Het vertreck des Kardinaels d'*Este* van Toulon herwaerts, en het vertoeven des Hertoghs *de Crequi* aldaer, geeft een apparente hoope van accom-

commodement met den *Paus*; die door het effectief vertrek des gemelden Hertoghs van Livorno nae Provence, seer ontstelt soude syn geworden, en onpasselyck wesen.

Gelyck eene saeke dickmaels apprehensie en vreese toebrenght aen verscheyde die niet gedaght en werden, soo willen sommige, ingeval van accommodement met Roomen, dat Geneve, Straesburgh of Genua, peryckel souden lopen om aengetast te werden; soo dat over al gevreest wort.

Dewyl nu de Tractaten met Portugael, by haere Ho. Mog. geratificeert syn, en in soodanigen geval die by Vranckryck ook moeten werden geguarandeert: volgens het separaet Artikel *ultimo*; soo sal ik voordragen aen U Ed. of het niet nodigh sal wesen, dat aen my ten eersten toegesonden werde eene authentycque copye van dat, om op den inventaris der te guaranderen Tractaten, bygevoeght ende nevens alle d'andere, overgelevert te werden.

Ick worde in vreese gestelt, of niet wegens dit Hof, aldaer in den *Haege* sal werden aengehouden, aleer en alvooren de acten van Ratificatie der Alliance uyt te wisselen, om contentement te willen pretenderen ende te hebben in de pointen van Malta, Brest, Ravesteyn, Borckelo, Leuth &c. dogh ick simulere alles.

Het geseyde gesloten Huwelyk tusschen den *Keyser* ende de *Princesse Infante van Spaigne*, insgelyks de komste des Aerts-Hertogs *Karel Joseph*, om in de Spaensche Nederlanden te regeren, geeft hier veel naebedencken, en occasie van seldsame discourssen.

Ick bidde dat desen alleen onder U Ed. Gestrenge magh blyven. Ende nae ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 26. January 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 2. February 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE jonghste brieven van U Ed. Gestrenge, gedateert den 25. der voorlede maendt (gelyk alle andere) hebbe ik met aendagt gelesen ende wel geconsidereert. Inderdaet dese saek is hard ende weynig reputatieus voor den Staedt, de uytwisselingh der Ratificatien soo langh en dat om nieuwe sacken te veraghteren. Dan ick weet dat haere Ho. Mog. altydt wys ende voorsightigh syn, ende

ende altyt sullen wesen, ende daerom met wat patientie dese saeck inne sien en het succes afwaghten willen, door het beste beleyt daer ontrent te gebruycken: Nu den Heere d'*Estrades* conferentien heeft met Heeren Gedeputeerden, soo wil ick alles goedts hoopen en verwaghten.

Men is hier seer besigh, om alle Commercie ende Navigatie aen de naturelle 's Koninghs Onderdanen te brengen, ende die aen de Vreemde Natien te onttrecken, *quocunque modo*; ende indien sonder Tractaet van Vrientschap, Marine ende Commercie waren, het regt van de Natien en soude selfs aen de onse niet werden gepresteert; want veele willen die van de Nederlandtsche Natie quyt syn, en sullen niet naelaten alles daer toe te gebruycken ende misbruycken.

Ick bidde en wensche dat haer Ho. Mog. alles geluckelyck sullen weten te dirigeren tot eene goede uytkomste, ende tot welvaren van 't lieve Vaderlandt en der goede Inwoonders van dien, daer toe de behoudenisse van handel en Zeevaert het meeste moeten en sullen contribueren. Hier nevens gaet eene bloote minute van eenen brief aen U Ed. Gestrenge, alleen ongeteyckent. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt in waerheyt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 2. February 1663. des avonts laet.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 2. February 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE saeken van de *Chambre de Justice*, veroorsaeken dat in veel andere Conseils de affaires soo niet en werden gevordert noghte afgedaen, als wel verwaght was ende plaght te geschieden: Daer over dan veele klaghten werden gemaeckt door verscheyden van de Nederlandtsche Natie, van alle oorden uyt dit Ryck, die haer aen my addresseren.

Ende hoewel de administratie van de ordinarisse Justitie op den voet van het Regt van de Natien, ofte van de voorige opgeregte Tractaten tusschen dit Ryk ende den Staedt, haere matige cours wel behoorden te genieten buyten interruptie; al is 't soo dat de jonghst voorlede nieuwe Tractaten (die ruym de oude conform syn) nogh niet en syn geratificeert; soo werden noghtans onder dat pretext, meest alle dingen daer op verschoven: Jae selfs opentlyck geweygert: Als by exempel in 't stuck van 't Vat-gelt, 't welk men in verscheyde Havenen van Vranckryck aen de Nederlandtsche Schepen, eenmael in het

inkomen, andermael in 't uytgaen, dienvolgens twee mael doet betalen. De Sout-schepen en konnen haer vermindering tot op 25. stuyvers per last, niet komen te genieten, hoewel 't selve hadden vermogen te doen van den dagh des sluytens van 't Tractaet, volgens het expres separaet Artikel.

Het meten der Schepen selfs by de Fermiers van 't Vat-gelt, wert soo seltsaem voorgeschreven ende gepractiseert, dat de eerlyckste Man ofte Schipper al de opreghte grootte ende waerheyt verklarende, niet en kan bestaen op den regel van de Fermiers. Of hy vervalt gedueright in eene groote gelt boete; die dan nogh met swaere Reghts-onkosten en renvoys van de saeken aen verre afgelegene nieuwe opgestelde Reghts-kameren, soodanig beswaert werden; dat het onverdraeghlyck is. By exempel een Nederlandts Schipper tot Nantes, de grootheyt van syn Schip aengevende niet nae den sin ofte regel van de Fermiers (dat is boven de reghte grootte) die Schipper wort gewesen daer over te moeten gaen pleyten tot St. Malo, sestigh mylen van daer gelegen; alwaer eenen nieuwen speciaelen Reghter gestelt is, de Fermiers aengenaem, om daer over te wysen ende te ordonneren. Ondertusschen moet den Nederlandtsche Schipper syn Schip ende Volck verlaten, syne bevraghtingen stilstaen ende afwaghten eene seecker schadelycke ende ruineuse sententie.

Indien dan dit pretext der opgehouden Ratificatie van de Alliancie, konde weghgenomen werden, soo souden dese billycke klaghten ende notoire ongelycken, aen den Koning konnen werden gerepresenteert nae waerheyt, ende by syne Majt. gedecideert nae syne gewoone Justitie. Want buyten twyffel dit voorgaende geschiedt alles buyten des Koninghs kennis, die de saeken voorgedragen, extraordinaris wel begrypt, ende syne affectie appliceren sal tot de reghtmatige vertooningen, die wegens haer Ho. Mog. aen syne Majesteyt voorgedragen sullen worden. Nae myne ootmoedige gebiedenisse ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Zonder onderteeckeninge.

Tot Paris den 2. February 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 7. February 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UEdts. Missiven van den 2. deser loopende maendt, syn my wel ter handen gekomen; waer uyt als, mede uyt de depêches ten selven daege aen de Regeringe toegesonden, met leetwesen bespeurt hebbe, dat den Koningh aldaer de Ratificatie op 't jongst gemaeckte Tractaet nogh al blyft dilayeren op de voorige reden. Ik hebbe daer over op gisteren wederom seer omstandelyk onder-

derhouden den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, die my verklaerde, als nogh met de jongste post by continuatie soodaenige ordre te hebben ontfangen, dat de guarantie van 't Tractaet van Duynkercken *pari passu*, soude moeten gaen met de uytwisselinge van de voorsz. Ratificatie. Ick sal alhier niet repeteren de redenen van de een en de andere zyde daer overgewisselt, aengesien deselve U Ed. voor desen ten meerendeele overgeschreven syn; maer alleenlyck versoecken, dat U Ed. volgens d'ordre van haer Ho. Mog., aldaer by continuatie op 't alder efficacieuste gelieve te representeren de onredelykheyt van 't voorsz. dilay, ende voor al mede, sonder eenigh uytstel maghtigh te werden de geteyckende lyste van de Tractaten, die men van die zyde als onder de guarantie begrepen, sal exhiberen; op dat in allen gevalle naermaels door onverwaghte exhibitie van 't Tractaet van Lorraine, of diergelycke, geen nieuwe swaerigheden gecauseert werden.

Ick hebbe in de voorsz. t'samenspraecke den gemelden Heere Ambassadeur d'*Estrades* mede te gemoedt gevoert, de non Executien ende contraventien van 't voorsz. Tractaet, daer van U Ed. in de voorsz. syne depêche mentie maeckt, ende op dessels versoek hem ter handen gestelt de memorie, daer van copye hier nevens gaet. * Wy sullen t'syner tydt te gemoedt sien, van wat operatie sullen wesen de klaghten die U Ed. daer over, volgens de nature van de saeke ende ook volgens d'ordre van haer Ho. Mog. aen deselve hier nevens toekomende, aen syne Majesteyt nader sal komen te doen. Ende middelerwylen U Ed. in de bescherminge des Alderhoogsten bevelende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 7. February 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 9. February 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OP myne naedere instantie by den Heere *de Lionne*, tot bevorderingh der Ratificatie van d'Alliancie, en kan niet anders verkrygen als generale woorden, en verseeckeringh dat den Heere Ambassadeur d'*Estrades* daer over t'eenemael by den Koningh soude wesen gelast ende geauthoriseert om met haer Ho. Mog. Heeren Gedeputeerden daer over te spreecken ende te handelen, en dat het nu al sal syn geschiedt, en het Hof daer op de brieven van den Heere d'*Estrades* afwaghten moet, om te konnen sien of syne Ed. openingen aldaer aengenomen syn.

Met dese jongste ordinaris en hebbe ick geen brieven van U Ed. gehadt, en de

* Siet *Aitzema's* vierde Deel, pag. 1125, &c. in Folio.

de copye extracte notulen uyt de Griffie van de Generaliteyt, en maecken gantsch geen mentie, van eenige Conferentie met den Heere Ambassadeur voorgemelt, en onder respect, het kan dienstigh wesen voor den Staedt, dat ick van alles wat daer passeert op 't stuck der Ratificaties uytwisselingh, en van 't geene daer aen vast is, weeckelyck geinstrueert ware.

Eergisteren hebbe ick daer over nogh gesprooken met den Heere Intendant *Colbert*, en syn Ed. die saeke met de aldersterckste redenen voorgedragen en serieuselyck gerecommandeert.

Daer syn Personen die van gevoelen verklaren te wesen, dat dit Hofs intentie soude daer henen gaen, om eerst ende alvooren haere satisfactie te bekomen, en hebben, over de saeken van Malta, Ravesteyn, Brest, Leuth &c. aleer tot uytleveringh der Ratificatie te procederen; dogh ick en kan sulcks by de Heeren Ministers niet bemercken.

Indien U Ed. Gestrenge, ofte den Staedt niet versien en waren over de eerste verkoop ende uytgevingh van Ravesteyn tot een Leen van Brabandt Anno 1191., ick heb daer van copye onder myn papieren, en alsoo myns bedunckens dit voordeel sal konnen doen, soo volght die in copye met den naesten Ordinaris aen U Ed. Gestrenge.

Men spreeckt hier seer sterck van de daeghlyckse verswackingh des *Koninghs van Spaignen* in syne gesontheyt. Nae myne ootmoedige gebiedenisse ben altyt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 9. February 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 15. February 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 7. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den 9. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

Gisteren heb ik de eere gehad van den Heere Ambassadeur d'*Estrades* in 't lange te onderhouden op 't subject van de uytwisselinge der Ratificatien, met 't geene daer aen dependeert, ende syn ook vervolgens Commissarisen van haer Ho. Mog. met syne Excellentie over 't selve subject in Conferentie geweest. Ik hebbe huyden, volgens toesegginge gisteren aen den gemelden Heere Ambassadeur gedaen, syn Excellentie doen behandigen by geschrifte, de substantie van myn discours, daer van copye hier nevens gaet, tot U Edts. narightinge.

Het

Het resultat van de voorsz. Conferentie, is in substantie vervat in de Resolutie van haer Ho. Mog., die U Ed. hier nevens ter handen komen sal; waer op U Ed. syne Majesteyt met ernst gelieve voor te houden de intentie van haer Ho. Mog. daer inne begrepen, verhoopende dat daer op eyndelyck een gewenst succes sal volgen; aengesien te bedughten staedt, dat by faute van dien, in de aenstaende Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., het langer dilay groote ombragie sal veroorsaeken.

Voor al gelieve U Ed. mede te besorgen, dat den inventaris van de Tractaten, by Vranckryck te exhiberen, U Ed. in authentycque forme moge ter handen komen; op dat men naederhandt daer over geen nieuwe discrepantie moge hebben; maer van nu af aen gerust wesen, dat de guarantie van 't Tractaet van Duynkercken, is het eenige point daer over eenigh accrochement soude konnen vallen.

Ick kan gantsch geene impressie vatten, van de discoursen die by sommige aldaer gevoert werden, als of de uytwisselinge der voorsz. Ratificatie aldaer ook soude werden verschoven op de recommandatien, van wegen syne Majesteyt alhier gedaen op eenige particuliere saeken, als van Malta, Ravesteyn, Rhynberck, Leuth &c. ende meyne U Ed. wel te konnen verseeckeren, in gevalle 't selve soude mogen wesen d'intentie van syne Majesteyt, dat als dan van deser zyde die saeke verder op haer beloop sal werden gelaeten, ende afgewaght, of Vranckryck desen Staedt, dan of desen Staedt Vranckryck eerst van noden sal hebben.

Den brief van den jaere 1191. raeckende 't uytgeven van Ravesteyn tot een Leen, is mede onder de stucken van haer Ho. Mog., sulcks dat onnodigh sal syn die herwaerts over te senden. Ondertusschen bedancke ick U Ed. hooghlyck voor de gedaene aenbiedinge, ende gedraegene sorge tot conservatie van 's Landts gereghtigheydt, ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 15. February 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 23. February 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hadde wel gewenst met dese ordres van den Koningh over de betalinge van 't Vat-gelt, in conformiteyt van 't geaccordeerde by 't separaet Artikel, mede te konnen senden de lyste der Tractaten van Vranckryck, tot guarantie van de Alliancie, op te stellen.

Den Heere *de Lionne* heeft my deselve absolutelyck toegeseyt. Dan wees my

aen den Heere Grave van *Brienne*, die my tot antwoort gaf; dat hy sig met die sacken niet en wilde bemoeyen.

U Ed. is wel bekent d'absentie uyt het Hof van syn Ed. Soon den Grave van *Brienne*, en den goeden ouden Man treckt hem sulks seer ter herten; en houdt het daer voor, dat de disgratie van den Heere syn Soon, verweckt ende aengestoockt wort door eenige syne quaedtwillige. Soo dat ick kan geloven, dat het veraghteren van de lyste tot de guarantie, daer uyt alleen komt, ende niet om dat 't Hof verandert soude wesen.

Het is nu 9. uren in de naght, en myn volck is ten huyse van den Heere *de Lionne*, om op te waghten dat syne Ed. inkomt; om te sien of de beloofde lyste, nog hier nevens sal konnen afgaen, of ten naesten, alsoo daer op sal blyven aenhouden.

De *fiancailles* van *Mademoiselle de Valois*, sullen voortgaen in manieren als volght. Op Sondagh overmorgen, sal in de Louvre gesloten worden en geteyckent het Contract van 't van Huwelyck tusschen den Heere *Hertog van Savoyen*, gerepresenteert door den Heere Grave van *Soissons*, als procuratie daer toe hebbende. Maendagh daer aen sal *Mademoiselle de Valois* gaen affscheyd versoecken van Madame, alwaer rangh sal houden als te voren, en alsnogh niet wesende *Hertoginne van Savoyen*; in welcke qualiteyt sy de handt en rangh boven Madame pretendeert; 't welck dat Hof niet en verstaet. Madame sal ook hare affcheyd van de *fiancée* nemen Maendag, sonder dat die twee Princessen den anderen meer sullen sien.

Dingsdagh sal het Huwelyck solemeel gesloten ende gereleveert werden, en alsdan sal ieder een de Princesse, als *Hertogin van Savoyen* bejegenen, in eere ende rangh, soo als 't betaemt.

Hier is in de stadt een Envoyé van 't Hof van Spaignen, die in qualiteyt als Resident extraordinaris, de saecken sal waernemen, tot dat den Heere Ambassadeur ordinaris gekomen sal wesen.

Men houd hier de saeke met den *Paus*, als geaccommodeert; en generaelyck 't eenemael buyten peryckel van aenstoot. Den Heere *de Lionne* heeft my dit laetste op seer hooge woorden verseeckert, en toegestaen dat ick het aen haer Ho. Mog. als volkomen waerheyd, soude mogen overschryven.

Het is nu tien uren in de naght, ende myn volck komt t'huys, en Monsr. *de Lionne* doet my seggen; dat hy de lyste niet eer en sal konnen behandigen, als tegens den naesten ordinairis, alsoo hy die lyste niet en heeft konnen verkrygen van Monsr. *le C. de Brienne*. Ick sal eyndigen met myne ootmoedige gebiedenisse, als wesende altyd:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. February 1663. 's naghts ten 10. uuren.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den eersten Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Uw Edts. Missive van den 23. der voorlede maend, is my naer 't afgaen van myne jongste van den 15. daer bevorens, wel ter handen gekomen. Ick heb met de voorlede post mits myne absentie uyt den Haege, geintermitteert aen Uw Ed. te schryven, ende vinde my oversulcks verobligeert Uw Ed. mitsdesen bekent te maecken, dat den voorslagh van wegen den Koningh aldaer op 't uytwisselen van de Ratificatie gedaen, by haer Ho. Mog. niet en kan werden voldaen, vermits d'Heeren Gedeputeerde van de Provincien aen d'eene syde, in haer maght niet en hebben, om hunne Principalen te vervangen, in 't beloven van de versoghte guarantie van Duynkercken, binnen drie maenden, of andersints: Ende van d'ander syde nogh veel min over haer konnen nemen, om de hooghstgemelden Koningh te ontslaen van de obligatie, om de gemaeckte Alliancie te Ratificeren, of d'uytgewisselde Ratificatie, als niet geextradeert te houden, in kas de voorsz. guarantie binnen den gesetten tyd tot contentement van syne Majesteyt, niet uytgebraght wierde; aengesien haer Ho. Mo. verstaen, dat den *Koningh van Vranckryck* absolut gehouden is, de Ratificatie te extraderen, ende 't gehandelde gestandt te doen, alwaer 't saeke dat haer Ho. Mog. de versoghte guarantie van Duynkercken niet en geliefden in te willigen; 't geene eghter de meyninge niet en is; maer ter contrarie daer ontrent syne Majesteyt te gemoet komen, soo veel in billyckheyd van haer kan werden gedesidereert. Ick bidde, dat Uw Ed. dienvolgende de Heeren Ministers aldaer, 't geene voorsz. is, serieuselyck met de redenen daer toe dienende, gelieve te gemoet te voeren, gelyck den Heere Ambassadeur *d'Estrades* ook aengenomen heeft te sullen overschryven de raisonnementen, die ick op 't selve subject tegens syn Excellentie gebruyckt hebbe. *

De lyste van de te guaranderen Tractaten, sullen Wy met de volgende ordinaris te gemoet sien, volgens de gedaene toesegginge; en of mogelyck, buyten vermoeden, daer op mede gesteld moghte wesen het pretense Tractaet met Lotharinge, of iets diergelycks, soo gelieve Uw Ed. 't selve aenstonts te debatteren, ende soodanige saeken van de voorsz. Lyste te doen afnemen, volgens voorige Resolutie van haer Ho. Mog. van den 27. July des voorleden jaers, ende andere daer op gevolght.

D'Heeren van de Ridderschap, ende de Edelen van Hollandt ende West-Vrieslandt, hebben nu tot verscheyde reysen op de lecture van U Edts. Missiven geremarqueert, dat Uw Ed. den Vice-Admirael *de Ruyter* doorgaens in deselve Missive is qualificerende *den Admirael de Ruyter*, daer den Heere van *Wassenaer* in alle publicke Resolutien, brieven ende andere Acten, maer gequalificeert word, den Lieut. Admirael; meynende oversulcks de voorsz. qualificatie van Admirael wat incongru te wesen; maer dat den voornoemde *de Ruyter* gevoeghlycker in Uw Edts. brieven geintituleert soude werden, *den Vice-Ad-*

* Siet *Lettres d'Estrades*, van den 15. February en den eersten Maert 1663.

Admirael de Ruyter; 't welck ick aengenomen hebbe Uw Ed. by desen tot advertentie te gemoet te voeren, daer van my dienvolgende acquitere. Ende verblyve altydt:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den eersten Maert 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BORREL, den 8. Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

SEdert het afgaen van myne jonghste, in date den eersten deser loopende maendt, is my niets van Uw Ed. in 't particulier, buyten het dubbelt van 't overgeschrevene aen den Heer Griffier, ter handen gekomen.

Wat by d'Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, op verscheyde notable pointen, raeckende de saeken van Vranckryck, ende particulierlyck d'uytwisselinge der Ratificatien op 't Tractaet van Alliancien, met syne Majesteyt, aldaer den 27. April des voorleden jaers gesloten: Mitsgaders op de versoghte guarantie van Duynkercken &c. sy geresolveert, sal Uw Ed. uyt het nevensgande Extract breder gelieven te bemercken; sullende als nu met d'eerste gelegentheyd d'advertentie van de gedaene uytwisselinge der voorsz. Ratificatien, te gemoet sien, conform den innehouden van de Memorie van den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, huyden ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. overgelevert, die Uw Ed. hier benevens, van wegen den Staedt ter handen kome sal. *

Ende hier by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende. Sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 8. Maert 1664.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 16. Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE Conferentien door Uwe Ed. gehouden met den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, en daer van my de redenen en representatien toegesonden syn geweest, van tyd tot tyd, hebben eyndelingh uytgewerckt, de saeke tot de uyt-

* Siet *d'Estrades* Brief, van deeze datum, aen den *Koningh van Vranckryck.*

uytwisselingh, soo als haer Ho. Mog. doen weten, by de jonghste brieven van den 8. deser maendt: gemelde Ambassadeur heeft daer van goede kennisse gegeven aen dit Hof, daer door die difficile saeke te boven is gekomen. Die wegh (onder permissie) sal wel de beste ende bequaemste voortaen wesen, om alle saeken by de Regeringe geaffectionneert, hier ten Hoof te doen prepareren, ende tot een gewenst succes uyt te brengen. Den Staedt heeft gelegentheyd genoegh, om syne Ed. wel te disponeren.

Aen de Ministers van dit Hof, en hebbe niet naegelaten de goede ende bondige redenen te vertoonen, die Uwe Ed. aen my heeft toegesonden, op den eersten deser; en tot beste van de saeke, hebbe daer van een Memorie overgegeven, in handen van den Heere van *Lionne*, om deselve alsoo aen den Koningh bequaemelyck te konnen voorlesen: soo als segt gedaen te hebben, hoewel die saeke doenmael al geresolveert was, soo als nu gesloten is.

Met desen ordinaris (met brieven van Uwe Ed., van den 8.), hebbe wel ontfangen, haere Ed. Groot Mog. Resolutie van den 7., op verscheyden pointen van importantie, den Staedt jegenwoordigh met Vranckryk nu te verhandelen raeckende.

Soodanige Resolutien geven hier goede influentien, dat de andere Provincien het exempel van haere Ed. Groot Mog. sullen komen te volgen, gelyk sy sien dat geschied, in 't stuk der guarantie van Duynkercken; 't welck hier by dit Hof seer geaffecteert werd, met ernst ende affectie.

Tot het afschaffen van 't Vat-geldt, sal wat meer moeyten wesen; alsoo eenige Heeren (wiens inventie dat is) 't selve sterk sullen handthaven tot continuatie, onder de glimp, dat het geldt toebrengt aen de Financien des Konings; die alle andere veel importanter consideratien van schade en prejudicie voor de Commercie, ende 't welvaren der Françoische Onderdanen, doet verschuyven, ende stille staen.

De Compaignie van de Walvisch-vangst gaet dapper ten aghteren, ende sal met weynige jaeren continuatie komen tot ruine. Het is ook eene uytermaete schaede voor alle des Rycks Ingesetenen, alsoo den Traen, Oly van Traen, de Walvisch-baerden, en alles wat meer van een Walvisch afkompt, seer dier en hoogh in prys gestegen is, ver boven 't geene pleegen te gelden: En de geoctroyeerde en observeren niet de tax ofte prysen, by het Octroy geordonneert.

De groote voorslagen om tot Duynkercken gemeyne stercke Navigatie en Traffycq aen te reghten, syn t'eenemael vervallen; ook om nae de Oost-Indiën eene Compagnie op te reghten.

De besendingh der twee Schepen voorleden jaer naer Stockholm, is seer qualyck geluckt; want behalven dat een Schip daer van ontrent Calais, in het wederkeren gebleven is, soo en is ook de Commercie in Sweden soo niet bejegent geweest door de Sweeden, als men hier verwaghte, en groote schade is gevallen op de Waeren, Wyn ende Sout, die derwaerts gesonden hadden, en de particuliere die allerhande Waren (die men meende aldaer best begeert soude wesen) voor cargasoentjes mede genomen hadden, seggen wel 50. ten hondert daer aen verloren te hebben.

Den Heere *Mareschal de la Millerege* met de jonghste voyage nae Madagas-

Hhhh car,

car, soude wel 600. duysent guldens ten achteren syn, en in plaets van eene Vloot, sent men nu maer een eenig Schip derwaerts, daer van 't aengenomen Volck meest weghloopt, verstaen hebbende, dat het aldaer in Madagascar soo slecht en sober staet; en heeft den Heere Marechal het resterent Volck in 't Kasteel moeten doen opsluyten: veele durven seggen, dat dit Schip gaet nae de Roode-Zee om te buyten op de Indianen, en alsoo de voorige geleden schaede wat te versoeten.

Men seght my ook, door Luyden die kennis hebben, dat dit jaer den Koningh geen groote équipagie ter Zee sal uytrusten. De Vloot van den Heere Hertogh *van Beaufort* heeft voorleden jaer, aen syne Majesteyt wel twee millioenen gekost, 't welck afschrickt; des te meer alsoo de gemelte Vloot niets van eenige consideratie uytgerigt heeft.

Indien den Koningh nae syne wysheyt, de voordeelen gelieve te agten, die syne Majesteyt uyt de goede vriendtschap met haer Ho. Mog. Staedt ende de gemaeckte nieuwe Alliancie kan bekomen ende genieten, 't soude aen Vranckryck en aen den Staedt van haer Ho. Mog. te gelyk groote eere ende reputatie toebrengen, ende merckelyke advantagien geven aen beyder Onderdanen ende Ingesetenen in de Navigatie ende Commercie. Daer als nu groote schaden vallen doorgaens voor beyde. Dese discoursen houde ick somtyts, daer ick hoope voordeel te sullen doen.

De estime der Alliancie, voor desen tot Frankfort gemaeckt met de Vorsten aen den Rhyn en anderen, en is soo seer niet geaffectionneert aen beyden zyden, als voor desen. In Juny 1664 eyndight sy. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben ende blyve altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 16. Maert 1663.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 22. Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Uyt U Edts. Missive van den 16. deser lopende maendt, als ook uyt de publicke depêches van den selven date, hebbe wy alhier met bysondere aengenaemheyt bespeurt, dat als nu op de effective uytwisselinge van de Ratificatien,

tien, ende van de te guaranderende Tractaten, geen verdere swaerigheden ofte nieuwe incidenten syn te bevresen, ende dat wy dienvolgende met de naeste post of de eerste gelegentheydt, advis van de effective gedaene uytwisselinge hebben te gemoedt te sien.

De intentie ende genegentheydt van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, om den *Koningh van Vranckryck* te obligeren in al 't geene met reden ende billyckheyt van haer Ed. Groot Mog. kan werden gedesidereert, is seer volkomen, ende insonderheyt om 't *casus* voorvallende, ('t gunt Godt verhoede) van haere zyde 't effect van de beloofde guarantie reëlyck te presteren, gelyck haer Ed. Groot Mog. haer ook van d'ander zyde op gelycke genegentheydt ende reële effecten, van syne Majesteyt volkomentlyck verlaten.

U Ed. gelieve de gemoederen aldaer soo veel 't doenlyck is, te prepareren tot de pointen influerende in haer Ed. Groot Mog. Resolutie van den 7. deses, gelyck van wegen haer Ed. Groot Mog. aen de andere zyde niet sal werden genegligeert, om d'andere Provincien te disponeren tot conformiteyt met de Provincie van Hollandt op de versoghte guarantie van Duynkercken, op dat die Resolutie van deser zyde tot contentement van syne Majesteyt uytgewerckt synde, ende de gerequireerde acte daer toe dienende, overgelevert wesende, van die zyde ook alles moge werden weggenomen 't gunt capabel is om de volkomene verbintenisse der gemoederen van wedersyts Ingesetenen te wederhouden. Ick hebbe daer over ook preparatoirlyck gesprooken met den Heere Grave d'*Estrades*, ende sal van tydt tot tydt daer inne continueren.

Ick bedancke U Ed. voor de communicatie der vordere saeken in de voorschreve U Edts. Missive influerende, die meest alle goede teekenen syn van dat de interessen van desen Staedt met die van Vranckryck seer wel konnen werden gecompasseert, ende den anderen voortaen niet meer sullen chocqueren. Waer by voor dese reyse niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick dese hier mede afbreken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 22. Maert 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 23. Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

De ingesloten Missive van den Consul *Martens*, dunckt my eenige consideratien te vervatten, die U Ed. Gestrenge misschien van importantie sal vinden, soo aengaende het Vat-gelt, als de onseeckerheyt des Tractaets

met die van Algiers korts gemaeckt; laetende de menage van dien tot Uwer Ed. wyse beleydt ende directie, ende nae ootmoedige gebiedenisse ben altyt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. Maert 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

IN dese groote aversie, die men bevint in alle Provincien van dit Ryck tegens het Vat-gelt, soo sal ik U Ed. in bedenken laten, of het niet oorbaer ende tydigh ware, de Ratificatien van de Alliancien uytgewisselt wesende: dat haere Ho. Mog. aen den Heere Grave d'*Estrades* doen representeren het onverdraeghlyck grief dat haere Onderdanen in haere Commercien, Navigatien en Personen komen te lyden, ende dat den Koningh moghte werden versoght ende beweeght, om uyt de nieuw gemaeckte Alliancie wegh te nemen, die twee aenstootelyke pointen van 't verbot van de Traen en van den Impost van 50. sols, 't eene gaende tegens de vrye Commercie, die de Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden van Anno 1596. altydt sonder limitatie hebben genoten; ende het ander gaende tegens de égaliteyt, daer door deselve haer Ho. Mog. Ingesetenen niet meer ooit en syn beswaert geworden, als de eygen Ingeboren François, *vice versa* als in Nederlandt nu nogh gebruyckt wert. En dat ick wat serieuselyck magh werden gelast, daer toe sonder dilay aen te houden by den Koningh. Daer syn veele pregnante redenen die daer toe dienen, en haer Ed. Groot Mog. hebben sulcks alrede goedgevonden, dat het soude geschieden met consent van de andere Provincien.

Daer word onder de handt, als van de voornaemste Heeren, veel gesprooken van een secrete handeling tusschen desen Koning ende den *Hertogh van Mantua*, over Casal en Montferrat. Alsmede tusschen syne Majesteyt ende den *Hertogh van Savoyen*, om d'een en d'ander, en alle drie elkander te accommoderen met geld en recompensen van Landen ende Provincien, aen d'eene en d'ander syde van d'Alpes gelegen, en sommige seggen, dat Casal en Montferrat aen Vranckryck souden komen, niet om aen dese Kroon te blyven; maer om by desen Koningh overgegeven te werden aen den Heere *Hertogh van Savoyen*; die daer tegens, en tegens groote sommen van geldt, aen Vranckryck dan soude afstaen, geheel

geheel Savoyen, 't Marquisaet de Salusses, en wat van 't syne meer aen dese syde van de Alpes leght, en alsoo van die bergen limiten te maecken tusschen Vranckryck en Italien, als van oude tyden voor desen. Dan ick moet bekennen, dat ick aen soodanige discoursen geen geloof geven en kan, vermits de Heere *de Lionne* sulcks my op seer hooge woorden verklaert heeft, noyt te sullen wesen.

De Gedeputeerde deses Koninghs tot Franckfurt, Heer *Gravellen*, heeft last, sulcks aen de Heeren van die Vergaederingh aldaer, tegens te spreecken, en te verklaren, dat den Koningh op het voorsz. van Montferrat, of om tegens Geneve iets voor te nemen, noyt geen gedaghten heeft gehadt.

Den Heere *Colbert du Terron*, Intendant tot Brouage, is over eenige dagen van daer in Zee gegaen, met een kleyn scheepjen; men en weet niet te seggen waer heenen, of tot wat saeken.

Ick waght al vast en sende, of de Lyste der Tractaten tot de guarantie, door den Heere *de Brienne* onderteyckent, my toegesonden sal worden; dan kan geen seeckerheyd daer van hooren; soo dat sluyte. Ende teyckene my:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. Maert 1663. 's avonds laet.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 29. Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UW Edts. Missiven van den 22. ende 23. deser lopende maendt, syn my, naer 't afgaen van myne jonghste van den selven 22., wel ter handen gekomen.

Ick hebbe den Heere Grave d'*Estrades*, naeder, ende iterativelyck onderhouden op de grieven, vervat in haere Ed. Groot Mog. Resolutien van den 7. deses, ende syn Excell. dienthalven ter handen gesteld de Memorie, daer van copye hier nevens gaet; Dogh is den gemelde Heere Grave d'*Estrades* van opinie geweest, dat vooreerst by den Koningh ende 't Hof aldaer gelaboreert soude mogen werden, op de pointen concernerende de Traen-Compagnie, en het Edict van den 16. Decemb. lestleden, ende dat het point van 't Vat-geldt, als sullende de meeste obstaculen ontmoeten, soude mogen werden gereserveert, tot dat op de versogte guarantie van Duynkercken, by alle de Provincien sal wesen ge-

resolveert, ende syne Majesteyt dienaengaende van deser syde satisfactie ontfangen hebben. Ick hebbe niet geraeden gevonden den meergemelde Heere Ambassadeur voor alsnogh verder te pressceren, bespeurende dessels intentie opreght te wesen, tot vermeerderinge van de vriendschap tusschen beyde de Staten. Ondertusschen niet te min kan Uw Ed., volgens syne voorige ordres, 't voorsz. point insgelycks wat prepareren, ende voorts serieuse instantie doen, op de vordere pointen in de voorgeroerde Memorie vervat; aengesien het officie van den meergemelde Heere Ambassadeur d'*Estrades*, eygentlyck maer kan dienen, om te seconderen de devoiren die by Uw Ed. aldaer, van wegen den Staedt, directelyck werden aengewendt.

Ick wil geensints twyffelen, of sal al voor de receptie deses, de uytwisselinge der bewuste Ratificatien effectivelyck geschied wesen; immers soo daer aen nogh eenigh gebreck syn moghte, sullen Wy verwaghten, dat U Ed. daer op volgens voorige ordres van den Staedt, alle diligentie aenwendt, ende in allen gevalle den waeren grondt van 't dilay te reghte penetrere. Waer mede desen besluytende, sal ick blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 29. Maert 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 30. Maert 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Met den jonghsten ordinaris hebbe ontfangen, Uwer Ed. brieven van den 22. deser, daer uyt verstaen de goede inclinatien aldaer, om dit Hof te gemoet te komen, in alle 't geene met reden ende billickheyd van haere Ed. Groot Mog. sal konnen werden verwaght; daer van ick niet en sal naelaten te proffiteeren, daer sulcks behoordt; als ook van 't geene vervat staet in de Resolutie van den 7. deser, door Uwe Ed. Gestrenge my voor desen toegesonden.

Het gaet hier nae ouder gewoonte wat wonderlyck toe, met het opsoecken van de originele Tractaten, gemaeckt met de vreemde Princen, insonderheydt met die geene die buyten Vranckryck werden genegotieert ende gesloten, en die hier (als men die te gebruycken heeft) dickmaels syn te soecken; want veel tyds is het geschiedt, dat die originele blyven onder d'Ambassadeurs die die verhandeld hebben, en nae haer afsterven, onder haere Erfgenamen, ende veeltyds verloren werden; soo dat men my, geduurende myne residentie alhier, copyen heeft afgevordert van Tractaten met haere Ho. Mog. gemaeckt, die de Ministers bekenden, dat onder haer niet te vinden en waren.

Dit is de reghte oorsaeck, waerom ick soo langhsaem geholpen werde aen de

de Lyste der Tractaten tot de guarantie aen haer Ho. Mog. te vergen, die over al opgesoght werden.

De eersten Commis *du Fresne*, seyde my ook opentlyck; dat dewyl den Heere Grave *de Brienne*, ende syn Soon, door de wille van den Koning, stonden om haere demissie te doen, in faveur van den Heere *de Lionne*, van 't Secretaris-Ampt *d'Etat & des Commandements du Roi*; dat alle Commiesen en de Klercken, soo aen 't werck van 't copyéren niet en kunnen werden vastgehouden; dewyl ieder een seer besigh was, om hem selven te establisseren by den nieuwen aenkomenden Heere *de Lionne*. Soo dat ick uyt alle de redenen ende circumstantien niet en kan twyffelen, of de saeke met de Ratificatie is opreght ende ernst, ende dat ick daer van ten spoedigsten een besluyt ende goed eynde sal konnen overschryven. Al myn verlangen is, ende myne geduurige officien gaen daer toe, om eene perfecte Lyste te mogen in handen hebben der Tractaten, tot de guarantie te vergen by dit Hof aen haer Ho. Mog., daer in altydt wat gevarieert werd, en 't welck my wat ongerust houdt, tot dat ick daer in gerust sal werden gesteld, door eene geteyckende Lyste.

Men spreeckt nu hier veel klaerder van een Tractaet met den Heere *Hertogh van Mantua*, over de koop van 't Marquisaet van Montferrat en Casal, gereghtigheden ende reghten daer toe behoorende; ende dat dan desen Koningh alle die acquesten soude overgeeven aen den *Hertogh van Savoyen*, die aen Vranckryck daer voor afstaen, ende cederen soude *le Duché de Savoye*, Marquisaet de Salusses, ende alles wat daer van dependeert, den welgemelden Hertogh, aen dese syde van de Alpes; die voortaen de limiten souden wesen tusschen het Ryck van Vranckryck en Italien: Dan vermits den Heere *de Lionne* aen my op seer hooge affirmatien, selfs heeft korts voor desen nogh verklaert, sulcks niet te wesen, noghte ook niet de gerughten tegens Geneve, soo en kan aen 't eerste geen volle geloof geven.

Men seght ook opentlyck hier aen 't Hof, dat den Intendant tot Brouage ter Zee vertrocken is nae Lisbon, by hem hebbende eene groote somme geld; 't welck verscheyde discoursen veroorsaeckt, misschien buyten fondament ende apparentie.

De Hoven van Vranckryck ende Engelandt, staen met den anderen in groote intime intelligencie; en dat kan voor waerheyd werden aengenomen. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben ende blyve altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent:

W. BOREEL.

Tot Paris den 30. Maert 1663.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 5. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste van den 29. der voorlede maendt, is my U Edts. Missive van den 30. daeraenvolgende, wel geworden.

Op de extensie van de acte van Ratificatie daer benevens, ende nevens U Ed. publycque depêche overgesonden, is by haer Ho. Mog. geene de minste remarque gevallen; maer geoordeelt dat tegens gelycke originele de acte van Ratificatie van haer Ho. Mog. veylighlyck sal mogen werden uytgewisselt.

Indien U Ed. onder de Tractaten van de zyde van Vranckryck te exhiberen, buyten vermoeden mede soude mogen werden voorgehouden of voor de receptie deses voorgehouden wesen, dat van Lorraine, of andere, daer jegens gelycke exceptie op kan vallen, ende volgens de Resolutien van den 27. July des voorleden jaers souden moeten geobjicieert werden, soo gelieve U Ed. aldaer met ernst het redres van dien te vorderen, ende geensints aen te nemen; daer op nader over te schryven, aengesien d'uytterste intentie van haer Hoog Mog. dienthalven, aen U Ed. by de voorsz. Resolutien bekent gemaeckt is. Het welck ick van myn schuldige plight geaght hebbe U Ed. by desen te adverteren ende te gemoedt te voeren, verblyvende,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige *Dienaer.*

Haege den 5. April 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 3. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEn spreeckt hier als met goede kennisse, van de secrete contracten die als gesloten souden wesen by dit Hof met den extraordinaris Ambassadeur des Heere *Hertoghs van Mantua*, over den koop van 't Marquisaet van Montferrat ende de Stadt Casal; maer de verklaringen op hooge woorden, die ick daer tegens hebbe van hooge Standts-Personagien, doen my suspecteren aen soodanigh verhaels waerheyt. Den Heere Ambassadeur *Grimani*, in de visite van afscheyt, dien ick aen syn Ed. gaf en van hem ontfingh, insgelycks den Heere *Mareschal de Villeroy*, op Dingsdagh voorleden, hebben my geconformeert 't eenemael, dat het seggen van den Heere *de Lionne* te geloven sy; te weten, dat dit uytstroysels syn van 't Hof van Roomen, om deses Koninghs Actien

Actien odieux te maecken by de Princen van Italien, en jalousie by deselve te verwecken, tot naedeel van Vranckryck; soo dat alle verder gevolgh daer op gepronostiqueert, niet aennemelyck sal syn.

Diergelycke voorseggingen syn hier ook gedaen, van handelingen met den Heere *Hertogh van Nieuburgh*, daer by aen Vranckryck soude werden overgelaten het Hertoghdom van Gulick en 't Landt van Bergh; daer aen ick nogh min kan geloof geven, tot nogh toe.

't Is waer, dat de Koningh sterck ende geluckelyck voortvaert, in 't redresseren van 's Rycks Financien, en de saeken syn soo verre gebraght, dat met het inkomen deses jaers 1663., alle lasten sullen konnen werden gedragen en voldaen syn, sonder eenige penningen te lenen, op te nemen, ofte te doen avanceren uyt het verwaght inkomen des jaers 1664.; ter contrary sal ultimo December 1663., overschieten een vyfde deses jaers inkomen, vry ende alles voldaen, dat heeft moeten strecken tot d'acquisitie van Duynkercken, 't Huwelycks-goet aen de *Hertoghin van Savoyen*, de pais aen den Aertshertogh tot Insprugh, ende andere groote sommen.

De aengehouden Militie (wesende ontrent 600. Compagnien Infanterye, ende 120. Kornetten Ruyters), werdt wel betaeldt, van maendt tot maendt, en alle Officieren en Domestiecken van 's Konings Huys en Hof-houdinge, insgelycks. En syn Majesteyt heeft wel seven Millioenen Tailles quytgescholden, sedert Ao. 1660. aen de arme gemeente van 't Ryck, die door den Oorlogh grootelycks in getal vermindert en verarmt was; soo dat de volle goede jaeren sullen gaen beginnen; wanneer den Koningh, gelyck syne Majesteyt selfs seght, liberael sal werden, in erkentenisse aen die het hebben gemeriteert, en nogh sullen meriteren.

De *fermes* in dit Ryck, syn soo gebeneficieert ende vermeerdert, dat sy alle maenden in 's Konings koffers inbrengen, twee Millioenen suyver, en de Tailles seven-en-dertigh Millioenen jaerlyks. En den Koningh soude geresolveert wesen, van dese laetste syne Onderdanen merckelyck te ontlasten. Godt wilde, dat sulcks ook moge gedaen werden, tot verlightingh in de eerste post, tot soulagement van de Commercie en Navigatie der vremde Natien; daer in de Nederlandtsche boven alle andere incomparabelyck, ende ondraeghelycker wyse komen te lyden. 't Welck ick niet nae en laet, over al te vermanen, en aen te wysen.

't Is waer, hier is wat schaersheyd in specien van geldt; en principaelyck in silvere Munt, soo dat by nae niet dan goudt uytgegeven werdt, tot betaelinge; eenige schryven sulcks toe, aen de betaelde vyf Millioenen silvergeldt aen Engelandt, andere meenen, dat de *Chambre de Justice* daer van oorsaek sy; en die komende te eyndigen, dat den overvloedt van allerhande specien sal toevallen; om dat ieder een syne schatten in contant verholen houdt, en insonderheydt in silver, boven welcke het goudt merckelyck geëvalveert is, en dit daerom nu ter tydt meer werdt uytgegeven.

De gemelde Kamer van Justitie, en sal niet eyndigen, of den Koningh al daer door een groot getal van Millioenen bekomen, en nogh meer in

jaerlycks inkomen vergrooten, indien (soo alsmen seght) syne Majesteyt het naestkomende jaer 1664. sal procederen tot ontlasting en intrecking van 's Ryks verpandt en belaste domainen en inkomen, sal dat seer hooge sommen komen te bedragen. Naer myne ootmoedige gebiedenisse, ben altyt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 3. April 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

De grieven in haerer Ed. Groot Mog. Resolutie van den 7. Maert vervat, syn seer considerabel en wel gefondeert, om daer op hier aen 't Hof my te konnen addresseren ende redres te versoecken.

Ick sal die ook prepareren, gelyck alrede begonnen heb, op dat met apparentie van succes tot de billicke remedien ende verlightingh mogen geraecken. Dan al wat gelt en vermeerderingh van publicke middelen toebrengt, vint hier eene maghtige protectie.

Ick was op Woensdag voorleden, eene nieuwe visite geven aen den Heere Intendant *Colbert*, syne Ed. bedankende, over de geprocureerde ende my toegesonden brieven aen de Ontfangers van 't Fret in alle Havenen van 't Canael en van West-Vranckryck, tot goede observantie van 't Arrest van den 16. February voorleden, in de saecke van 't Vat-gelt, volgens het separaet Articul; ende als ick in 't generael begon te klagen over het al te lang uytstel van 't uytwisselen der Ratificatien, en dat onder dat pretext aen myner Heeren Onderdanen groote ongelyken in de Havenen ende Steden van dit Ryk wierden gevergt ende aengedaen; soo en vondt ick soodanigen andtwoort niet in affectie, om soodanige disordren te redresseren, als ick verwaght hadde; dien Heer syn discours meer aenwendende om die Proceduuren te defenderen, ofte te verschoonen, als om die te doen corrigeren; selfs in dat notoir ongelyk van 't meeten onser Schepen in 't Vat-gelt, daer sy dikmael de helft grooter werden geschat, als sy syn, heeft syne Ed. my te gemoedt gevoert, dat d'Heeren gewesen extraordinaris Ambassadeurs Anno 1661. en 1662. daer over doenmael hadden geklaeght; maer dat men daer in niet en had konnen over een komen om een ander Reglement

daer

daer in te maecken, als door des Koninghs Officieren, en soo ick eenige reden van klaghten dienaengaende hadde, dat ick die by Memorie soude willen overgeven. In der daet myn Heere, by soo verre op 't meeten van de Schepen geene redelycke en beter ordre wert gestelt; soo sullen onse Schippers dese Vaerten t'eenemael moeten verlaten en t'huys blyven. Daer op het hier aengeleght wert.

Aengaende de Noortsche Compagnie van dit Ryck, haere Visscherye ende Octroy syn soo qualyck gestelt en geincommodeert; dat ten waere het point van eere ende van reputatie voor 't Hof, om niet te willen schynen die Compagnie, op 't versoek van haer Ho. Mog. herroepen en afgeschaft te hebben, het Privilegie ofte Octroy al soude ingetrocken en gecasseert syn geweest. En eenige Heeren raeden my, dat ick daer toe geen devoiren opentlyck aen den Koningh, noghte de Heeren Ministres, behoore te doen; maer dat werck stillekens tot syne ruine laten verlopen. Sy Geoctroyeerde sitten wel beswaert met agt-hondert-duysent ponden verschot aen gekogte Traen en andere dingen, van een Walvisch komende; ende en konnen niet debiteren, alsoo de arme kleyne gemeynte ander light gebruyken, vermits de Geoctroyeerde de prysen by het Privilegie gestelt, niet en observeren; maer excessivelyk verhoogen. Sy Geoctroyeerde syn voorneemende het verbot van 't inbrengen van Traen in 't Ryck te renuncieren; 't selve inbrengen van Traen &c. voor allen Françoisen en Vreemdelingen vry en open te stellen; mits dat den Koningh in 't inkomen eene impositie ordonnere, die tot dedommagement van de Compagnie en tot haere voordeele, eenige jaeren moghte dueren. Ick sal geerne verstaen U Ed. Gestrenge sentiment, hoe ick my in dit werck eens of anders sal hebben te gedragen.

Ick hoore van besyden af, dat de Regeringe van haer Ed. Groot Mog., de gedaghten soude laten gaen, om het Vat-gelt tot laste van de Françoische Schepen, in den haeren mede op te willen stellen. Daer op ick ootmoedelyck versoecke gewaerschout te mogen werden, om dienaengaende (soo 't aengenaem sy) myne schuldige pligt af te leggen, tot welvaren van den Lande ende haere goede Ingesetenen; want daer ontrent veele redenen loopen, die, (onder respect) wel en in tyts overdaght dienen te werden. Eyndigende met myne dienstige gebiedenisse, ben altyt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 5. April 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 6. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

IN de geteyckende Lyste, by dit Hof my desen avondt, nevens d'Acte van Ratificatie toegebraght, sullen (onder anderen mogelyck) twee pointen te considereren wesen. *

Eerstelyk, dat in de Lyste nedergesteld wordt, het Tractaet door desen Koningh gemaeckt, met den *Hertogh van Lotharingen*, over restitutie syner Landen; daer op dienen, dat dit voorsz. Tractaet is, een gevolgh van 't Tractaet van Vreede ofte Paix, gesloten in de Pireneen: en het Tractaet dat haer Ho. Mog. my soo ernstelyck verboden hebben, niet te admitteren, *is een ander* nieuwer Tractaet, waer by Hertogh *Karel* aen desen Koningh overgeeft ende afstaedt, geheel Lotharingen, 't welck ook niet en staedt in de Lyste; maer door my klaer afgewesen ende geweygert is, soo als ook toegestaen is, door de Ministers van dit Hof, dat dit laetste daer niet opgesteldt soude werden.

Ten Tweeden, is considerabel in dese bygaende Lyste, dat aghter aen daer nogh by misverstant is bygevoeght, het Tractaet met Engelandt over d'Acquisitie van Duynkercken; want d'Heere Ambassadeur d'*Estrades* heeft aen haer Ho. Mo. toegestaen, dat sulcks niet en soude wesen in de guarantie by de Alliancie, op den 27. April 1662. gesloten. De Acte ende Verklaringh des Koninghs, aen my hier tot Paris doen behandigen, seght mede sulcks wel klaerlyck; ende d'Heere van *Lionne*, my de Lyste (voor desen aen haer Ho. Mog. toegesonden) ongeteyckent overleverende; hadde wel het voorgemelde Tractaet van Duynkercken daer onder aen, en bygesteldt; dogh met eene linie afgescheyden, van d'eerste; ende d'Heere Grave van *Brienne*, die niet te Hoof gaet, doet my seggen, (op myn versoeck van dat Tractaet met Duynkercken uyt de Lyste te willen lighten) dat syne Ed. sulcks niet doen en kan, alsoo de Lyste van den Koningh hem toegesonden, nu soo datelyck, dat voorgemelde Tractaet van Duynkercken mede in heeft, en het is soo spade; en d'Heere Marquis *de Lionne*, logeert soo diep in de stadt, dat het voor 't vertreck van dit pakket niet gecorrigeert en kan werden. Myn Heeren de Gedeputeerde van haer Ho. Mog., sullen dat wel met den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, en ick hier, met den Heere *Lionne* doen beteren; soo dat daer op geene difficulteyt en sal blyven.

Ick hebbe aen den Heere *de Lionne* overgegeven, negen Tractaten van die van haer Hog. Mo. Lyste, die in 't Neder-en Hooghduyts geformeert syn, op dat syne Ed. deselve in 't François moge doen oversetten, als wesende de Duytsche Talen (soo als hy seyde) hier niet ingewilligt; 't welck hy versoght, en ick toestondt.

Andersints is d'Acte van haer Ho. Mog. Ratificatie, de Lyste en alle d'andere Tractaten, die in 't Latyn en François gemaeckt syn, nogh alle onder my, die ick sal overgeven, als dit Hof gereed sal wesen met de haere.

Soo

* Siet *Aitzema's* vierde Deel in Folio, pag. 1134.

Soo Uwe Ed. Gestrenge kan goedvinden, dat by den Heere Grave d'*Estrades*, eenige getuygenisse van haerer Ho. Mog. contentement gegeven werdt, over de groote goedheyd ende sinceriteyt des Koninghs, die soo rondelyck met my heeft geprocedeert, in 't vooraf uytgeven van syne Majesteyts Acte van Ratificatie, en geteyckende Lyste. Het soude hier seer wel opgenomen worden, en veel goet doen. Want in der daedt de Koningh heeft begeert, dat het desen dagh moest geschieden, sonder eenigh uytstel.

Indien nu het concent der Provincien konde inkomen, tot besluyt der guarantie van Duynkercken; soo waere alles rightig. Nae myne dienstige gebiedenisse, ben ende blyve altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. April 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 12. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste in date den 5. deser lopende maendt, syn my nevens U Edts. publicke depêches, wel toegekomen dessels brieven van den 3. 5. ende 6. der voorsz. maendt.

Ick hebbe huyden in 't particulier, een compliment van erkentenisse gedaen aen den Heere d'*Estrades*, over de resolute maniere van Procederen by den Koningh aldaer gepleeght, in 't overleveren van syne originele ratificatie, by occasie van eene visite die den gemelden Heere d'*Estrades* my de eere dede van te geven; hebbende vermits eene swaere verkoutheyt en seer onstuymigh weder, eenige dagen van dese weecke niet ten Hove geweest.

Ontrent de Lyste van de Tractaten by desen Staedt aen Vranckryck te guanderen, heeft U Ed. perfecte ordre ende instructie van den Staedt in haer Ho. Mog. Resolutie van den 27. July ende 16. Augusty des voorleden jaers, welken volgende voor eerst ende voor al staet in te sien of de Tractaten op de lyste geëxpresseert, haere volkomene perfectie hebben gehad voor 't sluyten van de Alliancie, selfs tot haere ratificatien incluys, ofte niet; synde volgens den text van het Tractaet, ende van 't 7. van de separate Articulen, notoir, dat alle soodanige Tractaten die voor 't sluyten van de Alliancie, haere volkomene perfectie niet gehad hebben, onder de guarantie niet en syn begrepen.

Ten tweeden kan de voorsz. beloofde guarantie notoirlyck haer niet verder

extenderen dan tot soodanige Tractaten, die den *Koningh van Vranckryck* ende haere Ho. Mog. selfs met andere Koningen, Princen ofte Staeten hebben gemaeckt, volgens de uytgedruckte letter van het derde ende andere Articulen van de Alliancie, ende niet tot Tractaten die andere Koningen, Princen ofte Staeten onderlinge met den anderen aengegaen hebben, sonder dat syne Majt. ofte haer Ho. Mog. daer inne syn geweest van de contraherende partyen, synde dienvolgende ook niet genoegh om de guarantie over soodanige Tractaten obligatoir te maecken, dat syne Majesteyt ofte haer Ho. Mog. Mediateurs syn geweest over het maeken van dien; jae selfs niet, dat de een of de ander haere guarantie over alsulke Tractaten belooft ende gepasseert mogen hebben; naedemael by de Alliancie eygentlyck maer belooft wert, dat men ten wedersyden sal helpen bevorderen, ende des noots zynde, met de Wapenen helpen effectueren, dat andere Koningen, Princen ende Staeten aen syne Majesteyt en aen haer Ho. Mog. komen te presteren ende te voldoen, 't gunt *deselve by handt* ende zegel aen syne Majesteyt en aen haer Ho. Mog. respectivelyck mogen belooft hebben; maer geensints dat men ook gelycke prestatie sal moeten bevorderen ende helpen effectueren ten behoeve, van andere Koningen, Princen ende Staeten, van beloften die by Tractaten aen haer, ende niet aen Vranckryck ofte aen haer Hoog Mog. syn gedaen; 't welck dan ook oorsaeke is geweest, dat men van deser zyde geene exhibitie gedaen heeft van eenige soodanige Tractaten, selfs niet van het Tractaet in den jaere 1660. tusschen Sweden ende Denemarcken gesloten, onder anderen mede gestelt synde op de lyste aldaer, van wegen syne Majesteyt aen U Ed. geëxhibeert, onaengesien haer Ho. Mog. daer toe versogt werdende (buyten eenige reflectie tot de Alliancie, die daer op als vooren niet en staedt) gantsch geene reden souden hebben, om haer daer over met Vranckryck tot eene gemeene guarantie niet te willen verhinden.

Ik hebbe U Ed. voor desen overgeschreven, dat ik niet en konde begrypen, met wat meyninge ende intentie van de zyde van Vranckryck soude wesen geëxhibeert het Tractaet in den jaere 1655. met den Protecteur *Cromwel* gemaeckt, ende heeft U Ed. my doenmaels geantwoord, dat het selve Tractaet maer by inadvertentie mede was genoemt ende eygentlyck niet geëxhibeert soude worden. Ende niet te min werdt daer van jegenwoordigh wederom mentie gemaeckt in de overgeleverde lyste. Ick bekenne gaerne dat het wel eygentlyck haer Ho. Mog. niet toestaet de expressie ende d'exhibitie van dien tegen te spreecken, aengesien den Staedt notoirlyck is verbonden tot de guarantie van alle soodanigh reght, als Vranckryck nu of naermaels geduurende de Alliancie, daer uyt soude konnen metieren, maer wat reght syne Majesteyt daer uyt jegenwoordigh metieren kan, of wat aparentie daer zy om naermaels daer uyt eenigh voordeel te sullen konnen trecken, bekenne ick niet te konnen sien.

Hoe verre de voorsz. generaele regulen applicabel syn op eenige van de Tractaten, in de voorsz. lyste gestelt, sal U Ed. best konnen oordeelen, ende dienen in aghtinge te nemen; alsoo ten aensien van sommigen alhier, geene pertinente kennisse is, nogh wanneer die gesloten syn, vermits de date in de lyste niet uytgedruckt staet; nogh veel min wanneer deselve door de ratificatie, haer uytterste perfectie bekomen hebben; daer de saeke eygentlyk op aenkomt.

Het

Het introduceren van een gelyck Vat-gelt op de vreemde Schepen hier te Lande, als in de Landen van haere Overigheden op de Schepen van de Ingesetenen van desen Staedt geheven wert, te weeten ten aensien van Vranckryck, soo lange aldaer die last op de Schepen deser Landen sal dueren, is so by haer Ho. Mog. finaelyck vast gestelt. Werdende de nodige Placcaeten ende ordres tot het introduceren van dien vast gedresseert; dogh indien den *Koningh van Vranckryck* gedisponneert kan werden om het Vat-gelt aldaer in 't geheel af te stellen, daer toe U Ed. als nogh volgens voorige Resolutien van den Staedt, alle ernstige devoiren gelieve aen te wenden, soo sal de voorsz. Introductie alhier of naergelaten, of gediscontinueert werden. Ondertusschen dunckt ons alhier ten hoogsten *inique* en tegens alle billyckheyt strydigh te wesen, dat aldaer soodanigh wert geëxorbiteert in 't meeten der Schepen, als U Ed. in voorschreve desselfs Missive is mentionnerende, ende in cas het voorsz. Vat-gelt immers voor als nogh niet soude konnen werden geaboleert; maer dat men het selve by provisie ten wederzyden soude moeten heffen, soo dient in allen manieren ernstigh geëxpostuleert, over de voorsz. exorbitantien, ende versoeck gedaen, tot behoorlyck redres van dien.

Myn oordeels behooren de Schippers te mogen volstaen, betaelende het Vatgelt nae proportie van haere ladinge, ende dat mitsdien de ledige Schepen, of voor soo veel die ledigh syn, van alle betaelingen behooren exempt te blyven; daer toe ook aenleydinge geeft des Koninghs Ordonnantie gedateert tot Fontainebleau den 16. July 1659. in de woorden gemarqueert by Missive van den Consul *David Martens*, die U Ed. my den 23. der voorlede maendt toegesonden heeft; daer op myns bedunckens, met allen ernst by den Koningh ende de Ministers aldaer, dient te werden geinsisteert.

Ende als sulcks met eenige redene soude konnen geweygert werden, gelyck ick niet en vertrouwe; dat als dan in alle manieren de Schepen hier te lande te huys hoorende, selfs volladen zynde, geen hooger Vat-gelt behoorde te werden afgevordert, dan naer den tax, waer op deselve aen desen Staedt het last-gelt betalen; daer van by publycque acte kan consteren; zynde, myns oordeels gantsch onredelyk, dat de Paghters van 't Vat-gelt aldaer, souden werden toegelaten de Ingesetenen van desen Staedt te schatten ende te scheren boven den tax van de lasttalen der Schepen, waer mede haer eygen Overigheyt sigh heeft laten contenteren; gelyck in *simili* daer toe tot exempel kan dienen de betaelinge der Tollen in den Oresondt, die aen den *Koningh van Denemarken* voldaen werden op de exhibitie van de Paspoorten, waer naer hier te lande de Convoyen ende Licenten betaelt syn, sonder eenige andere inquisitie ofte moeyenisse; ende waer op nu eenige jaeren geleden, soo goeden ordre tot contentement van den *Koningh van Denemarcken* beraemt is, dat 't sedert deselve beraemde ordre, daer over nooit eenige klaghten ingekomen syn.

Met den selven Koningh is in den jaere 1647. ook pertinentelyck geconvenieert, om op lasttalen te stellen alle de Schepen, uyt dese Landen op Noorwegen varende, om hout te haelen; als U Ed. ontwyffelyck mede wel is bekent; ende als immers de saecke niet beter konde werden gevonden, soude het, myns oordeels, nogh veel lydelycker syn, op gelycke voet met Vranckryck iets seeckers ter neder te stellen, dan de saeke te laeten ter discretie van de

Fermiers

Fermiers van 't Fret. Ick sal by gelegentheyt een letterken tot rescriptie verwaghten, wat succes op de klaghten by U Ed. jegens de voorgeroerde exorbitantien te doen, sal wesen gevolght, of wat apparentie U Ed. daer toe bespeuren sal met ende nevens desselfs consideratien ende advis, wat in de voorsz. sacke verder soude konnen ende behooren te werden gedaen.

Dat de Traen-Compagnie van selfs te niet loopt, is eene gewenschte *saeke*; ende wat belangt het voornemen van de Geoctroyeerden, om van haer Octroy te renuncieren onder beneficie van eenigh genot uyt seeckere impositie, die den Koningh versoght soude werden op 't inkomen te ordonneren, dunckt my onder beter gevoelen, dat als de voorsz. impositie generael soude gaen, sonder eenigh onderscheyt van Ingesetenen ende Vreemden, dat men sig daer jegens van wegens desen Staedt met geen fondament soude konnen opposeren, ende dat het mitsdien ook niet geraden soude syn, sigh daer inne te laten sien; maer alles op de klaghten ende sollicitatien van de eygen Ingesetenen te *laten aflopen*, die in sulcken cas ook notoirlyk de last ofte het derven der voorsz. Waeren, in 't geheel meest op den hals soude komen, om door eenige Officien ter contrarie, geene impressie te geven, als of die impositie meer uyt d'Ingesetenen van desen Staedt, als uyt eygen subjecten gehaelt soude werden. Ondertusschen sal ick eghter gaerne by rescriptie verstaen, in wat voegen de voorsz. saeke by U Ed. moge werden geconsidereert, ende wat speculatien U Ed. daer ontrent hebben moge; gelyck ick mede gaerne sal te gemoedt sien U Edts. gedaghten ontrent het introduceren van een contra Vat-gelt op de Fransche Schepen, hier te Lande komende. Waer mede dese besluytende sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 12. April 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 12. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OP de tydinge by U Ed. overgeschreven, raeckende de collatie van 't ampt van Secretaris *d'Etat & des Commendements du Roi*, op den Heere *de Lionne*, hebbe ick de vrymoedigheyt genomen den gemelden Heere *de Lionne* in de voorsz. syne nieuwe qualiteyt met het ingeleyde briefken (waer van een open copye hier nevens gaet) te congratuleren, wetende dat den selven Heere voornaementlyk in de voorsz. post gestelt wesende, seer veel sal konnen contribueren tot onderhoudinge ende vermeerderinge van eene goede intelligentie tusschen de Kroone van Vranckryck ende desen Staedt. Ende bidde derhalven, dat U Ed. de moeyte gelieve te nemen van de voorsz. myne Missive van congratulatie, aen den gemelden Heere *de Lionne*, in de eerste visite over te leveren, ende

de mondelinge daer by te doen 't geene U Ed. sal oordeelen tot voordeel van den Staedt, ende om dien Minister meer ende meer aen deselve te verbinden, te sullen konnen strecken. Waer mede U Ed. ook sonderlinge sal verobligeren die geene, die is ende altyt sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 12. April 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 13. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

HEt heeft my seer aengenaem geweest te verstaen dat U Ed. Gestrenge by den synen van den 5. approbeert de extensie van de acte der ratificatie van de Alliancie, soo als my die alrede overgelevert is door last van den Koningh.

Voor desen hebbe mede getoont en laten lesen, die van haer Ho. Mog. aen *Messieurs les Comtes de Brienne*; die ook alles wel vonden; uytgenomen den titul van *Serenissime*. Daer van naermaels afgegaen syn.

Hier nevens gelieve U Ed. te sien, dat den Koningh uyt de lyste der Tractaten tot guarantie ook doet wegh nemen, het laetste Artikel, dat spreekt van 't Tractaet van Duynkercken; soo dat dat abuys ook geremedieert is, en hoope dat alles vaerdigh sal wesen tot de perfecte vrye uytwisselinge van alles, ten waere haer Ho. Mog. op dit Hof iets sullen willen voortbrengen, tegen en in reguard der Tractaten tot guarantie gecoucheert op de respective lysten; sulcks niet en vertrouwe.

Ende indien van haere Ho. Mog. syde iets sulcks waere, versoecke dienstelyck dat U Ed. my het faveur gelieve te doen, dat ick ten spoedighste (al waere het met een expresse Courier) daer van moge werden verwittight, en van alle redenen on haere Hoog Mogende sustenue te konnen aenwysen, ende hier doen approberen.

Want soo haest als dit Hof van haere syde gereet sal werden, de resterende geautentiseerde haere Tractaten tot guarantie aen my te willen overleveren, soo en hebbe geene redenen van uytstel, om het selve van haer Ho. Mog. kant te dilayeren, of te weygeren.

Ick vinde de inclinatie van den Koningh opreght ende sinceer, om met haer Ho. Mog. eene vaste en vertrouwde vriendschap en intime correspondentie te willen excoleren ende onderhouden, en ick dirigere myne discourssen by de Heeren Ministers daer toe, op dat sy mogen begrypen dat den Koningh geen beter nogh vertrouwder Bondtgenoten ende Vrienden en kan hebben; ende die aen syne Majesteyt meer *util* en nodigh syn, als den Staedt van haere Ho.

Mog. die van Zeemaght, en van Handel en Commercie, van Godt extraordinarie wel gesegent en versien synde, aen Vranckryck niet alleen groote goede voordeelen ende avantagien konnen toebrengen; maer die met Vranckryck geconjungeert wesende, door soodanig eene Alliancie en Tractaet als jonghst gemaekt is, den Koning en syn Ryk éleveren boven alle de magten van Christenryck, om hem tegens alle jalousie en quaedwillige, in volkomen seeckerheyt en ruste te konnen helpen conserveren, ende in welvaren doen toenemen. Dit is myn voorstel, daer toe ick haer alrede volkomentlyck geconvinceert en gepersuadeert hebbe, daerom dat den Koningh alles van syne syde scheen toe te brengen 't geen strecken kan tot verbeteringh ende aenwasch van harer Ho. Mog. maght ende harer Onderdanen welvaren; alsoo dat kan geschieden sonder jalousie, jae tot versterckinge van Vranckryck meer ende meer; nae advenant haer Ho. Mog. aenwasch, van den welcken niets ter werelt en is te mistrouwen, aengesien de gemeene interessen, die maecken dat d'eens maght en prosperiteyt des anders eygen is.

Ick weet wel dat haere Ho. Mog. ook soo veel de reden van Staedt ende Justice en équiteyt toelaet, aen en tot dienst van syne Onderdanen, sullen gelieven toe te brengen, daer mede den Koningh in affectie meer ende meer sal konnen werden gewonnen ende verbonden: Daer van ick dese Ministers ook heuschelyck magh verseeckeren.

Soo haere Ho. Mog. gelieve te approberen harer Ed. Groot Mog. Resolutie, door U Ed. my toegesonden, en die saeke my met wat ernst aen te bevele: Ik soude my daer in en om sulcks te obtineren, met alle vlyt ende naerstigheyt employeren; gelyck ick alrede by alle occasien doe. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 13. April 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 19. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt de jongste post van den 12. deser lopende maendt, hebbe ik U Ed. in 't lange overgeschreven 't geene myns oordeels, te considereren stonde op de lyste der Tractaten van de zyde van Vranckryck geëxhibeert; daer op U Ed. hier nevens ter handen komen sal de Resolutie van haer Ho. Mog. Wy

wil-

willen hopen dat de voorsz. al voor de rescriptie der selver Resolutie, behoorlyck sal wesen geredresseert, op de devoiren ende instantien, die U Ed. daer toe ontwyffelyck *in antecessum* sal hebben aengewent.

Indien de Tractaten van Sweden met den *Aertshertogh van Insprugh*, ende anderen, haer perfectie eerst mogen hebben bekomen, gelyck ick vertrouwe, naer date van de Alliancie, ende dat eghter den Koningh sigh daer aen moge laten gelegen syn, dat die mede onder de guarantie werden gebragt; soo wil ik niet twyffelen of den innehoude van dezelve sal soodanig wesen, dat haer Ho. Mog. geen swaerigheyd sullen maecken, deselve mede separatelyck te guaranderen, gelyck dat van Duynkercken.

Ick hebbe niet naergelaten, daer over alhier, soo voor date van de voorsz. myne jonghste Missive, als ook sedert den Heere Grave d'*Estrades* te onderhouden, ende gelyck al 't geene in vorigen voorsz. op de gemelde Lyste alhier is geremarqueert, by sigh selven spreeckt ende 't eenemael fondamenteel is, soo hebbe ick ook niet veel moeyte gehadt, om den wel gemelde Heere d'*Estrades* de reghtmatigheyd van dien te doen begrypen, in der voegen, dat Uw Ed. ook door desselfs goede officien, van hier ten besten sal wesen gesecundeert.

Wy sullen met de naeste post advertentie te gemoet sien, dat de voorsz. Lyste aldaer naer de voorgementionneerde consideratien, sal wesen geredresseert, ende sulks geschiedt synde, kan U Ed., myns oordeels, onbekommert de Ratificatie van haer Ho. Mog. mede demanueren, nevens de wisselinge van wedersyds Lysten, alwaer 't saeke, dat buyten vermoeden, aen de copyen der Fransche Tractaten nogh iets moghte ontbreecken.

Uw Edts. Missive van den 13. deses, is my nevens desselfs publicke depêches van den selven date, wel ter handen gekomen; ende hebbe ick daer uyt seer gaerne bespeurt de continuatie van de goede inclinatien van den Koningh aldaer, die van deser syde altyds met eene opreghte genegentheyd sullen werden bejegent. Waer by voor dese reyse niets van importantie te voegen hebbende. Sal ick desen afbreecken, en verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 19. April 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 18. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DEs volgenden daeghs, nae dat d'ordinaire uyt Nederlandt hier aengekomen was, hebbe eene expresse visite gegeven aen den Heere *de Lionne*; aen dewelcke ick nae eenigh discours streckende tot Uwer Ed. Gestrenge estime en aensienelyckheyd by de Regeringe aldaer, hebbe overgegeven de Missive van

conjouissance aen syne Ed., daer by doende een verhael van syne Ed. goede officien, ende diensten betoond in de voorlede Negotiatie van de Alliancie; het faciliteren van veele difficulteyten, die het besluyt hadden veraghtert, en nae de conclusie syner Ed. affectie en vaerdigheyd, aen den Staedt betoond tot verder vergelyckingh en compliment op de formaliteyten ende goede observantie der welgemelte Alliancie; daer toe ick versoght, dat syne Ed. altyd wilde nogh *by*brengen syne goede gunste, credit en vermogen by syne Majesteyt, en des Hofs Ministers. Ick sloegh ook voor, als uyt myn particulier; dat ick geloofde, jae my verseeckerde, indien syne Ed. met Uwe Ed. Gestrenge eenige naedere intelligentie ende communicatie door brieven beliefde te onderhouden, dat daer door aen den Koning syn Heere, en aen den Staedt van haer Ho. Mog. t'samen, en in 't bysonder, eenen notablen dienst soude gewerden. Den Heere *de Lionne* toonde hem selven verblydt, door Uwe Ed. conjouissance; las een gedeelte van Uwe Ed. brief, bedanckte my voor het bovenstaende discours tot *syne* eere, dat hy hem met alle goede diensten, daer toe waerdigh hoopte te maecken, ende dat ik haer Ho. Mog, ende ook Uw Ed. Gestrenge, daer van soude willen verseeckeren; soo als hy Heere *de Lionne* selfs aen Uw Ed. by schriftelycke antwoordt wilde betuygen. En in der daedt, *Myn Heere*, dewyl den Heere *de Lionne*, alle de vreemde saeken mesnageert en dirigeert, en nu in 't toekomende, aengesien syne nieuwe Charge, nogh meer doen sal, dat hy in groot credit by den Koningh is; soo sal door Uwe Ed. onderlinge communicatie en goede intelligentie, veel konnen werden geprepareert ende gebenificeert, daer den Staedt aengelegen sy, om met dese Kroon d'Alliancie ende de vrughten van dien te doen voortkomen, tot eere ende reputatie van 't Lieve Vaderlandt, en de goede Ingesetenen van dien. Uwe Ed. laete toe, dat ik daer by magh voegen, dat den Heere d'*Estrades* alle goede officien en devoiren toebrenght aen dit Hof, om haere Ho. Mog. beleyt ende inclinatie by den Koningh, en de Heeren Ministers acceptabel ende aengenaem te maecken; welcke genegentheyd kan werden aengevoet, door civiliteyten en gunsten die aen syne Ed. konnen by den Staedt en Uwe Ed. Gestrenge, in occurrentien kome en werde toegebraght, met permissie.

Den Heere Ambassadeur d'*Estrades* voor syn vertreck van hier, heeft my bekend, dat hy by den Koningh gelast was, over de saeke van de Ambassade, en syne Majesteyts secreten dienst, soude hebben te communiceren, als doenmael met den Heere *de Lionne*; hoe veel te meer, nu dese geworden is Secretaris *d'Etat & des Commandemens*, aen welcke Charge sulcks behoordt.

Ick ben met syn Ed. in goede intelligentie. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, blyve altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. April 1665.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 19. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

WY hebben, naer de extraordinaris koude winter, ook nu korts gehad, veel Oostelycke ende Noorde barre winden, die veel sieckten hier hebben veroorsaeckt, soo als met leetwesen sie, dat Uw Ed. Gestrenge mede hebben geraeckt, en bidde Godt, dat hy Uwe Ed. gesondheyd gelieve te herstellen, en deselve veele jaren te bewaren, tot dienst van den Staedt, ende Uwe Ed. Gestrenge eere ende contentement.

Ik hebbe nu korts by de Ministers van den Staedt aen dit Hof, op nieuws myne klaghten gedaen, over de *inique* ende gantsch onredelycke practycken van 't Vat-gelt; maer alsoo dat werck is van 't Element van den Heere Intendant *Colbert*, soo wysen die andere Heeren die saeke, en my, aen gemelden Intendant, die my op Woensdagh verleden heeft willen verseeckeren, dat de Koningh geresolveert is, te ontrecken de Paght van 't Vat-geldt, aen de Paghters *des cinq grosses Fermes*, en 't selve op nieuws te sullen uytgeven aen andere, niet wesende van de *cinq grosses Fermes*, en dat eene ordre sal werden gesteld tegens het onreghtmatigh (soo als ick dat noemde) meeten der Nederlandtsche Schepen. Ick moet met leetwesen seggen, dat hier voor alsnog gantsch geene genegentheyd en is, om dat Vat-geldt in 't geheel af te setten, en soo de Françoise of genaturaliseerde Nederlanders, Nederlandtsche Schepen koopen ende in Zee brengen, soo sullen haerer Ho. Mog. Ingesetenen haer Navigatien ende Commercien hier en over al seer swaerlyck komen te lyden, jae (des Godt verhoede) in ruïne gaen, ten sy daer tegens by redelycke ende nodige expedienten en remediën, niet contrarierende de gemaeckte Alliancie, werde voorsien, soo als ick bevinde, dat men daer mede aldaer besigh is.

Indien d'ordere van den 16. February 1663. in conformiteyt van 't separaet Artikel van de Alliancie, buyten andere vexatien in 't meeten der grootte van onse Schepen, reghtelyck werde naegekomen, ende vooreerst in de Zoudtschepen, soo sal onse Natie de geheele Zoudtvaert aen haer halen, by uytsluytingh van alle andere vreemde Natien, ende dat door d'exemptie van 't half Vat-geldt, daer de vreemde met de geheele 50. stuyvers 't vat beswaert blyven.

Maer soo de Françoise ende genaturaliseerde Nederlandtsche Schepen, daer van in 't geheel hier vry syn en blyven: En dat daer tegens geen middel by onse Staedt en werdt ter handen genomen; om die exemptie te vermengen door gelycke impositien in de havenen van Nederlandt, soo sullen onse Schepen den Handel van 't Fransche Zout moeten quiteren ende verlaten; want de Franssen of genaturaliseerde alleen vry synde, sal Nederlandt selfs, en alle vreemde Landen, daer Fransch Zout begeerdt werdt, vervallen; d'onse met haer niet konnende marckten.

En als al haere Ho. Mog. in haeren Staedt, de Fransche en Genaturaliseerde Nederlandsche Schepen souden willen in de haeren beswaeren met gelyke Vat-gelt, soo als het Tractaet van Alliancie toestaet. Soo sal dat wel beletten dat 't Fransch Zout by d'onse binnen de vereenighde Nederlanden geconsumeert, door haere Franschen of Genaturaliseerde niet en sal werden gebragt. Maer de Onse sullen gefrustreert blyven van alle die seer importante Zout-handel, die de Onse nu doen, op alle vreemde buyten Quartieren; want de Françoisen en Genaturaliseerde 't selve haer Fransch Zout de droicture Hollandt voorby sullen varen naer de Noordtsche Quartieren, die Fransch Zout begeeren. Ick en hebbe nogh niet konnen bedencken op eenigh billick remedie daer tegens: te weten in 't reguard van dien Franschen Zout-Handel, en op die Quartieren die Fransch Zout begeren en gebruyken; want de Onse met de inegaliteyt van 25. stuyvers op ieder Vat, niet en konnen markten aldaer nevens de geëxempteerde Franschen en Genaturaliseerdens Schepen en Zout. De Koopluyden *in die* Neringe ervaren, sullen misschien eenigh expedient weten uyt te vinden; 't welck ick gaern sal vernemen. Maer daer syn veel quartieren in de Noordt, daer sy geen Fransch Zout; maer alleen St. Ubes Zoudt gebruycken; daer sullen de Onse prevaleren ter dier plaetse; want de Françoise of de Genaturaliseerde, dat St. Ubes Zout soo mesnagerelyck niet en konnen halen uyt Portugael, en vervoeren ter gedesireerder plaetse, als onse spaersame Natie doen; door de Vreede met Portugael en met de Corsairen van Tunis ende Algiers; en valt onse vaert soo kostelyck nogh dangereus niet als voor desen; want de Onse nu soo sterck niet bemant noghte gemonteert en behoeven te syn, soo dat min onkosten van equipagie, min tot assurantie sullen betalen: daer de Françoisen en Genaturaliseerde in Oorlogh syn en blyven met de voorsz. Corsairen van Algiers, en sterker bemant en gemonteert haere Negotie sullen moeten continueren. Soo haere Ho, Mog. by Portugal konden obtineren, dat onse Zouthaelders wat exemptie hadden tot St. Ubes, boven andere Natien, daer mede waren *en bleven de* Onse volkomen meester van 't Portugeesch Zout; maer dit is qualyck apparent, alsoo d'Engelsche aldaer in Portugal, geancriseert syn. Of indien den *Koningh van Portugal* iets op de gemaeckte Tractaten van Vrede, schuldigh sy gebleven aen haer Ho. Mog. te voldoen in gelt, of waren, ende dat Hooghgemelte *hare* Ho. Mog. in betaelinge van Portugal, moghte bekomen, den ontfangh van de Zout Tol tot St. Ubes, in minderingh van die schult, en dien ontfangh laten ten goede komen aen de Nederlandtsche Zoudthaelders. Op dien of op andere beter voet ende expedient, soude onse Natie alle en alleen Meester blyven van 't Portugaels Zout. Het Portugaels Zout in versieden en wit maecken, geeft nogh wel eens soo veel vermeerderingh in quantiteyt, of gewight, als het Fransch Zout niet en doet: Daer dit in 't versieden geeft 25. 30. of 35. ten hondert augmentale, daer geeft het St. Ubes Zout 60. 70. en 75. ten hondert vermeerderingh, en is wel soo goedt. Dogh dit segt men my hier; maer Koopluyden van groote ervarentheydt in Nederlandt, konnen werden gehoort.

Hoe het ook sy, 't opstellen en continueren van het Vat-gelt in Vranckryck, is een seer dangereuse vondt, tot bederf van onse Nederlandtsche Navigatie

vigatie ende Commercie. De wysheyt van de Hooge Regeringe sal middelen ende expedienten uytvinden, om die schaede voor te komen. Hier mede eyndigen ende verblyve,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 19. April 1663.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 26. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste Missive, in date den 19. deser lopende maendt, syn my nevens U Edts. publicke depêches aen den Staedt, wel ter handen gekomen desselfs particuliere Missiven van den 18. ende 19. der selver maendt. Ende ick vinde my daer op verplight U Ed. mits desen te bedanken voor de communicatie der saeke daer inne vervat. Ende particulierlyk mede voor de moeyte, die U Ed. genomen heeft in 't behandigen van mynen brief van congratulatie aen den Heere Marquis *de Lionne*. Ik hebbe van syne Ed. eene seer beleefde ende obligeante rescriptie ontfangen, die wel gebruyckt soude konnen worden tot eene ingressie van naeder correspondentie, by wisselinge van brieven; maer aengesien ick ordentelycker aghte ende soo voor den dienst van 't Landt, als voor 't respect van wedersyts Ambassadeurs beter, dat alle beleyt ende correspondentie over saeken van Staedt, geschreven door entremise en de Officien van deselve Heeren Ambassadeurs, soo sal ick voortaen dien voet observeren, ende 't officie van civiliteyt op die manier afgeleyt hebbende, voorts de saeken ende considerationen van Staedt aen U Ed. overschryven, ende aen de Heere Ambassadeur d'*Estrades* alhier communiceren; omme alsoo door Uw Edt. ende desselfs coöperatie, ten besten van haer Ho. Mog., ende van syne Majesteyt, beleyt te worden; verhoopende dat U Ed. sigh 't selve ook wel sal laten gevallen, ende dienvolgende t'elckens de gemoederen aldaer tydelyck traghten te prepareren tot 't geene den Staedt in redelyckheydt ende billickheydt, van syne Majesteyt sal konnen desidereren.

Als ick U Ed. den 12. deses overgeschreven hebbe de consideratien, die de reden ende de nature van de saeke scheen aen de handt te geven, op 't subject van de Lyste der te guaranderende Tractaten by Vranckryck overgegeven, soo hadde ick ook deselve consideratien alhier by monde te gemoedt gevoert, ende in geschrifte behandight aen den gemelden Heere Grave d'*Estrades*, die mitsdien

dien ten selven daege daer over derwaerts geschreven hebbende, my eergisteren weder gecommuniceert heeft syne ontfangene rescriptie, welcke soodanig was, dat den Koningh geen swaerigheyt en soude maecken te defereren aen 't gedaen voorstel, ten aensien van de Tractaten alleenlyck tusschen andere Koningen ofte Staeten gemaeckt, als mede ten aensien van Tractaten wel by Vranckryck eygentlyck gesloten, dogh die haere volkomene perfectie niet hebben gehad voor 't besluyt van de Alliancie; maer ten reguarde van 't Tractaet Anno 1655. met Engelandt gemaeckt, dat syne Majesteyt 't selve hielde voor een Nationael Tractaet, ende sulcks daer over mede guarantie soude desidereren; waer jegens U Ed. volgens haer Hoog Mogende Resolutie van den 18. deses, niet gehouden is eenige oppositie te maecken. Sulcks dat daer mede die saeken ook in allen deelen schynen te wesen geadjusteert. Ende wy mitsdien met den eersten de notificatie van het accomplissement van alles te gemoet sullen sien.

De originele Acte van guarantie over het Tractaet, ende de Stadt van Duynkercken, met haer Ho. Mog. Resolutie, den 19. deses op 't selve subject genomen, sal Uw Ed. hier nevens mede ter handen komen; daer op Uw Ed. gelieve in aghtinge te nemen, dat deselve Acte van guarantie, volgens de voorsz. Resolutie, niet en sal mogen werden gedemanueert, als in de verwisselinge tegens gelycke Acte van guarantie van den *Koningh van Vranckryck*, over de Tractaten by desen Staedt met Engelandt ende met Spaigne aengegaen, breder in de voorsz. Resolutie geroert; daer toe Uw Ed. hier nevens mede ter handen komt een concept ofte model, waer naer de voorsz. Acte van Vranckryck soude konnen werden gecoucheert; welck model ter Vergaederinge van haer Ho. Mog. voorgelesen ende geapprobeert synde, by deselve goedgevonden is, dat ick Uw Ed. daer van soude dienen, soo als ben doende by desen, sonder dat men sigh noghtans alhier precieselyck aen de letter van dien, sal willen binden; maer 't selve Uw Edts. beleyt ende discretie vertrouwt laten, om te besorgen, dat het effect daer inne, ende in de voorsz. Resolutie geëxpresseert, den Staedt effectivelyck moge gewerden.

Op de bedenckinge by Uw Ed. in dessels jonghste Missive aen den Heere Griffier *Ruysch* overgeschreven, raeckende het exhiberen van de Ratificatie der Tractaten van de een en de andere syde te guaranderen, hebben haer Ed. Groot Mog. den 24. deses geresolveert, als Uw Ed. uyt het bygaende Extract, sal believen af te nemen; waer op de Resolutie van haer Ho. Mog. Uw Ed. hier benevens mede ter handen komen sal; als ook der selver geresolveerde van den voorsz. 19. deses ontrent het Vat-geldt, ende de Traen-Compagnie, met 't geene daer aen dependeert: Alles conform de Resolutien van haer Ed. Groot Mog., Uw Ed. voor desen toegesonden; daer op Wy oordeelen met reden nu goede effecten te mogen hoopen, ende met verlangen te gemoet sien sullen, wat Uw Ed. dienthalven sal konnen obtineren ende uytwercken.

De Regeringe neemt in de conduite van den Heere Grave d'*Estrades*, goedgenoegen; immers soo veel ick tot nogh toe hebbe konnen bespeuren, ende hebben haer Ed. Groot Mog. aen syn Ed. in qualiteyt als Kolonel, voor eenige dagen toegevoeght, alle dessels aghterstallige Tractementen, sedert den jaere 1651., toe nu toe, bedragende ter somme van vyf-en-twintigh-duysendt Carolus

lus guldens ende een weynigh daer boven. Ende voor dese reyse Uw Ed. niets anders te communiceeren hebbende, sal ick dese afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 26. April 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 27. April 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

VOlgens de consideratien van Uw Ed. Gestrenge, raeckende de Tractaten der Françoische Lyste; hebbe nu mede ontfangen, die van haere Ho. Mog. by brieven van den 18. deser. Ik hebbe met de verleden post aen U Ed. Gestrenge geantwoordt, ende myne aenteyckeningen overgesonden, daer toe ick niets en weet te doen; alsoo men nogh niet gereed is met de Tractaten te vervaerdigen: dat de Lyste sal moeten werden verandert; en dat alle de Tractaten die op de voorsz. Lyste sullen blyven, nae haer Ho. Mog. voorslag, sullen moeten wesen bekraghtight, ieder met hare respective Ratificatie. Behalven dit vergen van haerer Ho. Mog. syde ('t welck haer vry al wat onverwaght overkomt) soo sullen de copyen der voorsz. by te voegen Acten van Ratificatien, vry al wat tydts requireren, aleer die opgesoght, gevonden, ende gecopieert sullen konnen werden, ende sal ondertusschen gantsch nodig syn, (dewyl de Acten van Ratificatie van des Staedts wegen vereyscht werden) dat by alle de Tractaten van haere Ho. Mog. op haere Lyste geëxhibeert, ende aen Vranckryck te exhiberen, tot guarantie, voor al ook mogen werden en syn gevoeght, niet alleen de respective Ratificatien van haer Ho. Mog.; maer ook die van de Koningen, Staten ende Princen, met dewelke die verhandeldt en gesloten syn geweest, en dat my die met den aldereersten, met een expresse courier (soo nodigh is) werden toegesonden; want ik alrede volgens haer Ho. Mog. last van den 18. deses, sulcks aen dit Hof van Dingsdagh af, den 24. deses al hebbe versoght, by eene myne Memorie. En sal ick ondertusschen haerer Ho. Mog. Instructie van den 18. deser, in alles betraghten, nae uyterste devoir, soo haest als ick *visie* ende kennisse sal bekomen van de Tractaten door Vranckryck tot guarantie te vergen aen haere Ho. Mog., dienaengaende ick myne voorlopende gedaghten, met de verledene post hebbe overgesonden.

Het sal veel faciliteren, dat den Heere Ambassadeur d'*Estrades* daer over door den Heere Presiderende als doen aengesprooken is; wiens advisen aen dit Hof geëstimeert syn.

Ick heb aen den Heere *de Lionne* mede bekent gemaeckt de conclusie over de guarantie van Duynkercken, by conformiteyt van stemmen, van alle de Provincien, als door U Ed. begeerte aen my.

Hier syn eenige swaerwigtige deliberatien aen dit Hof voor handen, daerom myn Heeren de Princen van *Condé* ende van *Conti*, expressielyck ontboden, en de eerste alrede aengekomen en den andere verwaght wert: Dogh over wat saeken, wert different gesprooken; maer alle van hooge importantie. Ende uae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 27. April 1663. des avonds.

P. S. Den Heere *de Lionne* in de Conferentie, deese morgen gehouden, was soo getransporteert over 't stuck der Tractaten van Querasque, soo haer Ho. Mog. dat soude wille sluyten buyten de guarantie der Alliancie; dat, seyde syn Ed., den Koningh liever de geheele Alliancie soude tot rupture laten komen, als sulcks te gedoogen: dog wierdt daer nae wat besadigder. *Quero ut hæc secreta maneant.*

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 3. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste in date den 26. der voorlede maendt, is my U Edts. Missive van den 27. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; waer uyt, als mede uyt de publicque depêches van den selve date, bespeurt wesende over wat poincten aldaer nogh discrepantie was, waer door de uytwisselinge van de Tractaten ten weder syden te guaranderen, ende d'extraditie van de Ratificatie van desen Staedt, nogh wederhouden ofte gedilayeert soude konnen worden; hebben haere Ed. Groot Mog. dienthalven den eersten deses genomen de Resolutie, daer van copye hier nevens gaedt tot U Edts. naerigtinge: maer aengesien U Ed. op 't meerendeel van de ingredienten van dien, d'intentie van den Staedt sal hebben konnen vernemen, uyt haer Ho. Mog. Resolutie van den 25. April voorleden. Soo wil ick hoopen dat al voor de receptie deses, alles tusschen U Ed. ende den Heere *de Lionne* sal wesen geadjusteert, immers sal ick in de rescriptie op desen, te gemoedt sien de langh verwaghte advertentie dat alles aldaer vereffent, ende met d'effective uytwisselinge geperfectionneert sal syn.

Ick hebbe voorleden Sondagh eene lange conferentie gehad met den Heere Grave d'*Estrades* en den Heere *Silverkroon* Minister van den *Koningh van Sweden*, over het different, openstaende tusschen de Sweetsche Africaensche Compagnie, ende de Geoctroyeerde West-Indische Compagnie deser Landen, over het gepasseerde op de Kuste van Guinea, bestaende in twee pointen: Eerstelyck, dat de Sweden eysschen het Fort Cabo Corps ende eenige Logien, nu by de Onsen

sen gepossideert: Ende ten Tweeden, restitutie van seecker Schip, genaemt Christina, by de Onsen genomen; met de kosten, schaden ende interesten daer door gehad ende geleden. Ick wil gaerne bekennen dat ick het nemen van 't voorsz. Schip Christina, niet en kan approberen, gelyk ick ook 't selve in de voorsz. conferentie niet en hebbe gedefendeert; maer van d'andere zyde is ook waeraghtigh, dat der Sweden pretentie op 't voorsz. Fort ende de voorgeroerde Logies, t'eenemael ongefondeert syn; welck laetste point alhoewel den voornoemden Heere *Silverkroon* pooghde te debatteren, ende dat hy ook daer ontrent den gemelde Heere d'*Estrades* met eene preallable separate informatie al vry wat geoccupeert hadde, soo meyne ick noghtans, naer wisselinge van redenen, den selven Heere d'*Estrades* volkomentlyck gepersuadeert te hebben gelaten, van 't notoir ongelyk der Sweden in dat point; ende van de absolute billyckheyt van den voorslagh van accommodement, van deser zyde gedaen, om het voorsz. genomen Schip en de ingeladen Goederen te restitueren ende te vergoeden, mits dat de Sweden renuncieren aen de voorsz. haere frivole pretensie op 't voornoemde Fort ende de meergeroerde Logies, ende sulcks ook haer van de voorsz. kuste voortaen onthouden.

Ik sal my niet extenderen op de redenen waer mede 't geene voorsz. is, volkomentlyck wert gejustificeert, als my dienthalven verlatende op de getuygenisse, die ik voor seeker houde, dat den meergemelden Heere d'*Estrades* daer van aen den Koningh ende de Ministers aldaer, sal geven; maer alleenlyck versoecken, dat U Ed. de moeyte gelieve te nemen, van daer over by de eerste gelegentheyt den Heere *de Lionne* te onderhouden, ende syn Ed. te versoecken de saeke daer henen te willen helpen beleyden, dat den Koningh ende de Regeringe van Sweden, door de aensienelyke aenraedinge van syne Majesteyt, mogen werden gedisponneert om van haere zyde gelycke reghtmatigheyt ende faciliteyt te plegen, als van deser zyde betoont ende gepleeght wort; ende wel voornaementlyck om den hooghstgemelden *Koningh van Vranckryck* naer waerheyt te vertoonen, hoe équitabelyck ende resolutelyck van de zyde van haer Ho. Mog. in desen wert geprocedeert, beroepende U Ed. dienaengaende op de getuygenisse die den meergemelde Heere Grave daer van naer wysheyt sal moeten geven. Waer mede desen afbrekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 4. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NU dat de saeke van de Ratificatie der Alliancie, door U Ed. Gestrengen wyse directie, soo verre syn geavanceert, sal ik traghten te bevorderen dat alles aen dit Hof magh werden gereet gemaeckt; op dat eenmael eyndigen,

gen, en de acten ende papieren in handen krygende, ick die op order magh oversenden.

Tot nogh toe en is de geredresseerde Lyste, nogte selfs de Tractaten tot guarantie daer op gelaten, my niet geëxhibeert. Den Heere *M. de Lionne* toont wel, dat hy over die langhsaemheydt der Commiesen van de Heeren Graven van *Brienne*, niet wel te vreden en is, en heeft aengenomen dat werck te dringen tot een eynde.

De goede genegentheyt van haer Ed. Groot Mog., aen den Heere Grave d'*Estrades* bewesen, sal syne Ed. des te meer aenraden ende encourageren, om in syne digniteyt ende charge, nevens den dienst van synen Koning, mede die van den Staedt in alle redelycke saeken te behertigen.

Ick hebbe op haerer Ho. Mog. Resolutie van den 19. April (spreeckende van 't afschaffen van 't Vat-gelt, ende van 't intrecken des Octroys van de Noortsche of Traen Compagnie) gecontinueert op haere Ed. Groot *Mog.* gelycke Resolutie, te prepareren die voorsz. saeken beyde. Ende alsoo het een werck is eygen van de Financien, daer in Monsieur *Colbert* als Intendant, de meeste handt heeft, soo hebbe ick al voor desen daer over met syne Ed. wel gesprooken, ende insonderheyt over de klaghten die ick dede wegens de ondraeglycke vexatien ende beswaernissen, die daeghlycks aen de Nederlandtsche bejegenen, in beyden; ende dat in alle Havenen ende Plaetsen van 't Ryck, daer op en tegens ick versoght, dat door den Koningh moghte werden versien. Gemelte Heere *Colbert* heeft my toegeseght, sulcks te sullen geschieden, eerstelyck in 't reguard van 't Vat-gelt; soo haest als dat middel, ('t welck nu geannexeert is aen de *Cinq grosses Fermes*) aen die Fermiers sal ontrocken en aen anderen in Paght gegeven wesen; als wanneer aen die nieuwe Paghters soo goede reglementen (gelyck syne Ed. beloofde) souden werden voorgesz., dat haere Ho. Mog. geene redenen van klagen meer sullen hebben. Dogh om 't Vat-gelt t'eenemael af te krygen, voor soo veel ick my daer over hebbe geopent, ook aen andere Heeren Ministers van Staedt, vertoont haer daer toe als nogh kleyne apparentie. Men neemt dese saecke op by haer Ed. als een *point d'Honneur*, en seggen, hoe soude den Koning met syne eere konnen relacheren ende herroepen, een soo important ende swaerwigtig Point ende Articul van 't Tractaet 't welck naeuwlyks is geperfectionneert, en synen aenvang heeft gehad: welk point de handeling der Alliancie soodanig en lang heeft opgehouden, dat daer in veel tyts is besteed geworden: jae dat het geheele besluyt der Alliancie, daer aen heeft gehangen ende heeft doen pericliteren om alles ende t'eenemael te doen aghterblyven. Ende eyndelingh tot een besluyt, renvoyeren sy my altyt aen den Heere *Colbert*, alwaer alle die, ende diergelyke saeken, die gelt raken, niet wel en syn te bevorderen. Ick sal dit stuck verder traghten te prepareren, sonder ophouden, ende soo verre soecken te vorderen, dat ick met U Ed. goedvinden, daer over publycquelyck audiencie by den Koningh sal mogen versoecken.

De andere saeke van de Noordtsche Compagnie, die verklaert men als nog aen my, dat in hare sobere constitutie meer ende meer vervalt; gelyk ik voor desen hebbe overgeschreven, en dat die Geoctroyeerde selfs voorslaen, om het Octoy te mogen quiteren, mits dat den Koning toestaet eene generale impositie

op

op alle en ieder een die Traen en alles wat van een Walvisch afkomt, in dit Ryck inbrengen; en dat die nieuwe Impositie sal strecken en komen ingedeelte tot soulagement van de beschadigde Geoctroyeerde &c. Dit soude den Koningh vermogen te doen, sonder te contravenieren de gemaeckte Tractaten van Alliancie; mits haerer Ho. Mog. Ondersaten even ende gelyck als de *Naturels François* daer in werden getracteert, en niet hooger, en sulcks en soude nogh reden van klagen nogh desavantage hebben, om haere voorsz. Waren, nevens andere vreemde Natien, en de Françoisen selfs te konnen marckten, en verkopen.

Jegenwoordigh (staende het Octroy en Verbot van inbrengen) soo en werdt dat verbot niet geobserveert in de quartieren van Gascogne, daer de Basques woonen, onder 't Gouvernement van Bearn, ook niet in de gantsche Provintie van Bretaigne, soo alsmen my verseeckert van daer: Alwaer de Traen vry inkomt, ende verkogt werd in alle havenen, steeden en plaetsen. Maer de geoctroyeerde passen daer op en beletten, dat sy uyt Bretaigne niet en werde vervoert, en gedebiteert in andere naestgelegen Provincien van Vranckryck.

De Basques (niet wesende van 't Octroy) met haere Walvisvangst des verleden jaers 1662. in November, syn gekomen in haere scheepen uyt de Noordt voor Havre de Grace, en hebben aldaer geveylt haeren gemaeckten Traen, Visschen en Walvisch afval. De geoctroyeerde wilden de Basques bewegen, om te moeten vertrecken, ende niets van haer Waren te koop te veylen; dan alsoo die des onwilligh bleven; om verder moeyten voor te komen, hebben de geoctroyeerde goedgevonden, selfs de Traen &c. te kopen van de Basques voorsz., soo dat het *in facto* schyndt waer te wesen eenighsints, dat andere buyten de geoctroyeerde, in Vranckryck den Traen inbrengen, deselve veylen ende verkopen, en haer geldt daer voor ontfangen. Dese particulariteyt (hoewel sy niet geheel concluant en sy) hebbe goedgeaght Uw Ed. te communiceren.

Den Heere *Ambassadeur van Spaigne*, was van opinie, dat tusschen Vranckryck ende den *Paus* geen accommodement en sal getroffen worden, alleen door wanvertrouwen, die d'eene partye van d'andere heeft; misschien wel sonder oorsaeck en redenen. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 4. May 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 10. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UYt Uw Edts. Missive van den 4. deses, ende dessels publicke depêches, daer benevens overgekomen, hebbe ick met aengenaemheyd bespeurt, dat alles aengaende de Ratificatie, ende de Lyste der te exhiberen Tractaten, nu effen was, zulcks dat Wy daer op met den eersten de tydinge van de effective uytwisselinge, soo van de Instrumenten van Ratificatie, Lysten ende te guaranderen Tractaten, als van de separate Acten van guarantie van Duynkercken ter eenre, ende van 't Tractaet van Engelandt, ende Over-Maze ter andere syde, te gemoet sien sullen. Ick vertrouwe, dat Uwe Ed. door de Resolutie van haer Ho. Mog. van den 3. deses, nu op alles dienaengaende volkomentlyck ende completelyck sal wesen geinstrueert; sulcks dat dese alleenlyck sal dienen, om Uw Ed. te adverteren, dat den Heere Grave d'*Estrades* my eergisteren ter handen gesteld heeft een Memorie, die door den Resident van Sweden aldaer gepresenteert is geweest aen den Koningh, over 't subject van de Guineese differenten, daer van copye tot Uw Edts. naerightinge, hier nevens gaet. Ick hebbe my daer door verplight gevonden, om syn Excell. ook in geschrifte ter handen te stellen, 't gunt ick aen deselve over 't voorsz. subject by monde te gemoet gevoerd hadde, ten eynde syne Majt. daer uyt de ware geschapentheyd van de voorsz. saeke moghte innemen, ende oordelen van de billickheyd van de presentatie, daer inne geroert; welck voorsz. geschrifte mede copyelyck hier in gesloten is, tot Uw Ed. informatie. Ick wenschte door Uw Edts. middel, geinformeert te mogen worden, van 't oordeel 't welck syne Majt. ende de Ministers aldaer, naer examinatie van 't voorsz. geschrifte, van de voorsz. saecke sullen geven; ende bidde, dat Uw Ed. haer soo veel doenlyck, ten besten gelieve te informeren. Waer mede desen afbreeckende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 10. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

GElyk als myne brieven en vertooningen aen haer Ho. Mog., over de saeken hier by 't Hof te verrighten, veertien daegen ten naesten by van nooden heb-

hebben, eer ick de spoedighste ordre ende instructie wegens de hooge Regeringe kan te gemoet sien ende bekomen; soo versoecke, dat ten goeden werde genomen, indien somtyds 't selve oorsaeke geeft, dat 't geene haer Ho. Mog. geordonneert hebben (huyden by exempel) ick op den eygen selven tydt, overschryve, dingen en saeken, die met de ordres huyden ter Generaliteyt genomen, niet 't eenemael over een en komen; want ick eerst daer van kennisse kan hebben, eenige dagen daer naer.

Het soude seer dienstig wesen voor den Staedt, dat de Regeering konde goedvinden, dat aen my met alle ordinarise, sonder intermissie, werden toegesonden d'Extracte Resolutien ende Notulen van haere Hog. Mog. Vergaederinge; want ick dit niet en versoecke uyt curieusheyd, maer om dienst te doen aen den Staedt. Ick wel onderright wesende van de saeken, ende van haer Ho. Mog. intentien daer ontrent; soo als is in de saeke door Uwe Ed. schryven van den 3. deser vermaendt, tusschen de Sweedsche ende Nederlandtsche West-Indische Compagnie in Guinéa. Welcke sacke my 't eenemael in haere circumstantien en meriten onbekent is, soo dat ick de bloote Historie van dien niet en weet. Daer is nu mede de saeke van Borckelo, die rumoer maekt: En de Geallieerde Heeren aen den Rhyn, komen met alle haere saeken, sigh terstondt hier voor uyt addresseren, aen dit Hof: preoccuperen de gemoederen, die men daer nae qualyck kan herstellen, en ik, te vooren wel onderright synde, van de saeken selfs, en van haer Ho. Mog. inclinacien, soude veel konnen voorkomen, daernu veeltyds te spade my openbare, als de resterende gronden al vast geleght syn. Ick drage dit alleen voor, en stelle 't selve aen Uwe Ed. goedvinden ende dispositie, die ick respecteren sal; als myn voornemen wesende te betoonen, dat ick in waerheyd altydt ben:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 11. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Uyt de publicque ende nevensgaende, sal U Ed. gelieven te sien, hoe dat op den 9. ende 11. een eynde hebben gemaeckt van d'uytwisselinge der Acten van Ratificatie op d'Alliancie; alsmede van de separate, raeckende de

de guarantie respective te presteren, over de Tractaten van Duynkercke, en over die met de *Koningen van Groot-Britannien* ende *van Spaigne* gemaeckt, aengaende de Landen van Over-Maze.

Uwe Ed. sal bevinden, dat d'eerste Lyste door den Heere Grave van *Brienne* aen my overgegeven, den 6. April verleden, verandert is, en dat in de Gereformeerde, by den Heere Marquis *de Lionne* geteyckent; daer opgesloten is; uytgelaten syn, de naervolgende Tractaten.

Le Traité de Coppenhagen du 21. May 1660. fait entre la Suede & le Dannemarc, avec la Mediation de la France, de l'Angleterre & desdits Etats.

Le Traité d'Olive, fait entre la Suede, le Roi & la Republique de Pologne, & l'Electeur de Brandebourg, avec la Mediation de la France.

Le Traité d'Alliance & Commerce, fait entre la France & la Suede, à Fontainebleau le 15. Novembre 1661.

Prorogation du Traité du Rhin sur l'adjonction de Monsieur le Duc des Deux-Ponts.

Prolongation du Traité susdit du Rhin, depuis le 15. d'Aoust 1664. jusques pareil jour de l'An 1667.

Traitez faits avec l'Archiduc Ferdinand d'Insprugh, pour le payement des trois Millions, dûs pour l'Alsace, en consequence du Traité de Munster.

Le Traité fait avec le Roi d'Angleterre, pour la vente de Dunquerque.

Dit voorgaende is alsoo gepasseert sonder eenige disputen.

Het Tractaet van d'Acquisitie van Duynkercken, is huyden mede ingenomen by overleveringe van haere Ho. Mog. separate Acte, en daer tegens by Acte van den Koningh, is aen haer Ho. Mog. belooft, de guarantie der Tractaten jonghst gemaeckt met Engelandt en met Spaigne, ende de Repartitie aengaende den Lande van Over-Maes.

D'andere uytgelaten Tractaten, sal den *Koningh van Vranckryck* vergen, aen haere Hog. Mog. guarantie, door syne Majesteyts Heer Ambassadeur, niet twyffelende (seyde den Heere *de Lionne*) of haere Ho. Mog. sullen dat toestaen.

Met den naesten sal gereed hebben, de copye van hooghstgemelte Konings Acte separaet, aen my nu soo overgelevert, die op 't formulier my toegesonden, *in terminis* is gedresseert.

Haere Ho. Mog. sullen gelieven te ordonneren, of ick d'ontfangen Acten van Ratificatien, d'originele Lysten, en de gecollationneerde Tractaten tot guarantie, in beyden (die veel en van groot volumen syn) sal oversenden, ende in wat manieren: 't Sy dat sulcks geschiede door eenen expressen, of by gelegentheyd, dat een bekendt ende trouw persoon van hier naer den Haege verreysen sal; of door eenen expressen, die uyt Hollandt daer toe herwaerts sal werden afgesonden. Want soo een groot pakket, jae groot volumen door Brabandt te senden, met den ordinarisen post ofte bode, en is niet seecker. Want een groot pakket met eenige gedruckte Tractaten met Portugal gesloten, synde my toegesonden door de Commis *Canes*, syn die door curieuse in Brabandt aghtergehouden, ende my noyt tot nog toe, ter handt gekomen; en tot verwonderingh de separate Acte van haer Ho.

Mog.

Mog. over Duynkercken, met een silvere seegel-doos, is doorgeraeckt; en wel besteldt. Ick gedraege my aen haerer Hoog Mogende dispositie en order aen my te geven, dienaengaende. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 11. May 1663.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 17. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den 10. deser loopende maendt, is my U Edts. Missive van den selven date, als ook die van den 11. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; waer uyt, alsmede uyt U Edts. publycque depêches daer nevens overgekomen, met aengenaemheyt vernomen hebbe, dat d'uytwisselinge van de Ratificatien, Lysten ende Tractaten; mitsgaders van wedersyts Acten van guarantie over de naeder gesloten Tractaten, nu eyndtlyck effective geschiet was; verhoopende ende Godt Almaghtigh biddende, dat het deselve gelieve synen Goddelycken Zegen verder over 't voorsz. werck te verlenen.

In de overgesonden copye van de naeder Acte van guarantie van den Koningh aldaer, over de Tractaten met Engelandt ende Spaigne gemaeckt, vinde ick doorgaens geschreven *Srs. les Etats*; dogh wil vertrouwen sulcks by den Copiist met abbreviatie te sullen wesen gestelt, en dat eghter in 't Origineel het woort *Seigneurs* volkomentlyck sal wesen uytgedruckt, conform d'overgesonden copye, ende de possessie nu al met den Text van verscheyden Tractaten gecorroboreert.

In de Lyste by Uw Ed. overgegeven, hebbe ick geremarcqueert, dat het Tractaet met Portugal gemaeckt, aghter aengevoeght is; ende dat Uw Ed. niet te min daer onder seer solemneelyck verklaert, dat alle de Tractaten ende Acten op de voorsz. Lyste gesteldt, syn geperfectionneert ende selfs geratificeert geweest, voor 't sluyten van de Alliancie, welcke verklaeringe ten aensien van 't voorsz. Tractaet met Portugal, notoirlyck niet en kan overeengebraght werden, met de waerheydt van de saecke; jae is selfs contradictoir met 't geene in de voorschreeve Lyste, aengaende 't selve Tractaet, onder anderen werdt geseydt, namentlyck, *qu'il seroit Ratifié à la Haye le 24. Novem-*

bre 1662., *·'t welck noghtans al mede abusif is, synde de Ratificatien op 't voorsz. Tractaet uytgewisseld, den 14. December 1662., welke abuysen, myns oordeels, dienen te werden geredresseert, met weder intreckinge van de overgegeven Lyste, ende in plaetse van dien, eene andere overleverende, daer by aghter de voorsz. verklaringe gevoeght mogen syn, dese of diergelycke woorden, *à l'exception seulement du dernier, fait avec le Roi de Portugal, lequel quoi qu'il n'ait reçû sa perfection, par l'échange des Ratifications que le 14. Decembre 1662. ne laisse pas d'y être mis, en vertu du 7. des Articles separez, arrêtez & conclus quand & tel jour avec ledit Traité d'Alliance.*

Daerenboven vertrouwe ick de descriptie van het Tractaet den 2. April 1632. met Brandenburgh gemaeckt, op de voorsz. Lyste gebraght, onder No. 2. geensints uyt te drucken, de materie ende den inhout van 't selve Tractaet; als gantsch geene Memorie hebbende, dat oyt eenigh Tractaet met het Huys Brandenburgh is gemaeckt, over de somme van hondert-en-twintigh-duysendt guldens, Hollandts geldt, die gedebourseert souden syn tot recouvrement van de Landen van Cleve; maer wel dat in den voorsz. jaere 1632. met Brandenburgh een Tractaet is gemaekt, over den afkoop van 't beloofde onderhout van vyftien-hondert man, voor twintigh jaeren. Ende over de bekende Hoefyser-sche-schult; met byvoeginge van eenige andere Articulen, uyt voorgaende Tractaten genomen; 't welck d'intentie geweest is, aen den *Koningh van Vranckryck* te exhiberen met ende nevens dat van den jaere 1636. mede 't selve subject raeckende, ende in cas U Ed. door faulte van den Heere Griffier, ofte van de Clercquen eenig ander Tractaet in plaetse van dien, mogt wesen toegesonden; soo sal de faulte mede dienen te werden geredresseert; dogh soo het reghte gesonden is, sullende ten aensien van 't selve, eenige andere woorden op de Lyste, in plaetse van de jegenwoordige, dienen te werden gesubstitueert; en 't voorsz. Tractaet ook gestelt het eerste op de Lyste, als wel dienende in ordre voor te gaen, voor dat van den jaere 1636., ende soude, om diergelyke redenen, ook wel soo ordentelyck syn, dat de 20. post van de voorsz. Lyste immediatelyck volghde aghter de 17.

Ick vertrouwe, dat de Lyste die Uw Ed. voor desen met de Tractaten is toegesonden, by deselve *verbotenus* sal wesen gevolght; maer alsoo die selve Lyste alleenlyck in de Griffie is geformeert, sonder dat daer over d'opmerckinge van haer Ho. Mog. verder heeft gegaen, dan alleenlyck, om te determineren wat Tractaten Uw Ed. souden werden toegesonden, soo sullen lightelyck deselve abuysen daer inne by advertentie ingeslopen syn; de tydt ontbreeckt my tegenwoordigh, om 't voorsz. Tractaet van den jaere 1632., ende de Lyste Uw Ed. van hier toegesonden, ter Griffie van haer Ho. Mog. naer te sien, ende indien oversulcks hier inne by faulte van genoeghsame kennisse, iets abusivelyck moge wesen geinflueert, soo gelieve Uw Ed. 't selve ten goeden te duyden, ende alles na d'inspectie van d'overgesonden instrumenten ende stucken, te beteren naer behooren.

Den

* De Remarcque hier boven gemelt, is ook ter Vergaderinge van haere Ho. Mog. in consideratie genomen, ende my by deselve opgeleght, Uw Ed. daer van te adverteren, ten eynde daer inne redres gedaen moge werden, als naer behoren. *J. de Witt.*

Den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, heeft my huyden gecommuniceert een Missive van den Koningh syn Meester, raeckende 't bewuste Guineesche different met Sweden, in welcke Missive syne Majesteyt betuyght, van opinie te wesen, dat de Sweden noyt haer reght tot het fort Cabo Corps, souden hebben afgestaen, ende dat sy mitsdien, alsnogh daer op te reghte pretensie maeckten; 't welck my des te vreemder voorquam, om dat ick vertrouw den gemelde Heere d'*Estrades*, van 't contrarie absolutelyck overtuyght te hebben. Ondertusschen sal Uw Ed. uyt de Bylage, nevens myne vorige Missive gevoeght geweest synde, ende uyt 't geene nogh naeder hier nevens gaet, volkomentlyck konnen afnemen, het ongelyck der Sweden in 't selve point; weshalven ick U Ed. by desen gantsch gedienstigh versoecke, dat deselve daer over eens met wat ernst gelieve te spreecken aen den Heere Marquis *de Lionne*, ende syn Ed. te versoeken, door syne waeraghtige representatie, de saeke by den Koningh daer henen te helpen beleyden; dat syne Majesteyt de Sweden, in dat point serieuselyck gelieve in 't ongelyck te stellen; in allen gevalle, dat syne Majesteyt wel moge begrypen, in de voorsz. saeke van deser syde, niet anders voorgesteldt of voorgeslagen te werden, dan 't geene reghtmatigh, ende satisfactoir is, ende dat syne Majesteyt, daer uyt, ende uyt meer andere exempelen, verseeckert ende overtuyght moge werden, dat men alhier alles manieert op de gronden van reghtvaerdigheyd ende billickheyd, daer aen ick oordeele, ten hooghsten gelegen te syn, aengesien daer op, myns bedunckens, ook berust de vastigheydt van de vriendtschap ende Alliancie met desen Staedt gecontracteert. Waer mede afbreeckende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 17. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 18. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

HEt middel of nieuwe impositie van 't Vat-geldt, is nu van de *cinq grosses Fermes*, afgenomen, soo als ick voor desen aen Uwe Ed. geschreven had, dat den Heere *Colbert* my hadde belooft, met toeseggingh, dat alsdan best ordre soude werden gesteldt, wegens myne menighvuldige vertoonde klaghten, over de sware excessen en ondraeghlycke vexatien; en sal met iever daer toe aenhouden, dat sulcks met ten eersten kraghtelyck moge geschieden.

Dit voorsz. Vat-geldt, is aen andere nieuwe Paghters toegevoeght, nevens het Domaine van Bearn, het Domaine van Bloys en het Domaine van Sedan: En die alle vier te samen, en hebben niet meer konnen gelden, ende uytbrengen, als ter somme van seven-hondert-en-vyftigh-duysendt guldens;

segge *f* 750000.; daer van de Domainen in de drie genomineerde Landtschappen geëstimeert werden te bedragen, ende te contribueren, ter somme van twee-hondert-duysendt guldens; ende het Vat-geldt in 's Koninghs koffers sal brengen, ontrent niet meer als 550000. guldens, soo dat dit daeghlycks vermindert.

Dese Paght is voor 't opveylen by 't Hof, met instantien voor af gepresenteert geweest, aen de Connestablie van Bourdeaux; dogh die heeft deselve geweygert aen te nemen, hoewel die niemandt beter paste als haer: alsoo dese impositie van 't Vat-geldt, seer wonderlyck en buyten maten doet verminderen, de voorige oude Navigatien ende Commercien op alle steeden, plaetsen ende havens van dit Ryck; daer door dan in d'andere middelen des Koninghs niet alleen incomparabelyck werdt verloren, meer als de geheele impositie van 't Vat-geldt kan inbrengen; maer de generale Handel, ende de Trafycque van alle de Ingeseetenen van Vranckryck, eene *inestimable schaede* toebrengen. Daer over doorgaens werdt geklaeght, sonder redres ofte remedie.

Nu korts syn eenige Rouaens-vaerders, Schippers van Amsterdam, ende van Rotterdam, hier by my gekomen. Men had haer wys gemaeckt, tot Rouën, en tot Havre de Grace, dat den Koningh op myne instantien het voorsz. Vat-geldt nogh hadde gemodereert, en soo in manieren, dat voortaen de Nederlandtsche ongelaeden Schepen en Ballast-scheeps uytvaerende, uyt de havens van Vranckryck, vry souden wesen van 't voorsz. Vat-geldt, ende daerom hadden onse onnosele Schippers, stilgestaen ende geen last ingenomen: Daer ondertusschen de Fransche geseyde Schepen, alle Vraghten aennamen ende inlaedende. Tegens soodaenige ende veele andere bedriegeryen, vexatien ende concussien, sal het hooghnodigh wesen, dat de Nederlandtsche Consuls ingesteldt werden; en dat de Heeren Magistraten der Zeevaerende steeden, haere Schippers ende Koopluyden *belasten, aen de Consuls* haere Consulaet-gelden promptelyck te betalen, die weynigh syn: Daer de Franschen nu haer twee ende driemael meer afdrucken ende afnemen, by collusie van de oudtste Schippers, die vry onder de handt gehouden werden; want indien daer tegen geen prompte ordere werde gesteldt, soo sullen alle Nederlandtsche Schepen ende Schippers, uyt de Navigatie werden gesteldt; ende t'huys moeten blyven. Alle de Vaert op de Riviere de Somme, is alrede verloren, voor de Nederlanders; ende 't eenemael geincorporeert door de geseyde Fransche Schepen ende Schippers. Waer op ick sie uyt de extracte Notulen, dat de Hooge Regeringe begindt te letten: En het is (onder respect), jae 't eenemael hoogh nodigh.

Dit snoode Vat-geldt is de inventie van een Persoon, wiens Actien meest alle gecondemneert werden; maer dit schynt uyterlyck gelt by te brengen, en wert daerom met maght gemaintineert.

Met de jonghste Bode, hebbe ick wel bekomen die van U Ed. van den 10. deser, en sal ick my aengaende de saeke van Sweden, raeckende de Custen van Guinea, gedragen aghtervolgens Uw Ed. ordre. Dese Paexter weeck veele Heeren absent of gedefileert geweest, soo dat die niet en hebbe konnen aentreffen. Ik ontfange soo de advisen van den Secrs. *Cuneus*, van den $\frac{4}{14}$ deser uyt Lon-

London, die seer considerabel syn voor de Oost-Indische Compagnie. Ende naer myne ootmoedige gebiedenisse, sal ick my teeckenen,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 18. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt dese ordinarisse op gisteren aengekomen, hebbe ick wel ontfangen U Ed. seer aengenaemen van den 17. deser maendt, die ick opneme, als een evident teycken en seeckerheyt van U Ed. affectie en goedtheyt tot my; want gelyck wy als alle Menschen syn, en konnen somtyts dolen, in saeken die my van haer Ho. Mog. in myne charge werden aenbevolen; soo heeft U Ed. Gestrenge my insonderheyt verobligeert my te willen verwittigen ende te indiceren de saeken en pointen, daer op eenige remarcques aldaer souden syn genomen, in 't stuck van de overgesonden copye, behoorende tot de Ratificatie ende 't gevolgh van dien.

Ende ik sal met permissie, volgen de ordre van U Ed. Missive, ende voor af seggen op 't point, als dat ik voor desen met myne brieven van den 30. Maert voorleden aen U Ed. ende aen den Heere Griffier voor haere Ho. Mog. hebbe overgesonden de extracte copye van de Acte van Ratificatie, des *Koninghs van Vranckryck*, over de gesloote Alliancie, en der beyde separate Articulen den 27. April 1662. De hooghstgemelde acte synde van date Paris den 26. Maert 1663, daer van hier nevens noghmael andere copye gaet: behoorlyck en met aendaght gecollationneert met de origineele patente van de Ratificatie, ende alsoo in deselve overal doorgaens, waer haer Hoog Mog. werden genoemt aldus gestelt werden, *Tous Députez dans l'Assemblée des Srs. Etats Généraux des Provinces Unies des Païs-Bas.* Of, *Desdits Srs. Etats Généraux*, daer naer *Entre nous & lesdits Srs. Etats Généraux*, soo hebbe ick van myn devoir geaght de gemelte copyen daer van als boven over te senden, om te vernemen of die acte alsoo geëxtendeert, wel ende behaeghlyck soude wesen aen de Hoge Regeringe. Ende ondertusschen hebbe ick naegesien ende gelesen quohier ofte boeck der Tractaten voor desen gemaeckt ende gesloten met de Koningen *Henri de IV.*, *Louïs de XIII.* ende met desen Koning, 't sedert Anno 1596. tot nu toe, soo als het gemelte quohier my door haerer Ho. Mog. last, uyt de Grif-

Griffie mede gegeven is, onder acte ten ingangh van dese myne Charge; ende indien 't selve quohier net en behoorlyck geschreven is, ende over een komt met de originele hooghstgemelte Tractaten: Soo hebbe ick daer uyt bevonden als dat het jonghst voorgaende Tractaet in den Haege gesloten op den 29. July 1647. in de preface ende in de Articulen selfs haer Hoog Mog. noemt *Les Seigneurs Etats Généraux* of *desdits Seigneurs Etats &c.* Articul 1. *Seigneurs Etats*, en so voorts door alle de Articulen; immers indien 't gemelte cohier wel gecopieert is, want de Copiisten in 't selve Tractaet somtyts ook stellen (als Articul 2.) *lesdits Srs. Etats*, ende elders meer, gelyck sy ook schryven *ledit Sr. Roi*.

In 't Tactaet Provisioneel Anno. 1646. tot Paris verhandelt door de Heeren van *Oosterwyck* en de Commissaris *Reynst*, in de preface, nogh in de Articulen selfs, en werden haer Ho. Mog. niet anders genaemt ende gespelt, als *les Srs. Etats Généraux* ende nooit met de naem en digniteyt van *Seigneurs*.

Het Tractaet in den Haege gesloten den eersten Maert 1644. (immers soo 't alhier wel gecopieert is) in 't tweede Artikel spelt eenmael *lesdits Seigneurs Etats*, en in d'andere Articulen als ook in de preface ende besluyt alleen *les Srs. Etats*.

In alle voor Anno 1644. gesloten Tractaten, en worden haer Ho. Mog. niet anders getracteert als *les Srs. Etats*, of *Messieurs les Etats*, soo als 't quohier aenteyckent.

Maer in de jaeren selfs 1644. en 1647., daer haer Ho. Mog. in de Texten der Tractaten genaemt syn *les Seigneurs Etats Généraux* (indien myn quohier net ende wel uyt de originale getrocken is, daer werden in de Procuratien of Raticatien des *Koningh van Vranckryck*, haere Ho. Mog. niet anders beschreven als met den Titul van *Srs. Etats Généraux*.

Ende d'acte van Ratificatie deses Koninghs op d'Alliancie nu jongst den 27. April Anno 1662. ook niet anders luydende; soo hebbe tot myn acquit nodig gevonden deselve wel gecollacionneert tegen 't origineel over te senden, op dat ik moghte werden onderregt of die soo wel en in behoorlycke forme waere: ende my is tot rescriptie ende antwoort daer op toegevoeght, dat op d'extensie van de gemelte acte van Ratificatie, op den 30. Maert by my overgesonden, by haer Ho. Mog. geene de minste remarcque en was gemaekt; maer geoordeelt, dat jegens gelycke originele, d'acte van Ratificatie van haer Ho. Mog. veylighlyck soude mogen werden uytgewisselt.

De acte separatelyk by desen Koningh doen expedieren tot guarantie over de Tractaten met Spaigne gemaekt, ende met Engelandt, is in deselve termen geëxtendeert, als d'eerste; ende van deselve perfectie ofte imperfectie. 't Is waer dat ick aen den Heere *de Lionne* U Ed. concept tot het opmaken deser separate acte, hadde ter handen gestelt, met versoeck (soo als syne Ed. mede aennam) dit in conformiteyt van die, 's Koninghs acte soude willen doen opmaecken; 't welck niet naegekomen heeft. Indien men aenhoud tot veranderingh van d'eene; soo sal ook 't selve op d'andere insgelycks dienen te geschieden; want die beyde van eene natuur, van een respect en van een regt syn. Ende als Uwe Ed. uyt het voorigh gededuceerde gelieft te verstaen, soo en heeft den Koningh in syne procuratien ende acten van Ratificatien, nooit anders

ders vermaendt van haer Ho. Mog. als in termen van *les Sieurs* of *Srs. Etats Généraux*, en al eer daer toe by Monsieur *le Marquis de Lionne* aen te houden (te weten tot verandering van beyde die Acten van Ratificatie) soo sal ik eerst U Ed. sentiment en order daer met den alderéerrsten op afwaghten, ende U Ed. siet, dat ick in 't uytwisselen van soodanige geëxtendeerde Acten, hebbe geverseert ende gehandelt in gevolgh van U Ed. aenschryven ende aenraedinge, jae authorisatie wegens haere Ho. Mog. by brieven van den 5. der voorlede maendt April. Nae myne ootmoedige gebiedenisse verblyve:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Continuerende dan tot beandtwoordinge der materien en saeken in U Ed. Missive vervat van den 17. deser, soo sende hier nevens de ware copye van de Lyste der Tractaten, door haere Ho. Mog. my toegeschickt, om alhier, ingevolgh van 't 3. Artikel van 't Tractaet van Alliancie den 27. April 1662. tusschen desen Koningh ende haere Ho. Mog. Staedt gesloten, by Vranckryck geguarandeert te werden.

Uwe Ed. gelieve die te confereren, met de Lyste getranslateert in 't François, aen den Heere Marquis *de Lionne*, op den 9. deser verwisselt, en sal bevonden werden, dat die in woorden, order, en inhoudt, eene en deselve syn, soo als haere Ho. Mog. my die doen hebben gelieven toe te senden, behalven dat het Tractaet met Portugal gesloten, in 't eynde, mede daer is bygevoeght geworden.

Ende ick kan vertrouwen, soo daer eenige disordre, eenige verkeerde woorden, eenige onapplicable Tractaten, ofte Acten, op die Lyste gebraght, opgesteldt, en my soo toegesonden syn: dat daer in my niets van te verwyten is; als myne plight ende chargie wesende, de aengeschreven ordren ende bevelen van haere Ho. Mog. nae te komen, te respecteren ende te gehoorsamen, daer toe ick alle myn kraghten en vermogen, 't eenemael doe strecken ende gebruycke.

Indien haere Ho. Mog. nu daer in eenige veele of weynige veranderingen sullen gelieven goed te vinden, te maecken: Ick bidde, dat my die in forme wer-

den toegesonden; en soo als die ligt, traghten sal by dit Hof door te helpen, en soo veel mogelyk is, doen aennemen: Myne voorige schriftelyke last is, soo als Uwe Ed. gelieve te sien, uyt de bygaende Copy-lyste.

Aengaende het hoofdt der gemelde Lyste by my overgegeven, den 9. deser, aen den Heere *de Lionne*; en dienaengaende sie niet, dat Uwe Ed. eenige remarcque maeckt; het selve hoofdt is gemeen, en raeckt alle de Tractaten, vervolgens op de Lyste gebraght, selfs dat van Portugal, in 't eynde onder N°. 23. bygevoeght; uyt kraghte van 't 7. der separate Artikelen.

Ick hebbe 't gemelde Tractaet met Portugal, onder aengesteldt, als in order aldaer behoorende, als gesloten den 6. Augusty 1661., ende soo als het houdt geratificeert in den Haege, den 24. November 1662. Soo men my van den Hage qualyck onderright heeft, dat diendt verbetert, ende op dat Uwe Ed., dat sal gelieven te sien, uyt het nevensgaende Extract-copye, sal het konnen blycken, dat den 24. November 1662. aldaer gesteldt werdt, de *Ratificatie* soude wesen geschiedt. Dit kan gecorrigeert werden, niet alleen op de Lyst my overgegeven; maer ook op het geauthentiseert uytgewisseldt Tractaet van Portugael. Waer over met den Heere *de Lionne*, sal spreecken.

Het besluyt onder aen de Lyste van haer Ho. Mog. geëxhibeerde Tractaten tot guarantie aen Vranckryck, is tweeledigh. Het bovenste ende eerste Lidt vervat, eene Verklaeringe wegens haere Ho. Mog., *que tous les Traites & Actes couchez sur la Liste, ont été faits par mesdits Seigneurs comme parties Contractantes avec les autres Rois, Princes & Etats y nommez*, ende die Verklaeringe in 't eerste Lidt, raeckt in 't gemeen, alle de Tractaten in de Lyste begrepen, tot 23. toe; selfs raeckt het Tractaet met de Koningh van Portugal gesloten.

Het tweede Lidt van 't voorsz. besluyt, vervat eene verder Verklaringe, nae dat alvoorens 't voorsz. besluyt te beginnen, voor N°. 23. wel expresselyk ende klaerlyck aengeteyckent stondt, dat het Tractaet met Portugal Ao. 1661. gesloten, eerst geratificeert was geweest, den 24. November (nu December 1662.); by welck tweede Lidt van Verklaringh geseght ende geaffirmeert werdt; dat alle de bovenstaende Tractaten (*excepté celui de Portugal*) *ont été perfectionnéz & mêmes Ratifiez devant la conclusion du Traité d'Alliance signée, à Paris* 27. *Avril mil six cent soixante-deux*. 't Welck den Heere *de Lionne* met my buyten alle twyffel soo wel vattende ende verstondt, dat daer uyt geene duysterheyd noghte contradictie, en kan by syne Ed. verstaen, noghte verwaght werden. Evenwel, om dat men daer in, gantsch geene plaetse en late tot *captie*, soo hebbe aengenomen Uw Ed. expresse woorden daer by te voegen, ter bequamer plaetse. Ende nae ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. May 1663.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 25. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt mynen brief aen U Ed. van den 11. deser, hadde al voor af versoght, dat ick uyt de Griffie weeckelycks moghte versien werden, met de Extracten, Notulen ende Resolutien haerer Ho. Mog. Vergaederinge, in saeken die tot myne kennisse ende onderreghtingh konnen behooren. Want veele soodanige saeken konnen in 'tyts voorgekomen werden: die daer naer de verkeerde opinien eens gevest wesende, niet te herstellen en syn.

Ick noemde doenmaels, die saeke van Guinéa met Sweden, ende die van Borkelo met den *Bisschop van Munster*; want ik van den een ende den ander doenmael al gehoort hadde, dat men ten Hoof al vry desavantagieux gesprooken had, en (soo als dese voorgeven) met apparente redenen, die ick by gebreck van kennisse en last, niet en konde tegenspreecken.

Maer uyt U Ed. Gestrenge aengenaeme van den 10. deser, geinstrueert wesende ende naermaels nogh ruymer by die van 17. en bylagen, soo hoope wel te sullen bequaem syn, om beter impressien aen 't Hof te geven in de Sweetsche saeke; want de redenen en applicatien door U Ed. gebruyckt, syn soo bondigh en klaer, dat daer in geen twyffel kan overblyven. Het quaetste en desavantagieuxte is, dat den Koningh gepreoccupeert is geworden door *M. le Commandeur Trelong*, (ende soo als U Ed. byvoeght) den Heere Ambassadeur *Zeestet*, en dat geeft seer stercke impressien, als beyde die Personagien te dier tydt ontrent die saeke van een gevoele geweest zyn.

De sieckte van de Vader van den Heere *de Lionne* en daer naer dessels overlyden, heeft verhindert, dat ick hem eerst hebbe konnen spreecken, op den 23. deser, doen ick ende veele andere de condoleancie gingen doen, ende geadmitteert werden, doenmael hebbe wat tydt gehadt, om in 't kort met syne Ed. over de saeke te spreecken, by my hebbende d'extracten der successive Tractaten ende accoorden van Anno 1658. tot 1660. toe. Het welck aen den Heere Marquis *de Lionne* wat aendaght toebraght. En heeft begeert dat ick by naeder visite, daer over soude willen continueren, soo als doen sal. Ende daer van U Ed. bedienen nae uytval van saeken. Nae gebiedenisse, blyve altyt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 25. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 25. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OP de pointen aldaer in consideratie genomen, ontrent de extensien der Acte ende andere papieren tot de Ratificatie der Alliancie met dese Kroon gesloten, den 27. April des voorleden jaers 1662. sal dienen tot antwoort, het naervolgende, ende eerstelyck:

Dat in de Tractaten Anno 1644. ende 1647. met Vranckryck gesloten, (te weten in de Texten ende Articulen der Tractaten selfs) syn haere Hoog Mog. begonnen genoemt te werden met de digniteyt ende het woort van *Seigneurs les Etats Généraux*; maer van te vooren niet.

Dat haere Ho. Mog. in den Text der jongst gesloten Alliancie, mede alsoo gequalificeert werden; want daer spreecken des Koninghs Heeren Commissarisen ofte Ambassadeurs, ende niet den Koningh selfs.

Maer in alle Acten van *Pouvoirs*, van Ratificatie, ende in brieven daer den Koningh selfs spreekt, aldaer is nooit voor desen, nogte ook nu niet gebruyckelyk andere Titul van digniteyt te geven, als die van *Sieurs* ofte by verkortingh *les Srs. Etats Généraux*.

Waer van myn Heere den Baron van *Gent* ende de andere Heeren extraordinarisse Ambassadeurs hier jongst geweest synde, kennisse hebben, ende getuygenisse konnen geven, alsoo over de Acte van inclusie van den Staedt, in 't Tractaet der Pireneen, soo men dat noemt, 't selve niet anders en is konnen werden geobtineert: Nae brede Communicatie ende besluyt daer over by den Koningh genomen, syne Majesteyt verklarende by het oude gebruyck van syne Heeren Voorouderen dienaengaende te willen blyven.

De Lyste der Tractaten tot gurantie van de Alliancie aen Vranckryck geverght ende overgegeven; is deselve in order ende in den Text even als ende met deselve woorden geëxtendeert, (getranslateert in de Françoische Tael) soo als die Lyste door haere Ho. Mog. my is toegesonden ende aenbevolen geweest te gebruycken; soo dat daer in niets van 't myne verandert ofte bygevoeght is, als alleen het hooft ende het besluyt.

Het Tractaet met Portugael gemaeckt, soo wel in de copye my toegesonden uyt de Griffie, als in de gecollationneerde ende geauthentiseerde copye aen den Heere Marquis *de Lionne* overgegeven, staet wel uytdruckelyck dat 't gemelde Tractaet soude wesen Geratificeert op den 14. November 1662. ende alsoo nu bevonden wert dat 't moet syn den 14. December 1662., soo ben ik huyden geweest ten huyse van den Heere *de Lionne*, ende met syne Ed. goedvinden hebbe geroyeert November ende in marge gestelt December, ende die veranderingh met myne handt onderteeckent: als ook hebbe de Lyste daer mede verandert ende onder in 't besluyt doen byvoegen tot meerder klaerigheyt, de woorden by U Ed. voorgesz. De oude Lyste is by my ingetrocken ende de nieu-

nieuwe veranderde gelaeten aen den Heere *de Lionne*, die daer mede wel te vreden was.

Dien goeden Heer heeft syn Heer Vader nu korts verloren, een Man by de negentigh jaeren oudt, ende hebbe daer over wesen doen de condoleantie.

Syne Ed. recommandeerde my te versoecken, dat haer Ho. Mog. by eene separate Acte gelieven te willen laten includeren de verdere Tractaten op nieuws door den Heere Grave d'*Estrades* gevergt tot haerer Ho. Mog. guarantie; daer in ick my mits desen sal acquiteren. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse ben altyt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 25. May 1663.

Aen den Heer Ambassadeur BOREEL, den 31. May 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed. is geweest van den 17. deses; sedert syn my wel ter handen gekomen U Edts. brieven van den 18. 22. 23. ende 25. daer aenvolgende, voor dewelcke, ende de pertinente onderrightinge van saecken daer inne vervat, ick U Ed. by desen ten hooghsten bedancke. Ick bevinde alhier mede uyt de originele instrumenten, dat den *Koningh van Vranckryck* selfs spreekende, daer tot nog toe altyts maer gestelt is geweest *Sieurs* ende niet *Seigneurs les Etats*. Ende kan ook dienvolgende niet anders oordelen, dan dat U Ed. wel sal doen alle de Acten nu opgemaeckt ende geëxtradeert synde, die saeke niet verder te moveren, ten waere U Ed. daer toe van haer Hoog Mogende expresselyck moghte gelast worden, als ick niet en vertrouwe te sullen geschieden.

Dat U Ed. agter het overgesonden Tractaet met Portugael gemaekt, gevonden heeft de Ratificatie van haer Ho. Mog. op 't selve Tractaet gedateert te wesen den 24. November, is conform de waerheyt, ende sal ook alsoo moeten blyven, aengesien de Resolutie ofte conclusie by haer Ho. Mog. tot deselve Ratificatie ten voorsz. daege is genomen. Edogh alsoo deselve conclusie eerst naer 't verloop van meer dan veertien dagen by resumptie finaelyk is gehouden voor gearresteert, soo is de effective uytwisselinge der Ratificatien op 't voorschreve Tractaet, niet eerder geschiedt dan op den 14. December daer aenvolgende.

Aengaende de Guineesche differenten met Sweden openstaende, wete ick niets te voegen by 't geene U Ed. voor desen geadviseert ende toegesonden hebbe; alleenlyck sal nogh tot U Edts. naerightinge konnen dienen, dat ik op gisteren daer over met den Heere Ambassadeur d'*Estrades* in nadere communicatie ben geweest, ende dat ick in deselve uyt syne Excellentie tot myn leetwesen verstaen hebbe, dat den Koningh door voorige gegeven onderrightinge ende solutien aengaende de Forten, nogh niet volkomentlyck en was gepersuadeert, inder voegen dat U Ed. als nogh gebeden wert by continuatie alle ernstige officien te willen aenwenden om syne Majesteyt ofte de Heeren Ministers aldaer, van de regtmatigheyt van 't gesustineerde van deser zyde, volkomentlyck te overtuygen. Ick hebbe aen den gemelden Heere Grave d'*Estrades* huyden nogh doen behandigen de bygaende drie voorslagen over de voorschreve differenten gedaen, alleenlyck om ten overvloedt nogh naeder te doen blycken, dat men van deser zyde niemandt en wil verongelyken, ende in cas de Sweden daer nae niet en willen luysteren, nogh eenige sortable contra voorslagen doen, dunckt my dat men van desen Staedt met goed reght de saeke verders op syn beloop sal laten. Gemelde Heere d'*Estrades* heeft my gisteren ter handen gestelt het geschrifte vervattende ses redenen, daer van copye hier nevens gaet, sulcks als het syne Excellentie van Paris overgesonden was; daer op myns oordeels de solutien albereyts vervat syn in 't bericht ende de beantwoordinge U Ed. voor desen toegesonden.

Myns bedünckens kan de saeke van 't Fort Cabo Corps aen de *Ministers van Vranckryck* best ingescherpt worden by comparatie van 't selve met de gelegentheyt van Duynkercken; want gelyck den *Koningh van Engelandt* die Plaetse heeft beseten by occupatie op de Spaenschen, *Jure Belli*, soo hebben de Deenen beseten Cabo Corps by occupatie op de Sweden; ende gelyck Engelandt Duynkercken aen Vranckryck heeft verkoght, soo heeft Denemarcken Cabo Corps aen de West-Indische Compagnie deser Landen onder de authoriteyt van haer Ho. Mog. gecedeert ende overgegeven: Dat nu Spaigne soude willen seggen de procuratie van Engelant tot verkopinge van Duynkercke, is invalide geweest; daer op soude ontwyffelyck Vranckryck antwoorden dat sy van het contrarie, des noot synde, kan doen blycken, maer dat die saeke Spaigne niet en raeckt; dogh alleenlyck soude konnen geallegeert werden tegens Engelandt.

Ende als Spaigne eenig regt soude willen maintineren op Duynkercken, soude Vranckryck genoegh doen als sy konden betonen dat Engelandt soodanig reght hadde gehadt tot die Plaetse, dat Spaigne daer op tegens Engelandt niet en konde pretenderen; ende als Spaigne daer van soodanigh door Vranckryck overtuygt wierde dat hy daer op geen goede solutien konde geven, als dan soude willen seggen die saeke staet te demêleren tusschen Engelandt ende my, ende dienvolgende d'inruyminge begeren, soude Vranckryck ontwyffelyck daer aen niet ter werelt defereren; maer met goet reght allegeren, dat sy nu het reght van Engelandt verkregen hebbende, aen Spaigne alles vermogte te objicieren, 't welck Engelandt selfs soude konnen ofte mogen doen.

Ende als eenige Barbaren of Zee-Rovers de Plaetse van Duynkercke quamen te veroveren, soo soude Vranckryck met goedt reght deselve traghten te reoccupereren, onaengesien Spaigne ende de voorsz. Barbaren selfs mogten sustineren

ren

ren ende verklaren die voor Spaigne te houden. Dogh U Ed. sal alle 't selve aldaer wel breder weten te extenderen, ende ten besten te appliceren. Weshalven ick afbreecke ende verblyve:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 31. May 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den eersten Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt dat den Koning tot Versailles siek gevallen is, soo gaen alle Heeren gedeurig over ende weder derwaerts, om haer devoiren en officien te doen. Sulks hier niemandt en kan werden aengetroffen en hier niets gedaen wert; en ick myne audientie te versoecken uytstellen moet, tot dat de gesontheyt van syne Majesteyt die sal toelaten; als wanneer ick mede by den Koningh sal proponneren de saeke van Guinéa daer in dese Heeren soo verre wegh geruckt, en verkeert ingenomen syn, en den verklaringh van den Commandeur *Treslong* en den Ambassadeur *Zeestet* soodanigen kraght hebben by preoccupatie, dat het te verwonderen is.

Men vraeght my somtyts of haere Ho. Mog. my nogh geen authorisatie toegesonden hebben, en Acte apart, om mede te konnen comprehenderen onder de guarantie van de Alliancie, de Tractaten die Vranckryck zedert den 27. April 1662. heeft gesloten en geratificeert, ofte vernieuwt: daer nae ick bevinde dat men hier seer verlanght.

De Conferentie met des Paus Plenipotentiaris *Raspony*, is van Lions versonden naer de Frontieren van Vranckryck en Savoye tot Pont Bon-Voisin, daer mede dan dese geheele Somer tydt gewonnen ofte verloren wert. Ende de affaires van Portugael sullen daer door een groote verlightingh komen te genieten. Dese Majt. niet willende gedogen, dat eenigh Persoon hem in dit Ryck vertoone, in qualiteyt als Apostolischen Nuncius &c. voor al eer den *Paus* sal hebben contentement ende satisfactie gegeven, over 't gepasseerde tot Romen tegens synen Ambassadeur.

Daer is hier onder de hand eenigh discours geweest, gelyck als of den Heere Marquis *de Lionne*, tot die aenstaende Conferentie tot Pont Bon-Voisin soude werden afgesonden ende gebruyckt. Dogh dat en continueert niet. Ook en laet syne nieuwe aengenomen Charge niet wel toe om van 't Hof absent te konnen wesen, dewyl alle de Commiesen en Ministers die zyn Excellentie heeft, alle nieuwelingen syn, buyten ervarentheyt van soodanige exercitie.

Als ick my informeerde by dien Heer, hoe het stondt met de Negotiatie van de Tractacten met Denemarcken, gaf zyn Excellentie my al lagchende tot antwoort,

woort, dat het wel ses maenden was, dat men daer van niet en hadde gesprooken, en den Heere van *Brienne* de Vader, de eerste wegens dit Hof (meenende dat hy daer inne gemesprifeert werde in die Commissie) klaeghde my, dat men hem geen communicatie en dede noghte en gaf van het geene daer in passeerde.

Ick en kan niet anders hooren noghte vernemen, of het sal een Tractaet syn van goede Vriendtschap, Correspondentie ende Intelligentie: ook van Commercie, Navigatie ende Marine: Soo en even eens in conditien ende Articulen als nu 't jonghst den 27. April 1662. gesloten, tusschen Vranckryck en haer Ho. Mog. Staedt geaccordeert syn; want men hier altydt seer gedragen is, om den Handel en Scheep-vaert van dit Ryck te beneficieren ende te vermeerderen: Dat is, aen de Onse te ontrecken. Ick hebbe ook advys van Bourdeaux, dat den nieuwen Paghter van 't Vat-gelt, speciale conditien syn opgelegt, dat hy gehouden is aen de Deensche en Nederlandtsche Schepen; maer eens het Vat-gelt te mogen afeysschen, te weten in 't uytgaen, ende niet in 't inkomen van de Havenen van Vranckryck: even in woorden soo als het Separaet Articul spreekt, van de Alliancie met haere Ho. Mog. Staedt gemaeckt.

Den Heere *Ambassadeur van Venetien* verwaght, dat ick hem wegens haere Ho. Mog. eenig vertroostend antwoort sal geven over het exces van dat Hollandts Schip, dat hem by de Turcken in de Archipelago heeft vervoeght, ende nevens haer, het Venetiaensche Esquader Vyandtlyck heeft bevoghten ende groote schaede aengedaen; met eene belofte van straf of scherpe reprimende voor den Schipper, en order daer tegens te sullen stellen voor 't toekomende; gelove dat de Republicke satisfactie sal nemen voor dese tydt.

Den Koningh was gisteren al vry met een harde koortse aengetast; dogh men hoopte daer in verlightingh, alsoo de masselen haer eenighsints beginnen te openbaren. Het Hof is als nogh tot Versailles. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den eersten Juny 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 8. Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE redenen en argumenten by dien van den 31. May my nogh toegekomen, duncken my soo vast ende bondigh te wesen in de saeken met de Sweedsche Guineesche Compagnie, dat ik my derhalven meer ende meer geinstrueert vinde,

vinde, om deselve te konnen gebruycken by den Koningh: soo wanneer ick daer over met syne Majesteyt sal spreecken.

In de Historie van de saeke der Sweden, sustinereert men, dat sy van 't Fort op Cabo Corps in possessie syn.

En dat de Portugeesche nogte de Nederlandtsche West-Indische Compagnie daer van nooit possessie en hebben gehad voor Anno 1647., 1648. en 1649. daer op, als ook met een kaerte van de Kust van Guinéa (want de grootste van besteck die ick hebbe, van Cabo Corps niet en spelt) ik wel naeder diene geinstrueert; want op de minste contrarie circumstantie, decideert men hier soodanige saeken. Wy verwaghten het Hof tegens Maendagh of Dinghsdagh naest aenstaende hier. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 8. Juny 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 14. Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste van den laetsten der voorlede maendt, syn my wel toegekomen U Edts. twee distincte Missiven van den eersten ende den 8. deses.

De Tractaten die Vranckryck versoeckt mede onder de guarantie te mogen werden begrepen, als nu herwaerts overgekomen synde, sullen de Provincien successivelyck haere deliberatien daer over laten gaen.

De klaghten van de zyde van Venetien gedaen over seecker Hollandtsch Schip, dat hem by de Turcken in de Archipelago soude hebben vervoegt, ende de Venetiaensche Armade helpen beschadigen, syn gestelt in handen van Commissarisen, die ick sal helpen aenmaenen om te besoigneren ende rapport te doen.

Over de Guineesche saeke heeft den Heere *Ambassadeur van Vranckryck* my van dese weecke ter handen gestelt een extract uyt de Missive van den Koningh aldaer, over 't selve subject aen hem geschreven, daer van ick my verplight vinde U Ed. by desen copye toe te senden. Myns bedunckens is U Ed. op alle de redenen ende argumenten daer inne influerende, door voorgaende overgesonden onderrightingen ten vollen geinformeert; waer by ick dienvolgende onnodigh aghte iets te voegen, houdende daer door de jonghst overgehouden voor-

voorslagen ten vollen gejustificeert, ende alle de ingredienten van het voorsz. extract voor soo veel die voor de Sweden inclineren, volkomentlyk wederleyt; alleenlyck ten opsighte daer by in twyffel getrocken wort het accoort van uytkoop onder anderen mede over Cabo Corps gemaeckt, onder voorgeven dat het geëxhibeerde diensthalven maer soude wesen een simpel projet, ende dienvolgende niets konnen opereren om te destrueren de contrarie redenen, door Tractaten geapprobeert ende bevestight; soo gelieve U Ed. wel te noteren dat het voorsz. accoort selfs in 't minste niet kan werden gecontraverteert, aengesien het selve wert geadvoueert, jae als een fondament gepresupponneert by 't 19. Artikel van 't Tractaet van Coppenhage; want als in 't selve Artikel gesegt wort dat den *Koningh van Sweden* remitteert ende quytschelt het regt 't welck syne Majesteyt, ende dessels Onderdanen over de Guineesche saeke pretenderen op vier tonnen goudts, soo wert het voorsz. accoort evidentelyck geadvoueert, ende in confesso gestelt, dewyle sonder 't selve accoort den *Koningh van Sweden* geen reght ter werelt tot de voorsz. somme gelts, maer alleenlyck tot de Forten ende 't afgenomene selfs konde pretenderen, ende het reght tot deselve somme by imaginatie niet anders kan werden vast gemaekt, dan uyt het voorsz. accoort; ende naedemael dat het accoort selfs is in confesso, soo kan ook by gevolge aen den innehoude van dien niet getwyffelt worden naer de exhibitie van 't verdragh uyt het Protocol geëxtraheert, ende in de overgesonden Memorie geinsereert; te meer alsoo het verschil over den voorsz. inhoudt alleenlyck wesende of de bewuste vierhondert-duysent ryckſdaelders belooft syn over de geheele Guineesche pretensie, of wel alleen over een gedeelte van dien, te weten met exemptie van de Forten, het selve verschil ook klaerlyk ter intentie van haer Ho. Mog. wert gedecideert by 't voorsz. 19. Artikel *in verbis, propter Negotium Guineënse*, ende om meer andere redenen in de voorsz. Memorie breder geëxpresseert.

Wat wyders belanght d'objectie aen U Ed. mede gemaekt, dat de Sweden souden syn in possessie van 't Fort Cabo Corps; daer op dient dat de Swarten het voorsz. Fort van de Compagnie hebben afgenomen ende niet de Sweden, ende dat het eenige 't welcke de Sweden voorwenden om te coloreren haere pretense possessie, is, dat de Swarten de possessie van 't selve Fort souden houden voor ende in den naem van den *Koningh van Sweden*, ende daer van verseeckeringe souden hebben gedaen aen drie Sweden sedert in 't voorsz. Fort gekomen; wat nu soodanigen voorgeven kan opereren, dunkt my dat aen de Franschen niet beter kan werden geëxpliceert, dan by de comparatie in myne voorgemelde aengeroert, te weten indien de Stadt Duynkercken door eenige Roovers of Barbaren wierden overrompelt, ende dat deselve moghten verklaren die te houden voor de Spaenschen, haer soo solemneel als 't mogelyk was moghten opdragen aen eenige Spaensche bedienden haer binnen deselve onthoudende, of den *Koningh van Vranckryck* door de allegatie die van de zyde van Spaigne soude mogen gedaen worden, van dat sy waren in de possessie van Duynkercken, sig soude laten diverteren van syn voornemen om deselve Stadt weder te nemen uyt handen van de voorschreve Barbaren. Jae al hadden de Sweden sigh selfs met haere eygene Forces Cabo Corps in voegen voorsz. geoccupeert, soo soude haere actie daer door niet te beter wesen; maer haere gepleeghde hostiliteyt aen de

desen Staedt reden geven om niet alleen 't voorsz. Fort Cabo Corps haer weder afhandigh te maecken; maer ook selfs by andere middelen over soodanige gepleeghde hostiliteyt, tegens deselve haer ressentiment te tonen.

Dat voorts de Portugeesche ende de Nederlandtsche West-Indische Compagnie daer van nooit possessie hebben gehadt voor den jaere 1647., 1648. ende 1649. is in alle manieren waeraghtigh, alsoo het Fort Cabo Corps eerst in den jaere 1650. by Carlhof is gebouwt.

De kaerte by U Ed. versogt, gaet hier nevens. Ende dese tot geenen anderen eynde dienende, sal ick hier mede afbreeken ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 14. Juny 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 15. Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BY de voor desen toegesonden Notulen ende Resolutien van haer Ho. Mog. ben ick onderright geworden, dat het opstellen ende lighten van 't Vat-gelt in de Vereenigde Nederlanden was geconcludeert, my en is daer van wegens den Staedt geene aenschryvingh gedaen, en versoecke dienstelyck, dat sulcks moge geschieden; op dat ick my daer naer moge reguleren in voorvallende occasien, die materie concernerende.

Ick hebbe voor desen aen U Ed. verwittight hoe dat den Heere Intendant *Colbert* (ick aen hem klagende van veele excessen die in 't heffen van 't Vat-gelt werden gepleeght jegens haere Hog. Mog. Ondersaten) selfs aen my tot antwoort ende soulagement toegevoeght hadde, dat tegens alle excessen order soude werden gestelt: Ende dat men de *ferme* van 't Vat-gelt soude afnemen van die geene die deselve doe hadden ende aen andere geven. Sulcks is voor desen ook geschiedt, gelyck ick dat aen U Ed. hebbe overgeschreven.

Nu soo is 't sulcks, dat de nieuwe Fermier genaemt *N. Bertillot*, die Paght (onder andere) heeft verkregen voor de somme van vyf-hondert-duysent livres Tournois: En dat de voorige Paghter daer door seer is gestoort, ende gestommageert tegens *Bertillot* de nieuwe Fermier, tegens den welcken *Gaumont* (soo is den eersten Paghter genaemt) alle beleyt en middelen gebruyckt, om den tweeden syn Successeur te incommoderen en te beschadigen. Onder anderen sustineert desen *Gaumont* (met den welcken ick kennisse hebbe gemaeckt, en hem doen spreecken in myne naem ende conditie) dat men van ledig uytgaende en ongeladen Schepen, geen Vat-gelt en behoort te nemen noghte te vorderen; maer alleen van geladen Schepen; want (nae syne interpretatie) soude sulcks

 mede-

mede brengen des Koninghs Declaratie (seght hy) van den 16. February verleden; dat die Declaratie iets nieuws statueert en ordonneert, 't geene voor desen niet in practique was, en anders wierdt geobserveert. En hy *Gaumont* en synen Collecteur hebben aen my verklaert, dat sy nooit voor desen en hebben doen betaelen geduerende haere Ferme tydt, het voorsz. Vat-gelt tweemael, dat is van een ende 't selve Nederlandts Schip, eens in 't inkomen geladen, ende andermael nogh eens uytgaende geladen; maer dat sy keure ende maght hebbende, immers by haere Fermes conditien niet gelimiteert wesende in het vermogen, om het Vat-gelt te eysschen en te ontfangen, 't sy in 't inkomen, of wel in 't uytgaen, sy somtyts het hebben geëyscht ende ontfangen in 't inkomen; maer dat geschiedt wesende, dat sy van 't selve geladen Schip als dan uytgaende, geen ander Vat-gelt en hebben geëyscht en ontfangen.

Ten Tweeden verklaert den voorsz. *Gaumont*, dat hy geduerende syne Ferme tydt, nooit het Vat-gelt en heeft geëxigeert nogte ontfangen van Schepen (die in 't inkomen geladen niet betaelt hadden) die ledigh en met ballast alleen uytvoeren, ongeladen met Goederen ende Koopmanschappen. Welcke beyde pointen hy *Gaumont*, affirmeert op hooge verklaringen. Selfs seght hy *Gaumont* (maer niet syne Collecteur) dat hy nooit van Nederlandtsche Schepen ledigh inkomende ende daer naer weder uytvaerende, nooit eenigh Vat-gelt geëyscht en ontfangen heeft gehadt; want (sustineert hy) dat daer geen Fret ofte bevraghtingh en geschiede, daer en kan geen *Droit de Fret* nae alle reden en billickheyt, soo hy meent, afgevordert werden.

Staet te noteren, dat desen *Gaumont* en synen Collecteur, spreecken van de Provincie van Normandie, Rouën, Diepe, Havre de Grace, Caën, St. Vallery en Caux, en andere Havens van die Provincie; want ick uyt andere quartieren van Bretaigne daer over klaghten hebben gehad.

Ick bevinde ook, dat een Collecteur, Vat-geldt van ledige uytgaende schepen heeft gevordert, en ontfangen; maer dat hy die penningen aen syne Principalen (de Fermiers) niet en heeft overgeteld; maer die onder hem houdt: alsoo meendt, dat die aen de onnosele betaelders sullen moeten gerestitueert werden, 't eeniger tydt.

Gaumont dan, en synen Collecteur in Normandien, blyven des in opinie; dat dese hooghstgemelde Declaratie van den 16. February verleden, iets nieuws gestatueert heeft, buyten ende tegens 't geene te vooren gepractiseert werde.

Dienvolgens, de ledige schepen uytgaende, voor desen niet hebbende betaeldt, dat die Declaratie van den 16. February 1663. daer toe onnodigh was; maer dat iets anders statueert in andere pointen, die op myne klagten remedie nodigh hadden.

Gaumont en synen Collecteur, om te toonen, dat haere practycken en verstandt, soo als vooren, altydt soo syn geweest, verklaren; indien sy het soo hadden konnen begrypen, des Koninghs ende Monsieur *Colberts* intentien te wesen, dat op ledige uytgaende vremde schepen, het Vat-geldt konde ende vermoghte te werden gelight, dat sy twee-hondert-duysendt guldens meer voor de *ferme* souden hebben willen geven, als die nu gegolden heeft *f* 500000. En indien *Bartillot* ook geen Vat-geldt van de ledige uytgaende schepen en vermagh

magh te nemen, dat aen *f* 500000. al te veel voor die *ferme* van 't Vat-geldt uytgelooft heeft, en dat hy *Bartillot* aen die Paght veel sal verliesen; om 't welk te bevorderen, d'eerste uyt syn.

Ick hebbe goedgevonden, Uwe Ed. Gestrenge in secreet van het bovenstaende te verwittigen; en te versoecke dienstelyck, dat dese saeke stillekens aldaer gemesnageert moge werden; want de genomineerde *Gaumont* en synen Collecteur souden peryckel loopen, van geruïneert te werden, soo men wist, dat sy met de schryver hadden communicatie over soodanige saeken, die geldt aenbrengen.

Ende dewyle ick by haer Ed. Groot Mog. Resolutien gelast ben, het Vatgeldt 't eenemael te doen cesseren, soo 't mogelyck waere, en dat ick al sonder soodanigen last, 't selve by myn selven behoore te doen; veel meerder 't selve in syn gedeelte te doen verminderen; soo sal dese communicatie aen de handt houden; en Uwe Ed. gevoelen ende wysen raedt ondertusschen te gemoedt sien. Met desen ordinaren bode, en hebbe geene brieven vernomen. En nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 15. Juny 1663.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 21. Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jonghste, van den 14. deser lopende maendt, is my Uw Edts. Missive van den 15. daer aenvolgende, wel ter handt gekomen; ende op 't geene aengaende het Vat-geldt, daer inne werdt vermeldt, hebbe ick occasie genomen, om in serieuse termen te doleren aen den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, over de excessen die daer inne door de Paghters ende haere bedienden aldaer werden gepleegt, ende over de vexatien die de Ingesetenen van desen Staedt ter occasie van dien, lydende syn, ende continuelyk sullen lyden, soo lange het voorsz. Vat-gelt niet in 't geheel werdt geaboleert; versoeckende, dat den gemelde Heere Ambassadeur d'*Estrades* alle goede officien by den Koningh ende de Ministers aldaer wilde aenwenden, ten eynde alle excessen in 't heffen van 't voorsz. middel, provisionnelyck geweerdt, ende vervolgens ook het selve middel met den eersten, in 't geheel afgeschaft moghte werden; hem ook tot dien eynde naederhandt toesendende, de Memorie daer van copye hier nevens gaet. Ende naedemael Uw Ed. soo uyt de Resolutien van haer

haer Ho. Mog., als uyt die van haer Ed. Groot Mog., bekend is, hoe hooglyck deselve sigh aen 't succes van 't geene voorsz. is, laten gelegen syn, soo versoecke, dat Uw Ed. aenstonds naer de receptie deses, de moeyte gelieve te nemen, van daer over uyt den naeme ende van wegen haer Ho. Mog. nieuwe ende ernstige devoiren te doen by den Heere *de Lionne*, ende voorts sulcks ende daer Uw Ed. sal oordeelen, 't selve van goede operatie te sullen konnen wesen, op dat d'officien van den gemelde Heere d'*Estrades*, de voorsz. Uw Edts. devoiren secunderende, daer van des te beter effect moge werden geconsequeert.

Meer gemelden Heere d'*Estrades* heeft my ook voorgehouden, of *Laurens Davidsz*, jegenwoordigh gevangen tot Dordreght, * ende die geseght werdt mede culpabel te wesen, aen de bekende roveryen onlanghs op de Roode Zee gepleeght, ter instantie van den *Koningh van Vranckryck*, niet soude konnen werden derwaerts overgesonden, om voor de Admiraliteyt aldaer te *reght* gesteld te werden. Ick hebbe daer op eerst by monde geobjicieert, ende vervolgens hem ook in geschrifte behandight, de redenen, waeromme sulcks is buyten alle apparentie; soo als Uw Ed. uyt het inleggende geschrifte, mede sal gelieven af te nemen. Uw Ed. gelieve deselve redenen, ende meer anderen, die Uw Ed., naer dessels gewoonlycke wysheyd en ervarentheyd, daer by sal weten te voegen, den gemelde Heere *de Lionne* mede ten besten te doen begrypen. Ende hier mede in haest afbreeckende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 21. Juny 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DEse week nae den ontfangh van 't pakket van den 14. deses, en daer in de kaerte van de kusten van Guinéa, en copye van 's Koninghs brief, hebben occasie gesoght ende gekreegen, om te spreecken met den Heere *Zeestet* Ambassadeur van Denemarcken aen dit Hof, alsmede aen den Heere Commandeur *Trelon*, die over de Tractaten met Sweden doenmael present is geweest, ende in haere respective sustenuen ende discoursen bevinde, dat d'eerste in naebedencken en jalousie is, gelyck als of haere Ho. Mog. intentie over de saeke van dit fort aen Cabo Corps, alleenlyk daer toeging, om den Staedt van die rusie af te houden, en Sweden op den *Koningh van Denemarcken* te wyssen; daer uyt dan nieuwe oorsaeken souden rysen, van contentien en dispuyten, tusschen die twee Koningen; invoegen, dat d'Ambassadeur *Zeestet*, my in veelen traght te contradiceren, en de sustenuen van de Sweedsche te onderstutten; want

* Siet *Lettres d'Estrades*, Tom. 1. pag. 169., eerste Editie.

want daer is niet, dat Denemarcken soo soeckt te vermyden, als nieuwe brouilleries met de Kroon Sweeden.

Dit Hof embrasseert ook maghtig d'interessen van 't Hof van Polen, en om dit te soulageren, soo werden alle subsidien en middelen ter handt geboden en gepresenteert, waer door Polen verlight konde werden, van een Oorlogh met de Moskoviters; daer toe geen Natie bequamer en prompter werdt geoordeelt, als de Sweedtsche; die daerom aen de handt werdt gehouden, om met eenen gedreyghde rupture en nieuwen Oorlogh, den *Moskoviter* te dwingen tot de Vrede met Polen; en men hoordt van besyden, dat de rupture wel haest soude mogen volgen tusschen Sweden en den *Groot-Vorst*; daer toe dan (soo als sommige my affirmeren) al eenige notable sommen van penningen nae Hamburgh, voor Sweden, overgemaeckt souden wesen: Ende nogh meer staen te volgen. Dese inclinatie maeckt, dat de gemelde Commandeur mede seer goede Sweedtsche tael spreeckt, ende alles soeckt by te brengen tot Sweedens voordeel en contentement; ende ick sie de copye van 's Koninghs brief, soodanigh geëxtendeert, dat syne Majesteyt qualyck van sentiment ende inclinatie sal veranderen, alsoo d'interessen van de Princen altydt blyven predomineren boven alle de beste redenen ende argumenten die Uwe Ed. Gestrenge brieven ende instructien my toevoegen, en die ik evenwel bevinde, dat niet nae merite nogte behooren en opereren, noghte aengenomen en worden. Soo daer eenigh expedient tot accommodement van dat werck met de Sweetsche, (daer toe ick haer Hoog Mog. geinclineert sie) konde by de handt genomen ende gesloten werden: Den Staedt kan oordeelen, of het niet best waere 't selve te omhelsen en dat different daer mede te eyndigen: al waer 't selfs met wat beswaerelycke Conditien in gelt; dat Sweden altydt van noden heeft. Dan ick referere my tot haerer Ho. Mog. hoog wyse consideratien in allen; want U Ed. toegesonde redenen ende instructien seer kraghtigh en bondigh syn, als sy plaets souden konnen vinden.

Den Heere *Rhyngrave* is hier aengekomen, en heeft den Koningh al tweemael gesien.

De tydingen van Madrid, over de progressen van de Spaensche Wapenen in Portugael, behaegen maer aen seer weynige, soo dat men daer over wat ontrust schynt te wesen in 't gemeen. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. Juny 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 28. Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer het afgaen van myne jonghste in date den 21. deser lopende maendt, is my Uw Edts. Missive van den 22. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen.

Dat de intentie ende de Proceduren van desen Staedt in de bewuste Guineesche saeke, daer henen niet en gaen, om die van haer Ho. Mog. af te houden ende Sweden op den *Koningh van Denemarcken* te wysen, sal den *Heere Charisius* ten vollen konnen getuygen, gelyck ook uyt de Memorien U Ed. successivelyck toegesonden, blyckt, dat men van deser zyde ter contrarie in alle manieren traght te éviteren, dat daer over tusschen Sweden ende Denemarcken eenige contentie komen te ontstaen, aengesien al 't geene waer op de Sweden t'elckens verklaren daer over met Denemarcken te sullen handelen, directelyck van wegen desen Staedt wert gedefendeert, als in specie dat den afkoop van 400000. Rycksdaelders gedaen, mede comprehendeert het Fort Cabo Corps, met de Loges; dat het 19. Artikel van 't Tractaet van Coppenhage, daer toe decisif is, ende diergelycke; alle 't welcke de Sweden t'elckens gesustineert hebben, met den *Koningh van Denemarcken*, ende niet met desen Staedt, te moeten demeleren.

Den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, heeft dese voorledene daegen alhier gedoleert, dat by 't Collegie ter Admiraliteyt op de Maeze, het Vat-gelt over eenige Fransche Schepen hooger afgenomen wierde, *als naer de volle grootte* van de Schepen, daer op by die van de gemelde Admiraeliteyt informatie genomen synde, met last om sulks nu, nogh naermaels te ondernemen, of laten ondernemen, hebben deselve aen haer Ho. Mog. gerescribeert, door een geswooren Meter alle Fransche Schepen te doen meten, ende niet meer te laten afvorderen, als de voorsz. Schepen op den Eedt verklaert werden groot te syn. Ondertusschen hebben haer Ho. Mog. door Gecommitteerden uyt den Haeren, mede doen spreecken aen den gemelden Heere d'*Estrades*, ende doen aenpresenteren, dat men ten wederzyden niet meer soude mogen nemen als naer advenant van de Lasttaelen, tot dewelcke de Schepen in 't uytvoeren effective geladen syn, ende by die occasie ook wederom ernstigh geurgeert wesende op de geheele afschaffinge van 't voorsz. gehele middel, heeft den gemelden Heere Ambassadeur seer genegentlyck aengenomen van zyne zyde daer over aen den Koningh serieuselyck te willen schryven; ook verklaert, daer over continuele officien ten Hoove gedaen te hebben; jae selfs soo verre, dat hem van die zyde gereprocheert is, dat wy meerder instantie daer toe waeren doende, als den Ambassadeur van haer Ho. Mog. selfs, wesende aen het Hof van syne Majesteyt; het welck ick van myn plight geaght hebbe, U Ed. alhier bekent te maecken, met gantsch ernstigh versoeck, dat U Ed. tot afschaffinge van het

voor-

voorschreve middel, continuele instantien gelieve te doen, en ook aen haer Hoog Mogende daer van t'elckens reeckenschap te geven. Ick referere my voorts aengaende d'excessen aldaer, in 't heffen van 't Vat-gelt gepleeght wordende, tot de voorslagen in myne voorige Missive van den 12. April laestleden vervat. Waer mede dese afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 28. Juny 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 28. Juny 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt desen ordinarisen, schryve aen de Hooge Regeringe, myn naeder verrightingh by d'Heeren van dit Hof, raeckende het Roofschip in de Rode Zee, nu tot Havre de Grace, ende 't geene dienaengaende den Heere Marquis *de Lionne* my tot antwoord gegeven heeft. Ick kan wel bemercken, dat 't geheele werck, en 't geene daer van dependeert, gecommitteert is geworden aen den Heere Grave d'*Estrades*: en dat hier te Hoof veel werdt geëstimeert de maniere van handelingh, die Uwe Ed. gelieft, over soodanige ende diergelycke saken, ter handen te nemen; daer van men hier wel, en met reputatie spreeckt; en na ick hoore, soo doet welgemelde Grave alle fatsoenlycke officien, om de sentimenten van beyde de Hoven te vergelycken, en tot succesen, die dienstig en aengenaem moogen wesen, aen beyder syden te doen uytvallen.

Den Heere *de Lionne* sie ick ook, dat van 't selve sentiment is, ende (onder ootmoedige versoghte permissie) indien d'occasien moghten requireren, dat somtydts een brief van U Ed. Gestrenge, met syn Excell. moghte werden gewisselt, 't soude dienstigh ende voordeeligh konnen wesen, in veele saeken; die tusschen weynige ende niet soo opentlyck, en konnen werden verhandeldt. Ick stelle my noghtans 't eenemael aen Uwe Ed. hooghwyse dispositie, in dese saeken.

Over de saeke van Guinéa, hebben wederom met den Heere *de Lionne* geconfereert: Ende met aenwysinge van redenen, van de Extracten uyt de Tractaten tot die saeke applicabel, en uyt de toegesondene Kaerten der Kusten van Guinéa, getraght aen te wysen het ongelyck der Sweedtsche, en het goedt reght, dat de Nederlandtsche West-Indische Compagnie hebben in haere respective sustenuen. Hebbe aen syn Excell. ook gelaten, gemelde Extracte-Tractaten, en ook myne redenen; die ick hoope voordeel en vrughten sullen bybrenghen tot beter informatie. Maer soo als voor desen hebben geschreven,

men

men is hier wonderlyck gepreoccupeert tot voordeel van de Sweedtsche. En nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 28. Juny 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. *DE* WITT, Paris den 6. July 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

BY alle occasien en sal ik niet naelaten, by den Heere Ambassadeur *Zeestet*, te doen cesseren de opgenomen quade opinien, gelyk of haere Ho. Mog. de saeke van Guinéa souden afwysen van den Staedt, om nieuwe oneenigheden te verwecken, tusschen synen Koningh ende de Sweden, en dat, om en met de redenen aengewesen, ende gededuceert in Uwe Ed. Missive van den 28. Juny verleden. Ter contrary syn daer groote reële consideratien van Staedts interessen, waerom dat sulcks niet en kan, noghte behoord van haer Ho. Mog. wys beleydt gesuspicieert te werden.

Met mynen jonghst voorgaenden, hebbe in 't *breede aen Uw Ed.* overgeschreven, myne conferentien, over de beswaernissen van 't Vat-geldt. Alle andere Ministers van Staedt aen dit Hof, als men haer spreeckt van saeken, eenigsints de Finantie raeckende, ende 't inkomen van den Koningh, houden haer in die materien, soo gesloten, dat met haere Ed. daer in niet en is te doen; maer wysen my alle, en altyt aen Monsieur den Intendant *Colbert*; van welcker sentimenten ontrent het Vat-gelts afschaffingh, met mynen voorsz. voorigen hebbe in particulariteyt overgeschteven. Het dunkt my wonder, dat die Heeren soo qualyck nogh geinstrueert syn van onse saeken in Nederlandt; want als ick sprack met gemelte Heere Intendant, over de vryheyt van de Commercie en egaliteyt in belastingen der beyder Staeten Onderdanen, soo objecteerde syne Ed. my, dat haere Ho. Mog. die niet toe en stonden aen des Konings Onderdanen; want (voegde hy daer by) gy en laet niet toe dat de Françoische vryelyck mogen handelen in de Oost-Indiën; daer op ick syne Ed. hebbe moeten informeren; dat den Handel ende Vaert naer Indiën, om de Caep de Bonne-Esperance, aen alle Europische Princen ende haere Onderdanen open en vry staet om die Contreyen te besoecken met haere Schepen ende Commercien, in de Landen ende Rycken toebehoorende aen de Indiaensche Koningen ende vrye Volckeren, die geen engagement en hebben by exclusive

five Tractaten en Contracten met haer Hoog Mog. ende de Nederlandtsche Oost-Indische Compagnie gemaeckt; dat aldaer de Subjecten van desen Koning en andere Koningen van Europa, soo wel en soo vry vermogen te handelen, als die van de Nederlandtsche Oost-Indische Compagnie; maer in de Colonien van de Nederlandtsche Compagnie in Oost-Indiën, den vryen handel te willen pretenderen, dat dat het selfde soude zyn, als in myn Heere *Colberts vignes* en patrimoniele eygen Landen, te plucken en maijen soo veel Druyven en Koorn, als ick soude begeren, sonder gecontribueert te hebben in de Kooppenningen en onkosten tot versorgen en onderhout, der voorsz. syne *vignes* ende patrimoniele Landen: want de Landen en Colonien aen de Compagnie van Nederlandt onuytspreeckelyck veel millioenen tot opreghting en establissement hadden gekost, daer van wy dan alles hadden te genieten, als van onse eygen en propre Goederen &c.

Ick sende hier nevens aen haer Hoog Mog. ende mede voor haer Ed. Groot Mog. onder U Ed. addresse, myn versoeck aen desen Koningh, over de cassatie van 't Vat-gelt en van 't verbot van invoer van de Traen gedaen. Insgelycks eene Lyste van de nieuwigheden, die den aengekomen Fermier soeckt in te voeren in heffen van 't voorsz. Vat-gelt, en copyen der brieven van den Agent den Heere de *Glarges* tot Calais; ende van de Nederlandtsche Natie tot Nantes; en eyndelyck mede myn consideratie, waerom dat sulcks by den nieuwen Fermier van 't Vat-gelt niet en kan noghte behoort te werden gepretendeert; van welcke materie ick in 't breede, op den 28. Juny voorleden hebbe aen U Ed. gedient; daer aen my gedrage en versoecke dienstelyck, dat my moge werden toegesonden haere Ho. Mog. Ordonnantie, waer op het Vat-gelt aenbevolen zy op de Françoische Onderdanen in de vereenigde Nederlanden te lighten; op dat ick by occasie van klaghten hier, my daer uyt magh instrueren ende behelpen. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 6. July 1663.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 12. July 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MYne jongste aen U Ed., is geweest van den 28. der voorlede maendt; zedert syn my wel toegekomen Uw Edts. successive brieven van den selven 28. ende van den 6. deser.

Het geene Uw Ed. mentionneert, van somwylen een brief te wisselen, met den Heere Marquis *de Lionne*, dunckt my onder Uw Edts. beter gevoelen, dat seer spaersaem diendt te werden gebruyckt, ende dat d'ordinaris Negotiatie van alle voorvallende saeken, naer de ordinaris forme behoort te geschieden, door de Ministers ten wedersyden daer toe afgesonden, ende aen de respective Hoven onderhouden wordende; 't welck ook streckt tot meerder satisfactie van de Regeringe alhier, insonderheydt van die Provincien, aen de welcke ick geen particulier attachement hebbe, nogh met eenige eedt verplight ben.

Ick sal by gelegentheyd geerne verstaen, van wat operatie geweest sullen syn, Uw Edts. officien ende onderrightingen, ontrent de Guineesche saeke; aengewendt by den gemelde Heere *de Lionne*, ende den Heere Ambassadeur *Zeestet*.

De continuele vexatien, die over het bewuste Vat-geldt, aen de Ingesetenen deser Landen gepleeght worden, vallen seer tidieus, ende causeren in veelen alhier, eenige verallienatien van de gemoederen; 't welk ik bidde, dat *Uw Ed.* by continuatie, ernstelyck aen den Koningh, ende de hooge Ministers aldaer, gelieve te representeren, ende daer op tot effective afschaffinge, van 't voorsz. geheele middel, met alle efficatie te laboreren, ende dien onvermindert by provisie te procureren, serieuse ordres van den Koningh, tegens d'excessen daer inne gepleeght wordende; die by U Ed. ordentelyck ende tot groote satisfactie van de Regeringe, syn voorgesteldt in de Memorie, by deselve jonghst over 't voorsz. subject aen den Koningh aldaer overgegeven, ende de Lyste van verscheyde nieuwigheden, daer nevensgevoeght; waer omtrent, myns oordeels, voor al ende *ilico*, behoort te werden uytgewerckt, een strickt bevel van syne Majesteyt, aen alle Fermiers ende haere bedienden, van de schepen toebehorende de subjecten van dese vereenigde Nederlandtsche Provincien, ende geladen met sout, over 't voorsz. Vat-geldt, niet meerder af te nemen, dan 25. stuyvers per vat, scheepsch; aghtervolgende de klaere dispositie van 't bekende separaet Artikel; sonder eenige de minste distinctie, of het deselve schepen nae Nederlandt, of wel nae eenige andere Rycken gevaert hebben, ende sonder dienvolgende, deselve daer over met eenige *cautie*, of andersints te beswaren, ofte te incommoderen; alsoo 't fondament van de voorsz. moderatie van 50. op 25. stuyvers, geensints en is, dat het Zout alhier in Nederlandt sal gelost worden; maer alleenlyck, dat de Schepen, waer mede Zout uyt Vranckryck werd gevoert, hier te Lande t'huys hooren, *in verbis*, *Des Navires des subjects des dittes Provinces Unies*, *& Paulo post*, *lesdits Navires*; daer op U Ed. sonder uytstel, satisfactie sal dienen te erlangen, of by faute van dien, over Manifeste infractie van het Tractaet, behoorlyk te doleren.

Haer Ho. Mog. Placaet, waer op hier te Lande het Vat-geldt werdt geheven, gaet hier nevens, tot Uw Edts. naerightinge. Ende ick blyve altydt:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 12. July 1663.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 23. July 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

LE *Sieur Colbert du Terron*, is uyt Portugal weder tot Brouage aengekomen, met een Engelsch fregatje uyt de riviere de Lissebon gebraght wesende tot op de hoogte van Kaep Finisterre, gingh aldaer over in een Hollands schip, en syn kleyn Françoisch fregatje volghde, sonder dat syn Edele hem daer in goedvondt te begeven.

Nu dat de Conferentien tot Pont-bon-Voisin gebroocken syn, soo spreeckt men veel van een Oorlogh met Roomen.

Daer wert ook by nae over al gedifcoureert van veele secrete handelingen, in Engelandt, Sweden, Poolen, Italien ende tot Lissebon.

Den Heere Ambassadeur *Sagredo* seyde my in eene visite, dat men hier aen 't Hof mede hadde derven suspecteren, syne Republique, gelyck als of sy mede in de Ligue tusschen den *Paus*, den *Keyser* ende *Spaigne*, ingetreden ware. Daer van syn Excell. my seer serieuselyk verseekerde, dat gantsch niets aen en was.

Den Heere *Zeestet* en maeckt nogh geen gereetschap om te vertrecken; daer werd iets meerders geseght van handelingh van naeder Alliancie met Denemarken: maer nae dat ick kan begrypen, soo loopt hier al het desseyn, om groote voordelen van Denemarcken te bedingen, tot voortsettinge van de Commercien ende Navigatien van dit Ryck nae de Oost-Zee ende Noorwegen; daer toe hier in der daet seer groote inclinatie is. Dien daer aen gelegen is, sullen voorsightigh ende wys wesen, gelyck altydt syn. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 23. July 1663.

P. S.

Men wil hier ook al secrete Heeren Gedeputeerden hebben uyt den Haege; Daer naer ick gevraeght ben wegens 't Hof.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. July 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OP het presuppooſt van eene vaste waerheyt, te weten dat alles wat ontrent haer Ho. Mog. Vergadering geschiedt, en insonderheyt wat by geschrift

 wert

wert overgegeven, hier aen dit Hof ten vollen zy bekent, soo sal ik aen U Ed. Gestr. openbaren, dat hier in Paris de Solliciteurs van de Zeepsieders van *Jan Pedy* ende *Jacob Jansz. de Jongh*, Koopluyden tot Rotterdam, daer voor haere Ho. Mog. aen my voorschryven hebben verleent op den 27. voorleden, hier soodanigen geschal maken van de presenten die de hooge Regeringe sal doen aen de Heeren Koninghs Commissarissen, die de jonghst geslote Alliancie van den 27. April 1662. hebben onderteeckent, dat het door geheel Paris eene rusie en spot veroorsaeckt: Alsoo die sobere Solliciteurs derven voorgeven en haer beloven, dat door middel der voorsz. aenstaende geschencken, sy voorseecker in haere pretensien nu sullen obtineren: Even als of die Heeren door die presenten haer selven daer toe sullen laten winnen; en haere Requesten syn hier kenbaer, daer sy sulcks wel uytdruckelyk te kennen geven van haer Ho. Mog. Die Requesten behooren sonder iemandts offensie ingestelt te syn, ofte weder uytgegeven te worden.

Ten Tweeden is hier bekent de Requeste ofte Remonstrantie aen haere Ho. Mógende gepresenteert, wegens de Evangelische in de Valleyen van Piemondt, geteyckent, *J. Carré:* daer op ick gelast ben devoiren te doen, tot der selver Evangelische soulagement. Die voorsz. Remonstrantie is aen haer Ho. Mog. Vergaderinge gepresenteert, in den naem van de *Eglises Evangeliques des Vallées de Piemont*. En hoewel het waer kan wesen alles wat daer in vervat en gededuceert staedt, en 't welk gemelde Evangelische hebben moeten lyden van die van den Heere *Hertogh van Savoye's* Officieren. Soo soude het (onder correctie) konnen geschreven ende vertooght geweest syn, buyten na injurie smaeckende woorden en termen, aen dien Hertogh of syne Officieren, beschuldigende ende verwytende, *Violence cruauté & perfide Barbaries &c.* Welcke woorden hier groote offensie geven, ende meerder verwyderingh sullen veroorsaecken.

Ick kan met goede kennisse ende wetenschap seggen ende affirmeren, dat de voorsz. Evangelische van de Valleyen, haer dragende volgens het Tractaet van Pignerol, en haer daer mede vergenoegende; dat sy van syne *Majesteyt van Vranckryck's* moderatie, équiteyt en intercessie, alles sullen konnen en mogen verwaghten ende genieten, 't geene by hare Remonstrantie voorgestelt wert. Alsoo men aen dit Hof daer toe van selfs schynt genegen te wesen; welke saecke ick verder sal soecken te onderbouwen. Versoecke dat dit onder U Ed. Gestrenge moge blyven; alsoo het andersints tot desavantagie van de arme Religions Verwanten soude mogen komen uyt te vallen. Nae myne dienstige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 27. July 1663.

Aen

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 7. Augusty 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Op den 26. der voorlede maendt, hebbe ik U Ed. door myn Commies doen toesenden seeckere Memorie ende Bylagen, by my ten selven dage aen den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, gedaen behandigen, verhoopende dat U Ed. occasie sal hebben gehad de regte gelegentheydt dienthalven te penetreren.

Ondertusschen syn 't sedert mynen jonghsten, myn wel ter handen gekomen U Ed. Missiven van den 23. ende 27. der selver maendt.

De onvoorsightigheydt van *Jan Pedy* ende *Jacob Jansz. de Jongh*, Koopluyden, tot Rotterdam, daer van U Ed. in desselfs Missive van den 27. voorsz mentie maekt, is ten hooghsten misprysselyck, ende kan U Ed. sigh verseeckert houden, dat soodanige conduite alhier ten hooghsten onaengenaem is.

Op Donderdagh voorleden heeft den Heere Ambassadeur d'*Estrades* aen haer Ho. Mog. gepresenteert de Memorie, daer van copye hier nevens gaet; * waer op ik hem nogh ten selven dage in aller haest met kennisse van de Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ter handen gestelt hebbe de Memorie, hier nevens gevoeght; waer van ick de substantie by andere gelegentheyt, al een geruymen tydt geleden, U Ed. by Missive voorgeslagen hebbe. Wyders sal U Ed. hier benevens van wegens den Staedt, ter handen komen, wat by haer Ho. Mog. soo daer op, als op U Edts. jonghste brieven, verder zy geresolveert; ingevolge van 't welcke, U Ed. met allen ernst sal gelieven te laboreren tot afschaffinge van 't Vat-gelt, ende van 't bekende Edict van den 16. December 1662. Daer op wy eyndelyck nogh eenigh succes te gemoedt sullen sien.

Ick ben verobligeert my voor drie of vier dagen te begeven buyten den Hage, weshalven dese voor myn vertreck in antecessum geschreven hebbe, om met de aenstaende post derwaerts afgesonden te worden. Ende voor dese reyse, hier by niets van consideratie te voegen hebbende, sal ick dese hier mede afbreecken en verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 7. Augusty 1663.

* Siet *Lettres d'Estrades*, Tom. 1. pag. 189., eerste Editie.

Aen de Heer Ambassadeur BORREL, den 23. Augusty 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DEse voorlede dagen is alhier weynigh van consideratie voorgevallen', de Fransche saeken concernerende, of andersints waerdigh tot U Edts. kennisse gebraght te werden; sulcks dat dese alleenlyck sal dienen om U Ed. hier nevens by copye toe te senden de ingesloten Missive van de Admiraeliteyt tot Rotterdam, in dato den 14. deses, met de Bylagen daer toe specterende, raeckende 't Vat-gelt, daer van by ordre van haer Ho. Mog. aen den Heere Grave d'*Estrades* copye ter handen gestelt is. Ende my voorts refererende tot het geene U Ed. hier nevens van wegen haer Ho. Mog. toekomen sal, in antwoorde op U Edts jonghste depêche, sal ick hier mede afbreken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 23. Augusty 1663.

P. S.

Ick ben genootsaeckt my wederom tien à twaelf dagen buyten den Haege te begeven.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 31. Augusty 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEn kan gantsch niet twyffelen, of men is hier t'eenemael besigh om de Navigatie ende handel met het Noorden aen te halen, ende aen die geene, die deselve nu meest in hebben, te onttrecken. Ende dat daer in, ende om daer toe te geraecken, geen beleyt noghte aenslagen en sullen werden versuymt, noghte gespaert.

Ende als sy hier alle de naervolgende voordeelen ende exemptien boven de Onsen, sullen genieten, vryheyt van de *Droits d'Entrée* ende *Sortie*; exemptie van 't Vat-gelt; vryheyt der Tollen in de Oresont, gaende ende komende; vryheyt van de Tollen in 't uytgaen ende inkomen van Sweden, &c. Hoe sal 't mogelyck wesen dat de Onse, nevens dese, sullen konnen varen ende marckten: Ten sy met groot verstandt ende goedt beleyt ende courage daer tegens werde gegaen, ende aen Denemarcken en Sweden aengewesen, dat sulcks *in* haere reguard, volgens d'opgereghte Tractaten, niet en vermagh te geschieden.

Of

Of Vranckryck het alsoo magh doen, staet te examineren op het jongst gesloten Tractaet van den 27. April 1662. Men sal hier de subtielste ende scherpste interpretatien gebruyken; soo dat alle andere consideratien sullen stilstaen.

De saeken met Denemarcken, en syn ook niet 't eenemael klaer ende wel, (soo my dunckt) ten besten noghte oorbaer van haerer Ho. Mog. Ingesetenen.

Den Heere Ambassadeur, houdt hem te veel gesloten tegen my; hoe wel syne Ed. protesteert van alle goede genegentheyd. Ick hebbe dien van den 23. wel ontfangen. En eyndigende, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 31. Augusty 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 6. September 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UW. Edts. Missive van den 31. der voorlede maendt, is my wel ter handen gekomen, ende hebben Wy alhier, soo daer uyt, als uyt Uw Edts. publicke depêches, met leetwesen vernomen, dat men aldaer besigh schyndt te wesen, om de Navigatie ende Handel met het Noorden aen te halen, ende by gevolge, die aen de onse te ontrecken. Ick hebbe daer over huyden lange in discours geweest met den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, die my verklaerde daer van gantsch geene kennisse te hebben, ook niet te geloven, dat men soude willen Sweedtsche of andere Schepen van 't Vat-geldt exempt laten, daer de Nederlanders het selve moeten betalen. *

Ick hebbe vervolgens aen den gemelde Heere d'*Estrades*, in bedencken gestelt, of het niet met de goede vrindtschap ende Alliancie best overeenkomen soude, dat men aen de zyde van Vranckryck, ronde ende klare openinge gaf, van 't geene by syne Majesteyt over het *fait* van de Navigatie ende Commercie met Sweden ende Denemarcken, werd, of is gehandeldt, om door dat middel, confidentie te stabilieren ende alle ombragie te vermyden; daer over syn Excell. aengenomen heeft, met dese post aen den Koningh te schryven; waer van ick my verplight gevonden hebbe, Uw Ed. by desen te adverteren, ten eynde deselve de voorsz. communicatie by de Ministers aldaer soo veel doenlyck moge faciliteren. Myns oordeels, kan ende magh deselve haer met goedt reght gevergt

* Siet *Lettres d'Estrades* Tom. 1. pag. 207.

verght worden, uyt kraghte van de Alliancie, ende 't effect, 't welck met reden daer van kan werden verwaght:

Ende voor dese reyse, hier by niets van consideratie te voegen hebbende. Sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. September 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 7. September 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

TOt een expedient, om voor den Staedt te ontgaen de groote en sware onkosten alhier, van de verificatien ende enregistraturen des Tractaets van Alliancie, door alle de Cours Souveraines van dit Ryck, dat wel (soo geinformeert ben) tien-of twaelf-duysend guldens Nederlandts soude bedragen, stelle voor, onder permissie ende goedvinden:

Dat haer Ho. Mog. van haere zyde, die verificatien ende enregistraturen sullen uytleveren, in handen van den Heere Ambassadeur Grave d'*Estrades* aldaer, tot 's Staets bekostingh.

Ende dat dit Hof, ook soo doen sal, van syne syde, aen my.

Hier over soude met den Heere Ambassadeur, aldaer in den Haegh werden gehandeldt, ende de enregistraturen konnen werden voorgelesen. Ick blyve altydt: &c.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 7. September 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE Heeren Burgermeesteren van Amsterdam, hebben my toegesonden copye haerer Ed. Groot Achtb. brieven, geschreven aen de Magistraet der stadt Rouën, om door deser aensienelyckheydt te doen cesseren de moeyten ende vexatien, die men aldaer aendoet aen haere Burgers, die de Amsterdamsche swarte Seep aldaer inbrengen; ende die die van de Fransche Noodtsche Compagnie aenslaen, ende soecken te verbieden, als soude daer in vermengt wesen, Traen van Walvisch: 't Welck niet en is, soo als welgemelte Heeren Burgermeesteren met veele redenen aenwysen. Ende indien daer tegens niet en werdt gegaen met vigueur, soo staet te vresen, dat soo eene considerable en importante Manufacture ende Handel, groote schade sal komen te lyden.

Den

Den Heere Agent *de Glarges*, door synen brief uyt Kalais, van den 5. deser, verwittight my ook van soodanigen entrepriese aldaer.

Ick hebbe my daer over (ende over andere pointen, nopende het establissement van de nieuwe Consuls in Normandye ende Bretagne) alhier geaddresseert aen de Ministers van 't Hof, ook mondelinge ende schriftelyck aen den Koning selfs; en daer op antwoordt doen solliciteren. * Daer syn over al nu meer als van te vooren, Agenten ende Consuls nodigh hier in Vranckryck; want men daer op expresselyck uyt is, om onse Navigatie ende Handel extraordinaris te vexeren ende te quellen, om onse Luyden moede te maecken; die van selfs te doen quiteren, ende aen de Fransche Natie te doen komen, met veel injustitie; daerom dienen alle Agenten ende Consuls gecontinueert; jae meer nieuwe in alle Provincien toegevoeght ende vermeerdert. Insonderheyd diendt (onder ootmoedigh respect) gecontinueert tot Kalais, den Heere Agent *de Glarges*, die een groot district heeft, tot syne besorginge, als is de Provincie van Picardie, Bolognois ende Païs-Conquis, daer nu nogh is by gekomen de kuste van Vlaenderen, tot Duynkercken incluys, alwaer alles van hier naer exigentie, sonder een Agent Resident, niet wel en sal konnen werden besorght. 't Is my eene indifferente saeke, rakende de Persoon van den Heere *de Glarges*; maer den dienst van de Staedt ende van de Zeevaerdt ende Commercie, doet my dese saeke op het serieuste aen Uw Ed. Gestrenge voordragen, ten oirbare van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt, de meeste geinteresseerde. Ende nae myne dienstige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 7. September 1663.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 13. September 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer 't afgaen van myne jongste, van den 6. deser loopende maendt, syn my Uw Edts. twee distincte Missiven, van den 7. daer aenvolgende, wel ter handen gekomen; ende sal Uw Ed. by desen tot confirmatie van 't geallegeerde van Amsterdam, gelieven gediendt te syn, van 't geene verscheyde steden in Hollandt, aengaende de gelegentheyd van de swarte Seep, aen haer Ed. Groot Mog. tot informatie hebben overgesonden.

* Siet *Aitzema's* vyfde Deel in Folio pag. 275.

Nopende 't point by Uw Ed. voorgesteldt, ten aensien van de verificatien ende enregistraturen van 't jonghste gemaeckt Tractaet, hebben haere Ed. Groot Mog. geresolveert, 't gunt U Ed. uyt het bygaende Extract, sal believen te vernemen.

Ick kan, onder verbeteringe, niet anders oordeelen, of 't soude hooghlyck chocqueren, selfs de eere van den Koningh, dat men wegens desen Staedt soude gaen devoiren doen, en de penningen debourseren, om by de Parlementen ende andere Kameren aldaer de verificatien uyt te wercken; den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, dien ick gisteren nogh gerecommandeert hebbe, by den Koningh te willen bevorderen, d'expeditie van de voorsz. enregistrature ende verificatie, heeft aengenomen, syne goede officien ten selven eynde, te sullen toebrengen. Ende dese hier mede met haest afbreeckende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 13. September 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 21. December 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt alle dese groote Oorloghs-beroerten, van den *Grooten Heer*, tegens het Duytsche Ryck; de Oorlogen over Portugal, daer in haer andere Koningen, ten uytersten interesseren; de gevreesde, en de apparent te ontstaene swaerigheden in Italien, ende daer onder dan groote desseynen souden werden bedaght, daer van onder de wereldsche saeken, verstandige, seer ruym werdt gediscoureert; ende niet buyten alle apparentie van waerheydt, soo syn daer ook eenige, die voorslaen, tot voorkomingh, ofte stuttingh van 't grootste gedreygde quaedt; dat met groote vrught soude konnen werden gedaght, op eene Ligue defensive te maecken, tusschen de drie groote Republicken van 't Christenryck; om de al te groote desseynen van iemandt, wie die ook soude mogen wesen, te contrebalanceren, haer daer tegens te stellen met maght, en deselve feytelyck te beletten, ende daer door de saeken van Europa te houden, ende conserveren in standt, soo als die nu eenige jaeren herwaerts syn, en geweest hebben.

Die drie Republicken, souden wel konnen syn, die van haer Ho. Mog., nevens die van Venetien ende Switserlandt; dese laetstgenoemde hier synde, door haere Ambassadeurs, heeft daer toe groote inclinatie getoondt. De middelste sal ongetwyffelt daer toe mede affectie toebrengen. Ende ick representere dit, aen Uwe Ed. alleen voor af, om dienaengaende te mogen verstaen, dessels wyse consideratien, aengenaemheydt ofte onaengenaemheydt, om vol-

gens

gens deselve, daer in my t'eenemael te reguleren. De sacke is andersints t'eenemael in haer geheel. Nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt ende blyve:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 21. December 1663.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 27. December 1663.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt voorleden ordinaris, hebbe aen Uwe Ed. geschreven, en ook aen den Heere Griffier, voor haer Ho. Mog., aengaende eenige subsidien ende assistentien, daer van den Heere Ambassadeur *Sagredi*, voor syne Republicke aenhoudt.

Ick sal daer in soo veel, aen Uw Ed. Gestrenge alleen konnen byvoegen, dat den Staedt tot sulcks konnende resolveren, om alle jaeren ses-hondert-duysendt guldens (soo veel jaeren gedeurende, als haer Ho. Mog. op het Tractaet Ao. 1619., subsidien van de Republicke van Venetien effective genoten hebben), aen haer te furneren; dat apparent ick eene goede voordelige conditie met den Ambassadeur *Sagredi* soude konnen bedingen, immers voorhouden; als naementlyk, dat ten eynde van den Oorlog, met den *Turckschen Keyser*, die van Venetien aen haer Ho. Mog. sullen gehouden wesen, niet alleen dese gerestitueerde subsidien voor de jaeren als vooren, aen haer Ho. Mog. weder te geven; maer ook haer verobligeren te voldoen, de 15. jaeren subsidien by hooghgemelde Tractaet belooft Ao. 1619., invoegen, dat mits dese restitutie der ontfangen 600000. gulds. jaerlycks voor soo veel jaeren, als die 't sedert den uytgangh van de Treves aen haer Ho. Mog. voldaen syn geweest, haere Ho. Mog. van de Republicke van Venetien (buyten oorlogh synde) soude hebben te verwaghten de somme van negen Millioenen; dat waere de volle voldoeninge der beloofde subsidien by 't Tractaet, Ao. 1619. of soo veel min, als haer Ho. Mog. van de ontfangen subsidien, min sullen hebben gerestitueert aen Venetien, op dit voorgestelde accoort.

Ten syn geene seeckere saecken by toestaen van den Heere *Sagredi*; maer ick soude derven hoopen dat daer in soo of daer ontrent, iets door my uytgewerkt soude konnen werden.

Uwe Ed. Gestrenge gelieve my hier over te doen weten syn sentiment ende de

de apparentie, of den Staedt daer toe sal konnen inclineren. Eer ick van U Ed. antwoordt hebbe, verschuyve ick die saeke t'eenemael by den Heere *Sagredi*, en ick en schryve hier niet van als alleen aen Uw Ed. Gestrenge, van wien ick ben,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 27. December 1663.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 3. January 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe nu verscheyde posten aen den anderen geintermitteert aen U Ed. te schryven, dewyle deselve op alle de saeken aldaer trotterende van den Staedt, volkomentlyck was geinstrueert, ende ook van tydt tot tydt door syne brieven dede blycken dien conformelyck aldaer met allen iever te hebben gevigileert. Het waere te wenschen dat daer op wat beter effecten quamen te volgen.

De enregistrature ende verificatie van de jongst gesloten Alliancie, kan ik niet begrypen dat met eenige redenen verder kan werden gedilayeert, ende dunckt my onder U Edts. beter gevoelen, deselve ten opsighte van de Ingesetenen deser Landen, in alle quartieren van Vranckryck haere affaires ende Processen hebbende, ten hoogsten nodigh te wesen.

De excessen ontrent het invorderen van 't Vat-gelt ende ten aensien van de Zeep, aldaer daeghlycks gepleeght werdende tegens de goede Ingesetenen deser Landen, geven alhier groote disgusten, ende sullen soo voortgaende eyndedelyck t'eenemael doen verdwynen d'affectie die op 't sluyten van de voorsz. Alliancie, alhier generaelyck is bespeurt. Insonderheyt als de toelegh nu in verscheyden gelegentheden gemaeckt om desen Staedt de Commercien te onttrecken, aen die zyde van tydt tot tydt soude werden gecontinueert; welcken aengaende ick wel wenschte van U Edts. consideratien te mogen werden gedient, door hoedanige wegen ende middelen sulcks van deser zyde best soude konnen werden tegengegaen.

Ick hebbe myne gedaghten laeten gaen over de defensive Liguen te maecken tusschen de drie Republicken, daer van in U Edts. Missive van den 21. der voorlede maend gewagh wert gemaeckt; maer, myns beduckens, is de situatie ende de maght van deselve soodanigh, dat daer uyt voor desen Staedt weynigh vrughts

vrughts soude konnen werden getrocken, behalven dat de distantie ende weynigh gemeynschap van interessen, myns oordeels, altyts oorsaecke wesen soude, dat elck van deselve door de gemaeckte Ligue niet verder geporteert ofte geobligeert soude worden iets by der handt te nemen, of uyt te voeren, dan 't geene syn eygen interesse soude komen te vereysschen.

Om met de Republycque van Venetien eenig naeder Tractaet aen te gaen, te weten van Vriendtschap, Commercie ende Marine, vertrouwe ik dat alhier wel goede inclinatie soude werden gevonden; maer den Staedt te obligeren tot seecker ende present verschot van merckelycke subsidien, op eene onseeckere verwagtinge van groote vergeldinge naer 't verloop van veel tydts, ende de veranderinge van verscheyden saeken, dunckt my niet seer geraeden, voornaementlyck aen eene Republicque, die voor desen met 'er daedt getoont heeft, dat sy niet light vrywillighlyck en scheyt van gelt, ende die 't desen Staedt ongelegen is met maght te gaen executeren. Ick wil gaerne hier op U Edts. consideratien by rescriptie verwaghten, ende voornaementlyck bericht of de hooggemelde Republicke genegen soude mogen wesen tot een Tractaet van Vriendschap, Commercie ende Marine, op 't model van de Articulen over die materie geinflueert in 't Tractaet door U Ed. aldaer in den jaere 1662. gesloten, voor soo veel deselve daer ontrent applicabel souden syn; aengesien ick niet en twyffele of soude daer toe alhier goede genegentheyt gevonden werden. Waer mede U Ed. ende dessels Familie toewenschende alle geluck ende heyl in 't jegenwoordige nieuwe jaer, sal ick hier mede afbreken ende verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. January 1664.

Aen den Heer Ambassadeur Boreel, den 3. January 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

DE Heere Gedeputerden van Amsterdam hebben my gecommuniceert U Edts. Missive aen de Heeren Borgermeesters ende Regeerders aldaer, geschreven in dato den 30. November laetstleden, met eene Resolutie van de Heeren ses-en-dartigh Raeden der selver Stede, daer op genomen van dato den 13. der voorleede maendt, die ick op my genomen hebbe U Ed. toe te senden, gelyck ten dien *fine* daer van copye hier nevens gaedt. Ick vinde de redenen in de voorsz. U Ed. Missive, ende in de opgevolgde Resolutie vervat, t'eenemael concludent, ende vertrouwe dat U Ed. sonder scrupule vermag de saeke aldaer dien conformelyck te dirigeren, niet wetende eenige Resolutie van den Staedt het contrarie te dicteren, ten waere die geene die approbatoir is van seecker concept by U Ed. voor desen herwaerts overgesonden. Maer onaengesien deselve niet origineelyck uyt den boesem van den Staedt is gesprooten, soo sal U Ed., myns oordeels, onbekommert syne directie mogen toebrengen conform

U Ed. eygen oordeel, in de voorsz. Missive met kraghtige redenen voorgestelt, ende de approbatoire Resolutie van de Vroedtschap van Amstelredam met kennisse van saeken, daer op gevolght.

Ende indien U Ed. eghter daer ontrent eenige scrupule soude mogen overigh hebben, soo sal U Ed. myns oordeels, wel doen, over 't selve subject gelycke geraisonneerde Missive aen haer Ho. Mog. te laeten afgaen. Waer op ik in geen gebreecke sal blyven te bevorderen dat Uwe Ed. ook eene Resolutie van Staedt tot desselfs decharge desen aengaende, moge werden toegesonden. 't Welk ick van myn plight geaght hebbe te voegen by 't geene in myne nevensgaende depêche is vervat. . Hier mede verblyvende:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 3. January 1664.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 24. January 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

SOo als ick op Maendagh den 21. deser vaerdigh stondt, omme myne Audiencie te hebben by den Koningh, ende ook in voornemen was om aen syne Majesteyt voor te dragen de redenen en motiven die haere Ho. Mog. beweeght hadden om herwaerts over te senden de bekende presenten, voor de Heeren Koninghs Commissarisen, die over het Tractaet hier tot Paris den 27. April 1662. gesloten, hebben gebesoigneert; soo werde ik dien morgen gewaerschouwt ende versoght, daer mede voor als doen nogh wat te willen ophouden, ende in myne aenspraecke des niets te vermanen, alsoo die saeke nogh niet wel en was geprepareert.

De Heeren Commissarisen selfs, spreecken seer resolut ende moedigh tegen d'acceptatie.

Ende indien het dienstigh sy dat de presenten niet en blyven afgewesen; soo meynen sommige Heeren neutralen, dat (onder respect) door haer Hoog Mog. selfs de efficacieuste redenen souden konnen werden gebruyckt, en doen voordragen aen den Heere Ambassadeur Graef d'*Estrades* aldaer, die van 's Koninghs wegen daer op soude weten te andtwoorden.

Ick sal ondertusschen volgen ende bevorderen den last aen my gegeven by haerer Hoog Mogende Resolutie ende Brieven van den 2. deser. Ende nae ootmoedige gebiedenisse ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 24. January 1664.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den laetsten January 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

De saeke daer van ik aen myn Heeren Burgermeesteren van Amsterdam den 30. November voorleden, ende Uwe Ed. Gestrenge aen my op den 3. der voorleden maendt January heeft gelieve te schryven, houdt my vry wat in perplexiteyt, considererende de nature van die saeke selfs, ende myn employ en het respect dat ick schuldigh ben aen die geene die my sulcks aenschryven.

Aen de andere zyde is 't ondienstig dat die publick werde gemaekt, 't welck sal geschieden, indien de voorslagh van Uwe Ed. in 't werck soude werden gestelt; want aldaer niets secreet kan blyven.

Soo dat ick in die swaermoedigheyt geduurigh ben en blyve, sonder my daer uyt te konnen extriceren.

Boven alle dingen, moet dit stil blyven, of anders sullen ons prevenieren: ick sal soo veel opsight nemen en geduerigh sorge dragen, dat alles moge blyven in dat voorsz. point, soo als het jegenwoordigh is; ende in andere van die selve nature 't gemeene best bevorderen.

Het is soo, dat men hier het ooghmerck heeft, daer van voor desen dickmael hebbe geschreven ende gewaerschout: Ende die desseinen groeijen dagelycks meer en meer aen; soo dat aldaer wel diendt goede opsight genomen en voorsorge gedragen, tot conservatie van syn eygen welvaren.

Tot bekomingh der observantie van d'Articulen des nieuws gemaeckte Tractaets, houde ick geduerigh aen; en den Koningh bejegent my daer over altydt seer goedertierentlyck, ende ik verwaghte in korten tydt de waere effecten van dien; 't syn saecken die de Justitie ende de redelyckheyt my vastelyck doen hopen. Ick hebbe U Ed. sentiment gemerckt ontrent eenige voorgestelde saeken van een nieuwe Alliancie van assistentie, versogt door die van de Republicke van Venetien: Ick sal dat selve soecken te menageren ende te gebruycken tot voordeel van den Staedt, soo verre dienaengaende eenige avantagieuse voorslagen aen my werden gedaen. Ick spreecke van de laetste; want op de eerste considerere ick, dat haer Hoog Mog. met geldt, altoos Volck uyt Westphalen ende de naegelegen Duytsche Creytsen, prompter en min kostelyker konnen bekomen in tydt van behoef, als by de tweede, die geen gelt en soude konnen fourneren.

Myne schuldige plight was evenwel, soodanige saeken my voorkomende, over te schryven; daer mede ick my selven ontlast ende gerust kan stellen.

Dese Werelt en tydt is nu vol van seer groote concepten en voornemens. Die ick Godt bidde alle mogen syn ende blyven buyten hinder ende schade van 't lieve Vaderlandt. En nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den laetsten January 1664.

P. S. Met de saeke van de presenten, is men hier als nogh van opinie, soo

soo als ick over aght dagen heb geschreven, en ondertusschen volge ick mynen last ende order.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 7. February 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

NAer het afgaen van myne jongste aen U Ed. in date den 3. der voorlede maendt, syn my desselfs Missiven van den 24. ende laetsten der selver maendt, wel ter handen gekome.

Myns bedunkens souden de Officien door den Heere Ambassadeur d'*Estrades*, over 't subject van de presenten by den Koningh aldaer aen te wenden, wel wat aenstootelyck konnen werden opgenomen, als of deselve alhier hadde geluystert naer propositien syne functie niet betreffende, ende over saeken, aldaer te demesleren. Maer ingevalle eghter van daer eenige redenen konnen gesuppediteert worden, waer uyt men presumptive soude konnen afnemen dat soodanige Officien, aldaer vrught souden konnen doen, wil ick gaerne de saeke daer toe helpen beleyden, dat van wegen haer Ho. Mog. daer over eene serieuse represéntatie aen den gemelden Heere d'*Estrades* moge gedaen werden.

Den Heere *Richard*, Secretaris van de *Ambassade van Spaigne*, heeft alhier als eene seeckere saeke bekent gemaeckt, dat het accommodement tusschen de *Paus* ende den *Koningh van Vranckryck*, effectivelyck was getroffen.

Ick hebbe gaerne gesien dat U Ed. in korten tydt verwaght d'effecten ende de reghte observantie van de jongst gesloten Alliancie, aengesien de klaghten over de contraventien, nog al dagelyks de Regeringe voorkomen. Waer mede afbrekende, sal ick verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 7. February 1664.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 12. Juny 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

AEngesien aldaer op de saeken jegenwoordigh tusschen Engelandt ende desen Staedt trotterende, ontwyffelyk al eenige reflexie sal werden gemaekt ende derhalven ten hooghsten nodigh is, dat Uw Ed. daer van ten besten zy geinformeert; soo hebben haer Ho. Mog. huyden geresolveert, dat U Ed. met toesendinge van de nodige stucken ende papieren, de voorsz. saeken raeckende, eene pertinente kennisse soude werden gegeven van 't gunt daer inne zedert eenigen tydt herwaerts, is gepasseert ende voorgevallen; gelyck U Ed. uyt de nevensgaende Resolutie breder sal gelieven te vernemen; maer aengesien ick be-

bedught ben, dat U Ed. daer van met dese post niet wel soude mogen werden gedient, soo hebbe ik van myn plight geaght Uw Ed. by avance mitsdesen bekent te maecken, hoe dat den Heere Envoye *Downingh* niet alleenlyk nogh al blyft insisteren op de saeke van de Schepen de Bonne Esperance en de Henry Bonne Adventure; die by haer Ho. Mog. meermalen als onbillik afgewesen is, soo als Uw Ed. breder sal believen af te nemen uyt der selver Resolutien van den 22. Juny ende 26. Augusty, beyde des jaers 1662. ende van den 8. October 1663. (in de eerste van dewelcke Uw Ed. ook sal vinden een ampel verhael van de gansche saeke) maer heeft ook nogh onlangs in seekere Conferentie, daer toe expresselyck versoght, eenige interpretatie gelieven te geven aen 't 15. Artikel van 't Tractaet, die alsoo verre van de letter ende van de meyninge van 't selve Artikel, als de pretensie ende Actie selfs van alle reght, reden ende billikheyt, afwycken; weshalven hem daer over van wegen haer Ho. Mog., ter handen gestelt is een antwoort ende 't bericht, uyt welckers copye hier nevens gaende, U Ed. ook de gantsche gelegentheyt van 't selve debat, klaerlyk sal konnen af nemen. De Heeren Staeten van Hollandt ende West-Vrieslandt hebben by eenpaerige stemmen van alle de Leden, vastgestelt, in de voorsz. saeke, alwaer het ongelyck soo tastelyck is aen de zyde van Engelandt, niet het alderminste toe te geven, om die Natie niet insolenter te maecken, ende desen Staedt te doen insulteren, volgens het spreeckwoort *Veterem ferendo injuriam invitas novam*; maer hebben haer Ed. Groot Mog. aen d'andere zyde mede gemeynt, dat in saeken die eenighsints disputabel syn, wat behoort te werden toegegeven, om in allen gevalle voor Godt ende de werelt een gerust gemoed te hebben, in cas het tot extremiteyten moghte komen uyt te bersten; 't welck ick noghtans geensints verwaghte, soo haer Ho. Mog. haer soodanigh in postuer stellen ende houden, dat den Staedt niet wederom op 't ongereetste overvallen, of ongewroocken aengetast kan worden; ende hebben haer Ho. Mog. ook conform 't geresolveerde van Hollandt, soodanige inclinatie als boven aen den *Koningh van Groot-Britannien* wel willen betonen, gelyck U Ed. uyt de Missive aen syne Majesteyt, copyelyck hier nevens gevoeght, breder sal gelieven te bespeuren. Gevende aen den gemelden Heere *Downingh* op syne vordere klagten tegens de Oost- en West-Indische Compagnien ingebraght, de twee distincte antwoorden, mede tot U Edts. informatie, by copye hier nevens gaende. Ende hebben haer Ho. Mog. ook aen hem gedaen doleren over het nemen van Cabo Verde met vier Schepen van de West-Indische Compagnie, haer daer ontrent bevonden hebbende, waer van tydingen uyt Engelandt alhier ingekomen syn. Versoeckende in cas bevonden moghte werden de saeke soo waerlyck gepasseert te wesen, dat in sulken geval den *Koningh van Groot-Britaunien* 't selve gelieve te doen restitueren met reparatie van de geledene schade, ook ordre tegens diergelycke feytelykheden voor 't toekomende. Den voornoemden Heere *Downingh* is voorleden Vrydagh van hier naer Engelandt vereyst; dogh met intentie om binnen drie of vier weecken wederom hier te syn. Waer mede dese afbrekende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoodige Dienaer.

Haege den 12. Juny 1664.

Aen de Heer Ambassadeur BORREEL, den 26. Juny 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UYt de stucken * die U Ed. nu eenige posten aen den anderen van wegen den Staedt toegekomen syn, sal U Ed. omstandighlyk berigt wesen van den toestandt der saeken tusschen Engelandt ende desen Staedt; ende alhoewel ick my geensints en kan inbeelden dat de voorsz. saeken tot absolute rupture sullen uytbersten; maer dat van de syde van Engelandt aen de reden plaetse gegeven sal worden, soo houde ick noghtans daer aen sonderlinge gelegen te wesen, dat den Koningh ende de Ministers aldaer, volkomentlyk mogen wesen overtuyght van dat aen dese zyde geene de minste oorsaecke tot verwyderinge gegeven wort, weshalven ick vertrouwe dat U Ed. de moeyte sal aenwenden van de overgesonden stucken grondelyk te incorporeren, ende daer uyt, als mede uyt de vordere redenen, die U Ed. nae dessels gewoonlyke ervarentheyt van de saeke selfs, ende uyt d'overgesonden stucken sal weten daer by te voegen, den hooghstgem. Koning ende de Heeren syne Majts. Ministers, van de tastelycke billickheyt ende reghtmatigheyt van haer Ho. Mog. sustenue ten vollen te overtuygen. Ik sal verlangen by gelegentheyt te mogen vernemen, wat sentimenten U Ed. aldaer, daer ontrent sal ontdecken, ende wat syne Majts. oordeel ende advis moge wesen, wat daer inne by haer Ho. Mog. naeder soude konnen ende behooren te werden gedaen. Ondertusschen gaet hier nevens mede copye van een Missive over de gelegentheyt van de voorsz. saeken, ende particulierlyck over 't employ van 's Landts Vloote, eergisteren aen den *Koningh van Groot-Britannien* geschreven, dienende tot naeder preuve van haer Ho. Mog. genegentheyt tot continuatie van Vrede, daer van U Ed. sigh mede, voor soo veel des noodt sy, sal konnen dienen als nae behooren.

Indien deselve nogh eenige andere ofte verdere informatien soude mogen desireren, soo sal ick des geadverteert wesende, in geen gebreecke blyven U Ed. daer van mede op 't aldersspoedigste te dienen.

Wy konnen alhier beswaerlyck uytvinden eenige andere wegen ende middelen om de vexatien aldaer aen de Ingesetenen deser Landen in haere Navigatie ende Commercie toegebragt werdende, te doen cesseren, dan die van de remonstrantie ende doleantie aen den Koningh; ende wat belanght de Uytheemsche Navigatien, daer toe men de Ingesetenen aldaer seer schynt te animeren, daer tegens weet men alhier, immers voor als nogh, mede niets anders te opposesen, dan de industrie ende de goede menagie van de Ingesetenen van desen Staedt. Waer mede dese afbreeckende, sal ick verblyven,

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 26. Juny 1664.

Aen

* Siet *Aitzema's* vyfde Deel in Folio pag. 77. &c.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. Augusty 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MIsschien dat men aldaer in Nederlandt iets soude willen voortbrengen van des Koninghs indispositie, om dat syne Majesteyt de gesonde Medicinaele Wateren, by voorschrift van de Doctoren, geresolveert is tot Vincennes te drincken: Maer 't is alleen tot voorkomingh ende preservatie van aenstaende quaedt, als wel niet om groote infirmiteyt; soo dat den Koningh dagelycks continueert in syne groote loffelycke exercitien van geest en lighaem. Dit medicyneren veroorsaeckt, dat men van syne Majesteyts vertreck nae de Frontieren, nu soo veel niet meer en spreekt.

Nu soo nae 't sluyten van de brieven aen de Hooge Regeringe, bekome ik dit nevens gaende advis uyt Hongaryen, 't welk ick in haest hebbe doen copieren, om aen U Ed. Gestrenge nogh te senden.

Dit verbot van alle Handel, Navigatie en Commercie met de Ingesetenen van Hollandt ende Zeelandt: maeckende daer van eenen absoluten stilstandt tot *primo* December naestkomende, en is niet voorgekomen noghte geweert konnen werden; alsoo alle Koopluyden ende Handelaers met Hollandt ontboden syn geweest by Monsieur *le prémier President du Parlement*, die gehouden syn geweest haere brieven ende advisen open te leggen. Ende aengesien de groote vermeerderingh der dooden tot Amstelredam ende in andere Steden ende Plaetsen: Soo is die Resolutie, onvermydelyck moeten genomen werden. Haere Ed. Groot Mog. sullen door haere hooge wysheydt alle ongemacken weten te bestieren tot haerer goede Onderdanen minste quaedt ende schade: soo niet tot haere voordeel; gelyck wel soude konnen geschieden. Godt zy den Staedt genaedigh. Ende nae dienstige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. Augusty 1664.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 5. September 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

OP de Riviere de Seine, by Havre de Grace, syn aengekomen eenige Hollandsche Schepen, synde een gedeelte van eene Vloot van 40. Koopvaerders, die van het Oosten komende in 't Kanael, op den 29. Augusty vryelyk syn gepas-

 seert

seert midden door de Engelsche Koninghs Vloot van Oorlogh-schepen, sonder haer eenigen hinder te doen.

Den 26. te vooren eene andere Vloot van 't Westen gekomen in 't Kanael, en willende nae Nederlandt ende Hamburgh, werde door den Engelschen Admiraels Vloot gelast te strycken en ten ancker te gaen in de Hoofden; en syn korts daer op gelicentieert, om wederom te mogen zeyl maecken ende vertrecken, soo als ook geschiedt is, buyten alle verder hinder; en hebben haere reyse Oostwaerts vervordert.

Het aenwesen van de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot Brussel, over de limietscheyding, geeft hier by de Grooten aen 't Hof groote ombrage: gelyk sy dat opnemen als of het waere tot eenige secrete handeling tusschen de Nederlandtsche Provincien van beyde syden. Daer op ick versoeke geinstrueert te worden, met redenen, daer mede de jalousie sal worden weghgenomen.

Men is hier vast geresolveert d'interdictie van alle Navigatie *ende Commercie* tot December 1664. toe, strictelyk te doen observen, alsoo de contagie in Hollandt nog stercker wort gedivulgeert, ende verseeckert te wesen, dat het de waerheyt is; wat dat daer tegen ook gesegt kan werden met meerder waerheyt.

Van des Koninghs reyse is 't nu stil. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 5. September 1664. 's avonts.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 12. September 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Dit vertreck van den Heere Commandeur de *Trelon*, en op deselve tydt het senden van de Heeren Kapiteynen *Coventry* en *Talbot* nae 't Noorden, heeft my myne curieusheyt te meer verwekt, om te konnen weten de eyndens waer toe die souden mogen strecken, en of daer in, en Vranckryck en Engelandt ieder apart, of in 't bysonder haere interessen souden mogen vinden ende bevorderen; dogh soo veel Vranckryck aengaedt, soo en kan niets anders ontdecken, of het gaet tot aenlegh, verbreydingh en benefitie van de Françoische Navigatie en Handel in 't Noorden, en om met de Noortsche Koningen tusschen den anderen eene vaster ende bondiger verbintenisse te maeken ende onderlingh goede intelligentie als voor desen niet en is geweest; ende indien dat jonghst voorgaende waer is, soo kan Engelandt daer in mede syn interest vinden. De Graef van *Carlisle* is gelast nogh daer te verblyven, soo dat het een saek moet wesen die Engelandt seer behertight.

Den

Den Baron *Blumenthal* Envoyé van den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, heeft syne saeken hier geëyndight en het Tractaet met dese Kroon geteyckent ende gesloten. Ick en hebbe dien Heer nu soo confident met my niet gevonden, als wel voor desen; soo dat my daer door verscheyden gedaghten waren voorgekomen, als of onder die handelingh iets moght syn tot naedeel van den Staedt van haer Ho. Mog. Maer eyndeling bevinde dat het van Vrancks zyde meer daer op ingesien ende aengeleght was om den Heere Keurvorst alleen af te trecken van de Keysers partye, als om iets anders. Hebbe ook nu verstaen dat de eenige oorsaecke waerom het jegenwoordigh Tractaet, ten tyde van de eerste Negotiatie alhier, des Barons *Blumenthal*, niet en sy gesloten ende geteyckent, is geweest op 't point van formaliteyt, dat hy Baron seer serieus doenmael aenhield ende persisteerde dat in 't Tractaet syn Heer ende Meester genaemt soude wesen *Serenissimus* en in persona tertia *Serenitas Electoralis*; 't geene doenmael niet en konde werden toegestaen; ende nu is dat different soo vermydt ende verschoven: dat daer den Koningh spreekt of alleen, of te samen nevens den Heere *Electeur*, den Heere *Koningh* niet sal behoeven te gebruyken noghte gedogen soodanige tituls; maer den Heere Keurvorst alleen in syne geschriften en Memorialen die soodanig stellende, dat den Koning die niet en sal rebutteren, maer soodanige schriften aennemen.

Ik had ook gemerkt dat de *Ministers van Brandenburgh* in den Haege, jegenwoordigh in haere Memorialen aen haere Ho. Mog. Vergaderingh (soo my doght) wat min civielder ende beleefder manieren van woorden gebruyckten, als voor desen anders deden; daer over ick den Heere *Blumenthal* in discoursen hebbe goedtgedagt te sonderen, of daer eenige redenen van verandering by den Heere Keurvorst moghte wesen in 't reguard van oude voorige vriendtschap ende vaste confidentie; dan niet alleen dat ick van sulcks niet en hebbe konnen ontdecken ende bemerken, maer ter contrarie den Heere Baron my verseeckert heeft van alle vaste ende confidente vriendtschap tot haerer Hoog. Mog. te hebben soo als konnen begeren en wenschen.

En om dat den Heere *Blumenthal* syn selven nooit in vryheyt en wilde ontdecken over de substantie en inhoudt van syn te maecken, en nu gesloten Tractaet met dese Kroon, soo hebbe ick alderhande adresse en middelen gebruyckt, om eene waere copye van 't gemelde Tractaet te mogen verkrygen, daer van ick hier nevens eene copye sende voor U Ed. Gestrenge en tot 's Landts dienst. De verdere stucken daer toe dienende ben ick als nogh naerjagende, en deselve sullen dese eerste copye volgen. Ick bidde dat ick niet en werde genoemt in dese saeke noghte toesending, om reden die my daer toe bewegen, ter consideratie van een ander persoon, die my daer aen heeft geholpen, en die het schadelyck moghte werden.

Men tragt by alle middelen en expedienten, den Heere *Hertogh van Savoye* af te trecken van de inclinatie die syn Hoogheydt schynt te hebben om eene Alliantie van Huwelyk aen te gaen, met eene *Princesse van Insprugh Oostenryck*: welcke inclinatie al verre is gegaen, en qualyck te herroepen sal wesen. Van dese syde heeft den Heere *Servien* ordinaris Ambassadeur deses Koninghs, al openingh gedaen door last, en aengeboden aen den Heere *Hertogh van Savoye*, beyde de Princessen Susters van *Orleans*, en de keure van dien, 't sy *Mademoi-*

selle de Mompensier of *Mademoiselle de Alençon*. En binnen korten tydt sullen wy daer van de uytkomste konnen weten, soo als men my van seer goederhandt wil verseeckeren. Nae myne dienstige gebiedenisse, ben altydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 12. September 1664.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 10. October 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe U Ed. Gestrenge korts voor desen toegesonden, de copye van het Tractaet jonghst gesloten tusschen desen Koningh ende den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, komende van een goede seeckere handt ende plaetse; daer op U Ed. ende den Staedt mogen vertrouwen.

Hier nevens volgen de bystucken volgens inventaris.

U Ed. gelieve my in confidentie te doen weten, of diergelycke stucken by den Staedt soo considerabel syn, dat daer toe, en om soodanige te bekomen, (gelyck als in desen geschiedt is) middelen sullen mogen werden geëmployeert ende gelooft. Op dat ick my daer in voor 't toekomende, kan reguleren; want ick daer in doen sal volgens aenschryvinge.

Op den 12. September hebbe ick aen U Ed. voorgedragen, op de maniere van 't meten, ycken en branden der Schepen; myn gevoelen is, onder correctie, dat alle Nederlandtsche Schepen in Nederlandt, alle Françoische Schepen hier in Vranckryck, behooren te werden gemeten voor de *Juges* ende Magistraten respective der Plaetsen, beyde ten overstaen van de Ambassadeurs in beyde Staeten residerende.

Versoeckende daer op haerer Ed. Groot Mog. gevoelen, ende haerer Hoog Mogende Resolutie, wille, ende authorisatie; want de tydt loopt verre; ende die van de Nederlandtsche Natie houden daer op sterck aen. En 't selve verwaghtende, nae ootmoedige gebiedenisse, ben in waerheydt,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 10. October 1664.

Aen

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 17. October 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

IN de Conferentie die den Heere *Ambassadeur van Venetien* op eergisteren met my heeft gehouden, heb ik wel konnen bemerken dat syne Republike t'eenemael en met yver genegen is, om met haer Hoog Mog. Staedt in naeder Alliancie ende verbintenisse te willen intreden, en daer over te handelen, indien het aldaer goedgevonden werde. Ende dat de redenen die Venetien daer toe bewegen, bestaen in permanente ende vaste consideratien, die sy hebben, als dat in dese tyden, daer by andere seer groote ende woeste concepten syn gemaeckt, en daer van by haer wert geapprehendeert en gevreest, geen beter expedienten te vinden en souden wesen, als dat de twee voornaemste Republycquen haer met nieuwe vaste verbonden te samen sullen willen voegen tot onderlinge ende mutuelle bescherminge, sulks het sal nodigh werden. Alle d'insighten van Venetien lopen en gaen tegen de desseinen van de Turcken, die alleen in Oorlogh blyvende met Venetien (dat in middelen uytgeput is) haer eyndelyk in Dalmatien sal aentasten, ende de passage tenteren nae Frioel; ende ondertusschen haeren Oorlogh in Candia sullen continueren, en van dat Eylandt haer Meester soecken te maecken; 't welck in 't eynde soude konnen geschieden.

My gedenkt dat den Heere Orateur *Haga*, van Constantinopel in Hollandt 't huys gekeert wesende Anno 1639. ende 1640. my heeft verhaelt ende verseeckert, dat de desseynen en vastgestelde Resolutie van 't Hof aldaer, daer toe lagen, om boven en voor alle saeken haer meester te maecken van Candia; en als dan door de Barbarische Steden eene invasie te doen in Sicilien, ende soo voorts in Italien, welke twee laeste, seyden die van de Porte, niet en konden ter handen genomen werden, als nae de conqueste van Candia, dat den Archipelago deckt ende sluyt. Haer Ed. Groot Mog. sullen dese saeke nae haere hoge wysheyt gelieven te considereren. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse ben altyt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 17. October 1664.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 22. October 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

VOor desen hebbe ik aen U Ed. Gestrenge gecommuniceert de groote inclinatie, die doenmael by de Republicke van Venetien was, om eene naeuwe

we Alliantie ende vernieuwingh van Tractaten te maeken met haer Hog Mog.; ende dat om veele redenen doenmael over geschreven.

U Ed. heeft die saeke doenmael in consideratie genomen, en my overgeschreven indien de hooghgemelde Republique soude inclineren om met haere Ho. Mog. een Tractaet van goede Vriendschap, Intelligentie, Correspondentie, ook van Marine ende Commercie aen te gaen, dat ick daer toe soude mogen, als uyt myn selven, gehoor geven.

't Sedert als de Heeren Gesanten der Cantons van Switserlandt, hier tot Paris waren, hebbe mede ouverture gedaen aen U Ed., om eene Ligue te maeken tusschen haer Ho. Mog., en Venetien en de Cantons voor gemeldt.

Ende alsoo ik uyt den Heere Ambassadeur *Sagredi* meer ende meer ontdecke, dat syne Republique daer toe, als boven in 't eerste lidt, nu nogh inclineert.

En dat den Staedt in den Haege nu heeft, een Afgezante van 't Canton van Zurigh. Soo hebbe in myn ootmoedigh devoir dienstelyck dit *bovenstaende* in beyden aen U Ed. voor te dragen, ende tot der selver groote wysheyt te stellen, of daer op in dese tydt ende conjuncture van 's werelts saeken, sal konnen werden gelet. Daer op de eere van andtwoort sal afwaghten, ende ondertusschen my teeckenen:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 22. October 1664.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 6. November 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe eenigen tydt herwaerts geintermitteert aen U Ed. te schryven, vermits haer Ho. Mog. van tydt tot tydt aen deselve hebben laten toekomen, alle 't geene by dese tydts gelegentheyt van consideratie voorgevallen is, soo aengaende de saeken in Engelandt, als 't geene U Edts. Negotiatie aldaer heeft geconcerneert.

Uyt U Edts. jonghste Missive, aen my in 't particulier geschreven, hebben ick bespeurt dat by die van de Republique van Venetien wel genegentheyt soude wesen, om met haer Ho. Mog. aen te gaen een Tractaet van goede Vriendschap, Intelligentie ende Correspondentie, ook van Marine ende Commercie; ick hebbe daer van ouverture gedaen aen de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, die als nog van opinie blyven, dat een Tractaet van Vriendschap, Commercie ende Marine met eenen jegelyck aen de Zee gelegen, ende ter Zee eenige magt hebbende, voor desen Staedt dienstig is; maer syn bedugt dat aen de zyde van Venetien de intentie daer heenen sal gaen, om desen Staedt te engageren tot eene defensive Alliantie; waer toe haer Ed. Groot Mog.

haer

haer geensints geincline eert toonen, om redenen U Ed. bekent, ende voor desen by my aengeroert; sulcks dat het wel nodigh sal syn, dat U Ed. in 't seecker penetrere of ook de hooghgemelde Republique, buyten engagement tot defensive assistentie of subsidien, soude mogen genegen wesen, om met desen Staedt tot een Tractaet van simple Vriendtschap, Commercie ende Marine te treden; in welcken cas de Regeringe alhier niet vreemt sal werden gevonden, om met deselve Republicke te convenieren, *mutatis mutandis*, op soodanige Artikelen, als dienthalven eerst met Spaigne, ende vervolgens ook in 't jongste Tractaet met Vranckryck gesloten syn.

Wat belanght d'ouverture voor desen gedaen, om eene Ligue te maecken tusschen haer Ho. Mog., Venetien ende de Switsersche Kantons; deselve saecke werdt alhier aengesien, als van veel bedencken, ende van weynigh vrught, soo dat ick oordeele, dat deselve wel buyten de gedaghten gestelt magh worden.

De bystucken spectterende tot het Tractaet tusschen Vranckryck ende Brandenburgh gesloten, syn my nevens U Edts. Missive van den 10. der voorlede maendt, wel ter handen gekomen; daer van ik mede aen haer Ed. Groot Mog. communicatie gegeven hebbe, die van gevoelen syn geweest, dat diergelycke saeken wel meriteren een kleyne uytgave, ofte eene goede belooninge voor den copiist; maer niet om daer over anderfints merckelyck onkosten te doen.

De voorslagen by Uw Ed. overgesonden, op 't Meeten ende Ycken van de schepen, syn al over een geruymen tydt gestelt in handen van Commissarisen, te weten, die van Amsterdam, Rotterdam ende Hoorn, dewelcke ter occasie van Uw Edts. jonghste advysen, wederom serieuselyck aengemaendt syn, om 't voorsz. haer opgeleyde besoigne te bespoedigen. Ondertusschen kan Uw Ed. sigh tot naerightinge laeten dienen, 't gunt dienaengaende voor desen met den *Koningh van Denemarcken* is gecontracteert, over de schepen vaerende op Noorwegen, daer by in aghtinge nemende de wanstuwinge, naer gelegentheyd van de Waeren die ingeladen worden.

Ick wil alles goeds hoopen, van d'inclinatie van den Koningh aldaer, ontrent de saeken tusschen Engelandt ende desen Staedt uytstaende, voornaementlyck ten opsighte van de solemnele Alliancie, tusschen syne Majesteyt ende haer Ho. Mog. intercederende. Maer niet te min, dewyle den *Koningh van Groot-Brittannien*, door die van Vranckryck tot geene redelyckheyd; jae selfs tot geene verklaeringe van syne meyninge, ontrent de versoghte restitutie van 't afgenomene in Guinéa gedisponneert werdt, ende dat soo stercke Equipagien in Engelandt gedaen werden, dat daer toe millioenen van noden syn, die Wy niet konnen bedencken, hoe syne Majesteyt by 't afwesen van 't Parlement, ende sulcks sonder eenige nieuwe consenten ofte schattingen, kan by een krygen; soo resulteert daer uyt wel wat bedencken, of niet eenigh secreet consert soude mogen syn tusschen beyden de hooghstgemelde Koninghen, om desen Staedt wat in actie te houden, ende de handen vol wercks te geven, ten eynde den *Koningh van Vranckryck*, onder beneficie van dien, des te facielder soude mogen avanceren de groote desseynen, die syne Majesteyt naer 't overlyden van den *Koningh van Spaigne*, schyndt te willen by der handt nemen; weshalven ick wel wenschte, dat Uw Ed. met alle vlyt ende dexteriteyt traghte te penetreren,

wat eygentlyck de waere grondt, ende 't innerlyck beleyt van syne Majesteyt moght wesen, ontrent de voorsz. swevende saecken; ende sal Uw Ed. daer mede den Staedt merckelyck dienst doen, ook sonderlinge verobligeren, die geene, die is ende altydts sal blyven:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 6. November 1664.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 14. November 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

ICk hebbe met liefde ontfangen Uw Ed. brieven van den 6. deser maendt November, ende daer uyt bemerckt, de redenen, waeromme in soo langen tyd geene van Uwe Ed., en hadde gekregen.

By den Heere *Ambassadeur van Venetien*, sal soecken te verstaen, waer toe d'intentie van syne Republicke leght, om met haer Ho. Mog. te hervatten de goede intelligentie, ende daer van sal ick aen Uwe Ed. rapport doen.

De saeke met Venetien ende Switserlandt, laete ick dan tot haere Ed. Groot Mog., ende Uwer Ed. dispositien.

De stucken van 't Tractaet, tusschen Vranckryck ende Brandenburgh gesloten, nu jonghst, ende Uwe Ed. toegesonden, en syn niet om met copyeren geldt erkent ofte beloont te werden, sy syn my toegekomen van Heeren van beter stoffe, daer aen ick tot erkentenisse de somme van vyftigh Franse Kroonen sal moeten spenderen, ende indien Uwe Ed. het soo best aght te syn, sal voortaen diergelycke al te kostelycke Addressen voorbygaen, ende niet gebruycken, dewyl Uwe Ed. sulcks goedvindt.

Ick worde dagelycks, onlydelyck getormenteert by die van de Nederlandtsche Natie, om te mogen hebben haer Ho. Mog. Reglement over het Meeten ende het Ycken der Nederlandtsche Schepen; om te ontgaen de onverdraeghelycke injustitien, daer mede de Nederlandtsche Koopluyden ende Schippers, daeghlycks overvallen werden, onder decksel van de betalinge des Vatgeldts; want alles tot vexatie alleen werdt aengelegt, ende om de Nederlandtsche uyt te sluyten buyten alle Zeevaert ende Negotie, daer van ick nu jaeren en dagen heb gewaerschouwt.

Het is my seer leedt, dat ick niet en hebbe onder my, eenige secrete cyffere van Ao. 1650., als U Ed. meende; want my die doenmaels niet mede gegeven en is, soo als gesien kan werden uyt myne recepisse, ter Griffie van haere Ho. Mog. berustende. Daer door dan ick de cyffere van U Ed. brief niet en kan uytleggen.

De Koninginne swanger wesende van aght maenden, is jegenwoordigh bevangen van eene dubble tertiane koorts: haere Majesteyt is alrede ses mael gelaten, ende en derft men geen bloed meer aftappen, alsoo dat eenige in gevaer gekomen syn, van de Koningin ende haere Vrugt, beyde te verliesen; daer

over

over men hier seer bedroeft is, ende den Koningh insonderheyt selfs. Nae myne dienstige gebiedenisse, ben altydt:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteeckent

W. BOREEL.

Tot Paris den 14. November 1664.

Aen de Heer Ambassadeur Boreel, den 20. November. 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Uw Edts. Missive, in date den 14. deser lopende maendt, is my wel ter handen gekomen, ende hebbe ick daer uyt met leetwesen verstaen, dat Uw Ed. onder sigh niet was hebbende, de sleutel van 't cyffer, die ick noghtans vermeynde, Uw Ed. in den jaere 1650. mede gegeven, of toegesonden te syn; ende gaet derhalven noghmaels daer van copye hier nevens, tot verstandt van myne voorgaende, ende van die geene, die naer desen by my Uw Ed. in 't cyffer souden mogen werden toegesonden; tot geleyde van dewelcke, dese alleenlyck dienende, sal ick hier mede afbreecken, ende verblyven altydt:

Edele Gestrenge Heere,

U Edts. Ootmoedige Dienaer.

Hage den 20. November 1664.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. de Witt, Paris den 28. November 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

Ick kome nu soo te ontfangen, het gedruckte Edict des Koninghs, nevens het gereduceerde Tarif van de *Droits de Sortie & d'Entrée*, ofte *les cinq Grosses Fermes*, ende alsoo ick maer een Exemplaer voor dese tydt hebbe konnen verkrygen, soo sende 't selve, ende addresseere aen Uwe Ed., alsoo daer in veele fraye reciten gemaeckt syn, tot prefacie die by den Staedt wel dienen (onder respect) te werden ter herten genomen, ende geconsidereert in behoorlycke ende requisite manieren, soo als Uwe Ed. uyt de lecture van dien, nae syne groote wysheyd, wel sal konnen sien.

Het Tarif is soo groot in volume, dat het hier nevens niet en kan gaen; evenwel sullen het haer Ho. Mog. moeten hebben, ende sal het met den naesten ordinaris senden, om daer uyt, gelyck als het quaedt, mede alsoo het remedie tegens het gedreygde quaedt, te konnen opsoecken ende uytvinden; 't welck by onse Mercurialisten aen de Regeringe, wel sal konnen werden aengewesen.

Ick sende hier nevens, mede een brief aen den Heere Griffier *Ruysch*, om (in diendt Uwe Ed. goedvindt) 't selve Edict aen haer Ho. Mog. Vergaderinge te doen behandigen. Ende nae myne ootmoedige gebiedenisse, teyckene my, soo als ick altyd ben:

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 28. November 1664.

P. S.

De cyffere, nevens de preface dier materie, hebbe verdeeldt in vyf Paragraphes, soo als hier nevens.

Ende op 't eerste antwoorde, soo als in den hier bygaenden brief.

Op den 2. ende 3. vindt men hier ook personen, die grootelycks admireren, dat sulcks, soo als Uwe Ed. seght, geschiedt ende kan geschieden, tot verwonderingh van ieder een, die in soodanige saeken ervarentheyd ende kennisse hebben, daer ter plaetsen.

Aengaende het bedencken, dat Uwe Ed. daer uyt neemt, het syn seer secrete saeken, die qualyck gepenetreert sullen konnen worden; alsoo nu binnen dese loopende weeck, van den *Koningh van Engeland*, hier aengekomen is een secreete Envoyé, die als *incognitus* ende buyten alle ceremonien; jae selfs buyten introductie van Engelandts ordinaris Ambassadeur, by den *Koningh van Vranckryck* secrete audientie heeft gehad; ende wederom is vertrocken naer huys; sonder iemandt van 't Hof aengesproocken te hebben, ieder daer van verscheydentlyck spreeckende, sonder goede wetenschap, alleen by gissinge, ook selfs in manieren, soo als Uwe Ed. dat opneemt, ter intentie als § E.

§ A. Ick wil alles goedts hoopen.
§ B. Maer niet te min &c.
§ C. Ende dat soo stercke &c.
§ D. Soo resulteert daer uyt.
§ E. Om desen &c.

Aen de Heer Raedt-Pensionaris J. DE WITT, Paris den 28. November 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

MEt het aenkomen van 't packet, in date den 20. deser, hebbe nu konnen verstaen de laetste perioden des briefs van den 6., daer op tot antwoord kan

d.e-

dienen, dat ick van allen zyden voor desen wel geinformeert synde ende nogh ben, dat 'er een goede ende intime vertroude Intelligentie en Correspondentie is tusschen de beyde Konningen in U Ed. Missive vermaendt, in veelen jae meest alle saeken, soo dat daer uyt niet als gerustheden ende groote voordelen voor beyde die Rycken ende voor de gemeene Christenheydt en syn te verhoopen ende te vewaghten.

Ende aengaende den *Koningh van Vranckryck* in 't reguard van haerer Ho. Mogende Staedt, soo kan ende moet ick getuygen, dat soo dickmaels als ick de eere hebbe om syne Majesteyt te mogen naderen ende myne devoiron af te leggen in haerer Hoog Mogende last ende affaires: dat ick ten respecte van haer Hoog Mogende, altyt seer gracieuselyk ende goedertierentlyck werde bejegent, soo wel in gelaedt als in woorden ende ceremonien van 't decken; in voegen dat daer in niets meer en kan vereyscht werden. Ende uyt de effecten ende vrughten die daer van ende daer uyt aen den Staedt ende desselfs Onderdanen voort ende toekomen, hebben haere Ho. Mog. selfs de volkome ende beste kennisse.

Soo wanneer ick mede aen desen Koningh hebbe voorgedragen de apparente swaerigheden ende acten van hostilliteyt (die nu in de Quartieren van Africa, ende nogh jonghst in America ontstaen ende uytgeborsten syn) door die van de Engelsche Natie: Ende dat ick om deselve in 't eerste voor te komen, ende daer naer om te doen repareren, modestelyck versoght de effecten van desen Koninghs groote affectie tot welvaren van haere Hoog Mogende Staedt ende der selver Onderdanen, soo liberaelyck altydt betuyght ende belooft: Soo heeft dese Majesteyt myne propositien altydt met patientie ende minsaemheyt uytgehoort, ende met gunstige andtwoorden my bejegent; seggende wel expresselyck, dat hy daer toe alrede synen Ambassadeur in Engelandt hadde gelast ende nogh verder wilde aenlasten, ende daer in doen alles wat haer Hoog Mogende van syne Majesteyt sullen konnen hoopen ende begeeren.

Het is waer, dat naer de verscheydenheyt van de humeuren ende inclinatien van de Heeren in dit Hof, ende van andere Personagien ende Luyden van dese Natie, alle saeken tot voordeel van haer Hoog Mogende soo niet eenpaerighlyck altydt en werden opgenomen.

Dat ook van des Koninghs secrete intentien by jeder een nae syne particuliere opinie, wert gediscoureert ende gesprooken nae jeders affectie tot een derde, 't sy ten goede, ofte ten quade; maer gelyck desen Koningh een wys Heer is, wiens Concepten ende Deliberatien aen seer weynige Heeren gemeen werden gemaeckt, ende dienvolgens die seer secreet blyven, soo en is op de particuliere discoursen der andere Heeren Personagien ende Luyden, niet veel vaste staedt te maecken aengaende de reghte ware inclinatien en affectien des Koninghs in groote importante saeken van Staedt, om daer op te willen fonderen het goedt ofte quaedt in apparentie, voor ofte tegens het welvaren van haer Ho. Mog.

Want ook dese Natie dogh vry wat prompt is ende genegen om haere particuliere opinien ende inclinatien voort te setten ende aen te dringen; 't welck alles dient gelaten buyten prejuditie ende naedeel, soo van des Koninghs goede

affectie selfs, als van het goedt voor de interessen van den Staedt, wegens syne Majesteyt te verhoopen ende te verwaghten. Ende hier mede voldaen hebbende aen myn ootmoedigh devoir, ben ende blyve altydts,

Edele Gestrenge Heere,

Uwe Ed. Dienstwillige Dienaer,

Geteekent

W. BOREEL.

Tot Paris den 28. November 1664.

Aen de Heer Ambassadeur BOREEL, den 4. December 1664.

EDELE GESTRENGE HEERE,

UWe Edts. twee distincte Missiven in date den 28. der voorlede maendt, syn my, naer 't afgaen van myne jongste in date den 20. daer bevoorens, wel ter handen gekomen.

De Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt hebben in dese conjuncture van tyden ende saeken, goedgevonden aen den Koningh aldaer af te senden den Heere van *Beuningen*, ten *fine* als Uw Ed. uyt de nevensgaende haer Ed. Groot Mog. Resolutie breder sal gelieven te vernemen, * daer mede haer Ho. Mog. haer in substantie geconformeert hebben, ende sal U Ed. van wegen den Staedt daer van de gerequireerde aenschryvinge toekomen. Den gemelden Heere van *Beuningen* maekt staet nogh morgen, is 't doenlyck, van hier te vertrecken, ende sonder sigh ergens te arresteren, syne reyse derwaerts in aller haest te vervolgen.

Op myne continuele aenmaeninge, hebben de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecomitteerden gisteren door monde van den Heere Pensionaris *de Groot*, ter vergaderinge gedaen openen der selver advis op 't subject van 't meten der Schepen, uyt deser Landen vaerende op Vranckryck, *& vice versâ*. Van welck voorsz. advis, gelyck 't selve in geschrifte vervat, hier nevens gaet, by eenige Leden copye versogt synde, heeft daer op voor dese mael geene conclusie uytgewerckt konnen worden; edogh wil ick niet twyffelen, of sullen de Leden haer nogh, staende de jegenwoordige Vergaderinge, daer mede conformeren; daer van ick niet naer laten sal U Ed. t'syner tydt de behoorlycke kennisse te geven. Ende voor dese reyse U Ed. niets anders van importantie te communiceren hebbende, sal ick daer mede afbreken ende verblyven:

Edele Gestrenge Heere,

U. Edts. Ootmoedige Dienaer.

Haege den 4. December 1664.

* Siet *Secrete Resolutien*, pag. 354. &c. het tweede Deel, in Quarto.

Eynde van 't Eerste Deel.